א. בוקשטיין

נעגעריאל גערשענזאן

ניו יארק 1923

ספרית עממית בטורונטו
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/generalgershelma0000vari

א. בוקשטיין

געגראל גערשעלמאן

(א נאוועלע)

ניו יאָרק 1923

„לעוואנט" פּרעס, 138 סעקאנד סטריט, ניו יארק, נ. י.

ספרית עפּית בס' ר' יינוויין
ידיעות פאלקס ביכער
פאראנטא
PUBLIC LIBRARY, TORONTO

מאנעווּרעס

(פּראָזע)

די בלייבע האלבע לבנה איז פערנאנגען אוז די שטערען אויפ'ן טיעפּען בלויען הימעל האבען אנגעהויבען נאר העלער אוז מונטערער צו בלאסקען. אזוי ווי זיי וואלטען געוואונקען: „זעהט, קאן מען זיך דען ניט בעגעהן מיט אונז אליין, אהן א לבנה?"

ס'איז געווען א וואַרימע סעפּטעמבער נאכט, א בלויע אוז מעלאנכאליש פערקלערטע.

איבער'ן שאסעע, וואס איז געלאפען דרייַ וויאַרסט פון שטעדטעל, האט זיך געצויגען צו דער גרענץ די פּעטערבורגער ארמעע אויף מאנעווּרעס.

דאס אַרימע שטעדטעל האט זיך איבער'ן טאג אנגעהאַרווועט מיט די סאלדאטען, האט פערדיענט אויף יום־טוב און איז איצט זארגלאז געשלאפען. חלום'ענדיג פיליייכט פון נאר אזא זעלטענעם פרנסה־טאג איז לעבען.

די הייזלער אבער האבען אויסגעזעהן אין דער בלויער נאכט איינגע־הויקערטער און צוזאמענגעדרעהטער ווי תמיד; טרויעריג פערקלערטע האבען זיי אזוי ווי צוגעהערט זיך צום אבשטאַרבענדען, פערשטיקטען וויטטען רויש פון דער ארמעע אויפ'ן שאסעע און זיך מעלאנכאליש געטראכט: „נאר עט־ליכע אזעלכע פרנסה־טעג, און מיר וואלטען זיך אפשר נאר צוריק אויסגע־גלייכט אין לעבען, בעקומען נייע דעכער און געווארעז צו הייזער גלייך..."

אזוי האט דאס שטעדטעל שטיל גערוהט אין איהרע קבצנ'ישע חלומות. אַראַבוואַרפענדיג פון זיך די אייביגע און ביטערע דאגה אויף א ווייַלע, און נאר דאס גרילצען פון די באַטאַרעען, וועלכע האבען זיך געצויגען פערבי דער שטעדטעל איבער'ן שאסעע, האט געשטערט און צוריסען די פערקלערטע שטיל־קייט פון דער אויסגעשטערענטער נאכט.

צייטענווייז האט אויך א שכור'ער סאלדאט דורכגעקריצט דעם מאַרק־פּלאַץ, האט געשאלטען אין דער הויך מיט די עקעלהאפטע קללות, וואס נאר די איינציגע רוסישע שפּראך פערמאגט אויף דער וועלט, אויפשוידערענדיג די שטיל נאכט, וואס האט זיך אבגערופען אויף די אבשייליכע רוסישע וועטער מיט א פּראטעסט פון א בייזען און טעמפּען וויידער־קול. און דער סאלדאט פלענט באלד פערשווינדען אין א זייטענגעסל, אזוי ווי די פערשעהמטע נאכט וואלט זיך געאייַלט צו פערשטעקען און פערשלינגען דעם אונמענש אין איהר דונקעלען אבגרונד.

* * *

ביי דער אייַנציגער לאנגער אכסניה פון שטעדטעל, וואו עס שטעהט שוין צוויי טאג דער שטאב פון דעם הויפּטקאמאנדיר פון דער ארמעע, ברענען צוויי

* * *

— מ'געהט ! מ'געהט ! — קריצט מיט די צייהן דער פּאליאק און גיט א טופּע מיט די פּיס.

און ביידע סאלדאטעז כאפּען די ביקסען אויפ'ן ברוסט. „נא קאראול". און בלייבען שטעהן אויסגעצויגען אין ליכט און פערגליווערט ווי צוויי גרויע סטאטועז.

— „וואלנא ! וואלנא, בראטצי !" — בענריסט זיי מיט א האנד־בעוועגונג א הויבער, שוין גרייז־גרויער אפּיציר אין א סאלדאטסקען גרויען שינעל, און געהט פערבי.

די סאלדאטעז לאזען אראב די ביקסען.

— ער שלאפט ניט ! — נאפט דער איד.

— „וופּאכאד !" באלד וועט מען אונז צונעהמען — ערקלערט דער פּאליאק דאס ערשיינען פון דעם אפּיציער אין אזא שפּעטער נאכט־שטונדע.

און ביידע קוקען איהם נאך, ווי ער געהט איבער'ן מארק־פּלאץ.

פון דער נאכט קריכט ארויס א צווייטע פּיגור און רופט צום געגנער: :

— ווער געהט ?

— דאס בין איך ! — ענטפערט דער געגנער, ניט אבשטעלענדיג זיך.

— ווער איז דער איך ? — פרעגט שטרענג און גראב די צווייטע פּיגור.

— איך !... געגנער אדיוטאנט גערשעלמאן... וואס וויל איהר ? ווער זייט איהר אזוינס ? — שרייט שוין דער געגנער און דרעהט זיך אום.

— אך, ווינאווא, ווא שע וויסאקא פּרעוואסכאדיטעלסטווא ! דאס בין איך, דער פּלאץ־אדיוטאנט, פּאלקאוניק אוסאוו. איך האב בעקומט דעם „ביווא ק" — ראפּארטירט די צווייטע פּיגור און בלייבט שטעהן אויסגעצויגען פּאר'ן געגנער.

— נו, טא געהט אייך און לאזט מיך צורוה ! ווער דארף אייך דא ? — בייזערט זיך דער געגנער.

א רגע שטעהען זיי ביידע שטיל איינער פּאר'ן צווייטען, און דער געגנער געהט זיך ווייטער. דער פּאלקאוניק קוקט איהם נאך און צוקט מיט די אקסלען.

— פּאלקאוניק ! — רופט איהם אב דער געגנער פון ווייטענס, זיך ניט אבשטעלענדיג.

דער פּאלקאוניק לויפט איהם נאך, שטעלט זיך „פּאדקאזיריא ק", אן אויסגעצויגענער ווי א סטרונע.

— איך נעהארך, וואשע וויסאקא פּרעוואסכאדיטעלסטווא !

— נעהארך ! נעהארך ! ווער הייסט אייך נעהארכען ? — ווארטשעט דער געגנער.

— דיספּיפּלין און דיענסט־פּליכט בעפעהלען מיך צו נעהארכען, וואשע וויסאקא פּרעוואסכאדיטעלסטווא !

—דיענסט־פּליכט ? וואס פּאר א דיענסט ? איצט איז נאכט און ניט קיין דיענסט... נאכט און שלאפלאזיגקייט... פערפלוכטע שלאפלאזיגקייט ! — ווארטשעט דער געגנער אבער שוין גוטמוטיגער. פּארוואס שלאפט איהר נאך ניט אזוי שפּעט ? — וועגדעט ער זיך נאך א קורצער פויזע צום פּאלקאוניק.

— דיענסט־פּליכט ! איך נעה פון „ביווא ק", געגנער !

נאפט־לאמטערנעם און וואַרפען איבער'ן פינסטערען מאַרק־פּלאַץ צוויי לאַנגע און שמאַלע פּאַסען פון א ציטערנדיגען ליכט...

אין דעם ליכט בעווייזט זיך פון צייט צו צייט די וואַד. דער סאַלדאַט גיט דראַהענד א בליאַסק מיט'ן שטאָהל פון זיין שפּיעז און פערשווינדט צוריק אין דער פינסטערניש.

דער צווייטער סאַלדאַט שטעהט ווי א גרויע סטאַטוע ביים טויער, אַנגע־שפּאַרט אויף זיין ביקס און זינגט זיך שטיל־ערהייט אונטער דער נאָז מיט א ימים־נוראים'דיגן ניגון: „מי יחיה ומי יחות, מי ברעש ומי במגפה".

און אַזוי ווי גערירט פון דער מעלאַנכאָליע פון דעם ניגון און פון די ימים־נוראים'דיגע וועלטער און גערענקען, גיט ער זיך א קלאַפ אין האַרצען, ווי מען קלאַפּט זיך על־חטא, זאָגט הויך: „טשאַרט פּאַבערי! עס נעהמט ביי דער לעבער!" — שפּייט אויס, פערוואַרפט די ביקס „נא פּלעטשא" און הויבט אויף אָן, ווי זיין קאַמעראַד, ענערגיש צו שפּאַנען פּאַר'ן הויז און בליאַס־קען אין בלאַסען און ציטערנדיגען ליכט פון די לאַמטערנעם מיט דעם שטאָהל פון זיין שפּיעז.

לאַנג און שטיל שפּאַנען אַזוי די צוויי סאַלדאַטען הין און צוריק, ביז דער אידישער סאַלדאַט הויבט ווידער אָן צו זינגען עפּעס ימים־נוראים'דיגס.

— וואָס פאַר א ליעד איז דאָס? — פרעגט איהם זיין קאַמעראַד

— „שמע קולנו ד' אלהינו"... ס'איז א תפלה, א תפלה און ניט קיין ליעד... „חום ורחם עלינו וקבל ברחמים את תפלתינו" — ענטפערט איהם מיט א שטיל־עז געוויין דער אידישער סאַלדאַט.

— „טפו, טי טשאַרט פּאַבראַל!" — שפּייט אויס מיט פערדרוס דער גוי און שפּאַנט נאָך בריטער ווי פריהער — א זשיד בלייבט א זשיד.

„שמע קולנו ד' אלהינו... חום ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו" — ווייטער, איהם איויף להכעיס, דער איד נאָך העכער.

— העי, טי! וואַרף אַוועק דיינע זשידאַווסקע תפלות... דא איז דיר „קאַראַוול" און ניט קיין סינאַגאָגע — ווענדעט זיך צו איהם שוין מיט כעס דער גוי, און בלייבט שטעהן אין ציטערנדיגען פאַס ליכט, גלאַנצענדיג ביין און דראַהענד מיט'ן שטאָהל פון זיין שפּיעז.

— אַלץ בעסער ווי דיינע ליעדער מיט די מוידען — ענטפערט איהם אב דער איד און געהט ווייטער הין און צוריק, זינגט זיך אַבער שטיל־ער.

— אויך מיר א סאַלדאַט! — שפּייט נאָך אמאָל אויס ווייט פון זיך דער גוי מיט פּראַכטונג, און שפּאַנט ווייטער.

— ניט קיין ערגערע ווי איהר „פּאַליאַקען" זייט! — ענטפערט איהם צוריק דער איד.

— קוגל דארף מען אייך געבען עסען מיט געפילטע פיש — שפּאַט פון איהם דער פּאַליאַק און צולאַכט זיך בייז.

— גענוים. מיר קוגל מיט פיש און דיר א קרענק — רייצט זיך דאָס אידל און זינגט זיך ווייטער: „מי בחניקה ומי בסקילה", א מגפה אויף דיר, רבונו של עולם! און דאָס טאַקע באַלד... א מגפה מיט א שרפה אויף פּליאַקע מיט די לאַנגע וואַנצעס...

געגנערא׳ אליין איז דאך אן עכטער דייטש... א גערשעלמאן פון די קורלאנדער דייטשען, אוז ער קוקט איהם ווידער אין פנים אריין. ביידע געהען אבער לאנג אוז שטיל.

— אוז מיין ווייב האבען זיי פונדעסטוועגען אויסגעהיילט! — בעמערקט נאך א קורצער פויזע דער פאלקאוניק.

דער געגנערא׳ בלייבט מיט אמא׳ שטעהן אוז דרעהט זיך אום צו זיין בעגלייטער:

— אזוי? אוז וואס איז איהר געווען?

— זי האט מיט׳ן הארץ געליטען... שטארקע הארץ־קלאפענישי... האט זי א בערלינער פראפעסאר געשיקט קיין נאוהיים, אוז גאט צו דאנקען... זי פיהלט זיך איצט גוט.

— איך האב דאך אויך א הארצקלאפענישי, צום טייוול... הארצקלאפענישי אוז עהנליכעם... הא? איהר פערשטעהט? — האט כמעט אויסגעשריען דער געגנערא׳, ווי איבערראשט.

— אה, אויב אזוי, דארפט איהר, געגנערא׳, אויך פאהרען קיין נאוהיים... נאר קיין נאוהיים... אבסאלוט! — פערזיכערט איהם דער פאלקאוניק.

דער געגנערא׳ צולאכט זיך דערויף מיט אן אינוועניגסטען שטיל־עז געלעכטער.

— איך בין שוין אין נאוהיים געווען, קיין קיצינגען געפאהרען, אוז עס ווערט מיר פונדעסטוועגען ניט בעסער. פערקעהרט, ערגער אוז ערגער — ענטפערט ער מיט א פערצווייפעלטער האנד־בעווענונג — ניין! מיר ווען שוין נאוהיים ניט העלפען. מיר איז שוין צייט צו גיהן אין אטסטאווקע... די העכ־סטע צייט! אוז איך וועל טאקע אט נאר די מאנעווערס בעטען, אז מען זאל מיך שוין אבלאזען — בעמערקט נאך א קורצער איבערלעגונג דער געגנערא׳ אוז צולאכט זיך ווידער שטיל אוז טרויעריג, ווי פאר זיך, אוז לאזט ארונטער דעם קאפ אויף דער ברוסט, ווי א פעראורטיילטער צום טויט.

ביידע שווייגען ווידער אונהיימליך אוז שפאצירען אין דער שטיל־ער נאכט הין אוז צוריק איבער׳ן מארק־פלאץ.

— ביי וועלכען פראפעסאר האט איהר זיך קורירט, געגנערא׳? — פרעגט איהם פלוצים, ווי אן אויפגעוואכטער, דער פאלקאוניק, אהן אז אינטערעס אבער, נאר אום צו אונטערברעכען דאס אונהיימליכע שווייגען.

— איך? ביי פראפעסאר איזראעל, אין בערלין — ענטפערט ער איהם ניט גערן, כמעט בייז, אזוי ווי די פראגע וואלט איהם געווען העכסט אונ־אנגענעהם.

דער פאלקאוניק בלייבט שטעהן ווי אן איינגעגראבענער. דער געגנערא׳ בלייבט אויך שטעהן.

— גאט איז מיט אייך, געגנערא׳! ווער זשע גיהט זיך קורירען צו א זשיד? — וועגדעט זיך צו איהם דער פאלקאוניק אויפגערעגט.

— פארוואס? — פרעגט איהם דער געגנערא׳ מיט א קאנוואלסיוועז ציטער איבער׳ן גאנצען קערפער זיינעם, אז דער פאלקאוניק באמערקט עס אפילו אין דער דונקעלהייט פון דער נאכט.

— אך, יא. איהר זייט דאך קאמאנדאנט — דערמאנט זיך דער גענעראל? —
און איך האב געמיינט, אז איהר קאנט אויך ניט שלאפען.
— אה, ניין, גענעראל! נאט צו דאנקען, שלאפען קאן איך.
— ווירקליך? — חידוש'ט זיך דער גענעראל, בלייבט שטעהן און קוקט
זיך איין אין זיין בענלייטער'ס פנים — און וויפיעל שטונדען שלאפט איהר?
— וויפיעל איהר ווילט, גענעראל!... אויף דער ווינטער־וואוינונג קאן
איך אוועקשלאפען צוועלף שטונדען נאכאנאנד
און דער פאלקאוניק צולאכט זיך דערביי אויף זיין באס אין דער הויך,
אזוי ווי ער וואלט געזאגט דעם קליגסטען וויץ, און ערשיטערט מיט זיין געלעכ־
טער די נאכט־לופט.
— אונאונטערברעכען? — חידוש'ט זיך דער גענעראל.
— יא. אונאונטערברעכען.
— ס'איז מקנא צו זיין... איך בין אייך מקנא, פאלקאוניק.
און דער גענעראל לאכט אויך, פונקט ווי שלאפען אזוי פיעל וואלט געווען
איינע פון די גרעסטע חכמות. ער קוקט איהם אבער נאכאמאל אריין אין פנים.
אזוי ווי ער וואלט געוואלט זיך איבערצייגען, צי דער פאלקאוניק זאגט איהם
ניט קיין ליגען, און לאזט זיך געהן ווייטער.
ביידע געהען אייניג מינוטען צוזאמען און שווייגען.
— און איהר, גענעראל, שלאפט שלעכט? — פרעגט איהם דער פאל־
קאוניק מיט א טאן פון מיטלייד, אבער אויך רעספעקט.
— שלעכט? איך שלאף אינגאנצען ניט, צום טייוועל! איהר פערשטעהט
וואס דאס מיינט אינגאנצען ניט שלאפען, הא?
— דאס איז טרויעריג... זעהר טרויעריג! און שוין לאנג אז איהר ליידט
פון שלאפלאזיגקייט, גענעראל? — פרעגט איהם דער פאלקאוניק און קוקט
זיך איין אין זיין פנים.
— שוין לאנג! — ענטפערט איהם דער גענעראל מיט א הויכען געגיץ. —
ווינטער בין איך דאך עפעם געשלאפען, א פאר שטונדען ביינאכט... אמאל
בייטאג געכאפט א דרעמעל. איצט שלאף איך שוין גאר ניט — האט געענדיגט
דער אלטער מיט א טיעפען זיפץ.
— אה, אויב אזוי, דארפט איהר זיך קורירען, גענעראל... זיך ערנסט
קורירען — ראטה איהם דער פאלקאוניק מיט טיעפען מיטלייד.
— קורירען? איך קוריר מיר, צום טייוועל... וואו בין איך שוין ניט
געווען? איך בין שוין צו די דייטשען געפאהרען... עס העלפט אבער ניט —
און דער גענעראל גיט נאך א העכערען גענעץ.
— די דייטשען קאנען, דאכט זיך מיר, גוט קורירען — בעמערקט דער
פאלקאוניק נאך א לאנגער איבערלעגונג.
— זיי קאנען גאלד נעהמען... שארלאטאנעס! — בעמערקט דער גענעראל
אויפגעלעבט — און נעהמען נעהמען זיי דאס גאלד ניט ווי פראפעסאָרען, נאר
ווי אונזערע פריקאזשטשיקעס. צעהלט און צעהלט־איבער די פאפיערלעך און
זאגט מיט א צוקערנעם שמייכעל: „ס'שטימט!" עקעלהאפט! ניין, מיר
זיינען די דייטשע פראפעסאָרען ניט געפאלען... כאטש זיי זיינען אזוי בעריהמט.
דעם פאלקאוניק וואנדערט אזא מיינונג וועגען די דייטשען. דער

— געגעראל! געגעראל! איך ווייס אז איך בין א געגעראל — שרייט ער ווידער נערוועז און אין דער העכסטער אויפרעגונג אויפ'ן פאלקאוונק — פערהאלט מיך ניט! — און ער דרעהט זיך צו איהם מיט די פלייצעס און לאזט זיך שנעל געהן צו דער אכסניה.

דער פאלקאוונק בלייבט אליין, שטעהט לאנג און אונבאוועגליך אין דער דונקעלהייט פון דער נאכט אויפ'ן מארק־פלאץ, איבערראשט פון דעם געגנער־ראל'ס אונבעגרייפליך גראבער און בעלידיגענדער בענעהמונג.

די צוויי סאלדאטען בלייבען ווידער אויסגעצויגען, פערגליווערט אויף זייערע ערטער, מיט די ביקסען פאר די פנים'ער.

דער הויפטקאמאנדיר צושרייט זיך איצט אויף זיי:

— וואלנא! וואלנא! האב איך דאך אייך געזאגט!

און זיין שטימע פלאצט אין דער דונקעל־בלויער נאכט מיט אזא פערדרום און געערגערטען אקארד, אזוי ווי זי וואלט צושאטען אין דער לופט פערשטיקטע טרערען, א דערוואַרגענעם וועהטאג און א קרעכץ.

די איבערגעשראקענע סאלדאטען לאזען אראב די ביקסען, ריהרען זיך אבער לאנג ניט פון ארט, פערהאלטענדיג דעם אטעם אין די ברוסטען.

דער אלטער מאן זעצט זיך צו אויף א באנק נעבען איינפאהר, און פער־געסט אן די צוויי לעבעדיגע פערגליווערטע מענשען.

וועז ניט זייער איינגעהאלטענער אטעם, וועלכער קעמפט שוין און בעוועגט זיי־ערע ברוסטען, וואלט מען זיי געקאנט אננעהמען פאר גרויע סטאטוען און ניט פאר מענשען.

א לאנגע, שווערע פויזע, בעזאנדערס פאר די צוויי סאלדאטען...

דער קאמאנדיר הויבט זיך צוריק אויף פון דער באנק, נערוועז און אונ־רוהיג, ווי געפלאגט פון א טיפער אינערליכער ניט־גוטקייט, וואס לאזט איהם ניט רוהיג אייניזיצען, און לאזט זיך ווידער נעהן צום מארק־פלאץ. דרעהט זיך אבער באלד אום, געהט צו נאהענט צום אידישען סאלדאט און פרעגט איהם שטרענג:

— פון וואס פאר א פאלק ביזטו?

— 123טער נאוואגראדסקי פאלק, צווייטע ראטע, וואשע וויסאקא פרע־וואסכאדיטעלסטווא — פויקט אוים אין דער נאכט־שטילקייט דער איד מיט א שלעכטען רוסישען אקצענט און זיין רויר... גריליצט אין דער נאכט־לופט ווי א זעג אין האלץ.

— וואס פאר א גלויבען?

— אידישען גלויבען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא.

— אזוי? ביסט א איד? — רופט אוים דער געגנער־ראל ערנסט פער־וואונדערט און צופרידען — המ... המ... און ווי לאנג דיענסטו?

— צוויי יאהר, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא — פויקט פליי־סיג דער איד און די ווייטע נאכט רופט זיך דערוויף אב מיט א הילכענדען און שפאטענדען „סטווא".

דער געגנער־ראל דרעהט זיך שנעל אום צום צווייטען סאלדאט:

— פון וואס פאר א גלויבען ביסטו? אויך אידישען?

— ניקאק ניעט, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא! איך בין א

— ווייסט איהר דען ניט, אז די זשידעס זיינען אין דער מערישין דיזעלבע שארלאטאנעס ווי אומעטום?

דער גענעראל קוקט איהם אן א ווייל שטום, אזוי ווי ניט ווייסענדיג, וואס איהם דערוויף צו ענטפערען, און שלייפערט ארויס אזוי ווי פון זיך, קורץ און שארף: „טשעפוכא"! און שפאנט ייטער, אבער שוין מיט שנעלערע טריט ווי פריהער, כמעט לויפענדיג.

— וואס, איהר ווייסט עס ניט, גענעראל? — חידוש'ט זיך דער פאלקאוניק, איהם נאכשפאנענדיג.

דער גענעראל שטעלט זיך ווידער אב, דרעהט זיך אום צום פאלקאוניק און פרעגט הויך און שטרענג, ווי אויף אן אונטערזוכונג:

— און אייער פרוי, ביי וועמען האט זי זיך קורירט?

— אה, מיין פרוי האט זיך ביי אן עכטען דייטש קורירט. ביי... ביי... לאמיך זיך אקערשט דערמאנען... יא, ביי פראפעסאר סענאטאר. אה, דאס איז א וועלט-בעריהמטהייט!

דער גענעראל האט זיך צולאכט הויך, מיט א שטורמיש בייזער פרייד:

— אה, פאלקאוניק! פאלקאוניק! — האט ער זיך געוועדעט צו זיין בעגלייטער מיט א שפאטישען פארווארף.

— וואס לאכט איהר, גענעראל? — האט זיך בעליידיגט דער פאלקאוניק.

— כא, כא, כא! אייער סענאטאר איז פונקט אזא איד ווי מיין איזראעל. כא, כא, כא! — און דער גענעראל האט איהם דערביי גוטמוטיג א קלאפ געטהאן אויף דער פלייצע.

— אונמעגליך! עס קאן ניט זיין!

דער הויפטקאמאנדיר האט מיט אמאל געביטען דעם טאן:

— פארוואס איז עס אונמעגליך? וואס הייסט אונמעגליך? ווייל איהר ווילט ניט? — האט ער שוין געדונערט אין דער נאכט-שטילקייט מיט זיין טעמפער און הייזערינגער שטימע דעם פאלקאוניק אין פנים אריין, אזוי ווי ער וואלט געווען אויף אן אינספעקציע אדער פראד און דער פאלקאוניק וואלט פערדיענט א שטרענגען טאדעל.

— איד בעט אייך, גענעראל... אזא בעריהמטער און גרויסער פראפעסאר און א זשיד — ווי איז דאס מעגליך? דאס איז דאך ניט גלויבליך! — שטאמעלט שוין נאנץ פערלעגען דער פאלקאוניק.

— וואס? איהר גלויבט מיר ניט? — שרייט אויף איהם זיין עלטסטער.

— פאמילויטיע, וואשע וויסאקא פרעווא-אסכארימעלסטווא! או איהר בעהויפטעט, מוז איך גלויבען... דיסציפלין! — פרובירט זיך פערענטפערען דער פאלקאוניק, האלטענדיג שוין די האנט אונטער'ן דאשיק.

ביידע קוקען זיך אן א קורצע ווייל.

— בעהויפטעט! בעהויפטעט! — קרימט איהם איבער דער גענעראל — פאר-וואס-זשע רעדט איהר אזעלכע נארישקייטען, הא? און נאך א פאלקאוניק — וואר־טשעט ער און לאזט זיך ווייטער גאהן שנעל, אזוי ווי ענטלויפענדיג פון זיין בעגלייטער.

— גענעראל! — רופט איהם בעליידיגט דער פאלקאוניק.

— ווינאוואט, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואָ — פרוביירט ער איהם בערוהיגען.

— סטופאיטע! — בעפעהלט איהם דער הויפטקאמאנדיר, כדי פטור צו ווערען פון איהם און פון דער גאנצער אונאנגענעהמער פראגע, און לאזט זיך ערשט ארונטער אויף דער באנק.

דער אדיוטאנט שטעהט אבער נאך א ווייל אונענטשלאסען, דרעהט זיך אום „מיליטעריש" און געהט אב לאנגזאם אין שטאב, נאכדענקענדיג איבער דעם גייסטיגען צושטאנד פון זיין עלטסטען.

און ווידער שווייגט די דונקעל־בלויע נאכט, שווייגט אונהיימליך און געהיימניספול, ווי א טיף פערבארגענער סוד.

די שטערען בליאסקען, פלאטערען און ווינקען ווידער שעלמיש, אזוי ווי זיי וואלטען געוואוסט די בעהאלטענע סודות פון אלע מענשליכע הערצער און פון דעם אלטען גענעראל, וועלכען דער שיקזאל האט אין זיין שפעטען עלטער געבראכט אין דעם שטעדטעל, וועלכער שלאפט ניט, איז אזוי אויפגערעגט און געפלאגט אין מיטען דער איינגעשלאפענער און רוהיג פער'חלומ'טער וועלט.

און די באטערעען ציהען זיך נאד אלץ אונאויפהערליך איבער'ן וווייטען שאסעע און גרילצען ווי אונערמיידליכע גרילען אין א פריפעטשאק.

געטריבען פון דעם פלאגענדען סוד זיינעם, הויבט זיך דער אלטער מאן ווידער אויף פון זיין פלאץ, געהט פערביי די צוויי פערגליווערטע אויסגעצויגענע שומרים, פערשווינדט אין דער דונקעלער נאכט, קומט אבער באלד שנעל צוריק, אזוי ווי איבערגעשראקען פון זיין איינזאמקייט אויף דער וועלט, און פרעגט דעם אידען מיט א שטימע פון א בענקענדען און פערטראכטען מענשען:

וויפיעל אידען זיינען דא אין אייער פאלק?

— ניע מאגו זנאט (איך קען ניט וויסען), וואשע וויסאקא פרעוואסכאדי־טעלסטוואָ! — פויקט אוים מיט זיין קאזאקמע־ניגון דער אידישער סאלדאט.

דער קאזאקמע־ניגון מיט דער גאנצער סאלדאטסקער דיסציפלין, אויף וועל־כע דער מענש האט פערבראכט אלע זיינע יאהרען, רעגען איהם איצט אויף ווי א ווילדער דיסאנאנץ, ווי א טייוולישׂ־בייזער שפאס איבער זיין זעעלען־צושטאנד...

א ציטערענדער פון נייער אויפרעגונג, כאפט ער דעם אידישען סאלדאט אן ביים קאלנער פון גרויען שינעל, טרייסעלט איהם און כריפעט איהם אין פנים אריין, ווי א געוואהנענער:

— ניע מאגו זנאט! ניע מאגו זנאט! באלוואן! אזוי ענטפערט א מוזשיק, אבער ניט קיין איד!

דער אויסגעצויגענער אידעל ציטערט ווי א פיש פון וואסער.

פלוצים צוטראגט זיך איבער'ן מארק־פלאץ א הילך פון דריי קלעפ אין א לאדען. דער הילך קלינגט אפ אין דער וווייטער און שטילער נאכט, צושיט זיך און שטארבט אב מיט א צאפעלדינען ווידער־קול און א ווייטע געדעמפטע ברוסט־שטימע רופט, ווי פון יענער וועלט:

— אידען! שטעהט אויף צו שלשל־עשרה מדות!

דער גענעראל ציטערט אויף מיט'ן גאנצען קערפער, לאזט אב דעם קאלנער

קאטאליק — ענטפערט דער סאלדאט שטילער, מיט א בעלידיגטען שטאלץ.

— המ... המ... פאליאק? וואס?

— טאק טאטשנא, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא — פויקט שוין אויך דער קאטאליק, אבער מונטערער ווי פריהער.

— אזוי... אזוי... המ... המ... און וועז איז ביי אייך דער דיען „פראש־טשעניא" (יום־כפור)? — וועגדעט ער זיך צוריק צום אידען.

— מארגען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא.

— המ... מארגען —און דער גענעראל פערטראכט זיך. — זעה ביי מיר מארגען צו דאוונען זיך... נעה אין סינאגאגע און דאוונ! „באגו מאלים"! — בעפעהלט ער שטרענג דעם אידען נאך א קורצער פויזע.

— אויב מ'וועט אבלאזען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא — ערלויבט זיך צו בעמערקען דער איד.

— איך וועל אבלאזען... אלע אידען אבלאזען באלד — און דער גענעראל הויבט אן צו קלאפען אין פענסטער און רופען:

— אדיוטאנט! אדיוטאנט!

האסטיג און איבערגעשראקען לויפט ארויס פון דער אכסניה דער וואכענ־דיגער אדיוטאנט, ציהט זיך אויס ווי א סטרונע פאר זיין בעפעהלער.

— איך געהארך, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא!

— גיט א בעפעהל צום קארפוס, אז מארגען זאל מען בעפרייען... וועז איז ביי אייך יום־כפור? — פרעגט ער איבער דעם אידישען אלדאט.

— מארגען אוועגד און איבערמארגען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדי־טעלסטווא...

— מארגען אוועגד און איבערמארגען.... ניין, אויף גאנצע צוויי טעג, זאלען אלע אידישע סאלדאטען בעפרייט ווערען! זיי האבען יום־טוב, א גרוי־סען יום־טוב! „דיען פראשטשעניא", איהר פערשטעהט? זאלען זיי קאנען געהן אין זייער סינאגאגע בעטען. וואס קוקט איהר אזוי אויף מיר? איהר פערשטעהט ניט מיין בעפעהל, וואס? — שרייט ער שוין נערוועז אויף זיין אדיוטאנט, אבער ניט ווי קיין גענעראל, נאר ווי א קאפריזנע קינד.

— איך פערשטעה, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא... אבער!

— וואס פאר אן אבער? אהן אבער!

— דער גאנצער קארפוס איז דאך אין וועג. עס קאן זיין, אז מארגען וועט אויך דער שטאב זיך מוזען לאזען אין וועג אריין...

דער גענעראל פערשטעהט, אז ער פערלאנגט פון זיין אונטערגעארדענטען אונמענליכעס. אבער דאס אליין מאכט איהם נערוועזער און אויפגערעגטער ווי א קינד, וועמעס קאפריזען עס קאנען ניט ערפילט ווערען. ער ציטערט פון כעס און שרייט:

— אהן רעדעס! איך ערלויב אייך ניט ארויצולאזען זיך אין קריטיקען און דעבאטען וועגען די בעפעהלען פון א הויפטקאמאנדיר.

דער אפיציר קוקט אויפ'ן הויפטקאמאנדיר ניט וועניג פערוואונדערט, און וויים אליין ניט וואס צו דענקען פון דעם אלטען מאן. אין אזא אויפגע־רעגטען צושטאנד האט ער איהם נאך ניט געזעהן.

פֿיפּט אין דער נאַכט־לופט און אין דעם ענערגאַלם נשמה, און טהוט איהר אַזוי וועה, ווי זי וואַלט איהם זיין צוזאַמענגעדרעהטען קערפּער געשמיסען
— גוואַלט! גוואַלט! אידען ראַטעוועט! ראַטעוועט!

— ראַטעוועט? נא טעביע ראַטעוועט! קיין יערוסאַלים! קיין יערוסאַלים! אַלסטו פֿאַהרען וועקען! דא איז ראַסיא! איך וועל דיר...

און פּון געסיכ לויפען צוויי געשטאַלטען, א קליין אידעל וואַם דרעהט זיך און קנייטשט זיך אונטער די שמיז און אַפּיציר, וועלכער האַלט אין איין שמייסען.

דער ענערגאַל דערקענט אין קול דעם פּאַלקאַוניק און לויפט שוין אויך אַנטקעגען.

אין שטעדטעל ווערט א טרעוואַנג...

פּון די הייזלעך שפּרינגען אַדוים איבערגעשראַקענע וויסע נאַכט־געשטאַלטען, ווי אויפגעוועקטע מתים פון זייעדע קבֿרים.

דאַם אידעל ליגט שוין אויף דר'ערד, דער אַפּיציר שטעהט איבער איהם און שמייסט און שרייט מיט א ווילדער רציחה:

— דערשיסען! דערשיסען וועל איך דיך, זשידאַווסקאַיא מאַדדא!

— פּאַלקאַוניק! פּאַלקאַוניק! ווער האַט אייך געגעבען דאַם רעכט? — דונערט דער לויפענדער ענערגאַל — פֿאַרוואַם שואַנט איהד איהם, הא?

ער שטעהט שוין פֿאַר'ן פּאַלקאַוניק און ציטערט פּון כעם און אויפֿרעגונג.

— דערפֿאַר וואַם ער שטעדט ביינאַכט די געזעלשאַפֿליכע רוה, ענערגאַל!

— ענטפֿערט איהם דער פּלאַץ־אַדיוטאַנט בייז.

— איהר זייט אַבער דאַ ניט די פּאַליציי און איהר האַט דאַ ניט קיין כאַכט! איהר האַט א מאַכט נאַר איבער אייערע אונטערגעאַרדענטע סאַלדאַטען, און דאַם אין די ראַהמען פון געזעץ, אַבער ניט איבער דער ציווילער בעפֿעלקערונג.

ער ווערט שיער ניט דערוואַרגען פּון כעם און עמפֿערונג.

— מיך וואונדערט, ענערגאַל, וואַם איהר נעהמט זיך אַן פֿאַר א זשיד — בעמערקט דער פּאַלקאַוניק, און אויך מיט א דערשטיקטען כעם אין זיין שטימע.

— „מאַלטשאַט"! איך ערלויב אייך ניט צו רעדען! אַט־אַט שיק איך אייך אויף דער הויפּט־וואַך און לאָז אייך ארעסטירען! — שרייט דער אַלטער מאַן מיט זיינע לעצטע כחות. — וואו זייט איהר עם? אין א פרעמד, איינגענומען לאַנד? ביי די האַטענטאַטען אין אַפֿריקא זייט איהר עם?

פּון שטאַב קומען האַסטיג צו לויפען דער אדיוטאַנט און נאַך עטליכע אַפּיצירען.

— אוי, מיין קאָפּ, מיין קאָפּ! דער'הרג'עט, דער'הרגעט... אויף טויט ז'ערהרגעט — קרעכצט און ווייגט דאַם אידעל אויף דר'ערד.

— ברענגט אהער א לאַמטערן! — בעפעהלט דער קאַמאַנדיר צו די אַפּיצירען.

א נאַכט־געשטאַלט שפּרינגט אריין אין א דערבייאיגען הויז און טראַגט ארויס א לאַמפּ.

פון דעם אידעל׳ס שינעל און קוקט איהם גלייך אין פנים אריין מיט בריוטע. איבערגעשראקענע און פרעגענדיגע אויגען.

ווידער הילכען אין דער ווייטען דריי קלעפ, און ווידער דיזעלבע שטימע:

— אידען שטעהט אויף צו שלשל־עשרה מדות!

און אז די ווייטע דונקעל־בלויע נאכט מיט די ווינקענדע שטערען חזר׳ט איבער דעם רוף, קומט דער ווידער־קול צוריק און פלאצט אין דעם גענעראל׳ס אויערען און אין זיין נשמה, ווי א בת קול, ווי א דראהענדע הזמנה פון יענער־וועלט ווי א רוף צום דין־וחשבון...

— וואס איז דאס? — פרענט דער גענעראל ביים אידישען סאלדאט.

און מערקווירדיג! — דער גאנצער פחד פאר דעם בייזען גענעראל פער־שווינדט ביי דעם אידען, און ער ענטפערט רוהיג און קאלטבלוטיג:

— דאס וועקט מען די אידען „נא מאליטוואו" (צי תפלה).

און אזוי ווי א גוטע און זיסע קינדערשע עראינערונג וואלט פלוצלינג געקומען איבער׳ן אלטען מאן.

מיט אן אראבגעלאזטען קאפ שטעהט ער אין דער שטילקייט פון דער נאפט, איינגעהויקערט און צוזאמענגעדרעהט אין זיין גרויען שינעל און ווארט אויף א נייעם קלאפ אין לאדען, אויף א נייעם רוף: „שטעהט אויף! שטעהט אויף!".

און דאס קלאפען און וועקען קומט אלץ נעהנטער און נעהנטער... ווי אן ערלייזונג... אט איז עס שוין ביי דער נעקסטער שטוב אין גענעל, אט וועט ער קאנען זעהן דעם „באזשע טשעלאוועק" (געטליגען מענש), וואס וועקט די נשמות און האט אויך זיינע מיט אמאל אויפגעוועקט. געבראכט זי צו אן אנ־דערער בעקאנטער, אבער שוין לאנג פערגעסענער וועלט, וואס האט איר אזוי אויפגערודערט און ערשיטערט...

עס קרעהען די העהנער.

דא און דארט צינדט זיך אן אליכט אין א פענסטער, דער שיין פאלט אויפ׳ן מארק־פלאץ און ברענגט אין בעוועגונג נאכט־שאטענס...

די נאכט־שאטענס לויפען און שפרינגען איבער׳ן מארק־פלאץ, ווי די ערוואכטע קינדער־זכרונות אין קאפ פון דעם אלטען גענעראל.

„שטעהט אויף! שטעהט אויף צו שלשה־עשרה הדות!"

— אך, זשידאוסקאיא מארדא! וואס שרייסטו ביינאכט? וואר האט עס דיר ערלויבט אזוי צו שרייען? — דונערט א שטימע, און א קאזאצקע נאגאיקע הויבט אן צו קלאפען שטארק און אפט, ווי מען קלאפט אוים א פעלץ.

— אוי, אוי, אוי! איך וועק... איך וועק נאר... אוי, אוי, אוי! — הויבט אן צו שרייען שוין גאנץ נאהענט דיזעלבע שטימע, ואס האט ערשט געוועקט צו עבודת הבורא, אבער שוין אהן איהר פריהערדיגען מאיעסטעטישען קלאנג, אהן דעם פייערליכען הזמנה־טאן.

די שטימע איז שוין א צובראכענע און צוטרעטענע.

— דו וועקסט! וועמען וועקסטו, הא? איך וועל דיר געבען וועקען! נא טעביע! נא טעביע! — שרייט די נאגאיקע און שמייסט אונבארמהערציג און

בעפעהלט דער גענעראל. — עס קאן זיין, אז דער שארבען איז ביי איהם צובראכען.

דער אדיוטאנט שטורכעט דעם אידען מיט'ן שטיוועל און בעפעהלט איהם, מיט אן עקעל אין דער שטימע:

— ווסטאן! נו, שטעה אויף, זאגט מען דיר!

דער איד דערשרעקט זיך און כאפט ארום דעם גענעראל'ס פיס, און הויבט איהם אן צו בעטען:

— ניעט, ניעט! איך בין ניט שולדיג, פריץ! איך האב נאר געוועקט... נאט צו דיענען... האב אויף מיר רחמנות! צעהן קינדער... קליינע קינדערלעך און איין ווייב. איך בין א „טשעסטני יעוועי" (אן ארענטלייכער איד)... פרעגט דעם פריסטאוו.

— נארישער מענש! מען וועט דיר נארנישט טהאן — בערוהיגט איהם דער גענעראל — דער דאקטאר וועט נאר בעטראכטען דיין קאפ... פער־שטעהסט? מען וועט דיך פערבאנדאזשירען און מען וועט דיך אבלאזען.

— ניין, ניין! לאז מיך אב צו מיין ווייב און קינדערלעך. איך נעהם א האלב קערבל א וואך... איך בין אן ארימער איד... פרעגט אלעמען אין שטעטל — בעט זיך דער שמש און נעהמט זיך קושען דעם גענעראל'ס שטיוועל.

— נו, באג ס'טאכאי! אך, הער אויף — שפרינגט פון איהם אב דער הויפט־קאמאנדיר. — שטעה אויף! האב קיין מורא ניט! גיה, קיינער וועט דיך נארנישט טהאן. שטעה אויף! — בעפעהלט ער איהם שוין שטרענג.

דער שמש הויבט זיך אויף א ציטערענדיגער פון דער ערד.

דער גענעראל נעהמט שנעל ארויס זיין טיימטער, שלעפט ארויס פון דער־טעז מיט ציטערענדיגע הענט א פאפירעל און דערלאנגט עס דעם אידעל.

— נא דיר, וועסטו געבען דיין ווייב אויף יום־טוב.

דער איד ווי זיך ווידער וואכען צו זיינע פיס.

דער גענעראל וענדעט זיך אב פון איהם נערווען און שרייט שוין:

— סטופאי! סטופאי סעביע ס'באגאם! (גיה! גיה זיך דיר מיט נאט!)

דער שמש שטעהט אבער נאך א ווייל, אונבעהאלפען און אונענטשלאסען, גיט זיך אבער מיט אמאל א ריס פון ארט און מאכט א ויברח, און באלד פער־שווינדט זיין קליינע פיגור אין דער דונקעלער נאכט.

די אפיצירען צולאכען זיך ווידער, אבער נאר געשמאקער ווי פריהער. דער גענעראל דרעהט זיך שנעל אום און פערשווינדט אויך אין דער דונקעלהייט.

— ר' חיים! וואס איז געווען? — רופט נאר הילכיג דאס לויפענדע אידעל א נאכט־געשטאלט פון א הויז.

— פרעגט ניט! א נס... א גרויסער נס... איך לויף גומל בענשען — ענטפערט אב דער שמש שוין ערגעץ פון א געסל.

— דאס איז א רציחה... וואס פאניע גנב קאן — רופט זיך אב פון ערגעץ אן אנדער שטימע.

— נישקשה! ער האט שוין ניט דערלעבט... געפאקט אויף יום־טוב — שרייט אין דער נאכט־לופט אן אנדער איד.

דער געגנערַאל נעהמט דעם לאָמפּ אין דער האַנט אוּן בויגט זיך אַן איבער'ן אידעם.

— בלוט! צובלוטיגען אַן אונשולדיגען מענשען — שפּרינגט ער אָב עמפּערט אוּן מיט אבשיי. — וואָס פּאַר אַ געמיינהייט! שעהמט אייך, פּאַל־קאָווניק! דאָס רופט מען בארבאריזם... דאָס... דאָס... איהר שענדעט איינפּאַר דעם מונדיר פּוּן אַן אָפּיציר מיט אַזאַ בארבאריזם — אוּן דער אַלטער מאַן נעפּינט ניט אין זיין עמפּערטען גייסט קיין נאָמען, קיין בעציכנונג, פּאַר דעם פּאַלקאָווניק'ס נידערטרעכטיגקייט, אוּן דאָס מאַכט איהם נאָר אויפּנערעגטער, נאָר אויפּגעבראַכטער.

— א גרויסע זאַך! אַנגעקלאָפּט א זשיד — בעמערקט דער הוליגאַן.

— פּאַר אַרעסט! אויף דער הויפּטוואַך! אויף דער הויפּטוואַך! געהט אַליין אוּן הייסט זיך אַרעסטירען... אויף א מעת־לעת! — דונערט דער געגנערַאל אַדיוטאַנט.

דער פּאַלקאָווניק פּערשווינדט שנעל אין דער נאַכט־פינסטערניש. די אָפּיצירען קוקען זיך אַן איינער דעם אַנדערען איבערראַשט אין די פּנימ'ער אוּן שטוינען.

— ער האָט דיך איבער'ן קאָפּ געשלאָגען? — פּרעגט דער געגנערַאל, זיך אַנבויגענדיג נאַכאַמאַל איבער'ן אידעם.

— יאָ, איבער'ן קאָפּ... דער'הרג'עט מיין קאָפּ... איך האָב שוין ניט קיין קאָפּ — ווייזט דערזעלבער איהר, וואָס האָט ערשט אַזוי שטאַלץ געהרופען צו עבודת הבורא, ווי א קליין קינד, אוּן האַלט זיך מיט די צוויי צובלוטיגטע הענט ביים קאָפּ.

די אָפּיצירען קאָנען זיך ניט איינהאַלטען אוּן צולאַכען זיך הילכיג אוּן געשמאַק.

— ווי שעהמט איהר זיך ניט, גאַספּאַדא? וואָס איז דא פּאַראַן צו לאַכען? — קאָכט זיך שוין איצט אויף זיי דער קאַמאַנדיר, אוּן איז אַליין גרייט זיך פּונאַנדערצואוויינען פּון מאַכטלאָזער ערגערניש אוּן כעס.

— פּאַרוואָס־זשע האָט ער דיך געשלאָגען? — פּרעגט ער דעם אידען.

— איך בין ניט שולדיג. איך בין אַן אַרעמטליכער איד. איך האָב צוהן קליינע קינדערלעך אוּן א פּרוי... איך האָב נאָר געווארטט... צו גאָט'ס רייעמסט געווארטט... עס איז מיין פליכט... מען האָט מיך געדונגען. איך בין ניט שולדיג, פּריץ! פּרעגט אַלע אידען אין שטעדטעל... יעדער איד וועט אייך זאָגען, אז איך בין אַן אַרעמטליכער מענש... דער פּאַני פּריסטאַוו קען מיך אויך. אה. מיין קאָפּ! דער'הרג'עט מיין קאָפּ...

די אָפּיצירען לאַכען ווייטער איבער'ן צובלוטיגטען אידען, מיט דעם ווייב אוּן צוהן קינדער.

פּאַר'ן געגנערַאל אָבער איז איצט געלעגען ניט א טראַגי־קאָמישער אידעל.

דער בת־קול, וועלכער האָט איהם גערופען, די שכינה אַליין איז געלעגען פּאַר איהם איצט א פּערשוועכטע, א צוטראַטענע אוּן א צובלוטיגטע...

— וועקט אויף דעם שטאָב־דאָקטאָר אוּן גיט דעם אָרימען מענשען די ערשטע מעדיצינישע הילף... נעהמט איהם אין שטאָב אריין, אַדיוטאַנט! —

איהם אַן מיט דער האַנט, וואו די שוהל איז.

— ווייסט ניט, בעל־הבית, פערקויפט דער פריץ אפשר דאָס שטעדטעל?

— ס׳אַ חידוש אַביסעל! נאָר אַ מין פערקויפען! — ענטפערט איהם אויפגעלעבט, פאַר׳ן בעל־הבית, דער משרת. — אפשר ווילסטו, פריץ, עס קויפען וועלען מיר עס אויסמעקלערען.

דער מעקלער געפעלט איהם אַבער ניט און ער האַט חרטה אויף דער פראַגע.

— נו, איך וויל אייך ניט אויפהאַלטען... געהט, געהט נאָט בעטען! ווייסטו וואָס, כאזיאין, אַז דו ווילסט, שטעל פאַר מיר אויך אַ ליכטער, אין סינאַגאָגע — „סדיעלאי אַראַלושעניע" — טהו אַ טובה, — בעט זיך ביי איהם דער געגנראַל מיט אַן אונזיכערער, ציטערדיגער און אומעטיגער שטימע.

דער איד קוקט זיך איבער מיט זיין ווייב און מיט׳ן משרת און ענטפערט איהם פערלעגען אַן ניט באַלד: — ליכט שטעלט מען ביי אונז נאָר פאַר טויטע, בעהיט נאָט, אַבער ניט פאַר לעבעדיגע.

— וואָט קאַק! — מאַכט דער גענראַל ענטוישט, שטעהט נאָך אַ ווייל מיט אַן ארונטערגעלאָזטען קאָפּ, כאפּט זיך אויף, בעגריסט זיי מיט דער האַנט. ווי אַפיצירען בעגריסען זיך, און פערשווינדט.

אַלע דריי קוקען איהם נאָך אַ ווייל באַוואונדערט און געהען אַריין אין בית המדרש.

דער גענראַל לאָזט זיך געהן איבער׳ן מארק־פלאַץ, בעזוכט אייניגע געסלעך, קומט צו דער שוהל מיט די קברים שטעהט דאָרט לאַנג און פאַרטראַכט. אַן קומט צוריק צום בית המדרש.

„שמע קולנו ה׳ אלהינו חום ורחם עלינו", טראַגט זיך פון דנרט דעם חזן׳ן ווייענדיגע שטימע.

„שמע קולנו ה׳ אלהינו", כאפען אונטער הונדערטער ווייענדיגע קולות אין צוטראָגען זיך איבערן שטעדטעל, איבער די אייגנגעהויקערטע, אלטע הייזלער. וועלכע הויבען אַן דאָ און דאָרט ביים גרויען מאָרגענליכט אויסצואואקסען פון דער ערד, ווי גרויסע, אויסגעקרימטע שוועמלער.

ווי דערשטיקטע, פערמוטשעטע גייסטער ווייענן די קולות און צוטראָגען וויט דעם טיעפען, הונדערט־יעהריגען שמערץ און טרויער פון אידישען פאַלק. און דער שמערץ גיסט זיך אין גענראַל׳ס ברוסט, ווי אַ זיסער אוי גיפ־טיגער וועהטאָג, און קלעמט צונויף דאָס אלטע אוז קאַנרקע הארץ זיינס.

עס שוידערט איהם...

אזוי ווי אַ מעכטיגע שטראָפענדע האַנט גיט איהם אַ שליידער צו דער ערד אויף די קניה און ער הויפט זיך אַן שנעל־שנעל צו צלם־זן און צו שעפ־טשען אַן אונזיכערע און צאפּעלדיגע תפילה מיט זייגע ליפּען.

פלוצים אַבער בלייבט די האַנט מיט די אויפגעהויבענע פינגער פאַר׳ן צלם׳ען הענגען אין דער לופטען ווי געלעהמט און די תפלה אויף זיינע ליפּען נוערט פארפראַרען...

ער וויים ניט צו וועלכע נאָט ער זאָל זיך וועגדען מיט זיין תפילה. און לאַנג, לאַנג שטעהט אזוי דער גענראַל אין דעם מוטנעם טרויעריגען מאָרגענ־

די אפיצירעס לאזען זיך נעהן צוריק אין שטאב און הערען ניט אויף געשמאק צו לאכען פון דעם אינצידענט.

— דאס איז א נענעראל! מיין לעבען וואלט איך פאר איהם אוועקגענעבען — זאגט דער אידישער סאלדאט צום פאליאק נאכדעם ווי די אפיצירען פער־שווינדען אין דער אכסניה.

— א זשידאווסקי נענעראל! — ענטפערט דער פאליאק און שפייט ווייט אוים מיט פעראכטונג.

אין בית־המדרש ווערען אנגעצונדען לאמפען. זייער ליכט פאלט דורך די פענסטער אויפ'ן מארק־פלאץ און בעליכטען א גרויסען שטח. פון אלע זייטען הויבען זיך אן בעווייזען דונקעלע פיגורען, קרייצען דורך דעם שטח אוז פערשווינדען אין מקום־קדוש.

מען הויבט דארט אן צו זאגען שלש־עשרה מדות, און די קולות פון די מתפללים צוטראגען זיך איבער'ן מארק און איבער אלע געסלער און צוטרייבען די נעדיכט געוואלענע נאכט־פינסטערניש...

דער אידישער סאלדאט זאגט נאך די תפלות שטילערהייד, געבויגען אויף זיין ביקס.

עס טאגט.

פון דער אכסניה ערשיינען דריי פיגורען, דער בעל־הבית, זיין ווייב און דער משרת. זיי גלהען צו סליחות אין בית־המדרש אריין.

אין בעליכטענעם שטח ערשיינט ווידער דער נענעראל און פערשטעלט זיי דעם וועג.

— נא מאליטוואו כאזיאאין? (צום דאוונען בעל־הבית?) — פרעגט ער איהם מיט א שמייכלענדיגען און צוגלייך קנאה'דיגען טאן.

דער בעל־הבית בלייבט שטעהן איבערגעשראקען. דאס ערשיינען פון דעם נענעראל אין אזא שפעטער נאכט־שטונדע איבערראשט איהם.

— „נא מאליטוואו, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא! — ענט־פערט פאר איהם מונטער דער משרת, א נעווועזענער סאלדאט.

— „כאראשא! כאראשא"! (גוט! גוט!) — ערמונטערט איהם דער נענעראל און קוקט זיי לאנג און פערטראכט אז.

— זאג מיר נאר, כאזיאאין — וועגדט ער זיך צום בעל־הבית פון דער אכסניה, ווי אן אויפגעוואכטער — אט דארט, נעבען אייער בית־הקברות איז אמאל, געדענק איך, געווען א טורם, אן אלטער פוילישער טורם... נאך פון כמעלניצקי'ס צייטען. פארוואס זעה איך איהם ניט?

— מען האט איהם, פריץ, צונומען. דער בעל־הבית פון שטעדטעל האט איהם צונומען — ענטפערט איהם דער בעל־הבית פון דער אכסניה.

— אזוי? א שאד! א שאד! אזא שענער טורם געווען! — בעדויערט דער נענעראל מיט פערדרום און ווערט אויף א ווייל אנטשוויגען. — יא, ווייטער, געדענק איך, זיינען דא ביי דער סינאגאגע אמאל קברים געווען... קברים פון חתן־כלה... כמעלניצקי האט זיי דער'הרג'עט אונטער דער חופה... זיינען זיי שוין אויך ניטא?

— זיי זיינען דא!... זיי זיינען דא!... אבער דאס איז ניט ביים בית־המדרש, נאר ביי דער שוהל, הינטער די קלייטען — און דער בעל־אכסניה ווייזט

דער נייער פּריז

די אלטע אכסניה.

א הייסער זומערטאג.

דאס שטעדטעל איז געלעגען מיער אין פער'חלש'ט פון היץ. דער מארק־פלאץ איז געווען פוסט און שטיל, ווי אויסגעשטארבען. נאר עטליכע הינער האבען ארומגערינגעלט א גרויסען און שטאלצען „גאלעגאנסקען" האן און האבען פלעגמאטיש געפיקט די קערנער, וואס זיינען דארטען געבליבען פון זונטאג־דיגען מארק.

אין אזא זומערטאג האט זיך אויפ'ן אפּטע בעוויזען א גרויסער וואלקען פון שטויב. און פון דעם וואלקען — באלד די טאראטאיקע פון חיים־הירש דעם בעל־עגלה.

און פון דעם, ווי חיים־הירש'ס צוויי אלטע נבלות האבען געשפּרונגען און געטאנצט אין זייער שפּאן אונטער די רעגענדע קלעפּ פון דעם בעל־עגלה'ס לאנגער „פּוושאלע"; פון הוק־און־פּענד מיט וועלכען ער איז אריבער דאס בריקעל און האט זיך, שטעהענדיג ווי א לאנגער ליץ אין וואגען, א לאז געטהאן איבער'ן מארק־פלאץ צו בעריל'ס אכסניא — האבען די קרעמערס פערשטאנען, אז ער האט געבראכט אין שטעדטעל אן אויסערגעווענליכען פּארשוין.

חיים־יאסי, דער געלער משרת פון דער אכסניא איז ארויסגעלאפען אנטקעגען דעם פאסאזשיר מיט אזא אימפעט, פונקט ווי דער איינפאהר וואלט ארומגעכאפט געווארען פון פלאמען.

נאר איהם האט זיך בעוויזען דער אלטער בעריל אליין אין א יארמולקע און טליתקטן, ווייל ער האט ניט געהאט קיין צייט ארויפּווארפען אויף זיך דאס כאלאטעל.

אפילו די אלטע שרה האט זיך אויך בעוויזען אין פענסטער פון קיך מיט א צובלוטיגטען קארף אין די הענט.

חיים־הירש האט מיט אמאל אבגעשטעלט זיינע סוסים פאר'ן איינפאהר, האט פערוואַרפען דעם לאנגען קערפּער זיינעם און פערצויגען די לייצעס אזוי שטארק און מיט אזא שטאלצען און גרויסארטיגען „טפּרררו", אזוי ווי ער וואלט אנגעטריבען ניט קיין צווויי פּגירות, נאר א פּאר פייערדיגע און בלוט־הייסע

ליכט געקניהט פאר'ן בית המדרש, פאר'ן אייבערגען פאלק מיט דעם טיעפען אייבערגען שמערץ פון זיינע תפילות.

און הייסע טרערען פערלען זיך, ווי דער צאפלענדער מארגענטוי, און בריהען זיינע באקען.

פון שטאב לויפט ארויס אין האסט און אהן דער היטעל דעם גענעראל'ס אדיוטאנט און פרעגט דעם אידישען סאלדאט:

— ווער איז דער הויפט־קאמאנדיר?

דער סאלדאט ווייזט איהם אן אין דער ריכטונג, ווער בית המדרש שטעהט און ווהין ער האט איהם געזעהן פערשווינדען.

דער אדיוטאנט לויפט אהין און שטויסט זיך אן אויף דער קניהענדער פיגור אין גרויען מארגענליכט און בלייבט שטעהן פערגליווערט און איבערראשט.

— וואשע ווייסאקאפרעווסקאדיטעלסטווא! — רופט ער איהם אין א ווייל ארום אב פארזיכטיג.

דער הויפט־קאמאנדיר שפרינגט אויף פון דער ערד, ווי ערוואכט פון שלאף.

— ווי ערלויבט איהר זיך מיך צו בעאונרוהיגען, ווען איך ריכט אב מיין גאטעסדיענסט! — שרייט ער צארניג אויפ'ן אדיוטאנט און זיין הארץ ווערט שיער ניט צוריסען פון קלעמענדען הארצוועהטאג, פאר דער צושטערטער הייליגער און זיסער רוה אין זיין נשמה.

— גענעראל, מיר האבען א בעפעהל צו אטאקירען די ווארשעווער ארמעע — ראפארטירט דער אדיוטאנט מיט די הענט אויסגעצויגען אין דער גאנצער לענג פון זיין גרויסען קאזאצקען קערפער.

— וופאכאד? (אין וועג ארייז?) — פרעגט איהם דער גענעראל.

— יא, וופאכאד! — ענטפערט דער אפיצער.

א קורצע פאוזע...

דער הויפט־קאמאנדיר הויבט אויף דעם ארונטערגעלאזטען קאפ און בעפעהלט:

— וופאכאד!

דער אדיוטאנט בעגריפט איהם, דרעהט זיך אום ווי א סאלדאט און לויפט צוריק אין שטאב אריין.

זיין עלטסטער געהט איהם לאנגזאם נאך מיט א געבויגענעם קאפ.

אין אייניגע מינוטען ווערט די וואך פון די צוויי סאלדאטען ארונטערגענומען.

און ווען די „שלש־עשרה מדות" זיינען שוין צו ענדע, פאהרט איבער'ן מארק־פלאץ א קאזאצקע סאטניע מיט א ווייענדער מוזיק, שטעלט זיך אפ פאר'ן אייפאהר אוז דער גענעראל פאהרט פון דארט ארויס מיט'ן שטאב אויף ווייסע פערד און בעגריפט די קאזאקען. די קאזאקען ערשיטערען די גרויע, נאך דרימלענדע מארגענלופט מיט א מעכטיגען „זדראוויע זשעלאיעם!".

דער גענעראל שטעלט זיך אן זייער שפיץ און פאהרט פערבי דעמזעלבען בית המדרש, בלויאסקענד מיט דעם גאלד פון זיינע עפאליעטען אין די ערשטע צאפלענדע שטראהלען פון זונענאויפגאנג.

און דער בעל־אכסניא אין טלית־קטן קוקט אויפ'ן גאסט און אויפ'ן דאך און איז אימשטאנד נאר ארויבצונעהמען די יארמולקע פון זיין גרייז־גרויען זאפ: קיין וועלטער האט ער נישט פאר'ן גוטען פריץ, וועלכער האט געלאזט אויף איהם אזא מערקווירדיגען איינדרוק און אזא בענקענדע עראינערונג.

— דאס איז מיין טאכטער, נאטאשע! — האט דער גענעראל אנגעוויזען אויף דער קליינער, מונטערער שוואלב. — נאטאשא! קום, וועל איך דיך בעקענען.

נאטאשא אבער קוקט נאך אלץ אויף חיים־הירש'ס נבלות, אויף זיין צוליגטער פאזע פון א שטאלצען און גרויסארטיגען קוטשער, אויף דער אלטמאדישער טאראטאיקע און לאכט אהן א סוף, אזוי וויי אימעצער וואלט איהר אנגעדונגען צו לאכען — אזוי קאמיש איז איהר דער מערקווירדיגער שפאן פון אדם הראשון'ס צייטען, אין וועלכען זי איז געפאהרען פון דער באהן; אזוי קאמיש איז דאס ערנסט־נארישע פנים פון דעם קליינשטעדטעלדיגען בעלעגלה, וועלכער איז נאר קיין נאר ניט, אבער ער שפיעלט די ראלע פון א מיליטער־קוטשער, בלויז פאר איהר פערגניגען, כדי זי זאל קענען לאכען.

און וועז זי דערזעהט דעם בעל־אכסניא אין לאנגען טלית־קטן צולאכט זיך מיט א נייעם געלעכטער.

— אה, ווי קאמיש! ווי קאמיש! — קוויטשעט און צוויטשערט די מונטערע שוואלב.

אז דער פאטער מיט דער טאכטער זיינען אבער ארויין אין איינפאהר, ווערט חיים הירש אוים מיליטער־קוטשער.

עס שטעהט שוין ארום איהם א רעדעל אידען מיט א כאליאסטרע באפיסע אינגלעך, מיט ארויסגעלאזטע, שמוציגע העמדלעך פון די מייטקעלעך. און דער לאנגער חיים־הירש שטעהט שוין אנגעשפאנט אויפ'ן בלינדען דערעש זייענם, וואס איז נאס פון שוויים און ווייסען שוים, און זעהט אוים מיט די קרומע צעווארפענע פיס, ווי א סקעלעט, וועלכער איז איבערגעצויגען מיט אן אויסגעריבענער אלטער פעל, פול מיט צרעת. ער שטעהט אנגעשפאנט מיט דער בריטער פלייצע זיינער אן דעם לעבעדיגען זאק בייגער מיט זיין אומעטיג ארבגעלאזט פערדישען קאפ, האלט די לאנגע בייטש פאר'ן פנים, ווי א ביקס „נא קאראל" און דערצעהלט נסים:

איך גיב א קוק ביים 14טען נומער: אה, אה! אן אטסטאוונאי געגראל קריכט מיר ארא מיט א בארישנע... אז איך גיב מיר אזוי א שטעל פאר איהם אין פראנט: „פא וואיעגעמו", די בייטש „נא־קאראול", ווי דער היליגער „דיאדקע", זכרונו לברכה, האט מיך געלערענט, און מאך איהם דעם אמת'ען יברכה:

„זדראווא זשעלאיעם וואשע ווים אקאפרעוואסכאדיטעלסטווא!"

אז מיין נעגראל גיט א נעהם „פאדקדזרעק" און גיט מיר א ברום בקול רם... אויף דעם אמת'ען שטייגער... ווי אויף א פאראד: „זדראווו בראטעץ"; הע — טראכט איך מיר — וחלקלקות! חיים הערש האט שוין געפאקט א הינדיג... צוויי גרויסע העכט אויף שבת.

„טי טשטא? איזוואשטשיק? (ביזט א בעל־עגלה?)" — גיט מיך א פאק־ער נעגראל.

פערה, אזוינע ווי ער פלעגט אנטרייבען ביי זיין פאלקאוניק, ביי וועלכען ער האט, זייענדיג, א סאלדאט, געדינט אלס קוטשער.

אבשטעלענדיג מיט אזא פאמפע דעם שפאן זיינעם האט ער אויסגעשריען:

— חיים־יוסי! ר' בערי! וואס שטעהט איהר?

כאטש עס איז געווען גאנץ אומזיסט.: חיים־יוסי איז שוין געווען גרייט און האט שוין געטאנצט ארום דער טאראטאיקע, העלפענדיג ארבקריכען פון הויכען געזיץ אן אלטען הויכען גענעראל.

וועו דער גענעראל איז מיט'ן משרת'עם היל׳ף ארויסגעקראכען פון איין זייט אלטמאדישען וואגען, וועלכער האט אויסגעזעהן ווא א קאסטען, איז פון דער אנדער זייט אליין און לייכט ווי א פויגעלע ארבגעשפרונגען מיט א הילף כענדיגען געלעכטער א קליינע, יונגע דאמע, אין א קורץ קליידעלע, וואס האט איהר געגעבען די אויסזיכט פון א מיידעלע.

איהר הוט און דער גאנצער קאפ איהרער איז געווען פערהאנגען מיט א געדיכטען וויייסען שלייער, אזוי אז דער פנים איז געווען אינגאנצען פערדעקט און געשיצט פון שטויב, און מען האט ניט געקענט וויסען צי עס איז א דאמע אדער טאקע נאך א מיידעלע.

מיט איהר געשמאקען פערשייטען געלעכטער, וועלכער האט געקלונגען ווי טרעלען פון א סאלאוויי; מיט דער לייכטער און קליינער פיגורר אין קורץ קליידעלע, וואס האט געציטערט און געפלאטערט פון ספאזמאטישען געלעכטער; מיט איהר גאנצער לופטארטיגער און פיבערהאפטער גראציע — האט זי געמאכט דעם איינדרוק פון א יונגער אן מונטערער שוואלב, וועלכע איז ערשט געקומען צוריק פון די וואראמע לענדער, פלאטערט ארום איהר נעסט און באדט זיך אין שיין פון א וואראמען און זונענדיגען פריהלינגס־מארגען.

דער אלטער גענעראל אליין האט זיך אויסגעדרעהט צו זיין יונגער און לאכענדער בעגלייטערין און האט זי א וווילע אננעקוקט מיט א בענייד־ענדען שמייכעל... ער האט בעניידעט דעם קלאנג, די פרייד און ריטמוס פון א מוטיגער און זארגלאזע פערשייטער יוגענד.

וועו דער אלטער בערעל האט דערזעהן דעם גאסט איז ער פערציערט געוואלען פון פרייד און צוגלייך עפעס פון א קלעמענדען אנגסט־גענפיהל: ער האט אין איהם דערקענט דעם גענעראל, וואס איז ביי איהם פארשאהרען איינגעשטאנען די גאנצע עשרת ימי תשובה, וועהרענד די מאניעווערעס.

די עשרת ימי תשובה און דעם גוטען גענעראל האט ער ניט געקענט פערגעסען די גאנצע צייט. איצט האט ער איהם איבערראשט ווי אן אונגעהאפטער, אבער געטרוימטער גאסט.

— טשטא, אוזנא, חאזיאין? (האסט מיך דערקענט, בעל־הבית?) — פרעגט איהם דער גענעראל מיט א שמייכעל.

— ס'א חידוש אביסעל!

דער אלטער איינפאהר זיינער, וועלכער האט זיך צוליגט אין מיטען מארק־פלאץ, ווי אן אויסגעגראבענער סקעלעט פון א פרעהיסטארישען מאמאנט, האט דאך נאך די עשרת ימי תשובה באלד ארויפגעצויגען אויף זיך א נייעם דאך פון דראניצעם, פון וועלכען עם האט לאנג גערעדט מיט קנאה דאם גאנצע קבצנ'ישע שטעדטעל.

„וואָס וועל איך האָבען דערפון?" — האָט א בורטשע געטאָן דער המן.

געמיינט אָבער האָט ער שוין אָפּצונאָרעו די כאָליאָסטרע אידען, אז קיינער פון זיי זאָל איהם ניט פערלויפען און קאָנקורירען ביים ענערגאל.

פונדעסטוועגען האָט ער געעפענט צוריק די פושקע און האָט פון דאָרט מיט ציטערענדע פינגער ארויסגענומען א פאָפּיראָסל און האָט עס דערלאַנגט דעם בעל־עגלה.

דאָס האָט געגעבען קוראַזש אנדערע אידען און דאָס רעדעל האָט אָנגעהויבען אויסשטרעקען הענט נאָך פאָפּיראָסלאָך.

המן'ס פנים האָט זיך בעדעקט מיט א בייזער ליים־געלבער פארב, ער האָט מיט כעס פערמאָכט די פושקע און זי בעהאַלטען אין קעשענע.

— איך האָב נישט! איך האָב עפעס א פאַבריקע פון פאָפּיראָסלעך, האָב איך?

— המן! קענסט ניט המן'ען? — האָט זיך אָנגערופען משה דער קצב, א פעטער איד, מיט א קושט וויסק האָר איינגעוועבט אין א בריטער שוואַרצער באָרד, און מיט צוויי פערבויגענע פינגער, מיט וועלכע ער פלעגט כסדר קעמען די זעלבע ווילד־צוואוואקסענע באָרד, מיט דער וויסער לאַטע.

דער בייזער מעקלער האָט אויף איהם א גלאַנץ געטאָן מיט זיינע שטאָהלגרויע אויגען און האָט זיך מיט כעס פערצויגען מיט'ן פאָפּיראָסל.

די אידען האָבען זיך געשטעלט טרעפען, וויפיעל חיים־הערש וועט פאָקען פאָר דער נסיעה. איינער האָט געזאָגט „א פינפערל", א צווייטער האָט געמאכט מיט א גרויסען בטול: „העט!"

— און מעהר האָט איהר, יאָלדען, קיין השגה ניט? — האָט געזאָגט דער בעל־עגלה און האָט זיך געלאַזט נעהן אין איינפאָהר־הויז צו זיינע פאַסאַזשירען. דער קצב האָט איהם פערשטעלט דעם וועג:

— גיב מיר א ציה טאָן, גיב מיר, חיים־הערש! — האָט ער זיך געבעטען מיט א פערשמאַכטען, בעגעהרענדען פנים פון א פאַסטענדען.

חיים־הערש האָט ווייט אויסגעשפיגען און האָט איהם דערלאַנגט זיין פאָפּיראָסל. דער קצב האָט מיט אָפּעטיט זיך פערצויגען, איין מאָל, דאָס אנדערע מאָל, אזוי ווי ער וואָלט פערזוכט ווייז אויף ארבע כוסות.

— הערסט, רויכער־זשע ניט אוים אין נאַנצען! — האָט אויסגעשריען דער בעל־עגלה מיט א געמאַכטען בעם.

— געה אין דר'ערד ארויין! א אידען, אז מ'גיט איין ציה, וועט ער אויסרויכערן אין גאַנצען! — און ער האָט אויסגעריסען ביים קצב פון מויל דאָס פאָפּיראָסל און איז ארויין מיט די צוויי לאַנגע פיס אין איינפאָהר.

— אז מען האָט ניט, רויכערט מען ניט! — האָט געזאָגט המן צום קצב, בליאַסקענד בייז און מיט פעראַכטונג מיט זיינע צוויי גרויסע גלעזערנע אויגען.

— המן!... געפעלט אייך המן? — האָט זיך דער קצב געוונדעט צום רעדעל.

די נאַבריכט, אז ביי בערל דעם בעל־אכסניה האָט זיך אָפּגעשטעלט א ענערגאל, האָט זיך באַלד מיט דער שנעלקייט פון א בליץ צושפּרייט איבער'ן

„טאק־טאטשנא, וואשע וויסאקאפרעוואסכאדיטעלסטוואָ! איזוואר שטשיק"

„אויב אזוי, פיהר אונז אין שטערטעל אריין".

„ראר סטאראטסיא!" — ענטפער איך איהם.

בקיצור, וואס זאל איך אייך, אידען, בני־רחמנים, דערצעהלען? אז איך כאפ ארויף די צוויי פארשוינדלאך אויף מיין טאראטאיקע און גיב נאר א ריהר מיט די לייצעס... אהן א בייטש... פון שלעכטס זאל איך אזוי ווי־סען, צי איך האב זיך אפילו צוגעריהרט צו זיי מיט דער בייטש; איך האב נאר א געשריי געטאן פאר־מאסקאווסקאמו: „פאשאל!" — אז מיינע סוסים האבען זיך א לאז געטאן: פאשאל און פאשאל... טאלקע דערזשים! — מאמעניו מיינע! זינט איך בין בעל־עגלה האב איך אזא פאהרען ניט גע־זעהען, ווי מיר האבען היינט, אידען, יום רביעי לבריאת העולם! איך האב געמיינט, אז זיי וועלען דעם וואגען צוטראגען וועלען זיי...

„אט די נבלות?" — האט זיך אנגערופען מיסטרויאיש אימיצער פון דעם רעדעל.

יע, די נבלות! איהר קענט דאך, דאכט זיך, גוט אט די בולאנע שקא־פידלע, מיט'ן אפגעהאקטען עק... זאלט איהר, אידען בני־רחמנים, געווען זעהן, וואס פון איהר איז געווארען! נאר א שד איז אריין אין דער שקאפע! אזוי האט זי געטראגען... און דער בלינדער דערעש? — האט ער אנגעווי־זען אויף'ן זאק ביינער — איהר וואלט, אידען בעראיפט זעהן, ווי אזוי דער דערעש האט עס נאכגעטאנצט דעם בולאנעם און זיך אונטערגעהעצקעט מיט'ן קרומען פון הינטען, כא, כא, כא! שרים, נישט קיין פערד! ווי מיר האבען היינט יום רביעי לבריאת־העולם! — האט אויסגעשריען חיים־הערש אויף'ן רעדעל, און האט זיך א בוכע געטאן אין זיין בריטער ברוסט ווי אין „על־חטא", אזוי דאס די אינגעלאך מיט די וואראטשקעס האבען זיך איבערגע־שראקען און זיך צולאפען ווי א מחנה פויגעלאך אין אלע זייטען — און אין 30 מינוטען, ווי צו איין סעקונדע, זיינען מיר געווען אט דא... ביים טויער און ווייס! — האט שטאלץ געענדיגט דער בעל־עגלה זיין ערצעהלונג.

„ווייסט אוים, הפנים, אברהם, אז פערד האבען אויך דרך־ארץ פאר א גענעראל" — האט ער זיך געוועגדעט צו אברהם דעם מעקלער און האט זיך גענומען מיט ליבע גלעטען דעם בלינדען דערעש זיינעם און צורעכט מאכען אויף זיין האלז דעם ארימען שפאן.

„יע, א גענעראל איז א גענעראל!" — האט צוגעגעבען דער מעקלער פער־קלערט און האט ארויסגענומען פון זיין פושקע א דין פאפיראסעל און האט עס אריינגענומען אין מויל אריין.

און איידער ער האט צייט געהאט צו פערשלוסען די פושקע, האט חיים הערש שווייגענד אויף אויסגעצויגען צווי לאנגע פינגער נאך א פאפיראסעל. אברהם דער מעקלער, וועלכען דאס שטעדטעל האט געהופען „המן", האט שנעל פערמאכט די פושקע און געמאכט א בעוועגונג זי צו בעהאלטען. חיים הערש האט עס בעמערקט.

וויסט, וועל איך דיך בעקענען מיט מיין גענעראל" — האט איהם דיפ־לאמאטיש און מיט שטאלץ פארגעשלאגען דער בעל־עגלה.

— אָט אזוי! — האָט געקוואָלען המן דער מעקלער, און האָט זיך אַבער אויך פֿארזיכטיג אָפּגערוקט אין א זייט.

אז יאַנ'ס בייטש האָט ניט געקאָנט דערגרייכען די אידען, האָט זי ניט אויס־געלאָזט אַבער חיים־הערש'ס נבלות. ער האָט זיי דערלאַנגט א פּאָר גוטע בייטשען און די צוויי פֿערמאַטערטע און אומעטיג־איינגעשלאָפענע נבלות מיט די ארונטערגעלאָזטע קעפּ האָבען זיך פֿלוצלינג א ריס געטאָן פון אָרט און זיינען אוועק צום שאָפּעע מיט די חדר־אינגלאָך אין וואָגען, וועלכע האָבען געמאַכט א גוואַלד, אז דער גענעראַל מיט נאַטאַשע'ן זיינען צו, איבערגע־שראָקענע, צום אָפּענעם פענסטער.

— צא זא סווינסטווא! — האָט זיך געבייזערט אויף די צוויי נבלות און אויף די אידען דער פּאָליאַק און האָט זיך מיט אַן אויסדרוק פון עקעל און בעלזידינונג געלאָזט נעהן אין איינפּאָהר־הויז.

חיים־הערש אליין איז באלד ארויס פון דאָרטען ווי אַן אָפּגעפּאַרעטער, האָט אָנגעהויבען וואַרפען לאַנגע פיס און שרייען „טפֿרר! סטאַי!"

וועז ער האָט געכאַפּט זיינע פערד האָט ער אַראָפּגעטריבען די חדר־אינג־לאָך — זיינע אייגענע קינדער און פֿלימעניקעס האָט ער, נאַטירליך, געלאָזט אין וואָגען — איז ארויפגעשפרונגען אויף איהם, האָט פערקירעוועט די פערד און שטעהענדיג ווי א לאַנגער ליץ, האָט ער זיך א לאָז געטאָן איבערן מאַרק־פלאַץ צו זיך אהיים.

וועז ער האָט אָנגעיאָגט דעם גראָף'ס קאַרעטע מיט די שפּאַקעס האָט ער זיך צופּאַכעט מיט דער פּוזשאַלע און האָט דערלאַנגט דעם אויסגעפּוצטען יאַן'ען אזא שמיר איבער'ן קאָפּ, אז ער האָט איהם ארונטערגעשליידערט זייז שעהנעם לאַקירענעם קאַשקעט, וואָס איז געשטאַנען אויף זיין קאָפּ ווי א קוימען, און איז אוועק צו זיך אהיים.

די אידען, פון ווייטענס, האָבען זיך אזש איבערגעשראָקען, האָבען אַבער צו גלייכער צייט זיך מחיה געווען פון דער נקמה אָן דעם פערפוצטען קוטשער.

דער בעל־עגלה איז געווען דער איינציגער אין שטעדטעל, וועלכער וואָלט געוואָגט דערלאַנגען מיט דער פּוזשאַלע דעם עלעגאַנטען גראָף אליין מיט די צוויי רויטע פערדרעהטע וואַנצעס.

— חיים־הערש! געכאַפּט א דרייערע? הא? — האָט איהם נאַכגע־שריען חיים־יונה דער מייטשאר, וועלכער האָט געהאַנדעלט אויך מיט האָבער.

— מעהר ווילסטו ניט? וחלקלקות, יאַלדען! א גאַנץ צעהנערל אויף שבת! — האָט געשריען דער לאַנגער ליץ פון וואָגען — וויא! חשתרנים, א פּגירה אויף אייך! אהיים צו חיה־גנעדעל אויף שבת! פיש מיט קוגל וועט זי אייך געבען! — האָט ער געשריען און געשמיסען די שפּרינגענדע נבלות, האָט באַלד פערקירעוועט אין א געסל און איז פערשוואונדען געוואָרען.

סווינטשיצקי איז אריינגעגאַנגען צום געניראל אן אויפנערעגטער און בע־ליידיגטער, אזוי ווי די אידען וואלטען שוין מיט זייער עקזיסטענץ אליין איהם שטארק בעליידיגט.

— גענעראל! אום גאָטעס ווילען! וואוהין זייט איהר פערפאָהרען?

אײַנגעשלאָפענעם שטערטע֯ן און האָט עס אויפגערודערט. ווייבער אין טשעפּ־קעם מיט צופּאָטע֯לטע האָבן ארויסגעקוקט פון די פענסטער; מאַנס־בילן האָבן אויף זיך ארויפגעוואָרפן משום דרך־ארץ די כאַלאָטלאָך און האָבן זיך א לאָז געטאָן צום איינפאָהר־הויז. דאָס רעדע֯ן ארום חיים־הערש׳ס טאַראַטאיקע, וועלכע איז שוין געווען געפאָקט מיט חדר־אינגלאָך, האָט געהאָלטען אין וואקסען. חיים־הערש איז נאָך אלץ ניט ארויסגענגען פון גענערע֯ן און דער עולם האָט נאָך אלץ געהאָלטען אין טרעפען, וויפיע֯ל ער האָט געגנומען... א דרייערע֯ צי א פינפערע֯... און צוליב וואָס איז דער גענגער בכלל געקומען.

פון דעם אָפענעם פענסטער האָט זיך געטראָגען חיים־הערש׳ס סאָל־דאטסקע שטימע און נאָטאַשע׳ס גלעזעכטער. המן דער מעקלער האָט זיך געדרעהט ארום דעם פענסטער און האָט גערויבערט א פאַפּיראָסע֯ נאָר א פאַפּיראָסע֯. דער מעקלערישער חוש זיינער האָט שוין דערשמעקט וואָס עס טוט דאָ דער גענערא֯, און זיין קאָפּ האָט שוין פאַנטאַסטיש קאָמבינירט קניות מיט מכירות. ארויסגעהן אָבער צו איהם האָט ער ניט געוואָלט כ֯ זמן די „סוואָלאָטשעס" שטעהען. „סוואָלאָטשעס" האָבן ביי איהם געהיי־סען דאָס רעדע֯ אידען און דאָס נאָנצע שטעדטע֯ קבצנים, אויף וועלכע ער אלײַן, אלם קבצן, האָט געקוקט מיט דער גרעסטער פעראַכטונג.

ער האָט געזעהען, אז דאָס רעדע֯ לאָזט איהם פון די אויגען ניט אראָפּ, און אזוי ווי ער וועט נאָר אריין צום גענערא֯, וועט נאָכלויפען משה דער קצב און אלע איבעריגע „יאָלדען", וועלכע האָלטען זיך פאָר מעקלערס, מישטיינס געזאָגט, און וויסען אין דער קונסט אזוי פיעל, ווי א הוהן אין „בני־אָדם".

* * *

און אזוי ווי דאָס רעדע֯ איז געשטאַנען און האָט זיך געשאָרפט דעם מוח וועגען דעם גענערא֯, איז צום איינפאָהר־הויז צוגעפאָהרען אן אָפענע קאָרעטע מיט א פוילישען שפּאַן פון 4 יונגע שפּאָקעס, וואָס זיינען געווען גלייך איינס צום אנדערען ווי 4 טראָפּענס וואַסער, אזוי ווי איין מוטער האָט זיי טאָקע געהאָט. און פון דער קאָרעטע איז ארויסגעשפרונגען דער יונגער גראָף סווינטשיצקי, דער בעל־הבית פון שטעדטע֯, א יונגער פאָליאק, מיט א פאָאר גראָבע, בייז און שטאָלץ פערדרעהטע און ווי פייער רויטע וואָנצעס.

ער איז ארויסגעשפרונגען עלעגאַנט און לוסטיג, לייכט ווי זיינע פיער שקאָפּעס זיינען געווען.

די אידען האָבען שוין גוט געקענט זייער פריץ און זיינע געפיהלען צו זיי...

דאָס רעדע֯ האָט דערפאָר שנע֯ אראָפּגעכאָפּט די היטלען, האָט זיך צו־זאַמענגעפּרעסט און זיך פאַרזיכטיג אָפּגעבוקט אין א זייט.

דער פאָליאק האָט זיך אָבער דערמיט ניט צופרידענגעשטעלט, ער האָט זיך צושריען און צוטופען:

— וואָס האָט איהר זיך, זשידעס, פּסיא־קרעוו, דא צוזאַמענגעקליבען? יאָן! צוטרייב זיי נאָר! — האָט ער זיך געוועלדט צו זיין קוטשער.

יאָן איז אראָפּגעשפרונגען פון דער קאָלנע און האָט א שוואונג געטאָן אין דער לופטען מיט דער לאַנגער בייטש. די אידען זיינען זיך צולאָפען.

— ווירקליך — האָט געזאָגט נאָטאשא — איז דען ניט אינטערעסאַנט צו טרינקען טהעע אין אזא איינפאָהר, פונקט ווי פאָהרען אויף א טאראטאיקע מיט אזא בעל־עגלה? כא, כא, כא! זעצט אייך, גראָף, און טרינקט מיט אונז טהעע.

דער גראָף האָט דער דאָמע שוין ניט געקאָנט אָבזאָגען, ער האָט אָרונ־טערגענומען די צווייטע אָנדשוה, האָט געכאָפט א קוק אויפ'ן שוועדען אָלט־מאָדישען שטוהל און האָט זיך מיט א קוים בעוועלטיגטען ווידערווילען צוגע־זעצט צום טיש. דער גענעראל האָט זיך גענומען רעדען פון שטעדטל, פון גוט, וואָס ער איז געקומען קויפען ביי דעם אייגענטימער. מען האָט נאָר גע־דארפט אויסמעסטען די ערד, דעם וואָלד.

דער יונגער גראָף האָט אָבער ניט אראָבגעלאָזט די אויגען פון זיין קליינער און שעהנער טאָכטער.

ווי זיי זיינען אזוי געזעסען און האָבען געערדט, האָט די טהיר א שטילען סקריפ געטהאָן, האָט זיך לייכט געעפענט און איז דעם חלל האָט זיך בעוויזען צוערשט א ציגען בערדל פון פלאָקס און דערנאָך שוין א גאַנצער פנים.

דאָס איז געווען אברהם דער מעקלער.

נאָטאשא איז געווען די ערשטע איהם צו בעמערקען.

די אָרט ווי די טהיר האָט זיך געעפענט, דאָס פארזיכטיגע ערשיינען, צוערשט פון א בערדל און דערנאָך פון דעם גאַנצען קאָפ, האָט ביי איהר ארויסגערופען א נייעם אויסברוך פון געלעכטער.

די מענער האָבען זיך אויך אומגעקוקט.

דעם גראָפ'ס פנים איז געווארען אזש גריז פון כעס.

נאָטאשא'ס שטורמישער געלעכטער און דעם גראָפ'ס פנים מיט די גזלנ'ישע אויגען האָבען דעם אידען איבערגעשראָקען; ער האָט שנעל פער־מאכט די טהיר און איז צוריק פערשוואונדען מיט'ן בערדל.

נאָטאשא האָט זיך נאָך העכער צולאָכט און געכאָפט פאר די זייטען. אזוי קאָמיש איז איהר פארגעקומען דאָס פארזיכטיגע ערשיינען, צוערשט פון בער־דל און דערנאָך פון קאָפ, און דאָס שנעלע פערשווינדען פון ביידען.

— דאָס הייסט א פאָסקודנע פאלק! — האָט זיך אָנגערופען דער פאָליאק און איז אויפגעשפרונגען פון ארט. — מיין לעבען האָבען זיי מיר פערדאָרבען.

נאָטאשא האָט מיט אמאל אויפגעהערט צו לאָכען און האָט אָנגעשטעלט אויפ'ן גראָף א פאָר ערנסטע פרעגענדע אויגען.

דער גענעראל האָט זיך אויך ביינו אויפגעהויבען פון זיין שטוהל און האָט זיך גענומען נערוועז שפאַנען הין און צוריק איבער'ן גרויסען צימער.

די טאָכטער האָט אָנגעהויבען צו ווארפען אויף איהם אונרוהיג בליקען. זי האָט געזעהן אז איהר פאטער איז שוין אויפגערעגט, און האָט מורא געהאָט פאר זיין שוואָרצ האַרץ.

דער פאָליאק האָט אָבער געמיינט, אז דאָס ערשיינען פון דעם אידען האָט אויך דעם גענעראל אויפגערעגט און ער האָט זיך גענומען שפריצען מיט דער קאָבענדיגער אנטיסעמיטישער גאל זיינער, ווי א שלאָנג מיט גיפט.

איז אזא שמוציגער זשידאוואסקער קרעטשמע? פוי, ווי איז דאס מעגליך? — האט ער געזאגט מיט אן עקעל אויף זיין אונבאוועגליכען פנים.

דא אבער האט ער בעמערקט די קליינע דאמע מיט די צוויי לאכענדיגע שוואַרצע אויגען און זיין בייזער, בעליידיגטער פנים האט זיך באלד בעלויכטען מיט א צוקער־זיסען שמייכעל פון א גאלאנטען פאליאק.

— „מאיא שאנאוואניע"! — האט ער זיך פערבויגען פאר נאטאשא'ן. אראבציהענדיג שנעל זיין האנרשוה.

דער געגנער האט איהם פארגעשטעלט זיין טאכטער, אבער אהן חשק און צושטרייעט. ער האט שוין דעם פראנטוואוטען פאליאק געקענט און ניט ליב געהאט. סווינטשיצקי האט איהר א קוש געטהאן אין האנט

— איהר בלייבט דא קיין מינוט ניט מעהר — האט כמעט בעפוילען דער יונגער גראף, וועלכער האט אפילו מורא געהאט זיך צו זעצען אין דער זשי־דאוואסקער קרעטשמע.

— ווארום? — האט איהם געפרעגט נאטאשא און האט אנגעשטעלט אויף איהם א פאר נאיוווע פרעגענדע אויגען.

— פאמילויטע... ווי קאנט איהר דא שטעהן, אין אזא שמוץ? איהר פאהרט באלד איבער צו מיר אין פאליאץ אריין. מיין קארעטע שטעהט דא איז דרויסען.

נאטאשא איז צוגעגאנגען צום פענסטער, האט געבאפט א קוק אויף זיינע עלטערן שפאקעם, האט זיך דערמאנט אן בעל־עגלה'ס שפרינגענדע נבלות און האט זיך ווידער הויך צוגעלאכט.

— וועז איהר, גראף, זאלט געווען זעהן וואס פאר א שפאז עס האט אונז געבראכט פון דער באהן, כא, כא, כא!

— איך האב איהם שוין געזעהן... איך וואלט בעסער צופום געגאנגען און וואלט ניט געפאהרען אין אזא זשידאוואסקע טאראטאיקע. ווארום האט איהר מיר ניט טעלעגראפירט? איך וואלט אייך ארויסגעשיקט מיינע פערד.

— וואס פאר אן אינטערעס איז דאס צו פאהרען מיט אזוינע עלענדע שפאקעם? זעהט איהר... אין א טאראטאיקע, אז זי זאל טרייסלען און וואַרפען ביז אין הימעל, מיט אזא פאטעשנע בעל־עגלה, כא, כא, כא, דאס איז א שפאס!

סווינטשיצקי האט זי פערוואונדערט אנגעקוקט.

אזא יונגע מוטיגע שוואלב האט ער אין זיין לעבען נאך ניט געזעהן.

— זעצט אייך, גראף! — האט איהם איינגעלאדען דער געגנער.

— ניין, איהר בלייבט דא קיין מינוט ניט מעהר! איהר פאהרט צו מיר — האט פראטעסטירט דער פאליאק.

— טשעפוכא! — האט א בורטשע געטהאן דער געגנער. — איז דען ניט אלץ איינס? שטעלט אייך פאר, איהר זייט אין א מלחמה און איהר וואוינט אמאל חדשים לאנג אין א זעמליאנקע. מיר, וואיינע (סאלדאטען), זיינען צו אלעמען געווענהנט. איבעריגענס, אט איז דער סאמאוואר און מיר וועלען טרינקען טהעע.

חיים־יאשע דער משרת האט ארויינגעטראגען א קאכענדיגען סאמאוואר און האט איהם אוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש.

איהם גאנץ גרינגשעציג — האָט איהר אמאל געלעזען תהלים? דעם אידישען תהלים?

— וואָס איז דען? האָט איהם נייגעריג געפרעגט דער גראַף.

— האָט איהר אין אן אנדער וועלט־ליטעראַטור אזוינע פערל? האָט נאָך א פאַלק אין דער וועלט אזוי שהנע זאכען געשאַפען, הא? ענטפערט מיר, וועז איך רעד צו אייך, יונגערמאן! — האָט שוין אויף איהם געשריען, ווי אויף א פראָסטען סאָלדאָט, דער אלטער, אויפגערעגטער געווארן.

דער פאַליאַק איז געווארען צוערשט רויט, דערנאָך בלייך פון בעליידיגונג. ער האָט זיך אָבער באַלד ווידער גיפטיג צוגאָכט

— ווי איך זעה, געווארן, זייט איהר מיר א צו גרויסער אידענפריינד. ווי עס ווייזט אויס, פערעהרט איהר איינפאָך די זשידעס. כא, כא, כא.

— אידענפרייגד! אידענפרייגד! — האָט איהם איבערגעקרימט דער אלטער מאן — א מענש דארף זיין נערעכט צו אלעמען, צו אידען ווי צו קריסטען — און ער האָט זיך ווייטער געלאַזט שפאַנען איבער'ן צימער.

דער פאַליאַק איז געשטאַנען ווי אן אבגעשמיסענער און האָט ניט געוואוסט וואָס פאר א טאַן ער זאָל שוין נעהמען. בעליידיגען זיך האָט ער מורא געהאָט: ויין גוט האָט די באַנק שוין געשטעלט אויף אוקציאָן. און ער האָט עס נעמוזט מערקויפען וואָס פריהער. און די גאַנצע וועגדונג איז פאר איהם געווען אזוי אונערוואַרטעט, כמעט אן איבערראַשונג. ער האָט נאָך אין לעבען ניט בעגעגענט קיין איין קריסט, ובפרט א רוסישען געגנראַל, וועלכער זאָל אזוי פערטייידיגען אידען און נעהמען צום הארצען אזוי שטאַרק זייער עהרע. און וועלען בלוי פון אויפרעגונג.

ער האָט צוגעוואַרפען א פראָגענדען בליק צו נאַטאַשא'ן, און אויך זי איז צו זיין בעוואונדערונג געוואָגען אנגענכמורעט און האָט געשוויגען. און דאָס האָט איהר אזוי ניט געפאַסט. דער פערכמורעטער פנים האָט מיט אמאל פערלאָרען דעם גאַנצען פריהערדיגען מונטערען רייז אין זייגע אויגען און דעם גאַנצען חן. און דאָס האָט איהם פערדראָסען מעהר ווי די גאַנצע געשיכטע.

— דו ווייסט אין וועמען דער יונגער מאן דערמאַנט מיך? — האָט זיך געוונדעט דער פאַטער צו דער טאַכטער — אין דיין בראַטאַק.

— שמייכעלט מיך זעהר, געגנראַל — האָט זיך גאַלאַנט און אירגניש פערבויגען דער גראַף.

— ס'דארף אייך וועניג וואָס שמייכלען, גראַף!... איך האָב א זוהנדעל, א יונגערמאַנטשיק ווי איהר... אפילו זעהר געביליעט, און שוין א פראקוראר צו 35 יאָהר, נאָר איז אויך אזוי ווי איהר, א פערפלוכטער קאריעריסט — האָט געזאָגט דער גענגראַל מיט א שוידער איבער'ן קערפער, פון וועלכען מען האָט געקאָנט לערנען, אז די בעציהונגען צווישען פאַטער און זוהן זיינען געווען וויט פון פריינדליכע.

נאַטאַשא איז בלייך געוואָרען און האָט צוגעוואַרפען אן איבערגעשראָקענעם בליק צום גראַף.

— אזוי? — האָט זיך דער גראַף אנגערופען אראָגיש — איך בין דאָך אָבער ניט קיין טשינאָווניק, און האָב קיינמאל ניט געשטרעבט צו זיין א רוסי־

— גלויבט מיר, אז אויב איך פערקויף מיין מאשינטעק איז דאס נאר צוליעב די פארכאטע זשידעס... איך זאל זיי מעהר ניט אנקוקען!

דעם ענגערעל'ס האלז איז געוואָרען צוערשט רויט און דערנאך בלוי, פון כעס און אויפרעגונג. ער האט געוואלט אויסשרייען: „לייגסט, פאליאטשאק! דעם מאשינטעק מוזטו פערקויפען, ווייל אויב ניט וועט איהם די באנק פערקויפען אהן דיר, פאר דיינע חובות, וועלכע דו האסט אנגעמאכט מיט דיין שפיעל אין מיאנטא קארלא" — ער האט זיך אבער בעוועלטיגט און האט זיך ענומען ווייטער שפאנען.

— וואס טהוען זיי אייך? זיי זיינען דאך פריעדליכע מענשען! — האט איהם געפרעגט נאטאשא. די גאנצע פרעהליכע שטימונג איז אויסגעלאשען געוואָרען און זי האט זיך צוזאמענגעדרעהט ווי א פויגעלע פאר א שטורם.

— וואס זיי טהוען מיר? איהר וועט לעבען צווישען זיי, וועט איהר ווייסען וואס פאר אן אומה דאס איז.

דער ענגערעל האט אבגעשטעלט זיין בייזען, נערעזען לויפען איבער'ן צימער, האט אנגעשטעלט אויפ'ן פאליאק א פאר פלאמענדע אויגען איבער די גאלדענע ברילען זייגע, האט איהם אבער צוגעוואָרפען נאר א בייזען פערעכטליכען „טשעפוכא" און האט זיך ווייטער ענומען לויפען.

— טשעפוכא, זאגט איהר? אט ליגט פאר אייערע אויגען א שטעדטעל —

דער פאליאק איז צוגענאנגען צום אפענעם פענסטער און האט אויפגעהויבען מיט עטעל דעם פערשטויבטען פארהענגעל און האט זיי געווייזען מיט'ן האנט אויפ'ן שטעדטעל. — א טיפיש אידישע שטעדטעל. גיט א קוק! קיין איין בוימעל פאר א הויז, קיין איין גרעזעל ארום א שטוב... קיין שטיקעל גארטען! קיין איין פאלק אין דער וועלט וועט זיך אזוי ניט בעזעצען אויף א פלאץ. נעהמט אפילו אייער'ס א רוסיש שטעדטעל... עס איז דאך איינגעטונקט אין גרונט און אין בוימער. גלויבט מיר, אז איך דארף דורכפאהרען דורך דער נאקעטער אוז שמוציגער שטעדטעל מיט די אונצעהליגע קלייטלעך, פיהל איך אן עקעל, א שוידער — האט געענדיגט דער פאליאק, ציטערענדיג מיט'ן גאנצען קערפער פון עקעל און שוידער.

דער ענגערעל האט זיך אבגעשטעלט נאהענט נעבען איהם, האט איהם ארייגעקוקט אין פנים און האט געזאגט, אויך א ציטערענדיגער פון א שווער בעוועלטיגטער אויפרעגונג:

— ווייסט איהר ווער עס איז אין אלעמען שולדיג? איהר קריסטען!

דער פאליאק האט געכאפט א שנעלען קוק, צוערשט אויף איהם און דער־נאך אויף דער טאכטער, און האט זיך בייז פונאנדערגעלאכט:

— מיט וואס? דערמיט וואס דאס פארזויטען־פאלק. דאס פאלק פון פרצענטניקעס און שאכערמאכערניקעס האט ניט קיין חוש פאר נאטור, פאר שהנקייט, ווי מיר קריסטען? א איד האט ארענדירט ביי מיר ערד, זאלט איהר זעהן וואס ער האט פון דעם געמאכט: ער האט זי אויסגעווינגען ווי א ציטראן. דעם גארטען פערנאכלעסיגט, צובראכען.

דער ענגערעל'ס האלז איז ווידער געוואָרען בלוי פון כעס. ווי א מילץ

— מאלאדאי טשעלאוויעק (יונגער מאן)! — האט ער זיך געוועגדעט צו

דער קאַצאַפּ פלעגט צופּאַהרען גאַנץ פריה, מיט זון־אויפגאַנג, אויף א לינייקע, געשפּאַנט מיט איין פּערד. דער געגנער פלעגט זיך אַרויפזעצען רייטענדיג אויף איהר, מיטנעהמען מיט זיך המן דעם מעקלער. וועלכער האָט זיך דעמזעלבען טאָג פון זיין אַנקומען צו איהם אַריינגעדרעהט. און אַזוי פלעגען זיי אַלע דריי אַרומפּאַהרען דעם גאַנצען טאָג צווישען די פּולוואַרקעם און פעלדער.

שבת פלעגען אַלע רוהען, צוליעב דעם עקאָנאָם דעם סובאָטניק און צוליעב דעם אידישען מעקלער.

דאָס שטעדטעל האָט שוין נאָטירליך געוואוסט, אַז דער גראַף האָט פערקויפט זיין מאיאָנטעק, און פאַרוואָס ער האָט איהם פאַרקויפט; אַז ער איז פערפּלאָנטערט און וועט אַרוים נקי מיט'ן בייטשעל, און עס האָט דערלעבט א גרויסע נקמה.

פּאַר דעם אויפגערודערטען שטעדטעל האָט זיך איבערהויפט אָנגעהויבען א נייע עפּאָכע מיט נייע האָפנונגען.

זינט דער יונגער גראַף האָט איבערגענומען פון זיין מוטער די פערשוועגערין דעם מאיאָנטעק, האָט ער צוגענומען ביי די אידען די פּאָסעסיעס, די מיל, די גערעלע, אַרויסגעטריבען אַלע אידישע קרעטשמאַרעס, אָבגעזאָגט אַלע אידישע אָנגעשטעלטע, קורץ, געמאַכט אַזוי, אַז א איד זאָל ניט פערדינען קיין קאָפּיקע אין דער עקאָנאָמיע. פּאַר דער פרנסה פון אַרימען שטעדטעל איז דאָס געווען א טויט־קלאָפּ.

דערמיט אָבער האָט זיך דער צורר היהודים ניט צופריעדענגעשטעלט ער האָט פערבאָטען צו נעהמען אידישע בהמות אויף זיין פּאַשע, וועו א איד זאָל אפילו געבען א פינף־און־צוואַנציגער. דאָס איז געווען פּאַר'ן שטעדטעל אַן אמת'ע גזרה.

דערנאָך האָט ער אויסגעבויט אין שטעדטעל א קאָאָפּעראַטיווע קראָם, וועלכע האָט אָנגעהויבען קאָנקורירען מיט די אידישע קרעמלעד און צונעהמען דעם לעצטען ביסען ברויט. פּטור וועלען פון אַזא המן הט געהייסען פּאַר'ן שטעדטעל אַן אמת'ע ישועה.

און אַז דער נייער בעל־חבית וועט זיין א בעסערער — זיינען זיי אַלע שוין געווען מהר ווי זיכער: די געשיכטע מיטן שמש, וועלכען א אפיציר האָט צובלוטיגט צו שלש־עשרה מדות פאַראַהרען בעת די מאנעווערס, און דאָס אָנגענהמען זיך פון גענגראַל, וועלכער האָט איהם דערנאָך געשאָנקען א רויט צעהנערל אויף יום־טוב, איז זיי געלעגען גוט אין זכרון און מען האָט נערעדט פון איהם לאַנג. איצט האָט דאָס שטעדטעל די מעשה ערשט אויפ'ס נץ אויפגענומען און האָט ניט אונפיהעערט צו רעדען פון איהר.

וווייטער האָט בערל דער בעל־אכסניה ניט אויפגעהערט דאָס גאַנצע יאָהר סתם צו דערצעהלען אין בית־המדרש גאַנצע נסים פון דעם „מערקווירדיגען גלאַווענ קאָמאַנדאַיושטשי", וועלכער האָט זיך דאָן געהייסען קאָבען פיש, האָט געגעסען קוגעל אום שבת, האָט אויסגעפרעגט אַלע איינצעלהייטען אין שטעדטעל'ס לעבען, און האָט אזוי גוט בעאַהלט, אז בערל האָט געקאָנט ארויפציהען א האַלבען דאַך פון דראַניצעס אויפ'ן אָבגערוסענעם איינפאַהר. דער אַלטער

שער טשינאוניק. איך האָב זיי ליעב ניט מעהר ווי די זשידעס — האָט זיך שוין געביסען דער בעליידיגטער גראָף.

— דער פּאָפּא מיינט ניט אייך, גראָף — האָט נאטאשא געפּרובט ענטשולדיגען דעם פּאָטער'ס בייזען און ניט־העפּליכען טאָן. — ער מיינט איבערהויפּט מיין ברודער. זיי האָבען שטענדיג צווישען זיך קאָנטראָווערסען.

— קאָנטראָווערסען! קאָנטראָווערסען! — האָט אויפגעציטערט דער פּאָטער, ווי פון שלעכטע און אונערטרעגליכע עראינערונגען. — פּאָר קיין זאָך אין דער וועלט וועלען זיי זיך ניט אבשטעלען. גאָרנישט הייליגעס איז דאָ ביי זיי. פון וואָנען, פרעג איך אייך, האָט זיך געמומען אזא יונגער דור? — האָט ער געפרעגט דעם גראָף.

דער גראָף האָט פערוואונדערט געקוקט אויף איהם און אויף זיין קלייניער טאָכטער, און האָט געקנייטשט מיט די פּלייצעס.

— נעהמט עס ניט פּאָר איבעל, גראָף — האָט איהם שטיל צוגעוואָרפען נאטאשא מיט א בעטענדען שמייכעל פון פערלעגענהייט. — ער איז קראַנק און שטענדיג אזוי אויפגערעגט.

איצט האָט סווינטשיצקי אלעס פערשטאַנען.

— איך זעה... איך זעה! — האָט ער איהר צוגעוואָרפען מיט א שמייכעל, וועלכער בעדויערט און ענטשולדיגט און האָט זיך געמומען געזעגענען.

פונדעסטוועגען האָט ער אינמיטען געפרעגט:

— פאַהרט איהר ניט אריבער צו מיר?

— איך דאַנק! מיר שטעהען דא, גראָף — האָט איהם דער בענערעל געענטפערט ענטשלאָסען, צווישען די צייהן. — איהר שיקט בעסער נאָך א נאטאריוס און מיר וועלען שרייבען א קופּטשע.

— ווי איהר ווילט! — האָט זיך בעלידיגט אנגערופען דער גראָף, האָט זיך קאַלט פערנייגט און האָט מיט עקעל און בייזען שטאַלץ אויפ'ן פּנים פערלאָזען די אידישע אכסניא.

די נייע האָפענונג

עס זיינען אוועקגעגאַנגען א פּאָר טעג.

דער בענערעל האָט אוים העפּליכקייט אבגעגעבען דעם גראָף א ווייזיט. האָט נעגעסען ביי איהם א וואָרימעס, האָט זיך אבער איינגע'עקשנ'ט און האָט בשום אופן ניט געוואָלט זיך אריבערקלייבען צו איהם אין פּאַלאַץ אריין, און איז געבליבען ביי בעריל דעם בעל־אכסניא.

נאָר נאטאשא האָט זיך באַלד בעפריינדעט מיט דעם אייגענטימער פון שטעדטעל און מיט דער גרעפין, און זי פלעגט פערברענגען גאַנצע שטונדען אין שלאָם.

דער בענערעל איז געוואָרען גאַנצע טעג בעשעפטיגט; מען האָט געדארפט מאכען אן אינוועניטאר פון א גאַנצען שלאָס, פון פינף גרויסע דערפער, אויבער־צעהלען און אויפנעהמען דעם לעבעדיגען און טויטען רעמאַנענט.

צו דעם צווועק האָט ער אַרויסגערופען אן עקאָנאָם זיינעם, א קאַצאַפ פון די סובאַלטניקעס, וועלכער האָט געדיענט אויף זיין גוט אין סאַמאַרער גובערניע.

לעך. האבען די אידען שוין אינגאנצען פערגעסען, אז זיי האבען צו טהאן מיט א גענעראל און א שר־הצבא. מען האט זיך א לאז געטהאן צו איהם ווי צו א גוטען אידען: וואר עס האט כלומרשט געוואלט דיננען א מיהל, וואר א שטיקעל וואלד קויפען. געמיינט האבען אבער אלע — כאפען א דרייערעל אדער א פינפערעל אויף שבת.

וואהרים וואר האט שוין אין דעם ארימען שטעדטעל געהאט נעלד אויף א מיהל אדער אויף א שטיקעל וואלד?

אז שרה די לאננע, אברהם דעם מעקלער'ס ווייב, האט זיך אבער אויסגערעדט אין באד פאר גענעדעל די טוקערקע, אז ס'שטעהט איהר אי"ה בלי נדר, מיט גאט זיינער הילף, צו פערדיענען א חשבון פון גאנצע פופצעהן אלפים. איז אין שטעדטעל געוואהרן א גאנצע מהומה, פונקט ווי אן אוראגאן וואלט זיך איבער'ן שטעדטעל אריבערגעטראגען.

ס'טייטש? הנשמע כזאת? פארוואס קומט דער גאנצער קעז אין איין קרעפעל? עפעס פופצעהן אלפים איין אידען? וואו האט מען אזוינס געהערט?

און זיך נעקאכט און געוואלדעוועט מעהר פון אלעמען האט בריינדעלע קאזאק — א לאננע, דארע אידענע מיט צוויי גרויסע פערדישע צייהן, וועלכע האבען ביי איהר ארויסגעשטעקט פון דער אויבערשטער ליפ.

אייגענטליך האט זי ניט נעהייסען ניט בריינדעלע, און איז נאטירליך ניט געווען קיין קאזאק. איהר נאמען איז געווען מלכה, געווען איז זי אן אלמנה, פלעגט תמיד, אפילו ביים מאנ'ס לעבען, איינקויפען קארע פאר די גארבארנעם פון שטעדטעל און שלאגען דעם מאן. א אידעל א קארליק, מיט א צונאמען „פאלמעשאק" (האלב־זעקעל) מכות רצח, — און דערפאר האט זי דאס שטעדטעל גערופען בריינדעלע קאזאק.

אט די אלמנה מיט צוועלף יתומים, איינס קלענער פון צווייטען, האט אויסגענארבען אין איהר אלטען קאסטען אן אלט פערשימעלט שליש־צעטעל, אין וועלכען עם איז געשטאנען שווארץ אויף ווייס, אז איהר משה עליו השלום מאכט, אין א גוטער מזל'דיגער שעה, א שותפות מיט אברהם דעם מעקלער אויף אלע מעקלעריין.

— אי מיין משה עליו השלום איז געשטארבען? — טא ווי וואלט געווען דער דין וועז המן שטארבט און משה, מיין מאן עליו השלום. לעבט?... נו, וואלט איך ביי איהם צוגענומען? עפעס א הפקר־וועלט, וואס? נו, אז משה עליו השלום האט אליין פערקויפט דעם דארף רעבניצע די גוים. און המן איז געלעגען אויף טיפוס, ניט פאר מיר געדאכט, האט דען מיין משה עליו השלום איהם, דעם המן ממזר, ניט אריינגעטראגען קיין גאנצע 300 רובעל, גאנצע דריי קנאקענדיגע הונדערטערס אין שטוב ארויין?" — האט געוואלט, גאנצע דריי קנאקענדיגע הונדערטערס אין שטוב ארויין?" — האט ג'טענה'ט בריינדעלע מיט די פערדישע צייהן און האט זיך טאקע אויפ'ן ארט הויך צוואווייגט.

— וואס איז דא צו ווייגען? — האט בעמערקט א אידענע פון רעדעל.

— וואהרום זאל איך ניט ווייגען? — האט זי געענטפערט. — עפעס א שלעכטער מאן געווען מיין משה? זאל ער דארט האבען א ליכטיגען גן־עדן. איך האב דען פון איהם אמאל א קרום וואהרט געהערט?"

בעריכ האָט איהם ערקלעהרט פאַר איינעם פון די חסידי אומות־העולם אוו האָט אויפגעווייזען מיט גמרות, אז אזעלכע קאָנען אויך האָבען א חלק לעולם הבא.

עס איז דערפאַר קיין וואונדער ניט, וואָס דער נייער בעל־הבית האָט ארויסגערופען האָפענונגען אין שטעדטל, אז די פרנסות, וואָס דער גראַף האָט צוגעזאָגט ביי די אידען, וועלען זיך צוריק צו זיי אומקאָמהרען.

וווייטער האָט זיך אָנגעהויבען א סדרה מיט מעקלערייי. דער גענעראל האָט אפילו אליין, דורך בריעף, אָנגעהויבען די אונטערהאַנדלונגען וועגען קויפען דעם מאיאָנטאָק אוו קיין מעקלערס האָבען ביי דעם שוין ניט געהאָט וואָס צו טהאָן, קיין שייכות אָבער צו מעקלעריי האָט דאָס ניט געהאָט.

ראשית קומט מעקלעריי יערען, וועלכער טשעפעט זיך צו, אז מען זאָל איהם געבען. די פראָגע איז נאָר געווען, ווי אזוי מען זאָל זיך צוטשעפענען. שנית האָט זיך שוין המן דער מעקלער צוגעטשעפעט, אוו דאָס שטעדטעל האָט געוואוסט, אז המנ'שע, שרה די לאָנגע, האָט שוין אָנגעהויבען צו קויפען די פיינסטע פיש אויף שבת, אוו האָט שוין אריינגעוואָרפען דעם קצב אוו דעם מעטשאָר צו פינפערלעך אויף חוב.

היינט עם, אז המן זאָל די כפרה ווערען, וועלכער האָט שוין א יאָהר קיין קערבעל ניט פערדיענט אוו איז בלוי ווי א מילץ, ווי דאָס נאָנצע שטעדטעל האָט געוואוסט אויסוועניג, האָט געמוזט כאפען ביים ענערעל עטליכע קערב־לעך.

אוו פאַרוואָס קומט עס איהם?

ווער קאָן עס ניט זיין קיין מעקלער גלייך מיט איהם?

אוו אזוי האָבען די אידען אָנגעהויבען זיך דרעהען ארום איינפאָהר, נאָכ־שפירען דעם ענערעל'ס שריט אוו טריט.

אין דער פריה, איידער ער פלעגט ארויספאָהרען אויף די פעלדער, פלעגען זיי זיך צוזאמענקלייבען אין א רעדעל ארום דעם איינפאָהר, אונטער זיינע פענ־סטער אוו איהם וועקען פון שלאָף מיט וויער גערגלען.

המ דער מעקלער פלעגט ווערען בלוי פון כעס אוו ער פלעגט זיי שרע־קען, אז דער ענערעל וועט ברענגען א סאטניע קאָזאקען אוו מען וועט זיי טרייבען מיט נאגאיקעס. ניט איין מאל פלעגט דער אלטער בעריכ מפסיק זיין דעם חוק, אדער דעם תהלים, ארויסגעהן צום רעדעל, אוו קלאפענדיג מיט דער האַנד איבער'ן מויל שרייען אין לשון קודש:

„נו, א... חלול השם! פריץ גדול ישן... מי גדול כשר הצבא? חיים־יוסי! מדוע אתה עומד?" — פלעגט ער שרייען אויפ'ן משרת, אוו דער משרת פלעגט זיך שוין צושרייען אויפ'ן בעל־הבית אוו אויפ'ן רעדעל:

—כ'בעט אייך, וואָס זאָל איך טהאָן? איהר געהט אַוועק פון דאָנעט? אָט קאָך איך אייך אָב מיט א היסען סאמאָוואר...

די אידען פלעגען זיך אביסעל אברוקען, גאנץ אונגערן, אוו זיך באלד צוריק פערזאמלען.

אז מען האָט אבער אין א פאָר טעג ארום דערזעהן, ווי דער ענערעל גענעהט מיט זיין טאָכטער פון גראַף איבער'ן מארקפלאַץ אוו ווארפט צוקערקעס צו א כאלאָסטרע באַרוועסע אינגלעך, מיט ארויסגעשטעקטע שמוציגע העמד־

אָנגעכמורעט און אונטער די פֿאָלענדע דריבנע רעגענטראָפענם האָט עס אויס־
געזעהן ווי אייגנעוויקעלט אין אַ גרויען נעץ פון אַרימקייט און עלענד.
דער גענעראַל האָט דעם טאָג גלוקליטען פון רומאָטיזם און איז ניט ארוים־
געפֿאָהרעי פון איינפֿאָהר.

צוליעב איהם איז נאָטאָשאָ אויך געבליבען דעם גאַנצען טאָג אין שטוב
און האָט כאָפּוילען דעם משרת, אַז מען זאָל פֿאַר זיי קאָכען וואַרעמעם.
חיים־יוסי איז אַריין מיט דער גדולה אין קיך אַריין. די אַלטע שרה
אָבער מבולבל געוואָרען.

— וואָם קאָכט מען? לייכט צו זאָגען — קאָכען! ווי אזוי פֿאָטרא־
פעט מען זיי? א קלייניגקייט אַזא גענעראַל מיט אזא פֿאַניענטקעלע!
זי האָט א פֿאַר מאָל שוין געקאָכט פֿאר זיי, און דער משרת האָט כמעט
דאָם גאַנצע עסען געבראכט צוריק. זי האָט איפלו געהאָט פרישע פיש אין
שטוב... ווי אזוי אָבער קאָכט מען זיי?

און מיט א געקוילעטען העכט אין דער האַנט איז זי אַרויסגעגאַנגען פון
קיך, זי אן עצה האַלטען מיט איהר בערל'ען.

— ווי זאָגסטו, בערל, זאָל איך די העכטלעך אָנפילען, אדער זיי קאָכען
אזוי, ניט גפֿילט?

— וואָם הייסט ניט פילען? נאָ דיר גאָר ניט פילען! וואָם פֿאַר א טעם
דאָבען עס ניט קיין גפֿילטע פיש? אודאי פילען, און קאָך זיי אינאיינעם
מיט די קאַרפֿען, מיט פעפער און מיט א ציבעלקעלע, אזוי ווי די אידען קאָכען
פיש. וואָם־זשע, דו האָסט שוין פערגעסען פיש צו קאָכען?

— איך וויים... אפשר וועט דער גענעראַל ניט עסען מיט קיין פעפער?—
האָט געצווייפעלט שרה.

— נאָ דיר גאָר ניט עסען! נאָך א מין עסען! — האָט געזאָגט בערל
מיט א זיכערען טאָן און צוריק אַראָבגעלאָזט די אויגען אין ספר אריין.

— איהר גערעדט ניט, ווי אזוי ער האָט פֿאַראיאָהרען געקוואָלען פון
אייערע פיש? — האָט זיך אָנגערופען דער משרת, וועלכער האָט זיך אוים־
געצויגען צוריק אויפ'ן באַנק־בעטעל. — פון אייערע פיש און פון ר' בערלס
תהלים... איהר גערעדט, ר' בערל?

— אָט גערעדט וואָם פֿאַראיאָהרען איז געווען! איך זאָל עס אָנהויי־
בען צו גערעדט, וואָם נעכטען האָט זיך געטאָן... עפעם א קעציישער זכרון
ביי מיר... זאָגסטו, איך זאָל אָנפילען? — האָט זי איבערגעפרעגט איהר מאָן.

בערל איז נעווען פערטיעפט אין א גוט־אידישען ספר און איז שוין
געוואָרען אונגעדולדיג.

— אודאי אָנפילען! וואָם פאַר א פראָגע איז דאָם?

— א שאהנע מעשה... א גענעראַל זאָל ליעב האָבען תהלים און גפֿילטע
פיש?... איך זעה עס צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען. מילא גפֿילטע פיש,
פערשטעה איך נאָך; אָבער תהלים? — האָט געגאָפט שרה.

דער אַלטער בערל האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ פון ספר און האָט
אויף איהר אָנגעשטעלט א פאַר לאָבענדיגע, גאָהיימניספולע בליקען איבער
די בריל'ען.

המן אבער איז ניט נתפעל געווארען, ניט פון שליש־צעטעל און ניט פון דער אירינע'ס טרערען. האט איהר אויסגעשטעלט א לאנגען צונג און האט איהר מיט המנ'ס בייזער פרייד גהיסען קומען פורים, און דאס „ס'מעשקאם", ס'הייסט מיט א זאק.

דאן האט די אלמנה דעם נעקסטען שבת צונויפגענומען איהרע צוועלף יתומים, איז ארויס מיט זיי פאר קריאת התורה אין מאקארעווער קלויז, וואו המן האט געדאוונט, איז צו מיט א גוואלד צום ארון־קודש און האט ניט געלאזט אויסנעהמען.

עס איז געווארען א רעש, א מהומה.

די ווייבער האבען פון דער ווייבערשער שוהל געגערגעלט, ווי אויפגערו־דערטע גענז.

געווהנליך האבען זיי זיך געשטעלט אויף דער אלמנה'ס צד:

— ראבעווען? ווי אזוי בעראבעווט מען עס אן אלמנה מיט צוועלף יתומים? עפעס א הפקר־וועלט?

המן אבער האט זיך איינגעוויקעלט אין טלית מיט דער פערזשאווערטער עטרה איבער'ן קאפ, און איז ווי פערגליווערט געווארען מיט'ן פנים צו דער מזרח וואנט אין זיין שמונה־עשרה, פונקט ווי ניט איהם מיינט מען עס.

ווער וויסט ווי לאנג דער עיכוב פון קריאת התורה וואלט געווייערט, ווען דער רב זאל ניט געווען צוזאגען דער אלמנה, אז ער וועט דעם מעקלער מזמין זיין לדין.

בריינדעלע קאזאק איז אבער ניט געווען קיין נארישע אידענע, האט זיך דערמיט אליין ניט צופרידענגעשטעלט און האט אויסגעדריקט איהר צווייפעל, צי המן וועט וועלען געהן צו א דין־תורה.

— אט פאלגט ער אייך! וואס וועט איהר איהם טהאן, אז ער וועט ניט מקיים זיין דעם פסק־דין?

דאן האט זיך ר' בערל דער בעל־אכסניא, אן אלטער מאקערעווער חסיד און א איש נכבד איז שטעדטעל, אומגעקעהרט פון דער וואנט צום עולם, האט אויפגעהויבען דעם קאפ פון חומש, און קוקענדיג איבער זיינע בריללען אויסגע־שריען מיט כעס:

— „יש דין בישראל"! און אז ער וועט ניט וועלען געהן צו א דין־תורה, וועל איך שוין זעהן פועל'ן, אז דער גענעראל זאל איהם שיקען צום רב.

דער רושם איז געווען אן אויסערגעווהנליכער, אפילו אויף דער אלמנה. אז בערל זאגט, איז געזאגט און געטהאן.

זי האט דאן געהייסען אויסנעהמען, האט פערנומען איהר בינטעל יתומים און האט פערלאזען די קלויז.

תשעה באב

עס איז געווען ערב תשעה־באב...

ביינאכט איז געגאנגען א שלאקסרעגען... דער גרויסער מארקפלאץ פאר דער אכסניא האָ זיך בערעקט מיט קאלוושעס און בליאסקענדיגער בלאטע... דער טאג איז געווען א קאלטער און א רעגענדיגער... דאס שטעדטעל האט זיך

קינות איז געוואקסען ווי א געדיכטע שוואַרצע כמארע, און איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך. ניט לעבעדיגע מענשען, נאר עפעס פערמוטשעטע טויזענד־יאהריגע גייסטער האבען געווויינט און זיך געקלאגט פאר איהם, געריסען זיין הארץ אין איהם, דעם טאפּערען גענעראל, וועלכער האט געפיהרט שלאכטען און אונדערשראקען געקוקט דעם מלאך־המות אין פנים אריין. — איהם האבען זיי איצט אריינגעווארפען אין אן אבערגלויבישען שוידערענדען פחד. ער האט לענגער ניט געקאנט פערבלייבען אין צימער, ער האט ארויפגעוואַרפען אויף זיך דעם שינעל און איז ארויס פון איינפאהר.

זיין ערשטער געדאנק איז געווען, נאכלויפען נאטאשא'ן, זי איבערבעטען, זי דריקען צו זיין קראנקען, צושראקענעם הארצען און פערבלייבען די נאכט אין שלאף.

אין דעם מאמענט איז ביי איהם געבליבען, זיך אינגאנצען שוין איבערצוקלייבען אהין, ניט קוקענדיג דערויף וואס די אלטע בעזיצער האבען זיך נאך ניט ארויסגעקליבען און ער האט זיי פיינד געהאט.

און ער האט זיך געלאזט געהן גלייך, ניט קלייבענדיג קיין וועג, איבער די בלאטעס און קאליזשעס. מיט שנעלע שפרינגענדע טריט, אזוי ווי אימיצער וואלט איהם פערפאלגט. די קאליזשעס האבען געקוויטשעט אונטער זיינע פיס און פערדריסליך געשפריצט אויף איהם מיט וואסער און בלאטע.

אז ער איז ארוים אין פרייען פעלד אריין און דער זיסער פרישער דופט פון די צייטיגע און שווערע זאנגען האט מיט אמאל איהם א בלאז געטהאן אין פנים אריין, געמומען עם גלעטען, טוליען זיך און לאשטשען צו זיין קראנקער ברוסט, איז איהם מיט אמאל געוואַרען גרינגער.

ער האט פערקלענערט זיינע טריט און האט זיך געמומען טרינקען די שמעקענדיגע און ווי האניג זיסע לופט מיט א פולער ברוסט, ווי א הייל־ענדען און קיהל־ענדען געטראנק.

דער הימל האט זיך צוריק אויסגעלייטערט און אויסגעשטערענט. די נאך ערטערווייז געבליבענע קליינע צוריסענע וואלקענס זיינען ווי צוטומלטע ארומגעלאפען איבער'ן הימל, אזוי ווי זיי וואלטען געזוכט אן ארט וואוהין זיך צו בהאלטען און פערשטעקען.

צייטענווייז זיינען זיי ארויפגעלאפען אויף דער האלבער בלייבער לבנה, און אזוי ווי געטריבען אויף פון איהר פלעגען זיי וועלען נאך אונרוהיגער, און בהלה'דיג לויפען ווייטער.

עס איז מיט אמאל געוואַרען וואַרימער. די זשאבעס האבען הויך געקוואקעט און דער נעכסטער טאג האט פערשפראכען צו זיין א הייסער און א זוניגער.

דער געדאנק אבער, אז ער וועט זיך בעגעגענען מיט'ן גראף, וועלכען ער האט געהאסט און מיט דער גראפינע, וועלכע האט הארטנעקיג גערעדט נאר פויליש, א שפראך וואס ער האט פערהאסט פאר דעם פאלשען, פערפיהרערישען קלאנג און גיפטיגער זיסליכקייט, — דער געדאנק האט באלד ביי איהם אבגעשלאגען דעם חשק צו געהן נעכטיגען אין שלאף.

פונדעסטוועגען האט ער זיך ניט פערקירעוועט און איז געגאנגען ווייטער.

— דו מיינסט, אז צווישען זיי זיינען ניטא קיין צדיקים?
— ווי קומען צו זיי צדיקים? — האָט געגאָפּט שרה.
בערל האָט נאָך העכער און שפּאָטישער פערריסען די אויגען איבער די ברילעך.
— און וואָס זיינען עפּעס די חסידי אומות־העולם, וואָס די גמרא האָט מיט זיי אזוי פיעל צו טהאָן? אין דער גמרא שטעהען זיי, להבדיל, אזוי הויך, ווי אונזערע צדיקים... יאָ, יאָ! — האָט איהר פערזיכערט בערל מיט א געהיימניספולען וואונק.
— אין דער אמת, ווי קומט עס צו זיי?
— עס מאכט זיך, א פערבלאנדזשעטע נשמה... לכתחלה האָט זי געדאַרפט געבאָרען ווערען א איד: נו, איז זי, בעהיט גאָט, פערבלאנדזשעט געוואָרען צו זיי — האָט ער איהר ערקלערט מיט א זיכערען טאָן פון אן אויטאָריטעט.
— יאָ, יאָ! עס מאכט זיך, שרה! — האָט פאַטאַקעווען דער משרת. האָט זיך שנעל אויפגעהויבען פון באַנק־בעטעל, האָט אויסגעשפּיגען ווייט פון זיך און האָט זיך געזומען קראַצען די געדיכטע רויטע טשופּרינע זיינע.
— אויב אזוי, וועל איך זיי טאָקע אנפילען! — האָט בעשלאָסען שרה און איז אוועק אין קיך אַריין.
פאַרנאַכט האָט בערל פערפאַסט, האָט אבגענעסען אן איי מיט אש, האָט אויסגעטהאָן די שטיוועל, האָט אנגעטהאָן א פאָר טיעפע קאלאָשען און איז אוועק צו קינות.
שרה האָט פון איהר צד צונויפגענומען א כאלאָסטערע וויבער אין דער גרויסער קיך איהרער, האָט זיך בעזעצט מיט זיי, ווי א קוואקטשע מיט היהנ־דעלעך, אויף דער ערד, און האָט זיך געזומען פאָר זיי לייענען צאינה־וראינה.
די וויבער האָבען זיך צוואוויינט אויפ'ן חורבן און אויף זייער אָרים און ביטער לעבען, און זייער געוויין האָט זיך געטראָגען צום געגראָל'ס צימער און האָט אנגעיאגט אויף איהם און אויף נאַטאַשא'ן א מרה־שחורה מיט א פאניק, אזוי ווי א מת וואָלט געלעגען אין שטוב.
געטריבען פון א גיפטיגען אומעט, האָט זיך דער געגראָל געזומען שפּאַנען הין און צוריק איבער'ן גרויסען צימער.
אז נאַטאַשא האָט איהם געפרעגט, וואָרום וויינען עס אזוי די וויבער אין וואָס פאָר א יום־טוב איז דאָס היינט ביי אידען? — איז ער געוואָרען פלוצים אין כעס און האָט אויף איהר אנגעשריען.
נאַטאַשא'ן האָט עס איבערראַשט און בעלעידיגט.
דער נערוועזער מאָן, וועמעס לעבלינג זי איז געווען, האָט אויף יעדען איינעם געשריען, נאָר ניט אויף איהר, זיין בת־יחידה.
פון אנהויב האָט זי זיך צוואוויינט, זי איז אבער באַלד אַרויסגעלאָפען אין קאָרידאָר, האָט א רוף געטהאָן פון קיך אבראָם מאיסעיעוויטשען, דעם עקאָנאָם דעם סובאָטניק, האָט איהם געהיסען איינשפּאַנען די לינייקע און איז אוועק־געפאָהרען אויף צו להכעים נעכטיגען צום גראָף אין פאַלאַץ אַריין.
דער פאָטער האָט באַלד חרטה געהאָט, למאי ער האָט אויף איהר אנגע־שריען און איז געוואָרען אונרוהיגער. אהן איהר האָט ער זיך דערפיהלט נאָך אומעטיגער, פערלאָזען און עלענד. דער געוויין אבער פון די וויבער ביי די

זיינע בליקען האבען געוואנדערט צוויישען דעם שטעדטל, וואס איז געלעגען אונטער'ן בלויען אויסגעשטערנטען הימעל, שפּל'דיג ביי דער ערד. ווי א גרויסער שוואַרצער פּלעק פון אַרימקייט, און עלענד און דעם פּאַרק מיט זיינע הויכע, שטאַלצע, הונדערט־יעהריגע טאַפּאַליעס, וועלכער האָט פון בארג אַראָבגעקוקט צום שטעדטל אין טהאל אַריין מיט אזא שטאַלצער, עכט־פּוילישער פּעראָכטונג.

דער שטאַלצער פּאַרק האָט איהם דערמאָנט אָן יונגען גראף מיט זיינע פערדרעהטע רויטע וואָנצעס און זיינע עלענאנטע שפּאַקעס. מיט אזא שטאַלץ און אריסטאָקראָטישען עקעל פלעגט ער און די פיער שפּאַקעס קוקען אויף דעם שפּל'דיגען אידישען שטעדטל, וואס איז פון תמיד אָן געלעגען ערנידעריגט אין טהאל, ביים בארג, ווי א בעטלער ביי די פים פון א גנעדיגען הער...

און א בריהענדער און שמערצענדער האס האָט אין דעם מאָמענט אָנגע־פילט זיין ברוסט, א האס צו דעם שטאַלצען פּאַליאק און צו דעם שלאָס אויפ'ן בארג.

שוין ניט קיין קינדערשע, נאר א בייזע פרייד האָט איהם ווידער ארומ־געכאַפּט און געוואַרפען זיין הארץ, א פרייד וואס דער פּאַרק מיט'ן שלאָס געהערען איצט צו איהם און ער וועט איהם בעוואויגען, ער מיט נאטאשא'ן.

ער וועט לאָזען א צוואה, אז נאר זי זאל ירש'ענען דעם מאיאָנטאק און ניט זיינע זיהן, וועלכע האָבען געהאסט די אידען ניט וועניגער ווי דער פּוילי־שער גראף.

מיט אמאל איז איהם קלאר געוואַרען זיין קינדערשע פרייד איבער'ן קויף און דאס וואס האָט איהם געטריבען צו דעם קויף...

דער פערלאָנג האָט יאהרען־לאַנג גטליהעט אין איהם, ווי א פונק אונטער אש. ער האָט איהם געטריבען, אונבעוואוסט און בלינד, ווי אן אינסטינקט. וועלכער איז א גאנצען מענשען־אלטער אין איהם געלעגען פערשטעקט, האָט אבער מיט אן אונזיכטבארער פעסטער האנט איהם געפיהרט דערצו. ער איז געווען דער לייטמאָטיוו און וועגווייזער פון זיין גאנצען לעבען און ער האָט עס איהם געבראכט צוריק אהער, צו די פים פון דעם בארג מיט'ן שטאַלצען פּארק. ווי צום דערגרייכטען לעבענס־ציעל...

איצט האָט ער דערפיהלט, שטארקער ווי תמיד, אז אייגענטליך איז ער נאר אייגער פון דעם שפּל'דיגען און פּראָכטען שטעדטל, אז ער געהערט אהין מיט לייב און זעעלע, מיט אלע זיינע געפיהלען און סימפּאטיען.

האָט דאס נערעדט אין איהם די עראכטע ראמאנטיק פון דער יוגענד און קינדער־עראינערונגען, די עראינערונגען וואס האבען אזא צויבער־קראפט איבער דער עלטער?

ער האָט די צויבער־מאכט נאך דערפיהלט פּאראיאהרען, צו די שלש עשרה מדות, וועז דער ברוטאל געשלאגענער און צובלוטיגטער שמש האָט געהילכט אין דער נאכט מיט די קלאפּ אין די לאדענס, האָט געוועקט די אידען צו עבודת הבורא און האָט איהם מיט אמאל דאז אזוי אויפגערודערט און אויפגעוועקט פון א לעבענס־לאנגען שלאף.

איצט האָט איהם דער געוויין פון די ווייבער ביי די קינות, דאס גאנצע צו דער ערד צוגעפאלענע, שטיל קלאגנדע און זיפצענדע שטעדטל, אין

צערטליך טאפענדיג און גלעטענדיג מיט די הענט די שוועדע נאסע זאנגען פון שמעקענדען ווייב־פעלד.

מיט ליעבע און דאנקבארקייט האט ער זיי געגלעט, פאר דער ערלייכ־טערונג וואס זיי האבען געבראכט זיין קראנקען הארצען, מיט זייער פרישען און היילענדען רופט.

און דער געדאנק, אז די דופטענדע זאנגען, די שווארצע, פייכטע און פעטע ערד, וועלכע האט צופריעדען געקוויטשעט אונטער זיינע שטיוועל און אויף וועלכער עס זיינען געוואקסען די זאנגען וויט ארום דעם שטעדטל איז אלע ריכטונגען, אז דער גרויסער פער'חלום'טער הונדערט־יאהריגער פארק, וועל־כער איז געשטאנען פאר זיינע אויגען אין דער בלויער נאכט ווי א פער'כשופ'־טער, און די מונטערע און פרעהליך קוואקענדע זשאבעס — אז דאס אלעס איז איצט זיינס, זיין אייגענטום, — דער גדאנק האט איהם מיט אמאל אננגאסען מיט א גרויסער קינדערשער פרייד, וועלכע האט איהם אליין איבער־גשראקען, אזוי ניי און אונבאקאנט איז איהם געווען דאס געפיהל פון אזא פרייד.

„איך בין אלט און קראנק, האב א סקלעראזע הארץ, וואס קאן יעדע מינוט, אפילו אט דא אין פעלד צוויישען די זאנגען, זיך אבשטעלען אויף אייביג... אין מיינע יאהרען טראכטען מענשען פון אייביגע און הימלישע זאכען, און איך פרעה מיך אזוי מיט'ן ערד־בעזיץ, מיט מיין ערווערב, אזוי ווי איך וואלט איהם געקאנט מיטנעהמען אין קבר אריין... איז דען דאס ניט לעכערליך און נאריש ?" — האט זיך געטראכט און געוואונדערט דער אלטער מאן.

און אן אנדער אינוועניגסטע בעהאלטענע שטימע, א בעהאלטענע און פערשטעקטע, ווי דער בלינדער, אונבעוואוסטער אבער מעכטיגער לעבענס־אינסטינקט, האט אננגעהויבען אין איהם צו פראטעסטירען. אז ער האט דעם מאיאנטעק און דאס שטעדטל געקויפט ניט צוליעב בעזיץ און ערווערב, נאר צוליעב אן אנדער זאך, וועלכע ער האט געאהנט, אבער נאך ניט פער־שטאנען.

ביי דעם גדאנק האט ער זיך פלוצלינג אבגעשטעלט, אויפגעהויבען דעם קאפ און זיך ארומגעקוקט, אזוי ווי ער וואלט געוואלט וויסען וואו ער איז אין דער וועלט.

מיט אמאל איז איהם קלאר געווארען, אז דער גדאנק איז נאר ניט זיין אייגענער, אז די שטימע איז ניט זיינע, אן אינוועניגסטע, זאנדערן זי איז געקומען צו איהם פון דרויסען, פון אט דעם פער'כישופ'ט שטומען, הונדערט־יעהריגען פארק...

ער איז געשטאנען פאר א פארקען, איבער וועלכען ער האט געדארפט אריבערשפרינגען. ער האט אבער דערפיהלט א בלייערנע שווערקייט אין די פים און האט זיי ניט געקאנט אויפהויבען.

דאס האט איהם דערמאנט אן זיין עלטער און האט איהם געמאכט אומע־טיג. ער האט זיך א מיעדער אננעשפארט אן פארקען און האט זיך פער־טראכט. די צוריסענע פוכיגע וואלקענס זיינען נאך אלץ ארומגעלאפען פון שטעדטל צום פארק און צוריק, געיאגט און געטריבען ניט פון ווינט, נאר פון אן אינערליכער אונרוה.

געפיהרט ניט מיט'ן טערק. די ארמעען האָט ער געפיהרט ניט אַנטקעגען דעם רוסישען שונא, נאָר אַנטקעגען זיין אייגענעם, אַנטקעגען אָט דעם שלאָם אוז זיינע איינוואוינער...

ער איז אָלם קינד אויסגעגאַנגען צו עראָבערען צוריק דאָם לאַנד פון די אבות, אוז איצט האָט ער עם עראָבערט...

דער שלאָם, דער פּאַרק מיט די עפּעל וואָם ער האָט געזען, זיינען זייער נע; נאָר די נימפען זיינען אַנטלאָפען פון פּאַרק, די שעהנע, געטליכע דאָמען אין זייערע וווייסע קליידער, וועלכע ער האָט פאַר די פינף־אוז־פופציג יאָהר ניט געקאָנט פערגעסען... אוז אָהן זיי, אָהן ליעבע, איז דער זיעג קיין זיעג ניט...

. אָבער איצט וועט זיין קליינע טאַטאַשע זיין די געטין פון דעם פער'כישופ'טען פּאַרק. זי וועט דאַרט הערשען אוז אַנפילען דעם פּאַרק מיט איהר שוואַלבען־געזאַנג.

יאָ, ער האָט די נקמה, וועלכע ער האָט געשוואָרען; ער האָט זי אויסגעפּאַכטען אין א לאַנגען לעבענס־קאַמף...

אָך, וועז ער קאָן איצט זעהן דעם חבר, וועלכער האָט מיט איהם גע'גנב'עט די עפּעל, דאָם אינגעל מיט'ן איבערגעשראָקענעם אוז פערווויינטען פּנים! ער וואָלט אויסגעווישט די טרערען פון דעם פערווויינטען איבערגעשראָקענעם פּנים, איהם עדריקט צו זיין ברוסט, אוז וואָלט מיט איהם צוטיילט דעם גלענצענדען זיעג...

ער וואָלט איהם אַבגעשאָטען מיט געלד אוז געמאַכט גליקליך!...

אָבער וועד ווייסט וועד אוז וואו ער איז, צי ער לעבט נאָך איבערהויפּט! מיט אמאָל איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען א פערלאַנג, א מעכטיגער דראנג, איהם אויסצוגעפינען אום יעדען פריין... ער וועט עם פאָרזיכטיג אויספאָרשען ביים בעל־אכסניא...

אוז אז ער האָט זיך גענומען גראָבען אין זכרון אוז דערמאָנען וועד עם איז געווען דאָם אינגעל, זיין חבר, האָט ווי א בליץ בעלויכטען זיין מוח אוז האָט איהם ערשיטערט — אזוי אונערוואַרטעט אוז איבערראַשענד איז דאָם געווען!

די גאַנצע צייט קוקט ער אויף בעריל'ס פּרצוף, ווי אין א בעקאַנטען פער־געסענעם פּנים אוז קאָן זיך ניט דערמאָנען, וועד איז דער בעקאַנטער פּנים... איצט האָט ער זיך דערמאָנט!

דאָם איז דערוואַלבער אינגעל, וועלכער האָט דאָן מיט איהם גערעסען די עפּעל אין פּאַרק. אָה, ער איז זיכער! דער חבר האָט דאָן אויך געוואוינט אין דעמזעלבען אייניציגען איינפּאָהר אין שטערטעל; ער אוז זיינע עלטערען האָבען גלעבט אין א הויז אַנטקעגען, נעבען דער קלויז... עם מוז זיין בעריל, קיין אַנדערער!

ער דערקענט אין דעם שעהנעם זקן, מיט דער באָרד פון א פּאַטריאַרך, אין זיין הויכען שטערען מיט די בלויע צאַרטע אַדערען, דעם פּנים פון זיין יוגענד־חבר...

די ענטדעקונג האָט איהם אזוי איבערראשט, איז איהם פאַרגעקומען אזוי וויכטיג, האָט איהם אַנגעפיהלט מיט אזא צאַפּלענדער קינדערשער פרייד, אז ער איז אוועק צוריק אין שטעדטעל, מיט שנעלע טריט, כמעט לויפענדיג אוז מיט א פערכאַפּטען אָטעם.

וועלכען ער לעבט שוין צוויי וואכען און מיט וועלכען ער וואלט זיך איצט ניט געקאנט שיידען, — איצט האט עס איהם איבערצייגט צום איבערגעגן, אז ער איז ניט קיין געגנערל, נאר א איד. און זיין גאנץ לעבען איז איהם איצט פאר־געקומען ווי א חלום, פון וועלכען ער האט איצט ערוואכט.

אין חלום איז ער געווען א סאלדאט, אן אפיציר, זיך בעטיילינט אין שלאכטען; אין חלום האט ער געמאכט זיין גאנצע מיליטערישע קאריערע.

און די ווירקליכקייט לינט איצט פאר זיינע אויגען... ווי די לויפענדע וואלקענס איבער'ן הימעל האט זיך די ווירקליכקייט אין אלטע פערגאנגענע בילדער אנגעהויבען פונאנדערווירקלען, לויפען און שפרינגען פאר זיין אויפ־געדרעטער פאנטאזיע.

אזוינע רייכע און פרישע בילדער, אזוי ווי דאס וואלט געווען ניט מיט עטליכע און פופציג יאהר צוריק, נאר נעכטען. ער האט פערגעסען, אז ער איז שוין אן אלטער מאן קרוב צו שבעים. עס האט זיך איהם אויסגעדרוכט, אז ער איז נאך א אינגעל, דאס זעלבע אידיש אינגעל, וואס פלעגט דורך די שפארינעס פון פלויט קוקען, ווי די שעהנע אין ווייסען געקליידטע דאמען פליהען ארום און שטיפען אין פארק, שטיפען און לאכען, ווי נימפען און גע־טינס אין א ליכטיגען און גרינעם גן־עדן.

ער האט דערפיהלט, אז ניט דאס איבערגעוואקסענע סקלעראזע הארץ וואלפט זיך איצט אזוי קלעמענד און שנעל אין זיין אלטער ברוסט, נאר דאס הארץ פון אט יענעם אידישען אינגעל, וועלכער קוקט מיט א פערכאפטען אטעם דורך די שפארינעס און כאפט מיט בעגעהרענדע און בעצויבערטע אויגען די ליניען פון די לויפענדע און שטיפענדע פיסלעך, די גראציעזע בעוועגונגען פון די נימפען אין פארק.

אוא קראפט און לעבענספעהיגקייט בעזיצען שוין די זכרונות פון דער קינדהייט און יוגענד!...

פלוצים האט ער זיך דערמאנט, ווי אזוי ער און נאך א אינגעל זיינען געקראכען איבער אט דעם פארקען, וועלכער שטעהט איבער'ן וועג, האבען ג'ענב'עט עפעל, ווי אזוי מען האט זיי ביידען געכאפט, און דער אלטער גראף סווינטשיצקי האט געהייסען זיי שמייסען פאר זיינע אויגען מיט קראפעווע, ווי אזוי מען האט זיי אויסגעטהאן און געשמיסען...

פונקט ווי עס וואלט פאסירט ערשט נעכטען און ניט מיט פינף־און־פופציג יאהר צוריק, אזוי פריש און לעבעדיג גרין איז דאס בילד פאר זיינע אויגען... די בייזע בריהענדע קראפעווע... ער פיהלט נאך איצט איהר גיפטיגען און ברענענדיגען גערוך... דעם בריהענדען פיין פון די שמיז, און ער זעהט פאר זיך דעם אויף טויט איבערגעשראקענעם, אויסגעקרימטען און פערווייניגטען פנים פון זיין חבר... ער אליין האט דאן ניט געווויינט! דער שטאלץ האט עס איהם ניט ערלויבט! ער האט צוזאמענגענעשלאסען די צייהן פון וועהטאג און בריהענדען שמערץ, ער האט עס דערשטיקט אין זיין קינדערשער ברוסט און האט אין הארצען געשווארען אייביגע ראכע צו דעם שטאלצען שלאס און צו זיינע אריסטאקראטישע און גרויזאמע אינוואוינער, וועלכע האבען דאן איהם אזוי בעליידיגט און ערנידעריגט. און די גלענצענדע שלאכטען, וועלכע ער האט געליפערט ארום קארס און אין „טורעטשינא" ביי פלעווע, האט ער

אין די לעצטע יאָהרען איז איהם אָבער דער יודענהאָס פון די ספערען. צו וועלכע ער האָט געהערט, איינפאַך געווארען אונערטרעגליך, בעזאָנדערס דער בלינדער פאַטאַלאָגישער האָס צו אידען פון זיין אייגען ווייב און זוהן.

דאָן איז ביי איהם נולד געווארען דער געדאַנק צו אַנטלויפען און זיך בעהאַלטען פון די ספערען און פון זיין אייגענער פאַמיליע. דערמיט האָט ער געהאָפט פון זיך אַראָבצואווארפען די פּראַנטווארטליכקייט און בערוהיגען דאָס קראַנקע געוויסען.

אין דער שלאָפלאָזער נאַכט צו די שלש־עשרה מדות, וועו זיין שיקזאל האָט איהם געבראַכט אהין, וואו זיין קינדער־וויגעלע איז געשטאַנען, איז ביי איהם געבליבען געווארען דער געדאַנק, צו קויפען דאָס שטעדטעל און זיך דארטען בעזעצען מיט נאַטאַשא'ן.

דאָס אָפענע בעקענען זיך צום יודענטום וואלט דערפאר איהם געבראַכט ניט קיין זעלענרוה, וואָס ער האָט געזוכט אויף דער עלטער, נאר א קאַטא־סטראָפע... פאר איהם און פאר די אייגענע. דער אייגענער זוהן זיינער וואלט איהם פון שאנד און עקעל דערשאָסען. ער האָט מורא געהאָט צו פערלירען די ליעבע אפילו פון נאַטאַשא'ן, דעם רייכסטען און טהייערסטען אוצר זיינעם.

די רעגירונג אליין וואלט זיך געגומען איהם פערפאלגען.

ניין! דערפון איז ער געווען גאַנץ ווייט אין זיינע געפיהלען און געדאַנקען. וואָס איז דער אונטערשייד, ליגען און פוילען אויפ'ן צווינטער אדער אויפ'ן אידישען בית־עולם? אלעס גלייך! דעם סוד זיינעם וועט ער מיטנעהמען מיט זיך אין קבר אריין.

איצט אָבער האָט ער בעשלאָסען, אז איין מענש אין שטעדטעל, אזא ווי דער בעריל איז געווען, מעג וויסען פון זיין סוד. ער האָט געוואוסט, אז דער בעריל איז א פרומער עהרליכער איד, אז אויב ער וועט נעהמען ביי איהם א שבועה, אז דער סוד וועט אָבשטאַרבען מיט זיי ביידען, וועט דער איד מקיים זיין די שבועה ווי א הייליגען נדר.

ווייטער, האָט ער געמוזט האָבען אונטער זיינע הענט אזא אידען... ער האָט געוואוסט, אז ער האָט אין שטעדטעל א סך אָרימע קרובים, ער האָט געהאָט אן אונאיבערווינדליכע בערערפניש, א האַרצענס־דראַנג זיי צו העלפען און צו שטיצען, כדי צו רייניגען זיין געפלאַגטען געוויסען, און ער האָט זיך געניטיגט אין א פערמיטלער, אין א האַנד, וואָס זאל דאָס אלעס טהאָן פאר איהם בסוד.

און מיט אָט די געפיהלען און געדאַנקען איז ער אריינגעגאַנגען צוריק אין איינפאָהר.

אז דער גענעראל איז אריין צו זיך אין איינפאָהר איז בעריל שוין געווען צוריק פון קינות.

זיין וווייגענדע שטימע האָט זיך צו איהם געטראָגען פון נעכסטען צימער. די וווייבער זיינען שוין ניט געווען. זייערע יללות האָבען אויף איהם פריהער אנגעטריבען א שרעק און צוגלייך אן עקעל מיט זייער דיסהארמאָניע, ווי א ווילדער געפילדער פון א מחנה טאַנצענדע מכשפות און גיהנום־געשטאלטען. אָבער בעריל'ס שטילע בכיה האָט זיך געצויגען און געגאָסען איבער'ן

געגאנגען איז ער צוריק אין שטעדטעל מיט'ן פעסטען בעשלום אלעם צו ענטדעקען פאר'ן בעל־אכסניא.

אויפ'ן וועג האט ער זיך גוט איבערלענט די געפאהר, וואס איז געווען פערבונדען דערמיט פאר איהם און פאר זיין פאמיליע. ער האט ניט געהאט קיין פלענער אפען צו בעקענען זיין אידישע אבשטאמונג. דאס וואלט איהם אויף דער עלטער פערשאפט פיעל צרות און טראבל. פאר זיין אריסטאקראטישער פאמיליע איז ער געווען א קורלענדער, רוסיפיצירטער רייטש, א פאן הערשעלמאן, וועלכער האט אנגענומען דעם רוסישען גלויבען. זיין ווייב איז געווען א סטאראווויערקע פון דער עכטער און רייכער מאסקווער „קאצאפ־שטשינע". זי האט איהם אריינגעבראכט א מילאן נדן, אחוץ דערפער, און מיט איהרע פערבינדונגען אין די הויכע ספערען. דער רייכטום האט איהם געהאלפען מאכען זיין גלענצענדע קאריערע, צו ווערען א גענעראל אדיוטאנט.

אז אלעקסאנדער דער דריטער איז ארויף אויפ'ן טראהן איז ער געווען נאר א פאלקאוניק. זיין ווייב'ס קרובים האבען איהם צוערשט געהאלפען ווערען דער קאמאנדיר פון א בריגאדע און דערנאך פון א קארפוס.

אין דער פאמיליע אבער איז דער האס און עקל צו א זשיד געווען איינגעבאראן און אייננעפלאנצט פון יאהרהונדערטע, פון דור צו דור, א וויכ־טיגער טייל פון איהר לעבענס־אנשויאונג.

זיין זוהן, דער פראקוראר, איז געגען זיין ווילען אויף אזוי ערצויגען געווארען און איז איצט געווען איינער פון די פיהרער פון אפיציעלען אנטי־סעמיטיזם, און האט געמאכט א קאריערע מיט'ן אידענהאס. אן אויסנאהמע איז געווען נאטאשא, וועלכע איז געווען געראטען אין איהם.

כל זמן ער איז געווען יונג און האט געמאכט די קאריערע, האט ער ניט געהאט קיין צייט זיך ארומצוקוקען. ער האט געשטרעבט צו מאכט, צו הער־שאפט אין לעבען, איז ער געווען בעטרונקען פון דער מאכט און איז דער שטרעבונג האט ער פערגעסען אז אלעם וואס ס'איז ניט געלענגען אויף זיין וועג. וואס ס'איז איהם יא געלענגען איז וועג, האט ער אויפגערוימט און אבגע־שלייפערט ווי א שפענדל, ווי ער האט אויפגערוימט און פון זיך ארונטער־געווארפען די פענטעס, וואס דאס יודענטום האט אויף איהם ארויפגעלענט מיט דער געבורט.

אז די קאריערע איז שוין געווען געמאכט און פאר זיינע אויגען איז שוין געשטאנען דער טויט און דער קבר, האט ער זיך ארומגעקוקט און איבער־געשראקען. רעליגיעזע געפיהלען האבען דערבי ניט מיטגעשפיעלט. זיי זיינען פערדארבט געווארן אין זיין נשמה, ווי די צווייגען פון אן אלטען טרוקענעם בוים.

אז ער האט זיך ארומגעקוקט האט ער דערזעהן, אז ער איז איינער פון דער געזעלשאפט, וואס רודפ'ט און פלאגט אידען, איהר מעכטיגעם ווערקצייג. זיין זוהן, זיין פאמיליע, די אנטיסעמיטישע סביבה, אלעם צוזאמען האט איהם פלוצים געגעבען דעם בעוואוסטזיין, אז ער בעטייליגט זיך אין א מיאוס'ער און לומפיגער געשיכטע. דאס געוויסען איז געווארען אונרוהיג. עס איז שוין אבער געווען צו־שפעט, ער האט זיך דערפיהלט צו־שוואך צו קעמפען, אז אונמעכטיגער, קראנקער גרייז.

„איז דאס א חלום? א לאנגער לעבענס־חלום און ניט מעהר?"

אינסטינקטיוו האט ער אנגעכאפט דעם גאלדענעם צלם מיט די בריליאנטען אויפ'ן האלז, וועלכער איז געהאנגען איבער'ן מונדיר, און דער צלם האט איהם אזוי ווי אבגעברויכט, איבערגעשראקען און אנגעיאגט אויף איהם נאך א גרעסערע אונרוה, די אלטע אונרוה פון א געפאנגטען געוויסען...

געטריבען פון דעם נייעם געפיהל, איז ער ארוים פון זיין צימער און האט געעפענט די טהיר פון דעם צימער, פון וואנען עם האט זיך געטראגען בעריל'ס טרויעריגע שטימע.

אין דער טהיר איז ער געבליבען שטעהן ווי א פערגליווערטער...

בעריל האט זיין ערשטיינען ניט בעמערקט.

פערטיפט אין זיין טרויער איז ער געזעסען אויף דער ערד פאר א בענקל מיט א צאנקענדער חלב'נער ליכט, מיט א ספר אין דער האנד, און זיין גרייזגרויער קאפ מיט דער ווייסער בארד האט זיך שטיל געשאקעלט איבער'ן ספר און געציטערט אין איין טאקט מיט זיין צטערנדיגען און ווינענדיגען קול.

אין צאנקענדיגען ליכט האט ער בעמערקט אויף זיינע באקען גרויסע צאפלענדע טרערען, וועלכע האבען געלויכטעט ווי דימענטען.

זיין ערשטע בעוועגונג איז געווען צוצולויפען צו דעם איינגעהויקערטען גרזז, איהם אויפהויבען פון דער ערד און זיך מיט איהם צוקושען, ווי מיט אן אלטען חבר, איהם דערצעהלען פון זיין זיעג, פון דער נקמה, וועלכע ער געהט נעהמען פאר די שמיץ, וואס זיי האבען ביידע אמאל געכאפט. ער האט שוין אייסגעצויגען צוויי ציטערנדע הענט און פון זיין ברוסט האבען זיך שוין געריסען די צאפלענדיגע וועהרער:

„בערקא! דערקענסטו מיך ניט?!"

די וועהרער האבען איהם אבער אליין איבערגעשראקען און זיינען פערגליווערט געוואהרען אויף זיינע ליפען.

ער האט מיט אמאל דערפיהלט, אז אויב ער וועט ארויסגעבען זיין לעבענססוד, גיט ער מיט איהם צוואמען אב זיין נשמה, זיין לעבענס־אטעם: אז דער סוד האט עם געמאכט זיין לעבען אזוי אינטערעסאנט און וועהרטהאפל, אז ער האט דערויף קיין חרטה ניט...

מיט דעם סוד איז ער ארומגענגען ווי א נסתר אויף דער וועלט, א גייסט וואס זעהט און קאן ניט געזעהן וועהרען. — אזוי האט ער געוואנדערט אין דעם צאר'ס פאלאץ, געשטאנען דארט אויף דער וואך, געהערט זיין שטימע און אטעם...

א זיסער גליקליכער שוידער פלענט דאן לויפען איבער זיין לייב און איהם, דעם אידען, מאכען פאר'ן מעכטיגסטען און שטאלצסטען הערשער איבער דער וועלט, איבער'ן צאר אליין און איבער אלע שונאים פון זיין אייגען פאלק...

ער האט געקאנט צוגעהן צום צאר און איהם ארייגרוקען זיין שווערד אין ברוסט אריין, נעהמען נקמה פאר זיין פאלק...

ניט איין מאל האט אזא געדאנק געשוידערט זיינע אברים מיט א פיבער...

אויפגעבען דעם סוד וואלט געהייסען זיך אבזאגען פון דער מאכט, פון דער נקמה, פון דעם צויבער־היטעל, וועלכע האט איהם געמאכט פאר'ן נסתר,

איינפאהר און האט פערכאפט זיין הארץ ווי א שטילע ראפסאדיע, ווי א מעלאנכאלישע עלעגיע אויפ'ן קבר פון א געליעבטער.

דער איד האט ניט געקלאגט אויפ'ן נאציאנאלען חורבן, נאר אויף זיין אייגענעם. עס איז איבערהויפט ניט געווען ניט קיין קלאג און ניט קיין געווייין... טרערען וואלטען געווען א בילינע און בעליידיגענדע זאך פאר אזא טיעפען אינטימען טרויער. דאס איז געווען א לאנגעם אונענדליכעם ליעד פון א פערשטיינערטען צער, די מעלאנכאליע פון א פערוואונדעטער אייביגער ליעבע. דאס טיעפע בענקעניש פון צושיידטע הערצער...

מיט בערילע'ס ניגון האט געמוזט די מוטער רחל טרויערען אויף איהרע פערטריבענע קינדער...

ווי א זיסער גיפט האט זיך די ראפסאדיע געגאסען אין קראנקען הארצען פון צווייטען אידען, אין מונדיר פון א ענגערל־אדיוטאנט, מיט א געארגיעווסקי צלם אויף דער ברוסט, וועלכער האט געשפאנט אין נעכסטען ציימער, אונטער'ן בייזען קלאנג פון זיינע שפארען...

דער קלאנג האט געמאכט בערילע'ס שטילע בכיה נאך גיפטיגער און קלעמענדער.

אבער אזוי אינטים, אזוי פערזענליך איז איהם פארגעקומען די שטילע בכיה, אז ער האט דעם געדאנק, אריינצוגעהן צום בעל־אכסניא און איהם אונטערבעכען, אבגעשליידערט. וויטער האט ער מורא געהאט זי צו אונטערברעכען.

ער האט דערפיהלט, אז זי היילט איהם און קיהלט איהם דאס קראנקע הארץ, ווי א זיסער היילענדער זאפט, און האט אליין געגאפט און בעוואונדערט די ווירקונג. דאס הארץ איז געווארען אזוי רוהיג, אזוי גרינג און ליכטיג איז איהם מיט אמאל געווארען אויף דער נשמה, פונקט ווי אלע חשבונות פון לעבען וואלטען זיך געענדיגט און דאס הארץ וואלט זיך בערוהיגט אויף אייביג.

און טרערען פון א שטילער צאנקענדער פרייד און פון גליקזעליגקייט. האבען זיך געגומען גיסען, גלעטען און צערטליך ווארימען זיינע באקען.

באלד אבער האט ער זיך ווידער דערמאנט אז דעם איינגאל, דעם חבר זיינעם, מיט וועלכען ער האט אמאל ג'גנב'עט עפעל אין פארק, און זיין איבערגעשראקענעם און פערווייטען פנים.

דאס געווייין פון דעם איינגאל האט זיך ביי איהם אין זיינע אויערען צוזאמענגענאסען און פערשמאלצען מיט דער בכיה, וואס האט זיך געטראגען פון צווייטען ציימער.

דאס הארץ האט זיך צוריק אנגעהויבען אונרוהיג ווארפען אין דער קראנקער ברוסט. דער קלאנג פון זיינע אייגענע שפארען האט איהם אויפגעשוידערט.

נאלאפירענדען פערד, ווי אין די זיעגסרייכע שלאכטען זיינע. די נאנצע אין זונשיין נעלעגענע און שמעקענדע זומער־לופט איז נעווען געזעטיגט אוו בעטרונקען מיט דער מאכט, און ער האט די לופט נעאטעמט מיט טיעפע אטעמציגע.

אויפ'ן פולווארק האט ער געטראפען א מחנה גוים אהן היטלעו. דער עקאנאם האט אין דער נאכט פערנומען זייערע פערד אין האבער.

אז די גוים האבען איהם דערזעהן, האבען זיי זיך פאר איהם אלע מיט אמאל, ווי אויף א בעפעהל, ארונטערגעלאזט אויף די קניע. אין זונשיין האט די גרופע קניענדע גוים מיט נאקעטע טשופרינעס, פאר א געגנערל אויף א פערד, אויסגעזעהן אזוי דעקאראטיוו שעהן, ווי א קניענדעס פאלק פאר א קיסר אוו זיעגער, וואס בעט אום גנאדע.

די צוויי געשמיסענע אינגלעך זיינען ווידער אויסגעוואקסען פאר זיינע אויגען... אוו ער האט די גוים לאנג גלאזט שטעהן קניענדיג אוו בעזיגנטע. ער האט לאנג ניט געקאנט ארבענעהמען פון זיי זיינע בעצויבערטע אויגען אוו האט געטרונקען די מאכט זיינע איבער זיי מיט א פולער פלאטערנדער ברוסט, מיט א ליידענשאפטליכען פערגעניגען, אוו קענען זיין ווילען האט ער זיך אויף זיי צושריען מיאוס אוו ברוטאל, ווי א רוסישער סאלדאט.

ער איז אבער באלד פערשעהמט געוואָרען פאר זיך אליין, האט בעפוילען זיי אבצוגעבען די פערנומענע פערד, האט א שמיץ געטהאן זיין פערד אוו איז אוועק ווייטער, אין פעלד אריין.

אוו באלד איז דאס פערד גלאפען צווישען א ים פון שוועדע, אונטער זייער זאפטיגער לאסט געבויגענע זאנגען.

א פריש ווינטל האט זיך געטראגען איבער'ן פעלד אוו האט עס געטריבען אוו בעווענט, ווי כוואליעס אין א ברייטען גרינעס ים.

אוו ווי די גוים אויפ'ן פולווארק האט דאס ברייטע, מיט זאפט גלאדענע פעלד געקניעט פאר איהם, האט פון זונשיין אוו העל־גרינע זאנגען, שנעל אוו פיבערהאפט ווי דער לייפענדער ווינטל, געווענט א ברייטען, בליאסקענדען אוו פיעלפארביגען טעפיך אוו איהם ווייט געווארפען אוו געשפרייט צו די פים פון גאלאפירענדען גענעראל.

אוו דאס פערד איז גלאפען אוו געשפרונגען איבער'ן בליאסקענדען אוו בעווענטען טעפיך, אוו האט געשפיעלט אוו געזונגען מיט הייסען, קאבענדען בלוט.

געשפיעלט אוו געזונגען האט אויך דאס בעווענטע פעלד אוו די בליאס־קענדע לופט איבער איהם, פון צווישען די פעטע זאנגען — א בהאלטענער ארקעסטער פון מיליאנען בשעפענישען. אין דער בלענדענדער לופט האבען געזונגען אונזיכטבארע פויגלען.

אוו די אלע טענער מיט'ן געזאנג פון בלוט אין צוהיצטען פערד האבען זיך צוזאמענגעגאסען אין א סימפאניע פון פרייד אוו מונטערען לעבען, א געזאנג פון א רייפער, מיט לעבענס־זאפט אנגעגאסענער נאטור.

אוו דאס אלעס, ווייט ארום די פעלדער אוו דער וואלד מיט זיינע דונקעל־בלויע ליניען, האט בעלאנגט צו איהם. אלעס האט זיך געבויגען פאר איהם דעם בעזיצער אוו געזונגען איהם שירה.

און איצט, וועז ער האָט זיך געפיהלט אלם איד שטאַרקער ווי תמיד, האָט ער די מאַכט געדאַרפט האָבען מעהר ווי תמיד.

ווייטער איז איהם דער איינגעבויגענער איד, מיט זיין שטילער בכיה און איביגען פערגליווערטען צער אויף א חורבן, וועלכער האָט פאַסירט מיט צוויי טויזענד יאָהר צוריק, געוואַרעז אזוי טהייער, אזוי הייליג... דאָס בילד איז געווען אזוי שעהן אין זיין מעלאַנכאַלישען גלאַנץ, אז ער האָט ניט געוואָלט איהם שטערען, איהם אויפהויבען פון דער ערד און אויסגלייכען, פונקט ווי ער האָט שוין איצט ניט געוואָלט אוועקגעבען זיין לעבענס־סוד, זיין נשמה...

און ער איז נאָך לאַנג געשטאַנען, אונבעמערקט און פערכאַפט פון דער מעלאַנכאַלישער שהנקייט, פון דעם עלגישען גלאַנץ, וואָס האָט געלויכטעז פון דעם צוזאַמענגעבויגענעם און טרויערנדען אידען בייז דער צאַנקענדער חלב'נער ליכט.

ער איז געשטאַנען מיט א געבויגענעם קאָפ און האָט געוופט אין זיך דעם טרויעריגען קלאַנג פון דער בכיה, ווי מען טרינקט א שטאַרקען ווייז, א זיסען גיפט... ביז די פים האָבען איהם אָנגעהויבען צו ציהען און צו ציטערען.

דאָן איז ער שטיל אַרויסגעגאַנגען און האָט פערמאַכט הינטער זיך די טהיר.

איינגעוויעגט פון זיין יוגענד־חבר'ס טרויעריגען ניגון איז ער באַלד אויפ־געשלאָפען און איז די נאַכט געשלאָפען שטאַרקער און לענגער, ווי אין די קינדער־יאָהרען בייז זיין אָרימען טאַטען איז דעמזעלבען שטערטעל...

אויפֿן צווייטען טאָג

אויפֿן צווייטען טאָג האָט ער זיך אויפגעכאַפט א פרישער און געזונטער, אזוי ווי אימיצער וואָלט אין דעם לאַנגען שטאַרקען שלאָף ביי איהם צוגענומען די לאַסט פון די יאָהרען און איהם פערביטען, דאָס קראַנקע איבערגעוואַקסענע האַרץ אויף א יונגם און געזונטם.

א הייסער זומער־טאָג האָט געוואַרפען דורך די פענסטער כוואַליעס פון מונטערען און טאַנצענדען זונשיין.

זיין עקאַנאָם האָט שוין נערעדט מיט'ן משרת אין קאָרידאָר.

ער האָט זיך געהייסען ברענגען וואַסער און אַנזאַטלען דאָס פערד, האָט זיך געוואַשען, און אָהן מיה, ווי א יונגערמאַן, אליין אָהן עקאַנאָם'ס הילף, זיך אַרויפגעכאַפט אויפ'ן זאָטעל, האָט אָנגעשפּאַרנט דאָס פערד און איז אַוועק מיט א גאַלאָפּ איבער'ן מאַרקפּלאַץ. מיט'ן זעלבען גאַלאָפּ איז ער דורכגעלאָפען אַרום די קלייטען און איבער עטליכע גאַסען. איז אַרויס פון שטעדטעל און איז אַוועק איבער'ן מאיאַנטעק.

איבעראל האָט ער אויף זיין וועג שוין בעגעגענט מענשען, אידען און גוים, פוסגאַהער און אין וועגען. אלע האָבען איהם הערציליך געגריסט, אָהן היטלעז און מיט טיף פערבויגענע קעפ, האָבען איהם געגעבען דעם וועג און איהם לאַנג נאָכגעקוקט. איצט האָט ער נאָכאַמאָל דערפיהלט די טיעפע גרויסע פרייד פון בעזיץ און מאַכט.

ווי א זיעגער און אלמעכטיגער הערשער האָט ער זיך געפיהלט אויפ'ן

שמייכעל, מיט וועלכען עם האָבען צו איהם ארויפגעקוקט אלע אידישע פנימ'ער פין שטעדטעל. און דער קאלטער אלטער פנים האָט איהם דערמאָנט, אז זיי ביידע שטעהן שוין פאר'ן קבר, און פאר דעם קבר זיינען זיי ביידע גלייך — ער, דער געוואלטיגער און רייכער מאן, און דער ארימער צוזאמענגעבויגענער איד — און ער דארף זיך דערפאר שוין ניט שמייכלען.

מיט אמאל איז אלעם איהם פאַרגעקומען אזוי נאריש און לעכערליך: זיין רייכטהום, די פעלדער און וועלדער וויט ארום איהם, מיט שטאלצען פארק אויפ'ן בארג.

לעכערליך און נאריש זיינען איהם פאַרגעקומען אלע געדאנקען און געפיהלען, וועלכע האָבען ערשט געפלאָטערט אין זיין ברוסט, וועז ער האָט געריטען אייפ'ן הייסען פערד. ער האָט זיך מיט אמאל דערפיהלט אויסגלאשען און ארים, ווי דער אלטער איד איז געווען.

נאר א געפיהל פון שאנדע האָט זיך ווי א מויז געקראצט טיף אין דער נשמה.

און אז דער איד האָט זיך אויסגעדרעהט צו איהם מיט דער האַרבאָטער פלייצע און האָט זיך גלאָזט מיט אלטע, געשלעפטע טריט געהן צום הייליגען ארט, וואו אלע מענשען געפינען זייער אייביגע רוה, האָט ער זיך דערפיהלט אזוי עלענד און פערלאָזען, אז ער האָט זיך איבערגעשראָקען צו בלייבען אליין.

א ווייל איז ער געשטאנען, האָט איהם גאכגעקוקט מיט א געבויגענעם קאָפ און האָט זיך בעוואוסטלאָז גלאָזט איהם נאכגעהן.

ער האָט צוגעבונדען דאָם פערד צום פארקאָן, האָט זיך איינגעהויקערט, ווי דער אלטער אויסגלאָשענער איד, און איז איינגעגאנגען אין אוהל אריין.

דער בית-עולם

— צדקה תציל ממות! — האָט איהם בעגענט א קלאנג פון טויט און קופער.

דער טויטער קלאנג האָט איהם אויפגעשוידערט און אבגעשטעלט זיין האַרץ, ווי א בייזע דראָהענדע ווארנונג.

אזוי ווי איבערגעשראָקענע זיינען די אידען פערגליווערט געוואָרען מיט די פושקעס אין די הענט, און דער קלאנג האָט זיך אבגעריסען און איז צוזאמענגענגאסען געוואָרען מיט דעם ווייטען געווייז פון די ווייבער צווישען די קברים.

זיין ערשטער געדאנק איז געווען צו לויפען פון דער וואָרנונג, פון דעם טהאל, יואו דער טויט האָט געהערשט. ער האָט שוין אבער ניט געקענט אויפהויבען די אלטע פיס זיינע, אזוי ווי דער טויט וואָלט זיי שוין צוגעשמידט מיט זיינע הענט צו דער ערד.

שטום און איבערגעשראָקען האָט ער געקוקט אויף די אידען, און זיי — אויף איהם. מיט אמאל האָט זיך דאָס האַרץ אויפגעכאפט און האָט זיך געגומען וואַרפען און ראַנגלען ווי אין גסיסה...

א בלייכער האָט ער זיך ארונטערגלאָזט אויף א באנק אין אוהל און האָט זיך מיט דער האַנט געכאפט פאר דער ברוסט.

און דער געגנערשאַפט האָט געפיהלט, ווי דאָס הייסט קאָכענדע בלוט גיסט זיך איבער פונ׳ם פערד׳ס ווארימען קערפער אין זיינע פיס, אין אלע אברים זיינע, מאכט איהם צוריק יונג און געזונט און פילט איהם אויך אן מיט געזאנג און לעבענס־פרייד.

אזוי איז ער ארומגעלאפען עטליכע שטונדען פון פאלווערק צו פאלווערק און איז איבערשאַ עמפאנגען געוואָרען ווי א קיסר און זיעגער.

מיט אמאל האָט ער זיך דערמאנט אן זיין פרינצעסין, אן נאטאשא׳ן. עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז ער האָט זי שוין ניט געזעהן אן אייביגקייט. אויך א הונגער האָט שוין שטיל ענאגט אין זיין ברוסט.

ער האָט פערקירעוועט דאָס פערד און האָט זיך געלאזט פאהרען צוריק אין שטעדטעל אריין.

צוריקוועגס האָט ער פערבאַנדושעט צום אידישען בית־עלמין. דאָס איז געווען א גרופע בוימער אין א טהאל, ארומגעצוימט מיט אן אלטען, פערפוילטען און איינגעפאלענעם פארקאן.

ווי יתומים האָבען זיך די בוימער געטוליעט איינס צום אנדערען אין דעם טהאל, אוף פון דארט האָט זיך ווידער וויט געטראָגען א געוויין פון ווייבער.

דאָס געוויין האָט ווי נעכטען אין איינפאָהר־הויז צוזאמענגקלעמט דאָס הארץ, עס ווידער אנגעפילט מיט שרעק און גיפטיגען. בריהענדען אומעט און הא מיט אמאל אויסגעלאשען די פרייד פונ׳ם שהנעם זומער־מארגען. פונ׳ם אויפגעוואכטער לעבענס־דורשט און פון דער מאכט פון זיין בעזיץ און רייכטום.

אנטקעגען צום הייליג ארט זיינען געגאנגען פון שטעדטעל אידען אין זאקען, מיט געבויגענע תשעה־באב׳דיגע קעפ, מיט א פערגליווערטען אייביגען צער אויף די פנימ׳ער.

זיי האָבען פאר איהם אראבגענומען די היטלען, אבער ניט חניפה׳דיג ווי כסדר, נאר שטום און טרויעריג, ווי א שטאלץ פאלק, וואָס איז געטריבען געארעגן פונ׳ם זיעגער אין גלות.

ער האָט זיך פלוצים שוין דערפיהלט ווי איינער פון זיי, וואָס איז אויך אין גלות, און איז אראבגעשפרונגען פון פערד.

— וואָס פאר א געוויין איז דאָס דארט? — האָט ער אבגעשטעלט אן אלטען אידען.

— א געוויין... אידען וויינען... פארוואָס זאלען זיי ניט וויינען? דו וויסט דאך, פריץ, א אידיש הארץ... עס איז פערביטערט, וויינט עס — האָט איהם געענטפערט דער אלטער איד מיט א טרויעריגען קוים צאנקענדען שמייכעל.

— איז ביי אייך אימיצער געשטאָרבען אין שטעדטעל?

דער אלטער האָט זיך שטיל צוגאָכט.

— צי דען דארף א איד וויינען אויפ׳ן טויט? אויפ׳ן לעבען דארף ער וויינען!... אויף דערויף וואָס ער איז געבארען געוואָרען...

א ווייל האָבען זיך די צוויי אלטע מענשען אנגעקוקט. דער איד האָט געקוקט אויפ׳ן ענגעראַ גלייכגילטיג, אהן דעם פערקנעכטעטען הכנעה׳דיגען

— זיי קריכען טאקע, פריץ — האט בערל ציגעשאקעלט מיט'ן קאפ און מיט א חניפה'דיגען און שפל'דיגען שמייכעלע.

— איך וועל אייך געבען האלץ און ברעטער אוו מאכט עס צוערכט — האט ער שטרענג בעפוילען די אידען, האט זיך צו זיי אויסגעדרעהט מיט דער פלייצע און איז ארויס מיט קלינגענדע שפאנען צוריק פון הייליגען ארט.

דער פערד האט צו איהם אויסגעציגען דעם קאפ, האט אנגעהויבען צופריידן צו ווארפען מיט די אויערען, אזוי ווי ער וואלט זיך דערפרעהט מיט'ן צוריקקעהר פון זיין האר.

דער געגנער איז צוריק מיט א שפרונג מונטער ארויף אויפ'ן זאטל און בעגלייט פון די בליקען פון די נאך צושטאקענע און איבערראשטע אידען איז ערמ יט א גאלאפ אנטלאפען פון זיי אוו פון טהאל, וואו עס האט געהערשט טויט און טרויער...

די אלמנה

אין א פאר טעג ארום האט א געבראכטער נאטאריוס אנגעשריבען אין שלאס די קופטשע, און דאס שטעדטל מיט א שליסעל פון פינף דערפער איז פארמעל איבערגענאנגען פו פוילישע העגט, פון די סווינטשיצקי'ס אין די העגט פון א פאניע, פון א פראוואסלאווענעם, געגנערל גערשעלמאן.

די פוילישע פריצים פון דער געגנער האבען עס אויפגענומען ווי א בעליידיגונג און מיט גרויס ערגערניש, און האבען געקוקט אויף סווינטשיצקי'ן ווי אויף א פערראטער פון פוילענטום אין דער גובערניע.

דער גובערנאטאר, אן עכט רוסישער כולגאן, האט דעם איהם פערזענלידן אונבעקאנטען געגנערל אדיוטאנט גערשעלמאן געשיקט א טעלעגראמע אוו האט איהם גראטולירט מיט'ן ערפאלג פון דער עכט־רוסישער זאך אין זיין גובערניע, מיט דעם, וואס נאך א פוילישער מאיאנטק איז איבערגענאנגען אין עכט רוסישע הענד.

לויט דעם אבמאך האט דער גראף סווינטשיצקי געדארפט וואוינען אין שלאס ביז ווינטער, אבער די תבואות פון דעם יאהר האבען שוין בעלאנגט צום נייעם בעזיצער.

דער געגנערל אוו נאטאשא האבען זיך געקליבען אוועקצופאהרען קיין מאסקווע ביז דער גראף וועט זיך ארויסקלייבען אוו לאזען דעם גאנצען מאיאנטק אויף די הענט פון דעם עקאנאם דעם סובאטניק, א הויכען געוונטען קאצאפ מיט א ברייטער רויטער בארד אוו מיט רויטע האר אויף די הענט. דערערדט האט דער גרויסער, ווי א בער בעוואקסענער פאני מיט א דיסקאנט. כמעט ווי א קינד, אוו מיט אן אייביג גוטען שמייכעל אויפ'ן ברייטען פנים. וואס פלעגט זיך ביי יעדער געלעגענהייט רויטלעז ווי ביי א פערשעהמט מיידעל.

אויף יעדען אידען האט דער סובאטניק געקוקט ווי אויף א הייליגען אוו אויסערוועהלטען. גערראכט האט דעם נאטאריוס מיט זיינע צוויי שרייבערם פון שטאט המן דער מעקלער אוו איז געפאהרען מיט זיי פון דער באהן

אייגער פון די אידען מיט די פּושקעס האָט זיך א ריס געטהאָן פון אָרט און איז אַרויסגעלאָפען פון אוהל, לאָזענדיג הינטער זיך דעם אַנטלויפענדען און צושראָקענעם קלאַנג פון טויטען מעטאַל.

ווי א לאַנגע אינערליכע גסיסה זיינען געלאָפען די אייניגע שטומע מינוטען, וועלכע ער איז געזעסען אויף דער באַנק מיט דער האַנט אויפ'ן צאָפּלענדען הארץ פאַר די צושראָקענע אידען.

און ער האָט זיך שוין געגרייט, אז דאָס הארץ זאָל זיך אָבשטעלען און זיך בערוהיגען אויף אייביג...

ניט אומזיסט איז ער געקומען אהער... דאָס שיקזאָל אליין האָט איהם אהער געבראַכט...

אין דער וואַרטונג זיינען די געדאַנקען געלאָפען מיט דער שנעלליגקייט פון א ווינט. דאָס גאַנצע לאַנגע לעבען איז דורכגעלאָפען אין דעם ווינט, אזא נוצ־לאָזעס און אוננוויטיגעס, מיט דעם גאַנצען אויסערליכען גלאַנץ פון זיין קאריערע.

אין די געדאַנקען האָט ער זיך באַלד דערזעהן א טויטען, אן אויסגעצויגענעם אויף דער ערד און א בערוהיגטען, אין דעמזעלבען אוהל.

דערנאָך זיינען געקומען פּעטע, אין גאַלד־געקליידעטע גלחים מיט גאַלדענע צלמים אין די הענט, האָבען געפּרעפּעלט איבער איהם, און עס זענען געקומען סאַלדאַטען מיט מוזיק און פּאַראַד...

און אז מען האָט איהם געוואָלט אריינלעגען אין דער גאַלדענער טרונע און איהם צוועקטראָגען, האָט ער געוואָלט אויסשרייען און פּראָטעסטירען, אז מען זאָל איהם ניט טשעפּען און מען זאָל לאָזען די צושראָקענע אידען מיט די פּושקעס, זיי זאָלען איהם בעגראָבען דאָ צווישען אייגענע און אידען...

ער האָט אָבער דערזעהן נאָטאַשע'ס פערווויינט פּנים, און דער פּראָטעסט איז אָבגעשטאָרבען אויף זיינע ליפּען...

מיט אמאָל האָט ער אָנגעטאָפּט דעם בריליאַנטענעם צלם אויף דער ברוסט און האָט זיך אַן איהם אָנגעכאַפּט, ווי אַן א רעטונג.

דאָס הארץ האָט זיך בערוהיגט.

ער האָט זיך צוריק דערפיהלט אלס א מעכטיגער און קעמפּענדער גענע־ראַל, גרייט זיך צו ראַנגלען מיט'ן טויט, און איז אויפגעשפּרונגען פון אָרט.

פאַר איהם איז געשטאַנען בערג און דער איד מיט דער פּושקע, וואָס איז געלאָפען איהם רופען, בויידע פערשאָפּעטע און שמייכלענדע מיט דעם הכנעה'דיגען און חניפה'דיגען שמייכעל, מיט וועלכען דאָס גאַנצע שטעדטעל האָט ארויפגעקוקט צום מעכטיגען מאַן.

— וואַרום איז ביי אייך דער פּאַרקאַן צובראָכען? — האָט ער געפרעגט בייס בעל־אַכסניא, אַווי ווי ער פלעגט רייידען צו זיינע סאַלדאַטען.

— מיר זיינען אָרים, אן אָרים שטעדטעל — האָט איהם געענטפערט בערג אין האָט הכנעה'דיג א שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

— א שאַנד צו האַלטען אין אזא צושטאַנד א „קלאַבישטשע", חזרים קענען דאָך אריינקריכען! — האָט געזאָגט דער געניראל און האָט נאָך בייזער אָנגעוקט די געדיכטע, גרויע ברעמען זיינע.

אידישע שטאָדט און דער האַק־מעסער האָט זיך געטהאָן זיין ארבייט און געהאקט ווייטער ביז עס איז אַריינגעפאַלען חיים יוסי דער משרת און האָט גענומען שרייען אויף דער אידענע און אויף די אידען, און טרייבען אַלעמען פון דער קיך.

דער משרת איז שוין געווען פון המנ׳ס צד, ווייל ער האָט שוין געכאפט בי איהם א פאָר קערבלעך. דער עולם און די אידענע האָבען עס געוואוסט און דער גוואלד איז געווארען נאך גרעסער, ביז עס איז ערשינען בעריל אליין איז דער טהיר מיט׳ן גרויסען טלית און תפילין אונטער׳ן ארעם.

דאן זיינען אלע מיט אכזל שטיל געווארען, אפילו דער האק־מעסער אין שרה׳ס האנט, אזוי ווי די גרויסע, ווייסע באָרד פון אלטען, פרומען אידען מיט׳ן גרויסען טלית און תפילין אונטער׳ן ארעם וואלט געווען פאר דער אלמנה׳ס אינטערעסען די בעסטע גאראנטיע און וואלט אלע מיט אמאל בערוהיגט, אבער ניט אויף לאנג.

באלד האָט די לאנגע אידענע ווידער אנגעהויבען שרייען, אבער שוין אליין, אז זי לעבט אין סדום און ניט צווישען אידען; אז מען בראבעווען זי, אז משה עליו השלום, האָט איהר געלאזט 12 יתומים, איינס קלענער פון צווייטען — צוועלף קליינע ווערימלעך — און האָט באלד אויסגעקרימט דאָס גרויסע מיל מיט די פערקרימטע צייהן און האָט זיך צוואוויינט.

בערל האָט זי אנגעקוקט א ווייל, האָט געשאקעלט מיט׳ן קאָפ און מיט דער ווייסער באָרד און האָט געזאגט שטיל, מיט א שמייכעל:

„א נארישע אידענע דו ביזט! קיין קאפיקע ווערט ער ניט נעהמען מעקלעריי, ניט אזוי קיין 15 טויזענד. ווער האָט עס אייך, נארנים, געזאגט? און פאר־וואס זאל ער נעהמען? ער האָט עפעס געטהאָן דערביי? דער גענעראל האָט נאָך אין קיעוו אויף קאנטראקטען געמאכט מיט סווינטשיצקי׳ן די „זאפרא־דאשנע" אהן מעקלערס און ער האָט מיר געשוואָרען, אז קיין קאפיקע מעקלעריי האָבען זיי קיינעם ניט געגעבען און וועלען ניט געבען.

— ס׳א חילול השם דאָס איז! גיב נור א קוק, טאמער האָט א איד פער־דינט א פינף־און־צוואנציגער אדער א הונדערטער, ווי מען פערגינט איהם ניט, ווי מען גוואלדעווט און מען ליארעמט... עס טהוט זיך חושר. ער האָרעווט וועניג? א חרפה און א בושה! — האָט עמפערט זיך פלוצים צוקאכט דער בעל־אכסניא, א רויטער פון כעס, האָט זיך שנעל אויסגערעהט צום עולם און איז מיט׳ן טלית און תפילין אוועקגעגאנגען צו זיך אין צימער אריין.

דער עולם איז געבליבען שטעהן מיט אפענע מיילער און די לאנגע אידענע האָט מיט אמאל אויפגעהערט צו ווינען. אין אמת פון בעריל׳ס רייד האָט קיינער ניט געצווייפעלט...

און מערקווירדיג! דאָס וואָס כיען וועט ניט נעהמען קיין קאפיקע מעקלעריי האָט קיינעם ניט פערדראָסען, אפילו ברריינדעלע קאזאק אליין.

אומגעקעהרט, עס האָט אלעמען שטארק הנאה געטהאָן און דער עולם האָט זיך געמומען שטום צוגעהן פון קיך, אבער בערוהיגט און צופריעדען, וואָס המן וועט ניט ווערען קיין גביר.

אזוי ווי זי וואלט שוין געקראָגען איהר חלק מעקלעריי, האָט ברריינדעלע

אין גראַפֿ׳ס קאַרטע מיט די פּיער עלעמענטע שפֿאקעס און האָט פון דער קאַרטע ארויסגעקוקט אויפֿן שטעדטעל בייזער און שטאַלצער פון דעם גראַף סווינטשיצקי אליין.

און אז דאָס שטעדטעל האָט זיך דערוואוסט פון די בעלי־ענלות, וועלכע זיינען באַלד געקומען פון דער סטאַנציע, אז המן האָט שוין געבראכט דעם נאַטאַריוס און מען שרייבט שוין, איז דאָס שטעדטעל אויפגערודערט געוואָרען ווי א קופּע פון מוראשקעס.

ווי צוטומלטע מוראשקעס זיינען די אידען גלאַפֿען פון זייערע אייגענהויקערטע הייזלעך צום איינפֿאַהר און האָבען זיך דאָרט באַלד פערזאַמלט אין א היבש רעדל און מען האָט אויפגערגט גערעדט וועגען די 15 אלפים, וואָס המן וועט פֿאַקען און פון דער טריפֿה׳ענר הצלחה וואָס א המן קען האָבען.

און רעדענדיג האָט מען זיך דערמאָנט אַן דער אַלמנה מיט די 12 יתומים, אין בריינדעלע קאַזאַק, וועלכע האָט על־פּי דין און על־פּי יושר געהאָט א חלק אין דער מנה־יפה.

איינער האָט געזאָגט. אז מען דאַרף זי רופען.

— משוגענער! האָסט פערגעסען, אז עס איז היינט פּריטאָג אויף דער וועלט, — האָט עמערקט משה׳קע דער קצב, גלעטענדיג מיט די צוויי פער־בויגענע פינגער די שוואַרצע באָרד מיט׳ן ווייסען פלעק, — לאָז זי צורה! זאָל זי פֿריעהער מיט׳ טשאַלענט פֿארטיג ווערען.

און דער עולם האָט זיך געזומען פון איהר חוזק מאַכען און דערצעהלען וו׳ אזוי זי האָט ניט לאַנג געשלאָגען צום טויט א גוי מיט א פוהר קאַרע. און אזוי ווי מען האָט נערעדט און געלאַכט פון איהר, האָט זיך די לאַנגע אידענע בעוויזען אויפֿן בריקל און האָט געשפּאַנט איבער׳ן מאַרק־פּלאַץ צום איינפֿאַהר, מיט איהרע יונגע פים ווי אן עכטער קאַזאַק שפּאַנט, גרייט למלחמה און אויף אלעם. און איידער זי איז נאָך צוגענאַנגען צום רעדל, האָט זי שוין פון ווייטענס געעפענט איהר גרוים מויל מיט די צוויי פערקרימטע, פערדישע צייהן, ניט קיין מויל פון א פרוי, נאָר פון א ים־חיה, האָט געזומען גוואַלדעווען, ווארפען מיט די לאַנגע הענט און האָט געסטראַשעט די אידען. אז זי וועט דעם שבת ניט לאָזען אויסנעהמען...

די אידען האָבען איהר אונטערגענעבען חשק און דאָס נאַנצע רעדל איז אריין אין איינפֿאַהר, צום אלטען בערל, וועלכער האָט צוגעזאָגט צו שיצען די אלמנה ביים גענעראַל.

דער בעל־אכסניא איז נאָך געווען ביים דאַווענען און דאָס רעדל איז אריין צו שרה׳ן אין קיך און האָט געזומען דערווייל גוואַלדעווען פאר׳ן בעל־אכסניא׳ס ווייב.

שרה האָט געהאַלטען אין מיטען פיש־האַקען, איז אבער געבליבען רוהיג און גלייכגילטיג צום גוואַלד פון דער אידענע און די אידען, וועלכע האָבען איהר אונטערגעהאַלפען, אזוי ווי עס וואַלט געווען א געווהנליכע זאַך, ווי דאָס פיש־האַקען איז געווען, און באַלד האָט זיך דאָס קלאַפען פון האַק־מעסער איבער׳ן ברעטעל אויסגעמישט מיט׳ן געשריי און טומל פון דער אידענע און פון רעדל. די אידענע האָט געשריען אויף שרה׳ן, אז ס׳איז סדום, ניט קיין

אבער, האָט ער ניט געקענט פערשטעהן.

א וואיינער דאקטאר, וועלכער איז געבאָרען ביי אונז אין שטעדטל? — האָט ער שטיל איבערגעפרעגט דעם ענגעראל אויך מיט א פערכאפטען אטעם.

— יא, ער איז דא געבאָרען.. ער איז איצט א גרויסער מאן... א ענגעראל איז ער!

— ווי אזוי איז זיין נאָמען? — האָט געפרעגט דער בעל־אכסניא שוין א בלייבער.

דאָס האָרץ האָט זיך ביים ענגעראל א שטאַרקען וואָרף געטהאָן און עס האָט זיך מיט אמאל אבגעשטעלט.

ער האָט זיך אבער דערפרעהט דערמיט: עס האָט איהם געגעבען אז אויסרייד און צייט צו בעטראכטען א תשובה אויף דער אונערווארטעטער פראגע.

„זעהסט ווי איך בין שוין קאפוט, מיין פרויַנד? עס קלאפט... עס קלאפט... און מיט אמאל: סטאפ מאשינא... דאן הענגט דער טויט אויף דער נאז... כע, כע, כע" — און זיך האלטענדיג ביים הארצען האָט ער זיך שטיל און טרויעריג צולאכט, און האָט איהם אין א ווייל ארום געענטפערט:

— הייסען הייסט דער טאווארישטש מיינער, ניקאלאיעוו!... ניקאלאי גריגאריעוויטש ניקאלאיעוו... א פראכטפאלער מענש, זאג איך דיר... מיין בעסטער פרויַנד!

— ניקאלאיעוו? און ער איז א איד און געבאָרען ביי אונז אין שטעטל? — האָט געשטוינט בעריל.

דער ענגעראל האָט זיך הויך צולאכט. דאָס האָרץ האָט ווידער אנגעהויבען צו קלאפען רוהיג און נארמאל, און ער האָט מיט אמאל דערפיהלט ווי א פרייד האָט זיך צוגאסען איבער אלע אברים זיינע. א פרייד האָט איהם פערשאפט דאָס בעהאלטענע שפיעל מיט זיין יוגענד־חבר.

— ניקאלאיעוו. געבאָרען איז ער ניט קיין ניקאלאיעוו... דאָס האָט מען שוין איהם דערנאָך געגעבען א רוסישען נאָמען... מען האָט די אלע קינדער געגעבען א נייעם גלויבען און א נייעם נאָמען... ווי דען? דו ווייסט עס ניט?

און ער האָט מיט אמאל בעקומען מוטה ווידער איינצוגראָבען זיינע בליקען איבער די גאלדענע בריל'ען אין בעל־אכסניא'ס אויפגערעגט און אנגעשטרענגט פנים, אזוי ווי ער וואלט זיך געטישעט מיט איהם און זיך ניט געקאָנט אין איהם זאָט אנקוקען.

און אין דערזעלבער צייט האָט בעריל'ס מוח און זכרון געארבייט מיט א פיבערהאפטער אנשטרענגונג.

— ווייסטו אפשר, פריץ, וואר זיינע עלטערען זיינען געווען, ווי אזוי זיי האבען געהייסען? שרייבט ער דיר ניט דערפון? — האָט געפרעגט דער בעל־אכסניא נאָך א לאנגען טראכטען.

—יא, יא! ער שרייבט מיר. ווי דען? געווים שרייבט ער.. — האָט זיך ווידער א כאפ געטהאָן דער ענגעראל און האָט זיך געזומען טאפען אין די קעשענעם, האָט ארויסגענומען פון דער בוזים־קעשענע א בינטל בריעף, האָט אויסגעקליבען איינעם פון זיי און האָט זיך געזומען איהם דורכקוקען. — ער שרייבט מיר... ער שרייבט מיר... ניין, וועגען די עלטערען זיינע שרייבט ער

קאזאק אנגערוקט דעם טשעפעק מיט דער פאטשייל אויפ'ן קאפ און איז אויך שטיל און צופריעדען אוועקגענאנגען רוקען דעם טשאלנט אין אוויוען אריין.

* * *

ביז דעם לעצטען טאג איז דער ענעראל געבליבען שטעהן אין איינפאהר, א זאך וואס די אידען פון שטעדטל האבען ניט פערשטאנען און האבען ניט אויפגעהערט דערפון צו רעדן.

נאטאשא'ן האט ער איינמאל פאר אלע מאל ערקלערט, אז ער האט פיינט פאליאקען, און בעזונדערס דעם גראף און דער גראפיניע סווינטשיצקי, און ביז זיי וועלען זיך ניט ארויסקלייבען פון שלאם וועט ער זיך אהין ניט ארייזקלייבען.

און אז בערל האט אין דעם לעצטען טאג פאר דער אברייזע, אויפ'ן בעפעהל, דערלאנגט א חשבון, האט דער ענעראל געמומען דעם חשבון פון זיין האנט, האט אין איהם אפילו קיין קוק ניט געטהאן און האט איינגעגראבען אין אלטען אידען א פאר פארשענדע אויגען, איבער זיינע גאלדנע בריל'ען.

דער בעל־אכסניא איז אונטער דעם בליק מבולבל געוואָרען...

דער פנים זיינער איז געוואָרען בלייך, די בליע אדערען אויף די באקען זיינען געוואָרען בלויער און מעהר בולט, דאם הארץ האט איהם עפעס אנגע־הויבען צו טיאקען.

דער ענעראל האט בעמערקט דעם פנים און דעם אידענ'ס אויפרעגונג, האט ער זיך אבגעוועגדט פון איהם און האט זיך געלאזט שפאנען איבער'ן צימער אונטער'ן קלאנג פון זיינע שפארען און מיט די הענט אין די הויזען מיט די רויטע פאסען.

בערל איז געשטאנען ווי א צוגעקאוועטער, ווי אין אן אונבעוואוסטער וואַרטונג און האט ניט געקענט זיך ריהרען פון ארט.

פלוצים האט זיך דער ענעראל א כאפ געטהאן, ווי א מענש וואס האט פערגעסען די וויכטיגסטע זאך, האט זיך אבגעשטעלט און זיך ענומען פיבער־האפט טאפען אין די קעשענעס און ניט קוקענדיג דעם אידען גלייך אין פנים אריין, האט ער זיך צו איהם געוועגדעט מיט א פיבערהאפט געכאפטען טאן:

„יא, איך האב גאר פערגעסען... שטעל זיך פאר, כאזיאאין! איך קריג היינט א בריעף פון א טאוואריששטש, ער איז א וואיענער דאקטאר פון אידען... דו פערשטעהסט? פון די קאנטאניסטען איז ער... כיר האבען געריענט צוזאמען אויף קאווקאז און סיביר... נו, האט ער זיך דערוואוסט, אז איך האב אבגעקויפט אייער שטעדטל, פאזדראוליאעט ער מיך און בעט מיך, אז איך זאל דא אבזוכען זיינע קרובים און אויב זיי זיינען בעדערפטיג, זאל איך זיי העלפען מיט געלט און ער וועט מיר דאם גלט אומקאהרען מיט דאנק".

ער האט זיך אבגעשטעלט ביי דעם וואַרט מיט א פערכאפטען אטעם, ווי א מאן, וואס איז דורכגעלאפען א לאנגען וועג.

דאם סקלעראזע, איבערגעוואקסענע הארץ האט זיך ווידער גענומען וואַרפען ווי דאן אין אוהל פון הייליגען ארט. און געקלאפט האט זיך אויך דאם הארץ ביים צווייטען אידען, ביים בעל־אכסניא, אהן א שום אורזאך... דער איד האט נאר געפיהלט, אז עפעס וועט באלד קומען, אז עפעס קריכט און גנב'עט זיך צו איהם פון ערגעץ. אזא שרעקליכעס און צו גלייך אנגענעהמעס. וואס

געגנערא? — האָט איהם צוגעווארפען גערשעלמאן, געדעמפט פון א געווארגע־נעם האלז.

— איז ער נאך א איד? — האָט איהם שטיל געפרעגט בערל אין א ווייל ארום מיט א פיעבערהאפטען גלאנץ אין די אויגען.

— ווי קאן ער זיין א איד? א גענערא? א איד! ווי איז דאָס מעגליך? — האָט זיך כמעט געבייזערט דער גענערא?, האָט זיך אבגעוועגדט און האָט זיך געכומען ווידער שפאנען הין און צוריק איבער'ן צימער.

בערל האָט זיך ארונטערגעלאזט אויף א בויגקע?, אזוי ווי אן אונטער־געשניטענער. די פים האבען איהם געבראכען און אלע אברים זיינען מיט אמאל אזוי שוואר געווארען און צורודערט.

דער פלאטערענדער, צוטומלטער שמייכעל איז מיט אמאל אויסגעלא־שען געווארען, און זיין געזיכט האָ מיט אמאל זיך אזוי בעטריבט אזוי ווי א פייגליכער ערגער וואלט עס פערכמורעט.

א ווייל זיינען זיי ביידע געווען שטום, ווי נאך אן אויסגעלאשענער און אבגעשטארבענער פרייד.

און אין דער טויטער און אונבעוועגליכער שטילקייט האָט זיך נאר גע־הערט ווי צוויי פליגען האבען זיך געשלאגען אין א טאפלע, און ווי ביידענס הערצער קלאפען.

— געדענקסטו ווער עס זיינען זיינע קרובים? — האָט איהם געפרעגט דער גענערא?.

— נעווים געדענק איך עס... צוויי ברידער זיינען אוועק קיין אמעריקא און א שוועסטער איז דא. היינט זיינען נאך דא קינדער פון אן עלטערער שוועסטער — האָט געזאגט בערל גלייכגילטיג און אויסגעלאשען, און האָט זיך אויפגעהויבען פון ארט.

— זיינען זיי ארים, נויטבעדערפטיג? — האָט געפרעגט דער גענערא?.

— וואס דען? רייך זיינען זיי? — און בערל האָט מיט א פערעכטליכען ביטול א קנייטש געטהאן מיט די פלייצעס.

— קענסטו זיי מיר רופען? איך וועל זיי העלפען.

— וואהרם ניט, פריץ? איך וועל זיי נאר א וואונק טהאן און זיי וועלען שוין קומען צו לויפען... קיין בעזונדערם פיינע פאַרשוינען זיינען זיי אלע ניט... — און ער האָט ווידער געמאכט א פערעכטליכען ביטול.

— וואס הייסט? — האָט אויפגעציטערט דער גענערא? — זיי זיינען גנבים? מאשעניקעם?

— חם ושלום! — האָט אויסגעשריען בערל איבערגעשראקען און מיט א חניפה'דיגען שמייכעלע. — ווער זאגט עס?... כ'מיין סתם... פראסטע מענ־שעלעך... די שוועסטער איז אן אלמנה נעבער... מיט 12 יתומים... דאָס איז דיזעלבע אידענע, וואס איך האב גערעדט מיט דיר וועגען איהר, פריץ... די וואס מאהנט דאָס מעקלעריי ביי אברהמ'ען... אז ארענטליכע! האַרעווט נעבער מיט'ן בלוטיגען שוויים און האַרעווט די קינדער. און דער בעל־עגלה, וואס האָט דיך געבראכט פון דער סטאנציע, איז א זוהן פון דער עלטערער שוועסטער. דו ווילסט, קאן איך זיי באלד שיקען רופען, פריץ... דו וועסט

מיר גאַרנישט... נאָר וועגן דעם פּאַרק מיט'ן שלאָם שרייבט ער מיר. ער געדענקט, זאָגט ער, זעהר גוט ווי ער האָט אלעס אינגעל דאָרט גע'גנב'עט עפּעל מיט זיין חבר, און מען האָט זיי ביידען געכאַפּט, און דער אלטער גראַף סווינ־ טשיצקי האָט געהייסען די סטרוזשעס, אז מען זאל זיי אויסשמייסען מיט קראַפּעווע...

און ער האָט צוריק אויפגעהויבען די אויגען פון ברעף און זיי איינגע־ גראָבען אין זיין יונגענד־חבר'ס פּנים. און דאָס פּנים איז מיט אמאל רויט געוואָרען, ווי ביי א פערשעמט מיידעל. רויט זיינען געוואָרען אויך בעריל'ס אויערען.

א ווייל איז ער געשטאַנען איבערראַשט און ערשיטערט, ביז די עראי־ נערונג האָט זיך ניט אַנגעצונדען ווי א צאַנקענדער און פלאַטערענדער לייכטער שמייכעל צוויישען די וואַנצעם און אין די אויגען.

— איך געדענק... איך געדענק עס... ווי נעכטען געדענק איך עס — האָבען שטיל ארויסגעזאָגט די שמייכלענדע ליפּען, ווי א שטילע און זיסע ליעבעס־ ערקלערונג.

— יאָ, דו געדענקסט עס? — האָט איהם מיט א לייכטער בעוואונדערונג געפרעגט דער ענגעראַל.

דאָס בלוט איז מיט אמאל פערשוואונדען פון בעריל'ס פּנים און די אויערען, און ער איז געוואָרען צוריק בלייך ווי דער טויט.

— דאָס בין איך עס געווען דער חבר, דאָס האָט מען אונז ביידען געשמי־ סען, — אזוי ווי נעכטען וואלט עס פאַסירט.

— עס קאָן ניט זיין! — האָט אויסגעשריען דער ענגעראַל מיט א געמאַכ־ טער בעוואונדערונג.

און די צווייי אלטע מענשען שטעהען און קוקען זיך אָן אויענער דעם אנדערען, ווי אין א חלום...

— לעבט ער נאָך... דער הערשעלע? הערשעלע... הערשעלע האָט מען איהם גערופען... איך געדענק... איך געדענק עס! — האָט כמעט בייז, מיט א טופּ, אויסגעשריען דער בעל־אכסניא, אזוי ווי אימיצער וואלט איהם ניט געלאָזט געדענקען און ער וואלט זיך מיט דעם „אימיצען" גערַאַנגלט, אדער דער אימיצער וואלט איהם ניט געוואלט גלויבען, אז ער געדענקט עס.

דער ענגעראַל האָט אבער ניט ארונטערגענומען פון איהם זיינע איינגע־ גראָבענע בליקען, און די בליקען האָבען איהם אנגעהויבען צו נערווירען, צו שוידערען, אזוי ווי זיי וואלטען איהם געטריבען מיט בייטשען...

און ווידער האָבען די הענט געציטערט ביים ענגעראַל און זיך געצויגען צום יונגענד־חבר, ווי אין דער נאכט פון תשעה־באב, ווען ער איז געזעסען פאר דער צאַנקענדער ליכט און שטיל געקלאַגט אויפ'ן חורבן...

„בערקא, דרוג מאי! דערקענסט מיך?" — האָט ער איהם געוואלט פרעגען.

דאָס הארץ האָט זיך אבער ווידער א וואַרף געטהאָן אין זיין ברוסט, אזוי ווי עס וואלט געדראָהט און מתרה געווען...

און די גוטע און בריהענדע ווערטער זיינען נאכאמאל פערגליווערט גע־ וואָרען אויף די ליפּען.

— געווים לעבט ער... דו זעהסט דאָך... א גרויסער מאן... א טשין פון א

מיט פערדרום, ווי א מענש ביי וועמען מען וויל צונעהמען א מאנאפאל אויף איציקעל דעם כאפער, א זאך וואס געהערט נאר איהם אליין, און האט זיך געלאזט געהן צו דער טהיר.

— וואוהין איז? — האט איהם געפרעגט שרה.

— איך וועל זי געהן רופען... די לאנגע... עס איז דאך א מצוה...

— וואס נאך? נאדיר נאר א מצוה! וואס איז די מצוה? א ברודער א משומד?... נישקשה אז חיים־יאשע וועט זי רופען. צו א גרויסער כבוד פאר איהר.

בעריל האט זיך אויף א רגע פערטראכט.

— עס קאן זיין אז שרה איז געדעכט, אז ס'איז נאר אן עבירה און ניט קיין מצוה.

— זיצט שוין אין דער היים! איך וועל זי שוין רופען — האט פארגעלעגט דער משרת און איז אוועק רופען בריינדעלע קאזאק.

זיין שוועסטער

אז בערל איז ארויסגענאנגען פון געניראל, האט זיך דער אלטער, קראנקער מאן מיט אמאל איבערגעשראקען פאר דער גאנצער מעשה ווי פאר אן אוואנטיורע.

דער געדאנק, אז אט באלד וועט זיך עפענען די טהיר און ער וועט דערזעהן פאר זיך א זשידאווקע, אן ארימע און פרעמדע וועלכע איז אבער דורך זיין שוועסטער, זיין אייגען בלוט און פלייש — דאס לאנג און היים געווינשטע און אזוי קלוג און פארזיכטיג געפלאנטע — האט איהם מיט אמאל אויפגעשוידערט, אזוי ווי ער וואלט זיך פלוצים דערזעהן פאר א פינסטערען אבגרונד.

די אלע גוטע און זיסע געפיהלען וועלכע האבען מיט א וויל צוריק בעוועגט און געשלייידערט זיין הארץ און פערכאפט דעם אטהעם, די געפיהלען מיט וועלכע ער האט ארייגעקוקט אין בערל'ס פנים, די געפיהלען פון נסתר, וועלכער קען אלעס זעהן און ווערט ניט געזעהן, זיינען מיט אמאל אויסגעלאשען אראוארען.

בעריל, דאס יודענטום, דער ארייגפאהר, די פרעמדע אידענע, וועלכע וועט באלד ארייגעהן — דאס אלעס איז איהם מיט אמאל פארגעקומען אזוי פרעמד און אבשטויסענד. און איבערהויפט האט ער זיך דערפיהלט מיער און ערשעפט פון גאנצען שפיעל און גרייט צו לויפען דערפון. אפילו דער מאיאנטעק מיט'ן שטערטעל, פאר וועלכען ער האט איבערגעצאהלט אויף זיין חשבון א האלבען מיליאן רובל, איז איצט איהם פארגעקומען אלס א נארישע, סענטימענטאלע אוואנטיורע, וואס איז רייך מיט געפאהרען פאר איהם.

עס האט איהם מיט אמאל אנגעכאפט א בייזע אונצופריידענהייט, אן אבערגלויבערישער פחד פאר א פערשטעקטער און לויערענדער געפאהר. וועו ער האט איצט נאטאשא'ן, וואלט ער שוין אבגעפאהרען, און עס קען זיין, מעהר נישט געקומען אהער. ער וועט דעם מאיאנטעק אפגעבען אין ארענדע.

מיט אט די גראנקען האט ער אונבעמערקט ווי א גנב זיך ארויסגעשרוקט פון איינפאהר און איז אוועק אין שלאם אריין...

האבען א גרויסע מצוה... איך זאג דיר דעם אמת... געה גלויב זיך, או אווינם קאן פאסירען! — האט מורמלענד געגאפט בערעל ווידער, מיט דעם פריהער־דיגען איבערראשטען און צוטומעלטען שמייכעל אויפ'ן פנים.

—יא! געה און רוף צו מיר, די אלמנה מיין איך — האט שוין שטרענג בעפוילען דער גענעראל און האט אנגערופט די געריכטע ברעמען. — או דער טאוואריישט שרייבט, וועל איך עם מקים זיין...

— וואס ניט? מיט פערגענינגען... אזא מצוה... או אלמנה... 12 יתומים. אט געה איך שוין... איך וועל טאקע אליין גיהן טהאן די מצוה... א גרויסע מצוה! — האט זיך געאיילט בערעל און איז א פערטומעלטער, א ציטערענדיגער ארויסגעלאפען פון געגנערל.

אין קיך האט שוין אויף איהם געווארט שרה און דער משרת. דעם חשבון פאר'ן גענעראל האבען זיי געמאכט אין דריייען, האבען זיך א גאנצען טאג גע'עצה'ט און גע'סוד'עט. פאראיהרען האט ער בעצאהלט מעהר וויפיעל מען האט פערלאנגט. דאס מאל האבען זיי שוין געמאכט א קליגערען חשבון, און האבען געווארט אויף בערל'ען אין א פיבערהאפטער אונגעדולד.

או דאס ווייב און דער משרת האבען איהם דערזעהן א צוטומעלטען איז אויפגערעגטען, אזוי ווי דער גענעראל וואלט איהם דארטען אויסגעשמיסען, האבען זיי זיך בויידע איבערגעשראקען און אנגעשטעלט אויף איהם פרעגענדיגע אויגען. בערעל האט זיי גארנישט געענטפערט און האט זיך ערשעפט ארונ־טערגעלאזט אויפ'ן טאפטשאן.

— וואס־זשע? מסתמא א גרויסער חשבון? — האט איהם אונזיכער און שטיל געפרעגט דאס ווייב. — איך האב אבער נעוואגט. או מען זאל ניט איבער־פוצעווען — האט זי מיט א פארוואורף זיך געוועגדעט צום משרת. — איהר האט דאך תמיד ליעב איבערצוזאלצען די ווייב.

— וואס פוצעווען? וועך מיר פוצעווען? מען האט ניט איבערגעפו־צעווען — האט בייז געענטפערט דער משרת.

— וועך רעדט פון חשבון... ער האט אויף איהם אפילו קיין קוק ניט געגעבען. ער הערט דיך מיט א חשבון — האט געוואגט בערעל און האט זיך אויפגעהויבען פון ארט.

דער משרת און דאס ווייב זיינען געווארען נאך אונגעדולדיגער.

— איך זאג אייך דעם אמת... וואס קאן פאסירען... א גוואלד, ווי איך בין א איד — האט אנגעהויבען בערעל נאך א קורצער און שטומער פויזע, זיך האלטענדיג ביים קאפ, און האט זיי דערצאהלט די גאנצע מעשה מיט'ן משומד. מיט די עפעל, פון א' ביז ת'.

ביים משרת האבען די אויגען אנגעהויבען בלישטשען.

— וועה איז מיר... איציקעל דעם כאפער'ס זוהן א גענעראל! — האט געגאפט דער משרת און האט זיך גענומען רייסען די רויטע טשופרינע.

— איציקעל דער כאפער... ער געדענקט א כאפער, אויך מיר א מענש! דו ביזט נאך דאן אויף דער וועלט ניט געווען — האט זיך צובייזערט אויף איהם דער בעל־אכסניא.

— מיין טאטע עליו השלום פלעגט כסדר פון איהם רעדען.

— דיין טאטע! — האט איהם איבערגעקרימט בערעל מיט א ביטול און

— אויב דו וועסט ניט אראפקריכען, וועט דיך דער טאטע דיינער אויס־כאפען!

אזוי ווי מען וואלט איהר דערלאנגט מיט א האק איבער'ן קארק... דעם טאטען איהרען, וועלכען זי אליין האט ניט נערענקט, האט מען איהר שוין לאנג, פון קינדווייז אן, ניט פארגעווארפען, וויל דאס שטעדטעל האט איהם פערגעסען צוליעב איהר „משה'ן עליו־השלום", וועלכער איז געווען א כשר'ע אידישע נשמה; און איצט האט מען זיך מיט אמאל וויעדער דערמאהנט אן דעם „כאפער"!...

מיט אן אויסגעקרימט און שרעקליך פנים האט זי זיך נענומען ווארפען אויף דעם בארג קארע און בילען פון דארט ווי א גרויסער בייזער הונט.

צווישען די קלייטען איז געווארען פרעהליך: די פערשלאפענע, מיט מעהל פערשטויבטע קרעמערס זיינען ארויס פון זייערע לעכער, האבען געלאכט און געהאלטען זיך ביי די זייטען.

די אונגליקליכע אלמנה האט שוין געהייסען דעם גוי אליין אראפווארפען די קארע און איז אריין צו זיך, אין איינגעהויקערט און איינגעפאלען שטיבעל, מיט טרערען אין די אויגען.

דא האט אבער געווארט אויף איהר א נייע מעשה: די שכנה האט איהר דערצעהלט, אז עס איז געווען חיים־יוסי דער משרת און האט דערצעהלט, אז הערשעלע גנב, דער ברודער איהרער, לעבט נאך; אז ער איז א משומד און א דאקטאר ביים קיסר אליין. אז ער וויל איהר העלפען און גליקליך מאכען, — האט דער משרת ניט דערצעהלט.

דער משומד האט איהר נאך מעהר נעפעלווט דעם קאפ... מיט אמאל האט זי זיך דערמאהנט אן משה'ן, עליו־השלום, אן דעם כשר'ען, פרומען אי־דען, וועלכען זי פלעגט שלאגען מכות־רצח, און א רחמנות צום פערשטארבענעם מאן איהרען, צו זיך אליין, צו איהר ביטער אלמנה'ש לעבען, פול מיט חוזק און ביטערען קאמף, האט אנגעהויבען צו קיצלען די ארע, פלאבע ברוסט און דעם האלז פון דער פרוי, וואס די נאטור האט בעשאפען נאר אלס א שפאס, און זי האט זיך צוואווינט הויך און ביטער.

די שכנה האט געמיינט, אז זי בעקלאגט עם דעם ברודער, דעם משומד, און האט אויך געגומען שטיל ווייגען.

די קינדער זיינען געשטאנען קוויטיגע און צושראקענע, און האבען ge־קוקט אויף דער מוטער מיט מעהר שרעק און אנגסט אין די אויגען, ווי וועגן זי פלעגט אימיצען פון זיי זיך נעהמען בויקערען.

און אז זי האט זיך גוט אויסגעווייגט, האט זי ארויפגעווארפען די שאל אויף די אקסלען, ווי זי פלעגט עס טאן נאר דאן, וועגן זי פלעגט ערגעץ געהן ניט וועגען געשעפט, און איז אוועק צום איינפאהר אפרעבענען זיך מיט חיים־יוסי'ן דעם משרת און מיט דעם אלטען „נאנאמניק", דעם בעל־אכסניא אליין.

אין דער צייט אבער איז דער בעל־אכסניא ארומגענאנגען איבער דער גרויסער שטוב אין גרויס ענמת־נפש. ווי נאר דער משרת איז ארויס פון הויז רופען דער אידענע, האט ער דערפיהלט מיט'ן חוש, אז ער האט געטאן א גרויסע נארישקייט מיט דעם, וואס ער האט איהם געשיקט, און איבערהויפט וואס ער האט איהם דערצעהלט די געשיכטע. א פארגעפיהל, אן אהנונג, האט איהם

* * *

חיים־יוסי דער משרת האָט דער אידענע, וועלכע איז געווען אויף'ן דאַרף צווישען איהרע גוים, וואָס האָבען געפיהרט פֿאַר איהר קאַרע פֿאַר די גאַרבאַר־ניעס, ניט געטראַפֿען. דאָן איז ער מיט א פּענד אַוועק צו איהר פֿלימענק, חיים הערש דעם בעל־עגלה, פֿאַר וועלכען דער משומד איז געווען א רייכער פּעטער... דער בעל־עגלה איז אָבער געווען ביי דער סטאַנציע און ער האָט איהם אויך ניט געטראַפֿען. איינהאַלטען זיך אָבער האָט ער שוין ניט געקענט: אזא מעשה האָט בעדאַרפט דערצהלט ווערען און האָט זיך געלאָזט דערצהלען: דערפֿאַר איז ער צוריק אין איינפֿאַהר שוין ניט געגאַנגען, נאָר ער איז בעסער אַוועק מיט דער געשיכטע איבער די הייזער און האָט זי צופֿויקט פון א' ביז ת', ווי ער האָט געהערט פון זיין בעל־הבית, און האָט נאָך א ביסל צוגעלעגט פון זיך.

און אין א פֿאַר שטונדען ארום האָט דאָס שטעדטל געוואוסט פון א יאָסל, א כאַפּער, וועלכער איז געשטאַרבען מיט זעכציג יאָהר צוריק, און וועל־כער האָט געלעבט נאָר אין זכרון פון א פֿאַר אלטע אידען, ווי בערעל דער בעל־אַכסניא אַליין איז געווען, און פון כאַפּער'ס זוהן, דעם דאָקטאָר מיט'ן פֿאַמיליע־נאַמען ניקאָלאַיעוו, וועלכער איז געבאָרען געוואָרען אין דעם זעלבען שטעדטל און איז איצט דעם קיסר'ס לייב־דאָקטאָר — פֿאַר'ן קיסר'ס לייב־דאָקטאָר האָט איהם שוין נעמאַכט, נאַטירלִיך, חיים־יאָסי אַליין — און א מי־ליאָנער מיט הונדערט מיליאָנטקעם. און דאָס פערשלאָפענע און פערוואָרפענע שטעדטל האָט זיך וויעדער געקאָכט, געגאַפט און הויפּטזעכליך געערגערט. וואָס אזא בריינדעלע קאָזאק האָט פֿלוצלינג בעקומען אזא רייכען ברודער, וועלכער וועט שוין אזא פֿארשיווער מאָרדע געווים גליקליך מאַכען...

נאַטירלִיך איז דער יחוס פון דער אידענע מיט'ן פֿלימענק, דעם בעל־עגלה און גרעסטען בויאַן פון שטעדטל, נאָך פיעל קלענער געוואָרען. מיט א מאל איז מען געוואָרע־געוואָרען, אז בסך־הכל איז דער מאַטע איהרער, עם זאל איהם דאָרט אַרויסווארפען, געווען א „כאַפּער", — ער האָט געכאַפּט אידישע קינדער און זיי איבערגענעבען אין גויש'ע הענט. דיזע שרעקליכע אונמענשען האָבען איבערגעלאָזען אין פאָלק'ס זכרון א שוידער און א פלעק. א סך א גרע־סערער פלעק איז אָבער געווען דער ברודער, דער משומד, — כאַטש יעדער האָט טיף אין הארצען איהר איצט מקנא געווען און האָט געוואָלט האָבען אזא ברודער, און קיינער וואָלט זיך פון איהם ניט אָפּגעזאָגט.

וועז בריינדעלע קאָזאק איז פֿארנאַכט אריינגעפאָהרען אויף'ן מארק־פלאַץ אויף א הויכער פוהר קאַרע, לאַנגזאַם געשלעפט פון א פאַר גרויסע אוקראי־נער אקסען, און האָט פון דעם הויכען בארג קאַרע אראָבגעקוקט ווי א ווילדע מכשפה, מיט צייהן פון א חיה, האָבען א פאַר לצים פון די קרעמערס אָפּגע־שטעלט דעם בארג קאַרע און האָבען איהר געהייסען פון דאָרט אראָבקריכען...

די לאַנגע אידענע, וואָס פלעגט שלאָגען איהר מאן, — וועלכען זי האָט איצט גערופען צערטליך „מיין משה עליו־השלום", — און דעם געזונדסטען גוי, איז שוין געווען געוואוינט צו די ליצנות פון יעדען וויסען־חברה'ניק אין שטעדטל. זי האָט נאָר געפּענט דאָס גרויסע מויל מיט די אויסגעקרימטע צייהן, האָט דעם ליץ אָפּגעצהלט א הונדערט מאל אין מאַטענ'ס־טאַטען אריין און האָט א הוקע געטאָן אויף די אקסען, ווי א מכשפה: „צעבע! צעבע!".

דאָן האָט איהר אן אנדער ליץ, זיצענדיג פוסט־און־פאָס אויף די טרעפלאַך פון זיין קליטעל, נאכגעשריען:

ווי ער וואָלט זיך צו דער צורייצטער חיה צוגעריכרט מיט אַ שטיק צוגליהטען אייזען.

מיט שוים אויף די ליפּען און מיט די פויסטען, אַ ווילדע און וויטהענדע, האָט זי זיך געווארפען אויפֿן משרת זיך שלאָגען, דראָפּען צום טויט...

נאָר בערעל צוואָמען מיט שרהֿן האָבען זיי געקענט צונעהמען און אַבשטעלען דאָס געשלעג.

אז מען האָט זי אַבגעריסען פון משרת, האָט זי זיך נאָך אַ ווייל געשאָלטען און געזידעלט און האָט געענדיגט מיט אַ ביטער געווויין, ווי כסדר, אויף איהר וויסט אלמנה'שען לעבען און אויף משה'לען עליו־השלום, וועלכער ליעגט אין דר'ערד און קען זיך פאָר איהר ניט אַנגעהמען.

אַ ווייגענדע, מיט'ן אויסגעקרימטען מויל, פון וועלכען עס האָבען אַרויסגעשטעקט די קרומע צייהן, איז די אידענע געווען נאָך שרעקליכען ווי בעת'ן געשלעג.

— וואר האָט איהם געטריבען אין דר'ערד אַריין, אז ניט דו, אַ רוח אין דיין טאָטען אַריין... דעם כאָפער דאָרטען! — האָט זיך ניט איינגעהאלטען דער צודראָפּעטער משרת פון וויגקעל.

די אידענע האָט זיך ווידער אויף איהם געוואָרפען שלאָגען, דראָפּען.

אָבער דאָ איז אַרייגעקומען דער גרויסער, געזונטער סובאָטניק, אַ שמייכלענדער און אונבאהאלפענער, ווי אַ פערשעהמט מיידעל.

מיט אַ פערלעגענעם שמייכעלע האָט ער מיט זיין קינדערשער, כמעט קוויטשענדער שטימע, וועלכע איז געווען אזא קאָנטראָסט צו זיין גרויסער און בריייטער פיגור, איינגעלאָדען דעם „חאויאאין" צום געניטן אין נומער אַריין.

דאָרט האָט ער איהם בעצאָהלט דעם חשבון פאר סטאָנציע און האָט איהם דערלאָנגט אַ צעטעל פון געניטן, וואָס ער האָט אליין געמוזט דורכלייענען. ווייל בעריל האָט ניט געקענט לייענען קיין געשריבען רוסיש כתב.

אין דעם צעטעלע האָט ער געניטן איהם געבעטען איבערגעבען ניקאָלאיעוו'ס שוועסטער צווויי הונדערט רובל און דער עקאָנאָם האָט איהם אַוועקגעלאָזט פאר איהר אויפֿן טיש צווויי נייע, קנאָקענדע הונדערטערס, פרישע, אזוי ווי ערשט פון דרוק ארויסגענומען.

— שיקט זי מיר צו מאָרגען אויפֿן פאָלווערק און איך וועל איהר שענקען אַ מעלקענדע קוה. דער געניטן האָט מיר געהייסען — האָט געזאָגט דער סובאָטניק מיט אַ בריייטען שמייכעל אין זיין רויטער באָרד.

בערעל האָט געניטן דאָס קנאָקענדע געלט אַ צוטומעלטער מיט ציטערענדע פינגער, ווי אין אַ חלום.

מיט אמאל האָט ער דערפיהלט אזוי ווי ער וואָלט עפעם פערלאָרען אזא אנגענעהמעם, שענעם און טייערעם.

— דער גענעראל ווען שוין דאָ מעהר ניט זיין? — האָט ער געפרעגט דעם עקאָנאָם מיט אַן אַבגעריסען האַרץ.

— ניין! זיי האָבען געלאָזט גריסען און פאָהרען מאָרגען פריה אַבי. איך פערגעהם איצט די זאָבען.

געזאגט, אז די גאנצע געשיכטע האט בעדארפט בלייבען א סוד, אפילו פאר שרה'ן . . .

מיט דעם געפיהל איז ער באלד נאכגעלאפען דעם משרת צו בריינדעלעם הייזעל; ער האט אבער דארט שוין ניט געטראפען ניט דעם משרת און ניט דער אידענע, און ער האט זיך אומגעקערט אהיים א צורודערטער און געערגערטער צום אויסערסטען. און וועז דער משרת האט זיך לאנג ניט אומגעקערט, איז דאס ערגערניש און דער פערדרוס געוואקסען אלץ גרעסער און גרעסער און האבען איהם ניט געלאזען איינזיצען אויף אן ארט.

ער איז געווען זיכער, אז דער משרת געהט ארום איבער'ן שטעדטעל און צופויקט די געשיכטע. און וואס לענגער ער האט דערפון געטראכט און זיך געערגערט, אלץ מעהר האט דאס פארגעפיהל, די אהנונג זיך געקלערט אין א רייפען געדאנק און אן איבערצייגונג.

וואס מעהר ער האט זיך געגראבען אין זיין זכרון, וואס מעהר ער האט זיך אריינגעטראכט אין גענעראל'ס ווערטער און האלטונג, איצט און פאר־א־יאהרען, אין זיין אינטערעס צום אידענטום, צום שטעדטעל, צום הייליגען ארט, פאר וועלכען ער האט געשענקט א נייעם פארקאן פון טייערע דעמבענע שפאלען און ברעטער, וואס מעהר ער האט זיך איינגעקוקט אין זיין פנים, וועלכער איז ניט אבגעטראטען פון זיינע אויגען, אלץ מעהר איז איהם דער גוי'אישער פנים אויסגעקומען אידישער, בעקאנטער און נעהנטער, אלץ מעהר איז אין איהם געוואקסען דער שרעקליכער און שוידערליכער חשד, אז דער גענעראל איז דאס דער הערשעלע אליין...

און אזוי ווי ער איז ארומגעגאנגען איבער'ן שטוב, געפלאנט און געשוידערט פון זיינע געראנקען, איז אריינגעלאפען די אידענע, א שרעקליכע ווי א מכשפה, און האט איהם, דעם חשוב'סטען און בכבוד'סטען אידען אין שטעדטעל, אבגעצויבלט אהן א פארוואס עטליכע מאל אין זיידענ'ס טאטענ'ס טאטענ'ס טאטען אריין.

און אז שרה איז אריינגעלאפען פון קיך, האט איהר די מכשפה אבגעזונגען נאך א שהענערען „מי שברך" און האט זי אבגעגאסען מיט זלזלים און פאמאיעס פון קאפ ביז די פיס.

שרה'ן האט די מעשה הנאה געטהאן.

— אט האסטו דיר פאר דער מצוה — האט זי זיך געוועגדעט צום מאן מיט א בייזער פרייד — געה, טהו מצוות צווישען אידען — און זי האט זיך געלאזט געהן אין קיך אריין.

דעם וועג האט איהר פערשטעלט דער רויטער משרת.

— אן אויסכאפענישׂ זאל קומען אויף דיר, אויף דיין ווייב די גנב'טע. מיט'ן גע'שמד'טען האלז, וואס גנב'עט פון די קאשיקעס און אין יאטקע! — אן אויסכאפענישׂ אויף דיינע קינדער און אלע דיינע ליעבע! — האט איהם בעגעגנענט די אידינע ווי א צוהיצטער בייזער הונד.

— קוק זי נאר אן... וואס־זשע, זאג נאר, דו קאזאק, אפשר א ליגען? דיין טאטע, ימח שמו, איז אפשר ניט געווען קיין כאפער? א?

מעהר האט מען ניט בעדארפט.

די אַלטע היים

צווייטער קאַפּיטעל

אין אַ פּראָסטיגען ווינטער־טאָג

אין אַ פּראָסטיגען ווינטער־טאָג האָבען די פּיער עלעאָנטע שפּאַקעם אַב־
געפּיהרט אין אַ ברייטען שליטען דעם גראַף סווינטשיצקי אוּן דער גראַפּיניע צו
דער סטאַנציע.

דער גראַף אוּן די גראַפּיניע פלעגען אַפּט פּאַהרען צו דער סטאַנציע. דאָס
שטעדטעל אָבער האָט שוין געוואוסט, אַז זיי פּאַהרען צום לעצטען מאָל אוּן
מעהר וועלען זיי דעם מאַיאָנטעק, וואָס האָט געהערט צו די סווינטשיצקים פּוּן
יאָן סאָבעסקי׳ם צייטען אָן, אין די אויגען ניט אָנקוקען.

אַז די קרעמערס אויפ׳ן מאַרק־פּלאַץ האָבען דערהערט דעם גוט־בעקאַנטען
גלאָק פּוּן דעם גראַפ׳ס שפּאַן, זיינען זיי אלע אַרויסגעלאָפּען פּוּן זייערע קליי־
לעך מיט די פּייער־טעפּלעך אין די הענט אוּן האָבען בעגליט זייער געוועזענעם
בעל־הבית מיט דערזעלבער בייזער פּרייד אוּן נקמה, מיט וועלכער די אידען
האָבען אמאל בעגליט המנ׳ען צו דער תליה.

דער גראַף אוּן די גראַפּיניע זיינען געזעסען טיף אין שליטען מיט אַרונ־
טערגעלאָזטע אוּן אין די טעלעבעם פערהילטע קעפּ.

אוּן לאַנג זיינען געשטאַנען די קרעמערס, זיי נאָכגעקוקט, קלאַפּענדיג
צופרידען א שטיוועל אָן אַ שטיוועל, אוּן זיי בעגליט — בעזונדערס די מאַרק־
וויבער — מיט קללות פּוּן דער תוכחה.

צוריק זיינען געפּאַהרען די שפּאַקעם איבער׳ן שטעדטעל לאַנגזאַם מיט
אַרונטערגעלאָזטע, אומעטיגע קעפּ, אזוי ווי מיט׳ן גראַף וואָלט פּוּן זיי אַוועק
זייער גדולה.

מיט דער אומעטיגער שטימונג האָט זיי אָנגעשטעקט זייער אָנטרייבער,
דער קוטשער יאָן, וועלכער האָט אָבגעלאָזט די לייצעס אוּן איז געזעסען אויף
דער קעלניע — געגען זיין געוועהנהייט — אָן אומעטיגער אוּן צושטרויטער,
מיט אַ טיף־געבויגענעם קאָפּ.

אַז עס איז אָבער אויפ׳ן בריקעל, הינטער איהם, אָנגעלאָפּען פּוּן דער
סטאַנציע חיים־הירש דער בעל־עגלה מיט א געפּאַקטען שליטען פּאַסאַזשירען,
אַ שמייסענדער אוּן לייַרמענדער ווי כסדר, אוּן א קרעמער האָט ביי איהם גע־

* * *

אויפ'ן צווייטען מאָרגען האָבען דעם גראָפ'ס פיער עלענאָנטע שפּאַקעם דורכגעטראָגען דורכ'ן שטעדטעלע דעם געגנערע מיט זיין טאַכטער צו דער סטאַנציע.

הינטער'ן שטעדטעלע האָבען זיי בעגעגנט אַ לאַנגע שמוציגע אידענע. וולעכע האָט מיט קינדערשער פרייד אויפ'ן צוקנייטשטען, שטאַרק געעלטערטען פּנים, געשלעפּט אויף אַ שטריק אַ גרויסע, רויטע טיראָלסקע קוה מיט ווייסע פלעקען און מיט גרויסע אייטערס.

די קוה האָט זיך געשעמט, זיך יעדעם מאָל איינגעגראָבען מיט די פּיס און האָט ניט געוואָלט גיין.

חיים־הירש, דער לאַנגער בעל־עגלה האָט איהר אונטערגעשמיסען מיט זיין לאַנגער בייטש.

אז ער האָט דערזעהן דעם געגנערע אין דער אָפענער קאַרעטע האָט ער זיך אויסגעצויגען אין פראָנט ווי אַ סאָלדאָט און האָט געכאָפּט די האָנט צום דאשעק...

אז נאָטאשא האָט איהם דערזעהן איז זי אויפגעשפרונגען פון זיץ און האָט איהם אויך סאָלוטירט מיליטעריש, און האָט זיך הויך און שטיפעריש צולאָבט.

געגנערע גערשעלמאַן האָט זיך צוזאַמענגעדרעהט און זיך אַ שליידער געטהאָן אין ווינקעל פון קאַרעטע. די אידענע, וועלכע האָט געשלעפּט די האַרטנעקיגע קוה, האָט איהם אַריינגעוואָרפען אין אַ שוידערענדען עקעל, אין אַ שרעק און האָט אָנגעשטעלט זיין האַרץ...

באָלד האָט זיך דער בעל־עגלה אַ ריס געטהאָן פון אָרט און האָט זיך געזומען נאָכלויפען נאָך דער קאַרעטע, וועלכע איז אָבער שנעל פערשוואונדען געוואָרען אין אַ געדיכטען וואָלקען פון שטויב.

די לאַנגע אידענע מיט'ן נאָך לענגערען פּלימעניק, מיט דעם בעל־עגלה, זיינען אָבער נאָך לאַנג געשטאַנען ווייט אייגער פון צווייטען און האָבען נאָכגיקוקט דעם וואָלקען שטויב, וועלכער האָט זיך אלץ מעהר דערווייטערט, ווי די לויפענדע שפּאַקעם מיט דער קאַרעטע.

און אז די אידענע האָט זיך ווייטער געזומען שלעפּען די קוה פּאַרץ שטריק איז דער בעל־עגלה צוגעלאָפען און האָט זיך געזומען איהר אונבארמהערציג שמייסען מיט דער בייטש, אזוי ווי ער וואָלט צו איהר אויסגעלאָזט דעם פערדרוס, וואָס ער האָט ניט געקענט אָנפאָגען די קאַרעטע מיט'ן געגנער אַל.

— גע'הרג'עט זאָלסטו ווערען אויפן גלייכען וועג! אַ דונער זאָל דיך דערשלאָגען, און דאָס נאָך היינט ביי נאַכט! — האָט געעפענט אויף איהם די מוהמע איהר בריוט מויל און האָט זיך געזומען גלעטען די קוה ביים האַלז מיט אזא ליעבע און מוטערליכער צערטליכקייט, וועלכעם די לאַנגע, בייזע אידענע האָט קיינמאָל ניט געהאָט ניט פאַר איהר „משה'ן עליו השלום" און ניט פאַר איהרע אייגענע קינדער.

גלעקלעך אין די הענד. דאָס שטעדטעל האָט געקוקט אויף די געצוימטע און בעזיענטע שטאָלצע פערד און האָט זיך געפרעהט.

די זעלבע האַנד וואָס האָט געצוימט די פוילישע שפּאַקעס און האָט זיי איינגעשפּאַנט אין אַ רוסישען שפּאַן, האָט בעפרייט דאָס אָרימע שטעדטעל פון פוילישען יאָך, פון סווינטשיצקי דעם המן, מיט אַלע זיינע גזרות און אייביגע פּראָצעסען אין אַלע רוסישע געריכטען. און די אידען האָבען שוין אַרויסגעקוקט אויפֿן נייעם בעל־הבית, נאָך וועלכען זיי זיינען געפֿאָהרען. ווי מען קוקט אַרויס אויף אַ טייערען און ליעבען גאָסט.

מיט אידם איז ביי יעדען געבוירען געוואָרען נייע האָפענונגען, האָפענונגען אויף נייע און בעסערע צייטען.

די עקאָנאָמיע מיט'ן „הויף", ווי די אידען רופען פון דור־דורות די רעזידענץ פון יעדען פּריץ, איז געווען תמיד דער יצענטער, אַרום וועלכען אידען פֿלעגען זיך אָנהויבען גרופּירען און בילדען א קליינעם ישוב, דאָס קליינע שטעדטעל, און פון דור־דורות האָבען די אידען פון אַזוינע שטעדטלעך גע־קוקט אויפֿן „הויף", ווי אויף א קוואל פון חיונה און פּרנסה.

סווינטשיצקי האָט אָבער געטהאָן אַלעם, אַז דער איד זאָל זיך אָבגעווועה־נען פון דעם קוק. דער גענעראַל אָבער האָט זיי צוריקגעגעבען איבערטריבענע האָפענונגען. פון וואָנען די האָפענונגען האָבען זיך גענומען, וואָלט יעדער פאר זיך אַליין ניט געקענט ערקלעהרען. עס איז געווען א בלינדער חוש.

מיט'ן אידישען חוש האָט דאָס שטעדטעל שוין אונבעוואוסט געקוקט אויפֿן גענעראַל אַדיוטאַנט ווי אויף איינעם פון זייערען. ווי אן אייגענער איז זיי דער מענש שוין געווען איינגעבאָקען אין האַרצען און ליעב. און דערפאר טאָקע האָבען זיך, באַלד ווי די „טראָיקע" איז דורכגעלאָפען צו דער סטאַנציע, איבער'ן מאַרקפּלאַץ אָנגעהויבען אייגעלווייז בעווייזען די חשוב־סטע בעלי־בתים, די פּני פון שטעדטעל, אָנגעטהאָן אין שבת'דיגע בגדים. און זיינען געאָנגען צו דער „אופראָווע", וועלכע איז געשטאַנען ביים בריקעל מיט'ן עירוב, וואָס האָט געדיינט אַלם דער טויער פון שטעדטעל. דאָרטען האָט זיך געזאַמעלט א דעפוטאַציע, וואָס האָט געזאָלט בעגעגענען דעם נייעם בעל־הבית מיט ברויט און זאַלץ.

די דעפוטאַציע

פון דער העלער הויט און פלוצים איז די דעפוטאַציע ניט געבוירען גע־וואָרען. פיעל שטורמישע אסיפות זיינען פאר דעם אבגעהאלטען געווארען אין מאקארעווער קלויז. עס האָט זיך אין זיי בעטיליגט דער אלטער דור מיט'ן יונגען, מיט די עטליכע אידישע משכילים פון שטעדטעל וועלכע האָבען אַלע בשותפות אויסגעשריבען איין „הצפירה" און איין נומער „בירזשעוויא וויע־דאָמאָסטי".

די משכילים האָבען פּראָטעסטירט געגען דעם קבלת פּנים און האָבען

פרעגט אין דער קאלטער און הילכענדער ווינטער־לופט: „חיים־הירש! חיים־הירש! ער איז אוועקגעפאהרען?", אזוי ווי מען וואלט נאך געקענט צוזייפלען און זיך ניט גלויבען, אז מען איז שוין פטור געווארען פון דעם המז, און א פאסאזשיר פון דעם לויפענדען שליטען האט צוגעשריען איבער'ן מארק־פלאץ מיט א בייזער פרייד און נקמה: „שוין, שוין פטור געווארען, ימח שמו! — האט יאנ'ס געבוינענער קאפ אינסטינקטיוו אויפגעציטערט און זיך שטאלץ אויסגעלייכט. ער האט א ציה געטהאן די לייצעם און האט מיט א הילבענדען קנאק פון זיין לאנגער בייטש דערמאנט די פערד זיינע אן זייער אריסטאקראטישען שטאלץ און יחוס.

די פיער שפאקעם האבען אויפגעציטערט, פערריסען הויך און פערדרעהט די קעפ און דער „פוילישער שפאן" איז אוועק איבער'ן שטעדטל מיט דעם הייסען און שטאלצען לויף פון די סווינטשיצקים.

דאם איז אבער גרווען זייער לעצטער לויף. די שפאקעם מיט'ן קוטשער זיינען אפילו איבערגענאנגען צום נייעם בעל־הבית פון שטעדטל. מעהר אבער האט מען זיי „נאשפּיץ" ניט געשפאנט. דער מאיאנטעק האט שוין גהערט צו א פאניע און א רוסישער גענעראל, און דער פוילישער שפאן מיט אלע פוילישע זיטען און מנהגים זיינען באלד אבגעשאפט גרווארען.

אין א וואך ארום

אין א וואך ארום איז דערזעלבער שליטען מיט דעמזעלבען יאן אויף דער קעלני און מיט'ן עקאנאם דער סובאטניק ביי דער זייט שוין געפאהרען צו דערזעלבער סטאנציע צו עמפפאנגען דעם נייעם בעל־הבית, דעם גענעראל גערשעלמאן.

דער געשפאן אבער איז שוין גרווען אן עכט רוסישער: איין שפאק האט מען גלאזט פערשהמט שטעהן אין שטאהל און מען האט פון דריי געשפאנט א רוסישע „טראיקע" מיט דריי קעפ פון א שטאלצען רוסישען אדלער און מיט רוסישע גלעקלעך.

אויך יאן האט ארונטערגענומען זיין לאקירענעם פוילישען קאפעלוש פון כאביעצקי'ס צייטען מיט די בגדים פון א פוילישען קוטשער. ער האט אנגעטהאן א בריטע רוסישע פאריאווקע מיט א רוסישע מיצעל, וואם דער סובאטניק האט פאר איהם עקסטרא געבראכט פון קיעוו.

און אז די רוסישע טראיקע איז ארויף מיט'ן זילבערנעם מונטערען קלאנג פון די רוסישע גלעקלעך אויפ'ן מארקפלאץ און די דריי הייסע שפאקעם האבען זיך אויסגעמישט מיט זייערע דינע פיס און זיך גענומען דרעהען, טאנצען און וואלטען מיט די פעסט־געצוימטע קעפ און מיט'ן שליטען, אזוי ווי זיי וואלטען געבונטעווען גענען דעם נייעם רוסישען יאך — זיינען די קרעמערס ווידער ארויסגעלאפען פון די קלייטלעך מיט די פייער־טעפ אין די הענד און האבען גקוקט אויף די דריי שפרינגענדע שפאקעם מיט דער פרעהליכער נייגיעריגקייט פון קינדער, וועלכע מען האט גבראכט אין א צירק און וואם זעהן פאר זיך אויף דער ארענע דריי טאנצענדע פאיאצען מיט

פֿלעגט יעדען טאָג פּוצען, און פֿאַר דער לאָנגער רויט־בלאָנדער און צוקעמטער באָרד, פּון וועלכער זיין נאַרישער פּנים האָט אַרויסגעקוקט קליין ווי אַ פּייג און קינדיש, אַזוי ווי די באָרד וואָלט געווען אַ צוגעקלעפּטע.

פּוצען זיך איז אויבערהויפּט געווען דעם לעדינ־נעהער׳ס הויפּט בעשעפֿטיגונג. נאָכצע שטונדען פֿלעגט ער שטעהן איבער דעם טכוירענעם פּוטער זייענם אָדער דער פֿאָלונער קאָפֿאָטע און קלייבען פּון זיי די שטויבעלעך, און אין ווינטער זיי פּוצען מיט אַ בערשטעל פּול מיט שנעע.

דער גביר, דער רב און דער לעהרער פּון דער תלמוד תורה — אַ הויכער, אַלטער בחור, מיט אַ גרויסען קנאַפּ אויפֿ׳ן דאַרעז, לאַנגען האַלז און מיט פּענסנע אויפֿ אַן האַרבאַטער נאָז — זיינען געווען די קעפּ פּון דער דעפּוטאַציע.

דער מדבר בראש האָט געדאַרפט זיין דער לעהרער אַליין, דער איינציגער צווישען זיי וואָס האָט געקענט רוסיש און וועלכער האָט פערפֿאַסט אַ רעדע און זי אויסגעלערנט אויסוועניג.

און אַזוי ווי די „טראָיקע" איז אַוועק צום וואָקזאַל נאָכ׳ן געגעראַל, האָבען זיך אַלע פערזאַמעלט אין דער אופֿראַוע און האָבען אַוועקגעשטעלט אַשר׳ן, דער איינציגער אידישער סאַטסקי אין שטעדטעל, אויפֿ דער וואַך ביים בריקעל, וועלכער האָט בעדאַרפט בעאַבאַכטען און בעמערקען נאָך פּון וויטעגס די „טראָיקע" און מעלדען פּון איהר דער דעפּוטאַציע.

אין אַ זוניגען ווינטער־טאָג

דער טאָג איז געווען אַ זוניגער, און דער פּראָסט האָט אַביסעל אַבגעלאָזט. דער וויסער שנעע האָט פערדעקט די אַלטע, שוואַרצע און אַבגערוסענע דעכער פּון שטרוי און דראַנעצעס, וועלכע האָבען אויפֿ די איינגעהויקערטע הייזלעך תמיד אויסגעזעהן ווי צופֿליקטע היטלען אויפֿ די קעפּ פּון אַ מחנה אָפּגעריסענע בעטלער. אונטער דעם פּרישען און וויסען צודעק פּון שנעע האָבען די אַרימע, אויסגעקרימטע הייזלעך שוין ניט אויסגעזעהן אַזוי איינגע׳הויקערט און שפּלׂ׳דיג און האָבען זיך שוין ניט אַזוי געבויגען צו דר׳ערד אונטער דער לאַסט פּון דער אידישער אַרימקייט און עלענד.

אויסגעפּוצט מיט׳ן וויסען, איז זונעגשיין בליאַסקעדיגען שנעע, וועלכען די פערגאַנגענע נאַכט האָט פּריש אַנגעוואַרפען איבער׳ן שטעדטעל און צושפּרייט אין זאַנפּטע, אַבער ערנסט פערקלערטע קנייטשען אין לינעז, האָט דאָס אַרימע, אין טהאָל ווי בעגראָבען־לינגדע שטעדטעל, איצט אויסגעקוקט יום־טוב׳דיג. פּריש און פּעריונגט האָט עס אויסגעזעהן, ווי אַ קבצן, וועלכער האָט מיט אַמאָל געוואונען אין אַ לאָטערע אַ גרויס פערמעגען און איז איבער נאַכט געוואָרען אַ גביר.

דיזעלבע אַלטע און אַרימע הייזלעך האָבען זיך איצט שטאָלץ געריכטערט מיט זייערע קוימענס און האָבען מיט דעם רויך, וועלכער האָט זיך גראד און הויך געצויגען צום העלען הימעל, דערמאָנט אָן פערפּוצטע אידישע אינגעלעך. וועלכע שטעהען פּסח אויפֿ׳ן הויפֿ פון שוהל מיט די פּאַפּיראָסלעך אין די מויל־לער און בעריהמען זיך מיט זייערע פּסח׳דיגע קאַפּאָטקעלעך און קאַשקעטלעך.

געשריען, אז דאָס איז דער אַלטער מה יפית, א שפּאַט און א שאַנדע פאַר'ן אידישען נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין. המן דער מעקלער האָט זיך אויף זיי צושריען און האָט, ווי זיין שטייגער איז געווען, זיך ארויפגעוואַרפען אויף די יאָלדען און צוציקעם מיט זלזולים, ווי א בייזער הונד.

געזיעגט האָבען אָבער איבער די יאָלדען ניט המן און נאָר אזוינע בייזע חצופים, נאָר דער איינציגער בעל־אכסניה פון שטעדטעל, דער בנימוס'ער און שטיל'ער בערל.

ער האָט לאַנג מיט א שטיל'ער ברוסט־שטימע געערעדט נאָר פון נצוצין קדישין, פון פערבלאָנזשעטע נשמות, וואָס זיינען עס די חסידי אומות העולם. וואָס האָבען א חלק לעולם הבא; האָט געבראָכט א ראיה פון א זוהר מיט א מדרש תנחומא און האָט דערביי געהיימניספול געוואונקען, פערגלאָצט די אויגען און געשמייכעלט אין דער גרויסער זיבערנער בארד זיינער, ווי ער פלעגט עס טהאָן וועז ער פלעגט בין מנחה למעריב דערצעהלען זיינע חסיד'ישע מעשיות.

געמיינט האָט ער ניט די חסידי אומות העולם און ניט די נצוצין קדישין, נאָר זיין אייגענעם זיסען און שטאָלצען סוה, וועלכען ער האָט שוין געטראָגען אין האַרצען ווי א טייערע הויליגע קמיע....

און די נצוצין קדישין מיט די וואונקען און דער גוטער, געהיימניספול'ער שמייכעל האָבען געבראָכט דערצו, אז דער אַלטער דור האָט ווי אונגעדולדיג אָנגעהויבען צו שרייען, אז מען דאַרף דעם געגנער מקבל פנים זיין מיט ברויט און זאַלץ, אז מען האָט די יונגע צוציקעם אין דר'ערד, וויל אז די אידען האָבען געטאָנצט אמאל מה יפית, האָט זיך זיי דאָן געלעבט בעסער ווי היינט.

דאָן האָט המן פערלאָנגט, אז מען זאָל דעם „אוהב ישראל", ווי ער האָט גערופען זיין פריץ, מקבל פנים זיין מיט א ספר תורה.

דעם עולם האָט עס אזוי ווי לייכט אויפגעשוידערט און ער האָט זיך באַלד געוועגדעט מיט שטומע בליקען צו ר' בערלען. דער בעל אכסניא אָבער האָט זיך מיט אמאל בייז אָנגעכמורעט און האָט געזאָגט, אז א ספר־תורה איז נאָר פאַר מלכים און האָט געהייסען נאָר בעשטעלען ביי זעליג דעם שניצער, וועל־כער איז אויך געווען אויף דער אסיפה, א שהכנ טאַץ פאַר ברויט און זאַלץ, און המן דער מעקלער האָט שוין מעהר קיין וואָרט ניט געזאָגט.

אז מען האָט אָבער אָנגעהויבען צו טראָכטען מי ומי ההולכים, צו קלייבען די דעפוטאַציע, האָט זיך בערל בעל־אכסניה אָבגעזאָגט צו בעטייליגען אין דער דעפוטאַציע און אויך מיט דעמזעלבען געהיימניספולען שמייכעל און וואונקען, מיט וועלכע ער האָט גערעדט פון די נצוצין קדישין.

דער עולם האָט זיך געשפּאַרט מיט איהם, געבעטען, עס האָט אָבער ניט געהאַלפען און מען האָט אויף זיין אָרט אויסגעקליבען דעם גרעסטען גביר אין שטעדטעל, א איד א פראָצענטניק און א גרויסער טיפוש, וועלכען אַלע האָבען פיינד געהאַט און איהם תמיד געגעבען אונ'כבוד און וועלכער פלעגט תמיד זיך בעריהמען מיט זיין שטעפליאוע לשון, אז ער איז א בורח מן הכבוד און זיין טאַטע און זיין זיידע זיינען אויך געלאָפען פון כבוד. אויסגעקליבען האָט מען איהם נאָר פאַר'ן שהנסטען טכויערענעם פוטער, וואָס דער גביר האָט פערמאָגט און פאַר זיינע בליאסקעגדע פלאַטאוע שטיוועלער, וועלכע ער

און דערביי אויסגעשפּיגען און אַוועק אַהיים, אַיהם שׂילטענדיג מיט הויכע קלאָות.

באַלד אַבער זיינען געקומען אַנדערע וועלכע האָבן אידען אין דער אַנדערע מיט'ן אייגציגען פּלעגמאַטישען כאַראַקטער. דאָס איז אויפּגעהערט.

די קרעמערס זיינען געשטאַנען מיט די פּייער־טעפּלעך אין די הענד און האָבען זיך געוויצעלט איבער'ן גוי, איבער זיין פערד און איבער די עצים מיט די סוחרים, ביז איין קרעמער איז צוגעגאַנגען צו דער פּוהר האָלץ און טיפּ אַריינקוקענדיג דעם גוי אין פּנים אַריין, האָט ער איהם דערקענט.

— וואָס וויל איהר פּון איהם ? לאָז ער געהן אין דר'ערד אַריין ! איהר זעהט דאָך וואָס פּאַר אַן ערל דאָס איז. ביי אַ פּעלעפּץ גנב וויל זיי קויפּען מציאות ! כּא־כּא־כּא ! — האָט ער זיך לאַכענדיג אויפ'ן קול געווענ־דעט צו די איבריגע קרעמערס

און מעהר האָט מען ניט בעדאַרפט.

די משפּחה פּעלעפּץ איז געווען בעקאַנט אויפ'ן דאָרף פּאַר די גרעסטע חזירים און גנבים. זיי פלעגען זיך הייסען פּאַר יעדער זאַך אָפּגיליטען און דאָס שטערטעל איז פּון אַ בן־פּעלעפּץ תמיד געלאָפּען ווי פּון אַ פּעסט.

די סוחרים זיינען זיך באַלד בייז און ענטוישט צוגאַנגען און נייע סוחרים האָבען די קרעמערס שוין פּון וווייטענס ניט צוגעלאָזט און דער כאַראַל איז געבליבען שטעהן „קאָלאָם" און פערשעהמט מיט זיין „לאַמאַטשע".

ערשט דאָן האָט ער פערלאָרען זיין פלעגמאַטישע גליכגילטיגקייט און האָט שוין אַליין אַנגעהויבען פערטשעפּען סוחרים :

— קופּץ ! קופּע דראָווא ! (סוחר, קויף האָלץ).

— עס איז „לאַמאַטשע", שטרוי איז דאָס, ניט קיין האָלץ — האָבען זיך גערייצט מיט איהם די לצים פון די קרעמערס.

— נא ! — האָט שוין ווי א בייזער הונד געהאָווקעט דער פלעגמאַטישער פּעלעפּץ און געשטעלט „פייגען" צו די קרעמערס.

די קרעמערס האָבען איהם ניט אַבגעשוויגען און מען האָט זיך געמומען פון איהם נאָך מעהר חוזק מאַכען, איהם יאָדען אַזוי אַז דער גוי האָט צום סוף שנעל אַבגעטשעפּעט פון פערד דעם זאַק מיט דער סיטשקע, האָט איהם ברוגז און מיט קלאָות אַרויפּגעוואָרפען אויף דער פוהר האָלץ און האָט זיך מיט איהר פערנומען פון מאַרק, בעגלייטעט פון הויכען בייזען געלעכטער פון די אידען.

— כאַלירע נא וואָס נעמא! (עס קומט נאָר אויף אייך קיין כאַליערע ניט)— האָט זיך געשאַלטען דער גוי, אויסלאַזענדיג זיין כעס מיט דער בייטש צום פערדל.

אויפ'ן וועג האָט איהם אַבער איבערגענומען חיים פּייסי משה יאָסעל'ס. א פּאַנפאַטער מלמד, וועלכער פלעגט אין ווינטער געהן אַרומגעווויקעלט מיט זיין ווייב'ס פּאַטשיילע און האָט אויסגעזעהן פון וווייטענס ווי א אידענע. דער מלמד האָט שנעל אַבגעשלאָסען מיט'ן פּעלעפּץ דעם מסחר און באַלד האָט ער פּאַרבייגעפּיהרט צוריק איבער'ן מארק־פּלאַץ דאָסזעלבע פּוהרל עצים מיט אזא שטאַלצען נחת, אזוי ווי ער וואָלט אַבגערייסען ניט קיין „גאַלאַגאָ". נאָר אַן אייגען הייזעל אין שטערטעל.

דעם איינציגען דיסאנאנס איז דעם גאנצען פרישׂ־יונגען און מונטערען ביל׳ד, האבען געביל׳דעט די צובראכענע און שווארץ־פעררויבערטע קוימענס... אויף די שנעע־וויסע דעבער האבען זיי ארויסגעשטעקט ווי פויל׳ע, שטשערבאטע צייהן.

דער גרויסער פיער־עקיגער מארקפל׳אץ איז אויך געל׳עגען יום־טוב׳דיג פוסט. דער פרישער שנעע האט פערדעקט איבער נאכט די געל׳ע און קויטיגע פל׳עקען, וואס עס האבען דארט געל׳אזט די של׳יטענס און די פערד נאך פון ל׳עצטען מארקטאג, און וועל׳כע האבען איהם געגעבען דעם אויסזעהן פון א קויטיגען און פערפל׳עקטען טישטוך נאך א מאל׳צייט: בעפרישט מיט׳ן שנעע האט דער מארקפל׳אץ איצט ווידער ריין און זויבער געבל׳יאסקעט מיט זיין וויסען צודעק. די פון די של׳יטענס פריש אנגעשנעעטע שפורען האבען זיך איז זונשיין געל׳ויכטען ווי ברייטע, מיט בל׳יאסקענדע דימענטען אנגעשניטענע ל׳ענטעס.

נאר א פאאר פערהונגערטע און ברודיגע בהמות וועמעס אויסגעריבענע פעל׳ איז געווען בעהאנגען מיט צוגעפראערענעם קויט, ווי מיט גל׳עקל׳עד, האבען זיך געשל׳עפט איבער׳ן מארק־פל׳אץ ווי אל׳טע, ערשט פון בעט אויפגעשטאנענע, וויבער, און האבען שווער געהינקט אויף זייערע שוואכע פיס און געוואכט אין שנעע דאס היי, וואס די פוהרען האבען דא געל׳אזט אין זונטאג׳דיגען מארק און האבען ל׳עבענס׳אז, פויל׳ און אומעטיג גע׳מעל׳ה־גרה׳ט.

אין א ווינקל׳ איז פון גאנץ פריה אן געשטאנען איין „גרענטשע׳ל״, מיט אבעסל׳ האל׳ץ פון דארע צווייגען, א „גאל׳עגען״, ווי מען רופט עס אין דרום־רוס׳לאנד, און די פוהר האל׳ץ, מ׳שטיינס געזאגט, האבען געדונגען אן ערה אידען מיט ווייבער אין שאל׳טען אויבער די קעפ און האבען קאנקורירט איינער מיט׳ן צווייטען. דער גוי, א נידערינגער מאל׳רוס, מיט א טיף אנגעזוקטער, שמויסענער היטל׳, איבער׳ן קאפ, וועל׳כע האט געל׳אזט זעהן נאר א שפיץ נאז מיט דער בארד און א פאר ארונטערגעל׳אזטע קאזאקע וואנסעס, איז זיך גל׳ייכגיל׳טיג געשטאנען אנגעשפאנט אויפ׳ן פערהארעוועט און איין־און־איינציג אויסגעפל׳יקט פערדעל׳, וואס האט נעגעסען פון א זאק, און האט זיך שטום, מיט א פערעכטל׳יכען קוק אויף די „קופצעס״, געדויבערט זיין ל׳יול׳קע, און וויפיעל מען האט איהם ניט געגעבען, האט ער אל׳ץ געענטפערט מיט א מאנא־טאנעס „ניע חאטשו״ (איך ווי׳ל ניט) און קיינער האט ביי איהם ניט געקענט ארויסקריגען זיין פרייז, וויפיעל אייגענטל׳יך ער ווי׳ל פאר זיין מציאה, כאטש האק איהם און בראק איהם, אזוי ווי ער וואל׳ט ערשט געווארט אויף די אמת׳ע סוחרים פון פאריז.

אזוי האט דער האנדעל׳ געדויערט פון גאנץ פריה ביז דעם האל׳בען טאג. אידישע וויבער און מענער זיינען געגאנגען הין און צוריק, האבען זיך מיט איהם געדונגען און געגעבען א דעסיאטקע (א צעהנער) נאך א דעסיאטקע מעהר און דער כאכל׳ איז אל׳ץ געשטאנען אנגעשפאנט אויף זיין פערדעל׳ און זיך געדויבערט די ל׳יול׳קע און אויף די צודרינגל׳יכע פראגען: „וויפיעל׳־זשע וויל׳סטו? ל׳אמיך אקארשט וויסען דיין פרייז״ — האט ער אל׳ץ געענטפערט מיט׳ן פל׳עגמאטישען „נע כאטשו״, ביז די וויבער זיינען געוואָרען אין כעס, און איהם זאגען: „א סעכאטע מיט א סטענאטע וויל׳סטו פאר׳ן פוהר׳ל?״

„דרוטשקעס" און כלי זיין און אלע האבען זיך גענומען דעם ערל קלאפען אי־בער'ן שוועלען פעלץ און איבער דער שמויסענער היטעל.

דער גוי האט זיך פערטיידיגט מיט דער בייטש און האט געשריען: „נע־מאיש פראווא ביטע!" (דו האסט קיין רעכט ניט צו שלאגען!) און דער אייג־ציגער אידישער סאטסקי, וועלכער איז געשטאנען אויף דער וואך ביי בריקעל און האט ארויסגעקוקט אויפ'ן גענעראל, האט צוגעקוקט די גדולה פון ווי־טענס, האט כלומר'שט זיך געבייזערט ווי א סאטסקי און געשריען אויף די אידען אין גוי'איש: טראסטיא וואשעי מאטערי, זאשטשא ביעטע? נע־מאיש פראווא ביעטע!" און האט שוין אונטערגעגעבען רויך אין אידיש: „חברה, גיט איהם נאר א טעלעפענד! צו דר'ערד! צו דר'ערד! א פאר שטעקענס פאר מיר אויך!"

* * *

אין מיטען אט דעם ליארעם און געשלעג, האט זיך דערהערט א ווייטער, ערגעץ מונטער־טאנצענדער קלאנג פון גלעקלעך. דער סאטסקי האט זיך א ריס געטהאן פון זיין וואך, איז צוגעלאפען צום פענסטער פון דער אופראווע און האט מיט'ן ניגון וואס מ'וועקט צו סליחות, אנגעקלאפט מיט'ן שטעקען און ארויסגערופען די דעפוטאציע:

— אידען! שטעהט אויף! צו עבודת הבורא!

די דעפוטאציע. אין שבת'דיגע בגדים, מיט'ן גביר און אלטען רב בראש. מיט דער היצערנער טאץ ברויט און זאלץ אויף א ווייס סערוועטעל, אין גביר'ס הענד, האט זיך שטופענדיג ארויסגעשיט פון דער אופראווע און האט זיך אויסגעשטעלט אין א שורה אין דער לענג פון בריקעל, ביים ארויפאהר אין שטעדטעל.

די טראיקע

די טראיקע איז אנגעלאפען און האט זיך אבגעשטעלט פאר'ן בריקעל און פאר די אידען.

סווינטשיצקי'ס שפאקעס האבען אבער ניט אויפגעהערט צו וואלפען אויף זיי בייז און שטאלץ מיט די קעפ, געשפיגען מיט שוים, אויפגערעגט, געצי־טערט מיט די פערשוויצטע און מיט א ווייסען שוויים בעדעקטע קערפערס און צארניג געקלונגען מיט די גלעקלעך אויף די אידען, וועלכע האבען זיך ער־לויבט אפצושטעלען זייער אריסטאקראטישען שטאלצען לויף.

אין שליטען זיינען געזעסען גענעראל גערשעלמאן מיט א דאמע און אנט־קעגען זיי נאטאשא.

די דאמע האט צונומען דעם קאלנער פון א גרויסען בערענעם פוטער און פון דארט האט א קוק געטהאן אויף די אידען א טיפיש גראבער און רויטער פנים פון אן עלטערער קאצאפקע, מיט א נאז ווי א ציבעלע. זי האט א קוק געטהאן בייז און אונצופרידען איבערראשט, אזוי ווי די דעפוטאציע וואלט זי מיט דעם אפשטעלען שרעקליך בעליידיגט.

צוטומלט און איבערראשט האט אויך געקוקט דער גענעראל. ער האט זיך אויף דעם „קבלת־פנים" ניט גערוכט. ווייטער זיינען די אידען א ווייל

די קרעמער און זייערע וווייבער האָבען איהם בעגעגענט מיט דעם זעלבען חוזק מיט וועלכען זיי האָבען בעגלייט דעם פּעלעפּץ און איהם אָנגעהויבען בעשיטען מיט פּראָגען :

— ר' חיים פּייסי, וויפּיעל האָט איהר גע'נתנ'ט פּאר דער מציאה ? אוי א מציאה, א מציאה !

דער איד האָט צונומען די שאָל פון פּנים, האָט זיך שטאָלץ אומגעקוקט אויף די עצים און געענטפערט.

— ששה זהובים האָב איך גע'נתנ'ט. תשעים קאָפּעקעס.

דאָן האָבען זיך די לצים ארויפּגעוואָרפען מיט א בייזען שפּאָט אויפ'ן מלמד, אז ער איז א מלמד און האָט איבערגעפּוצעוועט, אז דאָס ביסעל שטרוי איז ניט ווערטה קיין שני זהובים, און אז זיין אידענע וועט איהם דערפּאר אָנפּאטשען און ארויסטרייבען.

— וואָס פּאר א איד קויפט עס האָלץ ביי א בן פּעלעפּץ ! — האָט געשריען אויף איהם מיט בייזען שפּאָט איין לץ — דאָס קען טהאָן נאָר א איד א מלמד !

דער ארימער מלמד האָט באָלד פערלאָרען זיין שטאָלצען נחת מיט דער מציאה און האָט שוין געקוקט אויפ'ן פערהאָרוועטען פערדעל, וועלכעם האָט זיך אָלע ווייל אָבגעשטעלט און ניט געוואָלט שלעפּען די שווערע מציאה, מבולבל'דיג און פּאָרזאָרגט, מיט א נאָגענדער חרטה אויפ'ן גאַנצען עסק.

באָלד האָט זיך די נבלה אין גאַנצען פער'עקשנ'ט און האָט זיך ניט געוואָלט ריהרען פון אָרט, ניט קוקענדיג אויף די בייטשען פון גוי, וועלכער האָט שוין פּאָרלאָרען זיין כאָלאָצקע פּלעגמע און אויפ'ן הוקען און געלעכטער פון די קרעמערס.

דער גוי איז געוואָרען אין כעס און האָט געזאָגט, אז ער וועט ווייטער ניט פּאָהרען אפילו פּאר 10 רובעל. — אט דא וועל איך דיר אראָפּוואָרפען דאָס האָלץ — און ער האָט זיך געשטעלט וואָרפען דאָס האָלץ פון שליטען.

דער איד מיט דער שאָל האָט אָנגעהויבען זיך קאָכען, שרייען און וואָרפען דאָס האָלץ צוריק אויפ'ן שליטען. דער גוי האָט עס צוריק אראָבגעוואָרפען.

— האָב איהם אין דר'ערד מיט דער מציאה אין איינעם ! — האָט איהם געראָטען א קרעמער — געה אהיים און לאז ער ווייטער שטעהן „קאָלאָם". לאז ער עס פיהרען צוריק אהיים !

— וואָס הייסט ? איך האָב דאָך איהם שוין בעצאָהלט דאָס געלד ! — האָט פערצווייפעלט געשריען דער מלמד אין דער שאָל.

דאָן האָט זיך אָנגעהויבען א נייער חוזק און געלעכטער איבער א איד א מלמד וואָס בעצאָהלט פּאר א פוהר האָלץ אין פּאָראוים.

א פּאָאר קרעמערס האָבען געכאָפּט דאָר פערדעל ביי די לייצעס און האָבען עס געמומען שלעפּען צום מלמד אין חדר אריין.

דער פּעלעפּץ האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויף זיי מיט דער בייטש און האָט דערלאָנגט א אידען איבער'ן פּנים.

מעהר האָט דער כאָכאָל ניט בעדארפט. מען האָט איהם ארומגערינגעלט פון אָלע זייטען, מען האָט אָנגעהויבען צונעהמען דאָס ביסעל האָלץ אויף

ערמונטערט פון די ווערטער, האָט זיך דער לעהרער פון דער תלמוד־תורה אַביסעל ארויסגערוקט, האָט פערריסען דעם קאַפּ מיט די פּענסנע אויף דער האַרבאַטער נאָז, האָט ארויסגעשטעלט דעם גרויסען קנאַפּ פון דאַרעז, לאַנגעז האָלז און האָט אַנגעהויבען די אויסגעלערנטע רעדע זיינע אין רוסיש:

— וואָשע וויסאָקאָפּראָוואָסכאָדיטעלסטוואָ! אונזערע הייליגע ספרים זאָגען, אַז ביי אונז אין גן־עדן איז דאָ אַז אָרט פאַר די קריסטליכע צדיקים. פאַר די גוטע, ליבעראַלע מענשען וואָס פערטיידיגען אונז אידען, אויף דער וועלט, סימפּאַטיזירען מיט אונז און זיינען, ווי מען זאָגט, אידען־פּריינד. איך וויים ניט צי עס איז דאָ אַ גן־עדן אַדער אַ גיהנום. איך בין דאָרט ניט געווען. און ווער עס איז דאָרט יא געווען, דער וויל ניט קומען צוריק און דערצעהלען. אַלענפאַלס וווייזט די מסורה פון די הייליגע ספרים אונזערע ווי ווייט די רעליגיאָן אונזערע איז טאַלעראַנט צו גוטע קריסטען. און איך צוויפעל ניט, וואָשע וויסאָקאָפּראָוואָסכאָדיטעלסטוואָ, אז אויב עס איז יא דאָ אַ גן־עדן, וועסטו, דו גוטער מענש און אידען־פּריינד, נאָך 120 יאָהר זיצען דאָרט אויבען־אָן גלייך מיט אונזערע אבות, אברהם, יצחק, יעקב, מיט שלמה און דוד המלך. יא, אויבען אָן — האָט איהם פערזיכערט דער בחור.

דער רב האָט ווידער פערגלאָצט מיט די אויגען צום הימעל, ווי אין אַ תפלה, אז גאָט זאָל שוין ניט פארגעסען דעם אוהב ישראל און איהם אַוועקזעצען אויבען־אָן מיט די אבות.

— טשטאָ? טשטאָ טאַקאַיע? — האָט זיך בעליידיגט און עמפּערט אונטערגעהויבען פון איהר זיץ די קאַצאַפּקע — קאַק ווי סמעיעטיע? (ווי ער־לויבט איהר זיך?)

— מאַמאַ! — האָט איהר נאַטאַשאַ צוגעוואָרפען מיט אַ בייזען, היפּנאָ־טיזירענדען בליק פון אַ טיגער־צוימערין.

— וועל איך אויך קענען זיצען דאָרט אויבען־אָן, אין דער פיינער געזעל־שאַפט.... נאָבען מיין פאַפּאַשאַ? — האָט זי זיך גלעקלעך מיט וועלכע די אונגערול־דיגע, בעליידיגטע שפּאַקעס האָבען ניט אויפגעהערט צו טרייסלען און קלינגען.

דער גענעראל האָט זיך אויך צולאַכט.

דער איבערגעשראָקענער בחור האָט צוריק בעקומען קוראַזש אין האָט ווייטער געערעט, אָבער שוין אין אַ נעבעלהאַפטער שפּראַך פון אַ איר־שען משכיל און „עקסטערניק", און אין זין פון בערעל'ס נציצין, קדישין און פערבלאָנדזשעטע נשמות.

די קאַצאַפּקע האָט די רוסישע שפּראַך שוין אין גאַנצען ניט פערשטאַנען. און האָט געוואָרפען בעליידיגטע עמפּערטע בליקען אויף דער דיפּוטאַציע און אויף דער טאַכטער.

נאַטאַשא האָט צוגעהערט מיט אַן אַנגעשטרייַנגט פּנים, איז דער גענעראל האָט זיך אַנגעכמורעט.

איבער זייערע קעפּ האָבען זיך שוין הויך געדרעהט די קראַקענדע ראָבען.

דעם בחור'ס רוסישע אויסשפּראַך, בעזונדערס די ריש'עז פון „וואָשע וויסאָקאָ־פּרעווואָסכאָדיטעלסטוואָ", וועלכעם ער האָט אפט געברויכט, האָבען הויך געהילכט אין זיינע אויערען, ווי דאָס קראַקען פון די ראָבען.

געשטאַנען שטום, האָבען זיך ניט געריהרט פון אָרט ווי פערגלייווערטע מומיעס. און פּאר איהם האָט זיך די קורצע ווייל געצויגען אזוי לאַנג און ער האָט ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן מיט זיך און מיט דער דעפּוטאַציע. נאָר דער סובאַטניק אויף דער קעלנער האָט געשמייכעלט ווי אַ פערשעהמט מיידעל און האָט איבערגעפיהרט די קוועלענדע אויגען זיינע פון געגנערס אויף די אידען און צוריק.

נאַטאַשא איז געזעסען מיט דער פּלייצע צו די אידען און האָט זיך אַז איינגעהילטע אין שווערען פּעלץ און אין דער „בארענעצי" געררעהט היז און צוריק, ווי אַן ענג־פערשמיעדטע איז קייטען, צו כאָפּען אַ קוק אויף די וואָס האָבען זיי אַבגעשטעלט.

ענדליך האָט דער גענעראל אונטערבראָכען די שטומע פערלעגענהייט און האָט זיך געוועגדעט צו די אידען:

— נו, וואָס וועט איהר זאָגען, גאָספּאָדא יעווריאי?

— כליעב אי סאָל, זנאַטשיט (ס'הייסט ברויט און זאַלץ) — האָט צו איהם אַ וואונק געטהאָן דער סובאַטניק מיט אַ גליקליכען שמייכעל פון דער קעלנער און דעם אַנדערען וואונק האָט ער צוגעוואַרפען צו די אידען.

באַלד איז דער רב מיט'ן גביר, וועלכער האָט געהאַלטען פּאר זיך די טאַץ מיט'ן ברויט און זאַלץ וויי מען האָלט אַ טייערע כינעזישע וואַזע, און מיט דעם לעהרער מיט'ן גרויסען קנאַפּ אויפ'ן לאַנגען, דאַרען האַלז, ארויס־געגאַנגען פון דער שורה, וואו זיי זיינען געווען פערשטעלט מיט די פערד, און צוגעגאַנגען נאָהענט צום שליטען.

דער גביר האָט שטום אויסגעשטרעקט די טאַץ און דער רב האָט געזאָגט צום נעגערס אין אידיש, שטיל, מיט אַ הכנעה'דיג פערלעגענעם שמייכעל:

— ברוך הבא! געבענשט זאָל זיין, פּריץ, דיין אָנקומען אין דיין שטערטעל.

נאָך דעם הכנעה'דיגען און אונזיכערען ברוך הבא האָט דער רב פער־גלאָצט די אויגען צום הימעל וויי אין א קורצער תפלה.

די אידישע ווערטער האָבען זיך אַבגערופען אין נענגערס'ס אויערען ווי אַן אַלטער פערגעסענער מאַטיוו. איבער זיין פּנים האָבען אָנגעהויבען לויפען שאָטענס פון אַפּגעשטאַרבענער און שוין פערגעסענער וועלט.

פון פּאַרק, פון די וווייטע טאַפּאַליעס אויפ'ן בארג האָט זיך אויפגעהויבען א מחנה ראָבען און האָבען זיך א לאַז געטהאָן צו איהם מיט א בייזען, אין דער ריינער ווינטער־לופט, ווייט־הילכענדען און דראָהענדען קראָ־קראָ...

דער שטילער ברוך הבא מיט דעם הויכען, הילכענדען קראָ־קראָ, וועלכער איז נעקומען פון די ראָבען וואָס האָבען געפלויגען אקעגען איהם, האָבען איהם אויפגעשוידערט... אַן אומעט און א נאָגענדעם פּארגעפיהל האָבען פלוצים צונויפגעקלעמט זיין הארץ...

ער האָט דערפיהלט ווי זיין ווייב'ס קערפער נעבען איהם האָט אויך אַבערגלויביש אויפגעשוידערט. פון דעסטוועגען האָט ער געזומען די טאַץ פון גביר'ס הענד, האָט זי אוועקגעשטעלט אויף נאטאשא'ס קניע און האָט זיי אונגעדולדיג צוגעוואַרפען:

— ספּאַסיבא! ספּאַסיבא, גאָספּאָדא!

בארד אוז האָט איהם געזאגט, אז ער האָט נאָר געטהאָן וואָס מען האָט איהם געהייסען.

פוּנדעסטוועגען האָט ער דעם בעל־עגלה שטאַרק אבגעראָטען פוּן שרייבען ברייף צום געגנערַאל אוז צום אויסגעטראַכטען פעטער ניקאָלאיעוו, ביז דער גענערַאל וועט ניט קומען צוריק. אוז ער האָט איהם צוגעזאגט אליין מיט איהם צו רעדען פוּן דעם פּליטמעניק.

בערעל איז פּליוכט געווען אין שטעדטעל דער איינציגער איד, אויף וועלכען דער בויאן האָט געלעגט גרויס כבוד, אוז ער האָט איהם געפאַלגט.

— אז ר' בערעל הייסט, פאַלג איך אוז שא... ר' בערעל! אין פייער אריין... ווי איך בין א איד — האָט זיך געשווארען חיים־הערש, זיך בוכענדיג אין דער בריייטער ברוסט מיט א גרויסען קולאַק, ווי ער פלעגט זיך קלאַפען על־חטא אין יום־כּפּור.

דערפאַר האָט ער ניט אויפגעהערט רעדען אוז בעריהמען זיך מיט'ן פעטער פאַר בעקאַנטע גוים אוז אידען; פאַר די ערשטע געווהנליך מאהר ווי פאַר די לעצטע:

— א טשין פוּן א גענערַאל לייטענאַנט! דעם קיסר'ס א דאַקטאַר... לייב־מערעיק יעווא וועליטשעסטווא! איהר פערשטעהט? איך פערקויף די פערד מיט דער טאַראַטאיקע אוז פאַהר אוועק צו איהם... גלייך קיין פּעטערבורג. אוים בעל־עגלה! פע! וחלקלקות — האָט פערזיכערט חיים־הערש אוז פלעגט דערביי ווייט אויסשפייען צווישען די צייהן, ווי א גוי.

די קוה מיט די צוויי הונדערטערס האָט ער דער מוהמען זיינער פערגונען פוּן טיעפען הארצען. אוז אז ער האָט אנגעגרייט היי פאַר זיינע פערד אויף ווינטער, האָט ער איין פוהרעל צוגעפיהרט פאַר דער קוה.

דעם פערשטאַרבענעם פעטער משה'ן האָט ער מאהר ליעב געהאַט ווי איהר, אוז פאַר זיינע יתומים איז דער בעל־עגלה געווען גרייט צו טהאָן אלעם. אוז ער איז געווען מיט זיי צערטליכער ווי מיט זיינע אייגענע קינדער. זאל זיך אימיצער געווען צו די קינדער צוריהרען מיט א פינגער, אוז ער האָט שוין געדאַרפט אבגעזאגענען זיך מיט די יאהרען זיינע.

אם מייסטען אבער האָט ער זיי געדאַרפט שיצען פוּן דער פערביטערטער מוטער אליין, וועלכע פלעגט זיי ניט זשאַלעווען קיין קלעפ; אוז אז שוין שלאָגען, פלעגט די בייזע אידענע שלאָגען צום טויט.

— וואָס טהוט מען, וואָס טהוט מען מיט דער מכשפה? — פלעגט זיך קלאָגען דער גרויסער בויאן, וועלכער פלעגט אליין קאָגען שלאָגען א צעהנדליג גוים, פאַר זיינע פאַסאַזשירען, זיך כאַפענדיג פאַר'ן קאָפ — זי וועט זיי מיר דער'הרג'ענען, ווי איך בין א איד.

קיין וואונדער, אז די קינדער, בעזונדערס די אינגלעך, פלעגען מאהר אבליגען אוז נעכטיגען ביים פעטער אוז איבערהויפט ביי זיינע פערד.

אייגעם פוּן זיי, דעם עלטערען, האָט ער געמאַכט פאַר א סטאַליער, אוז ווי ארעם ער אליין איז ניט געווען, האָט ער אויסגעצאַהלט פאַר איהם א פופציגער לעהר־געלד.

די מלמדים האָבען זיך אויך געדונגען מיט איהם אוז ניט מיט דער מוטער. ימים־נוראים אוז ימים־טובים פלעגען די יתומים שטעהן ביים

און דער געשריי פון די ראָבען מיט'ן בחור'ס רעדע האָבען זיך צוזאַמענ־
געגאַסען אין איין מאַגאַטאַנעם און לאַנגעם ליעד, וואָס האָט געשוידערט אוו
איבערהויפט געלאַנגווייליגט דעם אַלטען מאַן און איהם פּלוצלינג אריינגע־
וואָרפען אין א טיעפען און נאַגענדען אומעט.

ער האָט געקוקט אויף'ן רעדנער'ס מויל און אויף'ן קנאַפּ, וועלכער האָט
זיך בעוועגט הין־און־צוריק און האָט אונגעדולדיג געוואַרט, אַז דאָס מויל מיט'ן
קנאַפּ זאָלען זיך שוין אָבשטעלען, כאָטש די גאַנצע געשיכטע האָט נעדויערט
בלויז עטליכע מינוטען.

און אַז דער בחור האָט געענדיגט, האָט ער אזוי ווי בעפרייט אויפגע־
אטהעמט, צוגעוואָרפען צו אידען:

— ספּאַסיבאַ! ספּאַסיבאַ! שטאַרק געריהרט, גאַספּאַדאַ! — און האָט
א נעשריי געטהאָן צו יאָ'ען: „טראַגאַי!" (ריהר זיך).

יאָ, וועלכער איז געזעסען אויף דער קעלני אונגעדולדיג א בעליידיגטער
און עמפּערטער, ווי די גענעראַלשע, האָט אויפגעציטערט, אויפגעהויבען די
בייטש מיט א קנאַק און די שפּאַקעם האָבען זיך ווי בעפרייטע א רים געטהאָן
פון אָרט און זיינען שוועק איבער'ן שטעדטעל, לאַנג־בעגלייט פון די אויגען
פון דער דעפּוטאַציע און פון די קרעמערס.

די שוועסטער און דער פּלימעניק

אזוי שנעל ווי ברייגדעלע קאָזאַק האָט בעקומען דורך בערילס הענד די
צוויי הונדערט רובעל, און פון עקאָנאָם א טיראַסקע קוה מיט צוואַנציג
קוואַרט מילך א טאָג, האָט זי ניט נאָר אויפגעהערט צו שעהמען זיך מיט'ן
ברודער דעם משומד, זאָנדערן האָט ערשט אָנגעהויבען צו שטאָלצירען מיט
איהם.

אין א קריג מיט א אידען אַדער אידענע אויפ'ן מאַרק, פלעגט זי שוין
פערלויפען און די ערשטע אויסשרייען:

— וואָס־זשע, דו וועסט מיר אפשר אויסוואַרפען דעם ברודער דעם
משומד? איך הויב מיר זיך גאָרניט אָן צו שעהמען!... זאָל ער מיר נאָר
מאריך ימים זיין און דער רבונו של עולם זאָל מיר געבען די זכיה נאָך אַמאָל
צו זעהן איהם, איהם אָנקוקען מיט מיינע אייגענע אויגען — און פלעגט
דערביי פערגלאָצען די אויגען צום רבונו של עולם.

און דאָס שטעדטעל האָט איהר שוין נאָטירליך אויפגעהערט אויפצוא־
וואָרפען די חרפה.

פון חיים־הערש דעם לאַנגען בעל־ענלה איז געווען אָבגערעדט...

באָלד ווי דער גענעראַל איז אַוועקגעפאָהרען איז ער געקומען צו לויפען צום
אַלטען בעל־אכסניא מיט טענות, אלמאי מ'האָט איהם פערטיילט מיט דער
ירושה.

— וואָס־זשע, איך בין דען ניט קיין אייגענער שוועסטער'ס א זוהן? —
האָט ער גע'טענה'ט מיט בערל'ען.

בערל האָט צופיהרט מיט די הענט, האָט פערריסען דעם קאַפּ מיט דער

אוז די אלע געפיהלען, וועלכע האבען איהם תמיד שטיל געצויגען אהער. צו דער וויגעלע פון זיין געבורט אוז יוגענד, זיינען מיט אמאל אויסגעלאשען געווארען. אויסגעלאשען האבען זיי די שוועסטער מיט דעם פלימעניק. וועלכע זיינען איצט איהם פארגעקומען ניט נאר פרעמד, נאר פיינדליך אוז שוידערהאפט אבשטויסענד.

אז אויפגערעגטער אוז ציטערענדיגער מיט א שנעל קלאפענדען הארצען. האט ער זיך ווי א פערפאלגטער שנעל גענאזט שפאנען היז אוז צוריק איבער'ן לאנגען צימער, וועלכער איז געווען בעהאנגען מיט טהייערע פארטרעטען פון פוילישע מלכים אוז מאגנאטען, מיט בילדער וועלכע האבען פארגעשטעלט קארנאציעס אוז פערשידענע עפיזאדען פון דער פוילישער געשיכטע.

פלוצים האט זיך איהם אויסגעווייזען, אז די פוילישע גראפען אוז פירסטען קוקען אויף איהם, דעם ברודער פון דער עקעלהאפטער אידענע, מיט שפאט אוז בייזער פרייד...

ער האט פלוצים דערפיהלט, אז ער וועט אין דעם שהנעם פוילישען שלאס, וועלכען ער האט ניט אנדערש געוואלט אפקויפען ווי מיט דער בילדער־גאלערעע צוזאמען, אז אין דעם פאלאץ וועט ער די רוה, וואס ער האט געזוכט אויף דער עלטער, ניט געפונען; אז ער אליין האט דעם עלטער זיינעם פער־פלאנטערט אין א נעץ.

אוז ווידער האט איהם אנגעכאפט א חרטה אויף דער גאנצער אוואנטורע ווי דאס אין דער אכסניא, וועז ער האט געוואלט פאר בערל'עז ענטדעקען זיין לעבענס־סוד, א חרטה מיט אז אבערגלויבישען פחד...

אוז דער פחד האט נאר מעהר פארארזירט זיין ווילען אוז פערגרעסערט די אונענטשלאסענהייט.

געדאנקען וועגען ענטלויפען פון דעם פלוצים אוז אומגעריכט אויסגע־וואקסענעם פלאנטער, אדער נאר ארויסגעהן צו זיי אוז מיט איין מוטהיגער האנט־בעוועגונג איהם צוהאקען אוז זיך בערוהיגען — האבען זיך געזומען ראנגלען אין זיין ברוסט.

פלוצים האט ער דערהערט פון קאריאר די הילכענדע, בייזע אוז גראבע שטימע פון זיין פרוי אוז דערנאך פון נאטאשא'ן, אוז א קאלטער שוויים האט בעדעקט זיין שטערען...

ער איז צוריק צוגעלאפען צום פענסטער אוז איז צוגעפאלען מיט דעם שטערען צום קאלטען גלאז.

זיין ווייב די סטארוויערקע האט געשריען אויף די געסט אוז האט זיי געטריבען; נאטאשא האט זיך מיט דער מוטער געקריגט פאר זיי אוז זיי פערטיידיגט.

דער לאנגער בעל־ענלה האט געהאלטען אין איין האנט די שמויסענע היטעל זיינע, פון וועלכער עם האט ארויסגעשטעקט א פערשמאלצענער צורי־סענער אונטערשלאק מיט ברודיגער וואטע. אוז די אנדערע האט ער געהאלטען צוגעטוליעט צו דער ברוסט אוז האט זיך עפעם געבעטען ביי דער גענעראלשע מיט א הכנעה'דיגען, חניפה'דיגען אוז פערלעגענעם שמייכעל, וועלכער האט אזוי ניט געפאסט צום פנים פון דעם סאלדאט אוז בויאו.

דער סובאטניק איז געשטאנען פון ווייטענס, אוז שוין ניט קיין פער־

פעטער׳ס סטענדער און מוזען דאוונען מיט דעמזעלבען פייער, ווי דער בעל־עגלה אליין פלעגט דאוונען, און זיך בוכען איז הארצען דעם על־חטא.

און אז דער ענערא׳ל איז געקומען, איז ער ניט געגאנגען צו איהם אליין. ער האט געהייסען דער מוהמען זי זאל זיך אנטהאן שבת׳דיג און האט זי מיט־גענומען מיט זיך אין הויף אריין.

דער ווייזיט

עם איז נאך געווען פריה.

אן אלטער לאקיי, מיט צוויי גרויסע צוקעמטע באקענבערד, האט צוערשט בעטראכט דאס פארעל פון קאפ ביז די פיס און האט זיי געהייסען מיט א פער־עכטליכער מינע ווארטען איז גלעזערנעם קאריאר.

— א זשיד און א זשידאווקא ווילען זהן אייער וויסאקא פרעוואסכא־דיטעלסטווא — האט ער געמעלדעט דעם ענערא׳ל, וועלכער איז שוין געזעסען ביי זיך אין קאבינעט און האט אויסגעהערט דעם ראפארט פון זיין עקאנאם דעם סובאטניק.

פון דעם ווארט „זשיד און זשידאווקא" האט ער אויפגעציטערט. אן אונרוה, ווי א בייזער ווינט, איז אריין אין זיין נשמה.

די ערשטע ווארטער זיינען געווען:

— איך בין בעשעפטיגט!...

אז דער לאקיי האט זיך אבער פערבויגען און האט געוואלט ארויסגעהן. האט ער איהם גהייסען ווארטען און האט צוגעוואוארפען אן אונבעהאלפענעם בליק דעם סובאטניק, אזוי ווי ער וואלט געזוכט ביי איהם שוץ און ראטה.

— גהה נאר ארוים, מאיסיי אבראמאוויטש, און פרעג זיי וואס זיי פערלאנגען! — האט ער מעהר געבעטען ווי בעפוילען דעם עקאנאם.

אז דער עקאנאם מיט׳ן לאקיי זיינען ארויסגענאנגען איז ער געוואלטיגער נאר אונרוהיגער. ער האט זיך שוין ניט געקאנט איינהאלטען, איז ארויי־גענאנגען אין דער בילדער־גאלערעע, וועלכע האט גהאט א פענסטער צום גלעזערנעם קאריאר, האט אויפגעהויבען א ווינקעל פון א שווערען פאר־האנג און האט זיך איינגעקוקט.

דער לאנגער בעל־עגלה מיט דער מיאוס׳ער אידענע, וועלכע האבען דאן געפיהרט די געשאנקענע קוה, האבען איהם איבערגעשראקען און אבגעשלוי־דערט פון פענסטער, ווי צוויי געשפענסטער פון א פערגאנגענער און שוין טויטער וועלט. ווי אן אבגרונד האט זיך פלוצלינג געעפענט די פערגאנגענ־הייט... א שווארצער און דראהענדער אבגרונד...

ניט קוקענדיג דערויף וואס ער האט זיך געריכט אז זיי קאנען קומען, האט ער איצט מיט אמאל זיך דערפיהלט ווי ניט צוגעגרייט פאר׳ן בעזוך און מוטהלאז. ער האט זיך מיט אמאל אינגאנצען פערלארען, און א שרעק האט ארומגעכאפט זיין נשמה. ער האט ניט געוואוסט וואס צו טהאן, צי ער זאל זיי אויפנעהמען, אדער איין מאל פאר אלע מאל פערשטעלען דעם וועג צו זיך אויף אייביג.

הבית זיינעם, כאפּט אָבער א זעץ מיט דער נאַגאיקע איבער'ן קאָפּ און שפּרינגט ווידער אַב מיט א שרעקליכען קוויטש.

אין דעם זעץ איז אַרויס זיין גאַנצער וואוטה, די בריהענדע עמפּערונג, און ער איז מיט אַמאָל צוריק ערשעפּט...

א לאַנגע שוועכע פּויזע.

די אידענע קוקט אויף איהם א ווייַלע איבערגעשראָקען, מיט אַן אָפּען מויל, פּון וועלכען עם קוקען אַרויס איהרע גרויסע גלעזער צייהן, אַן אויסגעקרימט שרעקליך מויל, ווי ביים הונט, וועלכער דרעהט זיך אין ווינקעל און קוויטשעט פּון וועהטאג און בעליידיגונג. זי גיט זיך אָבער באַלד א ריס פּון אָרט, כאפּט זיין האַנט און דאָס מויל הויבט אַן קושען די האַנט מיט קאַלטע, שוידערענדע קושען...

ער שפּרינגט אַב פּון איהר מיט א שרעק און מיט פּערקיהלטען בלוט אין די אָדערען, אַווי ווי א קאַלטער און מיאוס'ער שרץ אָדער גיפּטיגע שלאַנג וואָלט זיך צו איהם צוגעריהרט.

און ווי א מענש פּאַר'ן אַבגרונד, רופּט ער אָבער באַלד צוהילף אַלע זיינע כחות, בעוועלטיגט אַלע זיינע געפּיהלען און דאָס שפּרינגענדע האַרץ אין ברוסט מיט אַן איבערמענשליכער קראַפט. און ער זאָגט צו זיי :

— קומט צו מיר אין קאַבינעט אַריין.

די סטאַראָווירקע בייט זיך אין געזיכט, פּינטלעט מיט די אויגען און וואַרפּט אויף איהם, אויף דער טאַכטער און אין אַלע זייטען פּרעגענדע און עמפּערטע בליקען, בליקען פּון א העכסט בעליידיגטער דאָמע.

— פּאַשאַלוסטא ! — זאָגט ער נאָך אַמאָל צום פּאַרעל, אָבער שוין שטרענג און בייז, און ווייזט זיי אַן מיט דער נאַגאיקע אויף דער טהיר.

אין קאַבינעט

אַז ער איז געבליבען מיט זיי אַליין פערשלאָסען אין קאַבינעט, איז איהם מיט אַמאָל גרינג געוואָרען און ער האָט פּריי אויפגעאָטעמט.

דער פּלאַנטער איז געווען צוהאָקט מיט איין טאַפּפּערער האַנט־בעווענונג, און דאָס האָט איהם אַנגעפּילט מיט שטאַלצער פּרייד און רוה.

אפילו די מיאוס'ע אידענע איז איהם שוין איצט ניט פּאַרגעקומען אזוי מיאוס און אבשטויסענד פּרעמד ווי פּריהער.

א וואַרעם געפּיהל, א רחמנות האָט זיך אַנגעצונדען אין זיין הארץ צו איהר געקנייטשטען, פערזאָרגטען פּנים, אויף וועלכען דער ביטערער לעבענס־קאַמף האָט געלאָזט זיינע טיפּע אויסגעטראָטענע און שוועכע וועגען.

ער האָט זיי בייזען איינגעלאָדען צו זיצען.

זיי האָבען זיך אָבער דערפון אַבגעזאָגט.

— מיר קאַנען שטעהן, פּריץ... טהייערער פּריץ ! — האָט געזאָגט די אידענע, און דער טאָן מיט וועלכען זי האָט עם אַרויסגעזאָגט האָט איהם אויפגעשוידערט.

עם איז ניט געווען דער געוועהנליכער הכנעה'דיגער, חניפה'דיגער טאָן. מיט וועלכען די אידען פּון שטעדטעל האָבען צו איהם גערעדט. א טאָן פּון א

שעהמטער אוז רויטער ווי תמיד. נאר אז איבערגעשראקענער ווי א קינד אוז א בלייבער.

די אידענע איז געשטאנען צום גענעראל מיט די פלייצעם אוז ער האט ניט געקאנט זעהן איהר פנים.

— איך וויל זיי, די זשידעם, איז די אויגען ניט אנקוקען... איהר זאלט ניט וואגען צו געהן אהער !... קיינער פון דעם שטעדטעל !... — האט געשריען אוז געטופעט מיט די פיס די סטאראוויערקע אוז איהר גאנצער פעטער קערפער האט געציטערט פון פאטאלאגישען עקל צום זשיד, וועלכען ער האט אין איהר אזוי גוט געקענט אוז וועלכער פלעגט אין די לעצטע יאהרען איהם אויפרעגען ביז צום וואהנזין, ווי א געשוואונגענע בייטש איבער'ן קערפער.

אוז דאס פארעל שטעהט ווי פערגליווערט אוז ריהרט זיך ניט פון ארט. אוז באלד האט דער לאקיי געעעפנט די טהיר פון קאריאר אוז האט זיי אננעהויבען צו טרייבען.

א גרויסער שווארצער הונט, וואס איז געבליבען פון סווינטשיצקי'ן אוז וועלכען ער האט ערצויגען אין זיין האס צו אידען, איז אריין אין קאריאר אוז אננעהויבען שפרינגען אוז זיך ווארפען אויף די געסט מיט א שרעקליכען בילען. דאן האט זיך דער הכנעה'דיגער שמייכעל אויף דעם בעל־עגלה'ס פנים מיט אמאל אויסגעלאשען. ער איז געוואלטן רויט פון כעס. דער גבר האט געכאפט דעם הונט פאר דער פעל פון האלז אוז האט איהם אבגעשלייידערט וועניג פון זיך, ווי א שפענדעל.

דער פלימעניק איז מיט אמאל דעם גענעראל געפעלען געווארען.

דער הונט איז אבגעפלויגען מיט א שרעקליכען קוויטש צו דער וואנט, האט זיך אבער צוריק א וואלף געטהאן אויפ'ן בעל־עגלה אוז אויף דער אידענע מיט נאך א גרעסערען וואוטה.

דאן האט איהם שוין נאטאשא אבגעשלייידערט מיט איהר קליין פיסעל אין דער אפענער טהיר אוז זי צוריק פערמאכט.

אוז ער שטעהט אוז קוקט דאס אלעם צו, א צוגעקאווועטער צום פענסטער. ווי אין א קאשמאר, אוז קאן ניט ריהרען מיט די גליעדער.

אוז זיין ווייב שרייט אוז טופעט מיט די פיס, שוין ניט אויף די פרעמדע. וועלכע לאזען זיך אונענטשלאסען געהן צו דער טהיר אוז עפענען זי צוריק. נאר אויף זיין אייגענער טאכטער אוז שלייידערט איהר בעליידיגונגען אין פנים. ער הערט ניט איהרע וועהרטער, ער זעהט עס אבער פון דעם, ווי זיין טאכטער פערדעקט זיך דאס פנים מיט די קלייענע צארטע הענטלעך, גיט אבער באלד א שפרונג, פערשטעלט די פרעמדע דעם וועג אוז שרייט: פאפאשא ! פאפאשא !

דאס וואלט פאפאשא וועקט איהם אויף פון קאשמאר אוז ברענגט איהם צו זיך. ער לויפט צו צו דער וואנט, וואו עם הענגען אלטמאדישע יאגד־געווארען, ער באפט ארונטער אין בלינדעו וואוטה פון דארט א קאזאצקע נאגאיקע אוז לויפט מיט איהר ארויס אין קאריאר אריין.

אלעם וועלט מיט אמאל שטיל ביי זיין ערשיינען מיט דער נאגאיקע אין דער האנט, פאר זיין שרעקליכען געזיכט.

נאר דער הונט לויפט צוריק אריין אוז גיט א שפרונג אויפ'ן נייעם בעל־

— טאָק טאָטשנאָ, ווּאָשע ווּיסאָקאָ פֿרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ. — האָט פֿאָטאָקעוועט דער געוועזענער סאָלדאָט חיים־הערש.

דער אַדרעס און דער קאָזאַרמע־ניגון פֿון סאָלדאָט האָבען איהם צוריק אויפֿגערודערט, פֿערקלעמט מיט א נאָגענדער אונרוה.

— אויב איהר ווילט איהם שרייבען, גיט מיר די בריפֿ און איך וועל זיי שוין איהם איבערשיקען... דער ברודער האָט אזוי געהייסען. ער ווילּ ניט, אז איהר זאָלט איהם שרייבען.

זייערע פּנימ'ער זיינען מיט אמאָל פֿערענדערט געוואָרען... די קינדערשע פֿרייד האָט זיך ביי זיי אויסגעלאָשען און זיי האָבען שוין געקוקט ענטוישעט און געערגערטע, ווי מענשען וועלכע האָבען מיט אמאָל צוריק פֿערלוירען זייער גליק.

און אום זיי צו טרייסטען האָט דער ענערגישער אָנגעהויבען זיי דערצעהלען, וועד זייער ברודער און זייער פֿריינד איז, וואָס פֿאָר א גרויסער מאַן און ווי רייך ער איז.

דער נסתר, וועלכער האָט דאָס גאַנצע לעבען געשפּיעלט פֿרעמדע רא־לען, איז אַריין אין זיין ראָלע און דער אַקטיאָר אין איהם האָט זיך געפֿרעהט מיט זיין ערפֿאָלג, מיט דער ענטציקונג וואָס ער האָט אַרויסגערופען אויפֿ די פּנימ'ער פֿון בעל־עגלה און דער אידענע, מיט זיין אייגענעם לעבענס־ערפֿאָלג און זיין גדולה...

דערנאָך האָט ער זיך גענומען אויספֿרעגען ביי זיי פֿון זייער לעבען, ווי דאָס שטעדטעל לעבט, ניט ווי קיין פֿרעמדער, נאָר ווי אַן אייגענער, וועלכער איז נאָך לאַנגע לעבענס־וואַנדערונגען געקומען צוריק אין זיין אלטער היים.

אין די אויספֿראָגען האָבען זיך אלע דריי פֿאַרגעסען; זיי, אז זיי שטעהען פֿאָר אזא גרויסען מאַן, און ער, אז ער איז א געערגערטל אַדיוטאַנט... ביז דער לאָקיי האָט אָנגעקלּפּט, אז די פּאַמיליע וואַרט שוין אויפֿ איהם ביים טיש מיט'ן פֿרישטיק.

מיט ציטערענדע הענט, כאָפּענדיג, האָט ער זיי אָנגעשריבען א פּאָר קוויטלעך אין עקאָנאָמיע אַריין אויפֿ האלץ, היי און האָבער, האָט זיי פֿער־שפּראָכען צו שרייבען פון אלעם זיין פֿריינד, זייע־ ברודער און פּעטער, און אז ער וועט דעם ברודער'ס תשובה צושיקען מיט'ן עקאָנאָם. ער האָט זיי בעגלייט ביז צו דער טהיר פון קאָרידאָר.

ביים טיש

אז ער האָט זיך געלאָזט געהן צוריק דורך דער לאַנגער בילדער־גאלעריע אין עס־ציטער, האָט איהם אויפֿ'ן וועג אָנגכאָפּט דיזעלבע אונרוה, דיזעלבע געפיהלען, וועז ער האָט דורכ'ן פּענסטער דערזעהן דאָס פֿאַרע און זיין פרוי, וואָס האָט געשריען אויפֿ זיי און זיי געטריבען.

ער האָט זיך דערפיהלט מיעד פון ליגען, וועלכען ער וועט מוזען פֿלעכטען וויטער דאָרט, ביים טיש, פֿאָר זיין טאָכטער און פֿאָר דער בייזער ענערגיע־

לעבענדער שוועסטער האָט געפֿאָדערט אין דעם „טהייערען פֿרײַנד" און האָט אין איהם אויפֿגעוועקט דעם שלאָפֿענדען ברודער...

עפּעס נײַעס איז געווען אין דעם טאָן, אזא ווארימעס און אנגענעהמעס, וואָס האָט זיך צוגאָסען איבער זיין הארץ, ווי א ווארימענדער געטראנק איז די אדערען פון א פערפראָרענעם קערפּער.

— פֿרײַ׳ל ! וואָס מאכט עפּעס מיין טהייערער ברודער, זאָל ער מיר לעבען ? — האָט איהם געפֿרעגט די אידענע מיט אזא ווארימען און צאָפּעלדיגען קלאַנג,און האָט אויסגעשטרעקט צו איהם, ווי אין א געבעט, איהרע פערהארוועטע הענט, וועלכע זיינען געווען בעדעקט מיט גראָבע, אָדערען, ווי בייטשען.

טרעהרען זיינען ביי איהם אַרויסגעטראָטען אין די אויגען, פון דער הארציגער און צאָפּעלדיגער פראָנע.

דער מענש און ניט דער געוראָל, וואָס איז פֿערשוואונדען אין דער רגע, האָט געוואָלט נעהמען די צו איהם אויסגעשטרעקטע גראָבע הענט אין זיינע, ווי א ברודער, און אויסשרייען :

„שוועסטער ! אָט איז ער, דיין ברודער, פאר דיינע אויגען -"

די הענט אָבער האָבען זיך געמוזט כאָפּען פאר'ן הארצען, אזוי האָט עס זיך געוואָרפען, ווי אן עוף צאָפּעלט און ווארפט זיך אונטער'ן חלף אין די הענט פון א שוחט.

ער האָט דערפילט, אז נאָך א שטארקע אויפרעגונג און דאָס איבערגעוואקסענדע הארץ וועט ניט אויסהאַלטען און פלאַצען... און ער האָט געפופען צו הילף די גאנצע פראָזיכטיגקייט... זיין גאנצען טאָפּערען מוטה.

— דיין ברודער איז געזונט און האָט מיר געבעטען, אז איך זאָל אייך אַלעמען דא איבערגעבען א הערצליכען גרוס — האָט איהר געענטפערט שוין דער געוראָל אין איהם און דער פערשטעלטער מענש.

די אידענע האָט זיך איבערגעקוקט מיט'ן פֿלימעניק, וועלכער איז געשטאַנען די גאנצע צייט אויסגעצויגען ווי א סאָלדאט און האָט געשוויגען. א קינדערשע פרייד האָט זיך אבגעשפיעלט אויף זייערע פנימ'ער.

— לאָנג לעבען זאָלסטו, פֿרײַ׳ל... הונדערט און צוואַנציג יאָהר, פאר'ן טהייערען, ליעבען גרוס — און זי האָט געמאכט א בעוועגונג צו כאָפּען זיין האָנט און זי ווידער קושען. אָבער זיין שטרענגער, איבערגעשראָקענער בליק איבער די גאָלדענע בריליען האָט זי דערפון אבגעהאַלטען.

— נו, ווי אזוי איז די קוה ? זי מעלקט זיך ? — האָט זי געפרעגט דער געוראָל.

— זי מעלקט זיך, פריין... זי מעלקט זיך שטארק... אזא יאָהר אויף דיר און אויף אונז ביידען, ווי זי מעלקט זיך... און איך ווייל עס איהם שרייבען, דעם ברודער... זאָל ער ווייסען... יתומים'לעך — דאָס ביסעל מילך — וואָס איז דא בעסערס פון א ביסעל מילך פאר קליינע יתומים'לעך ? דאָס ווילען מיר עס נעהמען ביי דיר זיין אדרעס... דעם ברודער'ס הייסט עס... און איהם שרייבען... דאנקען הייסט עס—און זי האָט צוגעוואָרפען א בליק דעם פֿלימעניק.

געגנערלשע האָט איהם געגעבען און האָט שוין געוואוסט מיט וועמען עס האָט צו טהאָן און מען האָט זי אָנגעהויבען שעלטען ווי מען פלעגט שעלטען סווינט־שיצקי'ן ימח שמו.

פון דעסטוועגען זיינען די גוטע האָפנונגען אויף א נייער עפֿאָכע ביי די אידען ניט פערשוואונדען געוואָרען. אין דער עקאָנאָמיע איז דער בעל־הבית געווען דער גוטער סובאָטניק, וועלכער פלעגט ארומגעהן דאָרט און איבער'ן שטעדטעל אין וואלינקעם און אין א פראָסטען גוי'שען פעלץ, אָבהיטען שבת און ליעבען אידען מיט דער גאַנצער נאַאיוועד און גוטער נשמה זיינער. אז א איד פלעגט פריהער אריינגעהן אין קאַנצעלאַריע וועגען אן עסק אָדער ברענגען אהין „טשינז" פאר זיין כאַטקע, פלעגט ער אבשטעהן שעה'ענווייז ביי דער טהיר, אָהן א היטעל און אויסשטעהן חוזק און פיינליכע ערנידערונגען פון די פוילישע שרייבערלעך.

דאָס צאָהלען פון „טשינז", די אייניציגע בעציהונג, וועלכע איז נאָך געבליבען פון אַמאָל צווישען דעם הויף און שטעדטעל וואָס איז אויסגעוואקסען ארום הויף און מיט איהם צוזאמען, איז געוואָרען א ריין אָבקומעניש.

איצט האָט זיך מיט אמאָל אלעם פערענדערט.

די פוילישע שרייבערלעך און משרתים זיינען אלע מיט אמאָל פערשוואונדען. אפילו יאָן דער קוטשער, נאָכדעם ווי ער האָט געבראַכט דעם געגנערלשן פון דער סטאַנציע, האָט זיך אויך אָבגעזאָגט.

די רוסישע טראָיקע, מיט'ן רוסישען טואלעט, וועלכען ער האָט בעקומען מיט'ן קבלת פנים פון די אידען; קורץ, אלע נייע פערהָרדונגען, האָבען פערלעצט און בעליידיגט אין איהם דאָס געוויסען אז דעם שטאָלץ פון א קאַטאָליק.

איצט האָט די קאַנצעלאַריע אויסגעזהן ווי אן אָנגערויכערטער בית־המדרש, וואוהין אידען האָבען געקענט געהן אויף און אָב, וועו זייער הארץ האָט זיך פערגלוסט, האַנדלען, וואַנדלען און כתם דולען א קאָפּ.

און א איד איבערהויפט ניט פיינט צו דולען זיך און יענעם, אבי מען לאָזט איהם נאָר.

דער סובאָטניק אָבער, פלעגט יעדען אויסהערען מיט'ן גוטען שמייכעל אויפ'ן בריייטען, בעוואקסענעם פנים און מעהרסטענטיילם ענטפערען:

„טשטאָוש, מאָזשנא! מאָזשנא!" (מ'קען! מ'קען!).

אין שלימסטען פאל, פלעגט ער זאָגען מיט א פערלעגענעם, זיך־בעטענדען שמייכעל, אז ער וועט „דאלאָזשען יעוא וויסאָקא פרעווסכאָדיטעלסטווא" (ער וועט איבערעדען מיט'ן געגנערל).

די רעזולוציע פון געגנערל איז אָבער מעהרסטענטיילם געווען א גינסטיגע...

לוי דער פראָצענטניק

צו קיין גרויסע געשעפטען אָבער ווי אן ארענדע אָדער א פאסעסיע איז ניט געקומען.

דערצו האָט געפעהלט געלד דעם אָרעם שטעדטעל, וואָס האָט פערמאָגט נאָר איין און אייניציגען גביר, לוי דעם פראָצענטניק, דעמזעלבען, וועלכער האָט

שע, פון דעם לויגען, וואָס ער האָט ווי אַ נעץ געפֿאַכטען אַרום זיך זיין גאַנצען לעבען.

שוין ביים שוועל פון עם־צימער האָט ער געוואָלט אַנטלויפען פון דעם לויגן, זיך הייסען ברענגען זיין פּריהשטיק אין קאַבינעט אַריין.

ער האָט אינגאַנצען קיין אַפּעטיט ניט געהאַט און ניט געוואָלט עסען. דאָס האַרץ האָט זיך אַזוי אונרוהיג געוואָרפען און די פּים האָבען זיך געבויגען און האָבען ניט געקענט אויסהאַלטען דעם שווערען, ווי מיט בליי־אַנגעגאָסע־נעם קערפּער זיינעם.

די שטאָלצע, פּויליש פֿאַרטרעטען האָבען ווידער געקוקט אויף איהם מיט שפּאָט און פֿראַכטונג פון די וועלט.

די טהיר האָט זיך געעפֿענט און נאַטאַשא איז אַרויף צו איהם אויפֿ'ן האַלז ווי אַ שוואָלב און האָט זיך גענומען איהם קושען הייסער ווי תמיד, אַזוי ווי זי וואָלט איהם דערמיט געוואָלט אויסדריקען איהר דאַנק פֿאַר זיין מענש־ליך בעהאַנדלען פון די אידען.

און די טאָכטער, זיין אייניציגער פּרייד און גליק אין לעבען, האָט איהם ווידער אַנגעצונדען מיט מוטה און פּרייד פון דער ערפֿילטער פֿליכט, מיט אַ צאַרטען שטאָלץ איבער איהר שעהנער נשמה.

א פּרעהליכער און פּעריונגטער איז ער, געארעמט מיט איהר, געגאַנגען צום טיש.

און ביים טיש האָט ער זיך געמומען פֿלעכטען דעמזעלבען לויגען פון א פּריינד פון דעם קאַנטאַניסט, וועלכער איז געבאָרען געוואָרען אין דעמזעלבען שטעדטעל און וועלכער איז א ברודער פון דער אידענע און א פּעטער פון דעם בעל־עגלה. דער פּריינד האָט שוין אָבער ניט געהייסען ניקאָלאַיוו און איז שוין ניט געווען קיין מיליטער־דאָקטאָר, נאָר א רייכער סוחר אין סיביר, וואו ער האָט 20 יאָהר געדיענט.

ער האָט דאָס ערשטע מאָל אויף זיין לעבען זיי דערצעהלט זיין אייגענע לעבענס־געשיכטע, האָט איצט נאָך אַמאָל איבערגעלעבט די עפּיזאָדען און האָט זיך געפּרעהט מיט זיי . . .

דער אקטיאָר האָט ווידער געשפּיעלט מיט דעמזעלבען גענום, מיט וועלכען ער האָט זיין גאַנץ לעבען געשפּיעלט.

נאַטאַשא האָט איהם ענטציקט אויסגעהערט מיט אן אָפּען מויל און מיט לאַנגע פּויזען אין מיטען עסען.

די סטאַראָווערקע, די ענגעראַלשע, איז נאָך אָבער אלץ געווען ברוגז און בעלידיגט און האָט בייז געקלאַפּט מיט די טעלער.

די שוועסטער זיינע מיט'ן פֿלימעניק זיינען אָבער געגאַנגען אהיים דורכ'ן אלטען, אין שנעע־גהילטען פּאַרק, שטומע און אומעטיגע, ווי מענשען מיט שווערע, ניט־אויסגערעדטע און ענטוישטע הערצער.

דער סובאָטניק

עס זיינען אוועקגעגאַנגען א פּאָר וואָכען, דאָס שטעדטעל האָט זיך באַלד דערוואוסט פון חיים־הערשען דעם בעל עגלה, וואָס פאר א קבלת פּנים די

פערקויפען, האָט אויסגעגעבען זיינע זעקס גילדען, האָט געדונגען ביי חיים הערש'ען א פערד און שליטעלע, און דער גביר האָט אָנגעטהאָן דעם שבת'דיגען טכויערענעם טולופ מיט א בורקע און נאך מיט א שאל אויף איהם און איז געפאָהרען מיט גדלות איבער'ן שטעדטעל אָנקומען דאָם „סטיקעלע" וואלד.

אָנגעקומט, איז מען צוריק געפאָהרען שטיל, דער סוחר האָט שוין געשוויגען. און אויף דעם מעקלערם פראָגע, וואָם ער דענקט פון מסחר, האָט ער געענט־פערט מיט א געלאָסענעם, פערקלערטען שמייכעל:

„מיר וועלען זיך בעטראכטען, וואָס־זשע, עפּעם אזוי טהוט זיך ווי עס רעדט זיך?".

און אז דער איד איז געקומען אין א פּאָר טעג ארום נאָך א תשובה:

„לאָם איך וויסען, אז ניט איהר איז אן אנדערער, גלויבט מיר, איך דערף נאָר א פּיפּס טהאָן צו דעם און דעם, און ער וועט עס אויסכאָפּען. עס איז דאָך א שלל מיט געלד... בחצי חנם..."

האָט שוין דער גביר געמאָכט א לאָ עליכם'דיג פּנים און געזאָגט.

„לאָז סען זיין... איך האָב א סמאָל קעפּעלע צו מסחרים... ביי מיר איז פּריצענט טייערער... לאָז זיך יענער ברעכען דעם קאָפּ, פּלעגט מיין מאמע עליה השלום זאָגען... און אז זי איז געווען א קלוגע אידענע, וויסטו דאָך".

דאן האָט דער איד שוין פערלאָרען זיין געדולד, האָט איהם צוערשט אויפגעוואָרפען, אז ער איז בס"ה א קבצן, און האָט קיין געלד, א פּאָרך, א גדל'ניק, איז פון די אייגענע וועלטער און זלזולים אריין אין נאָך א גרעסערען כעס, האָט איהם אָבגעצאָהלט שוין עטליכע מאָל אין טאָטענס־טאָטען אריין, האָט א קלאָפּ געטהאָן מיט דער טהיר און איז אַוועק אויפ'ן מארק און איז בית־המדרש דערצאָהלען וועך לוי דער „פּראָצענטניק" איז.

לוי דער „פּריצענטניק" אָבער האָט געזאָגט גאנץ רוהיג צום ווייב:

„נו, ווי געפּאָהלט ער דיר דער „סייגעץ", אזא עזות־פּנים!"

ער און מלכה זיינען שוין געווען געווהנט צו אזא כבוד פון שטעדטעל, — און ער האָט זיך גענומען רוהיג און געלאָסען וויטער טרינקען זיין טהע.

די יוגענד חברים

אין דער צייט, וועו יעדער איד פון שטעדטעל האָט געזוכט צו ווערען עפּעם א מאָכער אין הויף ביים נייעם פריץ, זיך אריינדרעהען אַלם מעקלער, פּאָדריאָטשיק אָדער סוחר, געפינען עפּעם א פּראָטעקציע אָדער שייכות צום גרויסען מאָנאָטעק, איז בערל דער בעל־אכסניא, צו אַלעמענס בעוואונדערונג, זיך געשטאָנען אינגאָנצען פון ווייטענס.

פּאר דער גאָנצער צייט, זינט דער ענגעראל איז געקומען אוו האָט זיך בעזעצט אין סווינטשיצקי'ס פּאַלאַץ, איז ער קיין איין מאָל אַהין ניט געגאָנגען אוו האָט דאָרט נאָרנישט געזוכט.

אז אימיצער פון די שטעדטעלדיגע האָט איהם פערטרויט אין בית־המדרש אָדער ביי איהם אין דער היים עפּעם א פּראָיעקט פון א מסחר מיט'ן הויף, אָדער סתם עפּעם א געשעפט מיט'ן ענגעראל'ס אנדערע כאָאָנטקעם, אוו האָט

דערלאנגט די טאַץ מיט'ן ברויט און זאלץ ביים קבלת פנים.

דאָס שטעדטעל האָט מיט איהם אָנגעהויבען צו טענה'ן, אז איצט איז דער שעת־הכושר צו מאַכען געשעפט, אוועקנעהמען אלע פּאַסעסיעם מיט דער מיהל מיט'ן טייך, וואו סווינטשיצקי האָט געפלאַדעט טהייערע קאַרפּען, וועלכע ער פלעגט אָבער שיקען קיין וואַרשא און ניט וועלען פערקויפען אין שטעדטעל אפילו אויף יום־טוב.

דער איד אָבער איז געווען כל ימיו א פּראַצענטניק, ער האָט געיבערשנ'ט דאָס געלד פון א מאַמע א פּראַצענטניטשע, האָט געציטערט פאר מסחרים און נאָר ליעב געהאַט פּראַצענט, א וואַרט, וואָס ער פלעגט ארויסריידען מיט זיין שיפעליאוון לשון גאַנץ אייגענארטיג: „פּריצענט". און מיט א זיסען שמייכעל אין דער בריי־טער געלער באָרד, א שמייכעל אין וועלכען ער פלעגט אויסדריקען די גאַנצע ליעבע זיינע צום „פּריצענט". פונדעסטוועגען איז לוי דער פּראַ־צענטניק דערצו נאָך געווען א איד א גדלן, און ס'האָט איהם געשמייכעלט דאָס, וואָס די אידען האָבען איהם אָנגעהויבען ריידען און פּאַרלייגען מסחרים. און ער האָט יעדען בעזונדער געענטפערט:

„איהר קענט ריידען!"

און די אידען האָבען געגומען ריידען און לויפען פון איהם צום סובאטניק און פון סובאטניק צום פּראַצענטניק, און האָבען איהם פערקויפט בחצי חנם דעם געגעראַל מיט אלע זיינע מאַנאָנטקעס, וועלכע ער האָט געהאט טיף אין רוסלאַנד, און די, וועלכע האָבען עקזיסטירט נאָר אין דער פאַנטאַזיע פון שטעדטעל, וואָס האָט זיך געגומען פון גרויס ביז קליין פאר מעקלערי, וויל אליין איז דאָס געווען שוין אזוי פערַאַרעמט, אז עס האָט שוין ניט געהאט מיט וואָס אליין צו קויפען און צו האַנדלען.

לוי דער פּראַצענטניק פלעגט זיך זעצען מיט דער זיידענער יארמעלקע ביים טיש, טרינקען מיט־א פערשאַרטען און פערשוויצטען שמאַלען שטערען פון אן אידיאָט, טהעע, און אויסהערען אלע פאַרשלעגע און מציאות.

די מציאות זיינען אָבער נאָך ניט געווען גענוג קיין מציאות, און ער פלעגט זיך פון זיי אָבזאָגען און זיך הייסען בריינגען אַנדערע מציאות.

„עס מאַכט ניט אוים! איהר קענט ריידען, וואָס מאַכט עס קאַליע?" — פלעגט ער זאָגען געלאַסען, זיך גלעטענדיג די גרויסע אויסגעפוצטע באָרד, צום אידען, וועלכער האָט שוין פון זיך געהאט ארויסגערעדט דאָס האַרץ מיט'ן געזונד.

„וויסט איהר וואָס, — פלעגט זאָגען דער מעקלער, — ,ועל איך אייך פערקויפען 10,000 דעמבעם פון 6 ווערשקעם אן, בחצי חנם... גלויבט מיר, אז איהר וועט מאַכען אן זיי א שלל מיט געלד... 100 רובעל א דעמב, א חוץ דעם אָבפאל, און וואָס א פוהר האַלץ, א גאַלאַנאַז קאַסט היינט, וויסט איהר דאך!"

„מהיכי תיתי, זעהט איהר א „סטיקעלע" וואַלד וואַלט איך טאַקע א בעלן געווען, — פלעגט זאָגען דער שיפעליאוואר גביר, וועלכער פלעגט ניט קענען אויסריידען קיין „ש", — יא, איהר קענט ריידען".

און דער איד איז געלאָפען וויטער ריידען פון „סטיקעלע" וואַלד און פון די 10,000 דעמבעם, וועלכער דער גענעראל האָט גאָר ניט בדעה געהאט צו

בעריכ האָט איהם צוגעווארפען א בייזען בליק און האָט זיך געהייסען ארויסנעהמען פון דער שאפע דעם שבת'דיגען טולופ.

אז ער האָט זיך אריינגעזעצט מיט'ן עקאָנאָם אין שליטעלע האָט איהם דער סובאָטניק געזאָגט, אז דער געגנערכ איז איצט ניט אין פאָלאָץ, נאָר ער וואָרט אויף איהם אין דער גערכלניע. „ער האָט דאָרט ליעב צו פערברענגען... ביים מאָשין הייסט עס" — האָט דער סובאָטניק אַזוי ווי פערענטפערט זיין האָרר.

בעריכ האָט זיך דערפרעהט און עס איז איהם צוריק גרינג געוואָרעו אויפ'ן האָרצען.

דער פאָלאָץ מיט דער גענעראָלשע, וועלכע האָט שוין געהאָט אין שטעדטעל א שם פון א המנ'טע, די בייזע הינט און אלעם צוזאמען, האָט פריהער אָנגעיאָגט אויפ'ן אידען א געפיהל פון פערלעגנהייט און סתם אימה. אויסמיידען אָבער דאָס אלעם און זיך זעהן מיט'ן גענעראָל אליין, איז איהם געווען גרינג און אנגענעהם.

טראָץ דעם האָט א זיסע און צוגלייך שרעקענדע ערוואַרטונג געוואָרפען דעם אידענ'ס הארץ און איז גלאָפען איבער זיין הויט ווי מוראָשקעס און איהם אויפגעשוידערט.

דעם גענעראָל האָבען זיי טאָקע געטראָפען ביים דאָמף־קעסעל. א גוי, מיט א פנים אויסגעשמירט פון סאוישע, דער הייצער פון קעסעל, האָט געשלעפט פון פייער געבראָטענע קאָרטאָפעל און האָט זיי דערלאָנגט דעם גענעראָל אדיוטאָנט גערשלמאן, און דער האָט זיך מיט זיי געקוויקט ווי מיט א לאָקעטקע.

— זדאָראָוו, בראָט! — האָט איהם איינפאָך בעגריסט דער גענעראָל, האָט איהם דערלאָנגט די האָנט און האָט איהם איינגעלאָדעו זיך צו זעצעו נעבעו איהם.

— זעץ זיך ביים פייער און וואָרים זיך אָן, אלטער, ווי איך! און דו קאָנסט זיך פאָהרעו אהיים, מאָיסעי אבראָמאָוויטש — האָט ער זיך געוועגדעט צום עקאָנאָם.

דער עקאָנאָם האָט געזאָגט א גוטע נאָכט און איז אוועק.

די איינפאָכע און האָרצליכע בעגריסונג און איינלאָדונג, די געבראָטענע קאָרטאָפעל אויף דער הויל־לער באָנק, דער פרייגדליך רופענדער און העל פלאָקערנדער פייער אין גרויסען קעסעל — קורץ, אלעם צוזאמען האָט געשאפעו אן אטמאָספערע, וואָס האָט באלד אָבגעווישט דעם גאָנצעו סאָציאלעו אונטערשייד, וואָס האָט עקזיסטירט צווישעו דעם איד און דעם גענעראָל. און די לעצטע שפורעו פון דער פערלעגנהייט, אין וועלכער עם האָט איהם געבראָכט די אונערוואָרטעטע איינלאָדונג און דער וויזיט, איז כמעט ווי פערשוואונדעו.

דער בעל־אכסניא האָט זיך באלד דערפיהלט פונקט אזוי ווי היימיש אוו אונגעצוואונגעו, ווי מיט א גלייכעו, אזוי ווי ער וואלט געקומעו ניט צו אזא גרויסעו מאָן, נאָר אין קלייזעל אריין, צווישעו א חברה אידעו פאָר דער וואָרימער הרובע, אדער אין באד אויף דער אויבערשטער באנק.

ווי אין קלייזעל האָט דער איד באלד אראָבגענומעו פון זיך דעם טולופ. האָט צונומעו אוו פערקאָשערט די פאָלעם פון דער קאָפאָטע, האָט זיך צוגעזעצט אויף דער באנק אוו האָט זיך גענומעו רייבעו די הענט פאָר'ן פייער אוו זיי וואָרימעו.

איהם פֿאַרגעשלאָגען: „זיי מתוד, בערעל, עס איז אי"ה אַ געשעפֿט, אוּן דו ביזט ביי איהם אַ חשוב" — פֿלעגט בערעל ניט ענטפֿערען, ניט יאָ, ניט ניין, אוּן אַבשווייגען.

אוּן וועז איינער האָט ניט געלאָזט מבטל זיין זיין פֿראָיעקט מיט'ן שווייגען אוּן האָט פֿערלאַנגט אז דער בעל־אכסניא זאָל נעהמען אַ קלאַרע שטעלונג צו זיין פֿאַרשלאָג, פֿלעגט בערעל זיך אויסדרעהען מיט אַן ענטפֿער: „ס'איז ניט אין מיין האַנט... וואָס זאָל איך זיך אוּן יענעם דולען אַ קאָפּ?"

אוּן אַז יענער האָט פֿאַרגעשלאָגען, אַז ער זאָל אויסנוצען זיין חשיבות ביים פֿריץ אוּן זיין נאָר אַ מעקלער, פֿלעגט בערעל אזוי ווי פֿערשעהמט ארונ־טערלאָזען די אויגען אוּן בעמערקען: „איך בין אויף מיין לעבען קיין מעקלער ניט געווען."

דער קלוינשטעדטעלדיגער פֿראָיעקטענמאַכער פוּן די יורדים האָט דעם אידען ניט געקאָנט פערשטעהן אוּן פֿלעגט איהם בעטראַכטען פֿאר נאָר אַ גרעסערען שלים־מזל'ניק, ווי ער האָט איהם געקענט ביז אַהער.

אַז בערעל מיידט אויס דעם הויף, אוּן טאַקע נאָר צוליעב זיין חשיבות, האָט ד'ער איד זיך ניט געקאָנט פֿאַרשטעלען.

דער גענעראַל אָבער האָט אָן דעם בעל־אכסניא שוין נאָר ניט פערגעסען, אוּן האָט איהם די נאַנצע צייט פוּן קאָפּ ניט ארויסגעלאָזט.

וויטער איז דעם אַלטען מאָן סתם באַלד לאַנגוויליג געוואָרען דאָס אייַנזאַמע לעבען אין גרויסען פּיעל־צימערדיגען פּאַלאַץ, אַהן אַ בעשעפטיגונג, וואו ער האָט, אחוץ מיט נאַטאַשאָן, מיט קיינעם ניט געקאָנט פערבערענגען אוּן שמועסען. ער האָט דערפֿאַר געטרוימט פוּן דעם אַלטען בעל־אכניא, ווי פוּן אַן אַנגענעהמער געזעלשאַפֿט, אין וועלכער ער האָט אין ווינטער ניט געפוּנען קיין בע־שעפטיגונג אוּן קיין אינטערעס אויפ'ן מאיאַנטעק.

ער האָט דערפֿאַר ארויסגעקוקט מיט אונגעדולד, אז אָט וועט ער זיך צו איהם יאָווען, עפּעס פוּן איהם פערלאַנגען אוּן בעטען.

אוּן אַז עס איז אַוועק אַ חודש אוּן בערעל איז צו איהם ניט געקומען, האָט ער געשיקט נאָך איהם דעם סובאַטניק מיט אַ פערד אוּן שליטען.

געווען איז דאָס שוין ארום ניין אַ זייגער ביינאַכט. דער בעל־אכסניא אוּן זיין ווייב, ווי אויך דער רויטער משרת, זיינען פוּן דעם שליח נתפּעל געוואָרען. זיי האָבען אָבגענעבען דעם סובאַטניק אַ גרויסען ברוך־הבא אוּן האָבען ניט געוואוסט וואו איהם צו זעצען אוּן מיט וואָס איהם מכבד צו זיין.

דער עקאָנאָם האָט געדאַנקט מיט זיין געוועהנליכען פערשעהמטען אוּן גוטען שמייכעל, האָט זיך אָבגעזאָגט פוּן די אַלע כיבודים אוּן האָט געזאָגט, אז דער גענעראַל האָט איהם געשיקט נאָכ'ן בעל־אכסניא.

ביי בערעל'ען האָט זיך דאָס האַרץ אָבגעריסען פוּן דער בשורה. פּנים איז פריהער געוואָרען ווייס ווי קאַלך, אוּן באַלד צוריק רויט.

שרה האָט עס בעמערקט אוּן האָט זיך אויך איבערגעשראָקען.

— וואָס קאָן ער דיך דאַרפען אזוי שפּעט? — האָט זי אזוי ווי זיך אַליין געפרעגט.

גרילץ געטהאן הינטער איהם און האט זיך פערמאכט, האט דער ענערא׳ל זיך ענומען מכבד זיין זיין נאסט.

און אזוי זיינען זיי, די צווייי זקנים און אמאליגע יוגענד־חברים, געבליבען אליין.

די קארטאפעל, די אוגערקעס און די קרויט, די האלב־הונקעלהייט פון דעם גרויסען און הויכען צימער, וואו זיי האבען זיך געפונען, און דער העל פלא־קערענדער און אויף זיין היים אטעמענדער און פריינדליכער פייער אין גרויסען קעסעל — אלעס צוזאמען האט סטילזיזירט די וווייטע פערגאנגענהייט, וועו די צוויי זקנים זיינען נאך געווען אינגלעך־חברים.

דיפרימיטיוויע אומגעבונג האט מיט אמאל צוזאמענגעקניפט די פער־גאנגענהייט מיט דער געגענווארט... מיט דער עלטער...

דאס פייער אין קעסעל האט אויף דער עלטער געווארפען דעם מעלאנ־כאלישען גלאנץ פון א שטילען און רוהיג־טרויעריגען זונענאונטערגאנג.

אין דעם העלען ליכט וואס איז געפאלען פון קעסעל אויף די פנימ׳ער פון די צוויי זקנים האט זיי איצט די עלטער צוריק פעראייניגט. און דער גאנ־צער לעבענס־וועג צוויישען די צוויי וווייטע ענדע־פונקטען, וועלכער־האט זיי צו־שיידט, איז אזוי ווי פערשוואונדען געווארען צווישען די שאטענס פון דער האלב־דונקעלהייט, וואס האבען געטאנצט ארום דעם גרויסען קעסעל אויף דער דונקעלער הויכער סטילזיע און אויף די פערשטויבטע וועגס.

אין דרויסען האט זיי ביידע געהיט א שנעע־וווייסע און אויסגעשטערענטע וווינטער־נאכט און א פראסט.

און נאכדעם ווי ביידע האבען געמאכט א „לחיים" און האבען זיך גענו־מען פערבייסען מיט א פערפראענער אוגערקע, האט דער ענערא׳ל־אדיוטאנט געפרעגט דעם איד פראסט, שוין אהן דער מינדעסטער אויפרעגונג, אין קליין־רוסיש:

— דו האסט מיך דערקענט, בערקא?

בעריל האט דערויף געענטפערט מיט א פערלעגענעם שמייכעל און שטיל, מיט א טאן פון א מאן וואס איז זיך מודה אין א פערבערעכען:

— פיזנאו, נא פאסלי (דערקענט, נאר ערשט שפעטער).

דאן האט דער ענערא׳ל אין איהם איינגעגראבען די אויגען איבער די בריליען, אויגען פול מיט נחת און שטילער מעלאנכאלישער פרייד, און בערליען האבען איצט די אויגען ניט נעווירט און ניט געשראקען.

ביידע יוגענד־חברים האבען זיך ארומגענומען, אבער ניט מיט דער הענד, נאר מיט בליקען, אין א פעסטער און לאנגער אומארמונג, פון צוויי נשמות וואס האבען זיך אין דער יוגענד צוישיידט, געוואנדערט אין פערשידענע וועגען און האבען זיך געטראפען בייס ענדע־פונקט פון דער לעבענס־וואנדערונג, בייס קבר.

נאך דער אומארמונג האבען זיי ביידע זיך אבגעווענדעט, פערקוקט אויפ׳ן פייער און אנטשוויגען געווארען. זיי האבען זיך שוין ניט געהאט וואס צו זאגען נאך דעם און רייד וואלטען סתם געווען איבריג. פאר זיי האט גערעדט דאס פייער אין קעסעל, זיינע פייערצונגען האבען רוישיג און פאטעטיש דער־צעהלט פון צרות, פרייד און נחת, פון קאמפף און ליידענשאפט, נידערלאגע און ענטטוישונג; עס האט דערצעהלט די געשיכטע פון א מענשען־לעבען,

דער געגנערס האָט בעפוילען דעם גוי, אז ער זאל אריינטראָגען זויערע אוגערקעס מיט קרויט און דערלאַנגען א קווארט בראַנפען.

— ווי אלט ביזטו, אלטער? — האָט ער זיך פלוצים געוואַנדעט צום גאַסט, פיקסירענדיג איהם מיט די בליקען איבער די גאַלדענע בריליען, פונקט ווי דאָ, וועו ער האָט איהם אין דער אכסניה דערצעהלט די אויסגעטראכטע מעשה מיט א קאַנטאַניסט און א חבר ניקאַלאַיעוו.

און די פראגע און די פיקסירענדע בליקען האָבען ביים אידען אויסגעלאַשען דעם לעצטען צווייפעל...

אלע געפיהלען און געדאַנקען, די אהנונג, וואָס האָבען זיך די גאַנצע צייט ביז אהער אין איהם גערַאַנגעלט איינס מיט אַנאַנדער, צוויישען צווייפעל און מעגליכקייט, זיינען מיט אמאל אויסגעוואקסען אין א זיכערהייט, אין אז אמת...

און דער ערווארבענער אמת איז שוין געווען אזוי פשוט און נאטירליך, אז ער האָט איהם שוין ניט איבערראשט און מעהר ניט געשוידערט.

— פינף און זעכציג יאָהר — האָט איהם לאַקאַניש געענטפערט בעריל, האָט אַבער דאָך ניט געקאַנט אויסהאלטען זייענ טאַפענדע בליקען און האָט ארונטערגעלאָזען די אויגען.

— דו זאסט א ליגען, אלטער, ניין און זעכציג! — האָט אויסגעשריען דער געגנערס, און האָט זיך הויך און טריאומפירענד צולאַכט.

הא? יא, ריכטיג!... ניין און זעכציג!... — האָט זיך פערכאפט דער איד א צוטומעלטער, אזוי ווי מען וואָלט איהם געכאפט ביי א גנבה.

— ביי מיר וועסטו ניט גנב'ענען! — האָט זיך בעריהמט דער געגנערס, בלאָזענדיג אויף א שטיק הייסער קארטאָפעל און לעגענדיג עס אין מויל.

דער גוי האָט געבראכט א מעשענע קווארט פול מיט ספירט און האָט עס אוועקגעשטעלט אויף דער באנק נעבען די קארטאָפליעס.

— ספאסיבא! — האָט איהם געדאַנקט דער געגנערס — איצט, ברודערקע, גיעה זיך דורך צו מיר אין הויף אריין און זאג דארט מיין טאַכטער, אז איך וועל אזוי גיך ניט קומען, אז איך בין דא בעשעפטיגט מיט א קופען! און אז מען וועט דארפען האָלץ, וועל איך אליין אונטערווארפען — האָט ער בעפוילען דעם הייצער, כדי פון איהם פטור צו ווערען.

„אט הויבט עס זיך אן!" — האָט זיך א טראכט געטאָן דער איד און זיין פנים איז ווידער בלאַס געוואָרען פון א נאַגענדער ערוואַרטונג, אזוי ווי ער וואָלט געפילויגען בארג אראַב, אין אן אבגרונד.

דער הייצער איז געווען א תמ'עוואטער און געלעהמטער גוי. עס האָט איהם גענומען לאנג דער אנטהאָן זיך, דאָס פערבינדען די שנירלעך פון די פאַסטעלעס און דעם גארטעל, אזוי ווי עס וואָלט פאר איהם פארגעשטאַנען א וווייטע נסיעה, און ניט בלויז אריבערלויפענדיג דעם פארק.

דער געגנערס האָט איהם פערפאַלגט מיט זייענ אויגען און איז געוואָרען אונגעדולדיג.

— נו, געהט שוין... געה שוין! — האָט ער אונטערגעטריבען דעם גוי. און אז דער הייצער איז אַרויסגענאַנגען און די שווערע טהיר האָט א

ענטציקונג און צוגלייך פון מעלאנכאלישען צער און ביטערער ענטטוישונג איבער'ן הבל־הבלים פון לעבען, פון נאנצען קיום...

און דער געגנערל האט זיך אין זיין יוגענד־חבר ניט אבגענארט.

דעם סוד האט דער בעל־אכסניא שפעטער בעהאלטען טיף אין הארצען ווי א הייליגע קמיע, אזוי ווי ער האט פריהער בעהאלטען זיין פערדאכט און די נאגענדע אהנונג און האט זיי קיינעם ניט פערטרויט, אפילו זיין ווייב.

דערפאר האט ער אנגעהויבען אפטער געהן אין הויף אריין און פערברענגען מיט'ן געגנערל אין זיין קאבינעט און איהם העלפען פערטרייבען די צייט.

המן דער מעקלער

המן דער מעקלער, וועלכער איז געווען א פראפעסיאנאל אין הלכות מעקלערי, האט געוואוסט פון די אלע זאכען פון דעם ריידען און מעקלערען.

ער האט אבער גוט געקענט לוי דעם פראצענטניק און האט אין הארצען געלאכט פון די יאלדען און פרישל־געבאקענע מעקלערס.

ער האט זיך געטאן זיין ארבייט שטילערהייד און ווען די געגנערלשע איז געווען אין קיעוו און ווען דער שנעע אויף די דעכער און אויף די פעלדער איז שוין געלעגען גענוג און קויטיג און די וואגעמע זון האט איהם געשמאלצען און אנגעפילט די וועגען און די ריוועם מיט שמוציגע קאלוזשעס, און מונטער־קלינגענדע, אבער נאך בערשטעקט און פערבארגען לויפענדע וואסערען; ווען דער שליטוועגם איז שוין געלעגען א שוואנצער, מיט געלע פלעקען, פון דעם צוגעפראענעם פערדישען מיסט און אייניגע גוים זיינען שוין געפאהרען מיט וואגענס, דאן איז המן דער מעקלער דורכגעלאפען איבער'ן מארק מיט א גלאק און אין א בריטען שליטען, געשפאנט מיט דעם שטעדטעל גוט בעקאנטע צוויי שוואנצע פערד.

די פערד האבען געטראגען זייער בעל־הבית, פאני ראזענבערג, און זיינען מיט איהם און המן דער מעקלער אוועק גלייך אין הויף אריין.

ראזענבערג איז געווען א איד א סוחר, וועלכער האט געוואוינט אין זיין אייגענעם וואלד, א איד א גביר און א גרויסער ריזיקאנט און דרעה־קאפ.

דער שליטען האט באלד אויפגערודערט דאס שטעדטעל, ווי א פרעמדע פיינדליכע ארמעע. און ניט אומזיסט: שושן פורים האט מען זיך דערוואוסט, אז דער פרעמדער האט צוגענומען ביים געגנערל פינף פאסעסיעם און אז המן דער מעקלער האט פערדיענט גאנצע צוויי טויזענד רובל מעקלעריי. און איצט האט מען געשאלטען שוין ניט המן דעם מעקלער, נאר לוי דעם פראצענטניק, וועלכער האט ליעב „פריצענט" ווי דאס „חיות", ווי ער פלעגט זיך אליין בעריהמען, און האט ארויסגעלאזט פון די הענד אזא גאלדען פינגערל.

דער פריסטאוו

דער פריסטאוו, א גוי א רוצח, וועלכער האט ניט געגומען קיין כאבאר און האט, באלד ווי ער איז געקומען אין שטעדטעל, געגרינדעט א „שוואנצע

איז אבער אויך שנעל מיער געוואָרעז אוז האָט זיך אַנגעהויבעז פערוואַנדלעז אין אש... קומעז צום עגדעפוגקט.

אוז די צוויי אלטע לייט האבעז אויסגעהערט די געשיכטע שטומע אוז אונבעוועגליכע, אונבעוועגליך ווי זיערע צוויי שאטעגס אויף דער וואַנד אַנטקעגעז, ביז דאָס פייער האָט ניט אַנגעהויבעז צו פאלעז אוז אויסצוגעהז. דאז האָט דער אלטער אוז הויבער געגעראל מיט די צוויי גרויסע באקעגבערר, אין וועלכעז בעריל האָט איצט געזעהז אזא עהגליכקייט צום פלימעגיק זיינעם, דעם בעל־עגלה, זיך אויפגעהויבעז פוז אָרט אוז האָט זיך געגומעז אונטער־ווארפעז האלץ אין קעסעל אריין.

דאָס פייער האָט ארומגעכאפט די סאסנאווע שייטלעד האלץ, די פייער־צונגעז האבעז אַנגעהויבעז צו שפרינגעז ארום זיי, טאנצעז אוז טראסקעז פוז אויפגעפלאקערטער לעבענס־פרייד אוז די לעבענס־געשיכטע האָט זיך אַנגע־הויבעז אויפס־ניי.

די צוויי זקנים האבעז זיך איבערגעקוקט אוז געשמייכעלט איינס צום אַנדערעז מיט א נאאיוועז שמייכעל פוז קינדער.

— געדענקסטו, ווי דער אלטער גראף סווינטשיצקי האָט אונז געשמיסעז מיט קראפעווע ? — האָט זיך פלוצים געוועגדעט דער געגער'אל צו זיין יוגעגד־חבר — מיר זיינעז געקראכעז רייסעז עפעל אוז דער גערטנער האָט אונז גע־כאפט... מעהר ווי פופציג יאהר אוז איך קעז עס ניט פערגעסעז ! — האָט אויסגעשריען דער גענעראל מיט א קול פוז נצחוז אוז פוז זיעגס־פרייד.

— אוי וועה איז מיר ! אזוי ווי נעכטעז וואלט עס פאסירט — האָט זיך געכאפט דער בעל־אכסניא ביים קאפ אוז האָט זיך אזש צוזאמענגעדרעהט פוז דער עראינערוגג, ווי פוז בויד־קרעמפפעז.

אוז פוז דער עראינערוגג האָט זיך ווי א קגויל אַנגעהויבעז צואוויקלעז דאָס גאנצע לעבעז פוז געגעראל. ער האָט דערצעהלט אוז זיין קליין־שטעדטעלדיגער יוגעגד־פריינד האָט אויסגעהערט מיט שטראהלעגדע אויגעז אוז מיט א פלאַ־קערעגדעז פגים פוז א קינד וואָס הערט אויס באבע־מעשיות. אוז אז דער קעסעל־הייצער איז שפעט געקומעז צוריק אוז האָט אונטערבראכעז די ער־צעהלוגג, וועלכע וואלט זיך געצויגעז אזוי לאגג ווי דאָס לעבעז, האבעז זיך די אמאליגע חברים מיט פערדרוס אַנגעטהאז אוז זיינעז ארויסגענאנגעז אין פארק אריין.

אין דעם מיט שנעע געהילטעז פארק אוז אונטער'ן בלייכעז לבנה־שיין, וואָס האָט אויפ'ן וויסעז שנעע געבליאסקעט מיט צעשיטע דימענטעז, האָט זיך די לעבענס־קגויל נאך בעסער צואוויקעלט.

אומגעארעמט ווי אין דער יוגעגד האבעז זיך די אמאליגע צוויי חברים געלאזט געהז איבער'ן שטילעז פארק אוז איינער פוז זיי האָט פארטגעזעצט זיין מערקווירדיגע געשיכטע.

די הונדערט־יעריגע בוימער זיינעז געשטאנעז אונטער'ן בלויעז אוז מיט די שטערז בליאסקעגדעז הימעל אוז האבעז זיך צוגעהערט ווי פער'כישופ'טע צום לעבענס־סוד פוז אלטעז גענעראל, אויפציטערעגדיג פוז צייט צו צייט אוז וואַרפעגדיג פוז זיך דעם שנעע ווי גרויסע טרעהרעז... טרעהרעז פוז פרייד אוז

קאַנפידענציע‌ל געמע‌לדעט דעם גובערנאַטאָר. דער גלח האָט פון דעסטוועגען דעם דאָנאָם ניט געוואָלט חתמ'ענען. איצט, אז דער פּריסטאַוו האָט זיך דער־וואוסט, אז דער געגנער‌ל האָט פערדונגען א אידען די פּאָסעסיעס, א זאָך וואָס דאָס רוסישע געזעץ האָט שטרענג פערבאָטען, האָט ער אָננעשריבען אויפ'ן געגנער‌ל א צווייטען דאָנאָם צום גובערנאַטאָר און האָט שוין אָנג אורחא דער־צוהאלט ווי ער באַלעוועט די אידען פון שטעדטע‌ל; אז ער איז צו ווייהנאַכ־טען ניט געגאַנגען אין קלויסטער אַריין, און אז ער האָט פערוואַנדע‌לט דאָס שטעדטע‌ל אין אַן עכט אידישער מלוכה, צום גרויסען פערדרוס און ערגער פון די עכט־רוסישע עלעמענטען, און טרייע אונטערטאַנען פון באַטיושקא צאַר.

דער גובערנאַטאָר

אין עטליכע טעג אַרום איז דער גובערנאַטאָר, א גרויסער כוליגאַן און פּאָגראָמשטשיק, געקומען צום געגנער‌ל מיט א ווייזט, ווי דער דרך־ארץ האָט פערלאַנגט פון בעל־הבית פון א גובערניע צו אַן אלטען רוסישען געגנער‌ל מיט גרויסע מיליטעריש‌ע פערדיענסטען און א רייכען גוטסבעזיצער פון דער גובערניע.

דער גובערנאַטאָר האָט אָבער ביי דעם ווייזט ניט אַרויסגענעבען זיין שנאה צו אידען און האָט איבערהויפט אויסגעמידען צו רעדען פון פּאָליטיק. ער האָט פערבראַכט אין ש'לאָם א מעת־לעת ווי א העפליכער גאַסט און דושענ־טע‌למאַן און, אלם נאָך א יונגער קאַוואַליער, מעהר אין נאַטאַשא'ס געזע‌ל־שאפט. אלם א גוט־בעגיצער, האָט ער זיך מעהר פון אלעם אינטערעסירט מיט דער ווירטשאפט און נאַטאַשא האָט איהם געוויזען דעם מאָאָנטעק. ער האָט אויך שטאַרק געלויבט און בעוואונדערט די בילדער־גאַלערע‌ע און נאַטאַשא'ס מוזיק, האָט ניט אויפגעהערט ביים וואַרעמעם צו לויבען דעם יונגען פּראָקו־ראָר גערשע‌למאַן, וועלכען ער האָט פערשפּראָכען א גלענצענדע קאַריערע און אין גיכען דעם פּאָסטען פון יוסטיץ מיניסטער.

די געגנער‌לשע האָט ער מיט קאָמפּלימענטען איינפאַך בעצויבערט און זי האָט שוין ניט אויפגעהערט די גאַנצע צייט צו רעדען און דערצוהלען די שבחים פון איהר זוהן, ווי אזוי ער איז בעליעבט אין די הויכע ספערען.

דער געגנער‌ל מיט נאַטאַשא'ן האָבען אליין אָבגעפיהרט דעם יונגען גו־בערנאַטאָר צו דער סטאַנציע, האָבען זיך מיט איהם פרײַנדליך געזעגענט און פערשפּראָכען איהם באלד צו בעזוכען.

צוריקוועגס אָבער האָבען זיי אויסגעמיעדען פון איהם צו רעדען. און אז די געגנער‌לשע האָט ביים מיש זיך גענומען איהם לויבען און האָט זיך אויס־גערעדט: „אָט אזא מאַן... וועז גאָט בעשערט מיר פאר מיין טאָכטער!" — האָבען זיך טאָכטער און פּאָטער איבערגעקוקט מיט לאַננע, שטומע בליקען...

מאה", האָט זיך באַלד דערוואוסט פון דער געשיכטע, און טאקע פון די אי־דעז אַליין.

ער האָט איבערהויפט אַלעס געוואוסט וואָס די אידען האָבען געטראַכט און גערעדט פון גענעראַל און דער גענעראַל איז איהם פון ערשטען טאָג אָן נאָטירלִיך ניט געפעלען געוואָרען, פון דעסטוועגען, אַז ער האָט זיך בעזעצט אין פאַלאַץ, האָט ער געהאַלטען פאַר נויטיג צו פאַהרען צו איהם און איהם „פאַזדראַוועז".

צוגעפאַהרען איז ער ניט אַליין, נאָר מיט'ן גלח — אָן הויכען און פעטען כומר, וועלכער האָט געהאָט אַסטהמא, פלעגט אָטעמען שווער ווי א געקוילעטער אָקס, און רעדען מיט א גראָבער הייזעריגער שטימע פון אָן אָנגעשפאַלטענעם גלאָק. דער גלח איז דאָס געווען דער פיהרער פון דער שוואַרצער מאה — א שונא־ישראל, ווי דער פּריסטאָוו, און דערצו נאָך א קלעפטאַמאניאק. אָז ער פלעגט עפעס קויפען אין א קראָם, פלעגט ער זיהען עפעס תמיד צו צו'נגב'ענעז. און האָט שוין געהאַט פיעל סקאַנדאַלען. ער און דער שרייבער פון דעם וואַלאַסט זיינען עס געווען די־רוסישע אַריסטאָקראַטיע פון שטעדטעל און די עכט־רוסישע עלעמענטען.

דער גענעראַל האָט זיי עמפפאַנגען פריינדלִיך, האָט זיי געראַנקט פאַר'ן בעזוך מיט דעם צוואוינשען און האָט זיי איינגעלאַדען צום וואַרעמעם.

אָז דער פּריסטאָוו האָט איהם אָבער ביים טיש פאַרגעשלאָגען אָז ער זאָל נעהמען אונטער זיין פראָטעקטאָריאָט די שוואַרצע מאה און די עכט־רוסישע עלעמענטען, איז ער געוואָרען רויט פון כעס וויִ א בעליידיגטער, האָט זיי גע־זאָגט, אָז ער טיילט ניט זייערע אַנזיכטען אויף דער אידענפראַגע און אויף אידען, און אָז ער האָט דערפאַר פיינד געקראָגען סווינטשיצקי'ן.

די גראָבע גענעראַלשע האָט אָנגעהויבען איבערראַשט און עמפערט צו פינטלען מיט די אויגען און בייז קלאַפען מיט די טעלער:

— און מיין זוהן, דער פראָקוראָר, האָט פיינד די אידען וויִ א פעסט — האָט זי זיך גענומען בעריהמען פאַר'ן גלח און פּריסטאָוו און דערצעהלען וועד איהר זוהן איז.

דער גענעראַל האָט שוין געציטערט פון אויפרעגונג און אָז זי האָט איהם צוגעוואָרפען, אַזוי וויִ זיך רייצענדיג מיט איהם: „וואָס אָנא שטשטא!" אַזוי איז דאָס!) — איז ער אויפגעשפרונגען פון טיש אַזוי וויִ אָן אָבגעבריהטער מיט א צוגליהטען אייזען, און האָט איהר צוגעוואָרפען:

— א קאַריעריסט איז דיין זוהן, מאַטושקא; א פראָכוואָסט און א מענש אָהן א סאָוועסט אין הארצען — און איז אַוועק פון טיש, לאָזענדיג דעם גלח מיט'ן פּריסטאָוו אַליין וויִ אָבגעשמיסענע.

דער כומר איז געוואָרען נאָך רויטער און פערשוויצטער וויִ פריהער, און האָט געכראָפעט מיט'ן הייזעריגען האַלז, אַזוי וויִ א ביין וואָלט דאָרט גע־שטעקט און ער קען איהם ניט אַרונטערשלינגען.

מען האָט דעם וואַרעמעם געענדיגט שוין פערלעגען און שטיל און די נעסט זיינען באַלד אָפּגעפאַהרען.

אין דערדזעלבער נאַכט האָט דער פּריסטאָוו פון דעם גאַנצען אינצידענט

דעם געגראלׂס בגים

פערטער קאַפּיטעל

ערב פסח

צוויי וואָכען פאר פּסח, וועז דער שנעע איז שוין געווען אינגאַנצען פער־
שוואונדען פון די דעכער אוז דער בריטער פיערעקיגער מארקפּלאַץ האָט
אויסגעזעהן ווי אַן אָזיערע פון שיטערע בלאַטע, וועלכע האָט זיך פון די
העלע פריהלינגס־שטראהלען געלויכטען מיט׳ן גלאַנץ פון שטאָהל, האָט זיך
אויפ׳ן מארק בעווייזען רייטענדיג דער געגראל געשעלמאן...

דער פערד האָט געשטעלט בריטע טריט, אזוי ווי ער וואָלט געבראָדיעט
איבער א בריט וואַסער אוז וואָלט זיך׳ געאיילט עם איבערצוקומען.

די שפּריצענדע בלאַטע האָט איהם נערווירט אוז דאָס זויבערע אריסטאַ־
קראַטישע פערד האָט געציטערט אונטער׳ן רייטער ווי פון עקעל... דער רייי־
טער אָבער איז זיך געזעסען רוהיג אוז טיף אין זאַטעל אוז געוואַרפען ארום
זיך ,דורך די גאַלדענע בריל׳ען, בליקען פון א געגראל, וועלכער קוקט אויס א
פּאַזיציע.

ער האָט זיך לאַנגזאַם געלאָזט פאָהרען פאַרבי די קראַמען. די קרעמערס
זיינען פון דאָרט ארויס אוז שטום איהם בעגריסט מיט די היטלען. דער גע־
נעראל האָט אויף יעדען גרוס געענטפערט מיליטעריש אוז פריינדליך.

פון א געסעל איז ארויס א טרעגער מיט א וויעגעל פון פריש־געבאַקענע
מצות אויפ׳ן קאָפּ. אז דער איד האָט דערזעהן דעם רייטער, האָט ער זיך
אָבגעשטעלט אין מיטען דער בלאַטיגער אָזיערע אוז פערריכטען דעם קאָפּ פון
אונטער׳ן וויגעל... דער ריח פון די פריש־געבאַקענע מצות האָט אויך אָבגע־
שטעלט דעם געגראל.

פון א נידריג הייזעל האָט זיך געטראָגען דער ערב־פּסח׳דיגער ליאַרעם
פון א „וועדסטאַט", וואו די מצות האָבען זיך געבאַקען.

דער רייטער האָט זיך א וויילע צוגעהערט, ווי מען הערט זיך צו צו א
פערגעסענער אָבער בעקאַנטען מאָטיוו.

דער פערד האָט אויך אָנגעהויבען צו וואַרפען מיט׳ן קאָפּ אוז זיך ציהען
צו די פריש־געבאַקענע מצות.

צוערשט האָט ער געמאַכט פֿראַטאַקאַלען אַלע קצבים און פֿונקט ערב פּסח האָט ער פערמאַכט דאָס אידישע שעכט־הויז. דעם שטעדטל איז אויס־געקומען צו בלייבען אַהן פֿלייש אויף פּסח און די גזירה איז געווען א ביטערע.

דער בעל־טאַקסע מיט א פּאָר קצבים זיינען שוועק צו איהם אַהיים, האָבען איהם געבעטען רחמים אויף די קניע און איהם אַריינגעשטופּט צוויי הונדער־טערם אין די חאַליעווע פון די שטיוועל.

דער צורר האָט עס ערוואַרט און האָט שוין דערוויף אַרויסגעקוקט.

אין צווייטען ציימער זיינען שוין געווען אַנגעגרייט עדות, וועלכע ער האָט אַריינגערופען, און זיי געוויזען אז די אידען האָבען איהם געוואַלט אונ־טערקויפען. ער האָט די דריי אידען באַלד געשמיעדט אין קייטען וויי שוועדע פערבראַכער און האָט זיי אַוועקגעשיקט אויף פּסח אין דער אויפזדנער טורמע „זא פּאַדקופ נאַטשאַלסטוואָ" (פּאָר געבען חאַבאַר).

אין שטעדטל איז געווארען א מהומה און א חורבן.

מען האָט באַלד אַבגעהאַלטען ביי בעריל דעם בעל־אכסניה אן אסיפה. די וויבער פון די אַרעסטירטע זיינען געקומען צולויפען צו דער אסיפה מיט א גוואַלד און א געוויין.

איין מיטל איז געבליבען: געהן צום גענעראַל דעם אוהב ישראל און בעטען, אז ער זאָל זיך אַריינמישען, ער זאָל זעהן אז מען זאָל אַרויסלאַזען די אידען אויף „פּאַרוקע". פון שעכט־הויז האָט מען שוין ניט געטראַכט.

און באַלד איז צוגעפאָהרען צו בעריל'ס אכסניא חיים הערש דער בעל־עגלה. בעריל, דער רב און לוי דער פּראָצענטניק האָבען זיך אַריינגעזעצט אין זיין טאַראַטאַיקע און זיינען צוגעפאָהרען צוערשט אין דער עקאָנאָמיע, צום סו־באַטניק, און באַלד זיינען זיי מיט'ן סובאַטניק צוזאַמען געפאָהרען צוריק אי־בער'ן שטעדטל אין הויף אַריין.

עס איז געווען א וואַרימער פריהלינג־טאָג. דער גענעראַל האָט שוין גע־ארבייט ביי דער אראנזשעריי און האָט עמפּפאַנגען די דעפּוטאַציע אין פּאַרק.

די געשיכטע האָט איהם אויף דאָס אויסערסטע אויפגערעגט.

— גיעה ברענג איהם מיר, דעם ניענאַדיאי! — האָט ער בעפוילען דעם סובאַטניק און האָט געהייסען די אידען זיך בערוהיגען און פּאָהרען אַהיים. און אַליין איז ער אַוועק צו זיך, האָט אַריינגערופען נאַטאַשאַ'ן און האָט איהר דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע.

אז דער סובאַטניק איז צוגעפאָהרען צום „סטאַן" און האָט איבערגעגעבען דעם פּריסטאַוו דעם גענעראַל'ס אינלאַדונג באַלד צו קומען אין הויף אַריין, האָט דער כוליגאַן פערשטאַנען דעם זין פון דער איינלאַדונג און האָט זיך אי־בערגעשראָקען.

דער גענעראַל אַדיוטאַנט גערשעלמאַן איז געווען א צו מעכטיגע פּער־זענלייכקייט, מעכטיגער פון גובערנאַטאָר, וועלכער האָט איהם פּראָטעזשירט. און ער האָט שוין חרטה געקראַגען אויף דער גאַנצער קאַשע וואָס ער האָט פערקאַכט.

— ווייסט איהר ניט צו וואָס ער דאַרף מיך אזוי דרינגליך? — האָט ער געפרעגט דעם סובאַטניק.

— וואָס איז דאָס? מצות? — האָט ער געפרעגט דעם טרעגער.
— יאָ, מצות... מצות... — האָט איהם שנעל געענטפערט דער איד.
דער ענערגיע האָט זיך אָנגעבויגען פון פערד, האָט אַרויסגענומען פון וויעגעל אַ מצה און זיך געגומען זי בעטראַכטען.

פון אַלע זייטען האָבען שוין אויף איהם געקוקט נייגיעריג און פערוואונדערטע אידישע אויגען. אַ וויילע האָט ער געהאַלטען אין איין האַנד די פרישע מצה, וועלכע האָט געקיצעלט זיין געשמאַק, און זיך פערטראַכט אזוי ווי אין אַ ישוב־הדעת זי צו פערזוכען, און מיט דער אַנדערער האַנט האָט ער צוגעהאַלטען דאָס פערד, וואָס האָט זיך געצויגען צום וויעגעל און געוואַרפען מיט די אויערען. דערנאָך האָט ער אַוועקגעלעגט די מצה צוריק און האָט זיך געלאַזט פאָהרען צו בעריל'ס אכסניא, איז דאָרט אַראָבגעשפרונגען פון פערד, האָט עס צוגעבונדען צום סטויב און איז אַריין אין אכסניא.

דער טרעגער מיט'ן וויעגעל מצות האָט איהם לאַנג נאָכגעקוקט און האָט זיך אונענטשלאָסען און ענטוישט געלאַזט בראָדיען מיט זיין לאָסט אויפ'ן קאָפּ דורכ'ן בלאָטיגען מאַרק־פּלאַץ.

נאָכגעקוקט דעם ענערגיע האָבען אויך די קרעמער און די וויבער פון מאַרק און האָבען זיך גענומען הויך רעדען צווישען זיך ווי אַ סטאָדע אויפ־גערודערטע גענז.

און אין דעמזעלבען אָוועגן איז געווען בייס רב אַן אַסיפה פון עטליכע פון די חשוב'סטע בעלי־בתים מיט דעם עלטען בעריל בראש און אויף דער אַסיפה האָט מען געמאַכט אַ רשימה פון די גרעסטע אַרימע לייט פון שטעדטעל און מען האָט צווישען זיי צוטיילט דעם ענערגיע'ס 200 רובל מעות חטים און 100קערץ קאַרטאָפּליעס וואָס ער האָט געשענקט.

אויפ'ן אַנדערען טאָג האָט שוין דערפון געוואוסט דער פּריסטאַוו און דער שרייבער פון וואָלאָסט. דער פּריסטאַוו איז באַלד צוגעפאָהרען און האָט עס דערצעהלט דעם גלח און דער גלח'טע. דער כומר איז געוואָרען רויט פון עמפּערונג און בעלידיגונג. די גלח'טע האָט אויסגעשריען: „ניעטשיסטאַיא סילא ס'נאַמי!" (אַז אונריינער גייסט איז מיט אונז!) און האָט זיך שנעל איבערגע'צלמ'ט.

און אין דעמזעלבען אָבענד איז אַוועקגעשיקט געוואָרען צום גובערנאַטאָר אַ נייער דאָנאָס אויפ'ן בעל־הבית פון שטעדטעל, אונטער וועלכען עס האָט זיך שוין גע'חתמ'עט דער כומר אויך.

דער אַרעסט

און אַזוי ווי דעם ענערגיע אויף צו להכעיס, האָט זיך דער צורר דער פּריסטאַוו ענגומען נאָך שטאַרקער פערפאָלגען דאָס שטעדטעל. אַלע „טאַינע" שענקלער, פון וועלכע עס האָבען געלעבט עטליכע אידישע פאַמיליעס, זיינען שוין געווען אויסגערוימט, עטליכע אידען זיינען שוין געזעסען אין טורמע און איצט האָט ער פלוצים זיך ענגומען אין דעם בלאָטיגען און אַרימען שטעדטעל שאָפען פאַר פּסח „טשיסטאָטו" (ריינקייט).

צום עקאנאם — היים מיר איינשפאנען די פערד... איך פאהר צום גובער־נאטאר... סטופאיטע! — האט ער מיט א דונערנדער שטימע בעפוילען דעם פריסטאוו — איך וועל אייך שוין ווייזען וואם זאקאן הייסט.

דער פריסטאוו האט זיך אויסגעדרעהט מיליטעריש און האט פערלאזען דעם קאבינעט ווי אן אבגעשמיסענער.

דער געזעראל פאהרט צום וגבערנאטאר

פארנאכט איז דער גענעראל געפאהרען מיט נאטאשא'ן צו דער סטאנציע און פון דארטען מיט דער באהן אין דער גובערנסקי שטאדט אבגעבען דעם גובערנאטאר זיין ווייזט.

דער סעקרעטאר פון גובערנאטאר'ס קאנצעלאריע איז געווען א יונגער פירשט שאכאווסקאי, נאטאשא'ס א פערעהרער און איהר ברודער'ס א שוהל־חבר. פון איהם האט זי זיך דערוואוסט בסוד פון אלע דאנאסטן וואם דער פריסטאוו האט עשיקט אויפ'ן גענעראל. זי האט עם ניט איבערגעגעבען דעם פאטער און האט זיך ביים טיש, ביים ווארמעם, וואם דער בעל־הבית פון דער גובערניע האט געפראווט פאר די גענסט, און צו וועלכען ער האט איינגעלאדען דעם „גובערנסקי פרעדוואדיטעל דוואריאנסטוא" (דעם מארשאל) און נאר א פאר הויכע טשינאוניקעם פון דער גובערניע, זיך געווענדעט גלייך צום גובערנאטאר:

— און איהר, נאספאדין גובערנאטאר, קריעגט דאנאסטן אויף אונז? דער וויפיעלטער דאנאם איז דאס שוין?

דער גובערנאטאר איז געווארען רויט און פערשעמטט. רויט איז אויך געווארען דער פירשט שאכאווסקאי, וועלכער האט עם איהר דערצעהלט בסוד.

און אז נאטאשא האט געהייסטן נאר'ן ווארמעם, ביים קאפע, דעם גובערנאטאר צונעהמען פון שטעדטעל דעם פריסטאוו, וועלכער שרייבט אויף זיי דאנאסטן, בעפרייען די אידען און עפענען צוריק דאס פערמאכטע שעכטהויז, האט דער העפליכער קאוואליער איהר קיין וואדט ניט געענטפערט און נעפאלגט דעם בעפעהל פון דער שהנער, קלייגער דאמע, מיט דער גרעסטער בריטוויליגקייט.

ער האט צוגערופען דעם פירסט שאכאווסקאי און האט איהם אבגעגעבען די נויטיגע בעפעהלען.

אין דעמועלבען טאג האט דער פירסט שאכאווסקאי געגעבען דעם פריסטאוו א טעלעגראפישען בעפעהל צו עפענען דאס שעכטהויז און זיך אליין נעהמען א „פערוואוד". גלייכצייטיג האט ער טעלעגראפיש בעפרייט פון דער אויזדנער טורמע דעם בעל־טאקסע מיט די צוויי קצבים.

די אידען פון שטעדטעל האבען געפראווט א פרעהליכען פסח. צו יציאת מצרים איז צוגעקומען א נייער נס. געווהנליך האבען זיי געמאכט יום־טוב דעם גענעראל מי שברך'ס אין די בתי־מדרשים און געלויבט דעם אויבערשטען פאר'ן נייעם נס.

דער פריסטאוו אבער האט קיין פערוואוד שוין ניט דערלעבט צו נעהמען.

— ניע מאָגים זנאטס (מיר קענען ניט וויסען) — האָט איהם געענטפערט דער עקאָנאָם.

דער ערנסטער, כמעט בייזער טאָן פון דעם תמיד שמייכלענדען עקאָנאָם האָט ביי איהם ניט איבערגעלאָזט קיין צווייפעל, אַז ער וועט שוין אויסכאָפּען א פּסק. קיין חזיר האָט מען אָבער ניט געקענט זיין און ער האָט זיך אריינגעוועצט אין עקאָנאָם'ס שראָבאָן און איז מיט איהם אָבגעפאָהרען אין פּאָלאָין.

עמפּפאָנגען האָט איהם דער געגנער׳ל שוין ניט אַזוי ווי דאָן, וועו ער איז געקומען מיט'ן גלח איהם צואווינשען. ער האָט איהם אפילו ניט אייגענעלאָדען זיך צו זעצען און אַזוי ווי ער האָט איבערגעטראָטען די שוועל פון זיין קאָבינעט, האָט ער איהם בעגעגענט מיט די הענד, פערלעגט אויפ'ן רוקען און מיט אַן אויסגעסטאָרטשעטע ברוסט, אויף וועלכער עם האָבען זיך בעוועגט פון אויפרעגונג א פּאָר בריליאַנטענע צלמים:

— טשטאָ עטאָ ווי קוראָליעסיטע טוט וו מעסטיעטשקע ? (וואָם קאָמאַנדעוועט איהר דאָ אין שטעדטעל ?)

זיין שטימע האָט געציטערט פון כעם און קוים בעוועלטיגטער עמפּערונג. דער האָלז זייגער און דער פּנים זיינען געווען רויטליך בלוי.

— זיי האָבען מיך געוואָלט אונטערקויפען... „פּאָדקופ נאטשאָלסטווא"...

— האָט אָנגעהויבען דער איבערגעשראָקענער פּריסטאָוו מיט א געלעהמטען, שטאָמלענדען צונג.

— איהר זאָלט זיי באָלד בעפרייען ! — האָט איהם בעפויילען דער גענעראָל, איהם שווער אָטהעמענדיג גלייך אין פּנים אריין.

— „זאקאן... פּאָדקופ נאטשאָלסטווא" — האָט שוין געבאָלמעטשקעט דער פּריסטאָוו, אַן אויסגעצויגענער ווי א סאָלדאָט פאָר'ן גענעראָל.

דער גענאָנק אָבער אַז ער האָט געטהאָן דאָס וואָס דאָס געזעץ בעפעהלט. און אַז ער איז אין בעסטער אָרדנונג, האָט איהם באָלד אומגעקעהרט די זיי־כערהייט און אויף זיין פּנים האָט זיך בעווייזען א רוהיגער, כמעט פרעכער שמייכעל.

דעם גענעראָל האָט דער שמייכעל נאָך מעהר אויפגערעגט. ער האָט אָנגעהויבען צו וואָרפען אויף איהם שנעלע בליקען, איהם שנעל בעקוקען פון קאָפּ ביז די פּיס.

— וויפיעל האָבען זיי אייך געגעבען ? — האָט ער געפרעגט.

— צווייי הונדערט רובעל, וואָשע וויסאָקאָפרעוואָסכאָדיטעלסטווא.

— איז דאָס געווען וועניג ? — האָט איהם געפרעגט דער גענעראָל מיט א בייזען סאַרקאָזם.

— איך נעהם נישט קיין חאָבאר... איך בין דעם צאָר באָטיושקא טרייו און איבערגעבען — האָט איהם מיט א רוהיגען און שטאָלצען טאָן געענטפערט דער פּריסטאָוו.

דער טאָן האָט בעוועגט דעם גענעראָל צו בעוועלטיגען דעם ברויזענדען כעם, וואָם האָט שוין צוזאמענגעדריקט זיינע פינגער אין א פעסטען קולאָק. וועלכער איז געווען גרייט אריינצופאָהרען דעם כוליגאָן אין פּנים אריין.

חאראשא ! פּאָסמאָטרים ! — האָט געזאָגט דער גענעראָל, שוין רוהיג און בעהערשט — מאיסעי אבראמאָוויטש ! — האָט ער זיך געוואָנדעט

בינדונגען איז ביידע רוסישע הויפט־שטעדט אוז האָט איהם געקענט א קראַץ טהאָן. אז ער זאָל עס האָבען צו געדענקען.

ווייטער האָט דאָך דער פּריסטאוו פערנומען „קאזיאנע גאלט", וועלכעס ער האָט ניט געהאָט מיט וואָס צו פערליירען. אוז ער האָט געהאלטען פאר נויטיג איהם שנעל איבערצוגעבען אין די הענט פון דער יוסטיץ, אבי פון איהם פּטור צו ווערען.

דער פּראָקוראָר האָט געמאָכט א „דיעלע זא ראָסטראָטו" (א משפט פאר פערליראַן שטאָטס־גאלט) אוז דער פּריסטאוו איז שוין ארונטער „פּאָד סוד".

אוז באלד האָבען די אידען פון שטעדטעל דערלעבט די נקמה איהם צו זעהן אליין טרייבען אויפ'ן זונטאגדיגען מארק א גרויסען, פעטען חזיר אויף א שטריקעל. אפילו נאָר אין די בגדים פון א פּריסטאוו, אבער שוין אהן א קליינגעל אוז אהן אפּאליטעטען.

מיט דיזעלבע געפיהלען האָבען זיי מסתמא בעגלייט המנ'ען צו דער תליה.

דאָס קאזיאנע גאלט האָט ער פערשפּיעלט אין קלוב, וועז ער האָט עס אבגעפיהרט אין „גובערנסקע קאזנאטשייסטווע", אוז דער גרויסער חזיר איז נעווען זיין לעצטעס פערמעגען.

מיט די 50 רובעל, וואָס ער האָט גענומען פאר'ן חזיר, האָט ער בעזעצט די פּריסטאווישע מיט די קינדער אויפ'ן דאָרף אין א גוי'איש שטיבעל פאר 10 רובעל א יאָהר, אוז אליין איז ער אווענק קיין פעטערבורג זוכען דאָרט געריכטיגקייט אוז גליק...

אוז באלד האָט די גראָבע אוז שטאלצע פּריסטאווישע מיט 7 קליינע קינדער אָנגעהויבען פּוכענען אויפ'ן דאָרף פון הונגער, אוז אשר, דער איינציגער אידישער סאָטסקי אין שטעדטעל, האָט אָנגעהויבען קלייבען אין מארק פאר איהר אויף ברויט.

אוז די אידען האָבען גערען געגעבען מיט א געפיהל פון רחמנות אוז נקמה. געהאלפּען האָט איהר אויך אפּט דער סובאָטניק, דער עקאָנאָם, וועלכער פלעגט איהר יעדען טאָג געבען מילך פאר די קינדער אוז האָט צוגעשיקט א פּאָר קערץ קארטאָפּלעס.

פון דעסטוועגען איז איהר מאנ'ס ערשטע ארבייט אין פעטערבורג געווען באלד צו דערלאָנגען דעם מיניסטער אליין א דאנאָם אויפ'ן אידען ראזענבערג, וואָס האלט ביים גענעראל גערשעלמאן די פּאָסעסיעס, אויפ'ן גענעראל אוז שוין צוגלייך אויפ'ן גובערנאטאָר אליין, וועלכער האָט זיין דאנאָם אונטערגעשלאָגען.

דער אינערן־מיניסטער איז דאָן געווען דער גרעסטער כולינאָן אוז צוררהיהודים אין רוסלאנד. ער האָט קיין אויספּאָרשונג ניט געמאכט אוז האָט אויפ'ן דאנאָם פון פּריסטאוו נאָר אויפמערקזאם געמאכט דעם יונגען פּראָקוראָר מיט וועלכען ער פלעגט זיך אלע פרייטאָג באגעגענען אין א פּאָליטישען סאלאָן פון א געוויסער גרעפין.

דער מיניסטער האָט פאר איהם אויסגעדריקט די גרעסטע בעוואונדערונג וואָס א פּראָווינציאלע גענעראל אין רוסישען דיענסט האָט אידישע סימ־

אז זיין ממלא מקומו איז פלוצים געקומען איבערנעהמען דעם סטאז האט געפעהלט טויזענד רובל פון די קאזיאנע געלדער.

ווי א פערסם׳טער האט ער זיך א וואוהנ געטהאן צום כומר. אז ער זאל איהם אויסלייען טויזענד רובל צו פערלייגען די קאסע.

דער כומר אבער האט זיך פון איהם אבגעשאקעלט און האט געזאגט, אז ער קען איהם ניט העלפען.

דאן איז ער געקומען צולויפען צו בערי׳ דעם בעל־אכסניא.

דעם צורר איז ניט געווען צו דערקענען. שטי׳ בנעימות האט ער גערעדט, ווי אן עני בפסח, האט פארגעשלאגען צו צורייבען די דיעלע פונ׳ם כאבאר, אבי די אידען זאלען איהם לייען טויזענד רובל אויף א וועקסעל.

בערי׳ האט אויף איהם רחמנות געהאט, האט זיך געמומען קנעטען די בלאטע מיט זיינע אלטע, קראנקע פיס און ריידען מיט די חשוב׳סטע בעלי־בתים.

מען האט ווידער געמאכט אן אספה, זיך גע׳עצה׳ט צי יא געבען, ניט געבען. א סך און בערי׳ בראשם האבען היים גע׳טענה׳ט, אז מען זאל דעם גוי ניט לאזען פאלען.

— ראשית איז ער א צורר — האט געזאגט בערי׳. — מען דארף מורא האבען פאר א צורר... צווייטענס, אז א גוי בעט א קערבעל ניט איהם צוויי.

המן דער מעקלער האט געשריען, אז ער האט איהם אין דער ערד.

דער סוף האט שפעטער בעוויזען, אז דער אלטער בערי׳ האט געהאט א חוש און בעסער וואלט געווען מען זאל געווען העלפען דעם גוי.

געבליבען איז אבער צו פרעגען דורכ׳ן עקאנאם ביי דעם ענגעראל.

דער ענגעראל האט ניט געהייסען לייען קיין קאפיקע און דער כולינאן איז אינגאנצען אראב פון ביינקעל.

דער נייער פריסטאוו האט שוין געמומען א קערבעל און דאס שטעדטעל האט פון איהם געקוואלען, ווי פון א טייערען „גויעץ".

— ער נעהמט! ווי א פראסט נעהמט ער! א טייערער גויעץ! — האבען זיך גליקליך בעריהמט די, ביי וועלבע דאס טייער גויעלע האט געמומען.

ער האט געמומען ניט נאר ביי די אידען, נאר אפילו אין דער עקאנאמיע אליין. דער ענגעראל האט בעפוילען דעם סובאטניק איהם צו געבען העי און האבער פאר זיינע פערד און האלץ וויפיעל ער וועט פערלאנגען.

און דער פריסטאוו האט זיך ניט געשעהמט צו פערלאנגען...

דעם שטעדטעל׳ס נקמה

אז דער פריסטאוו איז געקומען צום גובערנאטאר זוכען ביי איהם גערעכטיגקייט און חסד, ווי א שווארצ׳מאה׳ניק ביי א שווארצ׳מאה׳ניק, האט זיך דער באלעאם פון דער גובערניע ענטזאגט איהם צו עמפאנגען.

ער אליין איז געווען א יונגער קאריעריסט און ער האט מורא געהאט פאר אזא מאל. ווי דער ענגעראל גערשעלמאן, וועלבער האט געהאט מעכטיגע פער־

נאטאשא זיינען שוין געשלאפען.

ניט געזעהן האבען זיך פאטער און זוהן זייט די ערשטע טעג פון פראקורא'ס גלענצענדער קאריערע, וועלכע האט זיך ביי איהם אנגעהויבען דערמיט, וואס ער האט מיט א סאטניע קאזאקען אויסגעשמיסען אין כארקאוער גובערניע א גאנצען דארף מיט גוים, וועלכע האבען זיך געבונטעוועט און אויסגעהאקט דעם וואלד ביי זייער פריץ.

דאן איז ער געווען נאר א סלייעדאוואטעל און ערשט ארונטער פון דער אוניווערזיטעט באנק. פונדעסטוועגען האט ער די רעדעלפיהרערס פון בונט פערקנוטעוועט מיט די קאזאצקע נאגאיקעס ביז צום טויט און די איבעריגע אזוי צוקאליטשעט, אז מען האט זיי געדארפט פערנעהמען אין די שפיטעלער.

די געשיכטע האט אויפגערודערט די ראדיקאלע רוסישע פרעסע און די פראגרעסיווע רוסישע געזעלשאפט. דער נאמען פון יונגען גערשעלמאן איז געווארען א שוידער און האט אבגעשלייידערט פון איהם דעם אייגענעם פאטער און די שוועסטער, וועלכע איז דאן נאך געווען אין לעצטען קלאס פון ארים־טאקראטישען אינסטיטוט.

דער יונגער סלייעדאוואטעל האט אבער דערפאר באלד בעקומען דעם פאספטען פון א גהילפס־פראקוראר אין פעטערבורג, און באלד האט זיך דארט אנגעהויבען זיין טהעטיגקייט אלס רעפעציאנער און שווארץ־מאה'ניק און זיין אונאטירליכער ראמאן מיט א בעריהמטער אלטער גרעפין, וועלכע האט געפיהרט אין פעטראגראד דעם איינפלוסרייכסטען און רעפעציאנערסטען פאליטישען סאלאן, וואו רעליגיאן און פאליטישע אינטריגען האבען זיך צוזאמענגעגאסען מיט געשלעכטליכע וואקאנאליעס און אין מעסטען צום שווארצען טיוועל, א סאלאן פון פינסטערלינגע, וועלכער האט געשאפען און געשטירצט מיניסטארען און רעגירט מיט רוסלאנד.

פון דעם ראמאן מיט דער אויסגעלאסענסטער אלטער אריסטאקראטקע האט באלד גערעדט גאנץ פעטערבורג און מאסקווע. און דער יונגער יוריסט האט זיך ניט געשעהמט מיט איהם, נאר איהם אפישירט און שטאלצירט מיט איהם פאר דער מוטער.

ער האט געזוכט מאכט און דעם פאספטען פון א מיניסטער, און דער אונאטירליכער בונד מיט דער אלטער גרעפין איז געווען דער זיכערסטער וועג צו זיין ציעל, און האט דערפאר ארויסגערופען די טיעפסטע קנאה פון נאך אזוינע יונגע קאריעריסטען און חברים.

די נאכט איז דער אלטער מאן ווידער שוין ניט געשלאפען. ער האט געהערט ווי דער זוהן איז געקומען, ווי די געזעלשע האט איהם ביינאכט געפיהרט איבער די צימערען פון שלאס, און אז זייערע טריט און זייערע שטימען האבען זיך דערנעהנטערט צו זיין שלאפצימער, האט איהם ארומגעכאפט א גרויל מיט אן אונבעגריפליכען אבערגלויבערישען פחד.

דער געדאנק אז ער וועט זיך בעגעגענען מיט זיין אייגענעם זוהן, האט איהם געשוידערט אויף זיין גלעזעגער.

זיין פלוצלינגער קומען איז איהם ניט געפעלען געווארען. ער האט זיך ווידער דערפיהלט ווי פערפלאנטערט אין א נעץ פון פערשידענע געפיהלען און געדאנקען, וועלכע ער האט שוין ניט געקאנט פונאנדערווקלען.

פּאַטיען און איז מקריב פון דיזע סימפּאַטיען דאָס רוסישע נעזעץ און די עכט־רוסישע אינטערעסען פון לאַנד.

דער יונגער פּראָקוראָר איז בלייך געוואָרען פון דעם פּאַרוואורף. ער האָט איהם אָבער דערוויף קיין וואָרט ניט געענטפערט, האָט וועגן דעם קיין וואָרט ניט געשריבען דעם פּאַטער, ער האָט נאָר געמוסען אורלויב אויף א וואָך און איז אונערוואַרטעט געקומען צו בעזוכ אין נייעם מאיאָנטעק.

פּראָקוראָר גערשעלמאַן

געווען איז דאָס שוין אין די ערשטע טעג יאָן. דער אלטער סאָר האָט שוין אראָפּגעוואָרפען זיינע ערשטע בליהטען און אויף די בוימער האָבען זיך שוין בעוויזן קלייַנע גרינע פרוכטען.

שטיל און רוהיג איז זיך געשטאַנען דער פּאַרק, אזוי ווי ער וואָלט זיך צוגעהערט צו די שטראָמען פון זאַפט, וועלכע האָבען זיך געצויגען פון דעם טיעפּען ערד־שוים און אָנגעפילט די שטאַמען און צווייגען מיט לעבען און זיסען דופט.

שטיל און רוהיג איז געווען אין דער נשמה פון דעם אלטען גענעראל. דער שלאָף איז ביי איהם די לעצטע צייט געוואָרען בעסער און דאָס הארץ רוהיגער. פון צייט צו צייט פלעגט איהם געלינגען צו בלייבען אויג אויף אויג פּאָר א שמועס מיט זיין יוגענד־פרייַנד, דעם בעל־אכסניא אין פּאלאַץ אָדער אין קאנצעלאַריע פון דער עקאָנאָמיע, א לאַנגען און הארצליכען שמועס פון א בעזונדערען טעם פּאָר זיי ביידע...

די גענעראלשע האָט נאנצע טעג געפרעגלט איינגעמאכצען, געמארינירט שוועמעלעך. וויייטער האָט נאטאשא שוין בעזעסען די קונסט צו איזאלירען גייסטיג דעם פּאַטער פון דער מוטער, איהם אפהיטען פון קאנפליקטען מיט איהר און איהם שאפען די נויטיגע רוה פּאָר די עטליכע יאָהר וועלכע זיינען איהם נאָך געבליבען צו לעבען. און דער גענעראל האָט געגלויבט, אז ער האָט די רוה געפונען. מיט א וואכענד אויג האָט ער פון זיין פלאץ אויפ'ן בארג געקוקט אויפ'ן ארימען שטעדטל אין טהאל, געוואוסט וואס דארט טהוט זיך, וואו די נויט איז אם דרינגענדסטען און האָט שוין געזעהן, אז דורך בעריל'ס האנד זאל די נויט געלינדערט ווערען. און דאָס האָט בערוהיגט זיין געוויסען.

און אין מיטען אָט דעם רוהיגען לעבען איז אָנגעקומען די טעלעגראָמע פון זוהן, אז מען זאָל איהם ארויסשיקען פערד צו דער סטאנציע.

די גענעראלשע האָט אָנגעהויבען קוויטשען פון משוגע'נער פרייד און קושען די טעלעגראָמע ווי א וואהנזיניגע.

דער פּאַטער האָט זיך איבערגעשראָקען און אָנגעכמורעט. נאטאשא האָט זיי ביידע פערפאלגט מיט שטומע און פּארשענדע בליקען, וועלכע האָבען געזוכט וואָס פּאָר א פּאזיציע זי זאָל נעהמען.

געקומען איז דער יונגער גערשעלמאַן פון דער סטאנציע ביינאכט מיט דער מוטער, וועלכע איז געפאהרען איהם בעגעגענען. דער גענעראל און

בעגעגנט האָבען זיך פֿאַטער און זוהן ערשט ביים וואַרמעם אויף דער ווערַאנדאַ.

די געגנערַאַלשע איז געווען אויפגערעגט און נערווועז, און איהר פּנים איז געווען רויטער ווי תמיד. נאָטאָשא איז געזעסען אין א ווינקעל אין א טיעפּען שאָקעל־שטוהל, געבויגען איבער א בוך. דער לאָקיי איז געשטאַנען אין דער טהיר מיט א סערוועטקע אונטער'ן אַרעם, פערגליווערט אין א דיענסט־פֿאַרטיגער פֿאָזע.

— זדראָווסטוואָאי, גאָספֿאָדין פֿראָקוראָר! — האָט דער פֿאַטער בעגריסט דעם זוהן סאַרקאַסטיש, האָט זיך אָבער באַלד בייז אָנגעכמורעט פון זיין אייגענעם סאַרקאַזם.

דער זוהן האָט איהם אַרומגענומען און זיי האָבען זיך צוקושט, אָבער קאַלט און גלייכגילטיג, ווי אויף א בעפעהל.

נאָטאָשא האָט אויפגעהויבען די אויגען פון בוך.

די געגנערַאַלשע האָט אָנגעהויבען שנעל פּינטלען מיט די אויגען, ווי תמיד וועז זי האָט זיך געפיהלט בעליידיגט, און האָט זיך געגנומען נערוועז קלינגען מיט די טעלער.

זי האָט בעפוילען דעם לאָקיי דערלאָנגען דאָס עסען, און מען איז שטום געגאַנגען צום טיש.

דער זוהן האָט זיך געגנומען אויספרעגען ביים פאַטער מיט א גלעטענדער, כמעט חניפה'דיגער שטימע, מיט א געמאַכטער און פאַלשער הערצליכקייט, וועגען זיין געזונט, ווי אזוי ער פיהלט זיך און ווי אזוי ער שלאָפט די לעצטע צייט. דער געגנערַאַ האָט איהם געגעטפערט אונגערן און קורץ, ווי א געלאַנגווייליגער, און דער געשפּרעך האָט זיך ניט געקלעפּט.

דאָן האָט ער זיך געגנומען מאכען קאָמפּלימענטען דער שוועסטער, אז זי בליהט איינפאַך ווי א ראָזע, און זי חנפ'ענען אין א לייכט־אירָאָנישען טאָן פון אונגעצוואונגענעם סאַלאָנען־העלד.

— איז דאָס א פּאַרעדע צו א לעבעם־ערקלערונג? — האָט איהם סאַרקאַסטיש געפּרעגט נאָטאָשא.

— עס קאָן זיין! — האָט איהר געגנטפערט דער ברודער מיט אן אירא־נישען שמייכעל.

נאָטאָשא האָט זיך פלוצים דערמאָנט אין זיין אונאָטירליכען ראָמאָן מיט דער אלטער גרעפין, וועמען זי האָט געקענט און וועלכע האָט אויסגעזעהן ווי א געפּאַרבטע אין באַלזאַמירטע מומיע, און זי איז מיט אמאל רויט געוואָרען פון איהר אבזיכטלאָזער, אונשולדיגער פּראָגע און פון זיין ענטפער. אן אומהייטליכער שאנד־געפיהל האָט זי לייכט אויפגעשוידערט און זי האָט ארונטער־גלאָזט די אויגען אין טעלער...

דער ברודער האָט פערפאָלגט די פלעצליכע ענדערונג אין איהר, דעם לויף פון איהרע גדאַנקען אויפ'ן פּנים. זיינע גרינע אויגען האָבען אָנגעהויבען צו וואַרפען בייזע און פּרעכע פונקען... די פערלעגנהייט ביים טיש איז געוואָרען גרעסער און דריקענדער. די געגנערַאַלשע האָט ניט אויפגעהערט צו

ער האָט זיך פּלוצים געזונטן גראָבן אין זיין צוזאַמענלעבן מיט דער גענעראַלשע און האָט זיך געכאַפּט ביים געדאַנק, אַז ווען עמיצער בעווייזט איהם, אַז דער יונגער פּראָקוראָר איז ניט זיין זוהן, וואָלט ער זיך שטאַרק דערפרעהט. און אַז דער פערמאַטערטער מוח זיינער האָט פּאַרטאָג אַנגעהויבן אייַנצושלאָפן, האָט זיך דער נעץ פערפּלאָנטערט אין א שווערן קאָשמאַר. וועלכער האָט אַבגעשפּיגלט דאָס גאַנצע לעבן זיינס.

פון אייַן זייט די פרעמדע, לאַנג און שמוציג אידענע מיט די פערדישע צייהן, וועלכע איז געווען זיין שוועסטער און פון דער אַנדערער זייט דער פרעמדער פּראָקוראָר, וועלכער איז געווען זיין אייגענער זוהן. און ער אליין האָט זיך אין דעם קאָשמאַר צושפּאָלטן אין צוויי, אויף צווויי פרעמדע און פיינדליכע וועלטן, וועלכע האָבן געקעמפט און זיך געראַנגלט אין אַן אונ־רוהיגן און האַלב־וואַכענדן שלאָף...

און באַלד האָט די אידענע שוין געקעמפט און געביסן מיט איהרע צייהן דעם זוהן דעם פּראָקוראָר, ביז אלעס, דאָס גאַנצע לאַנג פאַסירונגס־רייכע אוז רוישיגע לעבן האָט זיך אויסגעמישט אין אַן אומגלומפערטן קאָשמאַר, אין א ווילדן טייוועלשן טאַנץ. און אַז דער קאָשמאַר האָט אַנגעהויבן איהם צו דריקן אונטער זיך ווי א טויזענד־פונטיגע לאַסט, ווי א שווערער בארג, האָט ער זיך אויפגעכאַפּט אין א טויט־שווייס און מיט א האַרץ, וואָס האָט זיך געוואַרפן אין ברוסט ווי א ניט־דערקויליעטעם עוף, און ער איז ארויסגע־שפרונגן פון בעט...

ער האָט שנעל פונאַנדערגענומען די שווערע גאַרדינען פון פענסטער, האָט אויף זיך אַרויפגעוואַרפן דעם מאַרגענראָק און איז ארויס אויף דער וואראַנדא, וועלכע איז שוין געלעגן אין העלען ליכט פון אויפגעהענדען און פרישען זומער־טאָג.

אונבעוועגליך און שטיל זיינען געשטאַנען די הויכע הונדערט־יעהריגע טאַפּאָליעס פון פּאַרק, ווי פערגליווערטע ריזעזן אין א מאַרגען־געבעט. שטיל און אונזיכער האָבען נאָך געצווישטערט די פויגעלעך צווישען די בוימער, וועלכע האָבען געוואַרפען פון זיך גרויסע און צאָפּעלדיגע טהוי־טראָפּענס ווי שטילע טרערען.

די פרישע מאַרגענלופט האָט גענומען פלאַטערן און טולעזן זיך צו זיין ענטבלויזטער האַריגער ברוסט, זי טרייסטען און בערוהיגען, און דער גענעראל האָט זי געשלונגען מיט שנעלע און טיפען אטעמציג.

ווי אן ערליזטער האָט ער זיך ארונטערגעלאָזט אויף די קניע אין א שטילער און דאַנקענדער תפלה צום „הימל".

דאָס צוויטשערן פון די פויגעלעך איז געוואַרן מונטערער און העכער. באַלד האָבען די ערשטע זונענשטראַלען געשפרונגען אויף די שפּיצען פון די הונדערט־יעהריגע טאַפּאָליעס, ווי מונטערע גאַלדענע פויגלעך, און דער אויפ־געוואַכטער, אין טהוי אויסגעוואַשענער און גלענצענדער פּאַרק, האָט זיי בעגריסט מיט זיין מאַרגען־שירה.

נאָכ'ן מאַרגען־געבעט, א בערוהיגטער און שטילער, האָט דער גענעראל אויפגעוועקט דעם לאָקיי, האָט זיך געהייסען אָנטהאָן און דערלאַנגען קאָפע.

נאָכ'ן קאָפע איז ער רייטענדיג אַוועק איבער'ן מאיאַנטעק.

זיי האָבען געהאַט נאָך א זוהן, אָבער שוין ניט אַזא געראָטענער ווי דער פּראָקוראָר און דער האָט איהר וועניג וואָס געקימערט. פון גימנאַזיע האָט מען איהם שוין אַרויסגעוואָרפען אָפּן אן אונפּעהיגען און איצט איז ער געווען א קאָדעט און איז שוין דאָס צווייטע יאָהר געזעסען אין איין קלאַס און האָט געזאָלט בלייבען אויפ'ן דריטען יאָהר. איהר גאַנצער נחת און מוטערליכער שטאָלץ איז געהאַנגען אויף דעם יונגען פּראָקוראָר און צוקונפטיגען מיניסטער.

די אונפריינדליכע, קאַלטע אויפנאַהמע פון פּאַטער האָט ווייטער דעם זוהן ניט געגעבען דעם מוט באָלד מיט איהם צו רייַדען וועגען זיין אונגעוועקליכער האַנדלונג, וועלכע האָט איהם, דעם פּראָקוראָר און אַנטיסעמיט, העכסט אויפגעבראַכט און האָט קאַמפּראָמעטירט זייער פּאַמיליע אין די הויכע פּע־טערבורגער ספערען און געקענט שאַדען זיין קאַריערע. ער האָט דערפּאַר אַבגעוואַרט און געזוכט א פּאַסענדע געלעגענהייט.

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט דער פּראָקוראָר געהייסען דעם עקאָנאָם, אז ער זאָל איהם פיהרען און וויזען דעם מאַיאָנטעק. אויף א טייך האָט ער בעגעגנט אן אָלטען גריי־גרויען חסיד'ישען אידען אין א לאַנגער ליסטרינער קאַפּאָטע, מיט א זיידענער שפּיציגער יאַרמעלקע אויפ'ן פערשאַרטען הויכען שטערען, מיט א לאַנגען טלית־קטן, וואָס האָט אַרויסגעשטעקט פון אונטער א סאַמעטענער וועסט, אויף וועלכער עס איז געהאַנגען א שווערע גאָלדענע קייט.

מיט די הענד אין די קעשענעס איז זיך דער איד אַרומגעגענגען איבער'ן טייך אין בעגלייטונג פון צוויי גרויסע פּראָבקעס, און ווי א מלך האָט ער זיי געגעבען זיינע בעפעלען ווי אזוי און וואָס צו טהאָן.

וועז דער פּראָקוראָר האָט דערזעהען דעם חסיד האָט זיך דאָס בלוט אַנגע־צונדען אין זיינע אָדערען.

— ווער איז דער זשיד? — האָט ער געפרעגט ביים סובאָטניק מיט גע־שלאָסענע צייהן.

— דאָס איז אונזער פּאַסעסאָר, גאָספּאָדין ראָזענבערג — האָט איהם געענטפערט דער עקאָנאָם און איז פערשהמט רויט געוואָרען.

דער שטאָלצער חסיד האָט זיך כּמעט ניט אומגעקוקט אויף די אָנגעקומענע און האָט ניט אויפגעהערט צו קאַמאַנדעווען מיט די פּאַרובקעס.

דער פּראָקוראָר איז דאָן צוגעגאַנגען גלייך צום פּאַסעסאָר און האָט ביי איהם געפרעגט:

— אויף וואָס פאר'א גרונד ארענדעוועט איהר ערד?

דער חסיד האָט ניט אַרויסגענומען די הענט פון די קעשענעס, האָט גע־וואַרפען אויפ'ן פרעגענדען א נייגערינגען, כּמעט קאַלטען בליק און האָט איהם געענטפערט מיט א רוהיגען שמייכעל:

— אויף וואָס פאר'א גרונד? אויפ'ן גרונד פון א קאָנטראָקט מיט'ן גע־נעראַל־אַדיוטאַנט גערשעלמאַן.

דער ווינט האָט א שאָקעל געטהאָן דעם חסיד'ס לאַנגע ציצית. די ציצית און דער רוהיגער, כּמעט אַרויסרופענדער שמייכעל פונ'ם זשיד אין דער יאַר־מולקע און מיט די הענט אין די קעשענעס: זיין שטאָלצער ענטפער, וועלכער איז דעם פּראָקוראָר פאַרגעקומען פרעך, האָט איהם צום איבריגען אויפגע־ריסען.

פֿינטלען בעלײדיגט מיט די אויגען און האָט זיך געזומען בעדיענען דעם זוהו. איהם אונטערוואַרפען אין טעלער אַריין א שטיקעל נאָך א שטיקעל און איהם צערטלעך אונטערטרייבען, אַז ער זאָל עסען וואָס מעהר. אַזוי ווי-זי וואָלט זיך בעמיהט מיט די צערטליכקייטען צו פערגלעטען די אונפריינדליכע שטימונג פון פערלעגענהייט, וואָס האָט בײם טיש געדריקט ווי א שטומע, בייזע לאָסט.

די צודרינגליכקייט פון דער מוטער האָט איהם אָנגעהויבען צו דערעסען. און דער אויסגעמאַטערטער און אָבגעוועלקטער פּנים פון יונגען פּראָקוראָר. אויף וועלכען דאָס אויסגעלאָסענע פּעטערבורגער לעבען האָט געלאָזט זיינע טיעפע שפּורען, איז מיט אמאל געוואָרען מיעד און פערשפּיצט מיט א בייזען. כמעט גרויזאָמען אויסדרוק פון א געלאַנגווייליגען אריסטאָקראַט און שלעכטען מענשען.

דער אויסדרוק האָט איבערגעשראָקען די ענערגיע. די רויטקייט פון איהר פּנים איז פערשוואונדען, זי איז פלוצים בלייך געוואָרען, און האָט זיך ווי פערלאָרען.

דאָן האָט זיך דער זוהן בעוועלטיגט: ער האָט אַרויפגעצויגען אויפ'ן פּנים א קאַלטען פּעטערבורגער שמייכעל, און האָט זיך געזומען מיט דעם שמייכעל איבערגעבען נייעסען פון די הויכע ספערען, דערצעהלען פון זיינע דיענסט-ערפאָלגען און גלענצענדע אויסזיכטען אין דער צוקונפט.

די מוטער האָט אויפגעשטראָהלט. איהרע אויגען האָבען אויפגעהערט בעלײדיגט צו פּינטלען און אָנשטאָט דעם האָט זי אָנגעהויבען צו וואַרפען אויפ'ן פּאָטער און אויף דער שוועסטער גלייקליכע בליקען פון א שטאָלצער מוטער, האָט איהם אויסגעהערט מיט בעוואונדערונג און אָן אפּענעם מויל, און האָט דערביי שנעל געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

דער פּאָטער און די שוועסטער, ווי זיי וואָלטען געהאָט אָבגערעדט צוויישען זיך, זיינען אָבער געבליבען קאַלט און גלייכגילטיג צום פּראָקוראָר'ס ערפאָלגען. אַזוי ווי ער וואָלט זיי געווען פאָלשטענדיג פרעמד, און האָבען איהם אונטערגעהאָלטען מיט קארגע און קאַלטע רעפּליקען.

דעם פּראָקוראָר איז ניט געלונגען צו בעלעבען די שווערע שטימונג און מען איז זיך שטום צוגאַנגען פון טיש, ווי בעפרייטע און ערלייזטע.

דער אידישער פּאָעסאָר

דער זוהן האָט זיך פּאַרלויפיג ניט געאיילט צו זאָגען, ניט דעם פּאָטער און ניט דער מוטער, וועגען דעם צווישק וואָס האָט איהם פלוצים געבראַכט צו זיי צוגאָסט. דער פּאָטער האָט איהם ווייטער ניט געפרעגט, די מוטער האָט דעם בעזוך פון גאָסט געהאָלטען פּאַר נאַטירליך און איז געווען צופרידען. אַז דער מאַן האָט אָבגענעבען זיינע פּאָסעסיעם א אידען, האָט זי נאָך אַליין ניט געוואוסט. ווייטער האָט זי אויסגעמידען צו רעדען מיט'ן זוהן פון דעם נייעם מאיאָנטעק וועגען אָן אָנדער אורזאַך. ער איז געווען געקוויפט קעגען איהר וויליגן אויף נאַטאַשא'ס נאָמען, און זי האָט געציטערט פאַר א פאַמיליען-קאַנפליקט, אַז דער עלטסטער יורש זאָל זיך דעריבער ניט עמפּערען און איהר לעבלינג זאָל זיך פון איהר דערפאַר אינגאַנצען ניט אָבווענדען

בעל? איך האָב מיך שוין אַזוי בעוואַרענט אין קאָנטראַקט. דער גאַנצער אחריות איז זיינער.

— וואָס? — האָט אויסגעשריען דער פּראָקוראָר.

— וואָס דו הערסט, פּריץ! — האָט ניט אויפגעגעבען דער פּאָסעסאָר זיין רוהיגען טאָן אָון ניט אַרויסגענומען די הענד פון די קעשענעס.

— פּאָסמאָטרים! — האָט איהם צוגעוואַרפען דער פּראָקוראָר, און האָט זיך אויסגעדרעהט צו איהם און האָט זיך געלאָזט געהן פון טאָיק.

דער עקאָנאָם האָט זיך אזוי ווי געשעהמט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און איז איהם נאָכגעגאַנגען ווי א פּאַראָדטייל־טער.

דער סאַדעגורער חסיד

ראָזענבערג איז געווען א סאדעגורער חסיד, מיט אן אייזערנעם בטחון פריהער אין גאָט און נאָכדעם אין רבי'ן, און דערצו נאָך א איד א גביר און א נצחן. ער איז געבליבען אויף'ן טאָיק מיט די הענד אין די קעשענעס און האָט ווייטער געקאָמאַנדעוועט ווי א מלך.

פונדעסטוועגען האָט דער פּאָסעסאָר באַלד פערלוירען זיין רוהיגע און קאַלטבלוטיגע שטימונג. דעם פּראָקוראָר'ס ווערטער האָבען ווי א גיפט אָנגע־הויבען באַלד צו ווירקען גלייך ווי ער איז אָבגעפאָהרען. ער האָט געהייסען איינ־שפּאַנען זיינע פערד, וועלכע האָבען געקאָסט מעהר פון געזאַלס שפּאַן און איז אַוועק אין הויף אַריין, וועלכער איז געווען 7 ווירסט ווייט פון דעם טאָיק. וואו עס האָט איהם געטראָפען דער פּראָקוראָר.

די געזעלשע האָט דערזעהן דעם אידישען פּאָסעסאָר איהרען צום ער־שטען מאָל. וועז דער געזעל האָט איהם פערדונגען די פּאָסעסיעס איז זי גראָד געווען אין דער נאָהענטער גרויסער שטאָדט, וואוהין זי איז געפּאָהרען אייגקויפען פערשיעדענע זאכען. המן דער מעלקער האָט געטשאָטעווט און אָבגעווארט דעם טאָג און האָט באַלד געבראכט דעם פּאָסעסאָר און מ'האָט שנעל אָבגעשלאָסען דאָס געשעפט אויף א פּשוט רוסיש שלים־צעטעל.

ראָזענבערג אַליין איז געווען א גוטס־בעזיצער, דער לעצטער אידישער „פּאָמיעשטשיק" אין דער גובערניע, און די אידען האָבען איהם געשאַצט אין א האַלבען מיליאָן רובל. זיין קרעדיט אין די בענק איז געווען אונבעשרענקט און געדרעהט האָט דער סאַדוגערער חסיד געשעפטען אויף סומען, וועלכע ער האָט אַליין שוין ניט געקענט אויסרעכענען. געקענט האָבען איהם אַלע פּריצים פון ווייט ארום אויסער די גרענעצען פון דער גובערניע. געהאָקט האָט ער וואלד בשותפות מיט'ן גענעראל־גובערנאַטאָר אַליין, און דער חסיד מיט'ן לאַנ־גען טלית־קטן פלעגט ניט נתפּעל ווערען פאר קיין גראָף און פאר קיין קניאז. די יונגע גרעפין פאָן־מעק, וועלכע האָט געהאט מאיאָנטקעם אין דער גובערניע און געשעפטען מיט דעם חסיד, איז געווען זיין כפרה. זי פלעגט זיך מיט איהם כסדר עצה'ן און זיך בעריהמען פאר איהרע בעקאַנטע אריסטאָקראַטען, אז זי איז פארליעבט אין דעם אלטען אידען. דער חסיד פלעגט דערפאר אריינפאה־רען אין גרעסטען הויף מיט וועניגער יראת הכבוד ווי צום סאדעגורער

א ווילדער בראנד פון פאטאלאגישער, כמעט מענשענפרעסערישער שנאה צום אידען האט זיך אנגעצונדען אין זיין ברוסט און איז באלד פון דארט ארי־ בערגעשפרונגען צום מוח, געברענט דעם גארגל, דאס פערגיפטעטע בלוט און צוזאמענגעדריקט די הענט איז פעסטע וויטענדע קולאקעס.

— ווייסט איהר, אז דער קאנטראקט איז אן אונגעזעצליכער אקט? אז דער גענעראל־אדיוטאנט גערשעלמאן האט ניט געהאט קיין רעכט אייך ארוים־ צוגעבען אזא קאנטראקט? — האט ער געפרעגט ביי דעם פאסעסאר כמעט א גרינער פון כעס און זידענדען האס.

— איך וויים! — האט געענטפערט דער איד קאלטבלוטיג און מיט דעמזעלבען שמייכעל.

— איהר וויסט?! — האט א ברום־געטהאן דער פראקוראר און האט איהם דורכגעלעכערט מיט זיינע צוויי גרינע און בייזע אויגען. — און וויסט איהר וואס אייך קומט דערפאר? א?

— וואס א שטייגער? — האט געפרעגט גלייכגילטיג דער חסיד מיט'ן לאנגען טלית־קטן און נאר אלץ ניט ארויסנעהמענדיג די הענט פון די קע־ שענעס.

— רוקי פאשוואם, זשיד! וועז א פראקוראר רעדט צו דיר זאלסטו ניט האלטען די הענט אין קעשענעס! — האט דער יונגער גערשעלמאן געוואלט אויסשרייען אין בלינדער זידענדער וואוטה, אבער ער האט זיך איינגע־ האלטען.

— א וויסילקע פון צעהן גובערניעס! קיין ארכאנגעלסק! — האט אוים־ געשריען דער פערטרעטער פונ'ם געזעץ.

— עט! — האט זיך אנגערופען דער איד מיט א גלייכגילטיגען בטול.

— וואס־זשע, גלויבסט ניט? — האט איהם געפרעגט דער פראקוראר.

— ניין! — האט געענטפערט דער פאסעסאר שוין ערנסט, מיט א קאטע־ גארישען טאן.

— ווארום? ווער וועט עם דיך אזוי פראטעזשירען? וואס־זשע, איהר אידען שטעהט שוין אפשר העכער פונ'ם געזעץ?

— און דער גענעראל איז עפעס א הונט? א גענעראל, א גלאוונאקאמאנ־ דיושטשי, עפעס דעם קייסער'ס אדיוטאנט, ער איז עפעס א גארנישט? א? איך גלויב, אז ער וועט עס ניט דערלאזען — האט איהם בערוהיגט דער פאסעסאר.

דער פראקוראר האט דערהערט אין דעם חסיד'ס שטימע א בייזען און פרעכען שפאט.

— אזוי? הם... הם... — האט געזאגט גערשעלמאן צווישען די צייהן. — נו, אויב יא אזוי, זאגט דיר דעם גענעראל'ס אייגענער זוהן און דער פראקוראר פון פעטערבורגער אקרוזשנאי סוד, אז דו זאלסט אוועקווארפען די געשיכטע, און אויב ניט גיב איך דיר אליין א וויסילקע קיין ארכאנגעלסק. איך אליין!

דער פאסעסאר איז מיט אמאל בלייך געווארען.

— אה, ביזטו הייסט עם, פריץ, דעם גענעראל'ס זוהן... זעהר פיין... זעהר אנגענעהם, כ'לעבען. ווייסטו אבער, פריץ, אז אויב דו גיסט מיר א וויסילקע, דארף מיר דיין פאטער בעצאהלען א „ניעאפסטאיקע" פון פערציג טויזענד רו־

שטער מיט אַן ארויסרופענדען שמויכלענדען בליק, דער צווייטער מיט אַ בליק פול מיט פערניכטענדען האס און פאטאלאגישען עקעל.

אז דער חסיד איז ארויפגעשפרונגען אויף'ן שהנעם, ווי אַ ליאלקע אויס־געפוצטען, פייעטאנדעל און האט שטעהענדיג, ווי אַ אידישער פרינץ, אַ גע־שריי געטהאן צום קוטשער: „טראגאי!" און דער רייכער שפאן האט זיך אַ ריס געטהאן פון ארט, האט די ענגעראלישע אַ פאטש געטהאן מיט די הענד און אויסגעשריען צום זוהן אין העכסטער בעלידיגונג און עמפערונג:

— ווי געפעהלט עם דיר?

— ווי פרעך ער איז, דער זשיד! — האט אויסגערופען דער פראקוראר כמעט מיט צייהן־קריצענישׂ.

— דו ביזט דאך אבער אַ פראקוראר! — האט זיך געוונדעט צו איהם די מוטער מיט אויסגעשטרעקטע הענד, אזוי ווי זי וואלט זיך געוונדעט צום פראקוראר פאר גענצליכען שוין גענגן דער אידישער פרעכהייט, און ער וואלט נעקענט פערביטען דעם אידען צו זיין פרעך.

דער שטורם

דער ענגעראל איז אין דערזעלבער צייט ארומגענאנגען אויפגערעגט הין־און־צוריק איבער'ן קאבינעט און האט זיך געגרייט צום שטורם, וועלכער האט שוין אויף איהם געווארט אויף דער ווראנדע.

זיין מיליטערישער טעמפעראמענט איז אבער תמיד געווען מעהר נוטה צו אטאקירען ווי צו פערטיידיגען זיך. אויך איצט איז ער ארויס אויף דער ווראנדע פאר אן אטאקע.

— טשטאוש עטא, גאספאדין פראקוראר! איהר זענט עס געקומען צום טאטען אויף אַ רעוויזיע? — האט ער זיך געוונדעט צום זוהן מיט אַן אויס־געשטרעקטער ציטערענדער ברוסט.

דער זוהן האט אויסגעהאלטען די בייזע בליקען פון פאטער.

— יא, איך האב זיך מיט מיינע איגענע אויגען געואלט איבערצייגען אין דעם אונגלויבליכען, אונגעהערטען פאקט, ווי אזוי אַ ענגעראל־אדיוטאנט פון רוסישען דיענסט, אן אלטער פראוואסלאוונער ענגעראל מיט גרויסע מיליטערישע פערדיענסטען, איבערטרעט דאס רוסישע געזעץ און דעם וועלען פונ'ם רוסישען אימפעראטאר, וועלכער האט איהם בעשאטען מיט זיינע חסדים, און גיט איבער די רוסישע ערד, וועלכע איז אנגעזעטיגט מיט רוסישען בלוט און רוסישען שוויים, אין די וואוכערשע הענד פון אַ זשיד, וועלכער טראכט נאר פון געלד און פערדיענסטען און וועט נאר זוכען די ערד אויסצוזויגען — האט איהם פאטעטיש געענטפערט דער פערטרעטער און דער שומר פון רוסישען געזעץ.

די פאטעטישע מליצה פון פראקוראר האט מיט אמאל פערצוימט דעם גאנצען אימפעט פון ענגעראל'ס ברויזענדער אויפרעגונג מיט וועלכער ער איז ארויס אויף דער ווראנדא.

זיין ברוסט האט זיך שנעל בעוועגט. אַ וויילע האבען זיי זיך אנגעקוקט

רבי'ן. אזוי איז ער איצט אויך צוגעפאהרען צום גענעראל, וועלכען ער האט געטראפען אויף דער ווראנדע.

ווי א יונגער מאן איז דער גענעראל איר טשעפקע ארויסגעשפרונגען פון פייעטאן, ארויפגעגאנגען אויף דער ווראנדע און האט דערלאנגט דעם גענעראל די האנד.

אז די גענעראלשע האט דערזעהן פאר איהרע אויגען דעם זשיד, וועלכער האט אליין אויסגעזעהן ווי א רבי, זיין אונגעצוואונגענעם אויפטריט און דאס גרוסען זיך מיט איהר מאן ביי די הענד, האט זיך אין איהר אנגעצונדען א העלליש פייער.

ווי כסדר, האט זי אנגעהויבען ווארפען ארום זיך פרעגענדע אוין עמפערטע בליקען, אוין שנעל פינטלען מיט די רויטע אויגען. דער גענעראל אבער האט זיך ניט געלאזט ריידען אויף דער ווראנדע און האט באלד איינגעלאדען דעם פאסאר צו זיך אין קאבינעט אריין.

— ווער איז דער זשיד? — האט זי געפרעגט די טאכטער, וועלכע איז געזעסען איבער א בוך.

נאטאשא האט אויף איהר אויפגעהויבען די אויגען — אויגען פון א טיגער־צווימערין.

— איך וויים ניט! — האט זי איהר בייז געענטפערט. זי האט זיך אויפגעהויבען אוין איז מיט'ן בוך אבגעגאנגען אין פארק אריין.

ראזענבערג האט דערצעהלט דעם פאטער פון זיין בעגעגעניש מיט זיין זוהן אוין פון דער וויסילקע מיט וועלכער יענער האט איהם געשראקען.

דער גענעראל האט געקוקט אויף איהם ווי אויף א פעררוקטען. זיינע יאהרען האט ער פערבראכט אין סיביר אוין אין קאווקאז, ווייט פון אידען, אוין דער אלטער סאלדאט האט געהאט א שלעכטען בעגריף פון די אלע בעשרענקונגען אוין געזעצען, וועלכע עקזיסטירען אין רוסלאנד בנוגע די אידען.

— ווער קען מיר פערביטען אבצוגעבען מיין מאיאנטעק, מיינע פאסעסיעס וועמען איך וויל? — האט ער געפרעגט דעם פאסאר.

ראזענבערג האט זיך גענומען, מיט א שמייכעל, איהם אויפקלעהרען וואס פאר א ווערטה עס האט אין רוסלאנד א איד.

דעם גענעראל האט דאס זעהר אויפגעבראכט, אוין ער האט שוין מעהר ניט געקענט רעדען פון אויפרעגונג.

— טשעפוכא! — האט ער ווי אויסגעשפיגען דעם אידען אין פנים אריין. אזוי ווי דער איד וואלט געווען פעראנטוואָרטליך פאר דער „טשעפוכא". — איהר האט דא צו טהאן מיט מיר! מיט'ן גענעראל־אדיוטאנט גערשעלמאן! — אוין ער האט איהם געהייסען זיך ניט זארגען אוין איבערנעהמען אלע פינף טייקען.

ראזענבערג האט באלד פערלאזען דעם גענעראל'ס קאבינעט. אויף דער ווראנדע איז שוין געווען דער יונגער גערשעלמאן, וועלכער האט אויפגערעגט דערצעהלט דער עמפערטער גראבער קאצאפקע, וואס דער פאטער האט אבגעטהאן דעם געזעץ אוין פערזענליך איהם, זיין זוהן.

דער חסיד אוין דער צורר היהודים האבען זיך איבערגעקוקט, דער ער־

רוסישער אימפעראטאר געהאלטן דעם געזעץ, וועלכער מאכט קיין אויסנאהמען מיט קיינעם — האט איהם געגעבטפערט דער פראקוראר מיט א בעלעהרענדען טאן, ווי מען לערנט א נאאיוו קינד.

זיינע גרינע אויגען זיינען שוין אבער געשפרונגען פון זייערע לעכער פון אויפרעגונג.

— און בעסער וועט זיין זיך צו רעכענען מיט'ן זשיד און ניט שענדען דעם אלטען קאפ אייערען און מיך... איהר וואלט פון מיין קאריערע אויך בעדארפט א טראכט טהאן — האט בייז געענדיגט דער פראקוראר.

וואהנזיניג איז געווארען דער אלטער קראנקער מאן, אז ער האט דערהערט דאם וואָרט „קאריערע".

— א לעגען ! — האט ער אויסגעשריען און א טופע געטהאן מיט די פים — רוסלאנד ווערט רעגיערט ניט פון פעסטע געזעצען, נאר פון יונגע און אלטע קאריעריסטען ווי דו, וועלכע שמייסען און קנוטעווען פויערים ביז צום טויט, פיהרען ראמאנען מיט אלטע עקעלהאפטע שליאכעם ווי דיין גרעפין איז און שטעלען זיך צוליעב זייער קאריערע פאר קיין זאך ניט אפ... דעם אייגענעם פאטער וועלען זיי זיך ניט אפשטעלען צו הענגען...

די מוטער פון בעלידיגטען זוהן האט ווידער אויסגעשריען אזוי ווי מען וואלט איהר דערלאנגט מיט א האק איבער'ן קאפ, און אלע זיינען מיט אמאל שטיל געווארען.

דער פאטער אליין האט זיך איבערגעשראקען פון זיינע ווערטער און איז געפאלען ערשעפט אין שטוהל. דאם הארץ האט זיך אבגעשטעלט און דער טויט האט איהם פלוצים אריינגעקוקט אין פנים אריין אזוי נאהענט, אז ער האט דערפיהלט אויף זיך זיין אטעם. ער האט זיך אבער איצט ניט איבערגעשראקען פאר איהם און האט איהם ערוואָרט מיט א מין נייגיעריגקייט... גלייכגילטיג געווארט, ווי אויף אן ערלייזונג פון דער פיינדליכער, פינסטערער וועלט, פון וועלכער ער איז אנטלאפען און וועלכע איז איהם נאכגעלאפען און האט איהם ניט געוואלט ארויסלאזען פון איהרע גרויזאמע הענד.

מ ל כ ה

צווישען די אקאציעס איז ערשיענען מלכה די לאנגע.

די אידענע האט ארויפגעקוקט אויף דער וועראנדע צום געגעראל מיט אן אויסגעקרימט בעטענדען מויל, פון וועלכען עם האבען ארויסגעקוקט איהרע גרויסע, קרומע צייהן, ווי ביי א בעטענדען און געשלאגענעם הונד.

די גענעראלשע האט אויפגעוואכט, האט אנגעהויבען לויפען איבער דער וועראנדע און רופען די לאקייען און דיענער.

ווי אין א חלום האט דער קראנקער, פון טויט שוין פערקלעמטער ברודער צוגעקוקט ווי אזוי פעטרושא דער גערטנער איז ארויסגעלאפען מיט א בעזים פון דער אראנזשעריע און האט זיך געמומען שלאגען די ארימע אידענע איבער'ן קאפ, ווי אזוי די גראבע קאצאפקע האט געוואָרפען פון דער וועראנדע מיט די הענד ווי אין א ווילדען טאנץ און האט געשריען :

ניט ווי פֿאַטער און זוהן, נאָר ווי צוויי פֿיינדלעכע און פֿערביטערטע וועלטען. דערנאָך האָט ער אָנגעהויבען וואַרפֿען בליקען אויף דער עמפֿערטער קאַצאַפּקע. וועלכע האָט געקוקט אויף איהם מיט פינקלענדע, פֿערניכטענדע אויגען אוּן צודיק אויפֿן זוהן.

קיין מאָל אין לעבען איז איהם די גראָבע פֿרוי ניט געווען אזוי פֿרעמד, פֿיינדליך אוּן אָבשטויסענד. ער האָט זיך אָבער מיט אַמאָל דערפיהלט בעזיעגט אוּן שוואַך פּוּן דער פֿרעמדער אוּן פֿיינדלעכער וועלט אוּן האָט נאָר געקענט אויסרופֿען זיין געוועהנלעכעם: „טשעפּוכא"! אוּן האָט זיך גלאָזט שפּאַנען הין אוּן צוריק.

דער זוהן האָט זיך הויך אוּן בייז צוגאַכט:

— שעהן! פֿיין! דאָס געזעץ אוּן דעם צאָר'ס ווילען טשעפּוכא!

די גענעראַלשע האָט אָנגעהויבען פֿערצווייפֿלט צו ברעכען די הענד, אזוי ווי דער גענעראַל וואָלט בעגאַנגען דעם גרעסטען חלול־הקודש.

— טשטא עטטא? קרעסטא נא טעביע ניעט? (וואָס איז מיט דיר? דו טראָגסט ניט קיין צלם?) — האָט זי געפֿרעגט דעם מאָן, אוּן אזוי ווי ער האָט איהר ניט געענטפֿערט, האָט זי זיך ווידער געוועגדעט צום זוהן:

— א פֿראָקוראָר ביזטו צי ניין?

דא האָט ער שוין ניט אויסגעהאַלטען. דער כעם האָט איהם גענומען וואַרגען אוּן שטיקען.

— איך שפּיי אויף דיר אוּן אויף דיין פֿראָקוראָר! — האָט דער אַלטער מאָן אויסגעשריען אוּן אזוי ווי איהר אָנגעשפּיגען גלייך אין פּנים אַריין, אוּן איז אַוועק פּוּן דער וואַראָנדע.

די גענעראַלשע האָט אויסגעשריען ווי א פֿערוואונדעטע אוּן איז ווי א ג'חלש'טע געפֿאַלען אין א שטוהל.

דער זוהן האָט זי אין זיין עמפֿערטער בעליידיגונג גלאָזט חלש'ען אוּן האָט זיך ניט געריהרט פּוּן אָרט.

א וויילע האָט געהערשט א טויטעם שווייגען. אין עטליכע מינוט אַרום איז דער גענעראַל ווידער אַרויסגלאָפּען אויף דער וואַראָנדע, אָבער שוין אָנגעטאָן אין א גאַלדענעם פֿאַראַד־מונדיר, וועלכער איז געווען בעהאָנגען מיט א לאָנגער שורה פּוּן בריליאָנטענע, אויף דער ברוסט ציטערענדע צלמים אוּן מעדאַלען. אין דער זייט פּוּן גאַלדענעם מונדיר איז געהאָנגען א שוועבד מיט בריליאָנטען, וועלכע ער האָט געקראָגען פּונ'ם צאָר אין לעצטען קריעג.

דער גענעראַל אַדיוטאַנט האָט זיך אויסגעצויגען פֿאַר'ן זוהן ווי פֿאַר'ן צאָר, אין דעם גאָנצען גלאָנץ פּוּן זיין גלענצענדער מיליטערישער קאַריערע אוּן האָט זיך געוועגדעט צו איהם מיט די ווערטער:

— אוּן איך וואָל פֿרעגען דעם צאָר, אויב א גענעראַל פּוּן מיינע מיליטערישע פֿערדינסטען האָט ניט קיין רעכט צו באַלעבאַטעווען אין זיין אייגענעם מאַיאָנטאָק ווי אזוי זיין האַרץ וויל, ווי אזוי ער האָלט עס פֿאַר נוצליך.

דער פֿראָקוראָר האָט זיך צוגאַכט איהם גלייך אין פּנים אַריין בייז אוּן שפּאַטיש, ווי מען לאָכט פּוּן א נאָר.

— רוסלאַנד ווערט רעגיערט אויפֿן גרונד פּוּן פּעסטע אוּן בעשטימטע געזעצען, וועלכע זיינען הייליג פֿאַר יעדען, אפילו פֿאַר'ן צאָר. אפילו דער

דען אָטעם, קען זיך אָבער ניט ריהרען פון אָרט, דאָס קראַנקע האַרץ האָט זיך שוין אָבגעשטעלט און איז טויט...

דערפיהלט האָט ער צוריק זיין שוואַכעם און מיעדעם קלאַפען ערשט אין בעט, איבער וועלכען עס איז שוין געשטאַנען א אידישער יונגער מאַן, דער דאָקטאָר פון שטעדטעל, און נאָטאַשא, מיט צוויי פערווויינטע און פערצווייפעלטע אויגען...

נאָטאַשאַ'ס האַרץ

דער געגנערשאַפט האָט זיך נאָכ'ן האַרצשלאָג ערהאַלט. דער אָנפאַל איז געוען א לייכטער. דער סקלעראָזע האָט אָבער פראָגרעסירט און געטהאָן נאָר א שריט אַנטקעגען דעם טויט. מען האָט געקענט ערוואַרטען א צווייטען אָנפאַל און שוין דעם לעצטען. דער דאָקטאָר האָט עס פון נאָטאַשא'ן ניט באַהאַלטען און זי האָט עס אַליין גוט פערשטאַנען.

און דער גרעאַנק האָט נאָטאַשא'ס נשמה אַריינגעשלייפערט אין א טויט־פאַניק. צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען האָט זי דערפיהלט, אז נאָכ'ן פאָטער'ס טויט בלייבט זי אויזאַם און אין א פיינדליכער און פרעמדער וועלט, אונבעשיצט און בערראָהט, און די וועלט, בעזונדערס דער ברודער, וועט אויף איהר ניט האָבען קיין רחמנות.

דער אינצידענט מיט דער געשלאָגענער אידענע און פריהעריגע פערדעכטיגע אינצידענטען, וועלכע האָבען זיך געזאַמלט אין די טיפענישען פון אונבעווואוסטזיין; דעם פאָטער'ס זינלאָזע וועכטער, וועלכע האָבען זיך ביי איהם אַרויסגעריסען אין זיין גייסטיגער און קערפערליכער גסיסה, וועו ער איז געלעגען אין בעט, אַלעס צוזאַמען האָט פלוצים געוואַרפען א נייעם שיין אויף די לעצטע צוויי יאָהרען פון זיין פאַמיליען־לעבען, וואָס איז געווען פול מיט קריג און דראַמאַטישע עפיזאָדען און סצענעס. ביי דעם שיין, ווי ביים צאַנקען פון א בייזער און דונקעלער אהנונג האָט זי מיט אַמאָל דערזאהן דעם אָבגרונד, פאר וועלכען דער אַלטער מאַן איז איצט געשטאַנען... א בליץ פון זיין זעלען־טראַגעדיע האָט בעלויכטען אוו מיט א טויט־שרעק צושפאַלטען איהר מח... די אהנונג איז אָבער צוריק אַנטלאָפען אין די טיפענישען פון אונבעווואוסטען, זיך דערשראָקען פערשטעקט אין די טיעפע קעלערען פון איהר נשמה...

דער אָבגרונד איז געווען אזוי שרעקליך, אזוי אומגעלומפערט גרויזאַם און אונמענליך, הויפטזעכליך אונגלויבליך, אז דער שיין וועלכער האָט איהם אויף א מאָמענט בעלויכטען פאר נאָטאַשא'ס אויגען, איז אַליין אַנטלאָפען פון איהם פון שרעק... אזוי אַנטלויפט דערשראָקען און פערשווינדעט דער בליץ, וואָס צושפאַלט די פינסטערע נאכט...

און די פינסטערע נאכט האָט צוריק אַרומגעכאַפט נאָטאַשא'ס מח, איהר נשמה... זי האָט וווייטער ניט געוואוסט וואָס עס טהוט זיך אַרום איהר, וואוהין זאָל זי געהן...

די פיינדליכע געשטאַלטען זיינען שוין אָבער געוואקסען פון אַלע זייטען, נערראָהט און געלויערט אין יעדען ווינקעל... איהרע אויגען האָבען זיך ge־

— שטאַרקער ! שטאַרקער ! זאָל זי מעהר ניט קריכען, די פֿאַרכאַטע זשידאָווקא !

אַרונטערגעשריען האָט אויך פון דער וועראַנדע מיט א ווילדער און פרעמדער שטימע דער פערטרעטער פון רוסישע, געזעץ.

דער גענעראַל האָט געוואָלט אויסשרייען, אַרונטערלויפען און זי שיצען. ער האָט זיך אָבער ניט געקענט ריהרען פון אָרט, ווי א געלעהמטער און געשמיעדטער, ווי ביי דער נאַכט וועז דער זוהן איז אָנגעקומען, וועז דער קאַשמאַר האָט צוגעדריקט זיין ברוסט ווי א בארג.

ווי דאָן אין קאַשמאַר האָט דאָס לאַנגע לעבען אָנגעהויבען לויפען פאַר זיינע אויגען אין א ווילדען און שנעלען טאַנץ. פון איין זייט די פרעמדע געשלאָגענע אידענע, זיין אייגענע שוועסטער ; פון דער אַנדערער זייט דער פרעמדער פראָקוראָר — אַן אייגענער זוהן, מיט א פנים, אויסגעקרימט פון פאַטאַגישען עקעל און צוגלייך מיט א ברוטאַלער, סאַדיסטישער פרייד איבער'ן פאַנישען שרעק, אין וועלכער די אידענע האָט זיך געדרעהט אונטער פעטרושקע'ס שטעקענס.

— לופי ! לופי יעיא, זשידאָווסקויו סוואַלאַטש ! — האָט געשריען דער פראָקוראָר אין בייזען און ווילדען עקסטאַז און האָט זי שיער ניט דערוואָרגען מיט'ן פרייד און פערגעניגען.

פלוצים איז ווי א שוואַלב, ביי וועלכער מען האָט צוראַבעוועט די נעסט, פון ערגעץ ארונטערגעפלויגען נאַטאשא, א קליינע, אָבער אזא ווילדע און עמפערט שרייענדע, אז איהר געשריי האָט דעם פאַטער צושפּאַלטען דאָס האַרץ מיט'ן מח.

זי האָט אַרויסגעכאַפּט פון פעטרושא'ס האַנד דעם בעזים און האָט אָנגעהויבען שלאָגען דעם גערטנער איבער'ן קאָפּ מיט א ווילדערוואוטה.

פעטרושקא איז אָבגעשפּרונגען א דערשראָקענער און איז אוועק.

דערנאָך האָט זי אָנגעהויבען צו פאַכען מיט'ן בעזים און שרייען אויפ'ן ברודער און דער מוטער.

ביידע זיינען געבליבען שטעהן געלעהמטע, שטומע און טויט־בלייכע.

דער הונד איז אָנגעלאָפען מיט א ווילדען בילען און נאַטאשא האָט איהם דערלאַנגט מיט'ן בעזים איבער'ן קאָפּ און דער הונד האָט געשפּאַלטען די לופט מיט זיין קלאָגענדען ליאַרעם. נאַטאשא האָט אָנגעכאַפּט די אונגליקליכע אידענע ביי די הענד, האָט זי געגלעט, פון זיך ארונטערגעכאַפּט דאָס זייגערל, די פינגערלעך פון איהרע פינגער און געשטופט דער אידענע אין די הענד און זי געטרייסט און געבעטען אום פערצייהונג.

די אידענע האָט געקוקט איבער איהר קאָפּ צו איהם, צום גענעראַל, מיט צוויי בעטענדע און רופענדע אויגען, אַזוינע פיינליכע און ברענענדע אויגען. וועלכע שרעקען מעהר ווי די אויגען פון וואַרטענדען טויט.

צוגעקאָווען צו זיין שטוהל מיט'ן טויט'ס בליקען אויף זיך, האָט ער זיך אָבער ווי אין חלום ניט געקענט ריהרען פון אָרט. די גאַנצע שנעל און ווילדלויפענדע ווירקליכקייט געהט איבער אין חלום ווי אין א ווילדען קאַשמאַר. וועלכער ציהט זיך לאַנג ווי דאָס לעבען... דויערט א אייביגקייט... ער זעהט אָבער אין חלום די ווירקליכקייט, פיהלט אויף זיך איהר לעבעדיגען און בריהענ־

אבגעלעבטער און פאר דער צייט געעלטערטער פנים האט אבגעשפּיגעלט אזא קאבענדען, מיט גרויס מיה דערשטיקטען האס צו איהר, אז דאס בלוט איז פערגליווערט געוואָרען אין די אדערען פון דער גוטער נאטאשא.

אזוי ווי זי וואלט דערזעהן פאר זיך ניט קיין ברודער, נאר דעם מלאך־המות אליין.

ערשט איצט האט זי דערפיהלט די בעדייטונג פון דעם, וואס דער פאטער האט געקויפט דעם מאינטעק אויף איהר נאמען. זי האט עס ביז אהער אויפ־געפאסט נאר אלס א פארמאליטעט, א פאקט אהן א וויכטיגען אינהאלט.

ווי א בליץ צורייסט די פינסטערע נאכט, אזוי האט דער פאקט ווידער מיט אמאל צוריסען און בעלויכטען דעם פלאנטער פון פאטער׳ס לעבען, זיינע טראגישע פאמיליען־פערהעלטניסע. דיזעלבע בייזע אהנונג האט ווידער גע־ווארפען א שיין אויף זיין לעבען און ביי דעם שיין האט זי נאך אמאל דער־זעהן דעם שרעקליכען אבגרונד און זי האט אויפגעשוידערט און דער צונג האט ניט געקענט זיך בעוועגען פון שרעק און ענטפערען.

דעם ברודער אבער איז איהר איבערגעשראקען געזיכט געפעלען געוואָרען.

דער בייזער, אבגעלעבטער פנים זיינער, די גרינע, קאצישע אויגען האבען זיך אנגעצונדען מיט דעם פערגענגיגען פון א פייניגער, מיט א פרייד פון א בייזען טיוועל.

— דערפון וועלען מיר רעידען אן אנדערש מאל... איך וועל רעידען מיט׳ן אלטען אליין... זאל דער אלטער אביסל קומען צו זיך... איך גלויב, אז פון דעם גלעזל געהערט א גרויסער טייל דער מוטער און מען האט זי אויך בעדארפט פרענגען. מיר זיינען צוויי ברידער. אליאשא דארף ערשט לערנען און מאכען א קאריערע... יא, דערפון וועלען מיר רעידען אן אנדערש מאל. פאלויפיג בעפעהל איך דיר, אלס דער עלטסטער אין דער פאמיליע, אז דו זאלסט זיך צורעכענען מיט׳ן זשיד דעם פאספאר, איהם אבגעבען זיין גלעזל און איהם הייסען גיהן פון דאנען. פאר׳ן איבריגען וועל איך שוין זארגען. ער וועט ביי מיר גיהן אהין וואו דער שווארצער פעפער וואקסט. צופום וועט ער שוין גיהן מיט׳ן עטאפ און וועט שוין ביי מיר ניט פאהרען אין קיין פאיטאן געשפאנט מיט טויזענד רובעלדיגע שווארצע פערד.

די קלייניע נאטאשא איז געקומען צו זיך און האט זיך אויסגעצויגען אזא מעכטיגע אין איהר טראץ.

— יא, דער מאינטעק איז מיינער און איך בין די באלעבאסטע פון איהם. און אלס די באלעבאסטע פון דעם שלאס, אין וועלכען איהר, הערר פראקוראר, זייט נאר מיין גאסט, בעט איך אייך צו פערלאזען איהם און אומקאהרען זיך צוריק קיין פעטערבורג מאכען וויטער אייער גלענצענדע קאריערע. וועו איהר וועט אוועקפאהרען וועט דער אלטער קראנקער מאן וועניגסטענס קענען ארויס־גיהן פון זיין צימער און כאפען א פרישען אטהעם־צוג.

ער האט אויפגעהויבען די האנט גרייט זי צו שלאגען אין בלינדער וואוטה. זיין פנים איז געווען ווילד אויסגעקרימט, ווי ביי א תלין...

נאטאשא האט זיך ניט אפגעווענדט.

— איך וואלט עס געוואלט זעהן — האט זי געזאגט רוהיג און בעוועלטיגט און האט צוגערוקט נעהענטער איהר פנים. און די בעוועגונג, דער דרייסטער

נראָבען אין דער ארומיגער פינסטערניש... דאָס פערציטערטע האַרץ האָט ערוואַרט דעם אָנפאַל פון יעדער זייט און האָט ניט געוואוסט פון וואַנען דער פיינד וועט זיך איבערפאַלען מיט א טויט־קלאַפ.

בעוועגט פון זעלבסטשוץ האָט זי געוואָלט נעהמען דעם אַלטען מאַן און אַנטלויפען מיט איהם פון דער פינסטערער און דראָהענדער וועלט, רעטטען זיך און איהם. זי האָט מיט איהם ווידער געוואָלט פאָהרען קיין אויסלאַנד, צו די גרויסע פראָפעסאָרען, קיין איטאַליען. דער אַלטער האָט זיך אָבער דערפון האַרטנעקיג אָבגעזאָגט און האָט ניט געוואָלט פערלאָזען זיין בעט און דאָס צימער.

— איך וויל ניט שטאַרבען אין וואַגאָן אַדער אין א האָטעל — האָט ער געזאָגט צום דאָקטאָר, וועלכער האָט איהם געהייסען פאָהרען קיין אויסלאַנד.

דער זוהן איז נאָך געווען, צום פאָטער אָבער איז ער ניט אַריינגענאַנגען. פון דער פרוי פלעגט זיך דער מאַן אויסדרעהען צו דער וואַנד מיט א קאַלטער וואוסיווען ציטער און זי האָט זיך אויך בעליידיגט און אויפגעהערט אַרויסצוגעהן אין זיין צימער און געקוקט אויף דער טאָכטער מיט א גרעסערען האָס ווי פריהער.

און דער פּאַרק איז געשטאַנען הינטער די פענסטער אין דער גאַנצער גלענצענדער פראָכט פון זיין זומער־שהנקייט, אזא רוהיגער און זיכערער, און האָט גערופען און געלאָקט מיט דער דופטענדער מוזיק פון זיין סודות'דיגען לעבען, וועלכעם האָט מיט מיליאָנען בעשעפענישען געווימלט צוויישען זייַנע צווייגרייכע הונדערט־יאָהריגע בוימער צווישען די פעטע, מיט זאָפט־געזוטטינטע גראָזען, געצוויטשערט און געזונגען פון זאָטער לעבענס־פרייד און לעבענסלוסט.

בייַנאָכט פלעגט דער געזאָנג מיט'ן פעטען דופט זיך גיסען דורך די אפענע פענסטער, אָנפילען און וואַרפען ביידע הערצער, דאָס אלטע און דאָס יונגע פון דער טאָכטער, וועלכע פלעגט ניט וועלען אפטרעטען פון זיין בעט. אין איין קלעמענדען און אונרוהיגען ציטער.

דער פאָטער פלעגט זיך אבער ניט לאָזען ארויספיהרען פון צימער. ווי א געיאָגטע חיה פערשטעקט זיך אין א לאָך, האָט ער זיך דאָרט בעהאלטען פון זיינע פערפאלגער און נאטאשא האָט געוואוסט, אז כל־זמן די פערפאלגער : די מוטער און דער זוהן וועלען בלייבען אין שלאָס, וועט ער פון דאָרט ניט ארויס.

דער פאָסעמאָר צורעכענט זיך

אין א פאַר טעג ארום איז דער פירשט שאכאווסקאי געקומען צו גאַסט צו זיין יוגענד־קאמראד, צום פראָקוראָר.

דעמזעלבען אוועגד האָט זי דער ברודער איינגעלאָדען אויף א געשפרעך.

— דער מאיאָנטעק איז דיינער, שוועסטער?... איך האָב גאָרניט געוואוסט — זיינען געווען זיינע ערשטע וועגטער.

ער האָט געוואָלט א שמייכעל טהאָן דערביי, דער שמייכעל אבער איז ארוים א קרומער און אבשטויסענד־שלעכטער. די וועגטער האָבען זיך אבגערופען מיט אזא גיפטיג־ביזען און דראָהענדען טאָן : זיין געלבער, שוין

וואָס איז געווען איינגעטונקט אין גרויסע געלע פלעקען, מיט צוויי קליינע קאַלעמוטנע אויגעלעך, וועלכע האָבען תמיד געפינטעלט, ווי ביי דער מוטער.

דערצו איז ער נאָך געווען א רויטער און א האַריגער, מיט א פּאָר געדיכט בעוואַקסענע הענט, ברייטע ווי לאַפּטשעס, מיט א שמאַלען און קורצען שטערען, וועלכער האָט זיך פון זייז ברייטען פּנים באַלד געוואַרפען אין די אויגען.

די רויטע האָר האָבען זיך ביי איהם אַנגעהויבען נידעריג אויפ'ן שמאַלען שטערען; און שיטער און קורץ געשאָרען, האָבען זיי ביי איהם געסטאַרטשעט ווי רויטע חזיר־האָר.

דעם פּאָטער האָט ער בעגעגנט ערשט אויפ'ן צווייטען טאָג, אויף דער ווערַאנדא.

ער איז ניט צוגעגאַנגען צו איהם און האָט איהם ניט בעגריסט, ווי א קינד צו א פּאָטער, נאָר ער האָט זיך שנעל אויפגעהויבען פון אָרט און האָט זיך פּאָר איהם אויסגעצויגען, ווי א סאָלדאָט פּאָר א ענערַאל.

נאָטאָשא האָט זיך הויך און הערצליך צולאַכט, און דער פּאָטער האָט איהם צוגעווארפען א גוטמוטיגען: „דוראַק"!

זיין פּנים איז געווארען נאָך רויטער און פערשעהמטער, ער האָט אַנגעהויבען שנעל צו פּינטלען מיט די אויגען, איז צוגעלאָפען צום פּאָטער און האָט איהם א קוש געטהאָן אין דער האַנט.

— ביזט אַריבער אין העכערען קלאַס? — האָט איהם געפרעגט דער פּאָטער כלומרשט מיט א שטרענגען טאָן.

— מען וויים נאָך ניט... מען קאָן נאָך ניט וויסען, פּאָפּאַשא! — האָט איהם שנעל געענטפערט דער קאַדעט.

— ווארום?

— ווארום? מען קאָן נאָך ניט וויסען!... איך וועל עס וויסען אין סעפּטעמבער... אין סעפּטעמבער וועל איך עס וויסען, פּאָפּאַשא! — האָט איהם אין דער העכסטער פערלעגנהייט שנעל און מיט א סאָלדאָטסקער אונטערטעניגקייט פערזיכערט דער קאַדעט.

— אַה, סעפּטעמבער! איך פערשטעה שוין — און דער פּאָטער האָט אויף איהם אַנגעשטעלט א פּאָר שטרענגע אויגען איבער די בריללען.

דער זוהן האָט ווידער אויסגעצויגען די הענט אין דער לענג פון גרויסען קערפּער זיינעם, און איז פערגליווערט געווארען אין דער פּאָזע פון א סאָלדאָט. ביז דער ענערַאל האָט איהם ניט בעפּוילען:

— סטופּאי!

דאָן האָט ער זיך מיליטעריש אויסגעדרעהט און איז מיט איין שפּרונג אַראָב פון דער טעראַסע אין פּאַרק אַריין.

אזוי האָבען זיך בעגעגנט פּאָטער און זוהן.

ביידע, דער פּאָטער און די שוועסטער, האָבען אזוי ווי אויסגעמיטען פון איהם א ווארט צו רעדען. איבעריגענס איז שוין פון איהם לאַנג געווען אַבגערעדט, און די גאַנצע פאַמיליע, אפילו די מוטער, האָט שוין פון איהם וועניג וואָס ערווארט.

קוק פון דער קלייניר שוועסטער, האָט געלעהמט די אויפגעהויבענע האַנד. וועלכע איז געבליבען אונבעוועגליך הענגען אין דער לופט פּאַר איהר פּנים.

— פּאַסמאַטרים! — האָט ער ווי א בייזער שלאַנג איהר שטיל צוגע־ווארפען צווישען די געשלאָסענע צייהן און האָט זיך פון איהר אָפּגעוועגדט.

אויף'ן צווייטען טאָג האָט דער פירסט שאַקאָווסקאָי גערופען צו זיך אין שלאָס דעם פּאַסאָר און האָט איהם אין נאָמען פון גובערנאַטאָר געהייסען זיך אויסצורעכענען מיט דער גוטס־בעזיצערין און אויפגעבען די פּאַסעסיע.

און ראָזענבערג דער נצחן האָט באַלד געפּאַלגט און האָט זיך צורעכענט.

אויף'ן צווייטען טאָג איז דער גאַסט מיט'ן ברודער אוועקגעפּאָהרען פון מאיאַנטסק. די גענעראַלשע האָט, א בעליידיגטע, זיך אויך גענומען פּאַקאווען און גרייטען זיך אין וועג אריין קיין סאַראַטאָוו, וואו זי האָט געהאָט אן איי־גענעם מאיאַנטסק.

דער מיזינעק סעריאָזשע

אז דער פּראָקוראָר איז אוועקגעפּאָהרען האָט דער אלטער קראַנקער מאן צוריק אויפגעלעבט.

דער געדאַנק, אז ער וועט בלייבען צוריק מיט נאַטאַשא'ן אליין אין שלאָס, אז דאָס לעבען זיינס וועט ווערען צוריק איינזאָם און רוהיג, האָט איהם אַנגעפיהלט מיט דער זיסער און מונטערער פרייד פון בעפרייאונג.

און באַלד האָט ער וויעדער אַנגעהויבען צו שפּאַצירען אין פּארק, ארויס־פאָהרען איבער זיינע דערפער און זיך צוריק אינטערעסירען מיט'ן באַלעבא־טישקייט.

די ערד איז צוריק איבערגעגאַנגען צו איהם פון דעם אידישען פּאַסעסאָר, וואָס האָט זיך געמוזט צורעכענען, און דער מאיאַנטסק האָט איהם איצט וויי־דער געגעבען בעשעפטיגונג און זאָרגען.

ער פלעגט אָבער אָפּרוהען אויף די קינדער־עראינערונגען, וואָס פלעגען אויף איהם לויערן און וואַרטען אין שטעדטל, און אומעטום, וואוהין ער איז נאָר געקומען. די עראינערונגען פלעגען פּאַר איהם אויסוואַקסען אויף יעדען שריט, אזעלכע פרישע און לעבעריגע, אזוי ווי זיי וואָלטען פּאַסירט ערשט ניט לאַנג, און פלעגען קלעמען דאָס קראַנקע הארץ מיט א זיסער און מעלאַנכאלי־שער פרייד, מיט א שוידערנדער איבערראַשונג.

באַלד אָבער איז אונגעריכט געקומען צו גאַסט דער צווייטער זוהן, דער קאַדעט סעריאָזשא.

צולייב דעם גאַסט, וועלכער איז געקומען אויף וואַקאַציעס, איז שוין די מוטער אויך פערבליבען אויף אן אונבעשטימטער צייט, כאָטש זי האָט ניט אויפגעהערט צו סטראַשען, אז זי וועט אוועקפּאָהרען אויף אייביג, און ניט זי אן ניט די זיהן וועלען דעם זשידאָווסקען פערפלוכטען מאיאַנטסק מעהר אַנקוקען.

סעריאָזשא איז געווען די מוטער מיט די ביינער...

דאָס איז געווען א הויכער און בריים־פלייציגער 19־יאָהריגער שייגעץ. מיט א בריייטער עכט־רוסישער צופלעטשעטער נאז אויף א בריייטען פּנים.

און שטומען וואוטה. איבער'ן קאפ און איבער'ן פנים, וואו זי האט נאר געטראפען.

א ווייל האט זיך נאר געהערט דאם פייפען פון דער בייטש און דער הייזעריגער כריפ פון דעם געשמיסענעם, וועלכער האט געפרובט מיט א שוועד־רער און ווי א געלעהמטער האנט כאפען די בייטש און האט עם ניט געקאנט.

און אז ער האט זי ענדליך געכאפט, האט ער די בייטש אויסגעריסען פון איהר האנט. זי גלייכגילטיג, פאוואליע און אהן כעם צובראכען, ווייט אוועק־געווארפען פון זיך און איז מיט וואקלענדע שכור'ע טריט אבגעגאנגען אן א זייט. האט זיך צוגעזעצט אויף א קלאץ, האט אנגעבוינען דעם קאפ אויף די הענט און האט זיך ערשט דאן צוואווינט ווי א קליין בעלידיגט קינד.

די מוטער האט איהם נאך אביסעל געסטראשעט מיט'ן ברודער דעם פראקוראר, אז ער וועט איהם פערשיקען קיין סיביר, האט זיך אויפגעזעצט און איז אוועקגעפאהרען.

דער קוטשער האט אויף'ן וועג ניט אויפגעהערט, בעדויערענדיג צו בע־טראכטען די צובראכענע בייטש, וועלכע ער האט אויפגעהויבען. און וועלכע האט איהם ווי עס ווייזט אוים שטארק באנג געטהאן.

דער קאדעט אבער האט נאך די בייטשען אויפגעהערט צו געהן אויף'ן דארף. ער האט זיך געומען פאר די ביכלער און האט אנגעהויבען נעהמען פראנצויזישע שטונדען ביי דער שוועסטער.

צוליעב די שטונדען איז די מוטער שוין געבליבען אויף ווייטער און האט פונאנדערגעפאקט איהרע זאכען.

אין שיינק.

די רוה איז אבער דעם אלטען מאן שוין ניט בעשערט געווען...

לאנג האט דער קאדעט ניט געסטאטקעווען.

דאם בלוט פון יענער און סתם רוצח האט אין איהם געקאכט און ניט געלאזט איהם רוהען. ער האט זיך ווידער אויסגעבעטען ביי דער מוטער נאר אויף א פאאר טעג, האט ווידער געכאפט די ביקס מיט די הינט, און איז ווידער אוועק אין די זומפען שיסען ווילדע קאטשקעס.

געשוואגען האט ער דער מוטער, אז ער וועט געהן אליין. אויפ'ן דארף אבער האט שוין אויף איהם געווארט זיין קאמפאניע: דעם גלח'ס זוהנדעל, דער שרייבער פון וואלאסט, דער אוריאדניק, און די נאנצע קאמפאניע איז אוועק אויף דער יאגט.

אויפ'ן אנדערען טאג איז ער אהיים שוין ווידער ניט געקומען. די מוטער איז ווידער געווארען אונרוהיג און האט ארויסגעשיקט דעם סובאטניק איהם זוכען.

אין דער צייט וואס דער סובאטניק איז ארומגעריטען אידער'ן ווייטען צעווארפענעם דארף און די זומפען און האט איהם געווכט, איז די נאנצע קאמ־פאניע שוין געזעסען נאך דער יאגט ביים טשער אין שיינק און געטרונקען און פערביסען מיט ווילדע קאטשקעס, וועלכע עם האט פאר זיי געבראטען פאניא מאריא, דעם טשעכ'ס ווייב אליין.

און דער קאדעט האט גוט געוואוסט זיין ארט אין דער פאמיליע און האט זיך ניט געווארפען אין די אויגען...

מיט'ן ביקס אויף די פליייצעס און מיט צוויי יאנד־הינט האט ער באלד אנגעהויבען פערשווינדען אויף גאנצע טעג אין וואלד און אין די זומפען.

און באלד האט ער געקענט יעדער ווינקעלע אין דעם גרויסען מאיאנטעק און האט ענטדעקט א רייכטום פון ווילדע קאטשקעס און „ריאבטשיקעס". ווי אן עכטער יעגער האט ער ערקלערט דער מוטער. אז ער וועט מיט איהר שוין קיין סאראטאוו ניט פאהרען און ער וועט פערברענגען די וואקאציעס דא אויף דער יאגד.

ווי עשו האט ער דעם ערשטען רויב זיינעם געבראכט דעם פאטער אלס א מתנה, און האט בעגייסטערט אנגעהויבען צו דערצעהלען און בעשרייבען די ענטדעקטע וועלט און איהם מיט נאטאשא'ן איינגעלאדען מיט זיך אויף דער יאגד.

— ניעפרעמענא, איהר מוזט מיט מיר געהן, פאפאשא! — האט ער זיך געבעטען ביי דעם פאטער און ביי דער שוועסטער.

און אז זיי האבען זיך ניט אבגערופען אויף זיין יענערשער בעגייסטערונג, האט ער אנגעהויבען צו זוכען אויפ'ן דארף אנדערע חברים. און באלד האט ער זיך בעקענט מיט'ן פריסטאוו, מיט'ן שרייבער פון וואלאסט און מיט'ן גלח'ס זוהנדעל, א סעמינאריסט.

עם האט זיך אנגעהויבען א לוסטיג לעבען פון יאגט, פון הוליאנקעס אויפ'ן דארף, מיט שיקסעס און וועטשערינקעס. ער האט אויפגעהערט צו קומען נעכטיגען אין שלאס, און די מוטער האט איהם אויפגעהערט צו זעהן גאנצע טעג אין די אויגען.

איבעריגענס האט זיך קיינער, אחוץ איהר, וועגען איהם ניט געקימערט. די מוטער אבער איז געווארען אונרוהיג, האט געשיקט דעם עקאנאם איהם זוכען, און דער סובאטניק האט איהם נאך א שכור'ער נאכט געפונען אין דארף אויף א בוידעם, א ווילד צופאטלטען און אבגעריסענעם, מיט אן אנגעשוואלע־נעם פנים פון לאנגער שכרות און שלאפלאזע נעכט.

אהיים אין שלאס אריין האט דער סובאטניק איהם שוין אין אזא ווילדען צושטאנד ניט געקאנט ברענגען, און ער האט איהם געבראכט צו זיך אין דער עקאנאמיע אריין...

אבער באלד האט זיך דערפון דערוואוסט פעטרושקא דער גערטנער, און האט דאס דערצעהלט דער ענגעראלשע.

זי האט נעהייסען איינשפאנען די פערד און איז צוגעפאהרען אויפ'ן טאק, וועלכער האט זיך געפונען פון דער צווייטער זייט שטעדטל.

דעם זוהן האט זי געטראפען זיצענדיג דרויסען, א שלוקערצדיגען און נאך ניט אויסגעניכטערטען, מיט צוויי פערגאסענע און ווילד איבערגעקאהרטע אוי־גען, מיט וועלכע ער האט זיך געגומען קוקען אויף דער מוטער ווי אויף א פרעמדער, אזוי ווי ער וואלט זי ניט דערקענט...

די ענגעראלשע האט קיין ווארט ניט געזאגט, האט נאר ארויסגעבאפט פון קוטשער די בייטש און האט זיך געגומען שמייסען דעם קאדעט, מיט ווילדען

האָסט געהערט אַ מעשה! — פלעגט מיט איהר טענה'ן אימיצער פון די גלייכ־גילטיגע צוקוקער.

און אז איינער פלעגט שוין וואָגען און צוגעהן צו איהם נעהנטער און איהם בעטען, אז ער זאָל רחמנות האָבען אויף זיין ווייב מיט די קינדערלעך, אויב ער האָט שוין מיט זיך אַליין קיין רחמנות ניט, פלעגט יענער כאָפען אַ טעלעבענדע, אז ער פלעגט זיך איבערקעהרען.

— לאָזט מיך! איך מוז זיי אַלע אויס'הרג'ענען... קיין שריד ופליט וועט ביי מיר ניט בלייבען פון עשו הרשע — האָט געשריען דער בויאָ, וואַרפענדיג ווייט מיט די לאָנגע הענט, און פלעגט זיך כאָפען פאָר עשו'ס טשופרינעם מיט נאָך אַ גרעסערן וואוטה, ארויסרייסען, גרינג ווי אַ פאָדים, אַ ברעט פון טשעכ'ס פאַרקעט און שלאָגען מיט איהר דעם גאָנצען מארק גוים. און בערוהיגען פלעגט איהם קענען אמאל נאָר דעם טשעכ'ס ווייב, פאָנאָ מאריא; גיכער אָבער אַ יתומ'ל, דער לאָנגער מלכה'ס אַ קינד. ניט זיינס אַ קינד, נאָר דעם פעטער משה'ס אַ יתומ'ל, האָט געדארפט זיך צואוויינען און איהם בעטען:

— פעטער! קום אהיים... איך בעט דיך.

און די ווילדע רציחה פון דעם גבר און בויאן פלעגט מיט אמאל אויסגע־לאָשען ווערען. דער רחמנות מיט דעם וויינענדיגען יתומ'ל פלעגט דעם גרויסען און צואוויילדעטען בער צוימען... ער פלעגט אַליין ווערען אַ קינד און פלעגט דעם יתום נאכגעהן, זיך ווישענדיג דאָס בלוט פון פנים און פון קאפ, אָבער נאָך אלץ דראָהען און זיך בעריהמען, זיך בוכצענדיג מיט'ן קולאָק אין דער ברוסט:

— איך בין טאָקע יעקב, אָבער עשו זאָל ציטערען!... אימת מות ציטערען פאָר חיים־הערש'ן דעם בעל־עגלה. ני טאַווי, אידען?

— נעווים! — פלעגט אימיצער פון די אידען איהם אונטערגעבען חשק, וועלענדיג אין האָרצען, אז דאָס געשלעג זאָל נאָך געדויערען.

די מאַרק־וויבער אָבער פלעגען ניט קאָנען צוקוקען דאָס בלוט, וואָס פלעגט פון איהם רינען און דעם וויבעל'ס טרערען. זיי פלעגען איהם מוסר'ן:

— נו, דאַרפסטו עס האָבען? אַ איד זאָל זיך שלאָגען. פע! אַ בזיון.

— עשו'ן שלאָגען איז אַ בזיון? — פלעגט צוריק אויפברויזען דער בעל־עגלה. — איז דען דאָ אַ גרעסערע מצוה, הא? ציטערען זאָל עשו! אימת מות פאָר אידען! — פלעגט הויך שרייען דער שכור'ער גבר איבער'ן גאָנצען מארק, אהן עשו, דער גאָנצער דאָרף גוים, האָט טאָקע פאָר איהם געציטערט.

דער בונט

צוגעגאָנגען איז ער איצט צו דער קאָמפאָניע, ווי ער פלעגט צוגעהן צו יעדער קאָמפאָניע שכורים אין שיינק, און האָט זיך פאַרגעשטעלט. מיט'ן שרייבער פון וואלאָסט און מיט'ן אוריאָדניק איז ער געווען אלטע גוטע ברידער, און זיי האָבען איהם פאַרגעשטעלט פאָר דעם קאָדעט און דעם כומר'ס זוהנדעל דעם סעמינאריסט.

דעם קאָדעט האָט חיים־הערש, דער געווען ארטילעריסט, בעגריסט

דער ביער־שענק איז געשטאנען אין מיטען מארק. און דער שכור'ער טומעל פון דער אונעוועהנליכער קאמפאניע האט זיך ווייט געטראגען פון די אפענע פענסטער.

ארום דעם שיינק פלעגען זיך כסדר אבשטעלען פוהרען, שכורים פלעגען זיך דארט, ניט נאר אין מארק־טעג, נאר אפילו אין מיטען דער וואך, כסדר טומלען. די אידען זיינען שוין געווען געוועהנט צו דעם שכור'ען טומעל און פלעגען זיך דערוויף ניט אומקוקען. באלד אבער האבען זיך די מארק־מענשען דערוואוסט ווער די קאמפאניע איז, אז צווישען זיי שכור'ט דעם ענגעראלס זוהנדעל אליין. דאס שטעדטעל האט שוין געהערט ווער דער תכשיט איז און איז געווארען נייגעריג. אידען און אינגלעך האבען זיך אנגעהויבען צו דרעהען ארום טשער און כאפען א קוק דורך די אפענע פענסטער.

באלד האט זיך פון דער מערקווירדיגער קאמפאניע דערוואוסט חיים־הערש דער בעל־עגלה און איז אויך געקומען צו לויפען. ער אבער האט שוין ניט ווי די אידען פארזיכטיג געקוקט דורכ'ן פענסטער, נאר איז אריין אין שיינק ווי צו זיך אהיים...

דער לאנגער בעל־עגלה איז געווען איינער פון דעם טשעכ'ס שטענדיגע חסידים, א פערזענליכער גוטער פריינד זיינער און סתם א גוטער טרינקער. פאר זיין געלד פלעגט ער געווהנליך זהער זעלטען טרינקען. ער האט שוין אבער זיך גע'חבר'ט מיט אלע שררות פון דארף, און די פלעגען איהם כסדר טראק־טירען, און חיים־הערש פלעגט שוין דערביי זהען, אז דער טשער זאל לייזען וואס מעהר.

ניט איין מאל פלעגט מען זיך צושלאגען, און דאן איז דער מדבר בראש געווען שוין חיים־הערש אליין. א בויאן און א גבר, פלעגט ער אליין א שכור'ער קענען שלאגען צעהן גוים מיט אמאל, זיי שלעפען ביי די טשופרינעס און ווארפען פון שיינק ווי שפענדלעך. ניט זעלטען פלעגט אזא געשלעג אננעהמען די פארט פון אן אמת'ער שלאכט, מיט געשפאלטענע קעפ און צובלוטיגטע שכור'ע מאדעם.

זיין קליין, דאר און גרין ווייבעל פלעגט דאן קומען צו לויפען ניט טויט ניט לעבעדיג, מיט איין קינד אויף די הענט און מיט די איבעריגע אנגעטשעפעט ארום קלייד־על, אבער צוגעהן צו איהם האט זי דאן ניט געוואגט. זי און די קינדער האבען דאן געשפיעלט מיט'ן לעבען.

זי פלעגט שטעהן פון ווייטען, ברעכען די הענט און בעטען:

— אידען, האט אויף מיר רחמנות, וואס שטעהט איהר?...

די קינדער־לעך פלעגען ווייגען און זיך נאך פעסטער טוליען צו דער מוטער'ס פארטוך.

און די אידען פלעגען זיך אברוקען נאך ווייטער פון שיינק און גלייכצייטיג צוקוקען

דאן פלעגט דאס אונגליקליכע ווייבעל אנהויבען שילטען און שרייען, אז עס איז ניט קיין אידיש שטעדטעל, נאר סדום, און עס ארט קיינעם ניט, אז מען וועט דער'הרג'ענען א טאטען פון פינף קליינע קינדער.

— איך בעט דיך, מ'שיקט איהם דען שלאגען זיך? ווער הייסט איהם?

די קאמפאניע האט זיך בעלײדיגט און האט אנגעהויבען צו פראטעסטירען. אז זי שטעהט נאר ניט אזוי נידעריג.

— און איך בין א פוילישער דוואריאנין. איז דען א פוילישער דוואריאנין נידעריגער פון א רוסישען? — האט פראטעסטירט דער ארגאניסט, א לאנגער פאליאק, מיט א קנאפ אויפ'ן לאנגען דארען האלז.

דער צווייטער פאליאק האט זיך אויך אויפגעהויבען פון זיין ארט און האט אנגעהויבען שנעל און דראהענד צו דרעהען זיינע וואנצעם.

— א פוילישער דוואריאנין טרינקט ניט אין קאמפאניע מיט זשידעם — האט איהם פארגעוואלפען פעטרושא.

דאן האט זיך דער עולם, בעזאנדערס דער אוריאדניק, אנגענומען פאר חיים־הערש'ן און האט אנגעהויבען מיט א שכור'ען און געלעהמטען צונג בעווייזען. אז חיים־הערש איז א סאלדאט, דעם צאר'ס א טרייער דיענער און ניט ווי אלע זשידעם; א ראיה, אז ער עסט חזיר גלייך מיט אלע גוים.

דער רוסישער דוואריאנין און קאדעט איז געקומען צו זיך און האט אויך געפונען פאר נויטיג אנצונעהמען זיך פאר חיים־הערש'ן און פאר דער נאנצער בעלײדיגטער קאמפאניע, איז צו צום נערטנער, האט איהם געהייסען געהן אהיים צום טייוועל; און אז יענער האט נאך ניט געוואלט און געזאגט נאר א ווארט, האט ער איהם שוין דערלאנגט א הילכיגען טראסק איבער'ן פנים.

דער אוריאדניק, אלם דער שומר פון אדנונג, איז אריין צוויששען ביידען און האט פערשטעלט דעם נערטנער פון ווייטערע קלעפ. דעם בעל־עגלה האט עם פערדראסען למאי ער פערטיידיגט איהם און האט אבגעשלײדערט דעם שכור'ען אוריאדניק צו דער וואנט, ווי א שפענדעל.

— זאג נאר מיר, מיט וואס איז דאס א זשיד ערגער פון א גוי? — האט ער געפרעגט פעטרושא'ן, און האט איהם שוין געגומען פעסט ביי די לאצעז.

דער אוריאדניק איז ווידער צו און האט אבגעריסען דעם בעל־עגלה. פעטרושא האט געזעהן, אז ער דארף זיך אבטראגען, און וואס שנעלער אלץ בעסער, און ער האט זיך אבגעדרוקט, דראהענדיג שוין צו שיקען דעם נענעראל אליין.

דער עולם איז געבליבען לא־עליכם'דיג... דער קאדעט האט זיך אבער אנגענומען מיט מוטה און האט געהייסען דערלאנגען נייע זעקס טוצעז ביער.

באלד אבער האט זיך חיים־הערש דערמאנט, אז דערזעלבער פעטרושא האט געשלאגען זיין מוהמע'ן, און אז ער קוקט שוין אייגענטליך לאנג אויף איהם ארוים און מוז איהם איצט דערצהלען די מעשה שוין פאר אלעמען.

מיט אייז שפרונג איז ער ארוים פון שיינק.

פעטרושא איז געשטאנען צווישען א רעדעל אידען און האט זיי געסטרא־שעט, אזוי ווי די אידען וואלטען געווען שולדיג איז דעם וואס דער קאדעט שכור'ט.

חיים־הערש האט מיט ביידע עלענבויגענם פונאנדערגעשטופט דעם עולם און האט מיט זיין פעסטען אייזערנעם קולאק דערלאנגט פעטרושא'ן איבער'ן קאפ. פעטרושא האט זיך שנעל אומגעדרעהט און האט געכאפט דעם צווייטען קולאק איז פנים, אזוי אז דאס בלוט האט זיך פון דער נאז און פון מויל א גאס געטהאן ווי פון א צאפען.

דאס רעדעל אידען האט אויפגעשוידערט און איז אבגעשפרונגען.

פעטרושא האט זיך ענומען שטום ראנגלען מיט'ן בעל־עגלה. איצט אבער

מילִיטעריש, האָט איהם אַבגענעבען „טשעסט", מיט דער האַנט ביים דאַשעק. ווי דער סאָלדאַטשקער שולחן־ערוך האָט געלערנט.

דער צוקינפטיגער אפיצער האָט געהאָלטען פאַר נויטיג זיך אויפצוהויבען פון ארט און איהם אויך צו ענטפערען „פּאַ וואיענו".

דער איד דער גבר איז איהם געפעלען געוואָרען, און ער האָט איהם באָלד איינגעלאָדען צום טיש: „וויפיט זאָ קאָמפּאַניו".

חיים־הערש האָט זיך ניט געלאָזט בעטען, האָט זיך צוגעזעצט צום טיש און אויסגעצויגען זיינע לאַנגע פיס.

מען האָט געהייסען דערלאַנגען נאָר א פּאַר טוץ ביער מיט פערבייסען. און דער שכור'ער עולם האָט זיך גענומען מיט'ן גאַסט טרינקען גוט־ברודער־שאפט אויף דא סניי.

דער מארק האָט זיך באָלד דערוואוסט, אז חיים־הערש טרינקט שוין מיט'ן גענעראַל'ס תכשיט אינאיינעם, און די נייגיריגקייט איז געוואָרען גרעסער.

ארום שיינק האָט זיך באָלד שוין געדרעהט א היבש רעדעל פון אידען און אינגלעך. די מוטהיגערע האָבען אריינגעקוקט אין די פענסטער און איבערגעגעבען דעם עולם די אינדריקע ווי אזוי חיים־הערש טרינקט.

און דאָס מאָל האָט חיים־הערש געטרונקען גלאָסען און פּאָליטיטשנע. ווי עס דאַרף צו זיין אין אזא געזעלשאפט; האָט דערצעהלט דעם קאָדעט ווי אזוי ער האָט גדעיענט און זיך אויסגעצייכענט אין דיענסט, און דער אוריאָדניק האָט ניט אויפגעהערט איהם צו לויבען און רעקאָמענדירען דעם גענעראַל'ס זוהן:

— כאראשי זשידאק! דער בעסטער אין שטעדטעל! עסט חזיר גלייד מיט אונז! איד האָב איהם ליעב — און ער האָט אוים ליעבשאפט געטרונקען א נייעם לחיים מיט'ן „בעסטען זשידאק פון שטעדטעל".

באָלד איז צו דער קאָמפּאניע צוגעשטאָנען דער ארנאָניסט פון קאָסמי...ל, אויך אן אפטער גאַסט ביים טשעד, און נאָך עפעס א פּאָליאק, מיט לאַנגע און דינע וואָנצעס פון א פּריים.

די קאָמפּאניע איז געוואָרען אינטערנאַציאָנאַל.

פּאָנא מאריא האָט דערלאַנגט נאָך א פּריש געפּרעגעלטע קאָטשקע, און דער עולם האָט געטרונקען אפילו רוישיג, אבער געמיטהליך, ביז עס איז ערשינען פּעטרושא דער גערטנער.

ער איז פון ערגעץ געגאַנגען, און די אידען האָבען איהם א וואונק געטהאָן, אז ביים טשעד זיצט דעם גענעראַל'ס זוהנדעל און טרינקט מיט ניט אזא פויגעל־דיגער קאָמפּאניע, ווי עס פּאַסט זיך פאַר אזא פערזענליכקייט.

אז דער קאָדעט האָט איהם דערזעהן, איז ער צוערשט מבולבל געוואָרען און האָט זיך פערלעגען און פערשעמט אויפגעהויבען פון ארט.

— שעהמען וואָלט איהר זיך געמעגט... א גענעראַל'ס א זוהן, א קאָדעט און א צוקינפטיגער אפיציר... א רוסישער דוואריאנין טרינקט אין אזא קאָמפּאניע — האָט אנגעהויבען איהם צו שטראָפען דער גערטנער, וועלכער איז געווען העכסט עמפּערט און בעליידיגט פון דער קאָמפּאניע.

די קלייטעז אוז לויפען מיט ווילדע געשרייען: „פֿאגראם! פֿאגראם!"

אין איין הרף־עין איז דער פּלאץ ארום טשער געווען ווי אויסגעקהרט מיט א בעזים. נאר צוויי אידען זיינען געלעגען אין בלוט און האבען געקרעכצט, און איבער זיי איז געשטאנען געבוינען דער אוריאדניק מיט'ן גערטנער.

אז די שיסערס האבען עם דערזעהן, זיינען זיי אויך אין ווילדען פּאניק אריין מיט זייערע ביקסען אין שוינק, און פון דארט זיינען זיי דורך דער הינטער־טהיר אין ווילדעז געלאפֿ אוועק פון שטעדטעל אין דער ריכטונג צום וואלד.

די נייע צרה

ביים אוריאדניק איז מאמענטאן ארוים דער ביער מיט'ן בראנפען פון קאפּ. די צוויי פערוואונדעטע אידען האבען איהם באלד אויסגעניכטערט אוז ער האט פערשטאנען. אז די גאנצע פעראנטוואָרטליכקייט פאלט איצט אויף איהם, דעם שומר פון ארדנונג.

ער מיט'ן טשער האבען אריינגעטראגען די פערוואונדעטע אידען אין שוינק אריין אוז ער האט געשיקט דעם טשער נאכ'ן פֿריסטאוו אוז נאכ'ן דאקטאר.

דער דאקטאר פון שטעדטעל איז שוין אליין געלאפען א פערסאפעטער אוז א טויט־בלאסער. מיט א פערטעל שטונדע שפעטער איז אנגעלאפען רייטענדיג דער פֿריסטאוו, אין דער בעגלייטונג פון א גאנצער מחנה סטראזשניקעם אויף פערד.

דער דאקטאר האט זיך נעגומען בעטראכטען די פערוואונדעטע.

איינער פון זיי איז געווען משה'קע דער קצב, וועלכער האט צוגעשטעלט טריפ'ע פלייש אין הויף אריין, אוז ער האט דערפאר געהאלטען פאר א חוב זיך אנצונעהמען פאר'ן גערטנער; דער צווייטער איז געווען חיים־יוסי דער משרת פון בעריל'ס איינפאהר, אויך א גרויסער פרייַנד פון'ם גענעראל אוז פון „סקארב".

בשעת דער דאקטאר האט זיי בעטראכט, האט דער פֿריסטאוו זיך גענומען צוואגען דעם אוריאדניק, טופען אויף איהם אוז שריען, אז ער וועט איהם אפּגעבען „פאר סוד".

דער אוריאדניק איז געשטאנען פאר איהם אויסגעצוינגען, ניט טויט ניט לעבעדיג.

דאס שטעדטעל האט זיך באלד בערוהיגט פון דעם פאניק, די קרעמערס האבען זיך גענומען עפענען צוריק די קלייטען, און באלד איז צוריק ארום שוינק געשטאנען נאך א גרעסערער רעדעל ווי פריהער.

עס איז אנגעלאפען בעריל דער בעל־אכסניא, די וויבער אוז קרובים פון די פערוואונדעטע, עס האט זיך אויפגעהויבען א געוויין מיט א ליארם.

דער דאקטאר האט געפונען די וואונדען ניט לעבענס־געפעהרליך, ער האט די פערוואונדעטע פערבאנדאשירט, בערוהיגט די ווינענדיגע וויבער אוז האט זיי געהייסען פיהרען די מענער קיין קיעוו.

האָט דער בעל־עגלה געשלאָגען ניט אבי וועמען, וואָס מען קאָן צוקוקען נאָר מיט נייגעריגקייט, נאָר דעם געגנערס'ם גערטנער, און א סקאַרבאָווען מענשען אליין. דאָס געשלעג האָט געקאָנט ברענגען אן אומגליק פאַר'ן גאַנצען שטעדטעל.

אימיצער האָט דעם געדאַנק אויסגעשריען, און אלע איידען ווי איין מענש האָבען זיך א וואַרף געטהאָן אויפ'ן בויאָן, אום ארויסצורייסען דעם גערטנער פון זיינע הענט.

א קנויל פון לעבעדיגע און זיך ראַנגלענדיגע מענשען האָבען זיך געמומעז דרעהען און שפּאַרען ארום די צווויי מענשען.

די שכור'ע קאָמפּאַניע מיט'ן אוריאַדניק בראש האָבען דערהערט דאָס געשלעג און זיינען אהן היטלען, מיט רויטע און פערשוויצטע שכור'ע מאַרדעם, ארויס פון שיינק.

דער אוריאַדניק האָט זיך געמומען שאפען ארדנונג, פונאַנדערנעהמען דעם קנויל, די שכור'ע קאָמפּאַניע האָט איהם געמומען העלפען. און אזוי איז דער קנויל און דער לעבעדיגער פלאַנטער געוואָרען גרעסער און ס'איז געוואָרען א גאַנצע בהלה.

אין דער בהלה האָט מען זיך שוין געשלאָגען אלע אינאייענעם, אהן א פאַר־וואָס. שונאים און פרייַנד האָבען זיך אויסגעמישט; וועד עם האָט געכאפט א קלאַפ האָט אין זעלבסטשוץ געזוכט איהם אבצוגעבען צוריק וועמען עם איז, א פרייַנד אדער א שונא, ווייל קיינער האָט ניט געוואוסט וועד איז איז דעם לעבעדיגען קנויל דער פרייַנד און וועד איז דער שונא.

הויפּטעכליך האָט דער שכור'ער חיים־הערש אליין, אין זיין ווילדען וואוטה, שוין ניט געוואוסט וועד איז פאַר איהם און וועד איז געגען איהם. און אזוי האָט דער בעל־עגלה באלד זיך געמומען שלאָגען דעם אוריאַדניק אליין, וועלכער האָט נאָר געוואָלט שאפען ארדנונג און פונאַנדערנעהמען דאָס געשלעג. פאַטשען די גאַנצע קאָמפּאַניע מיט וועלכער ער האָט געטרונקען און וועלכע האָט געגלויבט, אז די אידען זיינען עם בעפאַלען אייגענטליך דעם בעסטען זשידאַק פון שטעדטעל און האָט געוואָלט איהם פערטיידיגען.

אז דער קאַדעט האָט אבער דערזעהן צוויישען דעם קנויל זיין אייגענעם גערטנער א צובלוטיגטען און שרייענדיגען, האָט ער אויך געמיינט, אז דאָס האָבען איהם צובלוטיגט די אידען און ניט חיים־הערש. דער פער'שכור'טער מוח זיינער איז איבערהויפּט ניט געווען אימשטאַנד צו פערשטעהן וואָס דא קומט פאַר. דאָס בלוט פון גערטנער האָט אנגעצונדען זיין אייגען בלוט, זיין ווילדע רציחה, און מיט א ווילדען געשריי: „פראַוואַסלאַוונע מענשען, פאַר די גערוועהר!" איז ער ארויס צוריק אין שיינק פאַר גערוועהר...

דעם גלח'ס זוהן און דער שרייבער פון וואַלאָסט זיינען איהם נאבגעלאפען און באלד זיינען זיי ארוים צוריק אויפ'ן גאניק מיט געלאַדענע ביקסען. דער קאַדעט האָט א קאַמאַנדעוול געטהאָן: „פלי!" און דריי ביקסען האָבען מיט אמאל אבגעפייערט א זאלפ אויף דעם לעבעדיגען קנויל מענשען.

די גאַנצע געשיכטע האָט געדויערט איין אויגענבליק.

ווי א שטורעם וואָלט זיך דורכגעטראָגען איבער'ן מארק. אין א ווילדען שרעק און פאַניק איז זיך דאָס רעדעל צולאפען אין אלע זייטען, מיט חיים־הערש'ן אינאיינעם. די קרעמערס און וויבער האָבען אנגעהויבען צו שליסען

אויפ'ן דאַרף אין „סטאַן" אַריין און האָט דאַרט געמאַכט א גוואַלד און זיך ענומען דראָהען מיט'ן זוהן דעם פּראָקוראָר און מיט פּעטערבורג אַליין.

דער גוואַלד איהרער האָט אַריינגעוואַרפען אין שרעק דעם שרייבער פון סטאַן און די פּריסטאַווישע. און אַז דער פּריסטאַוו איז געקומען פון שטעדטל צוריק מיט די סטראַשניקעס, האָט ער געבאָפט פון איהר אַוא גאָב, אַז ער האָט זיך איבערגעשראָקען פאַר זיין שטעלע.

קיין וואַרט האָט זי איהם ניט געלאָזט אויסרעדען, און האָט געטופעט אויף איהם און האָט געשריען:

— אַרעסטאַוואַט! אַלע זשידעס! דאָס נאָנצע שטעדטל זאָלט איהר אַרעסטירען... זאָנסט וועל איך באַלד טעלעגראַפירען דעם גובערנאַטאָר, מיין זוהן דעם פּראָקוראָר קיין פּעטערבורג... דעם מיניסטער אַליין וועל איך טעלעגראַפירען!

אום זי צו בערוהיגען האָט דער פּריסטאַוו באַלד געמוזט שיקען די סטראַזשניקעס נאָך אַמאָל צו אַרעסטירען דעם בעל־עגלה און ער האָט די ענענראַלשע פערזיכערט, אַז ער וועט מאַכען א „ריעלא" און אַלע שולדיגע וועלען שטרענג בעשטראָפט ווערען לויט דעם געזעץ.

און ער האָט געמאַכט א „ריעלא".

די צוויי פערוואונדעטע אידען האָט ער אוועקגעשיקט טאַקע אין דער זעמסקי באַלניצע, חיים־הערש'ן האָט ער געקאַוועט אין קייטען און איהם אוועקגעשיקט דעמזעלבען טאָג אין דער „אויעזדנער" טורמע.

דאָם שטעדטל

א כמאַרע האָט זיך אַנגערוקט אויפ'ן שטעדטל.

עם האָבען זיך אַנגעהויבען אסיפות מיט לאַנגע בעראַטונגען. צוערשט זיינען געלעגען אין שפיטאָל צוויי אידען מיט קוילען אין די קערפערס. דער דאָקטאָר האָט אפילו געזאָגט, אַז די קוילען לייגען ניט אין געפעהרליכע ערטער, אַז זיי קענען מיט די קוילען ארומגעהן דאָס לעבענסלאַנג און אַז קיוועו וועט זיי לייכט אַרויסנעהמען. האָבען אָבער די ווייבער ניט געגלויבט, און האָבען געוואַלדעוועט און געליאַרעמט.

ווייטער האָט מען דאָך בעראַרפט זעהן, אַז מען זאָל די אידען קענען אַרויסנעהמען פון די שפיטאָלען, וואו זיי זיינען געלעגען ווי אַרעסטאַנטען, און זיי ברענגען קיין קיעוו.

פאַר'ן בעל־עגלה דעם בויאַן האָט זיך קיינער ניט געזאָרגט, ווייל ער איז דאָך געווען שולדיג אין דער נאָנצער בהלה. זיין ווייבעל אָבער מיט מלכה'ן, די מוהמע זיינע, האָבען אויך געוואַלדעוועט און פערלאַנגט, אַז קהל זאָל עפעס טהאָן פאַר איהם און אידען רחמנים בני רחמנים האָבען געמוזט אויך פאַר איהם עפעס טהאָן, ניט קוקענדיג דערויף וואָס מען האָט איהם געשאָלטען מיט טויטע קללות.

דאָס ווּאַרט קיינוי האָט אָבער אַרויסגערופען ביי די ווייבער אַ גרעסערען געווּיין און ליאַרם.

דער פּריסטאָוו אָבער האָט געקוקט אויף דער גאַנצער געשיכטע פון אַן אַנדער שטאַנדפּונקט און ער האָט בעפוילען זיי ניט צו פיהרען קיין קיינוי נאָר אין דער זעמסקער באַלניצע, אַלס פערוואונדעטע ארעסטאַנטען. עס האָט זיך אַנגעהויבען אַן אויספאַרשונג.

צוערשט האָט ער ענגומען אויף „דאָפראָס" דעם צעבלוטיגטען גערטנער, דערנאָך דעם טשעך אליין, פּאַנאַ מאריא'ן און די איבעריגע געבליבענע עדות פון דעם געשלעג. עס האָט זיך אַנגעהויבען אַ „דיעלאַ" און דער פּריסטאָוו האָט קודם כל בעפוילען די סטראַזשניקעס באַלד צו ארעסטירען דעם בעל־עגלה דעם בויאַן, וועלכער האָט איהם שוין לאַנג פּאַרשאַפט פיעל צרות און אויף וועלכען ער האָט שוין לאַנג געשאַרפט די צייהן.

און באַלד האָבען איהם די סטראַזשניקעס געבראַכט צופיהרען, נאָך אַ צובלוטיגטען און צוקיילטען. עס האָט זיך פערקאַכט אַ מיאוס'ע קאַשע און דאָס שטעדטל האָט געקאַכט און גערודערט ווי אַ ביהנשטאַק.

דער איינציגער, וועלכער האָט ניט פאַרלאָרען דעם קאָפּ, איז געווען דער אַלטער בערעל. און אַז עס איז אַנגעלאָפען רייטענדיג דער סובאָטניק, האָט ער איהם אריינגעפיהרט אין אַ צווייטען צימער און האָט מיט איהם איבער־גערעדט אַ פּאָר ווערטער

באַלד האָט דער סובאָטניק אַהין אריינגערופען אויך דעם פּריסטאָוו, און מען האָט זיך געהאַלטען אַן עצה שוין אין דרייען.

דער סוף איז געווען, אַז מען האָט געשיקט דעם סובאָטניק נאָך נאַטאַשא'ן, און ער האָט זי געבראַכט, אָבער שוין ניט אין שיינק אריין, נאָר צו בערל'ען אין דער אכסניא. אַהין איז אויך באַלד געקומען דער פּריסטאָוו. אויף דער קאַנפערענץ מיט נאַטאַשא'ן איז געבליבען, אַז מען זאָל דעם עסק פערריבען און קיינעם ניט ארעסטירען; אַז די פערוואונדעטע צווויי מענשען זאָל מען פיהרען סיין קיינוי און נאַטאַשא האָט פערשפּראָכען צו געבען דערויף אַלע הוצאות.

אַהיים אָבער איז זי געגאַנגען אַן ערשיטערטע און אַ ציטערענדע, ווי אין אַ פיבער. בייזע אַהנונגען האָבען ווי שלאַנגען זיך געוויקעלט אַרום איהר האַרצען... ווייטער האָט זי געציטערט, אַז דער פּאָטער זאָל זיך ניט דערוויסען פון דער גאַנצער געשיכטע און אַז עס זאָל ניט ווירקען אויף זיין שוואָכען גע־זונד. איהר ערשטער געדאַנק איז דערפּאָר געווען אַלעס צו בעוואָרענען, אַז עס זאָל צו איהם גאָרנישט ניט קומען.

עס איז שוין אָבער געווען צו שפּעט.

דער צובלוטיגטער גערטנער איז געקומען פּאָר איהר און האָט אָבגעגעבען דער גענעראַלשע זיין רעפּאָרט.

געוועהנליך האָט ער אין אַלעס בעשולדיגט דעם בעל־עגלה און די אידען, וועלכע האָבען געמאַכט אַ בונט און גשלאַגען איהם און דעם פּאניטש.

אַ בראַנד האָט זיך אריינגעכאַפּט אין דער קאַצאַפּקע... און אייִדער נא־טאַשא איז געקומען האָט זי געהיימען איינשפּאַנען די פּערד און איז אַוועק

די צוויי אידען האָבען געטראָפען אין הויף נאָר דער ענעראַלשע. אז זי האָט די דעפוטאַציע דערזעהן נאָך פון ווייטענס, איז זי איהר שוין געלאָפען אנטקעגען.

— וואָס דאַרפט איהר דא ? — האָט זי געפרעגט די צוויי אידען מיט אזא טאָן, אז דער צונג האָט זיך ביים אלטען בערל שוין צוגעקלעפט צום גומען און ער האָט איהר ניט געקענט ענטפערען.

א ווייל האָבען זיי זיך אַנגעקוקט, די אידען פערלענגע און צוטומלטע : די קאַצאַפּקע — מיט בייז־טאַנצענדע דראָהענדע בליקען.

— מיר דארפען זיך זההן מיט'ן ענעראל — האָט איהר געזאָגט בערל, שוין אין דער יארמלקע, האלטענדיג דעם קאשקעט אין דער האנד. לוי דער פּראָצענטניק האָט אויך ארונטערגענומען זיין פעלענע היטל און האָט אבגעוועגען דער פריצ'ע א נידערינג, צוויי־גארענדינע קאַפּ־פערבויגונג.

די אונטערטעניקייט פון די אידען האָט זי ניט ווייבער געמאכט און זי האָט דעם קאַפּ איהרען פערוואַרפען נאָך שטאלצער און דראָהענדער און זיך אונטערגענארטלט מיט די הענד.

— מיט'ן ענעראל דארפט איהר זיך זההן ? וואר זייט איהר דאס אזעלכע, וואָס איהר דארפט זיך זההן מיט'ן ענעראל ? ווי ערלויבט איהר זיך עס ? א ? וויפיעל מאל האָב איך אייך בעפאהלען אין שטעדטל אריין אז איהר זשידעס זאלט זיך איבערהויפט ניט ערלויבען בעטרעטען דעם פּאַרק ? איהר בונטאַוושטשיקעס !

— פריצ'ע ! ענעראלישע ! באריניא ! גאָט איז מיט דיר ! מיר בונטאַוושטשיקעס ? — האָבען אַנגעהויבען צו שטאמלען די צוויי אידען, אייגער פאר'ן צווייטען.

די קאַצאַפּקע האָט זיך שוין אבער ניט געלאזט רויידען, אזוי ווי די אידען וואלטען מיט זייער עקזיסטענץ אליין זי בעלידיגט אין מיט זייער אטעם פערפעסטעט די לופט ארום איהר.

די שנאה, דער פאטאלאגישער עקל צו אידען האָט די סטראָוויערקע שוין געשטיקט און געוואָרגען. דאָס בלוט האָט אין איהר געקאכט און געוואָלטען. זי האָט זיך געמומען שרייען און טופען אויף זיי, זידלען און טרייבען. איהרע געשרייען האָבען געווירקט אויף איהר אליין ווי בוימל וויבקט אויפ'ן פייער און זי איז געוואָרען פון איהרע אייגענע קולות נאָך מעהר אויפגערעגט און ווילדער און אזוי האָט זי געשריען ביז די צוויי אידען האָבען זיך מיט געבויגענע קעפ ווי געשמיסענע, אויסגעדרעהט און זיינען פערשוואונדען צוריק צווישען די בוימער פון דער אלעע, וואָס האָט געפיהרט צום ארויסגאַנג.

שטום איז די דעפוטאציע געגאנגען אהיים. די צוויי אידען האָבען זיך געשעהמט קוקען איינער דעם צווייטען אין פנים אריין. ערשט ביים שטעטל, האָט לוי דער פּראָצענטניק אויפגעהויבען דעם קאַפּ און האָט געוואלט ווי שטענדיג, אביסל בעווייזען זיין לומדות :

— ווי שטעהט ביי אונז, ר' בערל ? ווי זאגט די גמרא.. כל המיצר ליסראל, נעסה ראס — האָט ער געזאָגט מיט א קרעכץ, פערבייטענדיג די „שין" אויף א „סמך".

דאָס ערשטע איז געווען, ווי כסדר, צונויפגענעמען ביים אָרעם שטעדטעל עטלעכע רובעל און בעשמירען דעם פּריסטאָוו מיט'ן אוראַנזשק אין איינעם.

דער פּריסטאָוו האָט געטומעלט 200 רובעל און האָט געזאָגט דערביי, אז נעהמען נעהמט ער, ווייל ער קען דאָס שטעדטעל ניט אַבזאָגען, טהאָן אָבער קען ער גאָרנישט פּאַר זיי, ווייל ער ציטערט פּאַר דער גענעראַלשע. פון דעסטוועגען זיינען בערעל דער בעל־אכסניא און לוי דער פּראָצענטניק אַוועקגענאַנגען פון איהם העכסט צופּריעדען. נאָר דערפּאַר וואָס ער האָט כאָטש גענומען...

אז מען איז פּאַרטיג געוואָרען מיט דער שליחות, האָט מען אָנגעהויבען טראַכטען וועגען צווייטען, ווי זעהט מען זיך מיט'ן גענעראַל. פּאַר בערל'ען איז קיין ספק ניט געווען, אז ער דאַרף נאָר מיט איהם רעידען א פּאָר ווערטער און דער גאַנצער עסק וועט צוריבען ווערען... איז אָבער ביי איהם אויסגעוואַקסען די פּראָגע ווי אזוי זעהט מען זיך מיט'ן גענעראַל, ווען די גענעראַלשע איז אין הויף, צוליעב איהר האָט שוין בערל אויך אויסגעמידען צו גאָהן אין הויף אַריין.

געקענט האָט מען זי און געציטערט האָט פּאַר איהר שוין דאָס גאַנצע שטעטעל. און אזוי ווי זי איז געווען די פּיינדליכע האַנד, וועלכע האָט אַרעסטירט דעם בעל־עגלה, די פערוואונדעטע אידען און האָט פערקאַכט די קאַשע, איז דאָס שליחות אין הויף אַריין געווען איינפאַך אונמעגליך. אפילו בערל האָט זיך ניט געקענט אונטערנעהמען געהן אהין. מען האָט ווידער געבראַכט אין אכסניא אריין דעם סובאַטניק און זיך מיט איהם געזעצט. דער סובאַטניק אַבער איז שוין אליין געווען אין א גרויסער פערלעגענהייט און האָט ניט גערוואוסט וואָס זיי צו זאָגען, וואָס פּאַר א שטאַדפּונקט ער זאָל נעהמען.

עס קען זיין, אז ער האָט אויך אָנגעהויבען צו גלויבען דעם גערטנער און דער גענעראַלשע, אז די אידען זיינען בעפּאַלען איהם און דעם פּאַניטש, וועלכער האָט איהם געוואָלט פערטיידיגען און דער קאַדעט האָט אין זעלבסטשוץ געמוזט שיסען.

און אזוי ווי די חשוב'סטע בעלי־בתים זיינען געזעסען ביי בערלען און האָבען זיך געזעצט, האָט זיך דערהערט א גלאָק און איבער'ן מאַרק־פּלאַץ איז דורכגעלאָפען אין דער ריכטונג פון „סטאַן" דער איספּראַוועניק מיט'ן סליעדאַוואַטל, וועלכע זיינען פלוצלונג געקומען אויף א „דאַזאַניע" (אויספּערשונג). אז מען האָט דערזעהן וואָס פּאָר אן ערנסטע וועגונג די געשיכטע האָט גענומען, האָט מען שוין קיין מינוט ניט געקענט וואַרטען און אפּלעגען.

[illegible] האָט אינגיטהאן די שרת'דיגע קאַפּאַטע, האָט מיטגענומען מיט [illegible] מיט דער שעהנער און אויסגעקעמטער בּאָרד און ווידע[illegible] אויפּ, זיי מ'יאָגט, „על קידוש השם" אין הויף אריין.

על קידוש השם

מען האָט דעם טאָג גראָדע געבראַכט א נייעם קעסעל אין געראַלניע אַריין און דער גענעראַל מיט נאַטאַשא'ן זיינען געווען דאָרט און האָבען צוגעקוקט ווי מען הויבט דעם קעסעל און מען שטעלט איהם אריין.

צו ברענגען די ערות און האָט אויף אַ ווייַלע פערלאָזען די נעסט, ניט קוקענדיג אויף זייער פּראָטעסט און אויף זייער פערזיכערונג, אַז עס איז ניט אַזוי דרינ־גענד, און אַז מען קאָן עמיצען שיקען נאָך זיי.

פּעטרושאַ'ן האָט די גענעראַלשע לאַנג ניט געדאַרפט לערנען, וואָס ער האָט צו זאָגען און צו טהאָן.

— זנאיעם, באריניא! (מיר ווייסען, בעל־הבית'טע!) — האָט צוגע־שמייכעלט פּעטרושאַ.

פון דער אַראַנזשערייַ איז זי אַוועק צום זוהנדעל אין די פּעצינעס, וועלכע האָבען זיך געפונען אין אַן אַנדער ווינקעל פון פּאַרק, ווייט פון שלאָס.

מלכה'ס סוף

נאָכדעם ווי מען האָט מלכה'ן דאָן אַנגעשלאָגען און געטריבען פון פּאַרק, האָט עס דער אידענע ערשט אָנגעהויבען אַהין צו ציהען.

א טיפּע בענקענישׂ, א נאָגענישׂ איז מיט אַמאָל אויסגעוואַקסען אין הארצען פון דער אידענע, וואָס פלעגט נאָגען אין איהר ברוסט און זי זויגען ווי א זשאבע.

געצויגען האָט עס זי צום אַלטען מאָן אין מונדיר מיט די גאָלדענע עפּא־לעטען, ווי עס ציהט א מאָגנעט. די פּאָזע זיינע, דעם בליק פון זיינע אויגען בעת מען האָט זי געשלאָגען, האָט זי ניט געקאָנט פערגעסען. דער אַלטער מאָן פלעגט פּאַר איהר אויסוואַקסען אין די נעכט, פּאַר איהר אַרים און שמוציג געלעגער, אַזא גוטער און ליעבער, כמעט אַן אייגענער, און טרייבען דעם שלאָף פון איהרע אויגען.

זי האָט אָנגעהויבען צו פערנאַכלעסיגען איהרע אַרימע מסחרים, דאָס הויז, און גאָנצע טעג פלעגט זי היטען די וועגען, וואו זי האָט געהאָפט איהם צו בעגעגענען, איהם אָנקוקען כאָטש פון ווייטענס.

זי וואָלט זיך אַליין ניט געקענט אָבגעבען קיין חשבון אין די מאָטיוועז, וועלכע האָבען איהר געטריבען צו איהם.

געוואָלט האָט זי פרעגען וועגען ברודער דעם משומד, נעהמען ביי איהם זיין אַדרעס. אַזוי האָט זי וועניגסטענס געמיינט. געגאָרט האָט זי אָבער אין דער טיפּען פון איהר אונבעווואוסטזיין צו כאָפּען אויף איהם אליין א קוק, נאָך אמאָל א קוש טהאָן די האָנט פון דעם גוטען מאָן.

אין דיזעלבע דונקעלע טיפּען איז געוואקסען א נייע אהנונג. עס האָט זיך דאָרט געוועבט א נעבעלהאָפטער טרוים, וועלכען זי האָט ניט פערשטאַנען. וועלכער האָט אָבער איהר צייטענווייז געשוידערט ווי אַן אונבעשטימטע וואר־טונג, ווי א משוגענע האָפענונג.

און די דונקעלע האָפענונג האָט אָנגעהויבען צייטענווייז צוריסען די פינ־סטערע טיפּען פון אונבעוואוסטזיין: א ציטערענדער שיין פלעגט מינוטענווייז בעלייכטען דאָס אונבעוואוסטזיין און ביי איהר אַבריסען דאָס האָרץ, ווי א גוטע און זיסע בשורה.

עס איז געווען דערזעלבער שיין, וועלכער האָט אָנגעהויבען צו בעלייכטען מינוטענווייז אויף נאטאשא'ס געמיהט און בעוואוסטזיין.

בערי׳ל האָט אזוי פערקרימט דאָס פנים, אז דער פּראָצענטניק האָט פער־לאָרען די לוסט און איז צוריק שטי׳ל געוואָרען.

ביים שטערטע׳ל האָבען זיי בעגעגענט דעם איספּראָוונ׳יק מיט׳ן סלי׳עדא־וואטע׳ל, וועלכע זיינען געפאָהרען אין הויף אַריין און די צוויי אידען האָבען זיי לאַנג נאָכגעקוקט ווי פערשטיינערטע.

דער איספּראָוונ׳יק מיט׳ן סלי׳עדאָוואָטע׳ל

די געגעראָלשע האָט זיי עמפאָנגען ווי ערלייזער, וועלכע זיינען געקומען זי אויסצולייזען פון אידישער הערשאפט.

דער כעס און עקל׳ צו די אידען איז נאָך ביי איהר ניט געווען אויסגע־לאָשען און זי האָט זיך פאר די צוויי פּראָוואָסלאָוונע מענשען, ווי פאר אייגענע, געגומען קלאָגען, אז די אידען האָבען איהר דאָס לעבען פערדאָרבען און לאָזען זי ניט רוהיג איינזיצען אין שלאָס און אין דעם מאיאָנטעק.

— מיט מיינע אויגען וואָלט איך איהם ניט אָנגעקוקט. נאָך א האָלבען מילי׳אָן האָט מען געדאָרפט איבערצאָהל׳ען פאר דעם גליק!" — און זי האָט זיך געגומען דערצעהל׳ען די צוויי פרעמדע טשינאָוניקעס, וועלכע זיינען נאָך אל׳ץ געשטאָנען, ווי אזוי דער מאן האָט איבערגעצאָהלט, און ווי אזוי זי איז געווען קענגען דעם גאנצען געשעפט.

און אז זי האָט צו זיי, אזוי אויפגערעגט, אבגערעדט א גאנצע האָלבע שטונדע, האָט זי זיך ערשט דערמאָנט, אז זי האָט זיי נאָך ניט איינגעלאָדען צו זיצען.

דאָן ערשט האָט זי זיי געבעטען זיצען און האָט געפרעגט, מיט וואָס זי זאָל זיי טראָקטירען.

דער איספּראָוונ׳יק און דער סלי׳עדאָוואָטע׳ל האָבען זיך אבגעזאָגט.

אין דער גענעראָלשע אבער האָט זיך דערוועקט די עכט־רוסישע גאסט־פרייגדשאפט. נאָך די צוויי אידען זיינען איהר די צוויי פרעמדע פּראָוואָ־סלאָוונע געוואָרען בעזאָנדערס טהייער, ובפרט אז זי האָבען איהר נאָך דער־צעהלט, אז זיי זיינען געקומען אויספּארשען דעם „זשידאָווסקי בונט".

— בונט! אן עכטער בונט! — האָט געשריען די גענעראָלשע און האָט בעפויל׳ען די לאקייען גרייטען צום טיש פאר די טייערע פּראָוואָסלאָוונע מענשען.

— ענדל׳יך האָב איך א פאר פּראָוואָסלאָוונע מענשען דערזעהן! — האָט זי אָנגעקוואָל׳ען פון די געסט.

די געסט האָבען זיך דערוויי׳ל געהיימסען ברענגען דעם גערטנער און דעם קאָדעט, און האָבען זיך צול׳עגט מיט די פאָפּירען.

די סטאראָווירקע איז געקומען אין פערל׳עגנהייט און איז צוטומל׳ט געוואָרען. די געסט זיינען געקומען אונערוואָרט, און זי האָט נאָך ניט געהאָט קיין צייט איבערצורעדען מיט די צוויי עדות פון בונט.

דער זוהנדל׳ע איז זייט דער געשיכטע נאָך אל׳ץ גל׳עגען פערשפּאָרט אין די פּעצינעס, וואו די הויפּמענשען האָבען גל׳עבט, און האָט מורא געהאָט זיך צו ווייזען אהיים, פאר די ע׳לטערען. זי האָט זיך דאָן אל׳יין ארויסגערופען

וועלכע איז געווען דאָס וועלק פון איהר בראָדער, האָט איצט געמוזט איהם אַלעס מיטטיילען.

דעם פּאַטער׳ס פּנים איז אין איין מינוט געוואָרען וויסט פון עגמת נפש און אויפרעגונג, און האָט אָנגענומען א דונקעלען אש־קאָליר.

מיט שלעכטע, קלעמענדע פּארגעפיהלען האָבען זיך פּאַטער און טאָכטער געלאָזט געהן אין שלאָם.

און אַזוי וויי זיי זיינען ביידע געגאַנגען, פערטראָכטע און שטומע, איז ווי א בייזע און דראָהענדע מכשפה־געשטאַלט ארויסגעשפרונגען אויף דער סטעזשקע פון צווישען די געדיכטע בוימער די לאַנגע אידענע און איז געפאַלען פּאר זיי אויף די קניע, אָבער אַזוי שנעל און אונערוואַרטעט, אַזוי ווי זי וואָלט מיט אמאָל פון דער ערד אויסגעוואַקסען.

דער גענעראַל איז אָבגעשפרונגען פון איהר, ווי פון מלאך־המות, וועלכער וואָלט פלוצים אויסגעוואַקסען פּאר זיינע אויגען און וואָלט אויסגעשטרעקט די הענד נאָך זיין לעבען.

א טויט־בלייכע איז אויך געווען נאטאשא.

א וויילע האָבען זיי ביידע איבערגעשראָקען געקוקט אויף דער שטום־קניענדער געשטאַלט מיט אן אויסגעקרימט בעטענדען פּנים. אזא מיאום און אונמענשליך פּנים! די גרויסע אויסגעקרימטע גרינע און אונמענשליכע ציייהן, וועלכע האָבען, ווי ביי א הונד, ארויסגעשטעקט פונ׳ם אָפענעם מויל; די צוויי פערגרעבטע און מיט גראָבע אדערען בעדעקטע הענד, וועלכע זי האָט בעטענד אויסגעשטרעקט צו זיי, האָבען אַזוי ניט געפּאַסט צו דעם בעטענדען אויסדרוק פון דער אידענע׳ם פּנים, זיינען געשטאַנען מיט איהם אין אזא שארפען און אָבשטויסענדען קאָנטראַסט, אז דער אויסדרוק האָט געקענט אפילו א טייוועל אויפשוידערען.

און אייידער דער פּאַטער און די טאָכטער האָבען געהאָט צייט צו קומען צו זיך, האָבען זיך דערהערט פון ווייטענס טריט און די ווייט־הילכענדע שטימען פון דער גענעראַלשע און פון קאָדעט, וועלכע האָבען זיך שנעל דער־נעהנטערט צו זיי.

אזוי ווי א טויט־שרעק וואָלט אויפגעשוידערט די דריי פערגליווערטע געשטאַלטען, דעם גענעראַל מיט דער טאָכטער און די געשטאַלט פון דער אי־דענע, וועלכע איז אזוי ווי פערשטיינערט געוואָרען אין איהר קניהענדען געבעט. זי איז ווי אין טויט־שרעק דאָן אויפגעשפרונגען פון אָרט, איז מיט אמאָל אויסגעוואַקסען אין דער נאָנצער לאַנגער און דראָהענדער געשטאַלט איהרער און האָט אָנגעהויבען וואַרפען ארום זיך איבערגעשראָקענע, שוין־זוכענדע בליקען.

עס איז אָבער ניט געווען קיין צייט צו זוכען אין וואַרטען. מיט ציטע־רענדע ווי אין א קדחת הענד האָט דער טויט־בלייכער גענעראַל ארויסגעכאַפט זיין טייסטער, האָט ארויסגעוואַרפען דער אידענע דאָס נאָנצע גלעד וואָס ער האָט געהאָט מיט זיך, האָט געכאַפט נאטאשא׳ן אונטער׳ן אָרעם, ווי ער וואָלט געזוכט שוין ביי איהר, און האָט זיך געמוטען מיט איהר שטום און שנעל דערווייטערען ווי פון א מלאך־המות, פון וועלכען ער וואָלט זיך אויסגעקויפט מיט גלעד.

דער שיין אבער איז געווען אזוי פאנטאסטיש און ווייט פון דער אידע־
נע׳ס ארימער ווירקליכקייט, אז ער פלענט ווי א איבערגעשראקענער אלייז
לויפען און זיך בעהאלטען פון איהר.

די האפנונג פלענט צוריק אויסגעלאשען ווערען און אלעס איז געווען צו־
ריק פינסטער ווי פריהער.

און זי פלענט אהיים א דערשלאגענע און טרויעריגע, אזוי ווי זי
וואלט דעם טייערסטען און ליעבסטען בעגראבען.

דעם ענערגעל האט זי אין ערגעץ ניט געקענט זעהן, אזוי ווי ער וואלט
זיך פון איהר אומיסטנע אויסבעהאלטען.

דעם פארק האט זי שוין מורא געהאט צו בעטרעטען. און דאס ביינקע־
ניש אין דער היים איז געווארען גרעסער, אונרוהיגער און קלעמענדער.

זי פלענט זיך קיין ארט ניט געפינען, אזוי ווי זי וואלט געווען פערליבט
אין העם אלטען, גוטען פריץ.

ווען מען האט ארעסטירט דעם פלימעניק איהרען איז דער דראנג איהם
צו זעהן געווארען גרעסער.

ביים וועכטער פון טויער, וועלכער איז געווען א פראסטער און גוטער גוי
און כמעט א אידיאט, האט זי זיך דערוואוסט, אז דער ענערגעל איז אין גע־
ראלנע, און אז מען שטעלט א נייעם קעסעל.

זי האט גוט געקענט די וועגען און סטעזשקעם פון פארק נאך פון קינדווייז.

מיט א ווייטען אומוועג פון עטליכע ווירסט דורכ׳ן דארף איז זי אריין
אין פארק און האט זיך בעהאלטען צווישען די בוימער ביי דער סטעזשקע.
וועלכע האט געפיהרט פון שלאס אין גערגלנע אריין און האט זיך ענומען
אויף איהם ווארטען.

שטונדען זיינען געלאפען, לאנג און מיעדע ווי אן אייביגקייט, די פים
איהרע זיינען מיעד געווארען און האבען אנגעהויבען צו ציהען און ברעכען,
ווי אין א רעוומאטישען אנפאל, הונגער און פערשמאכטקייט האבען פיעלע מאל
ווי בייזע הונגעריגע ווערים זיך ענומען טאטשען און זויגען דאס הארץ און זיי־
נען צוריק איינגעשלאפען.

זי איז אבער אלץ ניט ארויסגעגאנגען פון איהר בעהעלטעניש און איז ע־
בליבען אנגעשפארט אן אן אלטען בארען־בוים און האט זיך ניט געקענט אברייי־
סען, ווי א ענגאגעלטע און צוגעקאווועטע פון דעם נאגענדען ביינקעניש.

פלוצים האט זי דערהערט טריט און האט דערזעהן דורך די צווייגען די
ענערגעלשע.

דאס הארץ האט זיך אבגעשטעלט און זי איז צוגעפאלען מיט א פער־
כאפטען אטעם צום אלטען בוים, אזוי ווי זוכענדיג שוץ ביי איהם פון א חיה.

די טריט זיינען שוין לאנג פערשוואונדען און פערשטומט געווארען, און
די אידענע איז נאך אלץ געשטאנען, ווי א געלעהמטע פון פחד, ניט קוקענדיג
דערויף, וואס א ניי געפיהל, א שרעקליכער טויט־אנגסט האט איהר ענומען
טרייבען און האט איהר געהייסען לויפען פון דער בעהעלטעניש.

אימעצער האט דערצעהלט דעם ענערגעל וועגען די געסט, וועלכע זיי־
נען געקומען אין שלאס אריין און נאטאשא, וועלכע האט די נאנצע צייט
געהיט, אז קיינער זאל איהם ניט דערצעהלען וועגען דער טראגישער געשיכטע.

און אין שווערסטען מאָמענט פון זיין לעבען, וועז ער האָט געוואָלט דעם טויט ווי אַן ערלעזער, איז דערזעלבער טויט, וועלכער פלענט איהם אזוי אפט קוקען אין פנים אריין, ניט געקומען...

ווי א געיאָגטע חיה האָט זיך דער אלטער מאַן פערשלאָסען אין זיין צימער און האָט קיינעם צו זיך ניט צוגעלאָזט, אפילו נאטאשא'ן.

און זי האָט איהם געלאָזט אליין.

איצט איז איהר אלעם מיט אמאל קלאָר געוואָרען. דער בליץ פון שאָס האָט איהר בעלויכטען דעם אבגרונד, דעם פלאַנטער פון פאטער'ס לעבען...

זי האָט ניט געקענט אפרייסען איהרע אויגען פון דער צואוויקעלטער טראגעדיע. מוטיג און דרייסט האָט זי אריינגעקוקט אין דעם אבגרונד מיט א פערכאפטען אטעם... דער מח האָט שנעל געארבייט, איהר מוט און ווילען זיינען אבער געוואקסען און זיינען דרייסט און טאפפער געלאפען אנטקעגען אלע פאלגען און קאנסעקווענצען.

און וועז אלע זיינען זיך ווי פארבערעבער צולאָפען פון טויטען קערפער, וועלכער איז געלעגען מיט די לאנגע גלידער צואוואָרפען אויפ'ן גראָז ווי א דרשאָסענע חיה, האָט נאטאשא געפונען אין שלאָס אריין דעם אלטען בעריל, וועלכער איז געבליבען לאנג ביי איהר אין צימער.

מיט בערל'ען צוזאמען האָט זי צוגעדעקט דעם קערפער מיט א שווארצען טוך און ביידע זיינען געשטאנען איבער'ן מת ביז מען האָט געבראכט די חברה קדישא.

צונעהמען דעם קערפער האבען נאטשאלסטוא ניט געלאָזט און האבען נאָר ערלויבט אז אידען זאלען איהם היטען. ארום פארק איז געשטאנען דאָס שטעדטל, גרויס און קליין, אבער שטומע און פערגליווערטע, נאָר די יתומים האבען געווייגט און געליארעמט, זיך רייסענדיג אין פארק אריין. דער פרי־סטאוו און די סטראשניקעס האבען אבער געהיט די טויערען און האבען קיי־נעם ניט צוגעלאָזט.

די אויספארשונג פון „בונט" איז אבגעמאנגען אין הינטערגרונד, פער־שטעלט פון דעם נייעם פערבערעבען.

דער פערבערעבער האָט זיך אויך פערשלאָסען ביי זיך אין צימער, האָט קיינעם צו זיך ניט צוגעלאָזט און האָט געדראָהט זיך צו פערטיידיגען מיט דערזעלבער ביקס מיט וועלכער ער האָט דערשאָסען די אידענע.

נאטשאלסטוא איז געקומען אין א גרויסער פערלעגנהייט און האָט ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן, וואָס פאר א שטעלונג צו נעהמען. דער איספראָוניק האָט זיך פערמאכט מיט דער גענעראלשע און זיך מיט איהר אויך לאנג ג־עצה'ט. דער רעזולטאט איז געווען, אז מען האָט טעלעגראפירט נאכ'ן זוהן דעם פראָקוראָר, וועלכער איז דעמזעלבען טאג ארויסגעפאהרען פון פעטערבורג מיט'ן ערשטען שנעל־צוג.

און אין דער נאכט וועז ער האָט בעראָרפט אנקומען און דער הרוג איז נאָך געלעגען ווי א שווארצער שרעק אויפ'ן גראָז צווישען די בוימער, געהיט פון צוויי אידען, האָט דער גענעראל מיט נאטאשא'ן אונבעמערקט און פאר־

אזוי ווי א האמער וואלט זיך אראפגעלאזט איבער דער אידענע׳ס קאפ און וואלט פריטשמעלט איהר בעוואוסטזיין, אזוי איז זי געבליבען שטהן מיט דעם פאפיר־ענעם גלעך אין די הענד און האט מיט ווילדע אויגען נאכגעקוקט די אנטלויפענדע געשטאלטען.

דאס גלעך האט ווי א בעלי־דיגונג געבריהט איהרע ציטערענדע הענד. זי האט געוואלט זיך א רים טהאן פון ארט, זיי נאכלויפען, אויסשרייען, אז זי וויל ניט קיין גלעך, אז זי איז ניט געקומען נאכ׳ן גלעך, און נאך עפעס אזוינס האט זיך איהר געוואלט אויסשרייען, אזוינס אונגלויבליכעס און אונמעגליכעס, וואס האט שוין ארויסגעשטעקט דעם קאפ פון דונקעלען בעוואוסטזיין און האט איהר געשריען: „ברודער! ברודער! איך בין דיין שוועסטער!" און האט זי געשוידערט ווי אין א אומגלומפערט ווילדען חלום.

איז שוין אבער פאר איהר פנים געשטאנען די ענערגלשע מיט א רויטען פנים, מיט צוויי גרויסע און מיט בלוט־אנגעגאסענע אויגען — אזא ווילדע און אזא שרעקליכע און מיט איהר דער קאדעט מיט דער ביקס אויף די פלייצעס.

ווי א בייזער רויטער טייוועל האט געקוקט אויף איהר דער קאדעט און זי איז ווידער צוגעקאוועט און קען זיך ניט ריהרען פון ארט פון טויט־שרעק...

אז די ענערגלשע האט דערזעהן אין איהר האנד לאנגע און פרישע הונדערטערס און צוויישען די בוימער האסטיג שפאנענדע און פערשוואונדענע געשטאלטען פון מאן און טאכטער, האט זי אויסגעשריען ווי א פערוואונדעטע.

דער געשריי האט געבראכט די אידענע צו זיך, האט אין איהר אומגעקעהרט דאס בעוואוסטזיין פון איהר געפאהר, און ווי מען רייסט זיך ארויס פון טויט, האט זי זיך א רים געטהאן פון ארט און האט אנגעהויבען לויפען מיט׳ן גלעך אין דער האנד.

איהרע צווי לאנגע פיס האבען איהר געטראגען ווי א געיאגטע בריאה, ווי א פערפאלגטע חיה. דער געשריי: „סטאי! סטאי!" פון דער ענגער־ראלשע און דעם קאדעט האבען זי ארויסגעוואורפען אין א גרעסערען פאניק און זי ווי געשמיסען מיט בייטשען.

הינד האבען אנגעהויבען איהר נאכצולויפען מיט א ווילדען ביללען... זי האט אויך אנגעהויבען ווילד צו שרייען, איהר אייגענער אונמענשליכער קול האט איהר נאך מעהר געשראקען און אלעס אינאיינעם האט זיך אויסגעמישט מיט א שאס, וועלכער האט זיך צוטראגען ווייט איבער׳ן פארק מיט א בייזען און טויט־ברענגענדען ווידער־קול.

אזוי ווי א האמער וואלט איהר דערלאנגט פון הינטען איבער׳ן קאפ.

זי איז געפאלען, זיך ווידער אויפגעהויבען, געלאפען נאך עטליכע טריט און ווידער געפאלען.

די ערד, די בוימער דרעהען זיך פאר איהרע אויגען... מען לויפט פון אלע זייטען... זי זעהט אויך איהם... דעם ברודער, לויפען, אין גאלדענעם בליאסק פון זיינע עפאלעטען, מיט נאטאשא׳ן... זי שטרעקט נאך אויס צו זיי ביידע הענד מיט׳ן גלעך... זי דארף ניט קיין גלעך... זי ווי׳ל עס צוריק אפגעבען... אבער אלעס שווינדלט פאר די אויגען... לויפט ערגעץ טיף. טיף ווי בארג אראפ, און פערשווינדט צוזאמען מיט איהר בעוואוסטזיין ווי אין א טיעפען, פינסטערען אבגרונד...

דער בלוט־בלבול

פינפטער קאַפּיטל.

דער נייער פערוואַלטער

עס איז געווען א עיבור־יאָהר.

דער ווינטער האָט זיך נעצויגען לאַנג, ווי אַן אייביגקייט, און פּורים־צייט איז דאָס שטעדטל נאָך געלעגען אין טהאָל, ווי בעגראָבען, אין טיעפען שנעע. צוזאַמענגעדרעהט פון ביטערער קעלט און האָפנונגסלאָזער אָרימקייט איז דאָס געלעגען ביי די פּים פון בארג מיט'ן פּרעכטיגען מאַנאַטען־שלאָס, נאָך שפּל'דיגער און עלענדער ווי פריהער. דער אלטער, אין שנעע־בעפּוצטער פּאַרק, מיט זיינע הונדערט־יעהריגע שלאַנקע טאַפּאַליעם האָט געקוקט דערויף מיט מעהר שטאָלץ און פּראַכטונג ווי פריהער. דער נייער פערוואַלטער פון גוט האָט פערמאַכט דעם וואַלד און דער יקרות אויף האָלץ איז געווארען נאָך גרעסער. די איינגעהויקערטע הייזלעך האָבען זיך געמוטעט צו ייצען מיט שטרוי און אפילו שטרוי האָט זיך דאָס שטעדטל ניט געקענט דערקויפען.

דאָס וואָס די עקאָנאָמיע האָט ניט פערקויפט קיין האָלץ, איז געווען אייניפאַך אן אונערטרעגליכע גזירה. צוואַנציג וויאַרסט ארום איז ניט געווען קיין אַנדער וואַלד, אָחוץ דעם וואָס האָט בעלאַנגט צום ענגעראָל,און דאָס שטעדטל האָט איהם איצט דערמאַנט אָפטער און מיט א טיפערען קרעכץ ווי פריהער.

זיין אָרט האָט שוין אָבער פערנומען א גלעזערנטער אגראָנאָם, אן עסטלאַנדער דייטש, פּאָן־באָר, א גרעסערער שונא־ישראל ווי סווינטשיצקי, און ער האָט שוין קיין אידען אויף די אויגען ניט געלאָזט.

מען האָט געמאַכט אסיפות און געקליבען זיך שרייבען צום ענגעראָל, בעטען איהם אז ער זאָל כאָטש פערקויפען האָלץ אין שטעדטל אַריין. דער ענגעראָל מיט נאַטאַשא'ן זיינען שוין אָבער געווען ערגעץ ווייט — מען האָט געזאָגט אז אין אויסלאַנד — און מען האָט ניט געהאָט זיין אדרעס. אפילו בעריל האָט ניט געוואוסט וואוהין איהם צו שרייבען, כאָטש ער האָט איצט אין בית־המדרש, וואו מען האָט ניט אויפגעהערט צו רעדען פון איהם און זיך דערמאַנען אין דער קורצער אָבער גוטער ממשלה זיינער, געשמייכעלט געהיימניספולער ווי פריהער.

דערזעלבער בעריל פלעגט אָבער אויסהאַלטען מלכה'ס יתומים פון דעם גאַלד, וואָס דער ענגעראָל האָט איהם געלאָזט אין דער נאכט פאַר זיין אָב־

זיכטיג פערלאָזן דעם שלאָס, ווי מען גנב'עט זיך ארויס פון א תפיסה.

א פאָאר שטונדען האָבען זיי פערבראכט אין א לאנגער בעראטונג מיט בערלען אין זיין אכסניא. קיין מענש האָט ניט געוואוסט פון דעם וואָס צווישען זיי איז געהעדט געוואָרען אין דער נאכט. ביינאכט איז דערזעלבער אלטער בעריל אוועק אויפ'ן דאָרף, האָט זיי געבראכט א גוי'איש פוהרעל אוון דאָס פוהרעל האָט זיי אבגעפיהרט צו דער באהן.

די אידענע האָט מען אויפ'ן דריטען טאָג געפאלמעסט אוון בעגראבען כיט א גרויסער לויה פון א הרוג מלכות.

דער אפטרופוס פון די יתומים איז געוואָרען דער אלטער בעריל.

אויפ'ן פראָקוראָר'ס וואונק האָט מען די געשיכטע מיט'ן „בונט" צוריבען אוון בעפרייט דעם בעל־ענלה. אלע זיינען באלד אבגעפאָהרען פון מאיאנטעק, אפילו דער סובאָטניק, אוון זיין אָרט האָט פערנומען א דייטש פון קורלאנד.

דער דייטש האָט באלד איינגעפיהרט אין הויף דיזעלבע שטרענגע פאָריאדקעס, וועלכע האָבען עקזיסטירט פאר'ן גראָף סווינטשיצקי, אוון אלע האָפנונגען, וועלכע זיינען אויסגעוואקסען ביים שטעדטל, וועו דער געגנער האָט עם אבגעקויפט פון זיינע הענד, זיינען מיט אמאל צוריק אבגעשטאָרבען.

בעגראבען אין טהאל איז דאָס שטעדטל צוריק געלעגען צו די פים פון שלאָס אויפ'ן בארג, ווי א בעטלער, שפל'דיג אוון דערשלאָגען אין זיין אָרימקייט אוון האָט ווייטער געשלעפט די לאסט פון דער האָפנונגסלאָזער גרויער עקזיסטענץ פון אָרים שטעדטל.

די קרעמער האָבען איהר אָבגענעבען דעם אמת'ן כבוד : „וועט די טייערע באריניא נאָך לאַנג וואוינען ביי אונז ?" — האָט זי כמעט יעדערער געפרעגט מיט א חניפה'דיג אונטערטהעניגען שמייכל, און די באריניע האָט געענטפערט :

— וואָס נאָך וועט איהר אויסטראכטען ? אָט וועל איך בלייבען דאָ, אין דעם פאַרכאָטי זשידאָווסקי שטעדטעל... כאַ־כאַ־כאַ ! איך גלויב, אז פעטערבורג איז אַביסעל אינטערעסאַנטער און שעהנער פון דער בלאָטע — און האָט דערביי צוגעוואונקען צום מאָל, אז ער זאָל עס בעשטעטיגען.

דער קרעמער האָט צוגענעבען, אז פעטערבורג איז אינטערעסאַנטער און האָט אויסגעדריקט זיין בעדויערען וואָס דאָס שטעדטעל געהט פערלירען אזא „טייערע באריניא".

טראָטץ דעם האָבען זיי דאָס „פאַרכאָטע זשידאָווסקע שטעדטעל" אזוי גיך ניט פערלאָזען.

שבת הגדול

באַלד האָבען די מאַרצאָווע ווינטען געזומען שמעלצען און עסען דעם שנעע. די קעלט איז אָבער ניט פערקלענערט געוואָרען און די פרעסט פלעגען ביי נאַכט צוזאַמענקאָווען די אָנגעשמאָלצענע וואָסערען פון טאָג. אָהן שנעע האָבען די דעכער אויף די הייזלעד שוין אויסגעזעהן ווי אָבגענאָלטע, נאָקעטע קעפ. טראָטץ דעם האָט דאָס שטעדטעל אויפגעלעבט, האָט זיך גע־נומען כשר'ע, וואָשען און שמירען און זיך גרייט צו עמפאַנגען דעם פסח.

שבת־הגדול איז דאָס שטעדטעל אויפגערודערט געוואָרען ווי א קופע מור־ראָשקעס. דער שבת־גוי איז פלוצלונג פערשוואונדען געוואָרען און עס איז ניט געווען ווער עס זאָל הייצען די הרובעם און וואַרעמען דאָס געקעכטס. די ווייבער זיינען אַרומגעגאַנגען, געקלאָפט אין די פענסטער און זיך נאַכגעפרעגט אויבער ביים צווייטען צי „קאָליסטראָט" איז דאָרט ניטא.

קאָליסטראָט איז געווען א דרייצעהן־יאָהריגער שגיץ, וועלכער האָט ע־ירש'עט דאָס אָמט פון שבת־גוי פון זיין מוטער „אפקע", די שיכור'טע, וועלכע האָט פערנומען אין שטעדטעל א וויכטיגען און נויטיגען פלאַץ, כמעט פון א כלי־קודש. זי פלעגט שמירען פאַר פסח די הייזער און אין מיטען יאָהר אַראָפנעהמען די לייכטער פון טיש און הייצען די הרובעם. נעכטיגען פלעגט זי אין באָד און העלפען דערפאַר דער טוקערקע. ווי א שבת־גוי'ע פלעגט זי רעדען גוט אידיש, ניט געהן אין קלויסטער אריין און שילטען די „חזרים", די גוים, ווי אַלע אידען. קאָליסטראָט איז אויסגעוואקסען צוויישען אידישע קינ־דער און איז אויך געווען גאָנץ פאראידישט ווי זיין מוטער.

געזוכט האָט מען קאָליסטראָט'ן ביז מען איז געגאַנגען פון די שוהלען. און אז עס איז געוואָרען שפעט און דאָס עסען איז נאָך אַלץ געווען קאַלט, זיינען שוין בעלי־בתים געלאָפען אויפ'ן דאָרף נאָך שבת־גוים. עס איז אָבער געווען א חגא און עס איז דערפאַר געווען שווער צו קריגען א גוי פאַר אזא אַרבייט. און אז עמיצער האָט מיט גרויסע צרות שוין געפאַקט א גוי אַדער א

פֿאַהרעז. אויך חיים־הירש דער בעל־עגלה האָט בעקומען אַ נייעם שפּאַן פֿאַר צוויי הונדערט רובל און האָט זיך צושוידט מיט זיינע נבלות.

טראָץ דעם האָט דער לאַנגער בעל־עגלה ניט אויפֿגעהערט צו פֿערלאַנגען פֿון בערל'ען דעם אַדרעם פֿון פּעטער דעם לייב־מעריק און דראָהען, אַז ער וועט פֿערקויפֿען דעם שפּאַן און וועט פֿאַהרען קיין פּעטערבורג איהם אויפֿזוכען, אוו פֿערלאַנגען גערעכטיגקייט פֿאַר דער מוהמע מלכה עליה השלום.

דער סליעדאָוואָטל איז נאָר אַ פֿאַר מאָל געקומען אין שטעדטל אַריין וועגען דעם בונט ביים שענק. די „דיעלאָ" איז אָבער בטל געוואָרען. אויך איז בטל געוואָרען די הריגה פון דער אידענע. מען האָט עס געמאַכט אַזוי, אַז די קוי פון קאַדעט האָט זי געטראָפֿען אונגערן, ציעלענדיג אין אַ פּויגעל אויפֿ'ן בוים, אונטער וועלכען די אידענע איז געשטאַנען.

דער אַלטער פּריסטאָוו

אַרום פּורים־צייט איז ערשינען אין שטעדטל צוריק דער אַלטער פּריס־טאָוו, וואָס דער ענגראַל האָט אַראָבגעזעצט פון בענקל, און אין וועלכען דאָס שטעדטל האָט שוין כמעט פֿערגעסען.

זיין ווייב האָט נאָך אַלץ געוואוינט אויפֿ'ן דאַרף אין אַ קליין גוי'איש הייזל.

און באַלד האָבען זיי ביידע צוזאַמען אָנגעהויבען צו גיהן צווישען די קלייטען און אייגקויפֿען ביד רחבה, זי אין אַ רייכער פּליושענער רעטאָנדע אויף פּוטער און ער אין אַ האָזענם טולוף און מיט אַ מאַדנער קאַאַרדע אויף אַ רויטער היטל פון אַ מארשאַלאַק, וועלכע מען האָט געקאָנט זעהן נאָר אין די גרויסע שטעדט.

זיי האָבען געקויפט און זיך ניט געדונגען, ווי רייכע און שטאַלצע פּריצים. בעזונדערס שטאַלץ האָט זיך בענומען די פּריסטאָוושע, וועלכע האָט אַ גאַנצען יאָהר געפּעכטעט פון הונגער, אַזוי ווי זי וואָלט דערמיט געוואָלט בעווייזען די אידען, אַז זי איז צוריק אַ פּריצ'טע, און נאָך גרעסער פון אַ פּריסטאָוושע.

נאָכגעטראָגען האָבען איהר די פּעקלעך צוויי אונטערטעניגע דיענער, דער גוי פּאַכאָם, ביי וועלכען זי האָט געוואוינט אין שכנות און אשר דער סטאָסקי, איהר טרייער מענש און בן־בית, וועלכער פלעגט פריהער אַרומלויפען בארגען פֿאַר איהר ערגעץ אין אַ קלייטל אַ פונט צוקער. דער פּריסטאָוו האָט מיט אַ נאַכלעסיגען שטאַלץ געוואַרפען די פּאַפּירלעך פון פּולען טייסטער, האָט ניט געצאָהלט דעם רעשט, וואָס דער קרעמער האָט איהם געגעבען, האָט אָבער חוזק געמאַכט פון איהם און פון אידען בכלל, גיפטיגער ווי פריהער, וועו ער איז געווען פּריסטאָוו און מלך אין שטעדטל. איבעריגענס איז ער געווען גאָנץ גוטמוטיג געשטימט, ווי אַ טריאומפאַטאָר, וועלכער קומט אין זיין צוריק געוואונענער מלוכה.

מאָהר פון איהם האָט נאָך טריאומפּירט די גראָבע פּריסטאָוושע, וועלכע האָט אַלע מאָל צוזאַמענגעצויגען אויף זיך די נייע רעטאָנדע, ווי איינער זאָגט: „זעהט וועו איך בין איצט!"

פֿלוצים האָט דער איידעם אויסגעשריען אַזוי הויך און שרעקליך, אַז אפילו די בוימער זיינען מיט אמאָל פערשטומט און פערגליווערט געוואָרען פון שרעק. און איידער דער קברן האָט געהאָט צייט צו פרענגן וואָס איז מיט איהם, זיך ארומקוקען, איז זיין יונגער תלמיד שוין געלאָפען צום פֿלויס, לאָזענדיג הינטער זיך אין דער אויפגערודערטער און ערשיטערטער נאַכט־לופט דאָס ווילדע ווידער־קול פון א שרייענדער טויט־פֿאניק.

געאָגט פון דעם טויט־פֿאַניק, האָט זיך דער יונגערמאַן שוין ניט געקענט אפֿשטעלען. ער איז אריבערגעשפרונגען דעם פֿאַרקאַן און איז שוין אַזוי געלאָפען ביז צום ערשטען גוי'יש הייזעל פון דאָרף, האָט נאָך געהאָט כח אָנצוקלאָפען און איז מיט א צוריסענ האַרץ פון שרעק געפֿאלען א טויטער.

דער קברן אָבער איז געבליבען איבערגעשראָקען נאָר א ווייַלע. דער מאַן איז שוין געווען געוועהנט מיט'ן טויט און מיט מתים און האָט זיך באַלד בעהערשט.

זיין ערשטע בעוועגונג איז געווען ארויסצונעהמען פון דער בוזעם־קעשענע די פלאַש בראנפען, מיט וועלכער ער פלעגט זיך ניט צושיידען וועו ער פלעגט טהאָן זיין טויטע מלאכה, און ענומען א גוטע כוס'ע. דער בריהענדער בראנפען איז באַלד אריין אין זיין קאָפּ, פון קאָפּ זיך אראָבענגליטשט צום האַרצען, האָט עס אָבגעבריהט און האָט פון דאָרט מאָמענטאָן ארויסגעטריבען דעם טויט־פחד און איהם פאַלשטענדיג בערוהיגט. דאָן האָט ער געפונען א שוועבעלע אין קעשענע, האָט פאַוואַלינקע אנגעצונדען צוריק די לאָמטערן. האָט איהר אויפגעהויבען און זיך אייגענעקוקט אין דער פינסטערער נאַכט.

צווישען די בוימער, אויף א צוויייג, איז געהאנגען א מענש, וועלכען דער וויגד האָט געשאָקעלט הין און צוריק ווי א גרויסען שוואַרצען פענדעל פון א זייגער.

דער מענש האָט דאָס א פליה געטהאָן דעם יונגען קברן אין פנים אריין און האָט עס איהם אזוי דערשראָקען.

דער קברן האָט אויפגעהויבען נאָך העכער די לאָמטערן און האָט זיך נאָך בעסער איינגעקוקט. אויפ'ן בוים איז געהאנגען דער שוין קאַליסטראָס, אפֿקע'ס זוהן, וועלכער האָט אזוי אויפגערודערט דאָס שטעדטעל.

דער קברן האָט זיך גוט אויסגעשאַלטען, שוין נישט ווי קיין איד, נאָר ווי א גוי, און האָט זיך געמומען בעגראָבען דעם בר־מינן.

ביי זיך אין קברות־שטיבעל האָט ער דעם איידעם ניט געטראָפען. דער אנגעשראָקענער איד איז געוואָרען מיט אמאָל כּמה־שחורה'דיג און האָט זיך געלאָזט שוין שפעט אין דער נאַכט געהן אין שטעדטעל אריין צו דער טאַכטער, זעהן וואָס עס טהוט זיך מיט איהר מאַן. דאָרט אָבער האָט ער שוין געטראָפען א נייעם בר־מינן. וועלכען די גוים פון דאָרף האָבען געבראַכט אהיים.

דער נייער שרעק

און דער שרעק פון דער שוואַרצער נאַכט האָט זיך אנגערוקט אויפ'ן ארימען שטעדטעל און האָט עס שוין לאַנג ניט ארויסגעלאָזט פון זיינע נעגעל.

שיקסעל, האָט מען זיך געגומען דערפאר שלאָגען אויפ'ן מארק פלאַץ און מען האָט עס שיער ניט צוריסען. די סעודה האָט מען שוין געגעסען נאָכן שפּעט און דער שבת־הגדול איז געווען א פערשטערטער.

דער בר־מינן

שבת־צו־נאכטס איז געווען א בר־מינן אין שטעדטעל, א קימפעט־קינד ביי אן אָריגען שניידער, וואָס האָט בעקומען די שווערע קרענק און איז געשטאָרבען.

נאָך הבדלה איז געקומען פּיצי דער קברן, אן אלטער האָרבאָטער איד מיט א גרויסער, רויטלירל־בלויער און פּרישטשעוואָטער נאָז און מיט צוויי אונגעוועהנליך לאָנגע הענד, האָט עס פערנומען אין דער פּאָלע און איז אַוועק מיט דעם אויפ'ן הייליגען אָרט, בעגלייטעט פון זיין איידעם, וועלכער האָט געזאָלט ירש'ענען די חזקה פון קברות־מאַן. דער שווער האָט איהם שוין אָנגעהויבען מיטצונעהמען און לערנען בעצייטענס, כדי די חזקה זאָל זיין נאָך שטאַרקער.

דאָס הייליג אָרט איז געלעגען צווישן וויאַרסט פון שטעדטעל, פון יענער זייט דאָרף. דער ווינד האָט באָלד פערלאָשען די לאָמטערן אין איידעמ'ס הענד און האָט שוין האָרטנעקיג ניט געלאָזט וואָנדערען מיט זייער טויטער משא אין דער אונהיימליכער פינסטערניש.

אין שטיבעל פון קברות־מאַן האָבען זיי צוריק אָנגעצונדען די לאָמטערען, מיטגענומען דאָס געצייג און זיינען אַרויסגעגאַנגען אויפ'ן הייליגען אָרט גראָבען א קבר.

און אזוי ווי דער קברן האָט אַוועקגעלעגט אויף דר'ערד דעם קליינעם מת און האָט זיך געגומען מיט דער האַק האָקען די נאָך פערפּראָרענע ערד, האָט זיך פון צווישען די בוימער אויפגעהויבען א שטאַרקער ווינד. וועלכער האָט ווידער פערלאָשען די לאָמטערן, און האָט זיך געגומען וואַרפען און טרייסלען די בוימער מיט אזא בייזען וואוט און אימפעט, אזוי ווי ער וואָלט זיי געוואָלט אויסרייסען מיט די וואָרצלען.

די נאָקעטע, שוואַרצע בוימער האָבען זיך געגומען אונטער דעם שטורמישען אָנלויף קאָרטשען, קרעכצען און וואַיען, און באָלד האָט דער גאַנצער בית־עולם געקרעכצט און געקלאָגט, אזוי ווי דער קברן וואָלט מיט זיין האַק אויפגעוועקט פון זייער אייביגען שלאָף אלע מתים, א גאַנצע טויטע וועלט און זי וואָלט זיך געגומען דערצעהלען און בעקלאָגען אויף די יסורים פון גיהנום.

אפילו ביים אלטען צוגעווהנטען קברן איז געווארען קאָלעמוטנע אויפ'ן הארצען, און מוראָשקעס האָבען געגומען לויפען איבער זיין לייב אונטער דער אלטער וואַטאָווער קאפּאָטע זיינער.

— צינד אן צוריק די לאָמטערן ! — האָט ער בעפעהלען דעם איידעם מיט אן אונהיימליכער און ציטערענדער שטימע.

דער איידעם האָט זיך געגומען רייבען א שוועבעלע נאָך א שוועבעלע. די שוועבעלעך אָבער האָבען זיך אויסגעלאָשען באָלד ווי זיי האָבען זיך אָנגע־צונדען.

און דער פּריסטאוו פיהרט הין און צוריק מיט אזא בייזער פּרייד זיך האנד איבער'ן אייגענעם גאַרגל, צו ווייזען מאשקע'ן ווי אזוי מען וועט איהם „מאכען חיק אין גערגלע" און פּרענלט זיך אין גיפט פון זיין פּערגענינגען, און די גראבע פּריסטאוושע טרייסלט זיך אזש אין דער רעטאנדע פון גלעבטער.

— שא! גיט זיך א כאפּ מיט א נעמאכטען ערנסט דער פּריסטאוו — זאג נאָר, מאשקע, און אין דער טהעע דיינער איז ניטא קיין גוויש בלוט? א? —און ער נעהמט זיך נאכן ערנסט טאפּען די טהעע, און די פּריסטאוושע לאכט שוין היסטעריש און מיט א ווילדען קוויטש.

די סצענע האט זיך ווידערהאלט אין א פּאָאר קלייטען. פּארנאכט האט מען שוין נעזעהן א פּאָר פּרעמדע און אונבאקאנטע סוביעקטען אויף יערען שריט און מריט. דאך איז דער מאַרק אבגלאפען בשלום און אהן אינצידענטען. אפילו ביים טשער אין שענק האט מען זיך דעם זונטאג ניט נעשלאגען, וואס איז נעווען א זעלטענע ערשיינונג. מען האט זיך אזוי ווי אבגערעדט, אז אלעס זאל פּארלויפּיג בלייבען רוהיג און שטיל. די רוהיגע שטילקייט אבער האט נאך מעהר געדראהט און געשראקען און די קרעמערס האבען פּערמאכט די קראמען און זיינען נעגאנגען אהיים מיט ארונטערגלאזטע קעפּ, געבויגענע און צוגעדריקטע אונטער דער שווערער לאסט פון א נייער זאַרג, פון אן אונזיכערען מאַרגען...

דער בלוט-בלבול

מאנטאג איז שוין נעקומען דער איספּראַוויניק מיט'ן סליעדאוואטל פון דער אויעזדנער שטאדט, און דער פּראקוראָר פון דער גובערסקער שטאדט. מיט דעם פּראקוראָר זיינען אויך נעקומען א דאקטאר און סיסטשיקעס מיט הינט.

אלע מיט אמאל זיינען זיי זיך צונויפּגעקומען אויף דער סטאנציע, און פון דאָרט האט זיי די זעמסקי פּאטיט נעבראכט אין שטעדטל אריין.

די נאטשאלסטוואָ האט זיך אבער אין ערגרין ניט אבגעשטעלט, און בעי נליוט פון דעם נייעם פּריסטאוו זיינען זיי נלייך אוועק אויפ'ן הייליגען ארט, וואו דער שנץ איז שוין נעלעגען צווישען די בוימער א געפּאַרענער און שטיי־ פער, ווי א הארטער און גרויזאמער שטיין, נעהיט פון זעקס סטראזשניקעס, יעלכע האבען זיך נעביטען אלע אכט שטונדען.

און אזוי האט זיך נענומען וועבען א בלוט-בלבול!

נעוועבט האט מען איהם מיט די אוראלטע פּאדים, נענעהט האט מען דאס נעוועב מיט נרויסע און אומנלומפּערטע תכרכים־שטעה, אזוי, אז די ווייסע פּאדים האט ארויסנעשטעקט אוז זיך נעזעהן פון אלע זייטען...

די אוראלטע נעשיכטע האט זיך ווידערהאלט ווי אמאל אין די אלטע צייטען. דאס שטעדטל האט עס דערזעהן פון דעם ערשטען מאמענט, ווי אזוי נאטשאלסטוואָ האט זיך נענומען פּאר דער אויספּאַרשונג. די פּאליציי

פערשפּרייט איבער די אַרימע איינגעהויקערטע הייזלעך האָט ער זיך פון דאָרטען, פון דעם שנײ, וועלכער איז נאָך גאָר גלעזערן אויפֿן בית־הקברות.

עס איז נעבען איהם געשטאַנען א שטרענגע שמירה פון סטראָשניקעס.

עס האָט זיך אַרויסגעווייזען, אז מען האָט איהם פריהער געקויפֿט אוּן דערנאָך אויפֿגעהאַנגען. דער פּריסטאָו האָט באַלד טעלעגראַפירט דעם איס־פּראָווניק אוּן פּראָקוראָר, אוּן איידער די זיינען נאָך געקומען, האָט דער גלח שוין בעשטימט דעם שיקזאל פון שטעדטעל...

זונטאג נאָכ'ן דאָוונען האָט ער געהאַלטען א רעדע אין קלויסטער אוּן האָט אַרויסגעלאָזט דאָס שרעקליכע וואָרט:

— די זשידעס האָבען געקויפֿט דאָס קריסטליכע אינגעל צוליעב בלוט אויף פּסח!

מעהר האָט מען ניט בעדאַרפט. די קייט פון לאַנג־יעהריגע אוּן גוטע שכנ'ישע בעציהונגען, וועלכע האָט צוזאַמענגעבונדען דאָס שטעדטעל מיט'ן דאָרף, האָט זיך מיט אַמאָל צוריסען פון די זינלאָזע, פערלויפֿדערישע וועגטער.

די אידען האָבען עס באַלד דערקענט אין די אויגען פון די גוים וואָס זיי־נען געקומען אויפֿ'ן מארק. א בייזער פלאָם האָט שוין געלויערט אין די אויגען פון דעמזעלבען סטעפּאַן אוּן איוואַן, מיט וועלכען די מארק־מענשע האָבען זיך געקענט פון קינדווייז אָן. א בייזער אוּן דראָהענדער שמייבעל האָט זיך שוין געלעגט אויף די פּראָסטע כאַלאָצקע פּנימ'ער, א שמייבעל. וועלכער וויל עפּעס פערדעקען אוּן רעדט אָבער מעהר ווי מען בעדאַרף.

נערעדט האָט אָבער דאָס דאָרף נאָרנישט, ניט וועגען דער געשיכטע אוּן ניט וועגען גלח'ס פּירוש אויף איהר. די גוים האָבען שוין געשוויגען ווי פער־שווערער אוּן קאָנספּיראַטאָרס. דראָהענד געשוויגען, אָבער פּיעל־זאָגענד גע־שמייבעלט...

— וואָרט! מיר וועלען אייך ווייזען! — האָט געזאָגט דער בייזער שמייבעל.

נאָר דער אלטער פּריסטאָו האָט זיך ניט איינגעהאַלטען. ער איז דעם טאָג ווידער אַרומגענאַנגען מיט זיין ווייב איינקויפען בעבער די קלייטען אוּן די ערשטע וועגטער זיינע זיינען געווען אין יעדער קראָם: „געקויפֿט א איינגעל אויף פּסח? וואָס? גיעב, זשיד, א האַלב פונט טהעע", אָדער ער האָט פערלאַנגט עפּעס אנדערש. אוּן דער „זשיד" איז שוין געבליבען שטעהן ווי א פּריטשמעלניעטער אוּן טויט־בלייכער ביי דער סטאָיקע, אזוי ווי דער הוליגאַן וואָלט איהם דערלאַנגט מיט א האַק איבער'ן קאָפּ אוּן ביי איהם צוגע־נומען אלע חושים.

דער חוליגאַן מיט דער חוליגאַנקע פלענען שטעהן אוּן קוקען דעם טויט־בלייכען אידען אין פּנים אַריין מיט אזא טייפּעלשען פערגעניגען, מיט אזא בלו־טיגער פרייד!...

— נו, שרעק זיך ניט, זשיד! די מצות מיט'ן בלוט וועט מען דיר לאזען אויפעסען, אָבער נאָך פּסח — אין קוטשעמענט אריין... כי־כי־כי... אָדער נאָר מאָכען חיק אין גערגעלע? א, מאַשקע? מאָכען חיק אוּן ניטא בלוט, ווי אין דער זשידאָווסקי תורה שטעהט: אַן אויג פאר אַן אויג... דו טרינק גוי'איש בלוט, גוי טרינק דיין בלוט... כי־כי־כי...

אין עטלעכע מינוטען אַרום איז אַרויסגעקומען דער פּריסטאַוו און האָט געהייסען די אידען געהן אַהיים.

פון יענער זייט פֿלויט האָט שוין שטום געוואָרט אויף זיי אַ מחנה בלייבע, און אַזוי ווי זיי אַליין דערשלאָגענע און געשענדעטע מענשען. שטום האָבען זיך אַלע אומגעקערט אין שטעדטעל אַריין, ווי פון אַ לויה.

דער פיינדליכער דאַרף האָט זיך שוין געהילפֿט אין די דראָהענדע שאָטענס פון אַן אָנהויב־חדש'דיגער נאַכט מיט אַ קאַרגען לבנה־שיין. דער דינער אייז איבער די לייכט־פערצוינגענע פריהלינגס־וואַסערען האָט זיך מיט אַ בייזען און פיינדליכען רויש געבראָכען אונטער דער עדה'ס פיס...

געבראָכען האָט זיך אויך די אַרימע, אַבער פון קיינעם ביז אַהער ניט געשטערטע, עקזיסטענץ פון שטעדטעל.

דער אַרעסט פון קברן

טראָץ דעם האָט מען אַרעסטירט דעם אַלטען האַרבאַטען קברן און איהם מיט אַ גוטער שמירה אַוועקגעשיקט אין אויעזדנע טורמע. געבראָכט האָבען צו זיין טאָכטער'ס הייזעל די הינט מיט דיזעלבע שפּורן, וואָס דער איד האָט געלאָזט הינטער זיך, געהענדיג פון געהאָנגענעם געוואויר וועלען זיין איידים. מען האָט איהם אָבער ניט געקאָוועט אין קייטען, ווי מען האָט געקאָנט ערוואַרטען ,ווייזט אויס, אז נאָטשאַלסטווא אַליין האָט סקעפּטיש געקוקט אויף דעם פערברעכען, אַדער האָט איהם געהאַלטען פאַר אַ וועניג וויכטיגען און געניגענדען קרבן.

דינסטאָג ביינאַכט איז די גאַנצע נאָטשאַלסטווא אָבגעפאָהרען, איבערלאַזענדיג די אַנגסט און די שרעק פאַר דער צוקונפט.

דער פּסח איז שוין געשטאַנען ביים טהיר, דער אידישער ווי דער גוי'אישער. דער דאַרף אָבער האָט דראָהענט געשוויגען און געהיימניספול און בייז געשמייכעלט... באַלד האָט זיך א גוי צושלאָגען מיט אַ קרעמער איבער א הערינג און האָט געדראָהט, אז אַלעם וועט באַלד זיין זייערס. דער געוועזענער פּריסטאַוו האָט נאָך אַלץ געלעבט אויפֿ'ן דאַרף און איז ניט אָבגעפאָהרען. אשר דער סאָטסקי פלעגט שוין צו איהם ניט געהן. די בארינא האָט שוין איצט אין איהם זיך ניט ענגויטיגט און האָט איהם מיט אמאל אַרויסגעטריבען.

טראָטץ דעם האָבען די אידען געפיהלט און געוואוסט, אז אויפֿ'ן דאַרף טהוט זיך עפּעס; אז דער רוסישער סאיוז, וועלכער איז מיט'ן פּריסטאַוו'ס אבפאָהרען אָבגעשטאָרבען, איז פון איהם צוריק אויפגעלעבט געוואָרען; אז ביים גלח אין הויז קומען פאַר בערזאָמלונגען. דער שוואַרצער שרעק פון דער פּאָגראָם־געפאָהר איז געוואקסען און האָט שוין פערשפּרייט זיינע שוואַרצע פליגעל איבער'ן שטעדטעל און איבער'ן פּסח.

די אידישע געשיכטע ווידערהאָלט זיך.

מען האָט צונויפגענומען גאַנצע 500 רובעל, פון רייכען און פון אָרימ־

האָט באַלד געבראַכט אויף דעם הייליגען אָרט דעם אַלטען רב, בערל דעם בעל־אכסניא, דעם גבאי פון דער חברה־קדישא און נאָך א פּאָר פון די חשוב׳סטע בעלי־בתים.

דעם שניט האָט מען איבערגעטראָגען אין קברות־שטיבעל, וואו מען האָט איהם געזאָלט פאַלמעסען. געדרעהט האָבען זיך אָרום דער נאַטשאַלסטוואָ שוין פרעמדע סוביעקטען, וועלכע מען האָט נעזוכט זונטאָג אויפ׳ן מאָרק, דער גראָבער גלח, וועלכער האָט בייז געמאַכט אין זיין אַסטמא וויי א דאַמפענדער לאָקאָמאָטיוו.

דער פּראָקוראָר האָט צוגעווארפען די אידען נאָר א לאַנגען, פּאַרשענדען בליק, פון וועלכען דאָס בלוט איז פערקיהלט געווארען ביי אַלעמען אין די אָדערען. ער האָט זיי אָבער געלאָזט שטעהן אין דרויסען און פּריהרען אין דער נאָך גענוג קאַלטער לופט, און איז אָבגענאַנגען צוריק אין קברות־שטיבעל.

און נאַטשאַלסטוואָ האָט זיך לאַנג בעשעפטיגט מיט דעם אויספּאַרשען און פּאַטאָגראָפירען די וואונדען, וואָס מען האָט געפונען אויפ׳ן שניט׳ס קערפער, און דערנאָך שוין מיט׳ן פאַלמעסען.

לאַנג זיינען געשטאַנען די עטליכע אידען, שטומע און ערנידעריגטע, ווי מענשען צוגענאַגלט צום שאַנד־קלאָץ.

שפּעט פאַרנאַכט, וועו די זון, אַן אונפריינדליכע און בייזע, האָט זיך שוין גענומען ארונטערלאָזען הינטער די בוימער פון אַלטען בית־הקברות, זיינען ארויסגענאַנגען צוויי סיסטשיקעס און האָבען גראָב, ווי שוין פּראָפעסיאָנעלטע מערדער, אָבגעפּיהרט די אידען אַן א זייט און האָבען זיי אויסגעשטעלט ביים פּלויט, ווי מענשען וואָס מען געהט דערשיסען...

דערנאָך איז ארויסגעקומען די נאַנצע נאַטשאַלסטוואָ מיט׳ן פּראָקוראָר אַן דער שפּיץ, וועלכער האָט געטראָגען א גרויסען בריליאַנטענעם צלם אויפ׳ן האַלז, און אַלע זיינען גבליבען שטעהן פון ווייטענס. אַן אַנדער סיסטשיק האָט ארויסגעפיהרט צוויי גרויסע הינט אויף א קייט און איז מיט זיי אוועק צו דעם בוים, וואו מען האָט געפונען דעם שניט הענגענדיג. דאָרט האָט ער זיי אָבגעלאָזט. די הינט האָבער ארומגעשמעקט די קברים, די בוימער נעבען דעם אָרט און זיינען אוועק, שמעקענדיג די ערד און דעם געלען, שוין צושמאַלצענעם און קויטיגען שנעע, פּערבי דער נאַטשאַלסטוואָ און די אידען.

אז דער סיסטשיק האָט דאָס דערזעהן, האָט ער די הינט צוריקגערופען און זיי אָנגעכאַפּט ביי די האַלזבענדער. ער האָט אָנגעשטעלט א פּאָר ענטוישטע און פרעגענדע אויגען אויפ׳ן פּראָקוראָר.

דער פּראָקוראָר האָט א רגע געטראַכט און האָט געהייסען זיי צופּיהרען צו די אידען. דער סיסטשיק האָט זיי כמעט צוגעשלעפּט, די הינט אָבער האָבען זיי לייכט, אַזוי ווי אונגערן בעשמעקט און זיינען ווי ענטוישטע אָבגענאַנגען צוריק אַן א זייט.

נאַטשאַלסטוואָ איז אויך גבליבען ענטוישט.

שטום זיינען זיי אַלע נאָבגענאַנגען דעם פּראָקוראָר צוריק אין קברות־שטיבעל אריין.

מיט די אידען און זיי האבען דעם פסח געשמאקער און מיט א מעלאנכאלישער פרעהליכקייט געזאגט הלל אין די שוהלען און געדאנקט דערפאר דעם אויבערשטען. צו די צווייטע טעג האט שוין איבער'ן שטעדטעל געשיינט א מילדע און וואַרימע פריהלינגס־זון און האט געלאשטשעט די איינגעהויקערטע ערימע הייזלעך און זיי אזוי ווי בערוהיגט אין זייער ענגסטליכען שרעק.

און די אידען האבען רוהיג און פרעהליך געענדיגט זייער יום־טוב.

ל"ג בעומר האט מען אוועקגעפיהרט די פאַרוקע און מען האט צוריק געבראכט אין שטעדטעל אריין דעם בעפריטעט קברות־מאן. דער סליעדא־וואטעל האט אנגעהויבען פאהרען און זוכען די מערדער אין א ריכטונג. וועלכע איז געלעגען אויסער דער שטעדטעל. דאם שטעדטעל האט איהם נעהאלפען און האט זיך פאלשטענדיג בערוהיגט. אפילו דער גלח האט שוין מעהר ניט געוועדט פון א ריטואל־מארד...

דער סינגאל

קורץ נאכדעם ווי מען האט ארויסגעלאזט דעם קברות־מאן אויף פאַרוקע, האט א גרויסע אנטיסעמיטישע צייטונג אין פעטערבורג אבגעדרוקט א שאר־פען אוו פייערדיגען ארטיקעל וועגען דער ג'הרג־עטען קריסטליכען אינגעל אויף א בית־הקברות פון א אידיש שטעדטעל און האט אפען בעשולדיגט די אידען אין ריטואלען מארד און פערקלאגט פאר'ן יוסטיץ־מיניסטער דעם פראַ־קוראר און די לאקאלע אדמיניסטראציע אין נאכלעסיגקייט, אז זיי זיינען געקויפט פון אידישע אינטערעסען.

דאם איז געווען א סינגאל!

דאם קליינע שווארין־מאה'דיגע בלעטעל פון דער גובערנסקי שטאדט, און מיט איהר די איבעריגע קליינע און גרויסע שווארצע צייטונגען פון לאנד האבען אויפגעכאפט דעם ארטיקעל און האבען אנגעהויבען צו גוואלדעווען און צו בילען אויפ'ן גאנצען אידישען פאלק.

די ליבעראלע פרעסע האט זיך אויך דערויף געמוזט שנעל אברופען. געווענליך האט זי פראטעסטירט געגען בלוט־בלבול און געווארענט די אדמי־ניסטראציע און די רוסישע יוסטיץ, זיי זאלען זיך ניט לאזען פערפיהרען פון דעם הינטישען בילען.

די ליבעראלע אידענפרייהנדליכע שטימע איז אבער פערטויבט געווארען פון דער מחנה בייזע כלבים, וועלכע האבען זיך אבגעריסען פון זייערע קייטען.

דער יוסטיץ־מיניסטער האט זיך צו איהר ניט צוגעהערט און האט זיך בעסער גאאיילט צו פערזיכערען פאר דער שווארצער פרעסע פון לאנד און

סטען, און מען האָט זיי אַוועקגעטראָגען צום פּריסטאָוו. דער פּריסטאָוו האָט פערזיכערט, אַז ער וועט צו קיין פֿאַלאָמ ניט צולאָזען און דאָס שטעדטל קאָן רוהיג פּייערען זייז יום־טוב...

און דער פּסח איז אַריבער רוהיג, אָהן אינצידענטען...

די ערשטע אספה

חול־המועד פּסח, אַז די ערשטע שרעק פֿאר אַ פּאָגראָם איז אַריבער, האָט דאָס שטעדטל געהאָט די ערשטע אספה.

אָפּיציעל איז דער בלוט־בלבול נאָך ניט פּראָקלאָמירט געוואָרען, ער איז שוין אָבער געהאָנגען אין דער לופטען. דער דאָרף, געפּיהרט פון גלח און פון עטלעכע געבראָטענע שוואַרץ־מאה'ניקעס, האָט שוין דערפון גערעדט אָפּען. דער געוועזענער פּריסטאָוו איז אויך באַלד פערשוואַנדען געוואָרען. דאָס שטעדטל אָבער איז שוין געווען פּעסט איבערצייגט, אַז די אַרבייט איז זיינע... ווייטער איז אַן אונשולדיגער איד שוין געזעסען אין תּפיסה אין מען האָט ניט געקאָנט וואַרטען. און אין דעמזעלבען טאָג איז אַ דעפּוטאַציע פון רב, רב בערל'ען און לוי דעם פּראָצענטניק אַוועקגעפאָהרען אין גובערניע אַריין זיך האַלטען אן עצה מיט די אידישע כלל־טהורים. פערפאָהרען זיינען די אידען גלייך צום גובערנסקי ראָבינער. דער ראָבינער האָט שוין געוואוסט פון דער געשיכטע, פון דער שוואַרץ־מאה'דיג בלעטל וואָס די „גובערנסקיע פּראָוולענ" פלעגט אַרויסגעבען. אָבער אפילו די צייטונג האָט נאָך ניט געוואָגט אָפּען צו רעדען פון אַ ריטואַל־מאָרד. נאָטשאַלסטוואָ אַליין האָט זיך נאָך געוואָקעלט.

די אָנגעשראָקענע אידישע פּאָנטאָזיע איז דאָס מאָל, ווי תּמיד, געלאָפּען פּאַראויס. פּונדעסטוועגען האָט דער ראָבינער באַלד פערופען צו זיך אַן אספה פון די פּראָמינענטסטע מענער און גבירים אין שטאָדט, צווישען וועלכע עס איז געווען אַ וווייט־בערימטער אידישער אַדוואָקאָט און אַ יוגענד־פרייַנד פון פּראָקוראָר, מיט וועלכען ער האָט צוואָמען שטודירט.

דער אַדוואָקאָט האָט בערוהיגט די קלייַנשטעדטלדיגע דעפּוטאַציע און די אספה. אַזוי ווי די ידיעה פון געפינען אַ הרוג אויפ'ן אידישן בית־הקברות איז ערשינען אין דער לאָקאַלער צייטונג, האָט ער געהאָט אַ געשפּרעך וועגען דעם מיט'ן פּראָקוראָר און האָט זיך פון געשפּרעך מיט איהם איבערצייגט, אַז ער איז ווייט פון אַ ריטואַלער אויפּפּאָסונג און גלויבט ניט אין עקזיס־טענץ פון ריטואַל־מאָרדען ביי אידען בכלל.

— מיין פּרייַנד איז צו פּראָגרעסיוו און ליבעראַל, האָט הינטער זיך אַ זויבערע קאָריערע פון אַ צו עהרליכען יוריסט, אַז ער זאָל זיך וועלען שמוצען מיט אַ בלוט־בלבול. וואָס דעם קברות־מאָן אָנבעלאַנגט, ערלויבען ניט די פּראָצעדור און געוצליכע פּאַרמאַליטעטען איהם באַלד צו בעפּרייַען. איך וועל אָבער זעהן, אַז מען זאָל איהם קאָנען אַרויסנעהמען אויף פּאָרוקע. פּאָהרט אהיים און גרייט־צו אַ פּאָרוקע, אַם וועניגסטענס פון צעהן טויזענד רובל.

גליקליך און בערוהיגט איז די דעפּוטאַציע בייַנאכט געפּאָהרען אהיים און האָט געבראכט דעם שטעדטל די גוטע בשורה. א נייער נס האָט פּאָסירט

די פערשטיינערטע הערצער האָבען צוריק אָנגעהויבען קלאָפען מיט האָפנונג, אַז דער גרויסער מאַן און גוטער מענש וועט בעפריִען דאָס שטעדטעל פון בלבול און וועט אַוועקנעהמען די אויפגעהויבענע האַנט פון תליון.

אין ארץ-ישראל

דאָס נאָנצע יאָהר האָט נאָטאָשא מיט'ן פאָטער גערייזט אין אויסלאַנד. זיי האָבען בעזוכט פראַנקרייך, געלעבט א ציִיט אין ניצא, אין איטאַליען. אויף פּסח זיינען זיי געפאָהרען קיין ירושלים.

דעם נעדאַנק האָט געגעבען נאָטאָשא. זיי האָבען בעזוכט אלע ערטער, וועלכע זיינען הייליג פאַר אידען און פאַר קריסטען, בייגעוואוינט דעם נאָטעסדיענסט אין קלויסטער אויף יעזוס'עם קבר, בעזוכט דעם כותל-מערבי, אלע אידישע קאָלאָניעס.

אָהן וועלטער, ווי שטומע מרגלים האָבען זיי אלעם בעזוכט און אָנגעקוקט. נאָטאָשא פלענט נאָר ניט אַראָבנעהמען איהרע פאַרשענדע אָבער פאַרזיכטיגע און שוואַרצע אידישע אויגען פון פאָטער'ס פּנים, געשפּאַנט נאָכגעפאָלגט דעם זיך בייטענדען אויסדרוק פון זיין געזיכט, די שאָטענס פון זיינע געדאַנקען און געפיהלען, וועלכע זיינען איבער איהם שנעל געלאָפען...

זי האָט זיי דורשטיג פערפאָלגט און פערשטאַנען. דעם שליסעל צו דעם פאָטער'ס נשמה האָט זי שוין לאָנג געהאַט. דאָס פערזיגעלטע בוך איז איצט געלעגען פאַר איהר אָפען און זי האָט עס געלייענט מיט א פערכאָפּטען אָטעם און קלאָפענדען האַרצען. און וואָס מעהר זי האָט געלייענט, אלץ טהייערער איז איהר דער פאָטער געוואָרען. ער האָט איצט שוין ניט געטראָגען זיינע מילִיטעריש קלִיידער, צו וועלכע ער איז געווען געווהנטע פון קינדווייז אָן. זי האָט איהם אָבער איצט געקלִיידט אין אן אָנדער קלִייד, געשאָפען פון איהר פאַנטאזיע, א קלִייד פון ראָמאַנטישען גלאַנץ און פון א נסתר, געוועבט מיט'ן הייליגען שימער פון א מארטירער.

אויפ'ן הר-הזיתים האָט דער אלטער מאַן פלוצים ארומגענומען די קלייניע טאָכטער און האָט זי לאַנג און שטיל געפרעסט צו זיין קראַנקער ברוסט, ווי א הייליגען טרייסט, ווי א בעסטע און איינציגע נחמה.

און אין דעם שטומען דרוק האָט ער אויסגעדריקט אלעם, וואָס ער לִיידט און פיהלט, און וואָס זי איז פאַר איהם... און די קליינע, מונטערע און פלאַטערנדע שוואַרצע האָט צוגעטוליעט דאָס קעפעל צום פאָטער'ס ברוסט און האָט געווארט מיט א פערכאָפּטען אָטעם אין מיט א זיסען און קאָלטען שוידער אויף א וואָרט, וואָס זאָל צורייסען דעם סוד, וועלכער איז געלעגען צווישען זיי און האָט זיי נאָך צוטיילט;; אז ער זאָל איהר שענקען דאָס גרויסע פערטרויען, דאָס גרויסע ערוואַרטעטע גליק, וואָס זאָל עפענען די צווי שווייגענדע און פערשלאָסענע הערצער, זיי עפענען און דערנאָך זיי צוריק צוזאַמענשמידען אויף אייביג אין דעמזעלבען זיסען און שוידערענדען סוד.

מודיע געווען, אז דער לאקאלער פראקוראר איז בעזייטיגט פון דער אונטער־זוכונג, אז זי איז ארויסגענומען געווארען פון זיינע הענט און איבערגענעבען געווארען אין די זיכערע הענט פון אן עכט־רוסישען יוסטיץ־פערטרעטער. וועלכער חאט מיט זיין גלענצענדער און שנעלער קאריערע בעוויזען, אז ער קאן שטעהן אויף דער וואך פון גערעכטיגקייט און די אידעאלען פון עכט־רוסישער שטאאטמאנשאפט.

דער יוסטיץ־פערטרעטער איז דער פראקוראר פון פעטערבורגער אק־רוזשנאי סוד און דער זוהן פון בעריהמטען רוסישען גענעראל גערשעלמאן אלייז, און ער ווערט די טעג געשיקט אויפן ארט פון פערברעכען, אין בעגלייי־טונג פון די פעהיגסטע און בעסטע אגענטען פון דער פעטערבורגער געהיים־פאליציי.

קיין בעסערע גאראנטיען, אז זייער וואונש וועט ערפילט ווערען, האט די שווארצע פרעסע ניט געקאנט קריגען, און זי האט אפלארירט דעם מיניסטער און צוגלייך דעם יונגען פראקוראר, בעגלייטענדיג איהם אין ווע אריין מיט עצות, וועלכע האבען מעהר געקלונגען ווי אינסטרוקציעס, און ווינשענדיג איהם ערפאלג.

שבועות, ווען די אידען האבען געפייערט מתן־תורה, איז דער יונגער פראקוראר מיט א מחנה סיסטשיקעס און פאליציי אנגעקומען אין שטעדטעל אריין, האט באלד ארומגערינגעלט די שוהל, וואו דער רב האט געדאוועט. האט ארעסטירט איהם, דעם סבארשטשיק און נאך א צעהנדליג חשוב'ע בעלי־בתים, וועלכע ער האט שוין געהאט אויפן צעטעל, האט פער'חתמ'עט דעם ארון־קודש, די שאפעס מיט ספרים אין שוהל און אין אנדערע צוויי בתי־מדרשים, און האט זיי געהייסען אבפיהרען פארלויפיג אונטער א שטרענגער וואך אויפן דארף אין וואלאסט אריין, און זיי פערשפארען אין כאלאדנע. ער האט בעפוילען אויסגראבען צוריק פון צווינטער דעם גע'הרג'עטען שנץ און האט גענומען א קווארטיר פאר זיך און פאר זיינע מיטארבייטער אין זיין פאטער'ס שלאס.

די גענדיגטע שווארצע וואלקענס האבען זיך צוריק אנגעזוקט אויפן ארימען שטעדטעל, פינסטערער ווי פריהער.

אויפן צווייטען טאג איז אבער אנגעלאפען דער אלטער גענעראל און נאטאשא. ווי א ווינט האט זיי די רוסישע טראיקע דורכגעטראגען איבער שטעדטעל, אזוי ווי עס וואלט געשטאנען אין פלאמען און זיי וואלטען מורא גהאט זיך אבצושטעלען.

א שטראהל פון האפנונג האט צוריסען די שווארצע וואלקענס און האט א שמייכעל געשהאן צו דער קליינער, דערשלאגענער און אין טהאל בענראא־בענער עדה.

ווי א בליץ האט זיך די בשורה צוטראגען פון הייזעל צו הייזעל. אלע, גרוים און קליין, זיינען ארויסגעשפרונגען ווי פון פלאמען און האבען אין א שטומער איבערראשונג און פרייד לאנג נאכגעקוקט דעם וואלקען שטויב, וועלכער איז נאכגעלאפען דער טראיקע מיט די געסט.

אין דער עקאָנאָמיע. צום אבענד ווילן איך, אז דער שלאָס זאָל זיין אָבגערייניגט פון דער פאָליציייסקי שוואַל! — האָט שטרענג בעפוילן דער געגנערס.

— נאָך סיסטשיקעס פעהלען דא! — האָט נאָטאַשא געזאָגט מיט עקעלן און שוידער, ווי שטשורעס וואָלטען פערפלייצט איהר הויז און געלאָפען איבער איהר קערפער.

פאָן באָך'ס ווייסער און קעלבערנער פנים איז געווארען רויט. ער האָט זיך געוואָלט ענטשולדיגען, עפעס ערקלערען און פארשפרעכען. זיין געבראָכענע און הילפלאָזע רוסישע שפראך האָט איהם אָבער געבראכט אין א גרעסערער פערלעגנהייט און ער איז געוואָרען נאָך רויטער.

זיצען האָבען איהם די בעלי־בתים ניט איינגעלאָדען און זיי אליין זיינען געשטאַנען, אזוי ווי זיי וואָלטען קיין צייט ניט געהאט און זיך ערגיץ־וואו געאיילט. פאָן באָך האָט זיך פערבויגען און האָט פערלאָזען דעם קאָבינעט.

באלד זענען צוגעפאָהרען צו דער ווראנדע עטליכע עקיפאָזשען און עם האָבען זיך געזומען פון זיי ארויסקריכען דער פראָקוראָר און זיין סוויטע, פאָליצייאן סטראָזשניקעס. נאָטאַשא און דער גענעראל האָבען געקוקט אויף דער מחנה פון פענסטער פון קאָבינעט. די קולות און דער הויכער געלעכטער פון דער באָנדע, וועלכער האָט רוישיג פארנעהמען די ווראנדע און די ערטער ארום געגרייטען טיש, האָבען זיך צו זיי געטראָגען ווי א זיעגעס־טומעל פון א פיינדליכער ארמעע, וועלכע האָט איינגענומען און בעזעצט זייער שלאָס.

— קום פון דאָנעט! — האָט פיבערהאפט געזאָגט דער פאָטער צו דער טאָכטער און ביידע זיינען מיט אן הינטער־גאנג ארויס אין פארק אריין און זיינען מיט א סטעזשקע אוועק מיט שנעלע טריט, ווי פערפאָלגטע, אין גראָלי־ני אריין און זיינען שוין דאָרט געבליבען ביים „ווינאָקור" ביז זייער הויז איז ניט אָבגערייניגט געוואָרען פון די סיסטשיקעס. דאָרט האָבען זיי זיך עהיסטען געבען עפעס עסען און דער גענעראל האָט געשיקט א פארובאָק, אז ער זאָל איהם אהין באָלד ברענגען פון שטעדטעל בעריל דעם בעל־אכסניא.

דאָס ווידערזעהן

ווידער האָבען זיך די יוגענד־פרייַנד בעגעגנט אין זייער לעבען ביים סוף פון זייער לעבענס־וועג.

מיט אן אָבגרונד האָט זיך געענדיגט דער לאנגער וועג און ביידע זיינען געקומען צו דעם אָבגרונד פון פערשיעדענע זייטען — איינער מיט'ן וועג פון רוהם און בונטרייבער קאריערע פון א גענעראל־אדיוטאַנט; דער צווייטער איז געקומען צו דעמזעלבען אָבגרונד מיט'ן וועג פון א קליין־שטעטעלדיגען ארעמען אידישען לעבען.

און ביידע זענען געשטאַנען אונטער דער שווערע לאָסט פון זייערע יאָהרען, גלייך געבויגען און צוזאַמענגעדרעהט פון אונגליק און אונבעשרייבליכען וועהטאג. איין וועהטאג און איין בריהענדער פיין אין ביידענס ברוסט!

ביידע האָבען גלייך געפיהלט די בריהענדע בעליידיגונג פון בלוט־בלבול, איין מאָכטלאָזען צארן האָט זיי ביידע גלייך געצונדען. ביידע זענען איצט ge־

שוין לאנג האָט זי געווארט אויף דעם ווארט, ווי א פרויען־האַרץ ווארט אויפ'ן ערשטען און זיסען ווארט פון דער ליעבע...

אלע אירהע נשמה־אוצרות האָט זי געזאמלט און אנגעגרייט פאר דעם מאמענט. דער שטאלצער און ווירדיגער ענטפער האָט שוין געווארט אויף איהר ליפען, צוזאמען מיט'ן הייסען און ברענענדען קוש, וועלכער זאל בעווייזען איהם, דעם אלטען טהייערען מאן, ווי שטאלץ זי איז מיט דעם פערטרויען און ווי דאפעלט טהייערער ער איז איהר געווארען.

דער שוידער פון דער זיסער ווארטונג לויפט הין־און־צוריק איבער איהר ליב און דאָם ווארט קומט אבער ניט... אנשטאט דעם האָט ער איהר שטיל צוגעפלויסטערט, אריינקוקענדיג איהר טיף אין פנים און אין די שווארצע אידישע אויגען:

— מיר וועלען פאהרען אהיים, נאטאשא!

און דאָם קלאפענדע הארץ האָט זיך מיט אמאל אבגעשטעלט, אזוי ווי עס וואלט זיך אבגעריסען פון לעבענס־נערוו. און זי זיינען געפאהרען אהיים.

אין אדעם האבען זיי די רוסישע צייטונגען געבראכט די ידיעה וועגען דעם בלוט־בלבול און וועגען דער רעלע, וואס דער יונגער פראקוראר געהט שפיעלען אין דער געשיכטע פון דעם ארעמען שטעדטעל. מיט'ן ערשטען שנעל־צוג זיינען זיי אבגעפאהרען אהיים.

צוריק אין שלאָם

אז דער ענערגיע מיט נאטאשא'ן זיינען געקומען אין שלאָם אריין, האָבען זיי קיינעם א חוץ דער דיענערשאפט דאָרט ניט געטראפען. דער יונגער פראקוראר און זיין סוויטע זיינען געווען אויפ'ן אידישען בית עולם, וואו מען האָט געפאָרשט, געמאסטען און געוואכט.

דערווייל האָט זיך ענגרויט א וואלעמעם פאר 15 פאָרשוין, פאר דער גאנצער סלעדסטוועג קאמיסיע, און די דיענערשאפט האָט געדעקט א לאנגען טיש אויף דער ווערענדא און האָט זיך געטומלט. דאָם אנקומען פונ'ם געגנער אין דער באלעבאסטע פון מאיאנטעק האָט געמאכט דעם טומל גרעסער, כאטש מען האָט זיך גרייכט אויף זיי און מען האָט נאך זיי ארויסגעשיקט פערד.

דער נעדאנק אבער, אז דער שלאָם און אלע צימערען זיינען בעזעצט און פארפעסטעט פון פאליציי און סיסטשיקעס און אז די נאנצע געזעלשאפט וועט זיך באלד צונויפקומען און מען וועט זיך דארפען בעגעגענען מיט איהר, האָט אנגעהויבען נערווירען נאטאשא'ן און שוידערען דעם אלטען מאן ווי א פיעבער.

באלד איז אנגעלאפען דער פערוואלטער פאן באך, א גרויסער דייטש ווי אן אקס, מיט העלע פלאקסענע האָר, ברעמען און וואנצעס און מיט קעלבערנע אויגען. ער האָט זיך פארגעשטעלט פאר די נייע בעלי־בתים וועלכע ער האָט נאך ניט געקענט. ער האָט אבער באלד געחאפט א שטרענגען אויסרייד פון גענעראל, פארוואס ער האָט געלאזט פארפעסטען דעם פאליצי.

— ביי מיר איז ניט קיין קאזארמע און ניט קיין פאליציייסקי אופראוועניע! צוועצט זיי, די סוואלאטשעס, ערגעץ אנדערש. עס איז דא גענוג ערטער

— איך גלויב, אז ס'מוז זיין אין אייערע הייליגע ספרים.. ס'מוז דאָרט ערגעץ ערקלערט זיין... עס איז ניט מעהר ווי א שטראָף פון גאָט — האָט געזאגט דער געגנערל מיט א טיעפען קרעכץ, וועלכער האָט ארויסגענעבען די גאנצע גסיסה פון זיין נשמה.

און ווידער שטעהט ער געבוינגען און צוזאמענגעדרעהט אונטער דער שווערער לאסט פון דער גרויסער שטראָף, אהן ווערטער, אין דערזעלבער פערצווייפלונג ווי בערל.

די טהיר האָט זיך שטיל און פאָרזיכטיג געעפענט און נאטאשא איז ערשינען. דער פאָטער האָט אויפגעשוידערט און האָט זיך צוריק אויסגענלייכט.

— גיעה אהיים און בערוהיג זיי אלע אין שטערטעל! כל־זמן איך לעב וועל איך אייך שיצען און ניט לאָזען „אבידיען"!

ווי א טרייסטענדע טויב איז נאטאשא צוגעלאָפען צום פאָטער און איז איהם ארויף אויף־ן האלז און האָט איהם דאנקבאר געקושט. געריהרט פון דער לאשצענדער פרייד האָבען ביידע אלטע מענער זיך שיער ניט צוואווייניגט.

אז בערל איז געגאנגען אהיים, האָבען איהם אויף־ן וועג אויבערנעגומען צווייי סיסטשיקעס און האָבען איהם נעגומען אויספרעגען, וואָס ער האָט געטהאן ביים ענגנערל. אהיים איז ער שוין ניט געקומען. זיי האָבען איהם אבגעגעפיהרט אויף־ן דאָרף און פערשפאָרט אין כאלאָדנע מיט די איבעריגע אידען.

ב י י נ א כ ט

באגעגענט האָבען זיך פאָטער און זוהן ביינאכט אויף דער וועראנדע. נאטאשא איז געווען מיעד פון וועג און איז שוין פון לאנג געשלאָפען. דער נענעראל האָט לאנג ניט געוואגט ארויסצוגעהן אויף דער וועראנדע, וואו דער זוהן איז געזעסען געבוינגען ביי א לאמפּ מיט א בריטען יאפאנישען אבאזשור און האָט פערטיעפט געשריבען דעם פראָטאקאל פון דער אויספארשונג, געשריבען דעם נייעם בלוט־בלבול אויף־ן אידישען פאלק.

אונמעגליך איז געווען דעם אלטען מאן צו ערשיינען פאר זיין זוהן און איהם אריינקוקען אין פנים אריין, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאָט צו דערזהען אין דעם פנים זיין אייגענע שאנדע, זיין אייגען פערברעכען. ער איז עטליכע מאל צוגעגאנגען מיט־ן גראָז צו דער וועראנדע און האָט זיך א געהילטער און אונבעמערקטער פון דער נאכט־דונקעלהייט געגומען זיך אריינקוקען אין דעם פארגלייווערטען פראָפיל אונטער־ן אבאזשור, איהם אויפס'ניי שטודירען, אזוי ווי ער וואלט געווען פאר איהם פרעמד און האָט עפעס פיינליך געזוכט אן ערינערונג, אן ענטפער אויף זיינע פלאגענדע פראגען.

ווי א שטומע און אונבעוועגליכע מאסקע איז דער פראָפיל געבליבען פארגליווערט איבער די פאָפיערען אין אויסגוס, אין איין אויסדרוק. אן אויסדרוק פון א פאטאלאגישער שנאה, פון ליידנשאפטליכער, סאדיסטישער פרייד און נקמה — אן אויסדרוק פון אן אינקווויזיטאר. פון צייט צו צייט האָט דער פראקוראָר פעסט און צארנדיג געשלאָסען דאָס כויל און געקריצט מיט די צייהן, אזוי ווי ער וואלט געזוכט פאר זיך ניט קיין פאפירען, נאר שוין צופליישענע

וועז גלייכע אידעז: דער געגערא׳ מיט די צלמים פון גאלד אוז דימענטעז אויף דער ברוסט, אוז דער איד אין לוסטרענען כאלאטע׳ אוז שיך אוז זאקעז.

די לעצטע שפורעז פוז זייער סאציאלעז אונטערשיעד זיינעז פערשוואונדעז נאך דער הריגה פוז דער לאנגער מלכה אין פארק.

דער מערדערישער אינצידענט האט איהם פאלשטענדיג אבגעשליידערט פוז זיין פאמיליע אוז פוז דער סביבה וואו ער האט פארבראכט זיין לעבעז. דאס לעבעז איז איצט געווען אין פולער ליקווידאציאז. אוז פלוצים איז אנגעלאפעז דער בלוט־בלבול ווי א נייע אוז צווייטע וואלנונג פוז שיקזאל.

בעגעגענט האבעז זיך די צווויי פריינד שטום אוז אהן א בעגריסונג אויף די ליפעז, אזוי ווי מענשעז בעגעגענעז זיך ביי א מת.

נאטאשא האט פארזיכטיג אוז אונבעמערקט פערלאזעז דאס צימער אוז האט זיי געלאזט אליין.

וועז דער געגערא׳ האט זיך גוט אינגעקוקט אין זיין געבויגענעם אוז שטארק־געאלטערטעז פרייגד, אזוי ווי ער וואלט אין איין יאהר דורכגעלעבט גאנצע צוואנציג, האט ער זיך אויסגעגלייכט. דער קלאנג פוז זיינע שפארעז. אונטער וועלכע ער האט זיך געגומעז שפאנעז הין־אוז־צוריק, האט אין איהם דערמאנט, אז ער איז נאך א גרויסער שררה אוז איהם מיט אמא׳ געמאכט מונטער אוז ענטשלאסעז. ער האט אין איהם דערוועקט דער אלטעז, טאפפערעז קריגער, דעם קעמפער.

דאס לעבעז האט פלוצלינג בעקומעז א ציעל אוז א ווערטה. ער וועט דעם קריג צוויישעז די צוויי פיינדליכע וועלטעז אויסקעמפען פאר זיך אוז פאר זיין אלטעז אוז צוזאמענגעבראכענעם יוגענד־פריינד. ער האט איהם געוואלט ארומנעהמעז, צודריקעז צו זיך אוז איהם טרייסטעז. דער קריגער אין איהם האט זיך אבער געוועהרט געגעז די ווייבליך־צארטע געפיהלעז, אוז ער האט איהם געפרעגט שטרענג מיט א שטייפער אוז אזוי ווי געפרוירענער שטימע.

— ווי אזוי האט עס פאסירט?

בערעל האט אויפגעשוידערט, אזוי ווי מעז וואלט איהם אויפגעוועקט פוז זיינע טרויעריגע גראנקעז, אוז האט זיך גענומעז אלעם דערצעהלעז. דאס פלוצליכע ערשיינעז פוז פריסטאוו אוז פוז שטעדטעל׳ס פערדאכט אויף איהם.

דער געגערא׳ האט געשפאנט אוז האט איהם אויסגעהערט, ניט קוקענדיג איהם אין פנים אריין, אזוי ווי ער וואלט זיך געשעהמט פאר׳ן פריסטאוו אוז פאר׳ן זוהן.

בערעל האט שוין לאנג געענדיגט זיין ערצעהלונג אוז דער געגערא׳ שפאנט נאך אלץ, אבער שנעלער אוז פיבערהאפטער ווי פריהער. ביי בערעלז ציהען די פים אויף צו חלש׳ען, ער וואנט אבער ניט זיך צו זעצעז, וועז דער גרויסער מאז שפאנט ארום. פלוצים שטעלט ער זיך פאר איהם אב, קוקט איהם אז פארשענד דורך די גאלדענע בריללעז לאנג אין פנים אריין אוז פרעגט איהם שטיל:

— זאג מיר, בערקא, ווי האט ביי מיר געקענט געבוירעז ווערעז אזא אויס־ווארף, אזא זוהן׳דעל ווי דער קאריעריסט איז?

בערעל האט פוז אנפאנג ניט פערשטאנעז די פראגע אוז האט אויף איהם אויפגעהויבעז א פאאר צוטומלטע אוז פרעגענדע אויגעז.

פֿלוצים איז איהם אַריין אין קאָפּ אַ געדאַנק_אַרויפצוגעהן אוּן איהם דער־
צעהלע זיין לעבענס־כּוד, אַז אויך די מאַמע זיינע איז געווען אַז עהרליכע
פֿרוי אוּן ער איז זיין זוהן אוּן עס רינט אין זיינע אַדערען אידיש בלוט... אוּן
דאָס וואָס ביז איצט איז פֿאַרגעקומען ווי אַן אוּנמענליכקייט, וואָס ער האָט
מורא געהאַט צו אַנטפּלעקען אפּילו דער געליעבטער טאַכטער, אוים מורא, אַז
ער זאָל ניט פֿערליערן איהר ליעבע, ניט פֿערגיפֿטען איהר לעבען מיט דעם
פֿאַטאַלאַגישען עקעל צו אידען, וועלכען ער פלעגט תמיר זעהן אין זיינע אייר־
גענע אוּן אין זיין סביבה, דאָס וואָס עס פלעגט ביז איצט פֿאַר איהם ערשיינען
ווי אַ שרעקליכער פֿאַנטאָם — איז איהם איצט פֿאַרגעקומען באַר אַ לייכטע
אוּן גרינגע זאַך, פֿאַר אַ נייטויענדיגקייט, פֿאַר אַן ערליינונג.

אוּן אַ טיוועל איז שוין געשטאַנען איבער איהם, האָט איהם געשעפּטשעט
אויפֿן אויער אוּן איהם געשטופּט אַרויפצוגעהן אוּן עס זאָגען דעם פֿראָקוראָר.

אַ בייזע פֿרייד האָט זיך צוגאָסען איבער זיינע אברים אוּן האָט אויסגע־
לאָשען דעם בריהענדיג פֿיין פוּן זיינע געדאַנקען... ער האָט שוין געוואָהן פֿאַר
זיך ווי די מאַסקע פוּן אינקוויזיטאָר בייט זיך, ווי די סאַדיסטישע פֿרייד אַנט־
לויפט אוּן איהר אַרט פֿארנעהמט דער שרעק, דערזעלבער שרעק וואָס ער האָט
אַנגעיאָגט אויפֿן אַרימען שטעדטעל...

אוּן מיט די געפּיהלען איז ער אַרויף אויף דער וואַנדע אוּן איז אויסגע־
וואַקסען פוּן דער נאַכט־דונקעלהייט פֿאַר'ן זוהנ'ס אויגען ווי אַ ווילדע נאַכט־
געשטאַלט.

אַ בייזער אונגעדולדיגער וואָלקען איז דורכגעלאָפען איבער'ן פֿראָקו־
ראָר'ס פּנים... ער איז אַבער באַלד פֿערשוואונדען. ער האָט זיך שנעל אויפ־
געהויבען פוּן אַרט מיט אַ געצוואונגענעם זיסען אוּן פֿריינדליכען שמייכעל,
וועלכער האָט געמאַכט זיין פּנים נאָך שטייפֿער אוּן ווי אויסגעהאַקט פוּן האָלץ,
אוּן אַבשטויסענד...

ער האָט געוואָלט מאַכען אַ בעוועגונג צו אומאַרמען דעם פֿאָטער, דער
פֿאָטער האָט זיך אַבער אינסטינקטיוו פוּן איהם אַבגעוועגדעט.

פוּן טיש האָט אויפֿן פֿאָטער דראָהענט א בליאָסק געטהאָן דאָס קאַלטע
שטאָהל פוּן א רעוואָלווער... דער דראָהענדער בליאָסק פוּן רעוואָלווער אוּן
דער הילצערנער אויסדרוק פוּנ'ס זוהנ'ס פּנים האָבען מיט אַמאָל אויסגעלאָשען
די ענטשלאָסענהייט, מיט וועלכער ער איז אַרויף אויף דער וואַנדע...

דער גערדאַנק איהם צו אַנטפּלעקען זיין לעבענס־סוד איז איהם ווידער
פֿאַרגעקומען אונמענליך, ווייט אוּן שרעקליך... א פּישוט'ער זאָלאָגישער פּחד
האָט איהם פערשלאָסען דאָס מויל. א שרעק האָט ווי דער טויט געקוקט פוּן
קאַלטען רעוואָלווער. דער גענעראַל איז געווען זיכער, אַז דער אינקוויזיטאָר
וועט איהם באַלד דערשיסען פוּן עקעל, פוּן גרויל... דער טאָפּפערער סאָלדאָט
האָט מיט אַמאָל פערלאָרען זיין מוטה. איבער זיין לייב איז שוין די טויט־
אנגסט געלאָפען מיט א קאַלטען שוידער אוּן האָט עס בעדעקט מיט א קאַלטען
טויט־שוויים... ער האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אויף א שטוהל אוּן האָט גע־
פּרענט מיט א טאָן, וועלכער האָט אין זיינע אייגענע אויערען זיך אָפּגערופען
אַזוי פרעמד, אַזוי ווי אַן אַנדערער אוּן ניט ער וואָלט דאָס געזאָגט:

טע און געקרייציגטע קערפערס פון זיינע פערמאטערטע קרבנות, דאָס צאָפּלענ־
דע פרישע בלוט פון געמוטשעטע און געפייניגטע, ווי דאָס וואָלט פאר איהם
געווען וועניג און דער אונערזעטלעכער אינקווויזיטאָר וואָלט פערלאָנגט מעהר.
מעהר ענוים, מעהר צרות פאר די מארטירער.

און וואָס מעהר דער פאָטער האָט זיך איינגעקוקט אין דעם פּנים, אלץ
מעהר איז ער איהם געוואָרען אבשטויסענדער און טיפער איז געלאָפען דער
שוידער איבער זיין לייב, און ער איז אבגענאַנגען צוריק אין דונקעלען פּארק
מיט דערשטיקטע טריט אין סאמעט־וויכען טעפיך פון גראָז, און האָט ווייטער
געוואַנדערט צוישען די אלעען. ווי א פּארשאָלטענער האָט ער געוואַנדערט און
געלוישט דאָס האָמערען פון זיין קראַנקע האַרץ.

איבער זיין קאָפּ איז געהאַנגען דערזעלבער הימעל וואָס אין קינדהייט,
דיזעלבע לבנה, דיזעלבע סודות׳דיגע לאָסטשענדע און ווינקענדע שטערען. גע־
הילט אין נאכט־שאָטענס איז דער דופטענדער פּארק געשטאַנען פער־כשופּט
ווי דאָן, וועו ער איז געווען א אידיש אינגעל — ווי א געהיימנים און א רעטע־
ניש, וואָס רייצט, לאָקט, פערשפּרעכט און נארט... אלעם איז ווי דאָן, און עס
האָט זיך אויף א האָאר ניט געענדערט... צוועקלאָז און נוצלאָז איז געווען
דער גאַנצער טומעל פון לאַנגען לעבען, ער האָט גארניט דערגרייכט, גארניט
ערראָבערט... דאָס לעבען איז געבליבען א רעטעניש ווי דאָן, א רעטעניש אָהן א
פּתרון. ער האָט נאָר געמאכט א גרויסען קרייז און איז נעקומען צום זעלבען
פונקט, פון וועלכער ער איז אויסגענאַנגען צוריק מיט 60 יאָהר. ער איז נאָר
צוגעקומען דער פרעמדער פּראָקוראָר דאַרט אויף דער וועראַנדע מיט דער פער־
פראַרענער מאסקע פון אן אינקווויזיטאָר, וועלכער זיצט און שרייבט א דאָנאָם
אויף זיין פאלק און אויף איהם אליין, און אזוי ווי די פּען דאַרט אויף דער
וועראַנדע וואָלט דערלאַנגט און געשטאכעוויין האַרץ, א שטאָף נאָר א שטאָף...

דער וועהטאָג וועלט אלץ גרעסער און ער איז גרייט צו שרייען פון וואהנ־
זין... עס ארט איהם שוין ניט דאָס אבגענארטע לעבען, ער ווייל עס ניט און
דאַרף עס ניט... מיט א רעוואָלווער־שאָס וועט ער זיך דערפון מונטער און
טאָפּער בעפרייען... ער ווייל נאָר ניט שטארבען אזוי אונגערעכט אנטקעגען
זיי, דעם ארימען שטעדטעל, אין טהאל, וואָס איז איהם איצט אזוי טייער,
עם אזוי פעררעטעריש פערלאָזען און שטארבען...

און ער געהט צוריק צו דער וועראַנעע און קוקט זיך ווידער איין און טאָפּט
מיט זיינע פיבערהאַפט־אָנגעשטרענגטע אויגען דעם פנים פון זוהן, שטודירט
זיינע געזיכטסציגע און פערגלייכט זיי מיט זיינע זכרונות, מיט די פּנימ׳ער
פון די בעקאַנטע און פריינד־, וועלכע האבען פערקעהרט אין זיין הויז, וועלכע
האבען זיך גע׳חבר׳ט מיט דער פערפלוכטער קאַצאָפּקע, זיין ווייב.

ווי ערלייזט און גליקליך וואָלט ער געווען, וועו ער איבערצייגט זיך, אז
ער איז ניט זיין זוהן, נאָר א ממזר... די נאָז אבער — די נאָז... מיט׳ן קליי־
נעם האַרב — איז אידיש... עכט אידיש. זיין נאָז, און אויך דער אויער...
דער לינקער אויער, איז זיינער... וואַרום־זשע איז ער אזוי גרויזאָם, אזוי אינ־
קוויזיטאָריש — פרעגט זיך דער אלטער, געפלאָגטער פאָטער — וואַרום איז
נאטאשא אזוי גוט? אזוי האַרציג?

ביים פערצויגענעם נאמען, ווי א קינד, אום איינצושלאפען אין איהם די וואַ־
כענדע פאַרזיכט — און דו גלויבסט טאקע אין ריטואל... אז די אידען דארפען
בלוט אויף פסח ? — האט איהם קאלטבלוטיג געפרעגט דער פאטער און האט
אומיסטנע זיך נאך טיעפער פערצויגען מיט'ן פאפיראס און צולעגט אין שטוהל.

איליושא האט זיך הויך צולאכט, ווי מען לאכט איבער א קינדיש נאַאי־
וואר פראגע.·. די שטומע נאכט און דער אייננעשלאפענער פארק האבען זיך
אפגערופען אויף דעם געלעכטער מיט אן אונהיימליכען ווידער־קול... אזוי ווי
א טייוועל וואלט דארט שפאטיש געלאכט גלייך מיט'ן פראקוראר...

ער איז אבער באלד צוריק געווארען ערנסט. דער פנים האט זיך אויס־
געצויגען און איז פערגליווערט געווארען אין א פרומען און פערקלערטען אויס־
דרוק פון אן אינקוויזיטאר, וועלכער טהוט זיין טרויעריגע אבער הייליגע פליכט.

— מיר, יוריסטען, רעדען ניט פון גלויבען. מיר באזירען אלעם אויף
פאקטען, אויף טהאטזאכען — האט ער בעמערקט שטרענג, מיט א טאן פון
א נאטאציע.

— הם... פאקטען... דאס איז לויבענסווערטה — האט בעמערקט דער
פאטער און די וינקלען פון זיינע ליפען האבען געגעז זיין ווילען געמאכט א
קנייטיט פון א אראנישען שמייכעל — און די פאקטען ? דו האסט זיי ?

— מעהר וויפיעל מען דארף ! — האט ענערגיש אויסגעשריען דער פראַ־
קוראר, האט אויך פערויכערט א פאפיראס און האט זיך אנגעשפאַרט אויפ'ן
וועגטעל פון שטוהל — אט מאך איך וועגען זיי אן אויספיהרליכען רעפארט
צום יוסטיץ מיניסטער... איך וועל מוזען די גאנצע נאכט ארבייטען.·. דער
רעפארט מוז כארגען אבגרהן. פעטערבורג און די רוסישע גענעלשאפטליכע
מיינונג וואַרט אויף איהם מיט אונגעדולד. נאנץ רוסלאנד איז פעראינטע־
רעסירט אין דער מערקווירדיגער געשיכטע. אין צוואנציגסטען יאהרהונדערט
זאל פאַרקומען אזא זאך ! די האר שטעלען זיך דאך קאפוור ! אויף אזא
אופן זיינען מיר קריסטען דאך מיט אונזער לעבען ניט זיכער.

דער פראקוראר האט זיך שנעל אויפגעהויבען פון ארט און האט זיך
נענומען אין טיעפער עמפארונג פון דער „מערקווירדיגער געשיכטע", אויפגע־
רעגט שפאנען הין און צוריק איבער דער וואראנדע.

„נאר רוהיג... בעוועלטיג דיך" — האט צוגעשעפטשעט דעם גענעראל אן
אינווענידסטע שטימע, און ער האט אומיסנע צוגענגעבען :

— יא, עס איז שרעקליך... שרעקליך — און איז אנטשוויגען גענארען
אויף א ווייל. — און וואס זיינען די בעווייזע, אז דער מארד איז בעגאנגען
געווארען פון אידען און איז א ריטואלער ? — האט ער כלומרשט רוהיג און
נייגעריג געפרעגט דעם זוהן.

— וואס זיינען די בעווייזע? כא־כא־כא ! — האט זיך ווידער בייז און
הויך צולאכט דער פראקוראר, און דער טייוועל האט ווידער זיך ווי ער צולאכט
פון דונקעלען און לויערענדען פארק — בעווייזע מיט פאקטען האבען מיר גע־
נוג, כא־כא־כא ! מיר האבען זיי געפאקט. דאס געזיץ אבער בעפעהלט אונז.
אז די פאקטען פון דער אונטערזוכונג זאלען בלייבען בסוד. דאס געזיץ ערלויבט
זיי ניט צו פערעפענטליכען... נאר דער יוסטיץ־מיניסטער האט א רעכט זיי צו

— וואס? מיר מאכען קאריערע? א?

דער זוהן האָט עס אויפגעפאסט אין זין פון א פאמיליאריטעט פון א פאטער מיט א קינד. א צינוש שמייכעלע פון א קאריעריסט האָט אויסגעקרימט זיין בייז און שטייף פנים. ער האָט זיך אבער באלד געכאפט און האָט דערשטיקט דאָס צינישע שמייכעלע.

— פארדאָן, פאפאשא! מיר שיצען די אינטערעסען פון דער יוסטיץ און פון שטאָאט — האָט בעמערקט דער פּראָקוראָר שטרענג מיט א טאָן פון פאָרווארף.

— וואָט קאָך! לאָווקא! — האָט אויסגעשריען דער פאטער.

ביידע האָבען זיך איינגעקוקט מיט טיעפע, איינגעגראָבענע בליקען. ווי קעמפּפער האָבען זיך די בליקען ארומגעכאפט, גרייט זיך צו ראַנגלען... א בייזער און אונהיימלעכער פלאם האָט אויפגעפלאקערט אין ביידענ׳ס אויגען... דער זוהן האָט ניט געדולדעט דעם פאטער׳ס אירָאניישען שפאָט איבער זיין קאריעריזם און ער פלעגט אים תמיד נערווירען, אזוי ווי ער וואלט זיך צו אים צוגעריכטרט מיט א גליהענדען אייזען — און אויך איצט...

פון פאטער׳ס עמפערונג איבער דעם בלוט־בלבול האָט ער קיין אהנונג ניט געהאט. אזוי נאטירליך איז דאָס געווען אין די הויכע קרייזען, צו וועלכער עם האָט געהערט ער און אויך דער פאטער.

און דער גענעראל האָט זיך בעמיהט צו בעוועלטיגען און צו ריידען רוהיג.

ער דארף ניט מאכען קיין פאלשע טריט, אַרויסגעבען און אויפדעקען זיינע קאָרטען. מיט אזא הונט מוז מען זיין פאָרזיכטיג.

ער האָט דערזעהן אויפ׳ן טיש א שאכטעל מיט פאפּירָאסען און דאָס פערדראָסען, כאָטש ער פלעגט גאָרניט רויכערען, נאָר אבצוואוועגדען דעם כעם, בערוהיגען דאָס ברוזענדע בלוט, די ווילד־שפרינגענדע גרדאנקען און דאָס האַרץ. ער מוז זיך צוימען און בעהערשען...

דער דופטענדער פאפּירָאס איז איהם שטארק געפעלען געוואָרען. ער האָט איהם דערמאָנט אין די פריהערע יאָהרען, וועז ער איז געווען א יונגער אפיציער און האָט גערויכערט און געטרונקען.

— וואו האסטו געקויפט אזוינע גוטע פאפּירָאסען? — האָט ער פלוצים געפרעגט דעם זוהן, שיקענדיג אין דער דונקעלער נאכט א וואלקען רויך.

— זיי געפעלען אייך? איך האָב מיט זיך א טויזענד. איך קען אייך געבען פינף הונדערט... ווינאוואט! איך האָב גאָר פערגעסען, אז די דאק־טוירים האָבען אייך פערבאָטען צו רויכערען — האָט זיך געכאפט דער זוהן מיט א פערזאָרגטען טאָן, וועלכער האָט זיך אבגערופען אין פאָטער׳ס אויערען אזוי פאלש, כמעט ווי א בייזער שפאָט.

דער גענעראל האָט אויסגעצויגען זיינע פים אין די לאקירענע שטיוועל.

— אמאל א פאפּירָאס מאכט ניט אוים... עס פערטומעלט די געדאנקען — האָט ער געזאגט מיט א קרומען שמייכעל, האָט ווידער אנגעשטעלט די טאפענדע און פארשענדע בליקען אויפ׳ן פּראָקוראָר. — „איצט בין איך רוהיג, פאלשטענדיג רוהיג און גרייט" — איז ביי איהם דורכגעלאפען א געדאנק.

— זאג מיר נאָר, אילִיושא! — ער האָט איהם אומיסטנע אנגערופען

פּראָקוראָר האָט זיך געזומען צוואויקלען פאַר'ן פּאָטער די גאַנצע נעץ, וואָס ער האָט שוין אויסגעשפּינט אין זיין קראַנקען, סאַדיסטישען מח מיט דער ליידענ־שאַפטליכער סאַפיסטישער בערעדזאַמקייט פון א געשיקטען פּראָקוראָר און מיט א בייזער ברויזענדער פּרייד פון א צורר היהודים, פון אן אייביגען און אונשטערבליכען המן.

און דער פּאָטער איז געשטאַנען בלייך ווי דער טויט און האָט איהם אויס־געהערט. שוין ניט אילוישא, זיין אייגענער און גוט־בעקאַנטער זוהן איז גע־שטאַנען פאַר איהם. א טייוועל מיט גרינע קעצישע אויגען איז אויסגעוואַקסען אויף דער ווערענדע פון דער דונקעלער נאַכט־שוים און ער רעדט און שפּריצט אויף איהם מיט דער גאַל פון א פּערריקטע און פֿאַטאַלאַגישע שנאה צו א גאַנץ פֿאַלק. דער פֿליכעוואַטער און גלאַנצענדיגער שארבען אויף'ן קליין, פּארשפּיצט קעפּעל, דער דאַרער, לאַנגער האַלז מיט א גרויסען קנאַפּ, וואָס שפּאַרט אונטער דאָס קעפּעל — אַלעס איז פון א טייוועל און ניט פון קיין מענשען. און די ווער־טער פון דעם טייוועל אַטהעמען און בריהען איהם דעם פּנים ווי די גלוטה פון גהינום.

ניט דעם זוהנ'ס האַנד שוועבט פאר דעם פּנים און שווינגט מיט דעם אַלטען ספר אין דער לופטען. א שליח פון גיהנום דראָהט עס איהם מיט דעם אַלטען ספר, פון וועלכען עס טראָגט זיך א טוכלער, פערלעגערטער קעלער־ריח פון אַלטע זאכען. און ער וויל זיך דערמאָהנען אין דעם גוט־בעקאַנטען און צו־גלייך פרעמדען ריח. ער שטרענגט אן אַלע זיינע כחות, זוכט אין זכרון פיבער־האַפט שנעל און נעפּינט עס.

אן אַלטער אָבער גוט בעקאַנטער ריח!... און די יוגענד, די קינדערשע יאָהרען וואָקסען אוים נעבען דעם טייוועל אזוי בולט, אזוי פּריש... דער בית־המדרש, די אַלטע ספּרים פּארפּלעקטע פון צייט און בלוט... דער מלמד... די קלעפּ, די פּעטש, וואָס ער פּלעג געבען איבער'ן פּנים, איבער דער נאָז...

„וואָס איז דאָס? א חלום? א ווירקליכקייט? ניין! עס איז גאָט'ס שטראָף! און דער טייוועל איז זיין שליח!" און ער רוקט זיך אָב פון איהם צו דער וואַנד א שריט נאָך א שריט. דער טייוועל אָבער געהט איהם נאָך. רעדט איבער איהם אין זיין פיבערהאַפּטען וואָהנזין און טיטשעט איהם מיט'ן ספּר אין פּנים אריין, אין דער נאָז.

דער געגנער׳ל האָט דורכגעפיהרט מיט דער האַנד איבער זיין נאָקעטען שארבען ווי א כּאָז, וועלכער טרייבט אָב פון די אויגען א מאַרך־געשפּענסט, און איז נעקומען צו זיך. דער טוכלער קעלער־ריח פון אַלטען ספר האָט איהם גע־בראכט צוריק צו דער ווירקליכקייט און האָט אין איהם אנגעצונדען א געדאַנק. א בייזען געדאַנק.

איצט איז ער ווידער געווען גרייט אויפצונעהמען דעם קאַמפּף מיט דעם טייוועל, וועלכער איז זיין אייגענער זוהן. ער וועט שוין זיין דער עקספּערט און וועט שוין ערקלערען דעם כאַראָקטער פון דעם בלוט אויף דער גמרא. זיין אייגענע לעבענס־געשיכטע וועט ער דערצעהלען אין געריכט. ער וועט די נעץ פון דעם וואַהנזינען פּראָקוראָר צוריסען און פון זיין בעשולדיגונגס־אקט וועט בלייבען נאָר צוריסענע שפּין־וועב — א געלעכטער און א חוזק...

וויסען — האָט געענדיגט דער פּראָקוראָר מיט אַ יעזואיטיש שמייכעלע אוז האָט פרום פערגלאָצט די אויגען צום הימעל ווי אין אַ תפילה.

דאָס געזעץ אויף די ליפּען פון דעם קאריעריסט און אינקווויזיטאָר אוז דער יעזואיטיש פרומער שמייכעל האָט זיך צוגעריהרט צום געגנער! ווי אַ צוגליה־טער אייזען צום לייב.

ער איז אויך אויפגעשפרונגען פון אָרט. בריהענדע וועלטער האָבען איהם געווארגען אוז זיך גאריסען פון געשטיקטען האַלז.

„קאריעריסט! פּראָכוואָסט! דו אוז דיין געזעץ זיינען צוויי פּראָ־וואָסטען אוז לומפּען!" האָט ער איהם געוואָלט אויסשפייען גליך אין פּנים אריין. דאָס בליאָסקענדע שטאָל פון רעוואָלווער אויף'ן טיש האָבען אָבער ווי־דער געדראָהט אוז בעפוילען צו זיין פּארזיכטיג. אוז די וועלטער זיינען פּאר־קיהלט געוואָרען אויף די ליפּען, אוז ער האָט נאָר ווי אויסגעשפיגען פון זיך דאָס געוועהנליכע וואָרט זיינס. „טשעפּוכא"! ענערגישער אוז ווייטער אויס־געשפיגען ווי תמיד.

דער זוהן האָט אויסגעצויגען דעם קאָפּ אויפ'ן לאָנגען, דינעם האַלז, ווי א בייזע אוז גיפטיגע שלאַנג פאָר'ן בים.

— וואָס? — האָט ער געפרעגט דעם פּאָטער מיט צוויי אויסגעסטאָרט־שעטע, פינקעלדיגע, אינקווויזיטאָרישע אויגען.

דער פּאָטער האָט זיך פּאר איהם אָבגעשטעלט, א ברוסט פּאר א ברוסט. ווי א קעמפּפער פּאר א קעמפּפער.

— איך גלויב ניט אין דער לעגענדע אוז אין דיינע פּאקטען. עס איז א פּאדלאָג! א פּאלסיפיקאַציע! — אוז ער האָט צוזאמענגעבאָלט די פּויסטען אין די הויזען־קעשענעס.

א ווייל האָבען זיי זיך אָנגעקוקט. דערנאָך האָט זיך דער פּראָקוראָר ווי־דער הויך אוז בייז צולאָכט. פאָלש צולאָכט. אין דעם געלעכטער האָט זיך גע־הערט דאָס קאָכען אוז ברויזען פון זיין קראנקען, מיט פאָטאָלאָגישען אידען־האָס פערפעסטעטען בלוט.

— איהר גלויבט ניט? וואָס? וועל איך אייך באַלד בעווייזען. — אוז ער איז אריינגעלאָפען צו זיך אין ציממער אריין אוז האָט באַלד פון דאָרט ארויס־געטראָגען א פּאָק אידישע ספּרים.

מיט'ן זעלבען יעזואיטישען אוז פרומען שמייכעלע האָט ער זיי צובונדען. האָט ארויסגענומען אייז ספּר, אין אַן אלטען אוז צוריסענעם באנד פון לעדער. האָט איהם געפּענט אוז איהם צוגעטראָגען צום פּאָטער.

— אוז וואָס איז דאָס? הא? — לייענט נאָר איבער. תלמוד וואווי־לאָנסקי, מראקטאט פּסחים. אט האָט איהר דעם גאנצען ריטואל זייערען... אוז דא האָט איהר בלוט, מענשליכעם בלוט... אויף דעם בלאָט. אוז נאָך א בלאָט... אוז אט האָט איהר א דריטע בלאָט. כא־כא־כא! דאָס וועלען מיר אָנאַליזי־רען, כא־כא־כא! עקספּערטען וועלען אונז שוין בעווייזען דעם כאראקטער פון דעם בלוט. כא־כא־כא! פריהער האָבען זיי דאָס אינגעל גענוילעט אויף זייער בית־הקברות, אויסגעצאפט דאָס בלוט... דערנאָך געהאנגען. כא־כא־כא! זנאיעם מי איך, מאשניקאוו! (מיר קענען זיי די שווינדלער!) — אוז דער

ווי אַן אַבנרונד האָט זיך דאָס לעבען אונטער איהם געעפענט.

צוערשט איז פון דאָרט אויפגעשטאַנען פון איהר קבר די שוועסטער, די לאַנגע מיאום'ע אידענע, מיט די אויסגעקרימטע גרויסע צייהן פון א פאַנטער. דער טויט און דער קבר האָבען זי געמאַכט נאָך מיאום'ער און ווילדער. א שמוציגע און טויט־גלעבע האָט זי, ווי א ווילדע מכשפה, זיך געווארפען אויף איהם, געשמיסען איהם דאָס גלעך אין פנים ארויין, געשריען, געווויינט און זיך געריסען די צושויבערטע און שטייפע האָר פון קאָפּ...

און ער לויפט פון איהר ווילדען וואוטה... לויפט אָהן א סוף איבער בערג און טהאָלען. ער פיהלט, אז דער אטעם שפּאַרט די ברוסט און וועט זי באַלד צוריייסען... ער קאָן זיך אבער ניט אבשטעלען, זיך אויסדרעהען... שוין ניט זי נאָר דער טויט לויפט הינטער איהם, שילט און דראָהט און קלינגט אזוי שרעקליך מיט די ביינער...

און ער כאַפּט ארוים זיין רעוואָלווער און שיסט אין געשפענסט, פייערט אָהן א סוף, און אז דער ווינט צוטראָגט דעם רויך ליגט ווידער אויפ'ן גראָז די פרעמדע אידענע, מיט צוואוואַרפענע גליעדער פון א דערשאַסענער פאַר־היסטאַרישער חיה און מיט א פנים אויסגעקרימט פון שרעק און וואוטה...

און אידען לויפען פון אַלע זייטען פון פּאַרק, ווי אונטערערדישע געשטאַל־טען, ווילדע לויפען זיי, ווי צולאָפענע חיות פון א טהיערגאַרטען, וואַרפען זיך אויף איהם, ווי א לעבעדיגער באַרג, דריקען איהם און שטיקען... און ער ראַנגלט זיך מיט דעם לעבעדיגען קנויל, דרעהט זיך און בייסט זיך אזוי לאַנג, ביז דער פּראָקוראָר קומט צו לויפען — ער, דאָס ווייב און דער רויטער קאַדעט מיט דער ביקס...

און מען שלאָגט זיך און מען בייסט זיך שוין אַלע אינאיינעם. צווויי פיינדליכע קרעפטען און וועלטען דרעהען זיך אין אן אוראַגאָן פון טהיערישען וואוטה... ווי א מחנה פון פערהונגערטע און וואהנזיניגע וועלף שפּרינגען זיי איינע אויף די אַנדערע און בייסען זיך די בלוטענדע לעבעדיגע גאַרגלען. ער ווילְ זיי צונעהמען, שרייט און ערוואַכט...

אין א ים פון קאַלטען טויט־שוויים ערוואַכט ער...

זיין ערשטער געדאַנק איז געווען — צוגעהן צום פענסטער און זעהן, צי דער פּראָקוראָר שרייבט נאָך זיין בלוטיגע פערלוימדונג אויפ'ן אידישען פאַלק.

מיט שווערע, ווי מיט בליי אָנגענאַסענע טריט האָט ער זיך צוגעשלעפּט צום פענסטער און האָט אויפגעהויבען דעם שווערען פאַרהאַנג.

אויף דער ווערַאנדא איז שוין געווען פינסטער. דאָס ערשטע מאַרגען־ליכט האָט זיך גערוקט פון מזרח־זייט, א גרויעס און אן אונזיכערעס ליכט. און האָט זיך גערַאַנגלט מיט די נאַכט־שאַטענס. די בוימער זיינען געשטאַנען ווי פערגליווערטע אונטער דעם אונהיימליכען, שטילען אבער האַרטנעקיגען קאַמף פון טאָג און נאַכט, פון ליכט און פינסטערניש...

גרויע און אומעטיגע זיינען זיי געשטאַנען, ווי שוין פעראורטיילטע צום טויט...

דער גענעראַל האָט געעפענט דעם פענסטער און האָט זיך ארונטער־

ער וועט אויפטרעטען אלס פערטיידיגער פון די אידען געגען דעם זוהז דעם בעשולדיגער. ער נעהמט אויף דעם קאמפף!

מיט אמאל האט ער זיך דערפיהלט צוריק רוהיג און מונטער, ווי ער פלעג זיך פיהלען פאר א שלאכט, פאר א דועל, וועלכע ער האט געהאט פיעל אין זיין לעבען. דער רעוואלווער אויף'ן טיש האט איהם איצט שוין ניט געשראקען מיט'ן דראהענדען קאלטען בליאסק פון קאלטען שטאל. ער קוקט אויף דעם רעוואלווער און לאכט פון איהם אין הארצען, און זיין פיקסירטער בליק בעווענט דעם פראקוראר אויף צו כאפען א קוק אויף'ן רעוואלווער. אינסטינקטיוו דרעהט ער זיך אום צום טיש און צוריק צום פאטער און זייערע אויגען בעגענען זיך ווייטער און כאפען זיך ארום אין א שטילען און דראהענדען קאמפף.

און אין היץ פון דעם קאמפף כאפען זיך ביים פאטער ארוים פאלגענדע ווערטער:

— טשעפוכא, גאספאדין פראקוראר! דאס אינגעל האט ג'הרג'עט דער פריסטאוו, וועלכער איז ספעציעל געקומען אהער פון פעטערבורג. דער מארד איז געפלאנעוועט געווארען דארט, אין דעפארטמענט פון אונזער פאליציי, אדער אין די פינסטערע קעלערען פון א שווארצע מאה'דיגען עכט־רוסישען פערבאנד. דער בלוט־בלבול איז נויטיג פאר אייך, פעטערבורגער טשינאווניקעם. אין מוטנע וואסער וועט איהר כאפען פיש און מאכען אייער קאריערע. די גאנצע געשיכטע איז געמאכט מיט וועיכע פאדעם און נאר א דוראק זעהט עס ניט. איך שטעה אבער שוין באר'ן קבר און קען היינט־מארגען שטארבען. מיין קאריערע איז שוין געמאכט, גאספאדין פראקוראר! און איך וועל ניט און קען ניט שטארבען און רוהיג ליגען אין דר'ערד, וועו איך וועל עס צולאזען. איך וועל ניט און קען ניט גלייכגילטיג צוקוקען ווי איהר בריינגט אן אונגליק אויף אן אדעם און אונשולדיג שטעדטעל, א פערלוימדונג אויף א גאנץ אונשולדיג פאלק. איך וועל עס ניט ערלויבען — האט שוין געטופעט און געשריען אין דער שטילער נאכט דער אלטער מאן. — טהוט עס וואו איהר ווילט, אבער ניט אין מיין שטעדטעל... איך וועל פאהרען קיין פעטערבורג, אויפטרעטען אין געריכט... איך וועל אייער טייווליש ווערק צושטערען! סיידען איך וועל ניט לעבען! גוטע נאכט, גאספאדין פראקוראר! — און דער גענעראל האט מיט די ווערטער בערלאזען די ווראנדע.

ווי הרג'עט פון א דונער איז געבליבען שטעהן אין מיטען דער וואראנדע דער פראקוראר און האט מיט איבערגעקאהרטע אויגען פון שרעק לאנג געקוקט אויף דער טהיר, וואוהין דער פאטער איז שוין פון לאנג פערשוואונדען.

איין קלאפ און אלעם איז צושמעטערט, אלעם פאלט און צושיט זיך, ווי א קארטען־שטיבעל.

אן אונגעריכטער קלאפ!...

חלום און ווירקליכקייט

וועו דער אלטער מאן איז ענדליך איינגעשלאפען, האט א ווילדער און שווערער קאשמאר, שווער ווי א בארג ווידער צוגעדריקט זיין ברוסט.

שטייפער און בייזער פֿנים און דער צלם אויפֿ'ן ברוסט! ווי דער פֿנים פון א תלמיד האט ער געקוקט אויף איהם אונבויגזאם און ענטשלאסען אין זיין בייזען, מערדערישען ווילען... און ווידער האבען די פיבערהאפטע בליקען געטאפט די שטייפע לינייען פון פֿנים, געזוכט און געבלעטערט אין זכרון און פערגליכען... „אין וועמען? אין וועמען איז ער גערעטען?" — האט ווי א בייזער און פֿאסקודנעם וואלעם איהם געטאטשעט און גענאגט א געדאנק. און דער רחמנות מיט זיך אליין איז געווען נאך ביטערער און בריהענדער... טרעהרען האבען געגאסען און געבריהט זיינע באקען.

און אז די טויטע און פערגליוועטע מאסקע פון פראקוראר האט א צי־טער געטהאן אונטער דעם ליכט אין זיין ציטערענדער האנד, האט דער פא־טער אין אייגעניש, אבער פאזיכטיג שטיל פערלאזען דאס צימער...

ער איז שוין געווען פעסט איבערצייגט, אז דער תלמיד וועט מיט איהם ניט רחמנות האבען.

דאס פאלק אין גלות

דאס אבגעקיהלטע און בעפרישטע בעט האט ווידער ארומגעכאפט זיינע מיערע און נאגענדע אברים און ער איז צוריק איינגעשלאפען מיט א לאנגען און מיעדען שלאף. אויפגעוועקט האט איהם א שטארקער רויש אונטער'ן פענסטער. דער גענעראל איז ארבגעשפרונגען פון בעט און איז צוגעלאפען צום פענסטער. די גרויסע, אויף דארישע זיילען געשטיצטע וואנדע איז געווען פערפליצט מיט פאליציי, גוים און סיסטשיקעס. רעכטס אין א גליי־כער שורה און געהיט פון בלאנקע און אין העלען זונענליכט גרויזאם בליאס־קענדע שווערדען זיינען געשטאנען די ארעסטירטע אידען. מיט ארונטערגע־לאזטע, איינגעבויגענע קעפ זיינען זיי געשטאנען, ווי א פאלק געטריבען אין גלות. נאר דער רב, דערזעלבער וואס האט איהם ווינטער מיט א דעפוטאציע דערלאנגט ביים בריקעל ברויט און זאלץ, האט פערריסען די אויגען צום הימעל און זיינע בלוטלאזע ליפען און דאס קליין גרוי צינגען־בערדעל האט זיך צו־זאמען בעווענט און געציטערט ווי אין א שטילער תפלה. דער איבעריגער פנים איז געבליבען בעוועגלאז, דונקעל־בלוי, ווי איבערגעברענטער אש מיט אן אויסדרוק פון א פערגליוועטער פראגע און פאראוואנדף צום הימעל.

דער גענעראל האט ניט געקענט אפרייסען זיינע אויגען פון דעם פרע־גענדען פנים, אזוי ווי די פראגע, דער פארוואורף וואלט געווען פון דעם תלמיד, וועל־כער האט זיי צוזאמענגעבראכט אהער צו פייניגען און צו שענדען.

באלד האט ער זיך געכאפט צעהלען און אנגעצהלט צעהן אידען... בערל האט אויפגעציטערט און אינסטינקטיוו אויפגעהויבען צו איהם דעם פנים, אזוי ווי ער וואלט אויף זיך דערפיהלט די צעהלענדע אויגען ביים פענסטער.

דער גענעראל איז אבגעשפרונגען. די זאך איז געווען אזוי אונגלויבליך, אזוי אונמענליך! ער איז צוגעלאפען צוריק און האט זיך גענומען רייבען די אויגען און דערנאך ווישען די פון זיין הייסען אטהעם פערגעבעלטע שויבען.

געלאזט אין א שטוהל. אטעמענדיג די פרישע לופט מיט ברייטע אוז שווערע שלונגען.

די לופט אבער האט איהם ניט דערפרישט אוז ניט געלינדערט.

צוגלייך מיט איהר האט זיך אין ברוסט געגאסען דער אומעט פון גרויען מארגען, פון גרויזאמען קאמף צווישען ליכט אוז פינסטערניש... אזא פייכטער אוז געדיכטער אומעט. ווי א שמוציגער אוז גיפטיגער קליי האט ער אנגעפילט די ברוסט אוז זי געשפארט אוז געדריקט פון אלע זייטען... אוז זיך געוויקעלט ארום האלז ווי אן עקעלהאפטער שלאנג.

אין עם האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז ער וועט דעם זונענאויפגאנג שוין ניט זעהן, אז דער גרויער, זיך קלעפענדער שלאנג וועט איהר דערווארגען ביים פענסטער...

געטריבען פון דער ניט גוטקייט פון א גסיסה האט ער אנגעצונדען א ליכט אוז זיך געלאזט געהן צום צימער, וואו דער זוהן איז געשלאפען.

עם איז געקומען א געראנק אין קאפ, א נודנער אוז אומעדיגער, ווי דאס קאלעמוטנע אוז אונזיכער ציטערענדע מארגענליכט, א פערצווייפעלטע אוז לעצטע האפנונג פון א גוסס.

ער וועט אויפוועקען דעם זוהן, איהם אלעס דערצעהלען אוז איהם נאר בעטען, אז ער זאל איהם לאזען רוהיג שטארבען...

נאר שטארבען אוז מעהר נאר ניט! אוז געריהרט צו טרעהרען פון רחמנות צו זיך אליין, מיט זיין גרויזאמען שיקזאל, האט ער געגלויבט. אז דער זוהן וועט מיט איהם אויך רחמנות האבען אוז וועט אויפגעבען דעם בלוט־בלבול...

„איז ער דען קיין מענש ניט? ער מוז דאך האבען א מענשליך הארץ אוז האבען רחמנות מיט א פאטער!" — האט געפרואווט זיך אליין פערזיכערען דער מאן אין זיין גסיסה אוז האט מוטהיג געעפענט די טהיר פון צימער.

דער פראקוראר איז געלעגען אויף א ברייטען טערקישען דיוואן מיט א נאקעטער הארויגער ברוסט, מיט איין פוס פערריסען אוז א שטאלץ פערוואורפענעם קאפ.

דער פאטער האט אויפגעהויבען די ליכט איבער זיין געלעגער אוז האט זיך איבער איהם אנגעבויגען... צווישען די ווי מאד־געדיכטע הער איז געלעגען א צלם, פון וועלכען ס'האט זיך געצויגען א שווארץ שנירעל ארום זיין דינעם אוז לאנגען האלז.

דער צלם האט דעם פאטער אויפגעשוידערט ווי עפעם מאוס'עם אוז אונהיימליכעם... ער האט געוואוסט, אז אין די סטודענטען־יאהרען האט ער ניט געטראגען קיין צלם.

„איז ער אזוי פרום געווארען? אדער דאס איז נאר צביעות אוז פאלש־קייט?"

ער האט פארשענד איינגעגראבען זיינע בליקען אין דעם פערוואורפען־לי־נענדען פנים, אזוי ווי ער וואלט דארט געזוכט אן ענטפער אויף זיין פראגע. אוז דער פנים מיט'ן בייז־געשלאסענעם מויל אוז מיט זיינע שארף־אויסגעצויג־נענע אוז פערשפיצטע געזיכטסציגע האט געקוקט אויף איהם נאך גרויזאמער ווי נעכטען, וועז ער האט געוועבט פאר איהם די נעץ פון בלוט־בלבול, פון זיין פאלק'ס אונגליק. אוז ווי האפנונגסלאז איז איהם איצט פארגעקומען דער

געוועדט האבען נאטאשא און דער פראקוראר, צוערשט איינצינוויז און דערנאך מיט אמאל און אויפגערעגט.

— מען דארף זיך בערוהיגען... הויפטזעכליך רוהיג און געלאסטן — האט ער צו זיך אליין געזאגט און האט זיך צוריק געזעטצט אנטהאן לאנגזאם און געלאסטן, אזוי ווי ער וואלט זיך נאר מיט דעם פראצעס אליין געקענט בעסער רוהיגען. פלוצים האט ער דערהערט ווי א טרוקענעם טראסק און נאטאשא'ס א קוויטש.

— ער שלאגט זי! — איז דורך א געדאנק אין זיין מח, האט איהם אבגעבריהט ווי א בליץ און אנגעצונדען דאם בלוט.

א רגע אזי געווען שטיל, אונהיימליך שטיל, דערנאך האט זיך דערהערט נאטאשא'ס געוויין...

— יא, קיין צווייפעל... אבער רוהיג... נאר רוהיג — האט געזאגט דער אלטער מאן צו זיך אין דער הויך, האט געכאפט פון דער וואנט אן אלטמאדרישען געלאדענעם פיסטאלעט, האט איהם אריינגעשטעקט אין קעשענע, איז ארויסגעלאפען און האט האסטיג געעפענט די טהיר פון צווייטען צימער.

אין דער טהיר האט ער זיך צוזאמענגעשטויסען מיט'ן זוהן אין וויצמונדיר, מיט א גרויסען בריליאנטענעם צלם אויף דער ברוסט און מיט א פארטפעל אונטער דער האנט. דער פנים פון דעם אינקווויזיטאר איז געווען נאך שטייפער און גרויזאמער ווי נעבטען אין שלאף.

דער פאטער האט אויפגעשוידערט און האט אינסטינקטיוו צוזאמענגעדריקט דעם רעוואלווער אין קעשענע, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט פאר אן אנפאל...

זייערע אויגען האבען זיך בעגעגנט און ארומגעכאפט ווי אין קאמפף... א רגע האבען זיי זיך אנגעקוקט מיט האסענדע און פערניכטענדע בליקען, דערנאך האט זיך דער פראקוראר מיט דער זייט אבגערוקט פון איהם מיט א ציטערענדען עקעל אויפ'ן שטייפען פנים, שוין מיט דערזעלבען פאטאלגישען עקעל, מיט וועלכען ער און אלע פון זיין סביבה פלעגען רעידען פון אידען.

און דער אויסדרוק פון עקעל האט דעם באטער איבערגעשראקען און אויסגעלאשען אין איהם די ווילדע וואוטה און די ענטשלאסענע מוטה און איהם געמאכט שוואך...

— ער וויים אלעס... וויים ער דען? — האט איהם ווי א מעסער א שטאך געטהאן א גרעאנק און ער האט געמאכט א שריט צוריק און בעפרייט דעם וועג פאר'ן פראקוראר.

— פיהרט די פערברעכער אב צוריק אין וואלאסט אריין, איך פאהר אייך נאך! — האט בעפוילען דער פראקוראר מיט א טרוקענעם און שוין געלאנגווייליגטען טאן דעם אויספראוניק, וועלכער האט געוואוסט אויף איהם אויסנעצוויגען אין דער טהיר פון דעם לאנגען קאריאר.

— סלושאיוס, וואשע פרוואסכאדיטעלסטוא! — האט זיך נאך מעהר אויסנעצויגען דער אויספראוניק און איז ארויס אויף דער וועראנדע.

דער פראקוראר האט נאך העכער אויפגעהויבען דעם קאפ אויפ'ן רינעם און דאראן האלט און האט זיך געלאזט מיט שטאלצע און בייזע טריט געהן

אזוי ווי ער וואלט זיך אליין ניט געגלויבט. עס איז אבער געווען א ווירקליכ־קייט און ניט קיין קאשמאר...

דאן האט איהם אנגעכאפט א פחד, אן אבערגלויבישער שרעק... אזוי ווי די שטראפענדע האנד פון א מלאך וואלט פאר איהם אנגעשריבען אויף דער וואנד די דראהענדע און ווארנענדע ווערטער, וועלכע זי האט אמאל אנ־געשריבען אויף דער וואנד פון בלשאצר'ס פאלאץ.

ער האט פיעבערהאפט זיך געמומען אנטהאן. די הענד האבען אבער גע־ציטערט, און ער האט בשום אופן ניט געקענט ארויפציהען דעם לינקען שטי־וועל, אזוי ווי די פוס וואלט איבערנאכט געשוואלען געוואָרען.

דאן האט ער אנגעקלונגען נאכ'ן לאקיי'ס פנים דאסזעלבע שפאטענדע און בייז־פרעהליבע נקמה־שמייכעלע, וואס ער האט ערשט געזעהן אויף די אלע פנימ'ער פון די אלע פאליציייסקי און סיסטשיקעס אויף דער ווראנדע, האט איהם אנגעכאפט א בלינדע וואוטה. מיט'ן שטיוועל אין דער הענד האט ער זיך א וואַרף געטהאן אויפ'ן לאקיי ווי פון א בעהעלטעניש און האט זיך גע־נומען איהם שלאגען איבער'ן קאפ און שרייען אין וואהנזיניגען כעס:

— וואו! וואו! סוקין סין!

דער לאקיי האט זיך ניט געווארט געגען די קלעפ און איז ניט געלאפען... אונבעוועגליך און א טויט־בלאסער איז ער געשטאנען און האט געקוקט אויף איהם מיט צוויי איבערגעשראקענע גרויסע אויגען ווי מען קוקט אויף א מאן אין ערשטען אויסברוך פון וואהנזין.

— בארין! בארין! גאט איז מיט אייך, בארין! — האט געשעפטשעט דער לאקיי.

— וואו! וואו! אניט דערשיס איך דיך! און ער איז צוגעלאפען צו דער וואנד, וואו דאס געווער איז געהאנגען.

דער לאקיי האט זיך צוזאמענגעדרעהט ווי א פערפאלגטער האז און איז מיט איין שפרונג אוועק פון קאבינעט.

ווי ערשעפט האט ער זיך צוגעשלעפט צום בעט און האט זיך ארונטער־גלאזט אויפ'ן צוקנייטשטען גלעזער.

די ברוסט האט זיך בעווענט ארויף און אראפ ווי א בלאז־זאק, אלע אברים האבען געציטערט ווי אין אן עפילעפטישען אנפאל. פון שפיגעל אין דער קלייד־ער־שאפע אנטקענען האט אויף איהם געקוקט א מאן, וועלכען ער האט אליין ניט דערקענט.

און אזוי איז ער לאנג געזעסען און געקוקט אויפ'ן פרעמדען און אונ־בעקאנטען מאן אין שפיגעל, אן אויסגלאשענער און ערשעפטער, אהן גע־פיהלען און אהן געדאנקען.

ברודער און שוועסטער

אויפגעשוידערט האט איהם און געבראכט צו זיך שטימען פון צווייטען צימער, וואס איז געווען אבגעטיילט מיט א טהיר פון דעם קלייד־ער־שראנק.

באלד, און אויב ניט, וועט די ברוסט צוריסען וועלען פון אויפרעגונג און וואוטה... איצט האָט ער שוין ניט געצווייפעלט, אז ער איז ניט זיין זוהן... מיט דעם וואוטה איז אויסגעוואקסען א זיבערקייט, אז ער איז פון א קוטשער אדער א לאקיי, און אז זיין ווייב איז געווען א שלעכע... אנדערש קען עס ניט זיין! און איז מאכטלאזען, וואהנזיניגען כעס האָט ער זיך פערגעסען און אויסגעשריען:

— שלעכא! פאדלאיא!

נאטאשא איז אבגעשפרונגען פון איהם ווי פון א וואהנזיניגען... איהר פנים, איהרע איבערגעקהרטע און איבערגעשראקענע אויגען האָבען איהם געבראכט צו זיך און די צווויי וועלטער האָבען איהם אליין איבערגעשראקען אויף טויט.

— פאפאשא! וואס האסטו געמיינט? — האָט איהם געפרעגט די טאכטער.

—אה, גארנישט! גארנישט! מ'קען פון זיינען ארא... די נעראנקען פערלירען — האָט זיך אויסגעריסען פון זיין ברוסט, און ער האָט זיך ערשפּט ארונטערגעלאזט אויפ'ן שטוהל וואו נאטאשא איז ערשט געזעסען און ער האָט זיך נענומען טאפּען און פיהרען מיט דער האנד איבער'ן נאקעטען און פערשוויצטען שארבען, אזוי ווי ער וואלט געוואלט זיך איבערציגען צי ער איז ווירקליך ניט ארא פון זינען.

נאטאשא האָט זיך צוגעזעצט אויף זיין קניע און האָט זיך ווידער איהם געמומען לאשטשען, גלעטען מיט איהרע קליינע שעהנע הענטלעך און בערוהיגען. א ווייע זיינען זיי אזוי געזעסען, צונויפגעדרעהט און צוזאמענגעגאסען אין איין קנויל, פון שטומען צער און פערצווייפלונג.

— וואן! מעהר קומט ניט זיין פום אהער... אויב ער קומט צוריק, וועל איך איהם ווי א הונט ארויסטרייבען פון דאנען — האָט געזאגט דער פאטער און האָט זיך אויפגעהויבען.

„שלעכא! פאדלאיא שלעכא! און ער איז א ממזר" — האָט שוין ווי א פיק־האלץ געפיקט אין מוח א געדאנק, און דער געדאנק איז איהם געווען אנגענעהם און האָט גלעינדערט ווי א קיהלענדער באלזאם דעם בריהענדען פיין און כעס.

— ער וועט שוין ס־ווי־סיי ניט קומען! איך האָב איהם שוין אליין פון דאנען ארויסגעטריבען — האָט געזאגט נאטאשא.

אבער דאָס איז געווען וועניג... ער האָט געדארפט טהאן נאך עפּעס.

דער אויסדרוק פון קראנקהאפטען עקעל, וועלכען ער האָט איבערגעלייענט אויף זיין פנים אין דער טהיר, דערזעלבער טעמפּער און גרויזאמער פנים איז איהם געשטאנען פאר די אויגען. ער איז נעווען זיכער, אז דער זוהן וויסט זיין לעבענס־סוד, אז ער האָט איהם געטראפען, און אז ער פיהלט צו איהם אן עקעל ווי צו א אידען... ער איז אין דעם געווען פונקט אזוי זיכער, ווי אין דעם, אז די גראבע קאצאפקע האָט געלעבט מיט א קוטשער און דער פראקוראר איז א ממזר...

צו דער טהיר, ארויפציהענדיג די הענטשקעם אויף די הענט און זיך ניט אומקוקענדיג אויפ'ן פּאטער...

און ווידער שטעהט דער אלטער מאן אנגעשפּארט מיט'ן שטיערען אין גלאז פון פענסטער און קוקט אויף דער וועראנדע: די בלאנקע בייזע שוועסטער רען רינגלען ווידער ארום די אידען פון אלע זייטען. דער רב קוקט שוין ניט צים הימל .זיין קאפּ הענגט שוין אויך טיף אויף דער ברוסט, ווי ביי זיין געבויגענער פון שאנדע צוזאמענגעדרעהטער עדה... ווי אן אבגעשניטענער הענגט דער אלטער קאפּ... און מען טרייבט זיי ווידער איבער דער בריטער אלע צוווישען די הויבע, הונדערט יאהריגע טאפּאליעס... ווי אין גלות טרייבט מען זיי... עס וויזט זיך איהם אוים, אז מען טרייבט איהם אויך, צוזאמען מיט בערלען, א בעזיעגטען און געשמידטען... און ער פיהלט שוין גארניט, ניט קיין צער און ניט קיין כעס... נאר א נודנע פוסטקייט אין דער נשמה און א שוערע בלייענע מיעדקייט אין זיינע אלטע אברים...

דער פּאטש

דער געדאנק, אז דער אויסוואורף האט דערלאנגט נאטאשא'ן א פּאטש. אז ער האט אויפגעהויבען א האנד אויף אן אויסגעווקסענער שוועסטער און דאמע, אויף זיין ליעבלינג, נאטאשא, האט ווידער ביים ענערל אנגעצונדען דעם מאדר, דאס בלוט אין די אדערען... ער האט געפיהלט דעם פּאטש אויף זיך, אויף זיין פנים... און אט דער געפיהל, צוזאמען מיט'ן געפיהל פון א מאן, וועלכער האט זיך אין ערשטען מאמענט פון בעלידיגונג פערלארען און האט ניט געענטפערט אויף דער בעלידיגונג, איהם ניט דערשאסען אויפ'ן ארט ווי א משוגענעם הונט, האט איהב וואהנזיניג געמאכט... ער איז צוריק ארייגגעלאפען אין זיין טאכטער'ס צימער.

— דער שופט האט דיר א קלאפּ געטאן? א? — האט ער געפרעגט נאטאשא'ן.

זי האט אויפגעהויבען איהר קעפּעל פון די הענד, אויף וועלכע זי איז געלעגען אנגעשפּארט אויפ'ן טיש און האט אנגעשטעלט אויפ'ן פּאטער א פערווייניטען פנים. א קלייניע און צוזאמענגעדרעהטע, האט זי אויסגעזוהן ווי א פויגעל, ווי א שוואלב, וואס טוליעט זיך אין א ווינקעל אונטער'ן דאך און בעהאלט זיך פון שטורם... דעם פאטער'ס שרעקליכעם געזיכט האט זי אבער באלד פערענדערט. זי האט אנגעהויבען לאכען, לאכען מיט צווי פּאר־ווייניטע אויגען... און ווי א רעגענבויגען שימערט פון אונטער'ן רעגען, אזוי האבען זיך געלויכטען די צווי לאכענדע און צוגלייך ווייגענדע אויגען...

— ניטשעווא, פאפּאשא! גארנישט! מיר האבען זיך אביסעל צוקריקט. אבער גארנישט... טישפּוכא! — האט זי געפּרואווט בערוהיגען דעם פּאטער און איז איהם ארויפגעשפּרונגען אויפ'ן האלז און איהם ארומגענומען.

די לאסקעם האבען איהם אבער ניט בערוהיגט, ווי בוימעל קען ניט אויסלעשען א פייער... ער האט דערפיהלט, אז ער מוז עפּעס טהאן, און דאס —

— קום פרישטיקען, טאכטער!
און ער האָט געזומען נאטאשא'ן אונטער'ן האַנט העפליך און גאַלאַנט, אזוי ווי זי וואָלט געווען א פרעמדע דאמע און ניט נאטאשא, זיין טאכטער, און ער וואָלט געווען דער קאוואליר. ער האָט זי צוגעפיהרט צום טיש.

נאָכ'ן פריהשטיק

נאָכ'ן פרישטיק האָט זיך דער ענגראַל סערשלאָסען ביי זיך אין קאַבינעט. א ווייַלע איז ער ארומגענגענען הין און צוריק און האָט אויפגערעגט געפיהרט הין און צוריק מיט'ן האַנט איבער'ן נאקעטען שאַרבען, וועלכער האָט זיך ביי איהם אזוי ווי צוזאמענגענאָסען אינאיינעם מיט'ן שטערען...
און אזוי ווי ער וואָלט אַנגעטאָפט און זיך איבערצייגט, אז ער איז פאַלשטענדיג רוהיג און ביים קלאַרען פערשטאַנד, האָט ער זיך צוגעזעצט צום שרייבטיש און האָט זיך נעכומען שרייבען פאַלגענדעז בריף:
„מילאָסטיווי נאָסודאר! (גענדיגער הערר) — האָט ער אדרעסירט זיין אייגענעם זוהן — א מאן. וועלכער הויבט אויף זיין האַנט און שלאָגט א דאמע, מעג זי זיין אן אייגענע שוועסטער, אזא מאן איז ניט ווירדיג צו טראָגען דעם נאָמען פון א רוסישען אדעלמאן און צו זיין דער פערטרעטער פון נעזעץ און די אינטערעסען פון דער יוסטיץ".
דאָס וואָרט „רוסישער אדעלמאן" האָט איהם אבער ווי אבגעבריהט...
„טשעפוכא!" — האָט זיך ביי איהם אַרויסגעריסען פון די ליפען, און ער האָט צוריסען דעם בריף און האָט איהם מיט כעס אריינגעשלייערט אין פאפיער־קאָרב.
„רוסקי דוואריאנין!" — און ער האָט זיך אליין דערפון צולאַכט. פאר זיינע אויגען איז געשטאַנען בעריל, זיין אַרים געבורט־שטעדטל איז טהאל, און די נאַנצע פערגאַנגענהייט האָט פון איהם שפאַטיש און טייפליש׳ געלאַכט... געלאַכט האָט איבער איהם אויך דער פּאַרטרעט פון א גראַף סווינטשיצקי, איינער פון סווינטשיצקי׳ס אורעלטערען, אין קלייידער און געוועהר פון א מיטעלאַלטערליכען ריטער, וועלכער איז געהאַנגען איבער זיין טיש.
עס האָט זיך איהם אויסגעווייזען, אז ער שפאַט פון איהם און פון זיין יוגענד־פרייַנד בעריל, וועלכען מען האָט אוועקגעפיהרט מיט בלאַנקע שווערד־רען, גלייך מיט אלע אידען... אויף דעם פּנים פון דעם מיטעלאַלטערליכען ריטער, וועלכער האָט זיך בעטייליגט אין א קריין־צוג און וועלכען ער אליין האָט אויף להכעיס פערלאַנגט צו האָבען, צוזאמען מיט דער איבעריגער בילדער־גאַלערעע, און האָט דעם פערלאַנג געשטעלט אלס איינעם פון די תנאים ביים קויפען סווינטשיצקי׳ס מאיאַנטעק, אויף דעם פּנים האָט ער פלוצים דערזעהן דעמזעלבען פרעכען און בייז־פרעהליכען און שפאַטישען נקמה־שמייכעל, וועלכען ער האָט אין דער פריה געזעהן אויף די פּנימ'ער פון אלע פאַליציייסקע, און פאר וועלכען ער האָט געשלאָגען דעם לאקיי זיינעם.
פלוצים האָט ער זיך ווידער דערמאַנט, ווי אזוי מען האָט קינדוויז איהם און בערל'ען געשמיסען מיט קראַפּעווע דא אין פּאַרק און דערנידעריגט אויף

און ווי׳דע אומגעלומפערטע געדאנקען האבען ווי שדים געגומען שפריי־
גען אין זיין מוח אוז איהם טרייבען הין און צוריק איבער׳ן צימער.

צוערשט איז איהם אריין א געדאנק, צו געהן אין וואלאסט אריין, וואו עם קומט פאר די אינקוויזיציע פון אונשולדיגע מענשען, און איהם פאר אלע סיסטשיקעם און פאליציייסקע, פאר דער גאנצער סליעדסטוועגער קאמיסיע, אויספאטשעו.

„נא! אט האסטו. דערפאר וואס דו האסט געפאטשט א שוועסטער און א דאמע!"

דאס וואס ער האט געפאטשט א דאמע, איז איהם פארגעקומען אוי־ פערצייהליכער ווי אלץ... די דאמע האט אינגאנצען פערשטעלט די שוועס־ טער... דערנאך איז איהם אויסגעקומען, אז עם וועט זיין א דועל צוויישען איהם און דעם ממזר... ער וועט איהם אליין ארויסרופען אויף א דועל. זאל די גאנצע וועלט וויסען, אז ער איז ניט זיינער... סיי־ווי־סיי וועט ער זיך אבוגעגן פון איהם אלם פאטער... קיין ירושה וועט ער שוין איהם ניט לאזען... „קיין קאפיקע! נאר היינט וועט ער מאכען א נייע צואה... יא! א דועל!"...

און דער געדאנק איז איהם פארגעקומען אזוי נאטירליך, אז ער האט איהם אנגעהויבען צו בערוהיגען...

ער נעהמט זיך אן פאר זיין טאכטער, פאר א דאמע, וועלכע איז געשלא־ גען געווארען פון א כאס... דאס האט פון איהם פערלאנגט דער כבוד פון מונדיר, די עטיק פון אן אפיציר און סאלדאט... און ביי דעם געדאנק האט ער זיך אויסגעצויגען און האט אויסגעטארטשעט די ברוסט, ווי אויף א פאראד. און אין די געדאנקען האט ער שוין געזעהן דעם זוהן דערשאסען...

„ווי דען? ער איז דאך א „שפאק"; א ציווילנער, ווי די אפיצירען רופען די ניט־אפיצירען... ער קאן דען אזוי שיסען ווי ער?... ער וועט נאך היינט, ווי אין די יונגע יאהרען, ארבשיסען א דעקל פון א טשיניק, א היטל פון א קאפ, און וועט ניט פעהלען..."

— דער פרישטיק איז דערלאנגט! — האט געמעלדעט אין דער טהיר דערזעלבער לאקיי, וועלכען ער האט געשלאגען פריהער מיט׳ן שטיוועל איבער׳ן קאפ. דער פריהערדיגער שמייכעל, וועלכער האט איהם אזוי אויפ־ געבראכט, איז שוין ניט געווען אויפ׳ן לאקיי׳ס גלאטען און בריטען פנים. ער איז געווען פערגליווערט אין א העפליכער אונטערטעניגקייט.. דער געווהנליכער פנים פון א לאקיי.

און דער לאקיי האט אונטערגעבראכען דאס שפאנען איבער׳ן צימער און דעם לויף פון די אומגעלומפערטע געדאנקען.

דער גענעראל האט זיך אנגעכאפט פאר׳ן פרישטיק ווי פאר א רעטונג... ער וועט זיך דערווייל בערוהיגען און נאכ׳ן עסען וועט ער שוין זעהן וואס ער האט צו טהאן... ער וועט עם אבער אזוי ניט לאזען...

דער אומגעלומפערטער געדאנק פון א דועל איז שוין אבער געלעגען צוטראטען און פערלאשען.

„און ווי איז אז ער איז מיין קינד? וואר קאן עם וויסען?... דער טייפעל אליין וועט עם ניט וויסען..."

פון זיינע אויגען איבער די באַקען און אויף דער צוואה, און זיי האָבען זיך צוזאַמענגענאַסען מיט'ן טינט אויפ'ן פּאַפּיר. אין ציטערענדע און לעבעריגע פּלעקען.

אז ער האָט זיך אַבער געזומען איבערלייענען זיין צוואה האָט איהם זיין ודוי, אז ער איז א איד, אַליין איבערגעשראָקען און ער האָט צוריסען די צוואה אויף קלייניע שטיקלעך, האָט די שטיקלעך אַריינגעוואַרפען אין קאַמין אַריין, האָט זיי אונטערגעצונדען מיט א שוועבעלע און איז ניט אַבגעטראַטען פון זיי, ביז זיי האָבען זיך פערוואַנדעלט אין אש.

און דיזעלבע פייער־צונגען, וועלכע האָבען געלעקט און געצונדען דאָס פּאַפּיר, האָבען געצונדען זיין האַרץ, זיין מוח.

און ווידער האָט איהם אַרומגעכאַפּט דער נודנער טעמפּער אומעט, וועלכער האָט זיך פאַרטאָג צוגאַסען אין זיין ברוסט פון דעם גרויען מאַרגענ־ליכט אין פּאַרק, דער אומעט פון א גסיסה, וועלכער בריהט ניט און טהוט ניט וועה, נאָר ער דריקט צוריק צו דער ערד... פון וואַנען דער מענש איז געקומען.

ער האָט דערפיהלט, אז ער טהוט ניט וואָס ער דאַרף טהאָן, אז עפעס מוז ער דאָך טהאָן, און אז אויב ניט וועט ער דערשטיקט ווערען אין דעם ענגען קאַבינעט.

ער האָט געכאַפּט דאָס היטעל, די הענטשקעס, א קאָאצקע נאַגאיקע און איז אַרויס אין פּאַרק אַריין, מיט דער אַבזיכט צו געהן אין וואַלאַסט אַרייז און צוזעהן די אינקווויזיציע.

א היישעריק

אז ער האָט געעפענט דאָס טהירעל פון פּאַרק האָט ער דערזעהן פון ווייטענס א מיחנה מענשען. וועלכע האָט זיך געצויגען איבער'ן בריייטען שטוביגען וועג צווישען די טאַפּאַלען, וועלכער האָט געפיהרט בארג־אראַב אין שטעדטעל אַריין.

ווי א מיחנה היישעריקען האָבען זיי זיך געצויגען גלייך אויפ'ן פּאַרק — אידען, וווייבער און קינדער.

ער האָט פערשטאַנען, אז דאָס געהען זיי צו איהם, בעטען זיין הילף און שוץ געגען זיין אייגענעם זוהן דעם אינקווויזיטאָר.

„מיין זוהן! מיין אייגענער זוהן!" — האָט זיך איצט געטראַכט דער געפּלאַגטער פאַטער און א פּאַניק האָט איהם אַרומגעכאַפּט, אז אַבערגלויבישער שרעק פאַר דער מחנה, וועלכע איז ווי א פיינדליכע ארמעע געגאַנגען גלייך אויפ'ן שלאָם. ער האָט שוין געזעהן די אויפגערעגטע פנימ'ער און דראָהענדע האַנט־בעוועגונגען פון די ערשטע רייהען, אזוי ווי זיי וואַלטען געגאַנגען אויף איהם מיט בייזע אַבזיכטען.

און אין דעם פּאַניק האָט ער פערמאַכט הינטער זיך די טהירעל, האָט אַנגעקלאַפּט דעם סטאַראָזש אין בודקע ביים טויער און האָט איהם אַנגע־זאָגט, אז ער זאָל שליסען די טויערען און קיינעם צו איהם ניט צולאָזען.

אַליין איז ער אַוועק צו זיך אין קאַבינעט אַריין און האָט זיך דאַרף פערשלאָסען.

אייביג... און ווי דער לאקיי אין דער פריה, אזוי האט איהם דער פּאַרטרעט איצט אריינגעווארפען אין א וואוטה.

„צו וואס פאר א טייפל הענגט דא דער מערזאוועץ מיט דער פרעכער מאַרדע?" — האט ער זיך אליין געפרעגט אין דער הויך און האט אנגע־קלונגען. א לאקיי האט אנגעקלאפט און ער האט געעפענט. דאס איז געווען שוין אן אנדערער, א אינגערער, מיט'ן נאמען מישקא.

— נעהמט צו פון דאנען דעם פוילישען מערזאוועץ! א דוראק איז ער און ווייטער גאַרנישט! — האט ער אנגעוויזען אויפ'ן פּאַרטרעט.

מישקא האט אויף איהם אנגעשטעלט א פאר פרעגענדע אויגען. ער האט זיין האר ניט פערשטאנען.

— וואס קוקסטו אויף מיר, דוראק? איך זאג דאך דיר: נעהם ארא־בּ דעם פּאַרטרעט און הענג איהם אויף דארט צווישען די איבעריגע פוילישע מאַרדעס. פון מיינטוועגען קאנסטו איהם אפילו אין שטאל אויפהענגען... פאסקודסטווא און ווייטער גאַרנישט!...

און מישקא איז ארויפגעקראכען אויפ'ן טיש און האט זיך ענגומען ארא־בּנעהמען דעם פּאַרטרעט. און עס האט אזוי לאנג נעדויערט... אז אייביגקייט, אז די געדולד האט ביי איהם געפלאצט און ער האט זיך ענגומען: אויף איהם שרייען, אז ער זאל עס מאכען גיכער. און אז מישקא האט שוין ענדליך ארונטערגענומען דעם פּאַרטרעט און איז ארא־בּגעקראכען פונ'ם טיש האט ער בעמערקט, אז ער האט פערשטויבט דעם גרינעם געוואנט פון טיש, און דער לאקיי האט זיך ערשט ענגומען ווישען דעם שטויב מיט'ן ארבעל. דאס האט ער שוין ניט געקאנט אויסהאלטען, האט אנגעכאפט מישקא'ן ביים קאלנער און האט איהם ארויסגעשמיסען פון קאבינעט מיט'ן פּאַרטרעט און האט ווידער פערשלאסען הינטער זיך די טהיר.

דאן האט ער זיך צוריקגעזעצט צום טיש און האט זיך ווידער ענגומען שרייבען בריף צום זוהן, איינעם נאכ'ן אנדערען...

אין איין בריף האט ער פערלאנגט, אז ער זאל מעהר ניט בעטרעטען דעם שוועל פון זיין הויז, דערפאר וואס ער האט אויפגעהויבען די האנט אויף נאטאשא'ן. דעם בריף האט ער צוריסען און האט אנגעשריבען אן אנדערען, אין וועלכען ער האט דעם זוהן געשליידערט אין פּנים די זעלבע ווערטער, וואס ער האט איהם נעבטעו בייגאכט געזאגט אויף דער ווערענדא וועגען דעם בלוט־בלבול. אויך דעם בריף האט ער צוריסען. אזוי האט ער געשריבען און גריסען דאס פאפיר ביז ער האט אינגאנצען אויפגעהויבען דעם עדאנק צו שרייבען א בריף און האט זיך זיין ענגומען שרייבען א נייע צואה, אין וועלכער ער האט זיין גאנצעם פערמעגען אבגעזאגט נאר נאטא־שא'ן און זיינע אידישע קרובים אין שטעדטעל. אין דער צואה האט ער ארויסגעגעבען זיין לעבענס־סוד, האט זיך מודה געווען, אז ער איז א איד, וועלכען מען האט נאר אין זיין קינדהייט געצוואונגען צו שמד און האט גענבטען נאטאשא'ן, אז זי זאל איהם בעגראבען צווישען אידען אין זיין גענבורט־שטעדטעל, נעבען זיינע עלטערען, און האט פראטעסטירט געגען דעם בלוט־בלבול...

אז ער איז געקומען צו זיין קבורה, האבען זיך טרערען שוין געגאסען

פּעטערבורג... פּויערים דאַרף מען קנוטעיוען, אַז ניט וועלען זיי ראַבעווען. צינדען אוּן עס וועט ניט זיין ניט קיין פּריוואַט־אייגענטום אוּן ניט קיין געזעלשאַפּטס־אַרדנונג...

ער האָט אזוי געטראַכט אוּן מען האָט איהם דערפּאַר טאָקע באַלד דערהויבען.

אינסטינקטיוו האָט ער געכאַפּט א קוק אויפֿ'ן בריליאַנטענעם צלם אויפֿ דער ברוסט. די זון־שטראַהלען האָבען זיך געשפּיעלט אוּן שטאַלץ געפּרעהט מיט די בליאַסקענדע בריליאַנטען, אוּן זיין ברוסט האָט זיך אויפֿ אַנגעפילט מיט דערזעלבער שטאָלצער אוּן בליאַסקענדער פּרייד, מיט א בליאַסקענדער גאוה...

אוּן די זשידעם האָבען דאָך גע'הרג'עט דעם שגץ... צוערשט אויסגעצאַפּט דאָס בלוט פּון איהם, געבאַקען מיט דעם זייערע מצות, אוּן דערנאָך איהם גהאַנגען... א כיטרע פּאָלק דאָס איז!

אָה, ער קען זיי... אוּן ער וועט עס בעווייזען וויי צוויי מאָל צוויי איז פּיער... גאַנץ רוסלאַנד וועט איהם זיין דאַנקבאַר אוּן ער וועט בעריהמט ווערען אויפֿ דער גאַנצער וועלט...

אוּן ער האָט זיך צולאַכט מיט א בייזער סאַריסטישער פּרייד איבער די אידען, וועלכע ער איז געגאַנגען פֿיניגען אוּן ענטדעקען זייערע גרויליטהאַטען.

„אוּן דער פּאַטער איז א דוראָק, אַן אַלטער כריין, אוּן נאַטאַשא איז אַן אַנארכיסטקע אוּן באַמבע־ווארפערקע... זי בונטעווועט עס דעם אַלטען דוראָק געגען איהם. אַן אַנדער פּאַטער וואָלט מיט איהם שטאַלצירט... צו פּינפֿ אוּן דרייסיג יאָהר א פּראָקוראָר... צו פּערציג יאָהר א מיניסטער — אוּן ער איז נאָך ניט צופֿרידען... האָט ניט קיין רעספּעקט פּאַר איהם..."

אוּן א צאָרען, א בייזער אוּן א טעמפּער האָט האָט זיך ווידער צוגאַסען איבער זיינע אַדערען, ווי נעכטען ביינאַכט.

„מיט חסדים האָט איהם דער צאָר בעשאַטען, אוּן ער איז אזוי אוכ־דאַנקבאַר אוּן אונטריי... ביי אזא געגערל וואָלט ער צוגענומען די פּענסיע מיט אַלע אַרדענס, אוּן נאַטאַשא'ן וואָלט ער פּערשיקט קיין סיביר, גלייך מיט אַלע באַמבע־ווארפערס... ער וועט עס זאָגען דער גראָפּינע... זאָלען זיי זעהן, אז די שטאַטס־אינטערעסען שטעהען ביי איהם העכער פּון אַלץ, אפילו פּון די געפיהלען פּון א זוהן אוּן א ברודער..."

אוּן אין די געדאַנקען האָט ער שוין צוגענומען ביים פּאַטער די פּענסיע אוּן דעם צאָר'ס אַלע חסדים, אוּן נאַטאַשא'ן האָט ער פּערשיקט קיין סיביר...

„אהין איז איהר וועג" — האָט זיך געפּרעהט דער ברודער. — „זאָל זי זיך נאָר מיט מיר אַנהויבען" — האָט זיך געטראַכט דער אינקוויזיטאָר — „איך וועל זיך שוין מיט זיי ניט צערעמאָניען. איך בין ניט קיין מענש פּון סענטימענטען..."

אוּן ער איז ווידער שטאַלץ דערמיט, וואָס ער האָט ניט קיין סענטי־מענטען, איז ניט קיין „באַבע", איז אייזען־פּעסט, ווי א שטאַטס־מאָן אוּן פּראָקוראָר דאַרף זיין...

יאָ, זי פּערשיקען! דאָס גוט ביי איהר קאַנפיסקירען... וואָס פּאַר א רעכט האָט ער געהאַט עס צו קויפען פּאַר איהר? א זוהן איז דאָך בילכער פּון א טאָכטער, ובפרט אזא זוהן ווי ער? ער איז דאָך ניט אזא קרעטין ווי יענער דער קאַדעט...

נאכגעפאלגט האט דער פראקוראר דער אויספארשונגס קאמיסיע אין וואלאסט אריין, צופום.

ער האט, נאך דער נעכטיגער שפעטער נאכט־ארבייט און נאכ'ן צוזאמענשטויס מיט דער שוועסטער, זיך געפיהלט מיער און ערשעפט און האט געוואלט נעהמען א שפאציר־גאנג.

געגאנגען איז ער צום דארף מיט א זייטיגער סטעזשקע, וועלכע האט געפיהרט מיט א לאנגען געדרעהטען אומוועג דורך'ן פארק און וואלד.

ער האט געוואוסט, אי מען וועט אין וואלאסט אויף איהם לאנג וואר־טען, און דער געדאנק האט איהם בעוועגט צו געהן נאך לאנגזאמער און זיך אפילו צוזעצען אויף א פערטעל שטונדע.

„זאלען זיי דארט וואַרטען! א פראקוראר איז ניט קיין איספראוניק", האט זיך א טראכט געטהאן דער יונגער גערשעלמאן.

דער גערדאנק, אז ער איז א פראקוראר און אז מען וועט דארט אויף איהם וואַרטען מיט גערולד און רעספעקט, וואס געהערט צו א פראקוראר אזן הוי־כער פערזאן וויי ער איז, אז ער איז פראקוראר פון פעטערבורגער אקרוזשנאי סוד — דער שטאלצער גערדאנק האט איהם איצט געשמייכעלט און אנגענעהם געקיצעלט.

דער אינצידענט מיט נאטאשא'ן, דאס וואס זי האט איהם געבעטען פערלאזען דעם שלאס און זיך געפינען אן אנדער ארט פאר זיינע שמוציגע געשעפטען, דאס וואס זי האט איהם ארויסגעטריבען, די בעליידיגונג און דער פאטש מיט וועלכען ער האט איהר געענטפערט אויף דער בעליידיגונג, די גאנצע געשיכטע, האט איהם איצט שוין ניט געארט, ווי אין דעם ערשטען מאמענט.

ער איז דאך געווען גערעכט!

און דער גערדאנק, אז ער איז תמיד גערעכט און שטעהט אויף דער וואך פון די העכסטע שטאטס־אינטערעסען, און רעכענט זיך ניט מיט גארנישט, אפילו ניט מיט די סימפאטיען פון פאטער און שוועסטער און האנדעלט נעגען די סימפאטיען און געגען דער פאמיליע — דער גערדאנק האט איהם פאלשטענדיג בערוהיגט.

„פערלירט ער דען ניט דאדורך? ער ווייסט, אז זיינע פאליטישע אי־בערצייגונגען האבען איהם אבגעטיילט פון פאטער מיט א טיפען אבגרונד, און אז ער האט דאדורך פיעל פערלארען... דער שלאס מיט'ן גרויסען און רייכען פוילישען גוט וואלט איצט געהערט צו איהם און ניט צו דער רעווא־לוציאנערקע... עס ארט איהם אבער ניט... שטאטס־אינטערעסען און אי־בערצייגונגען שטעהען העכער!"

און וואהרום פערלאנגען דאס אלץ פון איהם די הויכע שטאטס־אינטערע־סען און זיינע איבערצייגונגען, און וואהרום איז נאטאשא א רעווא־לוציא־נערקע, וואלט ער אליין ניט געקאנט ערקלערען. און ער האט זיך ניט גענויטיגט אין אן ערקלערונג.. עס איז געווען פאר איהם אן אקסיאמע, אן אפענער אמת... אזוי דענקט דער מיניסטער, זיין גרעפין און גאנץ

און די שלאנג האָט זיך אזוי ווי געדרעהט און געריסען פון דער אייזער־נער פויסט, גרייט צו בייסען און צו אנטלויפען...

אויף דער לאנקע האָט א שיקסעל געפאַשעט יונגע געל־גרינע גענזלעך, אזוינע פוכלינקע און פרישינקע... אן אנדער שיקסעל האָט זיך געבאדעט און געטוקט מיט א קינדערשער פרייד אין גרין־גאלדענעם וואסער... און דאָס וואסער איז זיך צולאָפען ארום איהר אין גרויסע געגילטע רייפען, די רייפען זיינען געלאָפען צוריק, האָבען זיך ווידער געטוליעט צום קינד'ס בראנזענער ברוסטעל, עס געהאלזט, זיך געפרעהט און שטיפעריש געשפיעלט מיט דעם, ווי א לאשטשענדע מוטער מיט א קינד...

דאָס וואסער האָט אלע מאל מיט א מוטערליכען שטאלץ אויפגעדעקט און געוויזען אין בליאסקענדען זונען־שיין די ערשטע צארטע, זיך אונזיכער און צניעות'דיג שניידענדע ליניען פון צוויי שוין יונגפרויליכע ברוסטען... געוויזען, זיך בעריהמעריש געריצט מיט זיי און צוריק צניעות'דיג פער־דעקט, אזוי ווי עס וואלט זיך פערשהמט מיט דעם רייף־ווערענדיגען גע־שלעכט... מיט דער וואסקסענדער יונגפרוי... אדער מורא געהאַט פאר אן עין־הרע...

דער פראקוראר האָט אויפגעשוידערט פון דעם צניעות'דיגען און צו גלייך רופענדען שפיעל פון די בליאסקענדע וואסער־רייפען, און האָט זיך מיט אמאל אבגעשטעלט ווי אן איינגעגראבענער.

דאָס שיקסעל האָט זיך דערשראָקען, פערשעמט פאר'ן פלוצים ערשינע־נעם „בארין" און האָט בעהאלטען דעם קליינעם בראנזענעם קערפער אין וואסער ביז אין האלז, און האָט איהם שוין ניט געוואלט אויפדעקען...

די פון דער זון בעגילטע און פלאטערענדע וואסער־רייפען האָבען זיך אויף מיט אמאל איבערגעשראָקען און זיינען פערגליווערט געוואָרען אין אן אונרוהיגער וואָרטונג...

ער האָט זיך דערמאנט אן דער גראפינע און איהר אלטען און פארמלאז צוואוואקסענעם און פעטען קערפער, איז וועלכען די שארפע פערפומען האָבען שוין ניט געקענט דערשטיקען דעם סטערווע־גערוך... אן עקעל און צוגלייך א בעגעהר האָט אבגעבריהט זיין לייב, האָט אנגעצונדען אין איהם דאָס בלוט און פערנעבעלט דעם מוח, ווי א זיסער אבער שטארקער וויין, אזוי אז דער קאָפ האָט זיך אנגעהויבען ביי איהם צו דרעהען און גרינע רינגען האָבען אנגעהויבען צו טאנצען פאר די פערנעבעלטע, מיט בלוט אנגעגאסענע און בעגעהרענדע אויגען...

מיט א פערכאפטען אטעם און קלאפענדען הארצען האָט ער זיך געזומען וואָרטען, אז דאָס שיקסעל זאל ווידער אויפדעקען דעם קליינעם בראנזענעם קערפער, די פרישע און צניעות'דיג געצייכענטע פרויען־ליניען.

דאָס שיקסעל האָט אבער ארונטערגעלאזט די אויגען און האָט פער־שעמט געקוקט טיף אין וואסער.

דאָס האָט ער אין זיין אונגעדולדיג שוידערענדער און קראנקער תאוה זיך געזוכען שרייען אויף דער שיקסעל און איהר טרייבען פון וואסער.

דאָס שיקסעל איז אויפגעשפרונגען ווי אן איבערגעשראקענער פויגעל און האָט זיך גלאזט לויפען, שפריצענדיג כיט די קריסטאלענע און צאפ־לענדע וואסער־טראפענס...

און ער האָט זיך געזומען קוקען ארום זיך, אויף דעם ווייט צוואוארפענעם הונדערטדיעהריגען פּאַרק, אויף'ן אַלטען. שטאַלץ־אראָבקוקענדען גאָטישען שלאָס, קוקען מיט א נאָגענדער און בריהענדער קנאה.

„איך ארבייט דורך די נעכט, אפילו אין זומער, וועז גאָנץ פּעטערבורג פערברענגט אין אויסלאָנד, אין מאָנטע קאַרלא, אין קור־ערטער, האָב איך צו טהאָן מיט שמוציגע זשידעס, ברענגען כבוד און עהרע דער פאָמיליע און מיר גאָרנישט... וואו איז גערעכטיגקייט?"

און ער דערמאָנט זיך, אז ער וואָלט איצט געקאָנט זיין אין אויסלאָנד, אין פראַנקרייך, האָבען די שעהנסטע פרויען, נאכט־ארגיען און ראָפינירטען געשלעכטס־גענוס...

און עס כאָפּט איהם ארום א בייזער, מאכטלאָזער וואוטה, וועלכער טרייבט איהם און מאכט איהם פעהיג אויף אלץ...

און ווידער דערמאָנט איהם א געדאַנק אז דעם, אז מען וואַרט דאָרט אויף איהם...

„זאָלען זיי וואַרטען, צום טייפעל! זיי קאָנען וואַרטען!"

און ער טראכט זיך, אז ער וועט עס אזוי ניט לאָזען, אז ער וועט טעלע־גראָפיש ארויסרופען די מוטער, זיך קלאָגען פאר דער גראָפינע.. מען וועט דעם אלטען כריין ארויסרופען קיין פעטערבורג... נאטאשא'ן פערשיקען קיין סיביר...

„ווי ערלויבט זי זיך, מיך, א פראָקוראָר, א שטאָטסמאָן, ארויסצו־טרייבען... וועז איך טהו מיין פליכט. מיין שטאָטס־פליכט?"

אן אויפגערעגטער און וויטהענדער שליסט ער צוזאמען די צייהן, הויבט זיך אויף פון דער באַנק און לאָזט זיך געהן אין דאָרף אריין, מיט דער אבזיכט, צו טרייבען די ארעסטירטע אידען צוריק אין שלאָס אריין, זיי קנוטעווען און פייניגען דאָרט פאר זייערע אויגען, דעם פאָטער און נאָטא־שאָן אויף להכעיס, וויל זיי וויללען עס ניט ליידען.

„דאָרט וועל איך זיי אונטערזוכען און אויספארשען... און לאָמיך זעהן, אז א געגנראל פון רוסישען דיענסט זאָל מיך ניט לאָזען, מיר ניט געבען דעם פלאץ דערפאר..."

און אין דעם מאָמענט איז דער געגנראל פון רוסישען דיענסט שוין ניט געווען זיין פאָטער, נאָר א פרעמדער, א שונא, זיינער און דעם צאר'ס. מיט וועלכען ער איז געווען גרייט זיך אבצורעכענען, ווי מיט די זשידעס און רעוואָלוציאָנערען, און צו טהאָן אלץ...

ב י י ם ב ר י ק ע ל

ער איז געקומען צום בריקעל.

א שמאָל טייכל מיט א ברייטער לאָנקע האָבען אבגעטיילט דעם דאָרף פון פּאַרק... דאָס טייכל האָט זיך געדרעהט און געשלענגעלט צווישען די בוימער, האָט זיך ערטערווייז קאָקעטיש פערשטעקט און פערלאָרען צווישען הויכען און געדיכטען גראָז, ערטערווייז האָט עס ווידער אויפגעבליאָסקעט צווישען די בוימער און האָט געפינקעלט אין זונענליכט מיט זיין אויבערפלעכע, ווי א גרין־גאָלדענער רוקען פון א ריעזען־שלאַנג. דער שטיינערנער בריקעל האָט ארומגעכאָפּט דעם שלאַנג'ס רוקען, ווי אן אייזערנע פויסט...

צוויי טעג האָט נאָך געדויערט די אינקוויזיציע. דער וואָלאָסט, וואו די אידען זיינען געווען פערשפּאָרט און וואו מען האָט זיי געפּאָרשט, איז געווען בעלאָגערט מיט גוים.

די פּאָגראָם־שטימונג איז געוואקסען.

אידען האָבען שוין מורא געהאַט אהין צוצוגעהן.

פּאָן באָך האָט אויף נאַטאַשא׳ס וואונק איינגעלאָדען דעם פּראָקוראָר צו זיך, און ער האָט שוין ביי איהם געזעסן טיגט און געגעסען, און האָט זיך שוין מעהר ניט געזעהן ניט מיט׳ן פּאָטער און ניט מיט דער שוועסטער. אויפ׳ן דריטען טאָג האָט מען דעם מנין אידען געקאָוועט אין קייטען און אָבגעשיקט מיט א שטארענגער וואך אין דער גובערנסקע טורמע און דער פּראָקוראָר גערשעלמאן איז זיי נאכגעפּאָהרען, איבערלאָזענדיג אין שטעדטעל א פּאָר סיסטשיקעס, וועלכע האָבען ניט אויפגעהערט עס צו טעראָריזירען מיט אָבים־קעס און מיט זייערע שפּיאָנירענדע בליקען.

און דער שוואַרצער אומעט פון דעם נייעם בלבול האָט זיך ווי א געדיכטע שוואַרצע כמאָרע אָנגערוקט אויפ׳ן גאַנצען אידישען ישוב אין רוסלאַנד. די שאַנדע האָט זיך געלעגט אויפ׳ן גאַנצען אידישען פאָלק. אם מייסטענס האָט עס אויפגערודערט די אידען פון דער גובערנסקע שטאָדט, וועלכע האָבען דערפיהלט די פליכט עפעס צו טהאָן, אַראָנזיירען די פערטיידיגונג.

דער קאָזיאָנער רב האָט וויידער געוראפען אסיפות אויבע נאָך דער אַנדער־רער. געוועהנליך האָט זיך פּאָר דער אַראָנזאָציאָן פון דער פערטיידיגונג געגומען דער בעריהמטער אדוואָקאָט. זיין אוניווערזיטעטס־חבר דער פּראָקוראָר האָט באלד אליין דעמיסיאָנירט.

דאָס שוואַרץ־מאהׂריגע בלעטעל און דער פּראָקוראָר גערשעלמאן אליין האָבען שוין אָבער געשאָפען די נויטיגע שטימונג ביים גובערנאַטאָר און ביי די איבעריגע הויכע טשינאָווניקעס פון דער גובערניע. און די אידישע משתדלים און די פני פון דער אידישער בעפעלקערונג, וועלכע פלעגען מיט זיי האָבען געשעפטען, זיי געבען כאבאר און זיינען מיט אלעמען גוטע ברידער — האָט מען שוין איצט איבעראל בעגעגנט ווי פרעמדע און אונבאַקאַנטע, מיט צארניגע און עמפּערטע פנימ׳ער, אזוי ווי זיי אליין וואָלטען געצאָפט דאָס בלוט פון שנץ.

פון פּראָקוראָר גערשעלמאן אליין איז שוין אָבגערעדט.

אז דער בעריהמטער אדוואָקאַט מיט׳ן בעריהמטען אידישען פּאָדריאַטשיק און גביר פון שטאָדט, וועלכער האָט אויסגעבויט דעם גרעסטען טייל פון וויטע׳ס בראַנפען־מאַנאָפּאָלען, אז זיי ביידע זיינען געקומען צו איהם אין גובערנאַטאָר׳ס הויז, און פּאַרגעשטעלט פון גובערנאַטאָר אליין איהם פּאָר־געלעגט פּאָרוקע פאָר די אידען. האָט ער זיך אויפגעהויבען פון אָרט א ווייסער פון עגטריסטונג, אזוי ווי די צוויי משתדלים וואָלטען איהם פערזענליך העכסט בעליידיגט.

א וויילע האָט ער אויף זיי געקוקט מיט זיינע צוויי גרינע אויגען, ווי א

דאָס אַנדערע שיקסעל האָט זיך איבערגעשראָקען פאר די ענגזלעך, וועלכע האָבען זיך געבאָדען און געטונקט אין וואסער און איז אַריינגעפאלען אין טייך אריין זיי שנעל אַרויסצוטרייבען, פערקאשערענדיג הויך דאָס קליידעל און אויפדעקענדיג צוליי ווי אלבאסטער וויסע פיסלעך און איהרע פרויען־גליעדער...

און די אויגען פון דעם פעטערבורגער בעל־תאוה'ניק זיינען צוגעפאלען צו די צארטע און נאָך אונזיפערע גליעדער מיט א בעסטיאלער זשערנער פרייד, ווי א ווילדער בלוטדורשטיגער טיגער פאלט צו צו הייסען און דאמפענדען בלוט...

דאָס ערשטע שיקסעל איז שוין געשטאנען אויף יענער זייט ברעג צו איהם כּיט־רוקען, דער גאנצער קלייַנער ווי פון בראנז אויסגענאסענעך קערפער האָט געציטערט פון שרעק... פון שרעק האָבען די ציטערענדע הענטלעך בשום אופן ניט געקאנט אַרויפציהען אויף די נאסע גליעדער דאָס לייוועטענע און שמוציגע העמדעל... זיינע דורשטיגע און איבערגעקהרטע אויגען זיינען געלאָפען פון איין שיקסעל צו דער צווייטער, פון איין געגנס צום צווייטען. בייַדען געטאָפט און געשמוצט מיט זיין מיאוס'ער און קויטיגער תאוה. וועלכע איז געווען קויטיגער און שמוציגער, ווי די העמדלעך אויף זייערע יונגע אָבער שוין פרויליכע קערפערלעך...

און ווידער שטעהט פאר זיינע אויגען דער נאקעטער ווי פון וואקס געקנעטענער קערפער פון דער גראָפינע, מיט די צוויי אַראָבהענגענדע ברוסטען ווי טאָרבעס...

דער געדאנק, אז באלד וועלען די שיקסלעך אנטלויפען און ער וועט פער־לירען דעם בלוטיגען גענום, האָט איהם אָנגעצונדען ווי א וואהנזין.

מיט א געשריי פון א ווילדער בעסטיע איז ער אריבערגעלאָפען דאָס בריקעל און איז געלאָפען גלייך אויף די קינדער, גרייט זיי צו פערגוואלטיגען, צו זעטיגען זיין קראנקע און פלאקערענדע תאוה, דעם צינדענדען און קויטי־גען בעגעהר זיינעם.

די קינדער האָבען אויפגעהויבען א געשריי און האָבען זיך געמומען לויפען, דאָס ערשטע שיקסעל נאקעט, מיט א האלב אַרויפגעצויגענעם העמדעל.

דער האַרצריסענדער געשריי פון די איבערגעשראָקענע קינדער האָט דעם פראָקוראָר געבראכט צו זיך און האָט איהם אבגעשטעלט א פערסאָפעטען און שוויַיסיגען...

דער בעגעהר האָט איהם אָבער נאָך געוואָרגען ביים גאָרגעל ווי א פערצויגענער שלייף. דער פערכאָפטער אָטעם האָט געשפאָרט די ברוסט און זי געוואלט צורייסען... און ער האָט זיך ווידער א וואָרף געטהאָן נאָך די שיקסלעך...

אַנטקעגען איז אָבער געלאָפען רייטענדיג דער פריסטאוו...

ער איז געלאָפען נאָך איהם.

— ווי ערלויבט איהר זיי דאָ צו באָדען זיך און שמוצען דאָס וואסער פון פאַרק? — האָט ער זיך צושריען אויפ'ן פריסטאוו.

דער פריסטאוו איז אַראָבגעשפרונגען פון פערד און האָט זיך אויסגע־צויגען פאר איהם א בלייבער און איבערגעשראָקענער.

דער גענעראל און זיין טאכטער האבען ווידער געמאכט וויזיטען ביים גו־בערנאטאר, ביים מארשאלעק און ביי די איבריגע הויכע טשינאוניקעס פון דער גובערניע. איבעראל האט מען זיי עמפאנגען מיט א פרייגדליכען רעס־פעקט, מיט א גרעסערען ווי ביים ערשטען וויזיט; איבעראל האט מען באלד אנגעהויבען רעדען פון בלוט־בלבול, וואס האט פאסירט אין זייער שטערטעל און געמאכט צאַרניגע פנימ׳ער, אזוי ווי זיי וואלטען געווען פאראנטוואַרטליך פאר זייער שטערטעל. יעדער האט זיך נעאיילט ארויסצוציגען זיינע עכט־רוסישע ענטריסטונגס־געפיהלען איבער די אידען, די בלוט־זויגערס, וועלכע לעבען צווישען די קריסטען און זויגען זייער בלוט; יעדער האט זיך נעאיילט צו לויבען פאר׳ן פאטער און שוועסטער דעם יונגען פראקוראר:

— אה, ער וועט שוין אויפדעקען די זשידאווסקי מאכינאציעס, ער וועט די מערדערשע געשיכטע שוין ארויספיהרען ווי בוימעל אויפ׳ן וואסער... דער יונגערמאן וועט ווייט גיהן... א מיניסטער וועט ער ווערען... א גרויסער שטאטסמאן... א קאפ־מענש... א דוצענד אזוינע קעפ און רוסלאנד וואלט גע־מאכט פראגרעס.

אזוינע קאמפלימענטען האבען זיך געשאטען פון אלע זייטען. יעדער האט זיך נעאיילט צו טהאן מיט די קאמפלימענטען דעם פאטער פון יונגען פרא־קוראר א נחת־רוח.

די קאמפלימענטען האבען געווירקט אויפ׳ן אונגליקליכען פאטער ווי מען וואלט איהם געשמיסען מיט בייטשען. ער איז געוואַרען פון זיי רויט און בלוי און איז געווען גרייט אויסצושרייען זיינע געפיהלען, אז עס איז א בלבול, אז אידען טרינקען ניט קיין קריסטליך בלוט, אז ער איז גרייט צו שווערען דערפאר, אז זיין זוהן איז א קאריערעסט און א מערזאווען, אז ער איז איבערהויפט ניט זיין זוהן, נאר פון א קוטשער אדער לאקיי. די אידענפרעסערישע שטימונג אבער, דער טהיערישער האס, וועלכען ער האט איבעראל בעגעגענט צו אידען, האבען ביי איהם צוגענומען דאס לשון און דעם מוטה צו עפענען דאס מויל און ער האט נעאיילט צו געזעגענען זיך.

געמאכט האט ער די אלע וויזיטען אין דער האפנונג צו געפינען עפעס א מיטעל, א וועג ווי אזוי צו העלפען בעפרייען די אידען און געפינען דעם אמת׳ען מערדער, צו בעווייזען, אז ג׳הרג׳עט האט דעם שגין דער פריסטאוו, וועלכען מען האט ארויסגעטריבען פאר׳ן צונעהמען קאזאנע געלד. די וויזיטען און די רייד פון די הויכע טשינאוניקעס האבען אבער ביי איהם צוגענומען אלע האפ־נונגען אז דער אמת וועט בעווייזען וועלען און ער האט זיך אומגעקערהרט אין האטעל אריין א צובראכענער און ווידער אן אויסגעלאשענער, אהן געדאנקען און אהן געפיהלען.

נאר איין געפיהל האט פון צייט צו צייט אויפגעפלאקערט און בעלויכטען דעם תוהו ובוהו פון זיין נשמה, דאס איז געווען א געפיהל פון פערזענליכער גע־פאהר און א בערערפניש אין זעלבסטשוץ.

מעהר ווי תמיד האט ער זיך איצט אין דעם אידישען האטעל מיט׳ן טיפישען אידישען בעל־הבית אין א לאנגער קאפאטע מיט בארד און פאות און מיט׳ן

ווילדע קאץ, וואס גרייט זיך פאר'ן בלוטדורשטיגען שפרונג, האט זיך שנעל אומגעדרעהט צו דער דעפוטאציע מיט דער פליייצע און האט שנעל, ווי פער־פאלגט, פערלאזען דאס צימער.

אפילו דער כוליגאן דער גובערנאטאר האט זיך דערפיהלט בעליידיגט און האט זיין פרוינד דעם פאדריאטשיק איינגערוימט אויפ'ן אויער, אז ער איז דער גרעסטער פאדליעץ ניט נאר אין פעטערבורג, נא אבא נאנץ רוסלאנד.

— וואס פאלאנגט איהר פון איהם? ער לעבט דאך מיט אן אלטער זעכציג־יעהריגער גראפינע — האט געזאגט דער גובערנאטאר און האט מיט עקל אויסגעשפיגען אין א זייט.

דער געזעראל פאהרט אויך זיך משתדל זיין

און אין דערזעלבער צייט האט זיין פאטער, ווי פון א יענער פערפאלגטע חיה, זיך פערשפארט אין זיין קאבינעט און איז שוין פון דארט ניט ארויס־געגאנגען און האט קיינעם. אחוץ נאטאשא'ן צו זיך ניט צוגעלאזט.

פאר'ן שטעדטעל איז דאס געווען דער לעצטער קלאפ, וועלכער האט עס פריטשמעליעט שוין צום איבריגען. אלע זייערע האפנונגען אויפ'ן געזעראל, וועלכער וועט ניט דערלאזען און וועט זיך אננעהמען פאר די אידען אפילו ביים קיסר אליין, די אונבעשטימטע געפיהלען צום אלטען געזעראל און די אהנונגען, וועלכע האבען זיך איבערהויפט די גאנצע צייט געוועבט און גע־פלאכטען אין די פערצווייפעלטע אידישע נשמות און פאר וועלכע זיי האבען נישט געהאט ניט קיין נאמען און ניט קיין לאגישע ערקלערונג, די אילוזיאן איז צורונען געוואהרען ווי א טומאן.

דאס וואס דער געזעראל האט קיינעם ניט געוואלט זיהן און עמפפאנגען, האט בעדייטעט, אז ער איז ניט בעסער פון זוהן, אז ער גלויבט אויך אין דעם בלוט־בלבול און איז אזא צורר־היהודים ווי אלע. דעם סימן האבען זיי געהאט דערפון, וואס ער האט ערלויבט צו ארעסטירען זיין חשוב, דעם אלטען בעל־אכסניה, וועלכער איז געווען ביי איהם פאר'ן ארעסט. און באלד איז געבא־רען געוואהרען א לעגענדע, אז ער אליין האט איהם געהייסען ארעסטירען און מען האט איהם פון שלאם אבגעפיהרט אין וואלאסט אריין. און דער פאקט וואס דער געזעראל גלויבט אויך אין בלוט־בלבול און איז אויך א אידי־שער צורר, האט געשמערצט מעהר ווי דער גרויסער אונגליק אליין.

אז אין שטעדטעל איז אבער אננעפאהרען דער בעריהמטער אדוואקאט מיט'ן קאזאנע ראבינער און זיינען נאך א לאנגער חקירה ודרישה צוגעפאהרען צים געזעראל איז הויף אריין, וואו דער געזעראל האט זיי עמפפאנגען, האט זיי אבגעהאלטען א פאר שטונדען ביי זיך אין קאבינעט און איז דערנאך, מיט'ן זעלבען צוג מיט וועלכען זיי זיינען אבגעפאהרען, צוזאמען מיט דער טאכטער אויך געפאהרען אין דער גובערנסקי שטאדט — נאר דעם פאקט האבען די אידען פון שטעדטעל ווידער געהאפט און געגלויבט, אז דער געזעראל וועט זיי פער־טיידיגען און וועט בעפרייען די אונשולדיגע.

בלוט־בלבול און לויבען דעם פּראָקוראָר, אז ער איז א קאָפּ... און וועט וועלן אַ מיניסטער, און אין גיכען אַרויספֿירען רוסלאַנד פון דער בלאָטע.

— רוסלאַנד וועלן רעטען א דוצענד שטאָטסמענער ווי אייער זיהן, געַנאַראַל! — האָט ער זיך געוועַנדעט צום פּאָטער פון שטאָטסמאַן און פּאַרוויבערט א פּאָפּיראָס, בעטענדיג פֿריהער דערצו אַן ערלויבניש ביי נאָטאַשא'ן.

און ווידער דענקט דער גענעראַל, אז דער גובערנאָטאָר מיינט עס איהם, דעם אידען אין איהם, אז ער וויסט שוין זיין לעבענס־סוד, אז דער זוהן האָט איהם אונטערגעשיקט איהם אויסצופֿארשען.

און ווידער זעהט ער זיך אין די גראַנקען א געבונדענעם און געשמידטען אין קייטען פֿאר בעטרוג... פֿאר לעבענס־לאַנגען בעטרוג...

די קייטען טהוט איהם אַן דער זוהן, וועלכער איז געבוירען פון א לאָקיי אַדער פון א קוטשער. ער, דער ממזר, מיט'ן גובערנאָטאָר מיט'ן פּעטען, רויטען קאַרק פון אן אָקס, קאָוועז איהם און פיהרען איהם אין טורמע... און טויטשרעק ווילַ ער עס אַבלייקענען און איז אויף גרייט צו פערלוימדען אידען, צוצוגעבען, אז זיי האָבען ווירקליך געַ'הרג'עט דעם שייגעץ, ווילַ זיי דאַרפען בלוט אויף פּסח, פֿאר זייער ריטואַל.

נאָטאַשע'ס אומעטיגער און פֿיינליכער פּנים, ברענגען איהם אַבער צו זיך, גיבען איהם מוטה און ער שטעהט אויף א ציטערענדער און ווארפט ביין און עמפּערט צו דעם גובערנאָטאָר זיין געוועהנליכען. „טשעפּוכא!"

„וואָס איז א טשעפּוכא"? פֿרעגט איהם דער גובערנאָטאָר מיט א פּראָגענדיגעם, חניפה'דיג שמייכעלַע

„די נאַנצע געשיכטע... דער בלוט־בלבול... אידען נוצען ניט קיין בלוט... די אלטע לעגענדע איז שוין פון לאַנג אַבגעלייקענט אפילו פון די פּאָפּסטען" — רופט אויס דער גענעראַל און ציטערט פון אויפרעגונג.

און נאָטאַשא ווארפט איהם צו א דאַנקבאַרען, לויבענדען בליק, אזא זיסען און ערמונטערענדען שמייכעל, אז פון דעם שמייכעל צוגעהט זיין פּחד, דער נאַרישער שרעק, אלע מאַרק־געשפּענסטער און עס ווערט איהם גרינג, ליכטיג און ווארעם אויפ'ן הארצען.

און זי נעהמט זיך אליין היים און בעגייסטערט, שטעהענדיג איז מיטען צימער אין א פּאָזע פון אן אדוואָקאַט, צוקלאפּען דעם בלבול אוז בעווייזען זיין לעבערליכקייט. און דער גובערנאָטאָר איז ניט בייז און ניט ענטריסט.

אומגעקהרט! ער קוקט אויף איהר מיט צוויי לויבטענדע און בעוואונדערענדע אויגען און ווינקט איהם צו מיט א שמייכעל ווי איינער זאָגט:

— ווי געפּעהלט זי אייך? מאַלאַדיעץ! מאַלאַדיעץ!

און לאַנג רעדט די קלויגע נאָטאַשא. און זי איז שוין ניט קליין, נאָר וואקסט איז איהר עהרליכער פערטיידיגונג, אין איהר שעהנער און לויידענשאפטליכער בעגייסטערונג און פערוואַנדעלט זיך אין א גרויסער מוטיגער געשטאלט פון א קעמפּפערה און פערטיידיגער. רעדט מיט אזא ברייטעם און טיפעם וויסען אין אידישער רעליגיאָן און געשיכטע, אז דער אלטער פּאָטער שטעהט מיט אן אפּען מויל און שטוינט, וואו האָט זיך עס צו איהר גענומען... ביז דער גובערנאָטאָר שפּרינגט ניט אויף פון אָרט און הויבט ניט אן צו קלאַפּען בראַוואָ.

טיפיש־אידישען האָטעל־משרת, געפיהלט אלס איד, ארומגערינגעלט פון שונאים און קריסטען.

און די שונאים האָבען שוין אויף איהם געלויערט און געשפיאָנירט פון יעדען ווינקעל. זיי האָבען נאָר ארויסגעקוקט אז ער זאל מאכען איין פאלשען שריט, וועלכער זאל ארויסגעבען זיין אידישע אבשטאמונג און דאן וועלען זיי פערוואַרפען דעם שטריק אויפ'ן האלז און איהם פאנגען.

די פריינדליכע און רעספעקטפולע שמייכלען, מיט וועלכע די הויכע טשינאָוניקעס אין דער גובערניע האָבען איהם עמפאנגען, האָט ער איצט אין האָטעל אויסגעטייטשט קאפויר, אזוי ווי די חוצפה'דיגע שמייכלען וואלטען געזאגט: „מיר קענען דיך, ברודערקע, ווער דו ביזט... א זשיד און א זשוליק גלייך מיט אלע זשידעס... אבגענארט דעם צאר, יעדען... האָסט אַרדענס, א גרויסען טשין, רייכטום און דאָס קריסטליך אינגעל האָסטו נע'הרג'עט גלייך מיט קהל... וואָרום האָט עס פריהער, אין סווינטשיצקי'ס ממשלה ניט פאסירט? אזוי ווי דו האָסט אבגעקויפט דאָס שטעדטעל — אה־הא! די אידען האָבען בעקומען די זיכערהייט, אז דו וועסט זיי דעקען, שיצען... מיר קענען אייך אבער, וואָס פאר אן אומה איהר זייט..."

געפלאָגט פון די גערַאנקען האָט ער געשפאנט איבער'ן קליינעם האָטעל־צימער ווי א פערוואונדעטער בער אין א שטייג און האָט געשוידערט פון יעדען קלאפ און רויש אין קאָרידאָר.

און אז ביים האָטעל האָט זיך אבגעשטעלט א קארעטע און ער האָט דורכ'ן פענסטער דערזעהן דעם גובערנאָטאָר, וועלכער האָט זיך געאיילט איהם אפ־צוגעבען דעם וויזיט, האָט איהם אנגעכאפט א פאניק, א טהיערישער פחד פון א חיה, וועלכע דערזעהט א יעגער פאר איהר נאָרע. געטריבען פון דעם שרעק האָט ער אנגעקלאפט נאטאשא'ן אין צווייטען צימער, אז זי זאל אריינקומען.

דעם גובערנאָטאָר'ס וויזיט

נאטאשא האָט שוין בעגעגנעט דעם גובערנאָטאָר אין קאָרידאָר און האָט איהם אריינגעפיהרט צום פאָטער. דער גענעראל האָט איהם בעגעגנעט א צורטומעלטער, זיצענדיג אין ווינקעל פון דיוואָן ווי א חיה וועלכע טוליעט זיך צום ווינקעל פון דער נאָרע.

נאטאשא איז געוואָרען בלייך און אויך צוטומעלט פון פאָטער'ס אונהעפליכקייט און האָט זיך געאיילט דערלאנגען דעם גובערנאָטאָר א שטוהל. דער גובערנאָטאָר האָט בעמערקט איהר בעוועגונג, האָט צו איהר א שפרונג געטהאָן און האָט געוואָלט ביי איהם אויסכאפען דעם שטוהל.

— ניין, דאָס קען איך מיר ניט ערלויבען, אז איהר, אזא שעהנהייט, זאלט מיך בעדיענען — האָט מיט שטאלץ געזאגט דער קאָוואָליער.

נאטאשא איז רויט געוואָרען פון אומגעלומפערטען קאמפלימענט און האָט זיך גענומען האמפערען מיט איהם.

דער גובערנאָטאָר איז געבליבען פעסט אין זיין העפליכען בעשלום, און די אלגעמיינע פערלעגענהייט איז געוואָרען נאך גרעסער. און אום צו צוטרייבען די פערלעגענהייט, האָט דער גובערנאָטאָר וויידער זיך גענומען רעדען פון

און אזוי ווי דער אונבעשטימטער אויסרוף און דאָס פייערל ווּאָלטן איהם ווידערשפּראָכן, האָט זיך דער אלטער מאָן אויפגערעגט צושריען אויפ'ן יונגען גובערנאטאָר:

— יאָ, מיין הערר! מיט זיינען אין קאָנטערס; איך גלויב, אז עס איז דאָ עפּעס העכערס פון אַ קאַריערע... אז צוליעב אַ קאריערע קנוטעווועט מען ניט קיין גוים און מען מאכט ניט קיין בלוט־בלבול אויף אידען! יאָ, מיין הערר, איך בין דאָגעגען און וועל זיך ניט שעהמען מיינע אנזיכטען אויסלעגען אפילו פאר'ן צאר באטיושקא!

דער גובערנאטאָר האָט פריינדליך געשמייכעלט, האָט פערזוכט אויסצודריקען אויף'ן פנים זיין מיטגעפיהל, און האָט ביי דער ערשטער געלעגנהייט זיך געזעגענט און איז אָבגעפאָהרען.

דער פאָטער זעהט זיך מיט'ן זוהן

פאַרנאכט, וועז דער ענערל איז געזעסען איינער אליין אין צימער און נאטאשא איז אוועקגענאנגען אייגקויפען אין די קלייטען, איז איהם בעפאלען דערזעלבער אומעט, די גסיסה־נודנעקייט ווי דאָן ביינאכט, וועז ער איז געשטאנען מיט דעם ליכט אין האנט פאר'ן זוהן'ס בעט, גרייט איהם צו דערצעהלען זיין טראגעדיע און בעטען ביי איהם גנאדע, אז ער זאל איהם לאזען רוהיג שטארבען און רוהיג ליגען אין קבר.

געפלאגט און געטריבען פון דעם זעלבען דריקענדען אומעט, איז ער ארויס פון האָטעל, האָט גענומען אן איזוואשטשיק, און איז אוועק צום זוהן, וועלכער האָט געלעבט אין גובערנאטאָר'ס הויז, אין א פליגעל, צוזאמען מיט'ן גובערנאטאָר'ס סעקרעטער, זיין יוגענד־פריינד, פירשט שאכאווסקאי.

פאר'ן דיענער, וועלכער ער האָט געבעטען צו מעלדען וועגען איהם דעם פראָקוראָר פון פעטערבורג, איז ער געשטאנען ניט ווי קיין ענערל און ניט ווי דער פאָטער פון דעם פראָקוראָר. אין דעם מאָמענט האָט זיך דער שטאלצער מאן געפיהלט אזוי קליין און אונבעהאלפען ווי יעדער איד פון זיין שטעטל. וועמעס לעבען און שיקזאל איז געלעגען אין די הענד פון דעם גרויזאמען בעשולדיגער. מיט דעם זעלבען גראד הכנעה און כמעט א ציטערענדער איז ער ערשיענען פאר זיין זוהן.

דער פראָקוראָר איז שוין געזעסען ביי זיינע פאפיערען, אונטער א גרוי־סען גרינעם אבאזשור. ער האָט זיך ניט אויפגעהויבען פון ארט, האָט נאָר אויסגעדרעהט די אויגען צום פאָטער און האָט אָנגעשטעלט אויף איהם זיינע קאלטע גרינע אויגען.

א ווייַע האָבען זיי זיך שטום אָנגעקוקט, דערנאָך האָט דער פאָטער ארונטערגעלאָזט די אויגען. ער האָט ניט געקענט אויסהאלטען דעם זוהן'ס קאלטען און לויערענדען בליק.

— זעצט זיך, פאפאשא! — האָט איהם איינגעלאדען דער פראָקוראָר און האָט אָנגעווויזען מיט דער האנט אויף א שטוהל נעבען איהם.

— איהר האָט דאָ אין שטאדט א געשעפט? — האָט ער געפרעגט אין א ווייַע ארום דעם פאָטער, נעהמענדיג א פאפיראָס פון א שאכטל.

דאן ווערט זי ווידער רויט און פארשעהמט און געהט אָב אן א זייט מיט אן ארונטערגעלאָזטען קאָפ. דער גובערנאַטאָר לויפט אָבער צו צו איהר, כאפט זי ביי ביידע קלייַנע, ווי פון עלפאנטביין געטאָקטע, העגטלעך, קושט זיי און טרייסעלט זיי אין א בעגייסטערטען דאנק.

— ווי געפעהלט זי אייך? וואונדערבאָר! וואונדערבאָר! אזוי טאָקע זאלט איהר אויפטרעטען אין גערויכט און פערטיידיגען די אידען. ווי מיר האבען א גאט אויף דער וועלט!... כא, כא, כא! דאס וועט זיין א שפאס. דער ברודער וועט בעשולדיגען און די שוועסטער וועט פערטיידיגען! כא, כא, כא, א געטליכער שפאס, מיין עהרען־וואָרט! בראַוואָ! בראַוואָ! פון היינט אן און ווייטער בין איך פאר פרויען־רעכט. פרויען זאלען קריגען אלע רעכט... אן ערשט־קלאַסיגער אדוואָקאט וואלט ארויס פון אזא כארישניע ווי אייער טאַכטער.

און דער גובערנאַטאָר קען זיך גאָר ניט אָפּלויבען פון איהר, און הערט ניט אויף צו ערשיטערען די לופט פון קלייַנעם צימער מיט זיין הויכען געלעכטער און בעגייסטערטער באס־שטימע. דער סוף איז געווען, אז ער האָט זיי איינגעלאדען אויף ווארעמעס און זיי זאלען טאקע באלד פאהרען מיט איהם אין זיין קארעטע.

— ביים ווארעמעס וועט זיין דער פראקוראָר, דער מארשאלעק. דאן וועט איהר אלעס איבער'חזר'ן, די גאנצע פערטיידיגונגס־רעדע, פאר'ן פראקוראָר... אה, דאס וועט זיין א געטליכער שפאס! פראכטפאל! — האָט זיך ניט אויפגעהערט פרעהען דער בעגייסטערטער גובערנאַטאָר.

דער גרעאנק אבער, אז זיי וועלען זיך בעגעגענען מיט'ן פראקוראָר, האָט אויף ביידען, אי אויף'ן פאָטער, אי אויף דער טאַכטער, אנגעיאגט אן אומעט. דער אונבעשטימטער פחד, די מארך־געשפענסטער האבען ווידער בעפאלען דעם מוט פון גענעראל.

די אנגסט אבער פאר זיין לעבענס־סוד, פאר זיינע און נאטאשא'ס געדאנקען, וועלכע זיי האבען אויסגעלעגט און ענטדעקט דעם שונא, דאס געפיהל פון זעלבסט־שוץ האָט איהם בעפוילען אנצונעהמען די איינלאדונג. א ווייל האבען די גאנץ פערשיידענע און ענטגעגענגעזעצטע געפיהלען און גרעאַנקען געקעמפט איינס מיט'ן אנדערען, ווי צוויי געגנערישע קרעפטען; און דער גענעראל האָט געהייסען דער, אויף זיין בעשלוס וואַרטענדער, טאַכטער, זיך אָנטהאָן. מען האָט זיך שוין געלאָזט געהן פאָהרען. אין דער לעצטער מינוט האָט דער וויידערווילען צום זוהן און דער מוטה פון אלטען סאלדאט געזיגט. און דער גענעראל האָט זיך ענטשיעדען אבגעוואגט.

— נייַן! מיר קענען ניט אננעהמען אייער פריינדליכע איינלאדונג. מיר בייַדע און דער יונגער פראקוראָר זיינען אין קאָנטערס און מיר קענען זיך ניט בעגעגענען ביי איין טיש.

— אה! — האָט אויסגעשריען דער גובערנאַטאָר מיט אן אונבעשטימטען טאָן און האָט א פערוואונדערטער פערריסען דעם קאפ. אין זיינע אויגען האָט זיך אָנגעצונדען אן אונבעשטימט פייערל.

שע צארעז... איז דען ניט אלעס, זיין נאנצעם לעבען, א גאַרנישט, אן אויס־
געבלאָזען איז אין פערגלייך מיט זיין איצטיגער גסיסה?"

— וואַרף עס אוועק, אליאשא! לאָז מיך רוהיג שטאַרבען! — האָט ער
זיך־ווייטער געבעטען ביי איהם ווי ביי א תליון.

דער זוהן איז שוין געוואָרען אונגעדולדיג...

— פאַפאַשא! איך האָב געגעבען א שבועה צו דיענען דעם צאַר און
דעם געוויסן טריי... איך וואונדער מיך אויף אייך... אנשטאָט מיך צו אונטער־
שטיצען אין מיין שווערען חוב פאַר דער מלוכה, שטערט איהר מיך... וועניג
אז די רעוואָלוציאָנערע פערפאָלגט מיך און שמוצט מיך... איצט זייט
איהר געקומען... — און דער פנים פונ'ם אינקוויזיטאָר האָט זיך פלוצים פער־
צויגען מיט א פרומען קנייטיט פון א פערפאָלגטען און מארטירער פון פליכט.

„לייגסט, הינטישער זוהן, קאריערסט!" — האָט געוואָלט אויסשרייען
דער אלטער מאָן, אין די פלאַמען פון זיין אויפברויזענדען און שטורמישען צארן.
דער איד אָבער אין איהם, דער אידישער גלות, וועלכען ער האָט איצט
געפיהלט און געטראָגען אין זיך צוזאַמען מיט זיין פאָלק, האָט איהם פערשלאָ־
סען דאָס מויל און האָט איהם געהייסען זיך בעוועלטיגען, רעדען מיט הכנעה..

דעם פאָטער'ס טרערען

— איך וועל דיר שענקען מיין הויז אויפ'ן ענגלישען פראַספעקט — האָט
ער געפרואוט ווי יעקב איבערקויפען דעם עשיו.

דער זוהן איז אבגעשפרונגען צו דער וואַנט, ווי אן אבגעקאָכטער פון בע־
לייזיגונג.

— כאָבאָר? כיר כאָבאָר? איהר זייט פון זינען אראָב! — האָט ער
נעריטשעט, ווי א פערוואונדעטע און גרויזאַמע חיה.

זיינע גריגע אויגען האָבען געקוקט אויפ'ן פאָטער פון דעם האַלבדונקעלען
ווינקעל, ווי די אויגען פון א פאַנטערע איידער זי וואַרפט זיך אויף איהר קרבן.
אזוי ווילד און בלוטדורשטיג...

א ווייל איז געווען שטיל און דערנאָך האָט זיך דערהערט א כליאפ, אזוי
ווי א שטיין וואָלט געפאַלען אין א טיעפען ברונען, א כליאפ נאך א כליאפ
און דערנאָך א נעוויין.

דער איד, דער צוזאַמענגעבראָכענער און צוזאַמענגעדרעהטער איד, האָט
געווייניט אין שטיל, אין זיין אומבעהאַלפענעם אומעט און וועהטאָג, אין זיין
פערצווייפעלטען שמערץ.

— ווילסט ניט? ווילסט ניט רחמנות האָבען אויף אן אלטען פאָטער? א?
— האָט ער כליפענדיג געשטויסען פון זיך מיט גרויס מיה און אנשטרענגונג
די וועהרטער.

דער זוהן האָט געקוקט אויף איהם פון זיין ווינקעל איבערראַשט און צו־
גלייך מיט עקעל און האַס.

דער פאָטער האָט שוין איצט אָבער ניט בעמערקט דעם עקעל און דעם
האַס. איז דען ניט איצט אלעס גלייד געווען?

— וויפיעל ווילסטו פאַרוקע פאַר א מענשען? — האָט אין א ווייל ארום

דער פאַטער האָט איהם ניט געענטפערט און האָט זיך געמומען דרעהען אין דער האַנד זיין היטל.

דער זוהן האָט פערוויכערט, זיך פארצויגען און ניט אראָבגעלאָזט די גרי־נע, לעבערענדע אויגען פון אלטען מאַן, וועלכער איז געזעסען פאר איהם אין שטוהל א צוזאַמענגעדרעהטער און אונבעהאלפען ווי א קינד.

— הער מיד אויס, אליאשא! — האָט ער איהם אַנגערופען ביים קינדי־שען נאָמען. ארויסרעדענדיג דאָס וואָרט „אליאשא" האָט ער דערפיהלט ווי ס'האָט זיך עפעס אַבגעריסען אין הארצען און אז ער וועט זיך באלד צעווייגען. ער האָט זיך אַבגעשטעלט אום זיך צו בעוועלטיגען.

— איך בעט דיך... וואַרף אַוועק די גאַנצע געשיכטע... זאָל זי עמיצער אַנדערש טהאָן, ניט דו — אין ער האָט אויפגעהויבען די אויגען צו אליאשא'ן. די אויגען פון א מאַן, וועלכער בעט זיך ביים תלוין, אז ער זאָל איהם שענקען דאָס לעבען, קוקען ניט מיט אזא טיעפען אומעט, מיט אזא צאפּעלנדער האָפ־נונג און פערצוויפלונג, ווי דער פאַטער האָט איצט ארויפגעקוקט צום זוהן. ניט נאָר א תלוין, א שטיין וואָלטען געריהרט די צוויי אויגען פונ'ם אלטען, צוזאַמענגעדרעהטען מאַן אין שטוהל, און ער וואָלט זיך צעווויינט קוקענדיג אויף זיין שטומער און אונבעהאלפענער טראָגדיע.

א ציטער איז דורכגעלאָפען אויף דעם פריהצייטיג־אָפּגעלעבטען און פער וועלקטען, גרין־געלבען פנים פון דעם פעטערבורגער טשענאָוניק; א בייזער, גרויזאַמער ציטער.

נאָר די גרינע אויגען האָבען געפינקעלט אונהיימליך, ווי די אויגען פון א קאַץ קוקען און פינקלען פון דער נאכט־פינסטערניש אויף א מענשען אין א בייז־זען און שרעקליכען חלום...

— האָט איהר זיך, פאַפאַשא, גוט איבערלעגט, כ'מיין אַריינגעטראָכט אין דער בעדייטונג פון אייערע ווערטער? — האָט איהם קאַלט, כמעט נאכלעסיג, געפרענט נאָר א קורצער פויזע דער זוהן, לאָזענדיג הויך דעם רויך פון מויל.

— לאָז עס אָפּ, מיין קינד! איך בעט דיך... שענד ניט מיין גרויע עלטער.

— האָט זיך ווייטער ביי איהם געבעטען דער פאַטער, אזוי ווי איגנאַרירענדיג און איבערשפרינגענדיג די לעצטע פראַגע זיינע.

דער פראָקוראָר האָט זיך אויפגעהויבען פון ארט. איבער דעם קאַלטען פערפראָרענעם פנים איז ווידער דורכגעלאָפען דער פריהערדיגער דראָהענדער ציטער, א ציטער, וועלכער האָט ווי א ווייטער דערשטיקטער דונער געמעל־דעט דעם אַנקומענדען שטורם.

דער ציטער האָט אויסגעלאָשען ביים פאַטער די לעצטע האָפענונג.

„אום גאָטעס ווילען! אין וועמען איז דער מענש געראָטען?" — האָט זיך נעפרענט דער אלטער אין זיין גייסטיגער גסיסה.

— פון א נענראל פון רוסישען דיענסט, פון א מאַן, וועלכער איז בעשא־טען מיט די חסדים פון דריי רוסישע צארען, האָב איך עס ניט ערוואַרטעט — האָט זיך אַנגערופען דער פראָקוראָר מיט א טאָן פון א טיעפער ענטוישונג.

דער פאַטער איז אויך די פראַגע איבערגעשפרונגען.

„דער אלטער נענראל פון רוסישען דיענסט, די חסדים פון די דריי רוסי־

דיזעלבע נאכט. נאכ'ן לעצטען האָפנונגסלאָזען פערזוך צו ווירקען אויפ'ז זוהן, איז דער גענעראל גערשעלמאן מיט נאטאשע'ן אבגעפאהרען אהיים. דער לעצטער צוזאמענשטויס מיט'ן זוהן האָט ביי איהם אויסגעלאָשען אינגאנצען דעם בריהענדען פיין פון געוויסען. דעם דראנג צו העלפען און צו פערטיידיגען די אידען פון זיין שטעדטעל.

אלעם איז אוועק אין רויך פון דער הייסער און לעצטער שלאכט.

אונטער'ן שטאָלענעם טראסק פון די רעדער האָט ער פערבראכט די נאכט אין קופע פון דעם וואגאן מיט אפענע אויגען און שלאָפלאָז, אבער שוין גלייכ־גילטיג צו אלעם אויף דער וועלט, צום לעבען ווי צום טויט... ער איז געלעגען און האָט געוופט אין זיך דעם ענרויש פון דעם לויפענדען און אין דער נאכט ווייט הילכענדען צוג, ווי מען זופט א פערטויבענדען געטראנק... דער טראסק האָט פערטומעלט אין קאָפ יעדען גערַאנק, איבערגעשריען אלע אינערליכע קולות און געפיהלען און ער האָט זיך געפיהלט פערשטומפט, אבער בע־רוהיגט.

נאָטאשע איז געלעגען אנטקעגען איהם צוזאמענגעדרעהט אין א ווינקעל פון דיוואן, ווי א קליין צונויפגעדרעהט פויגעלע אין נעסט וועהרענד דעם שטורם.

נאָר וועגען איהר האָט ער געפיהלט, וועגען איהר האָט זיך א מיעדער געראנק נאָך געקומערט און געגראבען אין מוח. אז זי וועט בלייבען אליין אין דער גרויסער פיינדליכער וועלט ארומגערינגעלט פון שונאים און אז ער מוז עפעס טהאָן, איהר נאָך ביים לעבען צו שיצען און בעפרייען פון די שונאים, אז זיי זאָלען נאכ'ן טויט איבער איהר קיין שליטה ניט האָבען.

וואָלט זי ווייניגסטענס חתונה געהאט. אבער מיט וועמען? מיט א גוי? נאָך א גוי? נאטאשע פאר א גוי? — האָבען ווי פונקען אין דער נאכט אויפ־געבליצט שוועדע, נודנע געראנקען.

און דער געראנק, אז נאטאשע וועט חתונה האָבען פאר א גוי, איז איהם מיט אמאל פארגעקומען אומגעלומפערט און ווילד.

דער צוג האָט אבער נעליאראמט און געטראסקעט אין דער שטילער נאכט און האָט אויב די נודנע געראנקען איבערגעשריען און אויסגעלאָשען...

צו דער סטאנציע פון שטעדטעל איז דער צוג צוגעגאנגען שוין אין גרויען און אומעטיגען ליכט פון א רעגענדען און פערכמארעט נאסען מארגען.

אז דער גענעראל האָט דערזעהן דורכ'ן פענסטער אויף דער פלאטפארמע אידען און די בעלי־עגלות פון שטעדטעל, מיט'ן לאנגען ווי א זשיראף חיים הערש'ן, ארימע און גרוי־אומעטיגע געשטאלטען, ווי דאם מארגענליכט. אליין איז געווען, האָט אלעם צוריק ערוואכט אין דער ברוסט און געבלוטעט ווי א געפענטע און עקעלהאפטע מכה.

און די געשטאלטען האבען איהם שוין געזוכט מיט זייערע איבערגעשרא־קענע אין פיבעריג־ברענענדע אויגען.

ער איז כמעט אבגעשפרונגען פון פענסטער, אזוי ווי ער וואָלט זיך געוואָלט אויסבעהאלטען פון די זוכענדע אידישע בליקען.

געפרעגט דעם פאטער, זיך אויפהויבענדיג פון ארט אביסעל א בערוהיגטער.
א בייזער, גרויזאמער פלאם האט זיך אנגעצונדען אין דעם פראקוראר'ס גרינע אויגען.
— דרייסיג טויזענד! — האט ער צוגעשליידערט פון זיין ווינקעל.
דאן גיב איך פארוקע... פאר דעם בערל... פאר דעם בעל אכסניא!
און דער פאטער האט זיך געגומען מיט אלטע, ציטערענדע הענט טאפען אין די קעשענעם און זוכען דאם טשעקביכעל.
ווי א טיגער איז דער פראקוראר צוגעשפרונגען צום פאטער פון זיין ווינקעל.
— איהר... איהר שענדעט מיט אייער אויפפיהרונג דעם מונדיר פון א רוסישען אפיצער... עס איז א שאנדע! — אט ער געשיפעט ווי א שלאנג אוז האט גיפטיג געאטעמט איהם גלייך אין פנים אריין.
דער איד, דער צובראכענער אוז בעטענדער, דער גלות איז איהם איז פערשוואונדען...
דער געגנער האט זיך אויסגעצויגען גרויס אוז מעכטיג ווילד...
— אך, דו הינטישער זוהן! איך שענד מיין מונדיר? ווי א הונט וועל איך דיך דא דערשיסען! צושניידען אויף שטיקלעך!
אין־ער איז אבגעשפרונגען פון איהם, האט מיט א שנעלער יונגער בעוועגונג ארויסגעכאפט דעם קלינג פון שיידעל אוז האט איהם א שווינג געטהאן אין דער לופטען איבער'ן זוהנ'ס קאפ.
— פאפאשא! — האט אויסגעשריען דער פראקוראר אין טויטשרעק אוז איז אבגעשפרונגען צו דער וואנט.
דאם וואר „פאפאשא" האט אין איהם אנגעצונדען א וואהנזיניגע וואוטה.
— ווריאש, סוקין סין! איך בין דיר ניט קיין פאטער... דיין מוטער איז א שליאכע אוז האט דיך געהאט פון א קוטשער אדער א פראכוואסט א דוואר־ניק! — האט געשריען דער פאטער אין וואהנזין, פאכענדיג מיט'ן שווערד פאר'ן פראקוראר'ס פנים.
אוז דער פנים איז געווען בלייך אוז אויסגעקרימט פון זאלאגישען שרעק מיט א טויטאנגסט...
וועז די שרעקליכע ווערטער האבען געפלאצט אוז זיך צוריסען אין צימער האבען זיי דעם פאטער אליין איבערגעשראקען.
ער האט שנעל ארונטערגעלאזט דעם קלינג אוז געבליבען פערגליווערט.
באלד האט ער בעהאלטען דעם קלינג אין שיידעל, האט זיך א ריס געטהאן פון ארט אוז איז אנטלאפען, ווי א פערפאלגטער פערברעכער.
— פערגעסט ניט, גענעראל, אז איהר האט בעליידיגט א פראקוראר אין דער צייט, וועז ער האט געטהאן זיין דיענסטפליכט! — האט איהם נאכגע־שריען דער זוהן שוין אין דער טיר.
דער גענעראל איז אבער שוין גלאפען פון די טרעפ, ווי מען לויפט פון א הויז, וועלכע איז אין פלאמען.
דיזעלבע נאכט האט דער זוהן טעלעגראפירט דער מוטער, אז דער פאטער איז ארעב פון זינען אוז האט געפאדערט, אז זי זאל באלד קומען.

דאָס ווארט „שליאַכע" פלעגט איהם איבערשרעקען. ער פלעגט אויפציטערען זיך ארומקוקען צי קיינער האָט עס ניט געהערט און שפּאַנען היין־און־צוריק איבערן קאָבינעט, זיך נעהמען בלעטערען דאָס גאַנצע צוזאַמענלעבען מיט איהר, די פערגאַנגענהייט, און זוכען דאָרט דעם קוטשער אָדער דעם „פראָכוואָסט", פון וועלכען זי האָט געקענט האָבען דעם פראָקוראָר און דעם רויטען קאָדעט.

— איך אליין בין געווען שווארץ ניט רויט — פלעגט ער רעדען מיט זיך אליין און קוקען אויף זיך אין שפּיגעל.

דאָס לאַנג שפּאַנען מיט די פלאַגעדע גערדאַנקען פלעגען איהם מיעד מאַכען. דאַן פלעגט ער זיך אויסציהען אויפן בריטען דיוואַן און דאָרט ליענען אויסגעצוינגען שטונדען־לאַנג שוין אן אויסגעלאַשענער, אָהן גערדאַנקען און געפיהלען, ווי אין אונבעוואוסטזיין פון א גסיסה.

די „פראַשעניץ" צום צאַר

אין איינע פון זיינע נעכט, וועלכע פלעגען זיך ציהען צווישען אונרוהיג־ויאבענדען שלאָף און דרימלענדען בעוואוסטזיין, ווי אן אונענדליך לאַנגער וועג אין א מדבר, וואו דער מיעדער וואַנדערער איז געווען שוין ניט ער, דער גערדאַל־אדיוטאַנט גערשעלמאַן, נאָר אן אַנדערער און פרעמדער מענש, וועלכער האָט אַבער געליהען פון איהם זיינע מיעדע און ווי מיט בליי אַנגענאַסענע פיס און גליעדער — אין אייגער פון אזעלכע נעכט, וועו עס האָט זיך איהם אויסגעווויזען אז ער לעבט שוין אן אייביגקייט, אז זיינע גערדאַנקען און געפיהלען זיין קערפער אליין זיינען אלט ווי א באלזאַמירטע מומיע און פון דעם לעסטיגען לעבען וועט קיין מאל קיין סוף ניט זיין — האָט איהם אויפגעוועקט פון דעם וואַכענדען שלאָף א נייער גערדאַנק.

פלוצלונג און אונערוואַרטעט האָט זיך אין איהם אַנגעצונדען דער גערדאַנק, אַבער אזוי העל און ערליזענד האָט ער בעלויכטען דעם מח, די נשמה, אז ער איז אראָפגעשפרונגען פון געלעגער און פיבערהאַפט שנעל געגומען זיך אַנטהאָן.

ער האָט זיך באלד אַבער ווי אין עפעס דערמאַנט און האָט אַנגעקלונגען צום דיענער. דער דיענער איז אַבער לאַנג ניט געקומען און ער איז געוואַרטען אונגעדולדיג און האָט ווידער געקלונגען.

אז דער פערשלאָפענער לאקיי איז ענדליך ערשינענען, האָט ער איהם שטרענג בעפעהלען, אז ער זאל איהם דערלאַנגען זיין פראַר־מונדיר מיט דער געאַרגיוועסקי לענטע און מיט דעם בריליאַנטענעם שווערד.

דער לאקיי האָט לאַנג געקוקט אויף איהם און זיך פון שלאָף געקראַצט אין קאָפּ, אזוי ווי ער וואלט ניט פערשטאַנען דעם ענערגיש'ן שטיוועל, איז ער גערוואַרטען אויפגערעגט און האָט זיך געגומען אויף איהם שרייען.

דער לאקיי האָט זיך ווידער איבערגעשראָקען, איצט אַבער שוין פאר זיין האר'ס פערשטאַנד. ער איז אַוועק און איז ווידער לאַנג ניט געקומען און

אין אײַנעניש איז ער אויסגעשטיגען שוין ניט אויף דער פּלאַטפֿאָרמע. נאָר פון דער צווייטער צייט, וואו עס האָבען שוין אויף איהם אונגעדולדיג געוואַרט די פּערד, איז שנעל, ווי אַ פּערפּאַלגטער, אַריין אין קאַרעטע און אײַ־ דער דער צוג וואָס האָט איהם פערשטעלט פון די אידען איז אָבגעפֿאָהרען פון דער סטאַנציע. האָבען די פּערד זיך שוין געטראָגען צוווישען די פּערווײַנטע. נאָסע פּעלדער, מיט די שוועכע זאַנגען וואָס האָבען זיך נאָכ'ן רעגען אומעטיג געבויגען צו דער ערד ווי די אידישע געשטאַלטען אויף דער פּלאַטפֿאָרמע פֿאָר'ן צוג.

און אַז זיי זײַנען שוין געווען ווייט, כמעט פֿאָר'ן שטעדטעל, האָט זיך דער קוטשער אויסגעדרעהט צו זיי מיט'ן פּנים און בעמערקט גלײַכגילטיג:

— און נעכטען האָב איך די גענעראַלשע. די באַריניע הייסט עס, גע־ בראָכט.

דער גענעראל האָט זיך דערמאָנט אין די וועגרטער, וועלכע ער האָט וועגען איהר צוגעשלײַדערט דעם פּראָקוראָר און האָט אויפגעשוידערט, אַזוי ווי עפּעס קאַלטעס און מיאוס־עס וואָלט זיך צו איהם צוגעריהרט. ער האָט געכאפט אַן איבערגעשראָקענעם בליק אויף דער טאַכטער און האָט זיך פּערדוקט טיף אין ווינקעל פון דער קאַרעטע.

די אידען פון שטעדטעל, וועלכע האָבען געלויערט מיט פּראַשענישע אין די הענד פֿאָר'ן פֿענסטער, אין הויף און אויף אַלע סטעזשקעס וואו זיי האָבען נאָר געהאָפט איהם צו בעגעגענען און ביי איהם בעטען שוין געגען זייער אומ־ גליק. דאָס ווייב, די גראָבע קאַצאַפּקע מיט'ן פערשוויצטען רויטען פּנים — אַלעס צוזאַמען האָט איהם צוריק פערטריבען אין קאַבינעט ווי אַ בער אין דער נאָרע. אָהין האָט מען איהם שוין דערלאַנגט עסען און טרינקען.

מיט דער קאַצאַפּקע האָט שוין געקעמפּפט נאָטאַשא.

דעם זוהן'ס טעלעגראַמע האָט זי שוין ניט געטראָפען און זי איז אַליין געקומען.

זייערע געשפּרעכען אויף דער וואראנדע האָט ער געהערט דורך'ן פענסטער און די קאַצאַפּקע האָט ניט אויפגעהערט צו קלאָגען זיך און צו פּייערען, אז דער פּאָטער איהרער איז פון זינען אראָפּ און טראָגט שוין ניט קיין גאָט מיט קיין צלם אין הארצען.

אינסטינקטיוו האָט ער דאָן געטאָפּט די ברוסט, זיך דערמאָנט אין צלם וואָס ער האָט אין ציטערענדען ליכט דערזעהן דאָן ביינאַכט, וועלכער איז גע־ לעגען אויף פּראָקוראָר'ס האריגער ברוסט, אַזוי ווי פערלאָרען צוווישען מאָר. אין זיינע גראַנקען האָט ער דעם זוהן איצט שוין גערופען נאָר פּראָקוראָר. אַזוי ווי דער בעגריף „זוהן" וואָלט געווען שוין צורונען און פערשוואונדען.

דעם ווייב'ס גראָבע, פון בראַנפען הייזערינג, שטימע, פּלעגט אויף איהם ווירקען ווי אַ צוגליהטער אייזען. וען נאַטאַשא פלעג איהר אָפּענטפערן מוטיג און פרעך און זייער הייסער געשפּרעך פלעג איבערגעהן אין קריעג, פלעג ער וועדען אויפגערייצט און גרייט אראָפּצוכאָפּען א קאָזאַצקע נאָגאַיקע פון דער וואַנט, ארויסלויפען זי שלאָגען און זי ארויסטרייבען פון שלאָם צום טייוועל.

— צו וועלכען טייוועל איז זי ווידער געקומען? וואָס וויל זי פון מיר, די שלעכע? — פלעגט ער אין זיין גרויסען בלייערנעם אומעט פרעגען זיך אַליין אין דער הויך.

די פּלאַמען האָבען זיך געבויגען אין אַלע זייטען, געציטערט און גע־קעמפּט, אַזוי ווי זיי וואָלטען זיך ניט געוואָלט אויסמישען מיט'ן זונשיין און פּערלירען זייער אייגענעם, מעלאַנכאָליש־טרויעריגען שיין פון טויט און אייביגער רוה.

און דער גענעראַל האָט זיי לאַנג ניט אויסגעלאָשען, אַזוי ווי ער וואָלט מורא געהאַט פאַר'ן טומעל פון אויפשטעהענדען מאַרגען און אַלטעגליכקייט. ביז די טהירען האָבען ניט אַנגעהויבען צו קלאַפען אין קאַרידאָר און דער שלאָס האָט ניט אָנגעהויבען זיין אַלטעגליכען לעבען. דאַן איז ער אויפגעשטאַנען פון שטוהל ווי אַן ערוואַכטער, האָט פאַרזיכטיג צוזאַמענגעלעגט דעם בויגען פאַפּיער אין א קאַנווערט, האָט איהם פער'חתמ'עט מיט זיין זיגעל און האָט אויסגעלאָשען די ליכט.

פאַרזיכטיג און אונבעמערקט האָט ער אין דערזעלבער פאַראַנ־אוניפאַרם פערלאָזען דעם שלאָס און דעם פּאַרק און האָט אַליין אוועקגעטראָגען דעם פּא־קעט אויף דער פּאַטשט. וואָס איז געשטאַנען איבער'ן וועג, וועלכער האָט גע־פיהרט אין שטעדטעל אַריין.

פּאַר דער פּאָטשט

די פּאָטשט איז נאָר געווען געשלאָסען און האָט געוואַרפען פון זיך אויפ'ן וועג א לאַנגען און געדיכטען שאָטען.

דער גענעראַל האָט זיך געלאָזט שפּאַנען הין און צוריק אין דעם שאָטען, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָרט ניט דרויסען, נאָר אין א פאַדערצימער ביים צאַר אַליין פאַר אַן אוידיענץ.

עס איז נאָך געווען פריה און דאָס שטעדטעל האָט ערשט געטריבען די בהמות אין טשערעדע אַריין. איצט האָט ער שוין קיין מורא ניט געהאַט פאַר די אידען און איז פון זיי ניט געלאָפען. דער פּאַקעט אין דער האַנד האָט פערענטפערט אַלע זייערע טענות און אויסגענליכען דעם שטרייט צוווישען איהם און זיי, צווישען איהם און זיין אייגען געפּלאַנטעם געווייסען...

אַנטקעגען האָט א איד געטריבען אַן אלטע קוה מיט אַן אַבגעבראָכענעם האָרן. די קוה האָט נאכלעסיג געוואַרפען פון זיך דאָס מיסט וועלכעם איז געפאלען אויף איהר אייגענעם שאָטען און דער אומגעלומפּערט גרויסער שאָטען איז אַלע מאל אַבגעשפּרונגען, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט אויסמיידען דעם פאַלענדען שמוץ... דער איד, אין א צושפּיליעט חאַלאָטעל איבער די גאַטקעם, איז געוואַרען אונגעדולדיג פון דער קוה'ס געשלעפּטע און אלטע טריט, האָט אויף איהר געקוקט און זי געשאָלטען.

דער גענעראַל איז איהם געגאַנגען אַנטקעגען. דער איד האָט זיך איבער־געשראָקען פאר איהם און פאר זיינע פאַראַד־קליידער און האָט זיך שנעל פער־שפּיליעט און אַזוי ווי פערשעהמט פאר זיינע גאַטקעם און פאר דער אלטער קוה'ס אונהעפליכקייט.

דער גענעראַל האָט איהם אַבגעשטעלט און האָט זיך געגומען ביי איהם אויספרעגען וואוהין ער טרייבט די קוה, וויפיעל זי גיט מילך, וויפיעל בהמות דאָס שטעדטעל פערמאָגט און וואָס די עקאָנאָמיע נעהמט איצט פאַר דער פּאַשע פון א קוה. די קוה איז שוין לאַנג אַליין אַוועק מיט איהרע אלטע און

דער אונגעדולדיגער מאן האט געמוזט אליין געהן צו זיין גארדעראב און האט פון דארטען זיך באלד געבראכט דעם מונדיר און האט זיך אליין געזומען אנטהאן פאר'ן שפיגל ווי צו א פאראד.

אז ער איז פארטיג געווארען, האט ער אנגעצונדען אויפ'ן שרייב־טיש צווי סטעריניאווע ליכט, האט זיך פייערליך געזעצט אין א שטוהל, האט ארויסגענומען פון א שופלאד פאפיער און האט מיט א ברייטער, צואוואר־פענער האנדשריפט אנגעשריבען: „צו זיין קייזערליכע מאיעסטעט, דעם צאר באטיושקא".

אז ער האט אנגעשריבען דעם פולען טיטעל פון צאר, האט ער דורכ־געלאזט פאר זיך אלע גרויסע אותיות פון לאנגען טיטעל, ווי ער פלעגט דורכ־לאזען א פאלק אויף א „סמאטר" און האט זיי ערטערווייז אויסגעפילט און פערריכט מיט דער פען. אז ער איז פארטיג געווארען מיט'ן טיטעל, האט ער מיט קלענערע אותיות זיך געמומען ווייטער שרייבען, אבער לאנגזאם און פלויי־סיג־פייערליך, ווי דער מונדיר זיינער האט פייערליך געליאסקעט אין צי־טערעגדען שיין פון די סטעריניאווע ליכט.

אין דעם בריף אדער „פראשענית", ווי ער האט איהם בעטיטלט, האט ער אין נאמען פון דער דרייאיניגקייט, פון פאטער, זוהן און היליגען גייסט, און ווי אן אלטער רוסישער גענעראל און אפיציר, וועלכער האט זיך בעטיי־ליגט אין אזוי פיעל און אזוי פיעל שלאכטען מיט'ן שונא פון צאר און רוסלאנד, זיך געשוואירען, אז די אידען נוצען ניט קיין בלוט אויף פסח און זיינען קיין מאל ניט בענאנגען קיין ריטואלען מארד, און האט געבעטען דעם צאר באי־טיושקא דעם בלבול אויף די אידען פון זיין שטעדטעל אבצושטעלען.

„אויב אייער מאיעסטעט וועט מיר שענקען אייער קייזערליכעם פער־טרויען, דאס פערטרויען וואס איך האב געהאט ביי דריי רוסישע צארען, וועל־כע איך האב געדינט טריי און איבערגעבען, נעהם איך זיך אונטער צו גע־פינגן דעם ריכטיגען מערדער פון דעם פראוואסלאווענעם אינגעל און איהם איבערגעבען אין די הענד פון גענזע".

אז ער האט געענדיגט דעם מערקווירדיגען דאקומענט, האט ער איהם אויפס־נייי איבערגעשריבען, נאכ'ן איבערשרייבען ווידער דורכגעלאזט אלע אותיות און שורות פאר זיינע אויפמערקזאמע אויגען, ווי אן ארמעע אויף א פאראד, זיי פערריכט און אויסגעפילט, און אז ער האט געענדיגט די ארבייט, איז דער קאבינעט שוין געלעגען אין ליכט פון א העלען זונען־אויפגאנג.

העל און ליכטיג איז איהם געווען אויף דער נשמה, אזוי ווי דער גרויסער און אויסגעשריבענער בויגען פאפיער צווישען די צווייי סטעריניאווע ליכט וואלט געווען ער אליין, שוין זיין אייגענער טויטער און אויף אייביג בערוהיגטער קערפער, בעפרייט פון מיעדען לעבען מיט זיינע פלאגען און פון לאנגער וואנ־דערונג.

און לאנג איז ער נאך געזעסען אין שטוהל פאר דעם בויגען פאפיער, ווי פאר זיין אייגענער טרונע מיט די ליכט צוקאפענס, א שטילער און רוהיג פערקלערטער...

די מארגען־לופט האט געטראגען מיט זיך דעם פרישען דופט פון פארק און האט געוויעגט די פלאמען פון די ליכט.

אויף זיין זומער־אורלויב, האָט איהם דערלאַנגט זיין פאַטער׳ס בריעף צום צאַר. דער זוהן האָט זיך גענומען לייענען דעם דאָקומענט און זיך בייטען אין קאַליאַרן.

— גענעראַל אַדיוטאַנט ! פון צאַר׳ס סוויטע ! — האָט בעמערקט דער גהילפס־מיניסטער מיט א פאַרוואונדרונג און האָט געשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ.

— דער אַלטער איז משוגע... מען דאַרף איהם פערשליסען אין א משוגעים־הויז ! — האָט אויסגעשריען דער זוהן אַליין ווי א וואַהנזיניגער און האָט עמפערט א שליידער געטהאָן דעם בויגען פאַפּיער אויפֿן טיש.

אין דערזעלבער צייט האָט דער גענעראַל גערשעלמאַן זאַרגלאָז אַבגעוואַרט דעם צאַר׳ס ענטפער. ער האָט קיין מינוט ניט געצווייפעלט, אז זיין בריעף, זיין שבועה וועט מאַכען א רושם אין די הויכע ספערען און מען וועט דעם בלוט־בלבול ארויסנעהמען פון זיין זוהן׳ס הענד און איבערגעבען אין זיינע, אין די שטרענגע אַבער עהרליכע הענד פון אן אַלטען סאַלדאַט. ער האָט זיך שוין געגרייט צו ארעסטירען דעם אמאַליגען פּריסטאַוו פון שטעטל, און רעדענדיג מיט זיך אַליין אויפֿן קול, פלעגט ער עמפערט אויסשרייען : „איך וועל דיר שוין ווייזען, דו הינטישער זוהן, וואו ראָקעם ווינטערען !" ער האָט ווידער שפּאַצירט אין פּאַרק, זיך אינטערעסירט מיט דער ווירטשאפט, פלעגט שוין ווידער אויסהערען פּאָן באַר׳ס לאַנגע רעפּאַרטען אין דייטש און נעהן אין גראַלני אַריין, צו וועלכער מען האָט איצט צוגעבויט א האַלצוגעריי.

איין מאָל האָט ער גהייסען דעם דיענער קויפען צוויי וועטקעם און האָט געבעטען נאטאשא׳ן, אז זי זאָל מיט איהם געהן כאפען פיש. נאטאשא האָט זיך אַנגעכאפּט פאר דעם גראַנק מיט בעגייסטערונג און ביידע האבען פערבראכט דעם גאנצען טאג אויפ׳ן ברעג פון א ווייטען פון שלאָס „אזיערע", שטומע און ערנסטע, אזוי ווי זיי וואַלטען געציטערט אז מיט זייערע שטימען זאָלען זיי ניט איבערשרעקען און צוטרייבען די פיש.

אז זיי זיינען געקומען אהיים מיט זייער קארגען פאנג, האָט דער פּארק זיך שוין גהילט אין די גרעיכטע שוואַרצע שאטענס פון א סוף־חודש׳דיגער זומער־נאכט. דער פאטער איז מיט אן אומוועג, אז ער זאָל זיך ניט בעגענענען מיט׳ן ווייב, ארייננגאנגען אין זיין העלפט, נאטאשא איז גענאנגען אין קיך אריין זארגען פאר אוועגד־בריוט. די בעסעדקע צווישען די בוימער איז געווען בעלויכטען און פון דאַרט האבען זיך געטראגען שטימען פון געסט.

נאטאשא האָט זיך אבגעשטעלט און איינגעהערט מיט אן איבערגעשראקען הארץ.

איין שטימע האָט געהערט צום פראקוראר ; די צווייטע, א דינע און פון צייט צו צייט אונאנגענעהם קוויטשענדע, איז איהר געווען גאנץ אונבעקאנט. מען האָט גענעסען אוועגד־בריוט און די מוטער האָט זיי גאסט־פרייגדליך בעדיענט מיט איהר גראבער, הייזעריגער שטימע.

— און ווי געפעלט אייך דעם גענעראַל׳ס בריעף צום צאר, שארמאנט ? א ? כי־כי־כי — האָט די פרעמדע שטימע געפרעגט די גענעראַלשע.

— וואָס פאר א בריעף ?

— וואָס, איהר ווייסט גאָרניט ? כי־כי־כי — האָט זיך צולאכט דער קוויטש. נאטאשא איז צוגענאנגען צו דער אלטאנקע און האָט אריינגעקוקט. זי

מיעדע טריט, און דער ענערגיע מיט'ן אידען זיינען נאך אלץ געשמאנען, דער איד שוין קנייטשענדיג די היטל אין דער האנט און ענטפערענדיג דעם פריץ אויף אלע זיינע נייגירונג און מאדנע פראגען.

פון בלבול און אומגליק האבען זיי ביידע אזוי ווי אויסגעמידען צו רעדען. ווייזט אויס, אז דער פאטשטמייסטער, אן אלטער גוי מיט א גרויסען גליכעוואטען קאפ ווי א באק־דייזשע, האט איהם דערזעהן פון פענסטער פון זיין וואוינונג און איז ארויסגעלאפען אויפ'ן גאניק.

אז דער ענערגיע האט איהם דערזעהן, האט ער פון ווייטענס איהם געווינען דעם פאקעט, אזוי ווי ער וואלט איהם דערמיט שטום ערקלערט זיין פריהעם ערשיינען, האט זיך געזעצענט מיט'ן אידען צולעגענדיג זיין האנד צום דאשעק, ווי א סאלדאט, האט איהם געהייסען איבערגעבען אין שטעדטל, אז ער וועט ארויפנעהמען פון זיי דעם בלבול און וועט זיי אין גיכען בעפרייען; איז מיט יונגע, מונטערע שריט ארויף אויפ'ן גאניק און איז אריין אין פאטשט אריין, בעגלייטעט פון פאטשטמייסטער.

א ווילע האט איהם דער איד נאכגעקוקט, דערנאך האט ער זיך א רים געטהאן פון ארט און האט זיך געזונען לויפען אין שטעדטל אריין, פערפאלגט פון זיין שאטען, וועלכער איז איהם נאכגעלאפען מיט א ווילדען טאנץ.

אז דער פאטשטמייסטער האט געזונען פון זיינע הענד דעם פאקעט אויפ'ן צאר'ס נאמען, האט זיך זיין פנים בעלויכטען מיט אן איבערראשטען שמייכעל פון אונטערטהעניגער עהרפורכט און ער האט אנגעהויבען שנעל צו שאקלען מיט זיין גרויסען גליכעוואטען קאפ, אזוי ווי ער וואלט דערמיט געוואלט אויסדריקען אז ער פערשטעהט אלעם, דאס פערזעניכט און פריהע ערשיינען פון גענעראל אליין און פון זיינע פאראד־קליידער.

מיט גרוים עהרפורכט האט ער אליין צוגעקלעפט די מארקעס צום פאקעט, איהם פארזיכטיג אבגעוואויגען און מיט'ן זעלבען יראת הכבוד אויסגעשריבען און דערלאנגט דעם גענעראל א קוויטאנציע.

אז דער גענעראל האט פערלאזען די פאטשט, האט ער אליין פאר איהם אונטערטעניג געפעלט די טהיר און האט איהם לאנג נאכגעקוקט ביז ער איז פערשוואונדען אין פארק.

די שנעלע ווירקונג

שנעל איז דעם גענעראל'ס בריף אדער פראשעניע אנגעקומען אין די ריכטיגע הענד און שנעל איז געווען די ווירקונג פון דעם מערקווירדגען דאקומענט. דער פראקוראר איז שוין געווען אין פעטערבורג, האט שוין געהאט אבגענעבען זיין רעפארט וועגען דעם בלוט־בלבול צום יוסטיץ־מיניסטער; די פרעסע פון לאנד, די שווארצע ווי די ליבראלע, האט ניט אויפגעהערט צו רעדען פון איהם און פון דעם פערפאסטען בלוט־בלבול און דער יונגער קאריערסט האט געקוקט אויף זיך ווי אויף א נייעם סוסאניז, וועלכער געהט רעטען דעם רוסישען צאר און רוסלאנד.

און פלוצים האט מען איהם גערופען אין יוסטיץ־מיניסטעריום, און דער שטעל־פערטרעטער פון מיניסטער, וועלכער איז שוין געווען אין אויסלאנד

דיר, וויפיעל דו האָסט דעם פּאָליאק בעצאהלט איז ווערטה, כי, כי, כי, — האָט ניט אויפגעהערט צו לויבען דאָס גוט, דער לייב־מעדיק. און זיין „כי, כי" איז ווידער שוידערענד געלאָפען איבער נאטאשא'ס לייב הין־און־צוריק ווי א מחנה מייז.

דער גענעראל האָט זיך פלוצים פאר איהם אבגעשטעלט און האָט זיך דראָהענד אויסגעצויגען:

— זאָג נאָר מיר, דו אלטער פוקס, וואָס פאר א טייוועל האָט דיך פלוצים געבראכט אהער?

נאטאשא איז אויפגעשפרונגען פון ארט. דער דראָהענדער קלאָנג פון פּאָטער'ס שטימע האָט אבגעשטעלט איהר האַרץ און דאָס בלוט אין די אדערען. דער לייב־ארצט האָט זיך אויך דערשראָקען אויפגעהויבען פון ארט.

— צו דיר בין איך געקומען, מאָן שער אמי! גלייך צו דיר!... איך בין פּאַרבייגעפאָהרען, זיך בעגעגענט מיט דיין זוהן אין קאוואטין אויפ'ן וואָקזאל... כי, דערצעהלט ער מיר, אז דו האָסט אבגעקויפט דאָס גוט. טראָכט איך מיר: אט, איך וועל זיך אריבערכאפען און זעהען מיין אלטען פרייַנד, כי, כי, כי... וואָס דען? — און פון אָנגסט, אז דער אלטער פרייַנד זיינער גלויבט איהם ניט, האָט ער זיך געמומען לויבען זיין זוהן, דעם פראקוראָר.

— א גרויסער מאן, זאָג איך דיר! א קאָפּ־מענש! אָה, דער יונגערמאן וועט וויט געהן... זעהר וויט! — און אלם בעווייז, אז ער וועט וויט געהן. האָט ער זיך א קלאָפ געטהאן אין שפיציגען, נאקעטען שארבען זיינעם.

— ווריאָש, ניעמטשורא! (לייגסט דייטשוק), ניט צוליעב דעם ביסטו געקומען, דו אלטער פוקס! — האָט אויסגעשריען דער גענעראל.

דער לייב־ארצט האָט א קוועטש געטהאן מיט די פליייצעס און האָט זיך יידער פערכלינעט מיט א קינסטליך־פערגעניגטען „כי, כי, כי", כאָטש מען האָט געקענט זעהען פון זיין פוקסענעם און איבערגעשראָקענעם פנים, אז ער איז וויט פון געלעכטער.

— שארמענט! שארמענט! כי־כי־כי, ווי געפעלט אייך דער פאפאשא, בארישניא? — האָט ער אויסגעשטרעקט די הענד, ווי נאָך הילף, צו דער טאכטער. — אָה, גענעראל, גענעראל! דערזעלבער טאפפערער סאלדאט וואָס אמאל. כי, כי, כי, אומזוסט, ברודערקע, האָסטו אויפגעגעבען דעם דיענסט, כי, כי, כי, איך וואָלט עס ניט ערלויבט!... בשום אופן ניט ערלויבט — האָט ער זיך פלוצים געמומען פאטעטיש קלאָפען אין זיין ברוסט. — א קאָרפוס, א פערד און מאָרש אין וועג אריין! כי, כי, כי. געדענקסט, גריגאָרי מיכאילאָוויטש, דיין דועל מיט'ן פירשט בארישטינסקי אין טאשקענט?... א? שארמענט! שארמענט! 30 יאָהר איז דאָ אין דער געשיכטע... איך בין דאָן עם געווען דער דאָקטאָר... ווי היינט געדענק איך עס — האָט ער זיך געוועלדעט שוין צו נאטאשא'ן — איך שטעה מיר... דאָס האַרץ קלאָפט און טראכט מיר... ער וועט איהם דאָך שיסען... דער פירשט האָט זיך מיט יעדען געקריגט אין פאָלק. אָה, דער פירשט! א בויאן און ברעטיאר ערשטער קלאָסע! טראָך! טאראראך!... איך זעה, דער בויאן פאָלט ווי אן אונטערגעהאקטער בוים, כי,

האָט פֿאַר זיך דערוואַהן ביים טיש אַ קליין מענשעלע מיט אַ פֿליכעוואָטען און גאַנץ נאָקעטען און שפּיציגען קאָפּ, וועלכער האָט אין ליכט געגלאַנצט ווי אַ גרויסער ביליאַרדען־באָל. די דינע און קוויטשענדע שטימע, די געבונדענע סערוועטעל ארום האַלז, האָבען אַזוי ווי נאָר פערקלענערט די פּיגור און איהר געגעבען אַ קינדישען און אָבשטויסענדען אויסדרוק פון אַ ניט־דערוואָקסענעם מענשען, אָדער אַ קאַרליק.

— פון וואַנען האָט זיך נאָר דער טייוועל גענומען? — האָט זיך געפרעגט נאַטאַשא, בעטראַכטענדיג איהם, דורכן שפּאָלט, גליידְ אין פּנים אַריין.

דער גאַסט האָט לאַנג געלאַכט, אַזוי ווי ער וואָלט זיך פערקליניעט מיט זיין „כי־כי", און דער פּראָקוראָר און די מוטער האָבען אויפגעהערט צו עסען און געקוקט אויף איהם מיט דער אַנגסט, וואָס מען קוקט אויף מענשען, וואָס ווארגט זיך ביים עסען.

— איהר וואָלט איהר, דער מאַמאַשא אייערער, דערצעהלט פון דעם דאָ־קומענטעל... כי, כי, כי... שארמאנט! שארמאנט! כי, כי, כי — האָט זיך פערגניגענט געפרעגעלט דער גאַסט. נאַטאַשא האָט אויף זיך דערפיהלט דאָס פערגניגענט געלעבטערעל ווי דאָס לויפען פון מיין איבער'ן לייב.

— וואָס פאר אַ בריף איז דאָס, אַליאָשענקא? — האָט די מוטער אונ־ענטשלאָסען און אַנגסטליך געפרעגט איהר זוהנדעל.

דער פּראָקוראָר האָט מיט פערדרוס אַראָבגעריסען פון זיך די סערוועטקע, האָט זי אַ ווארף געטהאָן אויף'ן טיש און האָט זיך געגומען איהר איבערגעבען דעם אינהאַלט פון'ם פאָטער'ס פּראָשעניע, מיט אַ ציטערענדער און פון כעס געוואָרגענער שטימע.

די גענעראַלשע האָט איהם אָבער ניט אויסגעהערט ביז'ן סוף. זי האָט פֿלוצים אויסגעשריען ווי אַ פערוואונדעטע און האָט פערווארפען דעם קאָפּ. דאָס קליין מענשעלע איז אויפגעשפרונגען פון ארט, האָט אַ פֿליעסקע געטהאָן מיט די הענט, איז אונטערגעשפרונגען און האָט זיך אַ ווארף געטהאָן צו דער באַלעאָסטע מיט אַ קוויטש: „מאַטושקא, גאָט איז מיט אייך!..." און זי געכאָפּט ביים פּולס, און זיך גענומען זי מונטערען.

נאַטאַשא איז אַנטלאָפען פון איהר פּאַרשטעקטען פֿלאָץ ווי פון אַן אָב־גרונד.

דער גאַסט

אין אַ שטונדע ארום איז דער גאַסט, וועלכער האָט געהייסען פּאָן אָטא און האָט געטראָגען דעם טיטעל „זיינער מאיעסטעט'ס לייב־ארצט", שוין גע־זעסען אין גענעראַלס קאַבינעט. אין טיפען פאָטעל האָט ער אויסגעזוהן נאָך קלענער ווי פריהער אין דער בעסיעדקע. נאַטאַשא איז געזעסען צוזאַמענגע־דרעהט אויף'ן דיוואָן. דער גענעראל האָט געשפּאַנט הין־און־צוריק, מיט אויפ־גערעגט, פיבערהאפטע טריט. נאַטאַשא האָט אַנגסטליך פערפאָלגט די טריט, און האָט געזוהן ווי די ליטקעס ציטערען אויף זייער וועג.

— אַ פראַכטפאָלעס גוט, גריגאָרי מיכאילאָוויטש! שארמענט, מאָן שער אַמי! איך לויב דיין געשמאַק... אזא פּאַרק! כי, כי, כי, שארמענט, זאָג איך

און אויסכאפען די פרינצעסין און ער וועט מיט איהר אוועק אויף זיין ריטער־ליכען פערד? כי, כי, כי. דו וואלסט זי בעדארפט קיין פעטערבורג ברייננען — האט ער זיך שטרענג געוונדעט צום פאטער. — די געזעלשאפט צייגען אט די קלייגע פרינצעסין, און ניט האלטען זי פערשפארט אין שלאס... וואס פאר א טאלק איז דאס? — און האט שוין ניט אויפגעהערט צו שיטען און צו לאכען, ניט ארבאלאזנדיג די בעגעהרענדע אויגען פון אן אלטען נואף און פאסקודניאק פון נאטאשא'ן.

און נאטאשא האט ניט אויפגעהערט צו פיהלען די לויפענדע מייז איבער איהר קערפער, שוידערען און ארונטערלאזען דעם קאפ אלץ נידעריגער און נידעריגער, אזוי ווי ער וואלט זיך ביי איהר אנגעפילט מיט א טשאד פון שטיקענדע גאזען. און אז דער לאקיי האט ראפארטירט, אז דער פראקוראר ווייל איהם זעהען און בעט ער זאל אריינגעהן צו איהם אין פלייגעל, און דער אלטער פוקס איז מיט א שפרונג שנעל ווי א פערפאלגטער ארויס פון קאבינעט, האבען פאטער און טאכטער בעפרייט אויפגעאטעמט, ווי מענשען, וועלכע מען האט ארויסגעשלעפט פון א טיעפער שטינקענדער גרוב אויף דער פרייער און פרישער לופט.

נאטאשא אויף דער וועראנדא

נאטאשא האט זיך ניט ערלויבט צו פרעגען דעם פאטער וועגען דעם בריף, וואס ער האט געשיקט קיין פעטערבורג צום צאר, און פון וועלכען זי האט זיך דערוואוסט מיט גרויסער איבערראשונג ניט פון איהם, נאר פון דעם לייב־מעדיק.

נאכדעם ווי פאן אטא האט זיי פערלאזען און זיי זיינען געבליבען אליין אין קאבינעט, האט זי לאנג געווארט, אז דער פאטער זאל איהר אליין דערצאהלען וועגען דעם. דער בריף האט זי געשראקען ווי א לויערענדע געפאהר. זי האט אבער אומזיסט געווארט. ער האט געשפאנט הין־און־צוריק שנעלער ווי תמיד, אזוי ווי ער וואלט גלאפען פון איהר און איהרע פראגען. צוריהרען זיך צו זיינע וואונדען האט זי מורא גהאט. ער איז די לעצטע צייט געווען נערוועזער אן אונגעדולדיגער ווי תמיד אפילו מיט איהר. און זי האט איהם גלאזט אליין מיט זיינע פלאגען.

דער בריף האט איהר אבער ענטפלעקט דעם גהינם פון פאטער'ס נשמה אין איהר פולען גרויל.

אז זי איז אבער ארויסגענאנגען פון פאטער'ס קאבינעט אויף דער וועראנדא, און די קיהלע דופטענדע נאכט־לופט האט זיך צוגעטוליעט צו איהר פנים און דער ברוסט, האט נאטאשא פלוצים דערפיהלט, אז די זאנפט־גע־גענלעטע און פון דער לופט גלאשצעטע ברוסט איז מיעד... לעבענס מיעד...

זי האט עס דערפיהלט צום ערשטען מאל אין איהר יונגען לעבען, וואס האט געצהלט ערשט דאס 22טע יאהר. — דאס צושפאלטענע לעבען פון דער באמיליע, דער קאמפף פאר די לעצטע דריי יאהר, האבען זי שנעל פערמאטערט.

גענלעט און גלאסטשעט פון דער שטילער נאכט איז זי געשטאנען אנ־

כי, כי, שארמאנט! שארמאנט! — אוך ער האָט זיך געזומען קלאָפען דעם אַלטען פריינד זיינעם איבער די פּלייצעס, אַזוי ווי ער וואָלט איהם איצט ערמונטערט דערפאר, וואָס ער האָט מיט 30 יאָהר צוריק אונטערגעשאָסען דעם פּירסט.

— אוך ווי איז דיין געזונד, ברודערקע? א? דאָס הארץ א שטיינער? — האָט פּלוצים אָנגעהויבען דער לייב־ארצט ערנסט אוך כלומר'שט מיט א פערזאָרגטען פּנים האָט ער צוגעלייגט דעם פּליכעוואָטען, גלאָנציגען קאָפּ זיינעם צום גענעראל'ס ברוסט.

ווי פערטומלט אוך פערטשאָדעט פון'ם דאָקטאָר'ס חניפה אוך פון זיין מיאוס־עך „כי, כי, כי", האָט דער גענעראל, ווי א געלעהמטער מאָנעקען, זיך געלאָזט אויסהערען אוך אויסקלאָפּען.

— ניטשעווא! אויף א יאָהר 15 וועט נאָר סטאיען. מאָלאָדעץ! שארמאנט! ווי געזאָגט, א קאָרפוס, א פערד אוך מאָרש אין פעלד אריין! כי, כי, כי — האָט געטשאָדעט ארום זיך אוך זיך געדרעהט דער אַלטער פוקס. אוך אויס אָנגעסט אז מען גלויבט איהם ניט, אז מען וועט איהם כאָפּען ביי א ליגען אוך ער וועט אריינפאַלען אין א נעץ, איז ער מיט א פּלוצלונגדיגען שפרונג אריבער צו א נייער טהעמא:

— אוך ווי געפעהלט דיר, מאן שער אמי, דער ריטואל־מאָרד? וואָס? א שהנע געשיכטע? א? געזומען א פּראוואָסלאַווע אינגעל, געמאכט חיק, אוך געבאָקען מצות... דאָס איז א פאַלק, כי, כי, כי — אוך ער איז ווידער געפאַלען אין ווייכען פאטעל אוך האָט זיך ווידער פערכליניעט מיט „כי, כי, כי", אַזוי ווי דער חיק פון די אידען איבער'ן גאַרגעל פון'ם פּראוואָסלאַווע אינגעל אוך די מצות וואָלטען איהם געבראכט דעם גרעסטען שפאָס אוך פארגעניגען.

— אוך דו גלויבסט אין דער געשיכטע? — האָט איהם געפרעגט דער גענעראל אוך זיין שטימע האָט ווידער געפאַצט מיט א דראָהענדען קלאַנג אין נאטאשא'ס אויערען.

פון דעם קלאַנג איז דער לייב־ארצט ווידער געוואָרען ערנסט אוך מיט אמאל איבערגעריסען זיין געלעבטערעל.

— גלויבען? צו וואָס גלויבען? — האָט ער אויפגערעגט געקוויטשעט פון פאטעל — איך בין ניט קיין טאַלאָג אוך ניט קיין גייסטליכער... א פאָפּ בין איך?... איך בין א מאן פון וויסענשאפטליכען, מעריזיניישען שטאנדפונקט, אוך זאָגען מיין מיינונג אוך א סוף... די הענט אין די קעשענעס... פאַליטיקע איז ניט מיין פאך, כי, כי, כי!

— אָה, זעהסטו צוליעב וואָס ער איז געקומען? — האָט איבערראשט אויסגעשריען דער פאָטער שוין צו דער טאָכטער — צו וואָס דרעהען מיט'ן עק, דו אַלטער פוקס?... דו וואָלסט עס גלייך געזאָגט — האָט איהם פארגעוואָרפען דער גענעראל.

געבאָפט ביי א ליגען, האָט זיך דער אַלטער פוקס ווידער געזומען שפּרינגען אוך דרעהען ווי אין א פערצווייפעלטען קרייז, אוך איז מיט א שפרונג, ווי איבער א רייף, ארויף אויף א נייער טהעמא.

— אוך איהר, באריניא, זיצט דאָ אין דעם אַלטען פוילישען שלאָס ווי א פאר־כישופ־טע שהנהייט אוך וואַרט אויפן ריטער ביז ער וועט ניט קומען

און פֿלוצים האָט זי זיך דערמאָנט אָן דר. הערצל'ס פּאָרטרעט, וועלכען זי האָט דערזעהן צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען ביי בעריל דעם בעל־אכסניא. און אָן דעם גוואַלדיגען רושם, וואָס דער קעניגליכער פּנים האָט דאָן אויף איהר געמאַכט.

— איז ער ווירקליך אזוי שעהן ? — האָט זי דאָן געפרעגט ביי בערל'ען. און בעריל האָט איהר געענטפערט מיט א לאַנגען „פּסססס", פון וועלכען זי האָט זיך דאָן אזוי צולאַכט...

— און דו וואָלסט חתונה געהאַט מיט אזא מאן ? — האָט זי געפרעגט דער פּאָטער, און זי איז פערשעהמט געוואָרען, האָט אבער דאָך מוטיג געענט־פערט, מיט א פֿלאַקער אין די אויגען.

— געווים ! וואָס פּאר א פּראנץ ?

— ער איז דאָך א איד ! — האָט בעמערקט דער פּאָטער, קוקענדיג אויף איהר מיט פּאַרשענדע בליקען איבער די בריליען.

— און אז א איד איז וואס ? — האָט זי צאַרנדיג אויסגעשריען אויף'ן פּאָטער, אזוי ווי ער וואָלט זי בעליידיגט. און דער פּאָטער מיט בערלען האָבען אויף איהר געקוקט מיט גליקליכען שטאָלץ און ליעבע.

— וואַרום דער פּאָטער ? — האָט זיך איצט געפרעגט נאטאשא, פיהלענ־דיג א גרויל איבער'ן לייב.

און אז בערעל האָט טרויעריג בעמערקט, אז דער שעהנער, גרויסער מענש איז שוין טויט, האָט זי דאָן פֿלוצים דערפיהלט א רים אין האַרצען און האָט אויסגעשריען פון וועהטאָג. אויך דער פּאָטער איז שטאַרק בעטריבט געוואָרען. פּונקט ווי אָן אייגענער וואָלט געשטאַרבען.

— אך, וועו ער לעבט, אָט דער אידישער פּרינץ, און קומט איצט און כאַפּט זי אויס... ווי געטוליעט וואָלט זי זיך צו זיין מעכטינער ברוסט און ווי געקושט וואָלט זי זיין שווארצע באַרד פון אן אסירישען קעניג — טראכט זיך נאטאשא, און דער בעגעהר, דער ליעבעס־דורשט נאָגט אין איהר האַרץ. שטאַר־קער און שטאַרקער. און די הייסע. טרוקענע ליפּען ציהען זיך ווי צו א קוש.

דאָס געשפּרעך אין פּאַרק

און אזוי ווי זי איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אן דער וועראַנדע און האָט פערטרויעט דער דונקעלער נאכט איהרע יונגפּרויליכע געדאַנקען, די טרוימען פון איהר מיידעלש האַרץ, האָט דער ווינד צו איהר צוגעטראָגען פון דער טיע־פער אלעע דאָס פערגעניגענטע „כי, כי" פון דעם גאסט און די הילצערנע, בייזע שטימע פון ברודער.

די צוויי שטימען האָבען זיך דערנעהנטערט צו דער וועראַנדא. איהרע געדאַנ־קען און טרוימען האָבען זיך צופֿליגען ווי א מחנה פון איבערגעשראָקענע טוי־בען. נאטאשא האָט זיך אינסטינקטיוו צוזאַמענגעדרעהט, אזוי ווי זי וואָלט זיך געוואָלט מאכען אונבעמערקבאר.

— דער בריף טראָגט אלע צייכענס פון וואהנזין... איך וועל איהם פער־שפּארען אין א משוגעים־הויז ! — האָט געערעט דער ברודער מיט געשלאָסס־

אוֹן אויסכאפען די פרינצעסין, אוֹן ער וועט מיט איהר אוועק אויף זיין ריטער־
געשפאנט אין דער וועראנדע ווי א מיעדער וואנדערער ביי די פּים פון א הויכען
באַרג, אויף וועלכען ער דאַרף ערשט ארויפקלעטערען. אוֹן זי האָט פּלוצים דער־
פיהלט, אַז זי וועט דעם שפּיץ פון באַרג ניט דערגרייכען, אַז עס פעהלען איהר
די כחות פאר דעם.

איהר זאַנפטע, לייענדע נאַטור האָט זיך דערפיהלט מיעד פאר'ן קאמף.
זי איז אינגאַנצען ניט געווען קיין קעמפּפער. זי האָט נאָר געקענט לייבען, אַלע,
אפילו די מוטער מיט'ן רויטען קאַרעט סעריאָזשע, אוֹן זי האָט צום ערשטען
מאָל דערפיהלט אַז דער שפּאַלט אין זייער פאַמיליע האָט צוריסען איהר לע־
בען, צושפּאַלטען איהר נשמה אוֹן פארביטערט מיט א גיפט איהר הארץ...

דאָס ערשטע מאָל אין איהר לעבען האָט זי דערפיהלט, ווי אין די טיפענ־
שען פון איהר נשמה גריבעלט זיך שטיל א בייז געפיהל, א געפיהל פון פערדרום
אוֹן ענטוישונג געגען דעם פאַטער, אַזוי ווי ער וואַלט זי פערזענליך אָבגענארט.

דאָס געפיהל האָט איהר אָבער באַלד איבערגעשראָקען.

זיין לעבען, זיין טראַגעדיע איז נאָך אַלץ געבליבען פאר איהר א רעטזעל
אוֹן א סוד, ווי פריהער.

ער האָט דעם שלייער ניט אַראָבגענומען אוֹן זי האָט אַלץ געטאַפּט אין דער
פינסטער.

אוֹן דער באַרג איז געשטאַנען פאר איהר אַזוי הויך, אוֹן זיין שפּיץ אַזוי
ווייט...

צו וואָס? אוֹן וואוהין? האָט זי זיך אַליין געפרעגט.

אוֹן זי האָט ניט געוואוסט וואוהין דער וועג וועט זיי בריינגען אוֹן מיט
וואָס דער פערביטערטער, פערשטעקטער קאמף אין זייער פאַמיליע וועט זיך
ענדיגען.

אוֹן די פערפיהרערישע נאַכט האָט זיך אַלץ געטוליעט צו דער מידער
ברוסט אוֹן איהר געשעפטשעט אויפ'ן אויער אַזוינע שוידערנד לאָקענדע
ווערטער, אַזוינע זיסע סודות...

די אַלטע בוימער, די הונדערט־יעהריגע עדות פון לייבע אוֹן ליידען אין
דעם פּאַרק, האָבען זיך נע'סוד'עט אוֹן אַזוי ווי געקוקט אויף איהר מיט מיט־
לייד אוֹן בעדויערען.

די דופטענדע נאַכטלופט האָט זיך געגאַסען אין די לונגען, ווי א זיסער
אוֹן קרעפטיגענדער ווייַן, וועלכער האָט געצונדען דאָס יונגע בלוט אוֹן פערגיפ־
טעט דאָס הארץ מיט א פּלאַטערענדען בעגעהר, מיט אזא דורשטיגען פערלאַנג...
לייבע האָט געזוכט דאָס יונגע הארץ, איהר יונגפרוליכע ברוסט, אוֹן ניט
קיין קאמף...

זי האָט זיך דערמאַנט אַן דעם גובערנאַטאָר'ס סעקרעטער, אַן דעם שעה־
נעם אוֹן יונגען פירשט שאַכאָווסקי.

וואַרום זאָל זי איהם ניט נעהמען? ער איז גרויס אוֹן זי איז אַזוי קליין...
איז דען ניט דער קאַנטראַסט אזא שענער? וואַרום אָבער האָט ער אויף
איהר צום לעצטען מאָל געקוקט מיט אזא מיטלייד אין די אויגען? וואַרום
פערדיענט זי מיטלייד? איז זי ווירקליך אזוי אונגליקליך? טשעפוקא! זי איז
א רייכע גוטבאַזיצערין, איהר מאַנטאַנטע איז ווערטה דריי מיליאָן רובעל אוֹן זי
קען תמיד חתונה האָבען פאַר'ן שענסטען פירשט אָדער גראַף.

— קורלענדער? — האָט בעוואונדערט און צוגלייך סקעפטיש א קוויטש געטהאָן פֿאָן אָטאָ — איך בין דאָך א קורלענדער באַראָן, כי, כי, כי. איך קען דאָך דעם גאַנצען באַלטישען אַדעל, און פון קיין גערשעלמאָן האָב איך עפּעס ניט נעהערט. מיין עהרען־וואָרט, ניט נעהערט! כי, כי, כי, איך קען דאָך אונ־זער גאַנצע גראַלדיע אויסוועניג, ווי איך נעדענק נאָך קרילאָוו'ס פאַבעל — און דער גאַסט האָט זיך פֿלוצים געמומען הויך דעקלאַמירען די פאַבעל „דער מרבר'ניק און דער בער".

— נא דיר, גאָר ניט נעהערט... מיר האָבען דאָך גראַמאָטעס... פֿאַפּירען!

— האָט בעמערקט דער פּראָקוראָר שוין גאַנץ שטיל, ווי אַן איבערגעשראָקענער.

— אַווי? אינטערעסאַנט! זעהר אינטערעסאַנט! א טשיקאַווע מעשה. מיין עהרענוואָרט, כי, כי, כי!

דער פּראָקוראָר האָט אַנגעהויבען שטעלען גרעסערע טריט און זיך דער־ווייטערען אין דער ריכטונג פון פֿליגל. דער בראָן איז איהם נאָכגעלאָפּען ווי א קליינער, שווארצער טייפל, און נאָטאשא האָט נאָך לאַנג נעהערט צווי־שען די בוימער זיין בעוואונדערענדען קוויטש און זיין עקלהאפטען „כי,כי,כי".

און אז זייערע טריט און זייערע שטימען זיינען אַבנעשטאַרבען און די שטילע בוימער האָבען זיך ווידער נענומען סוד'ען מיט דער דונקלער נאַכט, האָט נאָטאשא'ן ארומגעכאַפּט א פּאַניק. פון אלע זייטען איז שוין געקראָכען אויף איהר די לויערענדע געפּאַהר. די נאַכט האָט שוין נעהאלטען פּארשטעקט אונטער איהר שווארצען פּארדעק אונצעהליגע שונאים, א בעלאַגערענדע ער־מעע, וועלכע האָט ארומגערינגעלט דאָס שלאָם פון אלע זייטען און האָט זיך נענריים עס צו שטורמען. מיט פערמאַכטע אויגען איז זי אריין אין קאַריראָר, איז ווי א פערפאַלגטע ארויף די טרעפּ צו זיך און האָט זיך פּארשלאָסען אין איהר שלאָפצימער.

די נאַכט פון שרעק

לאַנג האָט נאָטאשא ניט נעקאָנט בלייבען ביי זיך אין צימער. די געפּאַהר איז נעוואקסען פּאר איהרע אויגען אין איהר נאַנצער שרעקליכער און דרא־הענד גרויזאמער נעשטאלט.

דער זוהן, דער אויסוואורף, האָט צופעלינ אויפגעדעקט פּאר איהר אלע זיינע קאַרטען... דעם פּסיכיאַטער האָט ער געבראכט מיט זיך ווי א תליון, וועלכער זאל פּאר איהם ארויפוואַרפען דעם שטריק אויפ'ן האלז פון אייגענעם פּאַטער. און ווער ווייסט, וואָס מען וועט דערנאָך מיט זיי ביידען טהאָן? קיין סיביר זי פּערשיקען אַדער סתם דערווערגען... אלעס איז צו ערוואַרטען... עס קאָן זיין נאָך היינט ביינאכט. דער אויסוואורף איז אויף אלעס פעהיג...

א ווינטעל האָט לייכט נעשאקלט די בוימער אונטער די פענסטער, און דער שטילער מורמלען פון די־צווייגען האָט זיך פערוואַנדעלט אין איהר איבער־געשראָקענער פאַנטאזיע אין א שטילען נערווים, אין די פאַרזיכטיגע טריט פון פיינד, וועלכע האָבען זיך נע'נגב'עט, געקראָכען פון אלע זייטען פון פינסטערע נאַכט־שוים און זיינען שוין נעווען גרייט ארויפצושפרינגען אין פענסטער, זי כאַפּען ביים גאַרגל און דערווערגען.

נע צייהן.

— לאווקא! כי, כי, כי... דיין אייגענעם פאטער? — האט איהם אי־ בערגעפרעגט פאן אטא מיט זיין פערגענגיגענדען קוויטש.

— די אינטערעסען פון דער מלוכה און פון געזעץ שטעהען ביי מיר הע־ כער פון אלעם! — האט געזאגט די הילצערנע שטימע פון פראקוראר, און האט אבגעהילכט אין דער נאכט און אין דער שוועסטער׳ס אויפגעשוידערטער נשמה ווי דאם זעגען פון א זעג איבער איהר אייגען לייב.

— לאווקא! כי, כי, כי... איהר וועט געהן ווייט, יונגערמאן... זעהר ווייט, כי, כי, כי.

דער סארקאסטישער טאן פון קאמפלימענט איז ווייזט אוים ניט געפעה־ לען געווארען דעם פראקוראר. א וויילע זיינען זיי געגאנגען שטום.

— איהר האט דאך מיט איהם געריידט? זעהט איהר דען ניט, אז ער איז צודרעהט? ניט ביי די געראנקען?

— זעהען זעה איך עס נאך ניט, כי, כי, כי... עס קען אבער זיין, אז איהר, אלם זיין זוהן, זענט נעהענטער צו איהם און זעהט עס בעסער פון מיר, דעם פסיכיאטר, כי, כי, כי.

— רעדט מיט איהם נאך א פאאר מאל וועט איהר זעהן! — האט גע־ זאגט דער פראקוראר מיט פערדרום און געקרייגקטען ערגער.

— מיר וועלען זעהען... כי, כי, כי, מיר וועלען פרובירען... איבריגענס, אזא בריף, כי, כי, כי... איין מאן אנטקעגען גאנץ פעטערבורג, אנטקעגען גאנץ רוסלאנד! כי, כי, כי. דאם איז קוראזש אדער וואהנזין. איינס פון די ביידע. כי, כי, כי. מאלאדיץ, גענראל! א קארפוס א פערד און אין שלאכט!... זאגט נאר מיר — האט פלוצים שוין ערנסט א שפרונג געטהאן אין זיין געשפרעך דער פסיכיאטר — בעזיצט איהר ניט זיינע שריפטען... א מין טאגע־בוך אדער עהנליכע פאפיערען? פון זיי קען מען זיך בעסער איבערצייגען, איהר פאר־ שטעהט? כי, כי, כי, איהר גיט עס נאר מיר און מיר וועלען עס שוין עקזא־ מענירען, כי, כי, כי.

און ניט־געבענדיג דעם פראקוראר קיין צייט צו ענטפערען, האט דער פוקס געטהאן א נייעם שפרונג און האט ווידער געפרעגט נאנץ ערנסט:

— זאגט נאר מיר, מאן שער אמי, פון וועלכער גובערניע זענט איהר דוא־ ריאנעס?

זיי זיינען שוין געשטאנען נאנץ נאהענט פאר דער וואראנדע און זייערע צוויי דונקעלע געשטאלטען האבען זיך אויסגעטיילט פון דער דונקעלער נאכט ווי צוויי שווארצע פלעקען — א גרויסער און א קליינער. ביז דער פראקוראר האט געענטפערט זיינען פאראיבער עטליכע מינוטען. אזוי ווי ער וואלט גע־ טראכט אויף דעם ענטפער.

— אנטקעגען וואס פרעגט איהר דאס?

— אנטקעגען וואס? אנטקעגען גאר ניט. גלאט אזוי, כי, כי... אוים נייגעריגקייט און מעהר גאר נישט. איך פערזיכער אייך, מיין יונגער פרייגד, כי, כי, כי. וואס פאר אן אינטערעס האב איך?

— מיר זיינען קוריעלנדער דוואריאנעס — האט געענטפערט דער פרא־ קוראר צווישען די צייהן, און האט זיך געלאזט געהן ווייטער.

— ווייסטו, פֿאַפּאַשאַ, צוליעב וואָס זיי זיינען געקומען אהער,
— געווים וויים איך.

נאָטאַשאַ האָט איהם אָבער דאָך מיט שנעלע געהאַקטע דרייד דערצעהלט אלעס וואָס זי האָט געהערט אויף דער ווערענדע.

א בייזער פלאָם האָט זיך אָנגעצונדען אין זיינע אויגען, דער פלאָם פון א מאן וואָס לאָדעט זיין ביקס און גרייט זיך צום אָנפאל. ער איז אָבער גלייבען רוהיג און האָט זיך אויסגעלאכט פון איהר נארישען שרעק.

פון דעסטוועגען האָט ער געמוזט געהן שלאפען מיט איהר אין איהר צימער.

אויף די טרעפּ האָט ער זי גענומען אויף די הענד ווי אמאל, וועז ער איז געווען יונג און זי א קינד און האָט זי אַרויפגעטראָגען ווי א יונגער און טאפּפערער קריגער. די גלאדענע רעוואלווערען האָבען געקוקט אויף איהר פון טיש ווי א צופרידענע און שטארקע וואָך. דער שרעק האָט פערלאָזען איהר נשמה און נאָטאַשא איז איינגעשלאפען.

די ערוואכונג

וועז נאָטאַשא איז אַראָבגעשפּרונגען פון בעט און בריט געפענט די פענסטער, איז דער פּאַרק שוין געשטאנען אין העלען ליכט פון א שפּעטער מאָרגענשטונדע. א רעגען האָט ביינאכט אויסגעוואשען און דערפרישט די בוימער און דעם גרינעם טעפיך צווישען זיי און זיינע טראָפּען האָבען זיך נאָך גלעזיכטען אין זונשיין אויף די בלעטער און אויפ'ן גראז ווי צושיטע דימענטען.

די דא און דארט בליאסקענדע וואסער־טראפּען און די אַרום זיי פלאַטערענדע זונענשטראהלען, האָבען בעלויכטען דעם אלטען פּאַרק מיט דעם צנועה־דיגען חן און זיסען שמייכעל פון א שהנעם מיידעלשען טרוים...

און אין געגענווארט פון דעם שמייכלענדען מאָרגען און דעם פּאַרק'ס דופטענדע פרישקייט איז די איבערלעבטע נאכט צורונען געוואָרען ווי א בייזער חלום.

דער גענעראל איז שוין ניט געווען אין צימער די רעוואלווערען זיינען אבער נאָך גלעגען אויף זייער אָרט און האָבען געוואונקען צו נאָטאַשאַן ווי מרייע דיענער און בעשיצער. נאָטאַשא האָט זיך אָבער אבגעווענדט פון זייערע קאלטע שטאהלענע בליקען. זי האָט זיך פערשהמט פאר איהר פּחד און פאר די אומגעלומפּערטע גדאנקען איבער איהר אייגענעם ברודער — א מענש איז ער דאָך, און ניט קיין בלוטדורשטיגע חיה!

פון דער ווערענדע האָט זיך געטראָגען א קיצלענדער ריח פון שטארקען קאפע און די קוויטשענדע שטימע פון דעם לייב־ארצט.

נאָטאַשא האָט זיך ארויסגעבויגען פון פענסטער און זיך איינגעהערט:

— איך לויב! דאָס איז קוראָזש, צום טיוול... נעהמען און אנשרייבען אזא בריף... ביי דער איצטיגער שטימונג פון אונזערע ספערען אנטקעגען אידען... גרויסער, זעהר גרויסער קוראָזש, כי־כי־כי...

געיאגט פון אן אונבעגרייפליכען שרעק איז זי ארונטערגעלאפען צוריק די טרעפ און האט אנגעקלאפט צום פאטער.

דער ענגעראל האט זיך אויך געהאט פערשלאסען און האט לאנג ניט געענטפערט.

— עפען, פאפא! דאס בין איך, נאטאשא! — האט זי זיך געמומעט רייסען זיין טהיר, א ציטערענדע און מיט קלאפענדע צייהן. און וואס מעהר זי איז געשטאנען פאר דער טהיר אלץ גרעסער איז געוואקסען איהר שרעק און שטארקער דער שוידערענדער ציטער פון איהר גאנצען אונבעהאלפענעם קלייניעם קערפער.

דער פאטער האט איהר געעפענט אין נאכט־העמד.

— צינד אן ליכט, פאפא! — האט איהם בעפוילען די טאכטער. און ער האט ניט געפרעגט וואס איז מיט איהר, וואס אזוינס האט זי אזוי שפעט צו איהם געבראכט.

איהר ציטערענדע שטימע האט איהם אנגעשטעקט מיט דעמזעלבען שטורמען פחד. לאנג האט ער געזוכט שוועבעלעך. זיינע הענט האבען געציטערט און איהם ניט געדיענט.

ערשט אז ער האט אנגעצונדען א ליכט און דערזעהן איהר בלייכען פנים, איהר קלייניעם אויפציטערענדען קערפער, האט ער זי געפרעגט וואס מיט איהר איז.

— לאמיר אנטלויפען פון דאנען, פאפאשא! מיר זיינען אין געפאהר. די אויסוואורפען זיינען אויף אלעם פעהיג.

נאטאשא'ס גרעאנקען זיינען געשטאנען פאר דעמזעלבען אבגרונד, צו וועלכען עם האבען איהם געבראכט זיינע אייגענע. ביידענ'ס נשמות זיינען געווען אין פלען פון איין טויט־שרעק...

און ניט ענטפערענדיג קיין וואָרט האט ער זיך געמומען שנעל אנטהאן. מיט פיבערהאפטע ציטערענדע הענט, אזוי ווי דער שלאס וואלט געשטאנען אין פלאמען, אדער וואלט שוין געווען ארומגערינגעלט פון שונא.

אז ער האט אבער ארויפגעצויגען אויף זיך די שטיוועל, האט איהם דער קלאנג פון זיינע שפראכען געבראכט צו זיך און האט איהם געגעבען מוטה. ער האט מאמענטאן פערטריבען דעם אבערגלויבישען נאריישען שרעק און אויפגעווקט אין דער ברוסט דעם אלטען סאלדאט, וועלכער האט אויף זיין לעבען שוין ניט איין מאל זיך בעגעגענט מיט דער געפאהר און האט געקאנט איהר מוטהיג קוקען אין פנים אריין און טראצען...

זיינע בעוועגונגען זיינען געוואכען איינגעהאלטען און רוהיגער און אז ער האט ארומגענאכטעלט די רייט־הויזען מיט דעם לעדערנעם פאסעק, האט ער זיך געפיהלט שוין גאנץ בערוהיגט. רוהיג האט ער אנגעהויבען ארפּנעהמען די רעוואלווערען פון דער וואנד, דרעהען די באראבאנען און קומען צי זיי זיינען געלאדען.

נאטאשא האט עם אלעם פערפאלגט מיט בעוואונדערונג.

צו וואס איז דאס, פאפאשא?

— צו וואס? גערשעלמאן איז קיין מאל ניט געלאפען פון א געפאהר — האט דער ענגעראל קאלטבלוטיג געענטפערט.

דער לעצטער בעזוך אין שטעדטל

דער לייב־אַרצט מיט'ן פּראָקוראָר און מיט דער אָנפּאָהרענדער פּאָליציי האָבען נאָך אַמאָל אויסגענראָבען דעם הרוג, איהם ווידער עקזאַמענירט און געפּאָרשט. אין אָט דער אַרבייט איז זיי אַוועק דער טאָג אויפ'ן דאָרף. דער טאָג איז געווען אַ הייסער און דער פּאַרק מיט'ן שלאָס זיינען געשטאַנען ווי פּער'חלש'טע פון היץ און אויך דער גענעראַל האָט זיך קיין אָרט ניט געפונען פון היץ און פון די פּלאָגענדע געדאַנקען און געפיהלען... ער האָט געפּרואווט שרייבען אַ שטונדע. ער האָט די לעצטע צייט זיך גענומען שרייבען עפּעס אַ ווערק אָדער אַ פּערטיידיגונגס־רעדע געגען דעם בלוט־בלוטל. ער איז אָבער באַלד מיעד געוואָרען, האָט זיך צוגעלעגט, אָבער ניט אויף לאַנג, איז באַלד ווידער אויפגעשטאַנען פון זיין דיוואַן און איז אַוועק מיט אַ הינטערשטען טיהרעל אין פּאַרק און מיט אַן אומוועג אין שטעדטעל אַריין, האָט בעזוכט בעריל'ס אכסניא, האָט גערעדט מיט דער אָלטער און אונגליקליכער שרה און מיט'ן רויטען משרת, זיי געטרייסט און פערזיכערט, ווי אַ בעל־חוב וואָס קען ניט צאָהלען זיינע חובות, אז עס וועט זיך אויסלאָזען גאָרניט. באַלד זיינען אַהין זיך צוזאַמענגעלאָפען די וויבער און די קרובים פון די אַרעסטירטע. מען האָט זיך גענומען וויינען איבער איהם, פאָלען צו די פים און בעטען ביי איהם שוין. ער האָט יערען געפּרואווט בערוהיגען, צוואָגען און איז אַרויס פון דאָרט ווי פון אַ גיהנום. די וויבער האָבען איהם אָבער נאָכגעיאָגט מיט אַ געווייז איבערן מאַרק און ווי אַ פערפּאָלגטער איז ער אַריין אין „אופּראַווע" און האָט זיך געבעטען, אז מען זאָל צוטרייבען די וויבער מיט די קרובים אין האָט וויידער צוגעזאָגט מיט שבועות, אז ער וועט אָלעס טהאָן, יערען שיצען.

דער אידישער „סטאַראָסטא" איז אויך געווען צוויישען די אַרעסטירטע קרבנות און איז געזעסען אין טורמע. ער האָט געהייסען זיך ברענגען די חשוב־סטע בעלי־בתים, וועלכע זיינען שוין אלייו געלאָפען פון אָלע זייטען. אויף דער אסיפה האָט ער געפּאָרשט, אויסגעפרעגט אָלע איינצעלהייטען פונקט ווי זיין זוהן דער פּראָקוראָר האָט עס געטהאָן אויפ'ן דאָרף, און האָט אָלעס ארויפגענומען אויפ'ן פּאַפּיער. די געשיכטע האָט צוגענומען ביי איהם כמעט דעם גאַנצען טאָג. דאָס גאַנצע שטעדטעל איז שוין געשטאַנען אַרום דער אופּראַווע. אז ער האָט געענדיגט, האָט ער געבעטען אז אַ פּאָר בעלי־בתים זאָלען איהם אָבפיהרען אַהיים, אַזוי ווי ער וואָלט מורא געהאָט פאַר'ן עולם וואָס איז געשטאַנען איז דרויסען און פאַר'ן געווייז פון די וויבער.

נאָטאַשא האָט ניט געוואוסט וואו דער פּאָטער איז פערשוואונדען און איז געוואָרען אונרוהיג. זי האָט איהם געזוכט אין פּאַרק, איבער'ן גאַנצען שלאָס. בייזע פּאַרגעפיהלען האָבען זיך געמומען ווי שלאַנגען זויגען איהר האַרץ און עס קלעמען. זי איז אַוועק איהם זוכען אין גראָלני, און אז זי האָט איהם דאָרט ניט געטראָפען, איז זי אַוועק צו פּאַן באַך'ן, וועלבער האָט געהאט זיין וואוינונג אין אַ וויי טען וויינקעל פון פּאַרק וואו עם האָבען זיך שוין אַנ־געהויבען די פעלדער מיט אַ פולווראָק, און האָט איהם אין ערגעין ניט גע־קאָנט געפינען.

אז ער איז אין שטעדטעל, איז איהר אויף די גראָנקען ניט געקומען.

— דעם קוראוש וועל איך האבען אויך אין געריכט — האט איהם רוהיג געענטפערט דער געגנערל — די מיטעראלטערליכע לעגענדע איז שוין לאנג צוקלאפט.

— שארמאנט! שארמאנט, מאן שער אמי! כי־כי־כי.

— און דו, פראפעסאר, מאן פון דער וויסענשאפט, גלויבסטו אויך אין דער נארישער לעגענדע? מילא ער, דער „פראכוואסט"... פערשטעה איך... ער דארף מאכען א קאריערע, ווערען מיניסטער...

— ער וועט ווערען... ער וועט ווערען... אונבעדינגט... א גרויסער שטאטסמאן... כי־כי־כי... — האט זיך געפרואווט אויסצרעהען דאם פיקסל פון אן ענטפער אויף דער פראגע.

— דו גלויבסט אויך? ענטפער מיר! — האט פערלאנגט דער גענעראל שוין מיט א בעפעהלענדען בייזען טאן.

— גלויבען? גלויבען?... הע... הע... — האט אנגעהויבען צו שטאמלען דער פראפעסאר אזוי האט זיך באלד ארויסגעדרעהט מיט זיין ציניש געלעכטער:

— ווארום ניט גלויבען? וואס ארט מיך אז איך גלויב? גלויבען, מיין פריינד, מאכט זעלביג, כי, כי, כי.

נאטאשא האט שוין געהערט דאם ריטשען פון פאטער, א ריטשען פון א צורייצטען לייב, און אהן ווערטער. אין דער אלעע האט זיך בעוויזען די מוטער, געפיהרט אונטערען ארעם פון פראקוראר. אין זונשיין האט דער בריליאנטענער צלם אויף זיין שטאלצער און אויסגעסטארטשעטער ברוסט און די גאלדענע קנעפ פון זיין וויצמונדיר געבליאסקעט מיט דעמזעלבען בייזען שטאלץ ווי זיינע אויגען אויפ'ן פערגליווערטען פנים. א בעלידיגטער שטאלץ האט זיך אויך אויסגעצויגען אויפ'ן רויטען פנים פון דער פעטער נגנעראלשע.

— עדוארד קארלאוויטש! קומט, עס איז שפעט! — האט איהם אבגערופען דער פראקוראר. ער און די מוטער האבען ניט אויפגעהויבען די אויגען צו דער ווראנדע. דער לייבארצט האט איבערגעריסען זיין כי־כי־כי, און האט זיך צו זיי א ווארף געטהאן.

— עי, דו, דייטשוק... קום ארויין צו מיר שפעטער... מיר ווילען זיך דורכשמועסען. איך ווילל דיר ווייזען, אלטער פוקס, ווער עס איז משוגע, איך צי דו — האט איהם נאכגעשריען דער גענעראל.

נאטאשא איז פערציטערט געווארען. אלע דריי זיינען א ווייל געשטאנען ווי פערגליווערטע און האבען זיך דערנאך ענומען שנעל דערווייטערען ווי פערפאלגטע און פערראטענע.

אז זייערע טריט האבען נאך גהילכט צווישען די טאפאליעס, האט דער אלטער סאלדאט זיי נאכגעשיקט א הויכע און עקעלהאפטע קללה... א קללה פון א רוסישען סאלדאט...

נאטאשא איז אבגעשפרונגען פון פענסטער און האט פערדעקט דעם פנים פון שאנדע, פונקט אזוי ווי א בייטש וואלט איהם אויסגעשמיסען.

אַליין מיט די אייגענע הענט זי צו הענגען. דער כעס האָט אין איהם געוואָלטן דערפאַר וואָס זי האָט דער־הרג'עט דעם צאר און דערפאַר וואָס זי האָט בעהאַלטן אַלע וויכטיגע פּאַפּיערן און ער געפינט גאָרנישט, ניט די צוואה פון משוגע'נעם אַלטן און ניט קיין אַנדערע פּאַפּיערן, וועלכע וואָלטן געקענט בעווייזן דעם פּסיכיאַטאָר פּאָן אָטאָ, אַז דער „אַלטער כריין" איז וואָהנזיניג.

באַלד אָבער האָט ער דערהערט אויף דער וואַראַנדאָ דעם פּאָטער'ס בייזע שטימע, וועלכע האָט געשריען אויפֿן לאָקיי, אויפֿן זעלבען לאָקיי, דורך וועל־כען ער האָט איהם שפּיאַנירט. מיט ציטערענדע הענט האָט דער פּראָקוראָר שנעל פערמאַכט די שופֿלאָדען פון פּאָטער'ס שרייבטיש, האָט געכאַפּט א פערצוויפּעלטען און שנעלען קוק אויף דער גרויסער אייזערנער שאָפע, וואָס איז געשטאַנען אין ווינקעל צווישען דער טהיר און דעם וועגציאַנישען פענ־סטער, צו וועלכער ער האָט געוזוכט א שליסעל און האָט ניט געקאָנט געפינען. ווי א זאַסטאַמפּעטער גנב איז ער דורך דעם זעלבען פענסטער דורכגעשפּרונגען אין פּאַרק אַרײַן און איז מיט א זייטיגער סטעזשקע אַוועק צוריק אין דאָרף צום וואַלאָסט, וואו עס האָבען אויף איהם געוואַרט די אונטערזוכונגס־קאָמיסיע מיט דעם לייב־מעריק פּאָן אָטאָ.

געקומען איז דער אַלטער מאָן פון שטערטעל אַן ערשעפּטער. אַן אויסגע־לאָשענער און צו אַלעם אויף דער וועלט שוין א גלייכגילטיגער.

א קערפּערליבע מיערקייט און א שווערע גיסטיגע אָפּאָטיע האָבען איהם צוגעקאָוועט צום טיפען שאָקעל־שטוהל אויף דער וואַראַנדע, און אזוי איז ער לאַנג געזעסען בעוועגלאָז, אהן געדאַנקען, אָבער שוין אהן ליידען, איז דער צייט וועז נאָטאָשא איז נאָך אלין ארומגעלאָפען איבער די ווייטע ווינקלען פון גרויסען מאַיאָנטק און האָט איהם געזוכט מיט שווערע און נאָגענדע פּאַרגע־פיהלען.

אויך דער פּאַרק און די בוימער זיינען געשטאַנען שטומע און בעוועגלאָזע אונטער דער לאָסט פון הייסען זומער־טאג. ווי אין א טיפען פער'חלש'טען שלאָף האָבען זיך לייכט געוויעגט דא און און דאָרט פוינקלען אויף די צוויגען. נאָר די שמעטערלינגען זיינען ארומגעפלויגען און געפלאַטערט צווישען די קום־טעם, קאָקעטירענדיג אין די זונען־שטראַהלען מיט'ן פיעל־פּאַרביגען בליאָסק פון זייערע פליגעל און היישעריקען האָבען געגריצט און געזונגען אין גראָז זייער מאָנאָטאָנעס און אונערמיעדליכעם ליעד.

די זון האָט אַנגעהויבען איבערצוגעהן אין מעריב זייט און באַלד האָבען איהרע משופּע'דיגע שטראַהלען שוין געוואַרפען אויף'ן פּאַרק און אויף'ן שלאָם דעם מעלאַנכאָליישען גלאַנץ פון א געענדיגטען טאג, פון א צאַנקענדען און אויס־געהענדען לעבען...

איינגעוויעגט פון שטילען פּאַרק, האָבען זיך דעם ענערגיס מיעדע און אויסגעלאָשענע אויגען פערמאַכט, און ער איז איינגעשלאָפען אין שטוהל.

געשלאָפען איז ער אָבער ניט לאַנג. ער האָט באַלד דערפיהלט אויף זיך א פּאָאר שארפע בליקען, און ער האָט זיך אויפגעכאָפּט ווי אַן איבערגעשראָקענער.

פּאר איהם איז געשטאַנען נאָטאָשא און האָט געקוקט אויף איהם מיט טרויעריגע און פּאַרוואָרפּספּולע אויגען. און דער בליק איז איהם מיט אמאל פּאַרגעקומען אזוי טיף און ניי אין איהר. אז ער איז אויפגעשפּרונגען.

אז דער ענגעראל און נאטאשא זיינען ביידע אוועק פון שלאָס, האָט אן איבערגעקופּטער לאקעי געמעלדעט דערפון דעם פּראָקוראָר. ער האָט אוועק־געוואָרפען די אויספּארשונג אין וואלאסט און איז האסטיג געקומען צוריק אין שלאָס, איז אריין צום פּאטער אין קאבינעט אריין, האָט געעפענט אלע שופלאדען פון טיש און האָט ענגומען וואַרפען דעם פּאטער׳ס פּאפּיערען און זוכען. געזוכט האָט ער א טאגעבוך, א צואה אדער עהנליכע דאקומענטען, וועלכע וואלטען געקאנט קאמפּראָמענטירען זיין פערשטאנד. פערפאלגט האָט ער דערמיט צוויי זאכען. דער פּאטער האָט פערזעצט זיין הויז אין פּעטער־בורג, זיינע אנדערע גיטער און האָט מיט׳ן געלד געקויפט נאטאשאן׳ן דעם פּוי־לישען מאיאנטעק. אלס יורש האָט ער זיך געפיהלט בערויבט און האָט ענ־וואלט עס בעקומפּענסירען. דער אינציגער וועג דערצו איז געווען איהם צו מאכען פאר משוגע, איהם פערשפּארען אין משוגעים־הויז און גרינדען איבער איהם אן אפּיעקע.

ווייטער האָט דער בריף צום צאר קאמפּראָמיטירט זיין פאמיליע פון עכט־רוסישען שטאנד און דאָס האָט געדראָהט צו רואינירען זיין קאריערע.

איבריגענס האָט איהם די געשיכטע איצט געפרעהט. איצט, אז ער איז אויפגעטראטען געגען דעם בלוט־בלבול, איז דעם אינקווויזיטאר געווען לייכטער צו פערווירקליכען זיין פלאן. דער פּסיכיאטאר פאן אטא וועט איהם שוין העלפען... דער הונד האָט שוין פערשטאנען דעם וואונק און וועט שוין טהאן וואָס מען דארף און וואָס מען וויל... פון פּאטער׳ס זעלענטראגעדיע האָט דער פּראָקוראָר קיין אהנונג ניט געהאט. צוערשט האָט דעם קאריערסט ג־פעהלט אויגען פאר אזעלכע זאכען, אוז וועז אימעצער ענטדעקט איהם, וואלט ער עס אויך ניט געגלויבט.

זיין פּאטער א איד? צו אומגעלומפּערט׳און אונשעגליך וואלט געווען אזא נעראנק, אז ער זאל א מינוט אין איהם גלויבען, איהם קענען נעהמען אויפ׳ן גראנק. זיין פּאטער׳ס געגנערשאפט צום בלוט־בלבול איז געווען ביי איהם נאר אן ארט ליבעראליזם, א פערבעכערישער פרייזין. ער האָט איהם בענעגענט ביי פיעלע מילימעריש פּערזאנען און הויבע בעאמטע אין רוסלאנד און די האבען איהם תמיד עמפּערט.

בכלל האָט ער די מיינונגס־פערשידענהייטען צווישען איהם און זיין פא־טער, וועלכע האבען זיך אנגעהויבען שוין צוריק מיט יאהרען און האבען זיי שוין פון לאנג צוטיילט מיט׳ן אבגרונד, וועלכער איז געוואקסען אלץ ברייטער און ברייטער, אָט דעם רעוואלוציאנערען פרייזין פון פּאטער, האָט ער צוגע־שריבען נאטאשא׳ס אייגפלום. דאָס האָט זי, די רעוואלוציאנערקע, כסדר ג־בונטעוועט אנטקעגען איהם, פערפאלגט דערביי איהרע אייגענע ענאיסטישע אינטערעסען... אָט האָט זי זיין גאנץ פערמעגען אויסגענארט פאר זיך אליין... זי וועט עס נאך פערווענדען פאר רעוואלוציאנערע צוועקען, מאכען באמבעם און הרג׳ענען דעם צאר...

און אין דעם פּראָקוראָר׳ס גרויזאמער און קראנקער פאנטאזיע איז שוין דער צאר געלעגען צוריסען פון איהרע באמבעם...

„קיין סיביר דארף מען זי פערשיקען" — האָט זיך געטראכט דער אינ־קווויזיטאר, וואַרפענדיג די פּאפּיערען. אין דעם מאמענט איז ער געווען גרייט

איוואן זיך געזומען צלמ'ען, קלייבען די פערשוועכטע און הייליגע זאכען אוו זיי קושען.

— אה, וואס פאר א זינד !... ווי קען מען, באַרישניא ? — האט ער זיך געווענדעט צו נאטאשא'ן — הייליגער יעזוס... זיי מיר מוחל, צאריצא ניעבעם־נאיא ! (די מלכה פון הימעל) — האט אזוי ווי פון וועהטאג געקרעכצט דער פרומער לאקיי און האט זיך צוכליפעט.

— וואן ! וואן ! — האט געשריען אויף איהם דער ענגראל א בלויער פון כעס און אויפרעגונג.

— ווי איהר ווילט, בארין ! איך קען געהן... אבער א זינד איז דאס... אה, א גרויסע זינד.

און א געבויגענער אונטער דער לאסט פון דער גרויסער זינד איז ער אנטלאפען אין די פאקאיעס.

און נאטאשא האט די גאנצע סצענע צוגעקוקט א שטומע און בעוועגלא־זע, מיט אן אומהיימליכען בייזען פלאם אין איהרע צוויי שוואַרצע אידישע אויגען...

און אז דער לאקיי איז אוועקגעגאנגען האט זי זיך שטום, אהן א באמער־קונג אויסגעדרעהט צום פאטער מיט די פלייצעס, איז קאלטבלוטיג ארונטער־געגאנגען די ווראַנדע, האט זיך ארונטערגעלאזט אויף א מארמאַרענער באנק אין געדיכטען שאטען פון א צוויייגרייכען קאשטאנען־בוים און האט זיך רוהיג פערטיעפט אין איהר בוך...

איהר שטומעס און רוהיגען בענעהמען איז פארגעקומען דעם פאטער נאך דראהענדער און האט איהם נאך מעהר געשראקען... ער האט געזומען שפאנען הין און צוריק איבער דער ווראַנדע, האט אבער לאנג ניט געקאנט קומען צו זיך און בעהערשען זיין אונרוה און זיין אויפרעגונג און איז באלד ווידער אוים־געוואקסען פאר נאטאשא'ן.

— וואס פאר א בוך לעזטו עס ? — האט ער זי געפרעגט שטרענג.

— דעם תלמוד אין פראַנצויזישער איבערזעצונג — האט איהם רוהיג ge־ענטפערט די טאכטער, און ווידער אויף איהם אויפגעהויבען דיזעלבע געהיימ־ניספולע און זוכענדע בליקען, וועלכע האבען איהם פריהער אויפגעווועקט פון שלאף.

דער פאטער האט דעם פרעמדען קוק פון דער טאכטער ניט אויסגעהאל־טען און האט ארונטערגעלאזט זיינע אויגען.

א שוידער פון א געכאפטען גנב איז דורכגעלאפען איבער זיין קערפער.

— האט זי זיך בעליידיגט פאר די פערשוועכטע צלמים ? — האט זיך ge־פרעגט דער געגנראל, מיט א געפיהל פון א פיינליכער חרטה. — איך היים דיר ניט לייענען זייער תלמוד ! הערסט ? — האט ער זיך פלוצים אויף איהר צור־שריען נאך א לאנגער און שווערער פויזע. ער איז געווען זיכער, אז איצט גלויבט זי שוין אויך אין בלוט־בלבול און זוכט זיינע שפורען אין תלמוד.

איהרע דינע לידען זיינען געווען צוזאמענגעדריקט אין א בייזען אויס־דריק, וועלכער האָט איהר פנים געגעבען דעמזעלבען אונפערגעסלעכען אויס־דריק, וועלכען ער האָט געזוכט ביי איהר ברודער, וועז ער איז ביינאכט געזע־סען אונטער'ן גרינעם אבאזשור אויף דער ווראנדע און האָט מיט געשלאָסענע צייהן געשריבען דעם בלוט־בלבול, די מסירה אויפ'ן אידישען פאלק.

און אין דעם נייעם און גרויזאמען אויסדרוק פון דער טאכטער'ס פנים האָט זיך אזוי ווי מיט אמאל איבערגעריסען די לעצטע לעבענס האפנונג, זיין לעצ־טער טרייסט. דעם אלטען מאן האָט זיך אויסגעדאכט, אז דער שארפער בליק פון די צוויי שווארצע אויגען האָבען דורכגעדרונגען זיין נשמה, און האָבען דאָרט דערזעהן זיין לעבענס־סוד. א פאנישער שרעק האָט פערכאפט די נשמה און האָט אנגעהויבען צו ווארפען זיין קראנק הארץ.

א וויילע איז ער געשטאנען פאר זיין אייגענער טאכטער ווי א צוטומעל־טער פערברעכער. באלד האָט ער אבער בעמערקט אויף זיך זיין ענגעראלסקען פאראנעם מונדיר מיט די צלמים, מיט וועלכען ער איז אין שטעדטעל געגאנגען. און אזוי ווי דער מונדיר און די צלמים וואלטען געווען דער סימבאל פון זיין פארברעכען, האָט ער זיך מיט ציטערענרע הענד געכאפט אבצושפיעלען די צלמים און האָט ניט געקענט.

די פארשוועכטע צלמים

— אייואן! אייואן! — האָט ער א רוף געטהאן דעם לאקיי.

און זיין רוף האָט זיך אבגערופען אונטער דער ווראנדע און אין פארק מיט אזא פערצווייפעלטען קלאנג, אזוי ווי ער וואלט זיך געפונען אין דער גרעסטער געפאהר.

אייואן איז האסטיג געקומען צו לויפען אויף'ן פערצווייפעלטען רוף פון זיין האר.

— נעהם אראָב אָט די גאנצע טשעפוכא! — האָט ער שטרענג בעפויעלען דעם דיענער, אנווייזענדיג אויף זיין בורסט.

— באריו! גאָט איז מיט אייך... דאָס זיינען הייליגע צלמים... דעם צאר'ס גנאד — האָט געוואגט צו בעמערקען דערזעלבער לאקיי ניט וועניגער איבערגעשראקען פון דער גאטעסלעסטערענדער בעמערקונג פון זיין האר ווי פון די קלעפ איבער'ן קאפ מיט'ן שטיוועל אין דעם פריהמארגען, וועז עם האָט זיך איהם אויסגעווייזען, אז דער אלטער גענעראל איז פון זינען ארָאב.

— וואס? אה, דו כאם! — האָט א ברום געטהאן דער גענעראל ווי א פערוואונדעטער לייב און האָט איז וויילדען וואוטה אבגעריסען פון זיך די צלמים מיט די מעדאלען, א שטיק נאה א שטיק און געגומען זיי שליידערען דעם לאקיי אין פנים אריין.

— נא טעביא! נא טעביא! (נא דיר! נא דיר!)

א טויט־בלייכער און א פערלעצטער איז זיינע הייליגסטע געפיהלען, האָט

וועז אויסגעשמירט אין איהר טריפענדעם און נאָך וואַרעמעם בלוט.

ווי אַ רויטער גזלן איז ער געשטאַנען פּאַר איהר און האָט צו איהר אויסגעשטרעקט זיין האַריגע עשו־האַנד מיט'ן רויב אַלם אַ מתנה.

— זדראַווסטוואוי, שוועסטעריל! דאָס איז פּאַר דיר און פּאַר'ן פּאַפּאַשאַ צום וואַרעמעם — האָט געשטאַמלט סעריאָזשע און האָט געקרומט זיין קלויגנעם פּנים מיט אַ קרומען און אונרוהיגען שמייכעל.

נאָטאַשא האָט איהם לאַנג אָנגעקוקט, אַזוי ווי פּאַר איהר וואָלט געשטאַנען אַ שרעקליך געשטאַלט פון יענער וועלט.

— אָנטלויף, און דאָס באַלד! הערסט? אַז דער פּאַפּאַשאַ וועט דיך, מערדער, דערזעהן, וועט ער דיך דערשיסען! — האָט זי צו איהם געזאָגט מיט אַ פערכאָפּטען אטהעם.

סעריאָזשע האָט ארונטערגעלאָזט דעם קאָפּ ווי אַ פערברענער.

— שנעל, שנעל זאָלסטו פערשווינדען פון טאַטען'ס אויגען! הערסט? — האָט איהם געאייליט די שוועסטער, אַ ציטערענדע ווי פּאַר אַ געפּאַהר.

דער קאָדעט האָט זיך אויסגעדרעהט ווי אַ פערשטויסענער און איז פערשוואונדען אין פּאַרק. פון דאָרט האָבען זיך אָבער באַלד אָנגעהויבען צו טראָגען זיינע שיסעריין, איין הילכענדער שאָס נאָך'ן צווייטען, אין וועלכע ער האָט אויסגעגאָסען זיין בייזעם געמיטה. די ראָבען זיינען זיך צופלויגען פון דער שיסעריי אין אַ טויט־שרעק און האָבען זיך געמומען מחנות־וויז טראָגען אין בער'ן פּאַרק אין אַ פּאָניישען טומעל.

פּאַר נאָטאַשאַס אוגען איז אויסגעוואַקסען די פּאַר־אַ־יאָהריגע, אין פּאַרק דערשאָסענע אידענע, וועלכע האָט דאָן געקוקט אויף איהר מיט איהרע טויטע אָבער מיט'ן טויט־שרעק זיך לויכטענדע און ניט־אויסגעלאָשענע אויגען. דער איבערלעבטער גרויל האָט ווידער געקוקט אויף איהר פון פּאַרק, פון דעם אָרט, וואו די אידענע איז געלעגען 3 טאָג אונטער איהר שווארצען צודעק, און האָט זי איצט ווידער צוגעקאָווועט צו איהר אָרט, ווי אַ געשפּענסט פון יענער וועלט.

פון ווייטענס, צווישען די טאָפּאָליעס פון דער אלעע האָבען זיך אָנגעהויבען צו בעווייזען אידען און ווייבער אין פּאטשיילעס, זשעסטיקולירענדע און דראָהענדע.

אַ געמישטעם געפיהל פון שרעק און צוגלייך פון האָס האָט מיט אמאל אָבגעבריהט איהר האַרץ. זי איז שנעל ארויף די טרעפּ צו זיך אין ציממער אריין און האָט זיך דאָרט פערשלאָסען ווי פון פיינדליכע פערפאָלגער.

דער גלח

דעם געועראל'ס נעכטיגער בעזוך אין שטעדטעל האָט די אידען אויפ'סניי געגעבען מוטה און האָפענונגען. דער בעזוך האָט זיי נאָך אמאל בעוויזען, אז דער פּאָטער איז געגען דעם זוהן און מיט דעם שטעדטעל. די פּעדים פון סימפּאטיע און אונבעוואוסטער פערוואנדשאפט, וואָס האָבען פריהער פערבונדען דאָס שטעדטעל מיט'ן אלטען גאָטיישען שלאָס, זינט ער איז איבערגעגאַנגען אין די נייע הענט און זענען דערנאָך צוריסען געוואָרען דורך דעם אומגליק, האָבען נאָך'ן געועראל'ס נעכטיגען הארציגען וויזיט זיך צוריק צוזאַמענגעבונדען.

אן ארויסרופענדער און בייזער שמייכעל האָט זיך אָנגעצונדען אין איהרע פינקעלדיגע און נייגעריגע אויגען.

— זייט וועז האָסטו אָנגעהויבען קאָנטראָלירען מיין לעזע־שטאָף ? דו פלעגסט עס פריהער, וועז איך בין געווען יונגער קיין מאָל ניט טהאָן — האָט זי בעמערקט מיט א שמייכעל אויף די ליפּען.

— זייער תלמוד איז א טשעפּוכא ! זעהסטו, די ביבעל איז פּאַר אונז קריסטען אויך הייליג... אָבער דער תלמוד... — האָט כמעט געשטאָמעלט דער פּאָטער. אין נרעסטער פערלעגענהייט האָט ער זיך שנעל און מיליטעריש צו איהר אויסגעדרעהט און האָט זיך געלאָזט געהן אין פּאַרק אריין, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט אָנטלויפען פון דער טאָכטער און פון איהרע פרעמדע און פּאַר־שענדע בליקען און אונערוואַרטעטע פראגען, פון זיין גאנצען לעבענס־פּלאָנטער.

נאָטאשא האָט איהם נאָכגעקוקט און נאָכגעשריען :

— פון דעסטוועגען וואָלט דיר ניט קאָליע געמאָכט, אז דו זאָלסט זיין אָביסעל פּארזיכטיגער מיט דיינע לאָקייען. די געשיכטע וועט נאָך היינט פער־מסר'ט ווערען קיין פּעטערבורג.

דער פּאָטער האָט זיך שנעל אויסגערעהט, אַזוי ווי ער וואָלט געקראָגען א קויל אין רוקען אריין.

— וואָס ? מיינע דיענער שפּיאָנירען מיך נאָך... אין מיין אייגען הויז ?

— יא ! — האָט איהם שטרענג און בייז, כמעט מיט א נקמה טאָן, געענט־פערט נאָטאשא.

דער געגנער האָט זיך געלאָזט לויפען צוריק.

— ווי א הונד וועל איך איהם דערשיסען ! — האָט ווידער אין ווילדען וואוטה געשריען דער אלטער מאָן.

נאָטאשא איז אויפגעשפרונגען און האָט איהם פערשטעלט דעם וועג מיט איהר קליינעם און קינדישען קערפער, היפּנאָטיזירענדיג איהם אָבער מיט די אויגען ווי א בייזע ליבען־צוויטערין.

— דו וועסט אויפהערען, צי נייז ? גאָט מיינער ! פּאר וואָס קומט עס מיר ? — און זי האָט זיך געגומען פערצוויפּעלט ברעכען די הענד.

איהר פערצווייפעלטער וועה־געשריי האָט איהם צוריסען דאָס האַרץ. ער האָט געוואָלט זי ארומנעהמען און זי צודריקען צו זיין קראַנקער און פערמוטשע־טער ברוסט. דער געדאַנק אָבער, אז זי לייענט דעם תלמוד, אז איהרע אונ־רוהיגע אידישע אויגען, איהר מוח זוכען און טאָפּען עפּעס דאָרט אָן אין אָב־גרונד פון זיין לעבען ; דער שוידערענדער פּחד, אז עס קען זיין, אז זי וווייסט שוין אלעס אוז האָסט איהם שוין מיט א פּאָטאלאָגישען האָס ווי די גאנצע פּא־מילייע האָסט דעם זשיד. דער געדאַנק האָט פערקיהלט דאָס בלוט אין זיינע אָדערען, פער'חלוש'ט דאָס האַרץ און האָט איהם געמאָכט בעוועגלאָז.

סעריאָזשע קומט נאָך אמאָל

ביינאָכט איז געקומען פון מאָסקווע דער רויטער קאָדעט סעריאָזשע. וועז נאָטאשא איז אין דער פריה ארויסגעגאנגען צו טהעע אויף דער וועג־ראנדע, איז ער פּאַר איהר אויסגעוואקסען ווי א שטומער רויטער טייפעל פון תהום, מיט א יאגד־ביקס אין דער האנד. גאנץ פריה האָט ער שוין געהאלטען א פּריש־דערשאָסענע ווילדע קאטשקע ביי די פּיס און זיינע פינגער זיינען ג־

אמאל בלוי פון כעס און בעלײדיגונג. זיין גרויסער מעשענער צלם האָט א ציטער געטהאָן אויף זיין מעכטיגער ברוסט.

דאָס גערגלעז פון די אידען האָט זיך מיט אמאל איבערגעריסען. אייניגע זיינען אויפגעשפרונגען פון זייערע ערטער.

— אָה, אָה, גאנץ קהל ! — האָט ער א ריטשע געטהאָן מיט זיין הייזעריגער שטימע, ווי א געקוילעטער אָקס — פריהער קוילעט איהר, פיאווקעס, א קריסטליך קינד און דערנאָך זוכט איהר פראָטעקציעס ? דער צאָר אלײן וועט אייך אבער דא שויז ניט העלפען — האָט זיי געדראָהט דער כומר מיט א האריגען קולאק און טרייסלענדיג דערביי מיט זיין געדיכטער פערדישער גריווע.

— גאָט וועט ניט בעלײדיגען און א חזיר וועט ניט אויפעסען — האָט אויף איהם באלד אויסגעשאָסען דאָס רוסישע ווערטל א בחור מיט א בלויע פענסנע אויף זיין האָרבאָטער נאָז — דער ארעסטירטען שוחט'ס זוהן — אָן עקסטערניק און דער צווייטער משכיל פון שטעדטל נאָך'ן לעהרער פון דער תלמוד תורה.

די ווייבער מיט די אידען זענען פארציטערט געוואָרען פון בחור'ס ווערטער. דער גלח האָט אין דעם בלוט־בלבול געשפּיעלט די ערשטע פיעדל און איז געוואָרען די שרעק פאר'ן גאנצען שטעדטל. אויפגעציטערט האָט פון דער בעלײדיגונג אויך דער גלח אלײן.

— וואָס ? איך חזיר ? — האָט א ריטשע געטהאָן דער כומר ווי א בער.

— נו, זיינען דען די אידען ניט ווערטה וואָס עס קומט אויף זיי ? — האָט זיך אויפגעכאפט המן דער מעקלער ווי א בייזער ווינט — וואָס הערסטו, באָטיושקא, וואָס א לאפאצען וועט פלוידערען ! זדראָווסטוואָיטע, באָטיושקא ! — און דער מעקלער האָט זיך צו איהם צוגעזוקט און איהם דערלאנגט די האנד מעשה גוט־ברודערשאפט.

— פאשאל וואן, זשיד פארכאטע ! — האָט זיך אויף איהם צושריען דער גלח — ווער בין איך דיר ? א חבר, וואָס שטופסט מיר דיין זשידאווסקי פערפלוכטע לאפע ? וואָרט ! איך וועל אייך, זשידעס, ווייזען... קיין סיביר וועט איהר ביי מיר געהן !... — האָט געדראָהט דער הייזעריגער און בלוי־רויטער פון כעס און בעלײדיגונג גלח, האָט שטאלץ צוזאמענגענומען אויף דער ברוסט זיין גלח'שע קאפאטע, און איז אוועק אין פארק אריין.

דער עולם האָט איהם בעגלייט מיט שטומע און אנגסטליכע בליקען, נאָר דער עקסטערניק מיט דער פענסנע האָט געקוואלען פון זיין חכמה און פון המן'ס פערלענגהייט.

— א חשוב ביים כומר ! כא־כא־כא... — האָט הילכיג געלאכט דער משכיל און זיך געהאלטען ביי די זייטען.

דער עולם האָט זיך געמומען איהם מוסר'ן. המן דער מעקלער איז דערווייל געקומען צו זיך פון „קאנפיוז" און האָט אויך אנגעהויבען זיך פיינדליך צו רוקען אויף בחור און זיך מיט איהר זידלען.

באלד איז געקומען צוריק דער גלח אין דער בעגלייטונג פון דער גענעראלשע אלײן.

— איהר זעהט ? — האָט ער איהר אנגעוויזען מיט א פאטעטישער האנדבעוועגונג אויף דער מחנה אידען און ווייבער.

דער עולם האָט זיך א לאָז געטהאָן צוריק אין הויף אריין מיט זיינע פער־
ביטערטע הערצער, מיט זיין אייביגער נויט, און האָט זיך צוועצט אויף די מרא־
מאָרנע בענק, אייניגע מיט „פּראָשעניעם" אין די הענד און האָבען געווארט
אויף'ן געגנראל'ס ארויסגאַנג, ווי אין די ערשטע צייטען, וועו דער מאיאָנטק
איז איבערגעגאַנגען אין זיינע הענד. מיט דער אוידיענציע פלעגט זיך אָנהויי־
בען יערער טאָג פון זיין איינזאַמעם לעבען אין דעם שלאָס. די אוידיענציע
פלעגט אים געבען אַן אילוזיאָן פון מאכט און רייכטהום. ער פלעגט זי טעג־
ליך דורכפיהדען אין נאטאשא'ס בעגלייטונג מיט דער אָפיציעלער פאַמפע פון
א מיניסטער, וואָס ערשיינט פאר דעם אויף איהם וואַרטענדען עולם מיט
שטראָף און גנאָד אויף זיינע ליפּען.

די אילוזיאָן האָט דעם אלטען מאַן אָבער פערשאפט מעהר גייסטיגעם
פערגעניגען, מעהר פרייד ווי דעם מעכטיגסטען מיניסטער און הערשער, ווייל
ער האָט אויף זיינע ליפּען געהאט פאר די אָרימע אידען און פאר זייערער בי־
טערער נויט נאָר גנאָד און הילף.

אויך איצט, אז די נערגלענדע אידען אונטער זיינע פענסטער האָבען איהם
אויפגעוועקט פון זיין שפּעטען און מיעדען שלאָף, וועלכער פלעגט זיך ביי איהם
אָנהויבען ערשט מיט'ן זונען־אויפגאַנג, נאָר א שלאָפלאָזער, געפּלאָגטער נאכט.
און ער האָט דערזעהן פון פענסטער דעם לאַנגען בעל־עגלה, וועלכער האָט
איבער בעריל'ס אַרעסט ניט בעקומען דאָס געהאלט פאר די יתומים: משה'קע
דעם קצב, מיט די וויסע פלעקען אין זיין שווארצער באָרד, וועמעס ביקלער און
טעלעצעם פלעגען שטענדיג פערליפּען אין געגנראל'ס פעלדער און פערנומען
וועדען פון דער עקאָנאָמיע; המן דעם מעקלער און די אלע גוט־בעקאָנטע גע־
שטאלטען פון זיינע פריהעריגע אוידיענצען, האָט דער גענעראל זיך גענומען
שנעל אָנטהאָן, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאבט. אז די אידען זאלען ניט וועדען
אונגעדולדיג, זאלען זיך ניט צוגעהען און ער זאל ניט פערזאמען.

דער עולם האָט זיך אָבער ניט געאיילט. האָט זיך געמיטליך צוזעצט וועד
אויף די טרעפּ פון דער וועראנדע און וועד אויף'ן גראָז. איינער האָט דערצעהלט
דעם צווייטען זיין ביטער הארץ און זיין נויט. די פרויען פון די ארעסטירטע
האָבען געבראָכען די הענד, געקרעכצט, געוויינט און אויסגעהערט דעם בעל־
עגלה'ס טרייסט, אז דער גענעראל וועט אלעמען בעפרייען.

נאָר המן דער מעקלער איז זיך געשטאַנען פון וויטענס. אונטערגעשפּאַרט
אן א בוים, האָט ער גערויכערט א דין פּאַפּיראָסל נאָך א פּאַפּיראָסל און האָט
מיט פעראָכטונג געשפּיגען אן א זייט; געשפּיגען אויף די קרעכצען פון די בי־
טערע הערצער און אויף'ן בעל־עגלה'ס טרייסט, גלאָצענדיג אויף איהם מיט א
בייזער פרייד פון זיינע גרינע קעצישע אויגען.

פון דער צווייטער זייט פּארק, מיט דער סטעזשקע, וואָס האָט געפיהרט
אין דאָרף אריין, איז אָנגעקומען דער גלח. אז ער האָט דערזעהן פאר זיך די
אידען און אידענעס גערגלענדע און אין געמיטליכע און אונגעצוואונגענע פּאָ־
זעס, אזוי ווי זיי וואלטען געווען אויף'ן מארק אָדער אין שוהל און ניט פאר'ן
פּאלאץ פון א פּראָוואָסלאוונעם גענעראל־אדיוטאַנט, איז ער געבליבען שטעהן
אן איינגעגראָבענער. זיין רויטער און פערשוויצטער פנים איז גענוארען מיט

— אך! — האָט אויסגעשריען די געגנראָלשע, ווי אַ פערוואונדעטע, אַזוי ווי דעם פּאַטש פון בעל־עגלה וואָלט געקראָגען ניט פּעטרושא, נאָר זי אַליין.

דער גלח האָט אויך עפּעס געוואָלט אויסשרייען, האָט זיך אָבער פערכלינעט פון רציחה און האָט נאָר א ברום געטאָן, ווי א געקוילעטער.

אין דער אַלעע האָט זיך בעוויזען דער פּראָקוראָר, פּאָן אָטאָ און סעריאָזשא. אַלע האָבען זיך אָבגעשטעלט פאָר'ן בילד, ווי איינגעגראָבענע.

פּעטרושא האָט זיך אויפגעהויבען א צוטומעלטער פון אָרט און האָט זיך געמומען מיט דער האַנט ווישען דאָס בלוט, וואָס האָט ביי איהם געהונען פון די צייהן.

— א פּראָקוראָר ביזטו, צי נישן? וואָס שווייגסטו? — האָט זיך צוריען די מאַמע אויפ'ן זוהן.

אַז דער פּראָקוראָר האָט פאָר זיך דערזעהן דעם צובלוטיגטען געטנער, די צוטומעלטע אידען, וועלכע האָבען ניט געוואוסט וואָס מיט זיך צו טהאָן, צי זאָלען זיי בלייבען שטעהן אָדער ענטלויפען, און האָט פערשטאַנען אַז דאָס איז דעם לאַנגען בעל־עגלה'ס ארבייט, איז ער מיט אַמאָל געוואָרען גרין פון כעס און זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעגאָסען מיט א פייכטקייט, וואָס איז געווען געמישט פון בלוט און גרינע גאָל.

— סעריאָזשא! מיט דער ביקס און איבער'ן קאָפּ! — האָט א ריטש געטהאָן דער פּראָקוראָר. — וואָן! — האָט ער זיך צושריען אויף די אידען און צוטופעט מיט די פיס אין א וואָהנזיניגען וואוטה און מיט שוים אויף די ליפען.

די אידען מיט'ן לאַנגען בעל־עגלה האָבען זיך אָנגעהויבען צו רוקען אונטער די קלעפּ פון קאדעט'ס אויפגעהויבענער ביקס. דער גלח האָט זיך אָבער דערמיט ניט צופריעדענגעשטעלט און האָט אונטערגעטריבען דעם קאדעט:

— מיט פּאַראָד... מיט שראָט, ווי שפּערלינגע!

פּאָן אָטאָ'ן איז דעם גלח'ס געראָנק אויף שטאַרק געפעלען געוואָרען, און ער האָט זיך אָבגערופען דערויף מיט א פערגעניגטען „כי, כי, כי".

און סעריאָזשא האָט געפּאַלגט, האָט שנעל אויסגעדרעהט די ביקס מיט דעם מויל אויף די ענטלויפענדע אידען און ווייבער און האָט אָנגעהויבען צו שיסען אויף זיי ווי אויף שפּערלינגע.

אין א פּאניישען שרעק האָבען די אידען זיך אָנגעהויבען צו וואַרפען מיט געשרייען אין אַלע זייטען.

— אידען, פּאַלט צו דער ערד! פּאַלט צו דער ערד! — האָט געשריען דער לאַנגער בעל־עגלה, און האָט זיך אליין אויסגעצויגען אין דער גאנצער לענג פון זיין גרויסען קערפער אויפ'ן גראָז.

די גאנצע געשיכטע האָט געדויערט בלויז א רגע.

פון דער ווראָנדא איז שוין געלאָפען נאָטאָשא מיט אן אונמענשליכען געשריי:

— סעריאָזשא! ראָזבאָיניק!

ארויסגעלאָפען איז אויך ניט טויט ניט לעבעדיג דער געגנראל אליין...

— צאריצא ניעבעסנאיא ! — האָט אויסגעשריען מיט א פּליעסק אין די הענד די גענעראַלשע און האָט זיך איבערגעפֿלט, אזוי ווי זי וואלט פאר זיך דערזעהען ניט קיין מענשען, נאָר שדים. — פּעטרושא ! פּעטרושא ! — האָט זי אָנגעהויבען שרייען איבער'ן נאַנצען פּאַרק און רופען דעם גערטנער פּעטרושאַ.

די אידען און די ווייבער האָבען דערווייל אָנגעהויבען זיך צוזאַמענרוקען און צוזאַמענפֿרעסען, ווי א סטאָדע פון איבערגעשראָקענע שאָף.

פּעטרושא איז האַסטיג געקומען צו לויפען פון דער אראַנזשערעיע, שלעפּענדיג מיט זיך די לאַנגע, גומענע קישקע, מיט וועלכער ער האָט בעגאַסען דאַרט די וואַזאַנעס זיינע מיט די בלומען.

— ווארום לאָזטו זיי אריין ? — וויפּיעל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, אַז זייער „דוך" זאָל זיך דאָ ניט געפינען ! — איז זי בעפּאָלען דעם וועכטער ווי א בייזער הונד.

— וואָס זאָל איך טהאָן, באַריניא ? איך טרייב זיי ווי די חזירים... אוך דער בארין באַלעווט זיי...

— וואָן ! וואָן פון דאַנען, זשידעס פערפֿלוכטע ! — האָט זיך פּעטרושא געגומען טרייבען דעם עולם.

— אין שטעדטעל גהט ! דאַרט איז אייער אַרט אוך ניט דאָ ! — האָט געשריען די גענעראַלשע א ציטערענדע פון עקעל, אזוי ווי די אידען וואָלטען מיט זייערע טריט, מיט זייער אָטהעם פּאַראוננרייניגט דעם פּאַרק מיט דער לופט.

— מיט דער קישקע, מיט דער קישקע בעגיס זיי ! — האָט גע'עצה'ט דער גלח אוך פּעטרושא האָט איהם געפּאָלגט, האָט שנעל אָנגעשטעלט די קישקע אוך געלאָזט אויף'ן עולם א בלייאסקענדען שטראָם וואסער.

— גוט ! גוט אזוי ! — האָט פּאַדטאַקעוועט המן דער מעקלער מיט א בייזע־ פּרייד, שטעהענדיג אַליין פון ווייטענס אין א זייט פון שפּריץ.

די אידען האָבען זיך אָנגעהויבען שטום אוך בעליידיגט אָבצורוקען, די ווייבער אָבער האָבען זיך צוקוויטשעט.

— גיס, גיס !... נישקשה, זאָל ער גיסען... גאָט וועט איהם בעצאָה־ לען — האָט זיך געטרייסט איין אידענע, זיך בויגענדיג דערבי פון שפּריץ צו דער ערה.

— דאָס בלוט פון האַלז, רבונו של עולם ! — האָט געוואונשען פּעטרושא; א צווייטע אידענע, וועלכע האָט געהאַלטען א בויגען פאַפּיר אין דער האנט מיט א בקשה אוך האָט איהם געשטופט אין בוזים אריין, אז ער זאָל ניט פער־ שפּריצט ווערען.

דער גלח האָט געהירזשעט ווי א פערד פון דעם פערגעניגען, וואָס דאָס בילד האָט איהם פערשאפט.

פּלוצים אָבער האָט אָבגעהילכט א טרוקענער טראסק אוך פּעטרושא, וועלכער האָט געקראָגען דעם טראסק פון בעל־עגלה, האָט זיך איבערגעקעהרט אויפ'ן גראָז מיט די פּים אַרויף אוך האָט זיך געכאפט ביי דער באק.

— אויף מיך זאָלסטו ניט שפּריצען... איך בין אויך געווען א סאָלדאט... א יעפּרייטער מיט צוויי בענדלער... מיין פּעטער איז א גענעראַל... דעם קיסר'ס לייב־מעדיק, דו הינטישער זוהן ! — האָט געשריען איבער איהם דער לאַנגער בעל־עגלה, גרייט איהם דורם צו זיין מיט די פּים אין לאַנגע שטיוועל.

פֿראָוואָסלאָוונער קירכע — האָט זיך געוועגדעט דער זוהן צום פאָטער מיט א געדעמפּטער און מיט מיה בעוועלטיגטער שטימע, וועלכע האָט זיך אזוי ווי מיט גוואלט אַרויסגעריסען פון זיין האלז און פון צווישען זיינע פעסט געשלאָסענע געלב־פויל צייהן.

און ווידער שטעהען פאָטער און זוהן פּנים אל פּנים, און אזוי נאָהענט אייגער צום צווייטען, אז יעדער פיהלט אויף זיין געזיכט די גלוטה פון צווייטענ׳ס אָטעם און ברויזענדען האס.

זיי שטעהען און מעסטען זיך מיט פלאָקערענדע בליקען, ווי צוויי טויט־פיינד פאר א קאמף.

אלע קוקען אויף זיי, פערגליווערטע און מיט פערכאפּטע אָטהעמס. נאָר נאָטאשא בליקט אויף די צוויי טויט־פיינד מיט דיזעלבע נייגעריג פיינדליכע בליקען, מיט וועלכע זי האָט נעכטען אויף דער וואראנדא אויפגעוועקט דעם פאָטער פון זיין שלאָף און וועלכע זיינען איהם דאן פאָרגעקומען אזוי נייפּרעמד אין איהר, און אויך דראָהענד.

— א פערטרעטער פון א פראָוואָסלאָוונער קירכע?... שעהם זיך. פֿאָפּ! — האָט זיך צו איהם אויסגערופען דער גענעראל — אזא פערטרעטער, ווי דו, שענדעט די פּראָוואָסלאָוונע קירכע...

דאָס בלוט האָט צוריק פערפארבט דעם גלח׳ס פּנים.

— איך קאן דאָך ניט גלייכגילטיג צוקוקען ווי זשידעם קויעלענען א פּראָוואָסלאָוונעם אינגעל פאר זייערע צוועקען.

— ווריאש (דו ליוגסט), פֿאָפּ! איך וויים וועל עם האָט געקויעלט, און איך וויים וואָס פאר א חלק דו האָסט געגומען אין דער עקעלהאפטער געשיכטע...

זיינע פינגער האָבען זיך צוזאמענגעדריקט דערבי אין אייזערנע קולאָקעם, מיט וועלכע ער איז געווען גרייט זיך צו ווארפען אויף דעם גלח און איהם אויסצוצען אלע צייהן, אויסגיסען אין די קלעפּ זיין לאנג אָנגעזאמעלטען צארן און האס.

א פיבער האָט געשוידערט דעם גאנצען קערפער זיינעם, און אום זיך צו בעוועלטיגען האָט ער זיך שנעל אויסגעדרעהט, איז מיט יונגע טריט אַרויף אויף דער וואראנדא, אריין אין הויז אריין, לאָזענדיג אלעמען הינטער זיך מיט אָפענע מיילער, און האָט זיך פערשלאָסען אין קאבינעט ווי א פערפאלגטער.

דער נייער האַרצשלאָג

— קום, באָטיושקא, מיט אונז פרישטיקען! — האָט איינגעלאדען די גענעראלשע דעם גלח אויף דער וואראנדא, דעם מאן אויף צו להכעים. און אז דער פּאָפּ האָט זיך פרובירט אָבזאָגען, האָט זי זיך כמעט אויף איהם צוגעשריען, אזוי אז ער האָט געמוזט נאָכגעבען.

און אום צו וויזען אז זי איז נאָך בעל־הבית־טע, האָט זי אַרויסגערופען דעם לאָקיי, האָט איהם בעפוילען צו גרייטען צום טיש און האָט זיך אליין גענומען רוישיג פונאנדערשטעלען די טעלער, וואָס ער האָט באלד געבראכט. אָנגעשפּאָרט אויפ׳ז ברודער׳ס ביקס, איז נאָטאשא נאָך אלץ געשטאנען

אז ער האָט דערזעהן פֿאר זיך דעם רויטען קאַדעט, מיט דער ביקס אָנגעשפּאַרט צום אָקסעל, האָט ער זיך א ציה געטהאָן צוריק, ווי פֿאר'ן מלאך־המות, אזוי ווי די ביקס וואָלט געווען געציעלט אויף איהם.

אז דער קאַדעט האָט אָבער דערזעהן דעם פּאָטער, האָט ער די ביקס ארונטערגעלאָזט.

— אהער גיב די ביקס, ראזבאָיניק! — און נאָטאשא האָט מיט א שטאַרקען רים ארויסגעכאפּט די ביקס פון ברודער'ס האַנט און האָט זיך אויף איהר אָנגעשפּאַרט, אן אָטעמלאָזע און ער שרשעפּטע פון לויפען, אז זי זאָל ניט אומפאָלען פון איבערלעבטען שרעק און אויפרעגונג.

די אידען און די ווייבער זיינען אויפגעשפּרונגען פון דער ערד און זיינען זיך צוזאַמען ווי צושראָקענע האָזען.

דער קאַדעט איז ווי פערשוואונדען, ווי פון אונטער די הענט, אזוי ווי די ערד וואָלט איהם איינגעשלונגען.

— מיין לעבען האָבען מיר די זשידעם פערדאָרבען! — האָט זיך אָנגערופען דער פראָקוראָר א ציטערענדער פון עקעל און כעס צום לייב־מעריק, וועלכער האָט זיך דערויף צוזאַכט מיט זיין עקעלהאָפּטען כי, כי, כי.

דער געגנער׳ל האָט אויפגעשוידערט פון זוהנ׳ס ווערטער און האָט איהם צוגעוואָרפען א שנעלען און צושראָקענעם בליק...

ער האָט זיך אָבער באַלד בעוועלטיגט און זיך מוטיג אויסגעגלייכט, ווי אויף א פּאַראַד, וועו ער פלעגט דורכלאָזען א פּאָלק אין א צערעמאָניע מאַרש.

זיינע ביסטרע און פינקעלדינע בליקען פון אונטער די געדיכטע און טיעף אָנגערוקטע גרויע ברעמען זיינען געפאָלען אויפ'ן גלח, וועלכער האָט איהם שטום בעגריסט מיט אן אונזיכערער קאָפּ־בעוועגונג, אזוי ווי ער וואָלט עס ניט געוואָגט צו טהאָן...

א געפיהל פון עקעל געמישט מיט האָס האָט זיך אָנגעצונדען אין געגנער׳ס האַרצען, אז ער האָט פאר זיך דערזעהן דעם פערשוויצטען און רויטען גלח, מיט א פראָפיל פון א פערד. דאָס געפיהל האָט שנעל ארומגעכאפּט אלע זיינע אברים, ווי אויסגעברָאכענע פלאַמען.

עס איז געווען א געפיהל פון אן אלטען און אונבעוואוסטען, לאַנג אָנגעזאַמעלטען האָס צו דער פּראָוואָקאָוונער קירכע, צו וועלכער ער האָט תמיד געפיהלט א ווידערווילען; צו זיין גאַנצער סביבה, פאר וועלכער ער האָט זיך תמיד געדאַרפט בהאַלטען, שפּיעלען א פרעמדען, און וועלכע האָט פער־גוואָלטיגט מיט דער ראָלע זיין נשמה.

— וואָס דאַרפסטו דא האָבען, דו פאָפ אייגער?... — האָט אויף איהם א רעווע געטהאָן דער געגנער׳ל מיט זיין געדיכטער באַס־שטימע, ווי ער פלעגט שרייען אויף פּאַראַדען.

דער פאָפ האָט מיט אמאָל פערלאָרען דאָס גאַנצע בלוט פון זיין רויטען פנים, וועלכער האָט זיך פלוצים פערוואַנדעלט אין אש־קאָליר.

די געגנערלשע האָט שנעל אָנגעהויבען צו פינטלען מיט איהרע אויגען און וואַרפען ארום זיך שוץ־זוכענדע בליקען.

— געגנער׳ל! אויב איהר האָט ניט קיין רעספּעקט פאר דער רוסישער יוסטיץ, האָט כאָטש וועניגסטענס רעספּעקט פאר א פערטרעטער פון דער

נעסטראשעט די מוטער. — סעריאזשא! סעריאזשא! קום צום טיש — האָט זי נערופען דעם קאַדעט פון פּאַרק. — קומט, נאָספּאַדא, צום טיש! — האָט זי איינגעלאַדען די גאַסט.

— איך וועל, מאמאשא, אין קיך עסען! — האָט זיך אָנגערופען דער קאַדעט פון הינטער א בוים, ניט וואָגענדיג אַרויפצוגיען אויף דער ווראַנדא.

— וואָס וועט איהר מיר טהאָן? — האָט מיט א שפּאַטענדען טאָן גענפרעגט נאַטאשא דעם ברודער.

— איהר וועט שוין זעהן, מאַדמואזעל! — האָט דער פּראָקוראָר איהר גענענטפערט.

— אפּשר אונטערוואַרפען פּראָקלאַמאַציעס? אדער נאָר א געקויעלט קריסטליך איינגעל און מאַכען אויף מיר א בלוט־בלבול? כא, כא, כא!

— פערשטאַפּט איהר דאָס מויל, מאַמא! — האָט געקריצט מיט די צייהן דער פּראָקוראָר.

דער גלח האָט ווידער א טיעפען זיפץ געטהאָן, און פאָן אטא האָט אָנגעהויבען איינצונעהמען נאַטאַשא'ן:

— באַרישניא, קראַסאַוויצא! צו וואָס?.. זייט איהר דען ניט קיין ברודער און שוועסטער... אזא עבט־רוסישע פאַמיליע ווי די הערשעלמאַנס זיינען, כי, כי, כי... פוי, א שאַנדע, מיינע הערהען!

— איך שעהם מיך איצט צו טראָגען דעם נאָמען! דער נאָמען איז א שאַנדע! — האָט געשריען דער פּראָקוראָר, און אין זיין בייזער און ציטערענדער שטימע האָבען געקלונגען טרערען פון פערדרוס און וועהטאָג.

— אויב דער נאָמען גערשעלמאן איז א שאַנדע, האָט איהר עס איהם הערר פּראָקוראָר צו שאַנדע גענאַכט... — האָט איהם שטיל צוגעוואַרפען די שוועסטער.

ער איז צו איהר אַרונטערגעלאָפען מיט אין שפּרונג און האָט אויפגענהויבען זיינע קולאַקעס פאַר איהר פנים.

דאָן האָט זי אויפגעהויבען איהר שטימע:

— יא, איהר האָט איהם גענאַכט צו שאַנדע... מיט אייערע שטראָפּקספּעדיציעס אין אַרלאָוער גובערניע... מיט די צום טויט פערקאַטעווועטע פּויערים... מיט דעם בלוט־בלבול און מיט... —

די צוויי ציטערענדע קולאַקעס פאַר איהר פנים האָבען זי אזוי אויפגערייצט, אז זי איז געווען גרייט איהם אויסצואוואַרפען נאָך זיין עקעלהאָפטע ליעבע מיט דער אלטער גרעפין און זיין גאַנצעם אונאַטירליכעם און מיאום'ם לעבען.

דער ברודער האָט עם אבער ניט דערלאָזט. מיט איין האַנט האָט ער אויסגעריסען די ביקס און מיט דער צווייטער איהר אַרונטערגעלאָזט א קלינגענדען און ווייט הילבענדען פּאַטש...

נאַטאַשא האָט אויסגעשריען און האָט זיך ווי אן אונטערגעשאַסענע אָנגעהויבען ארונטערלאָזעו.

א מינוט איז געווען שטיל, ווי אלע וואָלטען פּריטשמעליעט און פערגליווערט געוואָרען פון דעם פּאַטש.

דערנאָך האָט זיך פאָן אטא א ריס געטהאָן פון זיין שטוהל און איז

ווי אַ וואַך ביי דער וועראַנדאַ און האָט פערפּאַלגט די מיט האָם אויסגעקרימטע און פערגליווערטע פּנימ'ער פון די מענשן, מיט איהרע נייגיריגע און אַזוי ווי איבער זיי בייז שפּאַטענדע בליקען.

אַז די געזעלשע האָט אָנגעהויבען הויך צו רופען דעם קאָדעט צום פּרישטיק, האָט זיך נאָטאָשא אָנגערופען:

— איהם זאָלסטו אהער ניט רופען, אויב זיין קאָפּ איז דיר טהייער.

— וואָם? וועט וועט איהם טשעפּען? אפשר דו?

— איך? איך שטעה מיר פון ווייטענס... איהר וועט זיך אַליין, אהז מיר, דאָ די גאָרגלען צוריסען — האָט איהר מיט אַ גליכגילטיגען שפּאָט געענטפערט די טאָכטער.

— פון ווייטענס שטעהט זי — האָט די מוטער אַ קריץ געטהאָן אויף איהר מיט די צייהן. — פון דעם דאָקלאָד וואָם דער אַלטער נאָר האָט געשריבען, האָסטו געוואוסט!

— אויב זי האָט געוואוסט! — האָט זיך אָנגערופען דער שנעל איבער דער וועראַנדאַ הין און צוריק שפּאַנענדער פּראָקוראָר — זי האָט איהם אַליין נאָך פערפאָסט... איך דערקען איהר סטיל מיט איהר שפּראָך.

— און אַז יאָ? — האָט טראָציג אויפגעהויבען איהר קעפּעל נאָטאָשא. דער ברודער האָט זיך אָבגעשטעלט און געכאָפּט איהר טראָציגען בליק.

— יאָ, טאָ וואָם! — האָט אונבעשטימט אַ זיפץ געטהאָן דער גלח.

— וואָם זשע, ער איז דיר קיין ברודער ניט? זיין קאָריערע איז דיר ניט טהייער? — האָט געשיפּעט די געזעלשע ווי אַ שלאָנג, וועלכער מען האָט אָנגעטראָטען אויפ'ן קאָפּ.

— אויף אָט אַזוי פיעל אָ ניט! — האָט איהר געענטפערט נאָטאָשא, אָנווייזענדיג אויפ'ן נאָגעל.

— יאָ, פערלאָרען די קאָריערע — האָט אַ קרעכץ געטהאָן פאָן אָטאָ, און איז ווי אַ צובראָכענער און פערצווייפעלטער מענש ערשעפּט געפאָהלען אין שטוהל. — שאָדע, מיין יונגער פריינד!... אזא גלענצענדע קאָריערע! — האָט מעלאָנכאָליש בעמערקט פאָן אָטאָ, קרימענדיג דערביי די בלוטלאָזע און גלאָט־געגאָלטע ליפּען.

— ווער רעדט דאָ וועגען קאָריערע? — האָט געקרעכצט ווי אַ טיף פערוואונדעטער דער פּראָקוראָר. — אַ שאָנדע צו ווייזען זיך אין פּעטערבורג צו שאָנדע און צו שפּאָט האָט דער אַלטער משוגע'נער געמאָכט דעם נאָמען געראָטען... איך וועל איהם אָבער אין משוגעים־הויז פערשפּאָרען! — האָט געשריען און געטופּעט דער זוהן.

— בעסער הענג איהם אויף... דעם אייגענעם טאָטען, כאָ, כאָ, כאָ — האָט זיך הויך צולאָכט נאָטאָשא, און פאָן אָטאָ האָט זיך אויך דערויף אָנגעקרופען מיט זיין כי, כי, כי.

— מערזאָווקא! — האָט איהר צוגעווארפען די מוטער פון צווישען די צייהן, און האָט איהר געוויזען דערביי אַ קולאָק.

נאָטאָשא האָט זיך דראָהענד אויסגעצויגען אויף דער ביקס.

— וואָרט! מיר וועלען זיך מיט דיר אויך ספּראָווען! — האָט איהר

פּאַן אָטאָ איז געלאָפענ פֿון איין גרופּע צו דער צווייטער, געמאַכט מיט די הענט איבער'ן פּליכעוואָטען קעפּעל, האָט אַלעמען גע'מוסר'ט, געשטראָפט, איינגענומען, ביז נאָטאַשאַ האָט מיט איהר פּערצווייפּעלט־רופענדער שטימע אַלעמען איבערגעשריען אוּן פּערשטומט.

אין איהרע שוואָכע אַרעמס האָט זי געהאַלטען דעם לאַנגען קערפּער פּון פּאָטער, וועלכער האָט פּון אַ נייעם הארצשלאָג אָנגעהויבען זיך ארונטער־לאָזען אוּן ציהען צו דער ערד מיט אַ פּערווארפענעם קאָפּ, אוּן האָט גערופען צו הילף דעם דאָקטאָר פּאָן אָטאָ.

אויפֿן גסיסה־בעט

אַלע זיינען געווען זיכער, אַז נאָך דעם הארצשלאָג וועט דער קראַנקער מאָן זיך שוין ניט ערהויבן, אַז זיינע שטונדען אוּן מינוטען זיינען דערפּאָר געצעהלט.

די איבערציגונג האָט געהאָט פּאָן אָטאָ אַליין, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס דער חולה גופּא, ווי נאָר ער איז געקומען צום בעוואוסטזיין איז זיין בעט, אוּן נאָטאַשאַ האָבען איהם שוין מעהר צום בעט ניט צוגעלאָזט...

בייּדען איז די ראָלע פּון דעם פֿראָפעסאָר, וועלכען דער צאָר אַליין האָט געשיקט, געווען גוט קלאָר. זיין געגענווארט האָט געבראכט מיט זיך דאָס געפּיהל פּון גרויל אוּן אָבשיי... נאָטאַשא האָט פּשוט נעציטערט, אַז דער פּראָ־פעסאָר זאָל איהר דעם פּאָטער ניט פּער'סמ'ען... דערפּאָר האָט זי באַלד איינ־געלאָדען דעם דאָקטאָר פּון שטעדטעל, אַ טיפּישען אידען פּון די ישיבה־בחורים מיט זייער שלעכטער רוסישער אויסשפּראָך, וואָס האָט געגריליצט אוּן געסקריפּעט ווי אַ ניט־געשמירטער וואָגען, אוּן מיט האָנט־בעוועגונגען פּון אַ תלמוד'יסט.

אַזוי ווי דער פּראָפעסאָר האָט דערזעהן ביים קראַנקען'ס בעט דעם זשי־דאָווסקען דאָקטאָרעל, האָט ער באַלד אָבגערופען נאָטאַשאַ'ן אַן אַ זייט אוּן האָט זיך העווענדעט צו איהר מיט אַ בעליידיגטען שטאָלץ:

— ווייסט איהר מאָדמואַזעל, אַז איך בין פּראָפעסאָר־טעראָפּעווט פּאָן אָטאָ, זיינער מאיעסטעט'ס לייב־מעדיק, אַ מאָן מיט אַן איראָפּעאישען נאָמען, אַן אויטאָר פּון בעריהמטע ווערק איבער מעדיצין אוּן פיזיאָלאָגיע?

— עס קאָן זיין! — האָט איהם נאָטאַשאַ צוגעווארפען גלייכגילטיג.

— ניט עס קאָן זיין, עס איז אזוי! — האָט אַ טופּע געטהאָן דאָס קליין מענשעלע אוּן האָט אויסגעשטעלט אויף איהר אַ פּאָר צוצויגענע, מיט בעליי־דיגונג אוּן עמפּערונג פלאָקערנדע אויגען.

— טאָ וואָס ווילט איהר פּון מיר?

— צו וואָס האָט איהר איינגעלאָדען דעם זשיד, אַז איר, פּאָן אָטאָ, אַ גרויסע מעדיצינישע אויטאָריטעט אוּן אייער פּאָטער'ס יוגענד־פרייּנד איז דאָ?

אַ שאָטען פּון אונגעדולד איז דורכגעלאָפּען איבער נאָטאַשאַ'ס פּנים אוּן האָט אָנגעצונדען איהרע אויגען מיט אַ בייזען פלאָם:

ארונטערגעלאָפען פון די טרעפ.

— באַרישניא, קראַסאַוויצא! לאָזט מיך קושען אייער הענטל — האָט זיך געזומען שפּרינגען ארום איהר דער לייב־מערוס, ווי א פיקסל, און קושען איהר הענטל.

נאַטאַשא האָט איהר האַנט ארויסגעריסען און איז אַבגעשפּרונגען פון איהם, ווי פון א מיאוס'ען שרץ.

— עס איז א שאַנדע! שעהמט זיך, פראַקוראָר! אן עדעלמאן פאַטשט ניט קיין דאַמע! — האָט ער זיך געזומען שפּרינגען פאר'ן פּראַקוראָר און זשעסטיקולירען מיט די הענט.

— גוט אַווי! גוט! עס קומט איהר! — האָט איהם צוגעפּסק'ענט די מוטער.

— מערזאַוועץ! איך וועל דיך דערשיסען! — האָט געשריען פון פענסטער דער גענעראַל, ציעלענדיג אויפ'ן זוהן פון א גרויסען פיסטאַלעט. איז אַבער באַלד פערשוואונדען געוואָרען פון פענסטער און איז געלאָפען מיט'ן זעלבען געשריי דורך די צימערען אויף דער וועראַנדא.

דער פּראַקוראָר האָט זיך געזומען אַברוקען.

— דערשי! האַלט איהם! — האָט פון דער וועראַנדע געשריען דער כאַטער צום קאַדעט, וועלכער איז ארויסגעשפּרונגען פון צווישען די בוימער און האָט פערשטעלט דעם עלטערען ברודער דעם וועג...

— ווי ערלויבסטו זיך צו שלאָגען נאַטאַשא'ן? — האָט איהם געפרעגט דער קאַדעט, אַנקאַפענדיג איהם ביי די לאַצען.

דער פּראַקוראָר האָט איהם אַבגעשטויסען מיט א קולאַק איבער'ן פּנים. סעריאָזשא האָט מיט א שפּרונג איהם געכאַפט פאר'ן גאַרגעל.

— שלאָג! שלאָג! איבער דער מערדע! — האָט געשריען דער פאַטער, וועלכער איז געווען פעסט ארומגענומען פון דער טאַכטער'ס קלייניע הענט און פון פאַן אַטא'ן...

די מוטער האָט זיך מיט א קוויטש א וואַרף געטהאַן צום לויבלינג איהרען צו הילף.

— סעריאָזשא! ראזבאיניק! א ברודער! א פּראַקוראָר! — האָט זי געשריען, לויפענדיג צו די צוויי ברידער, און דער פּאַרק האָט זיך אַבגערופען אויף איהר גראַבער מענערשער שטימע און אויף דער גאַנצער ווילדער סצענע מיט א ווילדען און שפּאַטענדען ווידער־קול.

דער גלח האָט זיך געזומען שנעל צלמ'ען...

— גענעראַל! מאַן שער! א שאַנדע פאַר אן עדעלמאַן! — האָט געשטאַמלט פאַן אַטא, טאַנצענדיג ארום דעם גענעראַל און ציטערענדיג, אז דער פיסטאַלעט, וועלכען נאַטאַשא האָט געוואַלט ארויסרייסען פון פאַטער'ס הענט זאָל אויף איהם ניט אויסשיסען און דער'הרג'ענען.

— וואַ! וואַ פון מיר, אלטער פוקס, ליגנער! פאַלשער העפלינג! — האָט געשריען אויף איהם דער גענעראַל אין ווילדען וואוטה.

געשריען האָט אויך די גענעראַלשע אויפ'ן קאַדעט, וועלכען זי האָט מיט מיה אַבגעריסען פון איהר לויבלינג, און אויפ'ן מאַן, האָט איהם געשאַלטען און גערופען גאַטעלעסטערער, כריסטאָפּראַדאָוויץ און זשידאָווסקי באַטקא.

פֿליג אין א שטילען און הייסען זומער־טאג, האָט איהם פערשאפט א בייזעם פערגעניגען. עם האָט איהם נאר באנג געטהאָן, וואָס דערזעלבער אלטער אייזעל האָט איהם ניט אויסגעפאטשט, וועניגסטענס איבערן פליכעוואטען, און ווי א נוס שפיציגען קעפעל...

„אזוי איהם צוהאלטען מיט איין האנט און מיט דער צווייטער אזוי לאנג שנעלען מיט די פינגער איבער'ן נאקעטען און געלב־שמוציגען שארבען, אז ער זאל זיך אנגיסען מיט בלוט און ווערען רויט ווי א בורעק" — האָט זיך געטראכט שפאנענדיג דער כארוסט. און אין זיין צושפאלטענעם קראנקען געראנק האָט ער שוין אליין געהאלטען דעם קליינעם פאן אטא צוויישען די פיס, ווי כיען האלט א פערשולדיגט און פערשטומפט קינד, און האָט איהם געשנעלט מיט די פינגער ביז בלוט.

א פערפליצטע און געטריבענע פון דעם קראנקען פערגעניגען, וואָס עס האָט איהם פערשאפט דער געפֿאָגטער פֿראפעסאָר און דאָס וואָס דער אלטער כריין פֿגר'ט דאָרט אין צווייטען צימער און אלעם וועט זיך אויסדרעהען צוריק צו זיין גונסטען, האָט די קראנקע פאנטאזיע זיינע געארבייט נאך שנעלער און העלער.

אז ער איז פארטיג געוואָרען מיט דער פערפאסונג פון פֿראפעסאָרס עקספערטיזע אין זיינע גערענקען, וועלכע ער האָט געזאלט איהם דיקטירען. האָט ער זיך ענגומען שפינען א פֿראיעקט, ווי אזוי צוצונעהמען ביי דער שוועסטער דעם גרויסען מאיאנטעק.

„טאקע אויפ'ן גרונד פון דער עקספערטיזע וועט ער בעשטרייטען די אקטען און פאפירען אין געריכט... ער איז שוין לאנג עובר־בטל... אפילו דאָס. וועט ער האָט געקויפט דעם מאיאנטעק אויף איהר נאמען... מיט דער מאמע'ס געלד האָט ער איהם געקויפט... און זי וועל איך קיין סיביר פערשיקען... יא, פערשיקען, ווי א רעוואלוציאנערקע און ניהיליסטקע"... — און מיט א פערכאפטען אטעם פון די בילדער, ווי אזוי נאטאשא פאהרט אין בעגלייטונג פון צוויי זשאנדארען קיין סיביר און אזוי ווייטער, איז ער צוגעגאנגען צום שרייבטיש, האָט ארויסגענומען פון זיין פארטפעל פאפיר און האָט מיט א בעפעה־לענדער האנד־בעוועגונג איינגעלאדען צום טיש דעם פראפעסאָר.

— זעצט זיך און שרייבט! — האָט ער כמעט אזוי ווי בעפויל־לען דעם לייב־מערזיך, און יענער האָט איהם געפאלגט.

— „15טער יולי ....19. איך, אונטערצייכענטער, לייב־מערזיך פון זיין מאיעסטעט" — האָט ער זיך ענגומען דיקטירען די עקספערטיזע, און דער עקספערט האָט איהם נאכגעשריבען.

אז עס איז אבער געקומען צום אָרט, וואו דער זוהן האָט דיקטירט, אז דער גענעראל־אדיוטאנט איז ניט בייים קלאָרען פערשטאנד, האבען זיך, פראטעסטירענדיג, אויפגעהויבען פון די ערטער, אי דער עקספערט. אי דעם משוגע'נעמ'ס פרוי, די גענעראלשע.

— עס איז א זינד, אילוישא... אזוי אויף א פאטער... — האָט זי בעמערקט אהן מוטה און אונזיכער.

— א זינד? כי, כי, כי! עס איז מעהר פון א זינד... עס איז א פאדלאג, א קרימינאל, צום טייפעל! — האָט זיך צולאכט דער פראפעסאָר.

— הערט, פראָפעסאָר! איך וועל מיט אייך זיין אָפענהערציג... געקומען זייט איהר אהער מיט די אבזיכטען פון א שונא און ניט פון קיין יוגענד־פרײנד... אט דאָס איז דער גרונד, וועלכער לאָזט מיך ניט געבן רויכען אייער מעדיצינישע הילף.

נאטאשא האט זיך צו איהם גראב אויסגעדרעהט און איז צוגעגאנגען צום פאָטער׳ס בעט אין צווייטען עק פון א גרויסען צימער.

דער בעלײדיגטער שטאָלץ האט זיך אויף א וויילע אויסגעלאָשען אין פראָפעסאָר׳ס פנים. ער האָט זיך א רים געטהאָן פון אָרט צו פראָטעסטירען. צו פערענטפערען זיך. נאטאשא׳ס בליקען און אונגעדולדיגע האנט־בעוועגונגען, וועלכע האבען איהם שטרענג אנגעוויזען אויפ׳ן קראנקען אין בעט, האבען בײ איהם צוגענומען דעם מוטה.

דער פראָפעסאָר האָט זיך א דרעה געטהאָן אויפ׳ן אָרט, ווי א פיקסעל וואָס ווײל כאָפען זיין אייגענעם עק, האָט זיך צוריק אויסגעגלייכט אין א בעווענונג פון א בעלײדיגטען און האָט פערלאָזען דאָס צימער.

אין קאָבינעט האבען אויף איהם געוואָרט דער פראָקוראָר, דער קאדעט און די ענערגיאלשע, און דער פראָפעסאָר האָט זיך נעמומען פראָטעסטירען פאר זיי.

— מאדאם! איך בין בעלײדיגט אין אייער הויז! העכסט בעלײדיגט!

דער פראָקוראָר האָט זיך אבער שוין ניט צוגעהערט צום פראָפעסאָר׳ס „גאלימאטיא", ווי ער האָט בײ זיך אין די גרדאנקען גערופען זיינע סקוטשענע פלוידערייען, ווי אזוי ער האָט אמאל גרדיענט צוזאמען מיט׳ן פאָטער און וואָס פאר אבערגעבענע פרײנד זיי זיינען געווען, מעשיות וועלכע ער האָט שוין נעהערט פון איהם פיעל מאל און וועלכע האבען זיך סותר גענומען, ווי איין ליגען דעם צווייטען.

שפאנענדיג הין און צוריק אבער׳ן צימער, מיט די הענט אין די הויזען־קעשענעס, האָט דער פראָקוראָר איצט נעהאָט דעמזעלבען אויסדרוק, ווי דאָס ביינאכט, וועו דער פאָטער האָט איהם דערזעהן אויף דער וועראנדא, שרייבענדיג אונטער׳ן יאפאנישען אבאזשור דעם בלוט־בלבול.

ווי דאָס האָט זיין פנים אויסגעזעהן ווי א פערגליווערטע ליים־גלבע מאסקע פון אן אינקווויזיטאָר, וועלכער פיינגיגט אימיצען אין זיינע סאדיס־טישע מחשבות און איז ניט גענוטיגט מיט׳ן געפיינגטענס ליידען און וועה־טאגען. ווי דאָס האָט זיין קראנקער מוח געשפונען א מיאוס׳ען גענוב פון האָס און פערלוימדונג. איצט אבער איז דער פערלוימדעטער גענוג זיין אייגענער פאָטער, וועלכער האָט געהאלטען ביים שטארבען...

אין דעם גענוב האָט דער פאָטער נעדארפט פערפאָנטערט ווערען ווי א נאר, עובר־בטל׳ניק און משוג׳נער, וואָס זאל רעכטפערטיגען זיין אויפטריט גענען דעם בלוט־בלבול; די פערפלוכטע זשידאווסקע סימפאטיעס זיינע און דעם ראָפארט צום צאר.

אין דעם שפינען האָט איהם נעדארפט העלפען דער פראָפעסאָר, אלס עקספערט, און דער פאקט וואָס דער פראָפעסאָר איז בעלײדיגט און קלאגט זיך כאָר דער מוטער און זשומעט דארט אין ווינקעל, ווי א מיאוס׳ע און סקוטשענע

די געזעלשע פאר'ן גלח און האָט זיך נאָך העכער צעווייזט פון חרטה און האַרץ־קלעמניש.

דער גלח האָט דאַרויף טיף געזיפצט און געזאָגט מיט זיין אונבע־שטימטן: „יא טאַווא"...

פאָן אָטאָ האָט זיך צוגעזעצט אויפ'ן דיוואָן, האָט מעלאַנכאָליש צוזאַמענ־גערעהט זיין קלייד פיגור און איז טרויערג פערשטומט געוואָרן. דער מלאך פון טויט האָט אויף דעם אָלטן הויפלינג פערטשעפעט מיט זיין פליגל, אי־בערגעשראָקן און אויף א וויילע פאַרטריבן פון קאָפּ אָלע זיינע פאַסקודנע געדאַנקן און טיוועלשע פלענער.

דער פּראָקוראָר איז שוין איצט געשטאַנען פאַר איהם דאָרט ביים טיש ווי א גרויזאַמער און מיאוס'ער טיוועל, וועלכען ער וואָלט איצט שוין נעדרא־פעט מיט זיינע נעגל.

און אַזוי זיינען אָלע לאַנג געבליבען שטום און אונבעוועגליך ווי שוין אין נעגענוואָרט פון א מת. אַפילו ביים זוהן אליין האָט דער שפּון אין מח אויף א וויילע אָבגעשטעלט אין זיין ארבייט און האָט אויפגעהערט צו שפּינען זיין שפּינעכץ. די בייזע און גיפטיגע נאָל זיינע האָט זיך אויף א וויילע אויפגעהערט צו קאָכען, די מיט האָם פּארשארפטע געזיכטסציגע זיינען געוואָרען ווייכער און מענשליכער. ער איז צוגעגאַנגען צום פענסטער און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף די עלענבויגענם און זיך פערקוקט אויפ'ן פּארק.

די טהיר האָט זיך געעפענט מיט א שטילען און פאַרזיכטיגען סקריפּ און דער קאדעט האָט אַריינגעשטעקט זיין רויטען און פלאַכען קאָפּ מיט קורצע, שיטערע און האַרטע האָר פון א חזיר, געכאָפט ארום זיך אן ענגסטליכען און אונזיכערען בליק און איז אויף די שפּיץ־פינגער צוגעגאַנגען צו דער מוטער און זיך אוועקגעזעצט לעבען איהר שטיל און פאַרזיכטיג.

די זון האָט שוין אָנגעהויבען צו פארגעהען און אבענד־שאטענם האָבען שוין אָנגעהויבען צו הילען דעם פּארק און שטיל זיך גליטשען דורך די פענס־טער, ציטערענדע און ווארטענדע. די לעצטע זונען־שטראהלען זיינען אריבערגע־שפּרונגען איבער'ן פּראָקוראָר'ס אויסגעקראכענעם קאָפּ ביים פענסטער און זיך געמומען שפּיעלען מיט'ן גאלד פון'ם גלח'ס קלויסטער־בגד, וועלכער האָט ארוים־געקוקט און געשימערט פון אונטער זיין צושפּיליעטער פּארוסינענער קאָפּאָטע.

אריינגעהן צום קראַנקען און מיט איהם זאָגען וידוי האָט מען נאָך ניט געקענט. די גאַנצע מאכט און אפּיטרופּסות איבער דער סיטואציאן האָט גע־נומען אין איהרע הענד די קלייגע, אָבער מעכטיגע נאטאשא, פאר וועלכער עם האָט אלעם איצט געציטערט, בעזאַנדערם די קאצאפּקע, איהר מוטער אליין.

און נאטאשא איז ניט אבגענאַנגען פון פאטער'ס בעט און איצט איז זי דאָרט געזעסען מיט צוויי זשידעם, מיט'ן דאקטאר און מיט א פעלדשער פון שטעדטעל.

דער געדאַנק אליין איז געווען אונערטרעגליך פאר די פּראָווא־לאָונג מענשען און האָט טיף פארלעצט זייערע רעליגיעזע געפיהלען. אום צו זאָגען ווידוי מיט'ן שטאַרבענדען האָט מען בעדארפט האָבען איהר ערלויב־ניש און צונעהמען די זשידעם פון צימער.

— וואָס? — האָט א ריטשע געטהאָן דער פּראָקוראָר אויף ביידען, אוּן זיין לייס־געלבער אוּן אבגעלעבטער פּנים פּוּן א דעגענעראַט איז מיט אמאל געווארען גרין אוּן זיינע אויגען האָבען אָנגעהויבען צו שלידערען אויף זיי בליצען.

— ניין! ווי איהר ווילט... נאר איך, מאָן שער, וועל אזוינע זאכען ניט שרייבען... פּאַרט א יוגענד־פּריינד... אוּן דערצו נאָך א פּאַדלאָג.

ער האָט מיט א בעוועגונג פּוּן פּראָטעסט אוועקגעווארפען די פּעז, האָט זיך אויפגעהויבען פּוּן אָרט אוּן אויסגעשריען מיט א מעלאנכאלישען זיפץ.

— אך, מאדאם, ניטא די יוגענד! קאווקאז... טשערקעסקעס... דוּעלען... פּראָיבער... אוּן מיר שטאַרבען!

אוּן א מיערער גענית האָט אויסגעקרימט זיין מויל מיט די פּויליע אוּן עקעלהאפּטע צייהן.

אויף אזא ווידערשטאנד האָט זיך דער פּראָקוראָר ניט געריכט, אוּן זיין גאנץ שפּינוועבם איז מיט אמאל צוריסען געוואָרען.

— פּאַזוואָלטיע! — האָט ער געעפענט בריים דאָם מויל.

פּאָן אָטא איז אָבער צוגעגאנגען צו איהם, האָט איהם אַרומגענומען מיט ביידע הענט דער טאַליע אוּן זיך מיט לייבשאפט צוגעדריקט צו זיין בויך.

— ניע מאָגו! ניע מאָגו, מיין פּריינד! א קונץ שרייבען? איהר גיט מיר פּאקטען! פּאקטען, פּאקטען דאַרף איך! א טאָג ביבעל עפּעס... די צוואה... שריפטען... קורץ, שוואַרץ אויף ווייס... אזוי שרייבט מען ניט! איהר זוכט נאָר דאָרט — האָט א וואונק געטהאָן דער אלטער פּוקס אויפ'ן אייזערנעם שראַנק — אָה, איהר וועט שוין געפינען! אוּן ער איז מיט א שפּרונג צו צום גלח, וועלכער האָט געעפענט די טהיר אוּן געבראכט מיט זיך א שטאַרקען גערוך פּוּן דאַרף אוּן דושעגעבץ, לאזענדיג דעם פּראָקוראָר אין אַן אונבעוועגליכען אוּן א צוגעקאווועטען צו זיין אָרט פּוּן איבערראשונג אוּן מאכטלאזען כעס.

דער וידוי

אז די גענעראַלשע האָט דערזעהן דעם גלח מיט די הייליגע מכשירים צום ודוי האָט זי פּאַרקלעמט ביים האַרצען אוּן זי האָט זיך צעווייגט, צום ערשטען מאל, אזוי ווי זי וואלט ערשט רעאליזירט, אז דער מאן, וואס ליעגט דאָרט אין צווייטען צימער אויפ'ן קראנקען בעט, האלט ביים שטאַרבען.

אוּן אז דער זוהן האָט אויף איהר אָנגעשטעלט זיינע בייזע אינקווויזיטאָרישע אויגען האָט זי, טריילענדיג זיך מיט'ן גאנצען פּעטען אוּן גראָבען קערפּער איהרען, געכליפּעט:

— וואס־זשע, ער איז מיר ניט קיין מאן? ווי עס איז... אָבער געלעבט האָבען מיר צוזאמען... קינדער געהאט... אָה, באטיושקא, פּערמוטשעט האָבען מיר איהם... מיר זיינען אלייז שולדיג אוּן א שוועכע זינד אויף דער נשמה געגנומען... א מענש איז ער געווען א גוטער, א זינד צו לייקענען... ניט קוקענדיג וואָס ער פּלעגט זיך אפּט בייזערען אוּן „טשודאטשען" — האָט זיך געקלאָגט

טען קאשטאנען־בוים און זיי האבען זיך געשאקעלט פארן פענסטער ווי אין א שטיל־ער און פארקלערטער תפילה. און פון הינטער די מיעדע, האלב־צוגעמאכטע וויהעם האט דער קראנקער פערפאלגט די לייכטע און גלייכע בעוועגונגען פון די צווייגען, דעם פליה פון א זינגענדען קאמאר, וועלכער האט זיך געדרעהט אין אפענעם פענסטער: דעם זונען־אונטערגאנג, וועלכער האט שוין געצינדען זיינע לעצטע שטראהלען און געגילט מיט זייער צושמאלצענעם גאלד די שפיצען פון די הויכע הונדערט־יעהריגע טאפאליעס און געפארבט די, איבער'ן פארק אונבעוועגליך־היינגענדע, וואלקענס מיט פאנטאסטישע זוימען פון געמישטע קאליר־ען. איניגע מיט פיאלעט־רויט, אנדערע מיט א בלוי־ארענדזש פארב. באלד האט זיך אין איניגע ערטער דאס בלויע אוסגעלאשען, דאס רויטע איז געווארען געדיכטער און האט פערוואנדעלט די וואלקענס אין צורייסענע און פלאקערענדע שטיקער פון צושמאלצענעם גוס־אייזען, וועלכער האט זיך ארונ־טערגעלאזט נידעריגער און נידעריגער גרייט צו קאפען אויף'ן פארק מיט גרוי־סע פייער־פלעקען.

דאס הארץ איז געווען ביי איהם רוהיג און אזוי ווי פערכאפט פון דעם מעלאנכאלישען גלאנץ און שהנהייט פון'ם אבשטארבענדען זומער־טאג, וועל־כער האט געקוקט אויף איהם אין פענסטער. דער פולס אבער האט זיך ביי איהם געקלאפט מיט לאנגע פויזען און אונרוהיג. דער לעבענס־שארפער אינסטינקט וועלכער איז אויף דער וואך ביי קינדער און ביי זקנים, האט איהם אבער גע־זאגט, אז ער וועט נאך היינט ניט שטארבען, אז דער מלאך־המות איז אבגע־גאנגען פון זיין בעט.

ער האט געהערט ווי נאטאשא מיט'ן דאקטאר זיינען אויף די שפיץ־פינ־גער שטיל און פארזיכטיג ארויסגעגאנגען. ער האט געפיהלט די אנווועזנהייט פון פעלדשער אין ווינקל אויף א שטוהל, און די אנווועזנהייט האט איהם געגעבען דאס זיכערהייטס־געפיהל, וואס עס גיט אן אייגענער און געטרייער שומר. ער האט געפיהלט ווי דער נעבעל, וועלכער האט געהילט און געדריקט זיין בעוואוסטזיין, צוריסט זיך און צוטראגט זיך ביסלעכווייז און די געדאנ־קען זיינע הויבען אן צו ווערען קלארער, ווי דער הימל נאך א שטורם. צווישען דעם צוריסענעם נעבעל האבען זיך ווי העלע שטראהלען בעוויזען אלטע און גוט־בעקאנטע געשטאלטען און אראינערונגען... די אלטע און אייביג־פרישע יוגענד־יאהרען... און א ווארימע פרייד האט זיך צוגאסען איבער זיין הארץ.

ער און בערל... ווי ער קריכט אויפ'ן עפעלבוים אין פארק, ווי די עפעל פאלען מיט א קלאפ אויפ'ן גראז... ער הערט דעם שווארצן און איבערגערי־סענעם אטעם פון זיין חבר, וועלכער כאפט די עפעל אונטער'ן בוים... ער הערט דאס קלאפען פון זיין אייגען הארץ... דער חבר זיינער גיט פלוצים א געשריי... ער שפרינגט ארונטער און צורייסט די פלודערן... דער שאדען צוריסט מיט שרעק און וועהטאג זיין הארץ... א פעסטע האנד כאפט דאן ארום זיין האלז ווי אן אייזערנער רייף... מען פיהרט איהם, און נאך איהם דעם וויינענדען חבר... ער קוקט זיך אום און זעהט פאר זיך זיין פון שרעק אויסגעקרימטען פנים מיט צוויי דינע פאה'קעלעך און ער גיט זיך א ריס איהם צו פערטיידיגען... מיט אמאל אבער וואקסט בערל אויס, פערוואנדעלט זיך אין א זקן מיט א ברייי־טער זילבערנער בארד און מיט וואנצעס, וועלכע האבען גרינע פלעקען פון

נאטאשא איז אבער לאנג ניט ארויסגעגאנגען, ניט קוקענדיג דארויף וואס זי האט דעם גאנצען טאג נאך אין איהר מויל ניט געהאט, און אלע זיינען געזעסן שטומע און וואַרטענדע, ווי פערזאורטיילטע. ענדליך איז זי ערשינען מיט פערווויינטע אויגען, בעגלייטענדיג דעם דאקטאר.

די מוטער איז אויפגעשפרונגען פון איהר ארט און האט זיך איהר געוואר־פען אויף'ן האלז מיט א געוויין. פאן אטא איז ווי א הונטעל אראבגעשפרונגען פון דיוואן און האט זיך א לאז געטהאן צום אידישען קאלענע איהם אויספרע־גען, ער האט זיך אבער אין מיטען וועג דערמאנט אן זיין ווירדע כון א לייב־מעדיק און פראפעסאר, האט זיך שטאלץ אויסגעגלייכט און זיך אומגעקעהרט צוריק אויף זיין ארט.

דער דאקטאר איז געבליבען שטעהען אין מיטען צימער, א פערלענער און צושראקענער, ווי א מאן, וועלכער האט פערבלאנדושעט אין א פרעמדער און פיינדליכער סביבה און וועלכער וויסט ניט וואוהין צו גיהן.

נאטאשא האט עס באלד בעמערקט, האט זיך בעפרייט פון דער מוטער'ס ארעמס מיט אן אונגעדולדיגער בעווענונג און האט ארויסגעפיהרט דעם דאק־טאר, ווי מען פיהרט דורך א מענשען דורך בייזע און געפעהרליכע הינד.

דאן האט זיך דער פראקוראר ערשט אויסגעדרעהט פון פענסטער.

— גיהט, באטיושקא, און איספּאוועדוועט איהם — האט זיך געווענדעט צום גלח דער פראקוראר מיט א שטרענגען און בעפעהלענדען טאן. — זאל ער וועניגסטענס שטארבען ווי א קריסט און ווי א פראוואסלאווענער.

דער גלח האט זיך אויפגעהויבען פון ארט.

— איך... טאוואס... איך בין גרייט — און ער האט שנעל פון זיך ארא־געווארפען די אויבערשטע קאפּאטע און איז געבליבען שטעהען אין גאלדענעם העמד, פון וועלכען עס האבען ארויסגעשטעקט א פּאאר שוועכע און פערשטויי־טע שטיוועל.

ער האט א טיעפען זיפץ געטהאן און האט זיך געגומען צוגרייטען זיינע הייליגע מכשירים. ער האט אנגעצונדען דאס וויהרויך־געפעס און א שארפער טשאד פון בשמים האט זיך צוטראגען איבער'ן צימער. א צוגעגרייטער האט ער געוואַרפען א וואַרטענדען בליק אויף'ן פראקוראר.

— גיהט מיט'ן באטיושקא, מאמאשא! — האט בעפוילען דער זוהן צו דער מוטער.

די גענעראלשע האט הויך אויסגעשנייצט איהר קלייעדיגע, ווי א ציבע־לע, נאז און האט זיך געלאזט געהן אין בעגלייטונג פון גלח אין צווייטען צימער, וואו דער קראנקער איז געלעגען.

באלד האט זיך פון דארט ארויסגערוקט דורך דער האלב־אפענער טהיר מיט איין זייט דער פעלדשער און, מורא האבענדיג זיך ארומצוקוקען, איז ער שנעל ווי א גנב אויף די שפּיץ־פינגער ארויס פון צימער, אנבייגענדיג דעם קאפּ ווי פאר א שפרונג, אדער אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט צו כאפען מיט אן האק איבער'ן האלז־אונ־נאקען.

* * *

דער גענעראל איז געלעגען בייס אפענעם פענסטער מיט האלב־צוגעמאכ־טע אויגען. א שטיל און פריש ווינטעל האט געשאקלט די צווייגען פון אן אל־

פּגר'ן ווי א הונד הינטער'ן פּלויט... אהן דעם זעגען פון דער קירכע — האָט ער זיך געוועדעט ווי צו זיך אַליין און זיך אויסגעלייכט ווי א תּליון פּאר זיין קרבן.

די מוטער איז אויפגעשפרונגען מיט א וועה־נעשריי :

— איליושא ! קריסטוס איז מיט דיר ! א פּאָטער איז ער דיר, צי ניין ?

דערויף האָט דער זוהן אויף איהר אזא קריץ געטהאָן מיט די צייהן און אזא גלאָנץ געטהאָן מיט די אויגען, אז די וועדטער זיינען שוין פערשטיקט געוואָרען פון שרעק אין איהר גאָרגל און האָבען שוין ניט געקענט אַרויסגעהן. זי האָט פערדעקט דעם פּנים, איז אָבגענאָנגען אין א ווינקל און האָט וויטער געוויינט.

פּאָן אָטא איז צום גאָנצען אינזידענט געבליבען גליכגילטיג, אזוי ווי ער וואָלט עס ערווארטעט, ניט געריהרט זיך פון דיוואָן און מען וואָלט געקענט גלויבען, אז דאָס קליין און ווי א קנויל צוזאמענגעדרעהט מענשעלע, איז נאָר איינגעשלאָפען אויפ'ן דיוואָן, וועו עס זאָל זיך ניט געווען טראָגען זיין דראָבנע געלעכטער'ל, דאָס כי־כי־כי, וועלכעס האָט זיך געטראָגען פון דיוואָן איבער'ן צימער ווי דאָס גיסען פון רעגען־וואָסער אונטער א פּענסטער.

אזוי זיינען אריבער עטליכע מינוטען.

— איצט קענט איהר זיך געהן, באָטיושקא — האָט זיך געוועדעט צום גלח דער פּראָקוראָר — איהר האָט אייער פליכט געטהאָן... איהר וועט נאָר מיר מוזען איבער אלעם דעם, וואָס האָט פאָסירט, אויסשטעלען א צייגנים.

— איך בין גרייט... צו יעדער צייט — האָט געענטפערט אונטערטעניג דער גלח, האָט זיך אויפגעהויבען פון ארט און האָט צוגויפגעבונדען צוריק זיינע מכשירים, אָנגעטהאָן די אויבערשטע קאפּאָטע זיינע און האָט זיך לאַנגזאָם און אונענטשלאָסען גלעזאָזט געהן צום טיהר, זיך ארומקוקענדיג, אזוי ווי ער וואָלט מורא געהאָט עפּעס ניט צו פערגעסען אָדער ניט צו דערטהאָן ווי געהערייג.

— מאָמאשא ! איך ווייל אייך בעטען צו פערלאָזען דאָס צימער — האָט ער זיך געוועדעט צו דער מוטער — איך און דער פּראָפעסאָר האָבען דא עפּעס צו ערלעדיגען און איך בעט אייך איהר זאָלט אונז ניט שטערען.

די געגנראַלשע האָט אָנגעשטעלט אויף איהם א פּאָאר איבערגעשראָקענע און זיך בעטענדע אויגען.

דעם זוהן'ס בליקען האָבען אָבער ביי איהר צוגענומען דעם מוטה צו פּראָטעסטירען און ווידערצושטעהן.

— ווי דו ווילסט, איליושא. איך קען געהן... אָבער א זינד איז דאָס... איך בין דאָך א ווייב... און דו ביזט א קינד... אה, א גרויסע זינד ! — און זי האָט זיך נאָך העכער צוואוויינט און פערלאָזען דעם קאָבינעט.

פּאָן אָטא איז מיט אמאל אראָבגעשפרונגען פון דיוואָן, ווי א הינטל, וואָס איז ערופען פון זיין בעל־הבית.

דער פּראָקוראָר איז צוגעגאָנגען צום פענסטער און האָט געשריי געטהאָן : „פּאָליציי !" און ווי פון דער ערד ארויס איז פאָר'ן פענסטער אויסגעווואקסען דער פּריסטאַוו, האָט צוגעלעגט די האַנד צום דאשעק און האָט אונטערטעניג ערקלערט : „סלושאיוס, וואשע פּרעווּאסכאָדיטעלסטווא".

שמעק־טאבאק... בערל הויבט אויף די האנד צום הימעל, גלאצט אויף איהם מיט בייזע אויגען ווי א שטראפענדער נביא, שרעקט איהם מיט'ן בית־דין של מעלה און הייסט איהם קומען צו קברי־ישראל... א שווערער אומעט פון א גסיסה צוגיסט זיך ווי א צושמאלצענער בלוי איבער אלע זיינע גלידער און בריהט אפ דאס הארץ, וועלכער הויבט זיך ווידער אן צו ווארפען... ער ווי'ל מאכען א בעווענונג זיך אויסצודרעהען, קען אבער ניט, דרעהט נאר אוים דעם קאפ און דערזעהט אין דער טהיר דעם רויטען פנים פון דער קאצאפקע און הינטער איהר א ווילדע, פרעמדע און פאטלאטע פיגור אין א גאלדענער בונדע.

די פיגור רוקט זיך אויף איהם נעהנטער און נעהנטער, ווי דער מלאך־המות. אז ער דערהערט אבער דעם גלח'ס הייזעריגע שטימע, דעם טוכלען גערוד פון זיינע פערשימלטע קלויסטער־בגדים, פון שוויים, פון ווייהרוד און דזשענעבץ, צינדט זיך אין איהם אן דער אלטער, לעבענסלאנג אנגעזאמלטער עקל. ווידערווילען און צארן. אין פלאמען פונ'ם צארן שפרינגט ער ארונטער פון בעט, כאפט א לייכטער פון דער קאמאדע און ווארפט זיך אויפ'ן גלח מיט דעמזעלבען וואוטה ווי ער פלעגט זיך ווארפען מיט'ן בלויזען שווערד אויפ'; טערק, און שרייט ניט מיט זיינער, נאר מיט א געליהענער שטימע, וועלכע ער אליין דערקענט ניט, אזוי פרעמד קלינגט זי אין זיינע אייגענע אויערען:

— וואן! וואן! פערשטונקענער פאפ!

דער אייזערנער שראנק

די ערשטע איז ארויסגעלאפען די געגנראלשע און דערנאך שוין דער גלח, א פערשוויצטער, א רויטער און א שרעקליכער אין זיין גרויסער צושויבערטער געשטאלט, געקלויידעט אין די קלויסטער־בגדים. ביידע האבען אויסגעזוהן ווי די געצענדיגענער, פאר וועלכע מען האט צושמעטערט זייער גאט, פערשוועכט זייערע הייליגסטע געפיהלען און וועלכע לויפען פון שרעק פאר זיין גרימצארן...

די גענראלשע איז געפאלען אויף די קניע פאר'ן הייליגען בילד אין ווינקעל, האט זיך געגומען שנעל צלמ'ען, זיך שנעל בויגען און איבערבעטען דעם דערצארנטען גאט, און הויפטזעכליך ווייגען, הארציג און ביטער ווייגען, אויס פערצווייפלטען רחמנות אויפ'ן גאטס־לעסטערער, וועלכער איז איצט געווען שוין פערפאלען אויף אייביג פון אלע וועלטען און אהן א שום תיקון.

דער גלח האט זיך ארונטערגעלאזט אויף א שטוהל, ניט ארויסלאזענדיג די הייליגע מכשירים פון דער האנד און האט א קרעכץ געטהאן ווי א געקוילעטער:

— ווינגאל... טאוואם!... (ארויסגעטריבען, ס'הייסט).

א בייזער און צופרידענער שמייכעל האט בעלויכטען דעם אונבעוועגליכען פנים פון פראקוראר. קיין בעסערע מתנה האט מען איהם פון יענעם צימער ניט געקענט ברענגען.

— איהר הערט, פראפעסאר? — האט ער זיך געוועלדעט צום דייטש אויפ'ן דיוואן — גוט! ער ווי'ל זיך ניט איספאוועדען (מתודה זיין), זאל ער

דאָס האָט איהם געטריבּען עפּעס צו טהאָן, עפּעס צו אונטערנעהמען. כאָטש ער האָט אַליין ניט געוואוסט וואָס ער זאָל טהאָן און וואָס ער זאָל אונטערנעהמען. ער האָט זיך נענומען ארומקוקען און זוכען זיינע קלייַדער און הויפּטזעכלעיך די שטיוועל, אַזוי ווי די שטיוועל וואָלטען איהם געקענט געבען אי אַ פּלאַן וואָס צו טהאָן, אי די נויטיגע כחות פּאַר דער אויספּיהרונג פון דעם פּלאַן. ווי אויף צו לכּבעים אַבער האָט ער די שטיוועל ניט געקענט געפּינען. ער האָט שוין געוואָלט קלינגען און רופען אַ לאקיי, נאטאשא'ן, פּלוצים האָט ער אַבער דערהערט דאָס פּאַרקען זיך ביים שראנק אין צווייטען צימער.

דאָן האָט ער אויף זיך ארויפּגעוואַרפען דעם שלאָף־ראָק, האָט אַנגעטהאָן די שטעק־שיך און איז אונבעמערקט ערשיינען אין דער טהיר.

דער ערשטער, וועלכער האָט איהם בעמערקט, איז געווען פּאַן אָטאָ. ער האָט אויסגעשריען, אַזוי ווי ער וואָלט פּאר זיך דערזעהן אַ מת פון יענער וועלט און איז אַבגעשפּרונגען אָן אַ זויט. נאָר איהם איז אויך אויפּגעשפּרונגען דער סוביעקט.

מיט אַ שפּרונג פון אַ יונגען־מאָן איז דער ענגעראל צו צו דער וואַנד, האָט ארויסגעכאַפּט פון דאָרט אָן אַלטען, פערזשאַוורטען און קרומען קלינג פון טערקישען שוועכד, וועלכער איז געהאַנגען איבער זיין שרייב־טיש מיט נאָך אַנדערע אַלט־מאָדישע וואַפען, און האָט זיך אַ וואַרף געטהאָן אויף'ן פּראָפעסאָר מיט אָן אונמענשליכער שטימע:

— אָך, דו הינטישער זוהן! אָט צוליעב וואָס דו ביזט געקומען! קוילען וועל איך דיר!

אין טויט־שרעק האָט זיך דאָס קליין מענשעלע גלאַזט לויפען ארום דעם צימער, לויפען און זיך דרעהען ווי אַ בערפאַלגט פיקסעל, און שרייען:

— ענגעראל! פּראָקוראָר! פּאָליציי! שיצט מיך!

ער איז פערלאָפען אונטער דעם פּראָקוראָר'ס פּלייצעס, האָט זיך דאָרט ארונטערגעלאָזט אויף די קניע און זיך בעהאַלטען אַ ציטערענדער און צושראָקען־פּלאַפּענדער.

דער קלינג האָט זיך שוין אויפּגעהויבען איבער'ן פּראָקוראָר'ס קאָפּ. דער סוביעקט אַבער האָט געכאַפּט די פערוואַרפענע האַנד פון ענגעראל מיט אַ שפּרונג פון אַ ווילדער קאַץ און דער קלינג איז ארויסגעפאַלען פון דער שוואַכער און ציטערענדער האַנד און איז ארונטערגעפאַלען מיט אַ צובראָכענעם און הייזעריגען קלאַנג.

דער אַלטער, קראַנקער מאָן האָט נאָך געהאָט כח זיך אויסדרעהען צו דער וואַנד נאָך אַן אַנדער געוועהר, האָט אַבער דעם וועג שוין ניט געקענט דורכמאַכען, האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף'ן ערשטען וווייכען שטוהל און האָט זיך געכאַפּט ביים האַרצען.

דאָס האַרץ האָט זיך געוואַרפען שנעל, און דער אַלטער האָט זיך ענומען צוהערען צו דעם ריטמוס פון די קלעפּ, וועלכע ער האָט שוין גוט געקענט און פערשטאַנען בעסער פון'ם גרעסטען פּראָפעסאָר. דער ריטמוס איז געווען אַ שטאַרקער און ענערגישער ווי כסדר, אַבער צו זיין אייגענער בעוואונדערונג קיין געפּעהרליכער.

— געהט אַרויף אויפֿן צווייטען שטאָק... מיט די טרעפּ... אין דער בארישניא'ס פּאָקאָיעס... איהר וועט זיי דאָרט טרעפֿען מיט'ן זשיד דעם דאָקטאר פון שטעדטעל... דעם זשיד זאָלט איהר הייסען געהן אַהיים... די באַרישניא זאָלט איהר אַרעסטירען אין איהר ציימער אוז זי ניט אַרויסלאָזען ביז איך וועל אייך ניט בעפעהלען.

— פּראָקוראָר... אַן אייגענע שוועסטער... איך פּראָטעסטיר ! — האָט זיך אויפגעכאַפּט דער פּראָפּעסאָר.

— שטערט מיך ניט !—האָט אויף איהם א טופּע געטהאָן דער פּראָקוראָר.

דער פּריסטאָוו האָט זיך אַבער ניט געריהרט פון אָרט.

— דו האָסט מיך פערשטאַנען ? — האָט אויף איהם א געשריי געטהאָן דער פּראָקוראָר.

— יא, אַבער.... — האָט אונענטשלאָסען געשטאַמעלט אוז געוואָקעלט דער פּריסטאָוו, האָט זיך אַבער באַלד פערכאַפּט, אונטערטעניג צוגעוואָרפען : „סלושאיום" אוז איז פונקט אזוי שנעל פערשוואונדען פון פענסטער, ווי ער איז ערשיענען.

דאָן האָט דער פּראָקוראָר געעפענט א טהיר אוז אויף דער שוועל איז שטוב איז, אַהן אַן איינלאָדונג, ערשיענען א געשטופּעלטער סוביעקט מיט צוויי גלעזערנע אויגען פון א וואַלד־גזלן אוז מיט א פּאָר פייער־רויטע אוז פּערדרעהטע וואָנציגעס.

— עפענט דעם שראַנק ! — האָט איהם בעפעהלען דער פּראָקוראָר מיט א רוהיגען אוז כמעט גלייכגילטיגען טאָן אוז האָט איהם אַנגעוויזען אויף'ן אייזערנעם שראַנק אין ווינקעל.

דער פּאַרשוין איז צו צום שראַנק אויף די שפּיץ־פינגער, מיט פּאַרזיכטיגע אוז געשיקטע טריט פון א גנב, האָט אַרויסגענומען פון די זייטען־קעשענעס זיין נעצייג אוז האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אויף דער ערד פּאָר'ן שראַנק אוז זיך גענומען פּאָר זיין מלאכה.

— געניאל ! געניאל ! — האָט אויסגעשריען פּאָן אָטאָ, איז צוגעלאָפּען צום סוביעקט אוז האָט זיך גענומען דרעהען ארום שראַנק, ווי א טכוירעל ארום א נאָסירלע מיט עופות.

אוז אזוי ווי דער פּראָקוראָר אוז פּאָן אָטאָ זיינען געשטאַנען געבויגען אין־בער'ן סוביעקט, וועלכער האָט זיך געפּאַרעט מיט'ן שלאָס פון שראַנק, איז אין דער טהיר ערשיענען דער גענעראל, א צושויבערטער מיט א צושפּיליעטען שלאָפראָק אַנגעטהאָן אויף'ן נאַכט־העמד אוז אויף די גאַטקעס, א ציטערענדער אוז נאָך ניט קיין אויסגעלאָשענער פון דער אויפרעגונג, וואָס דער גלח האָט איהם געבראכט.

נאָך דער אויפרעגונג האָט ער זיך שוין ניט געקענט צוריק לעגען אוז בערהיגען. דאָס הארץ האָט איהם געזאָגט, אז מיט דער אויפרעגונג וועט אויסגעלאָשען ווערען זיין לעבענס־אטהעם, אוז ער האָט די אויפרעגונג אין זיך דערפּאָר געענהרט ווי מען נעהרט דאָס פייער אונטער א דאַמפּף־קעסעל אום ער זאל ניט אויסגעלאָשען ווערען. אוז מיט איהר צוגלייך זיינען געוואקסען זיינע קרעפּטען, די בעוועגונגס־פרייהייט פון זיינע אבגעשוואכטע מוסקעלען אין די הענד אוז אין די פים.

קלונג אין זיין פיינד׳ס ברוסט, דרעהט איהם אין אַלע זייטען, אז די וואונדען זאָלען ווערען טיעפער, בלוטענדער און פיינליכער, און פרעהט זיך אַליין מיט דער בלוטיגער אַרבייט, ווי מיט זיין אייגענע רפואה און ערלייזונג.

דער זוהן קוקט אַבער אויף איהם ניט מיט קיין קלענערער פרייד... די ווערטער און דער ווילדער געלעכטער טשאַדען ביי איהם אין קאָפּ, פאַר זיינע גייסטיגע אויגען, ווי דאָס לעצטע צאַנקען פון אַן אויסגעלאַשענעם פערשטאַנד...

— יאָ, ער איז וואַהנזיניג ! — טראַכט זיך דער זוהן און אַ זיסע פרייד בריהט און פיבערט זיין לייב... עס טהוט איהם נאָר באַנק וואָס פאַן אַטאַ איז ניטאָ און קען עס ניט הערען.

און אַז דער פאַטער דערוועהט ניט אויף זיין פּנים ניט קיין פּיין און ניט דעם ווילדען בעסטיאַלישען כעס, וועלכען ער האָט ערוואַרט צו זעהן. כאָפּט איהם שוין אַליין אַן אַ ווילדער צאָרן, אַזוי ווי דער קערפּער וועלכען ער האָט ערשט אַזוי געשטאַכען מיט׳ן קלינג וואָלט געווען אַ פאַנטאַם, אַ נייסט, און דער נייסט וואָלט זיך אונפערוואונדעט ארויסגעדרעהט פון זיין מערדערישער האַנט און געשפּאַט פון איהם און זיין מאָרד־וואָפע.

— וואָס ? איהר גלויבט מיר אפשר ניט, הא ? אז מיינע פאַפּירען זיינען פערברענט געווארען ? איך בין געווען צוגעשריבען ניט צום קורלענדער אַדעל, סודאַר, נאָר צו אַ גרעסערען און עלטערען. איך בין אַ כהן, סודאַר ! וווייסט איהר וואָס דאָס בעדייטעט ? אַ ירושלים׳ער אַדעלמאַן בין איך... און עס קאָן זיין אז איך שטאַם נאָך פון מלכות בית דוד אויך... כא, כא, כא, ווער וווייסט ? אונזערע פאַפּירען זיינען פערברענט געווארען נאָך דאָן, וועז די רוימער האָבען צישטערט אונזער בית־המקדש און אונזער מלוכה, כא, כא, כא ! ווער וווייסט ?

און דער אויסדרוק פון זוהן בלייבט אלין דערזעלבער, אהן פיין און אהן דעם פאַטאַלאַגישען עקעל, מיט וועלכען ער פלענט כסדר רעדען פון אידען און וועלכען דער פאַטער האָט איצט אזוי אונגעדולדיג ערוואַרטעט... ער קוקט אויף איהם מיט די גרינע אויגען און שמייכעלט ווי א טייוועל... וואָס הייסט דאָס ?

— און דו ביזט אַ ממזר... געבאָרען פון אַ סטאַראַוועקע און פון אַ קוטשער אַדער סתם אַ „פראַכוואַסט", אַ שיכור... וועז דו זאָלסט זיין מיין זוהן, האָבען אידיש בלוט אין דיינע אַדערען, וואָלסטו ניט געמאַכט ביי מיר. דיין אייגענעם פאַטער דיינעם, קיין אַביסקעס, ניט געבראַכען זיין שראַנק... דו וואָלסט געהאַט מיטלייד מיט מענשען און א געפיהל פון אמת אין דיין האַרץ... דו וואָלסט ניט געווען קיין אינקווויזיטאָר, קיין תליון... דיין מאַמע איז געווען אַ שליאַכע ! — שלייַדערט דער מאַן צים צווייטען מאָל זיין אייגענעם זוהן אין פּנים אַריין אין ווילדען צאָרן און פאַכעט פאַר זיין פּנים מיט געשלאַסענע פויסטען.

און דער פּנים ווערט פלוצים בלייך... דערנאָך בעדעקט ער זיך מיט אַן אַנדערער פאַרב, אזא קויטיגע און קאַלעמוטנע, א פאַרב פון גאָל און בלוט און שמוציגען מאַרך. דיזעלבע פלעסיגקייט גיסט אַן זיינע גרינע און איבערגעקהרטע אויגען און שוימט שוין אויף זיינע ליפּען. דער פּנים פערקרימט זיך ווי פון אַן עפילעפּטישען אנפאַל. דערזעלבער אנפאַל הויבט

פון שפּיגל, וועלכער האָט געדיענט אלס א טהירעל צום קליידער־שראַנק. האָט אבער א קוק געטהאָן אויף איהם זיין צושויבערטע געשטאלט און האָט פלוצים פערכאפט אלע זיינע געדאנקען, אפילו דעם שרעק פאר'ן הארץ און פוּלס. א גיפטיגער רחמנות צו זיין אייגענער און פערוואנדעלטער געשטאלט האָט אבגעבריהט זיין האלז און דער אלטער האָט זיך צעוויינט, ווי א קליין און אונבאהאלפען קינד.

פאָן אטא איז אינצווישען ארוים פון זיין בעהעלטניש און איז דורכגע־לאפען אין דער טהיר אין קאריראָר ארויין, ווי אן איבערגעשראָקענער שטשור.

אויף'ן פּראָקוראָר'ס וואונק האָט אויך דער סוביעקט, שטיל און אונבע־מערקט, פערלאָזען דאָס צימער.

— א פלוך אויף דיר !... ווי דו האָסט מיין לעבען פּראָמערט... — האָט געכליפעט דער אלטער, מיט א געבויגענעם קאָפּ אויף דער צוכראַסטעטער און האָריגער ברוסט, ווי א בעליידיגט קינד כליפעט.

— גיט מיר דעם שליסעל פון שראנק ! — האָט זיך געוועגדעט צו איהם דער זוהן.

— וואָם דארפסטו דא, אויסוואורף ! — האָט זיך ארויסגעכאפט פון פּא־טער'ס ברוסט א דערוואָרגענע שטימע, ווי פון א טיפען גרוב.

— איך זוך אונזערע אדעל־פּאפּיערען — האָט איהם באלד גענטפערט דער פּראָקוראָר מיט א הילצערנער שטימע, אבער שוין גאנץ רוהיג.

דאָס וואָרט „אדעל־פּאפּירען" האָט זיך צוגעריהרט צו זיין הארץ, צו אלע זיינע קראנקע און צובראכענע אברים ווי א הייל־ענדער באלזאם, ווי אן ערליי־זונג. אין קראנקען און פערוויסטעטען הארץ האָט זיך אנגעצינדען די בייזע און צוגלייך זיסע פרייד פון א מאן, וועלכער זעהט ווי זיין שונא איז פלוצים אריינ־געפאלען אין זיין אייגענער נעץ, וואָם ער האָט געשטעלט פאר איהם.

— צו וואָם דארפט איהר זיי, גאספּאדין פּראָקוראָר ? — האָט איהם גע־פרעגט דער גענעראל שוין מיט א שפּאטענדען טאָן, און האָט זיך צוריק אויפ־געהויבען פון אָרט א גהיילטער און מוטיגער.

„איצט וועל איך דיך אנלערנען... וועסט מיך האָבען צו גרעדענקען, דו הינטישער זוהן", האָט אזש געשוידערט דער פאטער פון דער נקמה, וועלכע ער איז געגאנגען נהמען פון דעם אינקווויזיטאָר. ער איז צוגעגאנגען צו איהם גאנץ נאָהענט און האָט איהם אריינגעקוקט טיף אין פּנים אריין.

— איך מוז זיי זעהן ! — האָט גערעמפּפט געענטפערט דער פּראָקוראָר.

— אזוי ? דו מוזט זיי זעהן ? — א ווייל האָט ער איהם שווייגענד שארף בעטראכט, אזוי ווי ער וואלט איצט זיך ערשט גענומען שטודירען דעם פּרצוף פון א פרעמדען מאן אדער גנב, וואָם ער האָט געכאפט ביי זיין שראנק און האָט בעמערקט שטיל, שוין פאלשטענדיג בעוועלטיגט :

— אונזערע פאפּיערען זיינען פערברענט געוואָרען.

— וועז ? — האָט געפרעגט דער זוהן אויפציטערענד.

— וועז ? כא, כא, כא ! שוין לאנג אז זיי זיינען פערברענט... זעהר לאנג. גאספּאדין פּראָקוראָר ! איך גלויב, אז אן ערך פון צוויי טויזענד יאהר, כא־כא־כא ! — דער פאטער האָט געצויגען די ווערטער און דאָס נקמה־גע־לעכטערמיט די געפיהלען פון א מאן וועלכער דרעט לאנג און פארגעניגענד דעם

מיט ווייהרויך־געפעס אין איין האנד און מיט דער אַנדערער האנד גע־האַלטען פּאר איהם אַ גרויסען גאַלדענעם צלם צו קושען... דערנאָך האָבען סאַלדאַטען מיט בלויזע שווערדען אָבגעריסען בעריל'ען פון זייז בעט און איהם אַוועקגעפיהרט. און דער אַלטער און שטאַלצער איד וואַנדערט מיט א פערריסענעם קאָפּ איבער'ן ווייטען עטאַפּ פון סיביר, וואַרפט מיט די הענד און קלינגט מונטער און פרעהליך מיט די קייטען, אַזוי ווי ער וואַלט געגאַנגען צום טאַנץ...

דער געגנער׳ל לויפט איהם נאָך, רופט איהם און שרייט איהם נאָך, אַז ער זאָל זיך אָבשטעלען און וואַרטען אויף איהם. דער שנעע־שטורם מיט'ן ווינד דערטראָגען אָבער ניט צום אידען זיין שטימע. ער לויפט איהם נאָך מיט אַלע כחות און פאַלט אַן ערשעפטער אויפ'ן קאַלטען און פראָסטיגען שנעע.

דאָן האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און האָט זיך אויפגעזעצט.

דער איד, דער פעלדשער, איז שוין ניט געווען. אויף זיין אָרט האָט ער ביים בלויען און דונקעלען ליכט, וואָס איז געפאַלען פון א טיש־לאָמפּ אונטער א בלויען אָבאַזשור, בעמערקט נאַטאַשאַ'ן, וועלכע איז איינגעשלאָפען א זיצענדע, אין איהרע קלייַדער.

אין אָפענעם פענסטער האָט אַריינגעקוקט א וואַרעמע און שטילע יולי־נאַכט מיט א דונקעל־בלויען הימל אוּן מיט געהיימניספול ווינקענדע און ציטערענדע שטערען. דער פּאַרק איז געשטאַנען בעוועגלאָז און פערשטומט און די נאַכטשטילקייט האָט געשטערט נאָר א „קוקו" און דער געדאַנקען־פּוּן הייסריקען אין גראָז, וועלכער האָט זיך געטראָגען אין אָפענעם פענסטער ווי דאָם גרילצען פון ווייטע זעגען...

דער געגנער׳ל האָט אַראָבגעלאָזט די פים פון בעט, האָט זיך אויפגע־שטעלט און א שאָקל געטהאָן מיט'ן גאַנצען געוויכט פון זיין קערפּער. דער־נאָך האָט ער מיט די פים געמאַכט עטליכע טריט איבער'ן האַלב־דונקעלען ציממער, אַזוי ווי ער וואָלט זיי אויסגעפּרוּבירט, צי זיי וועלען אים דיענען...

אז ער האָט געזעהן, אַז די פים דיענען איהם און ער האָט זיך דערפיהלט אויף זיי פעסט, אוּן, ווי עס האָט זיך איהם געדוכט, פעסטער ווי תמיד, האָט ער געכאַפּט א פּאָרויכטיגען קוק אויף זיין אייגענעלאָפענעם שומר, האָט זיך פּאָרויכטיג אַרויסגע׳גנב׳עט פון צימער אין קאָבינעט אַריין, האָט אין דער קלייַדער־שאַפע מיט'ן שפּיגעל׳ געפונען זיינע קלייַדער, האָט זיך פּאָרויכטיג אוּן אייל׳ענדיג אָנגעטהאָן, האָט אַרויסגענומען פון שרייבטיש זיין רעוואָלווער, האָט איהם אריינגעשטעקט אין דער הויזען־קעשענע אוּן איז שטיל אַרויסגע־גאַנגען אין פּאַרק.

די לעצטע טהאַט

אין פלוגעל, אונטער דעם פערמאַכטען לאָדען, האָט ער בעמערקט א פייער׳ל, וואָס האָט זיך דורכגעשלאָגען דורך א שפאַרינע אוּן האָט געוואַרפען אויפ'ן פייכטען אוּן פון טהוי גלאַנציגען גראָז א שמאָלען אוּן ציטערענדען שיין,

אָן צו שוידערען אוּן וואַרפען זיינע הענט, אוּן די הענט כאַפּען דעם פּאַטער ביים גאָרגל...

— ניע סמעי! זאָלסט ניט וואַגען בעלידיגען מיין מוטער, דו אָב־מאַנשטשיק, דו זשיד פערפלוכטער — שרייט דער פּראָקוראָר ווי א פער־וואונדעטער טיגער. אוּן ווי א טיגער וואַרפט ער זיך אויפ'ן זקן, טרייסעלט זיין קערפּער... ווי ביי א טיגער וואקסט ביי אים דער וואוטה אלץ גרעסער אוּן ווערגט שוין אים אלייז אוּן דעם אלטען מאַן, וועלכער ליעגט שוין אונטער זיינע נעגעל אויפ'ן דיוואַן אוּן רופט פערצווייפעלט צו הילף די טאַכטער, אַז זי זאָל אים רעטטען פון זוהנ'ס מערדערישע הענט...

אין קאָרידאָר איז אין דערזעלבער צייט פאַרגעקומען אַן אַנדער קאַמף: נאַטאַשא האָט געקעמפט ביים פּריסטאַוו איהר וועג צום פערלאָזטען פּאַטער.

מיט איין האַנט האָט זי געעפענט די טהיר אוּן האָט אויסגעשריען אונמענשליך: „קין"!

דער קין־געשריי האָט איהם איבערגעשראָקען אוּן ער איז אַבגעשפּרונגען — זשידאָווקא פּראָקליאַטאַיא! — האָט זיך אַרויסגעריסען פון פּראָ־קוראָר'ס ברוסט ווי פון א פינסטערען קעלער.

ער האָט זיך אויסגעדרעהט אוּן פערלאָזען דאָס צימער.

נאַטאַשא האָט אויסגעשריען ווי א פערוואונדעטע אוּן איז אָפּגע־שפּרונגען פון אלטען מאַן ווי פון א פערפּעסטעטען, ווי פון א מצורע.

זי איז אַבגעשפּרונגען נאָר אינסטינקטיוו אוּן בעוואוסטלאָז.

דער טויזענד־יעהריגער האָס אוּן עקעל צום זשיד איז דאָך אויך איבער־געגאַנגען צו איהר מיט דער מוטער'ס מילך, מיט דער ערציהונג פון דער סביבה אוּן האָט געדרימעלט אין די טיפענישען פון איהר נשמה ווי דער נאַטור־אינסטינקט...

די „פערפלוכטע זשידאָווקא" האָט דעם אינסטינקט אויפגעוועקט. ער איז אַרוים מיט איין שפּרונג, איבערגעקאָהרט איהר פּרייזין, איהר פּאַטער־ליעבע, א גרויל האָט אין דעם מאַמענט אלעם איבערוועלטיגט אוּן פערניכטעט, אַנגעצונדען אין איהר א מאַמענטאַנעם גיפיהל. פּאַר וועלכען זי האָט זיך דער־נאָך געשעהמט אוּן גיפּלאָגט דאָס גאַנצע לעבען.

דער לעצטער חלום

ביינאַכט האָט זיך דעם גענעראַל ווידער גע'חלומ'ט בעריל דער בעל־אכסניא.

צוערשט איז דער איד געזעסען אויף דער ערד פּאַר א ליכט אויף א ביינקעל אוּן האָט געזאָגט קינות מיט זיין וויינענדען אוּן הארצרייסענדען ניגון, אוּן ער אלייז האָט נעווייניט אין שלאָף. אוּן נאַטאַשא, וועלכע האָט שוין געוואַכט איבער איהם א דאָפּעלטע געפּלאָגטע אוּן האָט איהם שוין קיינעם ניט געוואַלט אַנפערטרויען, האָט איהם געמוזט אויפוועקען פון שלאָף.

אז ער איז נאָך אמאל איינגעשלאָפען, איז בעריל שוין געשטאַנען אי־בער זיין בעט מיט א פּאָר פלאַקערנדע אויגען פון א שטראָפענדען נביא אוּן האָט איהם געטייט מיט'ן פינגער אויפ'ן גלח, וועלכער האָט גערויבערט

דער זיעג איבער זיך אליין האָט איהם יונג געמאכט און איהם געגעבען די אמאליגע טאפפערקייט, מיט וועלכער ער פלעגט זיך אויסצייכענען אין אלע זיינע שלאכטען. און דאס, וואס ער איז איצט געגאנגען טאן, האָט פער־לאנגט דעם זעלבען מוט און קוראזש, וועלכען עם האבען בערארפט אט יענע אמאליגע שלאכטען זיינע...

און ער האָט עס געטאן...

וועו זיינע שונאים זיינען זיך צוגאנגען שלאפען און דאס ליכט אין דער שפאריגע איז אויסגעלאשען געוואָרען, האָט ער מיט שנעלע אבער פארזוכ־טיגע טריט פון א יונגען און טאפפערען אויסקוקער, וועלכער קריכט אונטער'ן פארדעק פון דער פינסטערער נאכט צום פיינד׳ם פאזיציעס, זיך פער'גנב'עט צום פליעגעל, וואו דער פראקוראר איז איינגעשטאנען, און איז אריינגעקרא־כען דורך א פענסטער.

מיט אן עלעקטריש לעמפעל האָט ער, ווי א גנב, זיך בעלויכטען דעם וועג אין דעם צימער, וואו זיי זיינען געזעסען, האָט געעפענט אין טיש א פאָרט־פעל מיט פאפירען, די גאנצע „דיעלא" פון דעם „בלוט־בלבול", האָט די פא־פירען אריינגעוואָרפען אין קאמין און האָט זיי אנגעצונדען, אזוי ווי עס וואלט געווען וויכטיג...

אונזיכער און ציטערענד, אזוי ווי געשראקענע, האבען די פייער־צונגען גענומען לעקען און טוליען זיך צו די פאפירען און אפישפרינגען פון זיי, אזוי ווי עס וואלט זיי געפעהלט דער מוט צו דער טהאט.

דער גענעראל האָט אנגעריבען א שוועבעלע נאך א שוועבעלע. ערמונ־טערט און געטריבען פון דעם צינדער און פון זיינע מוטיגע און פלאקערענדע אויגען האבען די פייער־צונגען גענומען ברענען און פערצעהרען די פאפירען מיט א בייזען און אטאקירענדען גרויש. און וועו די פאפירען האבען זיך פער־וואנדעלט אין א טליהענדען און פערקויהלטען אש, האָט דער גענעראל פער־לאזען דעם פליעגעל און דעם שלאָס אויף אייביג...

אייגזאָם בלייבט נאטאשא

די ערשטע, וועלכע האָט בעמערקט דאס פערשווינדען פון דעם גענעראל, איז געווען נאטאשא.

זי האָט אין שלאָף דערפיהלט די צייט, וועו זי דארף איהם געבען דעם רעצעפט, און וועו זי האָט זיך אויפגעכאפט האָט זי איהם שוין ניט געטראפען אין בעט. זי איז אריינגעלאפען אין קאבינעט, צוגעלאפען צום טואלעט, איז ארוים אויף דער וועראנדע, האָט איהם געזוכט און גערופען, אבער אהו א רעזולטאט.

געקלעמט פון בייזע פארגעפיהלען, פון א וואקסענדער און נאגענדער אנגסט, האָט זי געמאכט א טרעוואָגע און געשטעלט אויף די פים בייגאכט די גאנצע דיענערשאפט פון הויף.

באלד האבען איהם שוין געזוכט אלע מענשען פון שלאָס, מיט לאמטער־נעם און מיט שטורקאצען; מען האָט איהם געזוכט אין אלע טיפען און פער־באַרגענע וויגקעלאך פון דעם גרויסען הונדערטיעהריגען פארק; מען איז ארויסגעפאהרען מיט א שיפעל און מיט א נעץ און לאנגע קרוקעם אויף'ן טייך,

דער גענעראל איז מיט שטילע און גע׳גנב׳עטע טריט צוגעגאנגען צום פענסטער און איז צוגעפאלען צו דער שפּאריגע.

דאָרט האָט ער דערזען דעם פּראָקוראָר, א שטאהענדען און דראָהענד זשעסטיקולירענדען פּאָר מיטער און פּאָר דעם לייב־מעדיק, וועלכע זיינען געזעסען ארום א טיש מיט פּאַפּירען און האָבען איהם אויסגעהערט מיט גענויגענע קעפּ.

ער האָט זייערע רייד ניט געקאָנט הערען, האָט אָבער כאָלד פּערשטאָנען אוּן דערפּיהלט, אז הינטער דעם פּערמאָכטען לאָדען ווערט אָבגעהאָלטען א בעראָטהונג וועגען איהם: אז אויף דער פּאָמיליענבעראָטהונג ווערען איצט געשמידט פּאָר איהם קייטען...

אינסטינקטיוו האָט ער ארויסגעכאָפּט דעם רעוואָלווער פּון דער קעשענע. די גענעראלשע האָט אָבער אויסגעדרעהט איהר קאָפּ צוּם פענסטער אוּן האָט זיך איינגעהערט, אזוי ווי זי וואָלט הינטער איהם דערפּיהלט די אָנווע־זענהייט פּון א מענשען...

דאָן האָט ער זיך צוזאַמענגעדרעהט ווי א גנב, איז אָבגעשפּרונגען פּון פענסטער אוּן האָט זיך אָנגעהויבען דערוויטערען פּון זיינע שונאים איבער׳ן ווי אטלאָס ווייכען גראָז, וואָס האָט פּערשטיקט זיינע טריט.

באָלד האָט די דונקעלע נאַכט דערהערט זיין נאָכזוכען־גע׳לעכטער אוּן בייזען שפּאָט איבער זיינע שונאים מיט זייערע פּלענער, וועלכע זיינען שוין געווען געכאָפּט אין נעץ פּון זיין אייגענעם פּלאָן.

דעם פּלאָן האָט אָנגעצונדען אין זיין מוח דערזעלבער בעריל, וועלכען ער איז נאָכגעלאָפּען אין שלאָף אוּן האָט ניט געקאָנט דערייכען. אין שלאָף איז ביי איהם דער געדאַנק געבאָרען געווארען, צוערשט ווי אַן אינסטיטינקטי־ווער אוּן בלינדער דראַנג, ווי א צאַנקענדעם ליכט אין דער טיעפּענגיש פּון זיין אונבעוואוסטזיין, צופלאָקערט האָט זיך אָבער דאָס ליכט אין א העלעם פייער פּון העלדישען מוט אוּן ליידנשאפטליכען דראַנג דאָן, וועז ער האָט דערזהען דורך די לאָדענס דעם שיין אוּן די אינקווויזיטאָרען ארום דעם טיש מיט די פּאַפּירען... אוּן מיט דעם נייעם פייער אין זיין נשמה זיינען געוואקסען זייערע פיזישע כחות, די קראַפט פּון זיינע ענטשלאָסענע טריט איבער די אלעען פּון דעם הונדערטיהריגען איינגעשלאָפענעם פּאַרק.

אוּן דער בעזיצער פּון דעם פּאַרק אוּן פּון דעם אלטען פּרעכטיגען שלאָס איז שוין געווען ניט קיין רוסישער גענעראל־אדיוטאנט, נאר א איד... אָבער ניט ווי איינער פּון דעם שטערטעל, וואָס איז געלעגען איצט אין טהאל אין קרעמפען פּון א מרה־שחורה, אין טויט־אָנגסט פּאר יעדען לייכטען שאָרך, פּא־יעדען וויינד, וואָס פלעגט מיט א קלאַפּ אין א לאָדען ארויסרופען אין דער קראַנקער פּאַנטאָזיע זיינער די געשטאלטען פּון דעם גרויזאמען פּראָקוראָר, וואָס געהט ארעסטירען אוּן שמיעדען אין קייטען, אוּן פּון פּאַליצייי אוּן סים־שטשיקעס, — צוויישען די הויכע טאַפּאַליעס פּון דעם הונדערטיהריגען פּאַרק איז איצט ארומגעגאַנגען א איד, א זיעגער, א גבור, ווי די חשמונאים. ווי זיי האָט ער דורכגעמאַכט א גרויסען קאַמף, א ריעזען־קאַמף, אָבער מיט זיך אַליין, אוּן איז פּון דעם קאַמף ארויס דער זיעגער; אוּן ער איז שוין ניט גע־ווען דער אלטער מאָן מיט א קראַנקען אוּן איבערגעוואקסען הארץ.

פען מיט זיין פערוואַרפען פֿליכעוואַטע קעפּעל און מיט אַן אָפּעז מויל, פון וועלכען עס האָבען אַרויסגעקוקט א פּאָר שוואַרצע און פוילע צייהן, — האָט זי, אין דער דראָהענדער און פיינדליכער סביבה, ערשט דערפיהלט איהר עלענד און שוצלאָזיגקייט, דעם גרויל פון איהר גרויסען פערלוסט.

און קיינער פון זיי, ניט דער ברודער און ניט איהר אייגענע מוטער, האָבען פּאָר איהר ניט געהאַט קיין איין וואַרט פון מיטלייד, ניט קיין בליק פון אייגענע. גרויזאָם און קאַלט האָבען זיי איהר בעגעגנט. נקמה, בייזע פרייד און האָס האָט זי דערזעהען אין זייערע בליקען. געשוידערט פון די בליקען פון דער קאַלטער און פרישער מאָרגענלופט איז זי אַרויף צו זיך אין צימער אַריין, האָט זיך פערשלאָסען, ווי א פערפאָלגטע, און האָט זיך א וואַרף געטאָן מיט די קליידער אין בעט אַריין.

און וועז דאָס אייגענע בעט, די אייגענע קישענס, האָבען טרייסטענד ארומגענומען דעם מיידען און צובראָכענעם קערפּער איהרען, האָט זי ערשט דערפיהלט דעם ביטערען גיפט פון איהר פערלאָזענקייט. ווי א טיפע און אונבערגרעטע בעלידיגונג האָט דער גיפט אין איהר געברענט.

האָט זי עס פערדיענט? און אויף וועמען האָט ער זי, די אייניציגע און ליעבענדע, פערלאָזען? איז זי איהם אויך נמאס געוואָרען, ווי די גאַנצע פאַמיליע? — זי איז דאָך תמיד געווען מיט איהם, אויף זיין צד — און זי האָט אויסגעבראָכען אין א פערצווייפעלטען געוויין, וואָס איז געוואקסען גליידְ מיט'ן בעוואוסטזיין פון איהר אונגליק און עלענד. און באלד איז דאָס געוויין איבערגעגאַנגען אין ספאַזמען פון א היסטעריקע. איהר קלייַנער קערפער האָט זיך געמומען וואַרפען אין ציטערען אונטער דעם אָנפאַל, ווי א טיפּע־פערוואונדעטער און בלוטענדער פויגעל. איהר וועה־געשריי האָט זיך געטראָגען אויבער אלע צימערען, און קיינער איז צו איהר ניט אַרויפגעקומען, קיינער האָט זיך ניט אָנגערופען אויף איהר שרייענדען פיין ניט מיט קיין ביסעל וואַסער און ניט מיט קיין טרייסט־וואָרט, — אָפילו איהר אייגענע מוטער! איינזאָם איז געבליבען נאַטאַשא, עלענד און פערשטויסען.

דער זוהן משפּט דעם פאָטער

ערשט בייטאָג האָט זיך דער פּראָקוראָר ארומגעקוקט, אז די פּאָפּירען מיט'ן גאַנצען בלוט־בלבול, וועלכע ער האָט געמוזט מיטפיהרען מיט זיך, צו־ליעב פּאַן אָטא'ס עקספּערטיזע איבער'ן גע'הרג'עטען שייגעץ, זיינען פערשוואונדען.

באלד האָט ער ענטדעקט זייערע שפורען אין די אש פון קאמין און האָט זיך איבערצייגט, אז זיי זיינען פערברענט געוואָרען...

געוועהנליך איז ער געווען זיכער, אז פערברענט האָט די פּאָפּירען ניט קיין אנדערער, ווי דער גענעראל, און אז ער איז בעגאַנגען א גרויסען שטאָטס־פערברעכען.

די מוטער האָט עטליכע מאל גע'חלש'ט, קינסטליך אדער ריכטיג, האָט זיך געקלאָפט מיט דעם קאָפּ אין וואנד און געמאכט ווילדע היסטעריקעס... פּאַן אָטא האָט זי געהאלטען אין איין מינוטערען, און האָט געטאַנצט ארום

וועלכער האט זיך אויסגענאסען אין אן אזערע, וואס איז געווען פערוואקסען מיט „טשערעס"; מען האט איהם געזוכט אין אלע ברונעמס, מען האט אויפ־געהויבען אויף די פים אלע פאראבקעם פון די טאקען, איהם דארט געזוכט, געטעלעפאנירט אויף דער באהן־סטאנציע, און דער פראקוראר האט באלד ארויסגערופען דעם פריסטאוו מיט סטראשניקעם אין סאטסקים פון דארף, און קיינער האט אפילו די שפורען פון דעם פערשוואונדענעם ניט געקענט ענטדעקען.

און די נאכט איז געווארען אלץ פינסטערער און פינסטערער; ווי א געדיכטע פיינדליכע ארמעע האט זיך די פינסטערניש געדוקט פון אלע זיי־טען, אום צו פערדעקען דעם פערשוואונדענעם.

לאנג, ווי אן אייביגקייט, האט זיך די קורצע זומער־נאכט געצויגען פאר דער פערצוויפעלטער און איינציגער טאכטער. זי איז געווען זיכער, אז נאר די בלינדע און שווארצע נאכט פערדעקט איהם פון איהרע זוכענדע און אנ־געשטרענגטע אויגען, און אז ווי נאר דאס מארגענליכט וועט פערטרייבען דאס פינסטערניש, וועט זי איהם ערגעץ־וואו דערזעהען, און גאנץ נאהענט, א לעבעריגען אדער א טויטען.

לעבעריג צי טויט — די פראגע איז פערשטעלט געווארען פון אן אנדע־רער, פון דעם פערצוויפעלטען און פלאגענדען בעגעהר איהם נאכאמאל צו זעהען, ארומנעהמען זיין קאפ, קוקען איהם אין פנים אריין, אין בעקענטען און טייערען פנים; מעג ער זיין טויט, אבי איהם נאכאמאל צו זעהען.

דאס מארגענליכט האט אבער מיט זיך גארניט געבראכט: קיין בשורה, קיין שפור, קיין טרייסט! — קאלט און גרויזאם האט דער גרויער מארגען א קוק געטאן איהר אין פנים אריין, אויף איהר און אויף איהר גרוים אונגליק.

גלייך ווי דער קאלטער און גרויער מארגען, האט אויף איהר א קוק געטאן דער ברודער און זוהן פון דעם פערשוואונדענעם. מיט'ן פאפיראם אין מויל האט ער זיך ארומגעשלעפט מיט מיעדע און צובראכענע פים איבער דער ווע־ראנדע, מיט א לעבלאז־פערשטיינערטען און ליים־געלבען פנים. זיינע קאלע־מוטנע גרינע אויגען, וועלכע האבען, נאך א שלאפלאזער נאכט און נאך א לאנג־וויטהענדען בראנד פון אויפרעגונג און האס, זיך ארומגעלעגט מיט שווארצע און טיעפע פלעקען, האבען אויף איהר א קוק געטאן גרויזאם און ווילד, ווי א חורבה, וועלכע רויכערט זיך נאך בייז און וויטהענד אין מארגענ־ליכט נאך א נאכט־שרפה.

וועז זי האט דערזעהען זיין ווילדען אויסזעהן, דעם צושויבערטען און דראהענד־פערשפיצטען קאפ, אויף וועלכען דער ווינד האט ניט געלאזט אייני־ליגען און האט געווארפען אין אלע זייטען דאס ביסעל האאר, וואס דאס פע־טערבורגער לעבען האט נאך איבערגעלאזט דעם „טשינאוניק" און וואס פלעגט קוים בעדעקען זיין שארבען, — וועז זי האט דערזעהען אויף דער וע־ראנדע דעם בריטען און פיערעקיג שטומפען פנים פון דער דרימלענדער מו־טער, וועלכער האט איצט שוין ניט אויסגעזעהען רויט, ווי אימער, נאר קוי־טיג־גרוי און אפשטויסענד אלט און מיאוס, מיט די בייזע קנייטשען, — וועז זי האט בעמערקט אין דעם טיעפען און ווייכען שטוהל דעם לייב־מעדיק פאן אטא, וועלכער איז געלעגען ווי א פוקסעל צוזאמענגעדרעהט און איינגעשלאפ־

יצחק זיינען געווען „זשידעס" און דער געדאנק האט אבגעבריהט אין איהם דעם מארך, דאס גאנצע אינוועניגסטע, ווי א שווערע בעליידיגונג, אזוי ווי ער וואלט אויסגעטרונקען א בעכער מיט גיפט.

דער בייז אויפגעפלאקערטער עקסטאז פון דעם אינקוויזיטאר און תליון האט זיך מיט אמאל אויסגעלאשען... ער האט אבער פלוצים דערפיהלט א רחמנות מיט זיך אליין, מיט זיין אייגען צוריסען און בלוטענד הארץ, דאס הארץ פון א ליעבענדען זוהן, וועלכער מוז בעשולדיגען זיין אייגענעם פאטער, דעם אלטען גרייז זיינעם... עס האט זיך איהם אפילו אויסגעדוכט, אז ער דערשטיקט אין זיין האלז טרערען, ביטערע טרערען.

באלד אבער האט ער זיך געזוהנט בעלוינט פון דער גרעפין, פון מיניסטער, פון צאר אליין, וועלכער דערלאנגט איהם דעם פארטפעל פון א יוסטיץ־מיניסטער.

א רגע וואקעלט ער... אפשר וואלט ער די בעלוינונג אינגאנצען ניט געטומען? זיך אבגעזאגט?... זאל ער וויזען, אז ער טהוט עס טאקע באהבה, לשמה... יא, ער זאגט זיך אב! זאל די וועלט זעהן... בעזאנדערס די ליבע־ראלען און רעוואלוציאנערען, וועלכע שמוצען און פערלוימדען איהם, זיין אייגענער פאטער און שוועסטער, אז ער איז ניט קיין קאריריסט, נאר א טרייער שומר פון געזעץ און ארדנונג און איז מקריב דעם הייליגען לעבענס־בערוף זיינעם, דאס טהייערסטע און ליעבסטע אין לעבען...

און דאס רחמנות־געפיהל צו זיך אליין וואקסט נאך גרעסער און גרעסער, און אין פרייד און פערגעניגען מיט דעם רחמנות צו זיך אליין, מיטן שטאלץ איבער זיין גרויסער און איידעלער נשמה, זעצט ער זיך אוועק און שרייבט דעם יוסטיץ־מיניסטער אז אויספיהרליכען טעלעגראפישען רעפארט וועגען דעם פאטער'ס פערברעכען... שרייבט לאנגזאם און פלייסיג, מיט דערזעלבער הייליגער פרייד, מיט וועלכער אברהם האט געבראכט דעם אויבערשטען זיין אייניציגען זוהן צו דער עקדה.

און איצט איז ער שוין ווייט פונ'ם גרעדאנק, אז דער פאטער איז עובר־בטל, משוגע, פון גאנצען טייוועלשען פלאן זיינעם, צוליעב וועלכען ער האט אהער געבראכט דעם קליינעם מיאוס'ן שד פאן אטא.

פערקאהרט! ער זאהט אין דעם פערברעכען די איבערלעגונג פון א קלארען פערברעכעריישען פערשטאנד, וועלכער האט פארזיכטיג און קאלט־בלוטיג געפלאנאווועט דאס פערברעכען לאנג אין פאראוים, און האט עס אויס־געפיהרט ביי אלע געזונטע חושים... און דארף דערפאר בעשטראפט ווערען מיט דער פולער שטרענגקייט פון געזעץ...

דא האט ער זיך אבער דערמאנט, אז דער פאטער איז א גענעראל, אז משפט'ן וועט איהם א מיליטעריש געריכט, בעשולדיגען וועט איהם אן אפיציער, ווי ער אליין איז, און אז ער איז א ציווילער און וועט איהם ניט קאנען בעשול־דיגען און פערקלאגען, און די גאנצע בייזע קראנקהאפטע פרייד וועלט מיט אמאל ביי איהם אויסגעלאשען, לאזענדיג הינטער זיך א טשאדנעם רויך פון א מאכטלאזען האס, וועלכער שטיקט איהם אן וועלגט איהם אן מאכט איהם וואהנזיניג...

און ניט געטרויענדיג קיינעם די דעפעשע, לויפט ער אליין אויף דער

איהר אזוי מונטער און לעבעדיג, אזוי ווי איהר חלש'ען וואלט איהם פער־
שאפט א פערגעניגען און איהם פלוצלינג געגעבען אן אנגענעהמע און פרעה־
ליכע בעשעפטיגונג אין לעבען.

אויך דעם זוהן איז די געשיכטע, טיף אין הארצען, געווען זעהר אנ־
גענעהם... ער האט פאר זיך געהאט א נייעם פערברעכען, און דערצו נאך
א העכערם און א גרעסערם, און יעדעם פערברעכען האט איהם אנגעפילט
מיט א בעזונדערער און אייגענטימליכער בייזער פרייד, א פרייד, מיט דער
ווילדטיגקייט פון זיין אייגענעם לעבענס־בערוף, פון זיין עקזיסטענץ אלס דער
שומר פון געזעץ און פון אדרנונג.

בעשולדיגען, שטראפען, פיניגיגען, — דאם איז געווען די אטמאספערע,
אין וועלכער ער האט זיך געפילט גוט און מונטער, ווי דער פיש אין
וואסער. דאם, וואם דער פערברעכער איז זיין פאטער, האט איהם פערשאפט
נאך א גרעסערען פערגענינגען: דאם פערגענינגען צו קענען בעווייזען, אז ער
שטעלט זיך פאר קיין זאך ניט אף, אפילו פאר דער ליעבע צו א פאטער, אז
געזעץ און פרינציפ שטעהט ביי איהם העכער פון אלעם אין לעבען...

„איז ער גאר זיין פאטער?

און ביי זיך אין הארצען איז ער געווען זיכער, אז ער וועט זיך איצט פאר
קיין זאך אין דער וועלט ניט אפשטעלען, ניט לאזען זיך אפהאלטען, — און
דאם האט איהם פערשאפט א שטאלצע און קראנקע פרייד.

אין דער אויפגערעגטער פאנטאזיע האט ער זיך שוין געזעהען אלס דעם
בעשולדיגער פון זיין אייגענעם פאטער; ער האט שוין געשמיעדט זיין פייער־
דיגע און גרויזאמע בעשולדיגונגס־רעדע און קייטען פאר איהם...

אנטקעגען, אויף דער בעשולדיגונגס־באנק, זיצט זיין פאטער מיט'ן גע־
בויגענעם ווייסען קאפ, געבויגען אונטער דער לאסט פון זיין גרויסען פער־
ברעכען... און ער פערלאנגט פון די ריכטער די גרעסטע שטראף פארן
שטאטס־פערברעכער:

„קיין בארעמהערציגקייט מיט איהם! קיין ריקזיכט מיט זיינע מילי־
טעריש פערדיעגסטען!" —

און ער בריינגט אלם בעוויזן זיך אליין, דאם בלוטענדע הארץ פון א
זוהן, וועלכער מוז בעשולדיגען זיין אייגענעם פאטער.

„קוקט, ריכטער, אויף מיר! אויף מיין אייגען צוריסען און בלוטענדעם
הארץ... דאם הארץ פון א ליעבענדען זוהן... זעהט, ווי עם טהוט מיר
וועה! — גזעזע און משפט איז אבער דאם העכסטע אין לעבען פון שטאט!
און דעם העכסטען און הייליגסטען גאט בריינג איך צו אפפער דאם בלוטענדע
הארץ פון א זוהן... און ווי דער פאטריארך אברהם האט ניט געציטערט און
זיך אויף קיין איין רגע ניט פערטראכט אויפצוהויבען דעם קליינג איבער יצחק'ס
האלז, אזוי פערטראכט איך מיך ניט... דאם געזעץ פערלאנגט עס, און איך
בריינג דעם קרבן! נעהמט דעם ביישפיעל פון מיר!" — האט שוין געשריען
אין פראקוראר'ס ברוסט דער גרויזאמער טייוועל, צו וועלכען ער האט תמיד
געדיענט מיט אזא סאדיסטישער פרייד, מיט דער קראנקער רעליגיעזער בע־
גייסטערונג פון אן אינקווייזיטאר.

פלוצלינג האט ער זיך אבער דערמאנט, אז דער פאריארך אברהם און

פייכטקייט איז ער באלד איינגעשלאפען מיט א שווערען שלאף, ווי איז דער יונגענד, וועהרענד זיינע פעלד־ציגע, וועלן ער איז נאך געווען א יונגער אפיציר, נאר א לאנגען און מיעדען מארש מיט זיין קאמאנדא סאלדאטען.

קאמענקע

די אויפרעגונג פון די לעצטע טעג, די שלאפלאזע נאכט, וועלכע ער האט פערבראכט אין א ציעלאזען וואנדערען, די אלע פיבערהאפטע איבערלעבונגען, האבען ערשעפט זיינע כחות און געבראכט דעם אלטען מאן מיט'ן קראנקען איבערגעוואקסענעם הארצען, וואס האט די לעצטע יאהרען שוין ניט געווואוסט פון קיין געזונטען, רוהיגען און דויערענדען דרעמעל — איצט האט עם איהם געבראכט א לאנגען און שטארקען שלאף, דעם שלאף פון א מיעדען און ערשעפטען קערפער.

עטליכע מאל האט ער ערוואכט אויף זיין בעטלער־גלעגער, וועלכער האט אויף איהם געאטעמט מיט אן איבערגעפוילטער פייכטקייט און זיך גלעזעט אויף די לונגען און אויפ'ן הארצען מיט א שווערער, פרעסענדער לופט פון א פערדשטאל און מיסט.

דער קערפער איז אבער ניט געווען אים שטאנד צו מאכען א בעוועגונג, איז ווי לעבענסלאז געפאלען צוריק אויפ'ן פוילען און צוקניטשטען שטרוי און איז צוריק געזונקען אין א בעוואוסטלאזער מיעדקייט און פערגעסענקייט. און אין דער מיעדקייט איז דערטרונקען און פערלארען געגאנגען דאס בעוואוסטזיין פון צייט און ארט, פון פערגאנגענהייט און געגענווארט, פון טאג און נאכט, די טראגעדיע פון זיין עלטער, וועלכע האט איהם פערטריבען פון זיין אייגען הויז...

און אומגעקערט האט זיך צו איהם דאס בעוואוסטזיין ניט מיט אמאל, נאר ביסלעכווייז, צוויישען שלאף און וואכזאמקייט, פונקט ווי די כחות האבען זיך אומגעקערט צו איהם ביסלעכווייז און פאוואליע און האבען אנגעפילט די מיעדע און ערשעפטע גלידער מיט בעוועגונגסמגליכקייט און נייעם לעבען.

ער איז שוין געלעגען מיט אפענע אויגען און האט געקאנט זעהן דורך די אויסגעבראכענע קלייניע און קרומע פענסטערלעך ווי די זון זעצט זיך שוין הינטערען וואלד און בעגילט מיט א טאנצענדען שטראם פון ליכט די שפיצען פון די בוימער און צוגיסט דעם פאר'ן טאג אנגעשמאלצענעם גאלד איבער די בלויע און לייכטע וואלקענס פון האריזאנט און פארבט זיי מיט א נייעם בלוי־רויטען און אראנזש־פארב.

די פייכטקייט האט זיך אנגעהויבען צו פיהלען און לעגען אויף דער ברוסט און אויף די לונגען, אלץ שווערער און פערסענדער.

דאס ליגען אבער אהן געדאנקען און אהן געפיהלען איז געווען אזוי בערויהיגענד, די איינזאמקייט ארום איהם אזוי שטיל און אנגענעהם, אז דער בעטלער־גלעגער איז איהם איצט, נאך די אלע איבערלעבונגען, פארגעקומען ווי א גן־עדן, ווי די טרייסט פון אן אייביגער רוה...

אויפגעהויבען האט איהם אבער פון זיין גלעגער און געשטעלט אויף די פים זיין יונגענר־פרייגד, בערייל דער בעל־אכסניא.

פּאטשט און גיט זי איבער דעם אלטען פּאטשטמייסטער. מיט'ן גרויסען נאקע־טען קאפּ, ווי א באק־דייזשע.

דער אלטער מאן נעהמט פון זיינע הענט די לאנגע דעפּעשע, הויבט זי אן לייענען, דערשרעקט זיך פּאר איהר, ציטערט און קוקט אויף איהם מיט א פּאר ווילד אויסגעסטאַרטשעטע און גלעזערנע אויגען פון א משוגע'נעם.

און ער צושרייט זיך אויף'ן מאן ווילד, מיט א שוים אויף די ליפּען, און שרייט אזוי לאנג אויף איהם, ביז ער לעשט אוים אין דעם שרייען זיין מאכט־לאזען ווילדען כעם און צארן.

דער בעטלער־גלעזגער

אין דערזעלבער צייט, וועו דער פּראקוראר האט טעלעגראפירט צום מיניסטער, צום גובערנאטאר, אויף אלע באהן־סטאנציעס, אז מען זאל פּעף־האלטען א גענעראל מיט אזוינע און אזוינע סמנים, וועו מען האט דעם אלטען גענעראל שוין ניט געזוכט ווי א פערשוואונדענעם, נאר זיך גייאגט נאך איהם ווי יענער נאך א ווילדער חיה — האט זיך די חיה אליין פערשלאגען און בעהאלטען אין א נארע גאנץ נאהענט פון שלאס, אין א מרחק פון א פּאר וויאַרסט.

דאס איז געווען א קליין איינגעפּאלגן הייזעל, ביים גרעניץ פון פּאַרק, וואו ס־האבען זיך שוין אנגעהויבען די זומפּען, וואו קיינער, אחוץ דעם קאדעט דעם יענער, האט קיין דריסת הרגל ניט געהאט.

אמאל האט אין דעם הייזעל געוואוינט א שומר פון וואלד, און איצט איז עם געווען פוסט און מיט א צוריסענעם דאך.

געקומען איז ער צו דעם פערוואַרפענעם ווינקעל שוין פּאַרטאג, נאך א לאנגען בעוואוסטלאזען וואנדערען איבער'ן וואלד, וועהרענד דער פינסטערער נאכט. א בלייענע מיעדקייט און א שלאף האבען געצוויגען זיין קראנקען און צובראכענעם קערפער צו דער ערד.

דאס גראז אבער איז געווען נאס פון טהוי און ער האט מיט מיעדע און ברענענדע אויגען געזוכט ארום זיך אן ארט, וואו ער זאל קאנען אוועקלעגען זיין ערשעפּטען קערפער.

דאן האט ער בעמערקט דאס הייזעל אהן פענסטער און האט דערזעהן דאַרט אויף דר'ערד צוקנייטשטע אלטע שטרוי, פון וועלכע עס האט זיך שוין געטראגען דער שוערער און איבערגעפוילטער גערוך פון א שטאל.

ווי א מיעדער ים־וואנדערער, נאך א לאנגער און וויטער נסיעה, דער־פרעהט זיך מיט'ן האפען, וועלכער בעגריסט איהם פון וויטען מיט זיינע מאיאקען, אזוי האט זיך דער רייבער מאן מיט אמאל דערפרעהט מיט'ן ארימען גלעזגער, וואס די צוקנייטשטע שטרוי האט איהם פערשפּראכען.

ער האט זיך צוזאמענגעבויגען פאר'ן נידעריגען און אויסגעקרימטען אר־ייני־גאנג, ווי א לאך, איז ארויין אין הייזעל, האט זיך א וואַרף געטהאן אויפ'ן שטרוי, און ניט קוקענדיג אויפ'ן שווערען גערוך פון טוכלער און איבערגעפוילטער

זיך געזומען ווארפען און ציטערען, ווי פון א גוטער. לאנג ערווארטעטער בשורה.

ער האט זיך אנגעכאפט אן וואגען, ווי א שיף־ברוך־לוידענדער אן א רעטונגס־שיפל....

דאס ווארט „קאמענקע" האט אבער נאך לאנג געטאנצט אין זיין מוח ווי א רעטעניש. האט געקלונגען אין זיינע אויערען ווי א כישוף־קלאנג, ווילכען ער האט ניט געקאנט פערשטעהן, בעגרייפען דעם צויבער פון זיין בעהאלטענעם אינהאלט.

און וואס מעהר ער האט זיך צוגעהערט צו דעם ניט אבשטאַרבענדען קלאנג פון דעם וואַרט, וואס מעהר ער האט זיך געגראבען אין זיינע זכרונות, אלץ ווייטער און ווייטער איז אים פאַרגעקומען דאס ארט „קאמענקע".

די נאכט האט זיך שוין געזומען באלעבאטעווען אין וואלד, שפּרייטען איבערהאל אונרוהיגע שאטענס, ווילכע האבען זיך געזומען לויערען פון יערען קוסט, פון צוויישען די בוימער, ווי א פיינדליכע און שארפּ וואבענדע ארמיע.

ווי סאלדאטען אויף א וואך האט די נאכט זיי צושטעלט צוויישען די בוימער, שטיל, אונרוהיגע, געהיימניספול ציטערענדע און דראהענדע, און האט זיך געזומען צינדען די ערשטע שטערען אויפ'ן הימל.

און שפּאנענדיג טיף אין זאמד, ביי דעם שווערען און קרעכצענדען וואגען מיט די קליינע סאפּענדינע פערדלעך האט זיך דעם אלטען מאן אויסגעוויזען. אז „קאמענקע" איז ערגעץ ווייט־ווייט, א ווייטע און פער'כישופ'טע מדינה, א שטאדט, וואס איז ווי די הייליגע מעקא תמיד בעלויכטען נאר מיט א בליי־כען סודות'דיגען לבנה־שיין; אז „קאמענקע" איז א זיסער חלום און א לעגענדע.

און באלד האט זיך דער גוי מיט דער פוהר האלץ, מיט אים אינאיינעם, פערוואנדעלט אין א טרוים, אין א לעגענדע, ווילכע וואנדערט אין לבנה־שיין צום ארט פון אייביגער רוה, צום „ניט־זיין", וואו אלע לוידען ווילען דער־טרונקען ווערען און אויפהערען.

א שטילע און זיסע פרייד, ווילכע פלאטערט ווי אן אהנונג, ווי א זיסע ערווארטונג פון ערלייזונג, האט זיך צוגלייך מיט די שטערען אויפ'ן הימל אנגעצונדען אין זיין נשמה.

ביים ליכט פון דער פרייד האט ער זיך דערמאנט, אז „קאמענקע" איז דאס שטעדטל, וואס געפינט זיך ניט וויט ביי דער גרענץ פון זיין מאיאנטעק, וואוהין ער האט אויף בערילים עצה געשיקט אויף פּסח קארטאפּלעס; אז דארט לעבט א „ראבין", א הייליגער, פאסטער און גאט־בעטער.

זיין פרייד איז איהם קלאר געווארען, זיין ערלייזונג האט איהם שוין געלויכטען און געוואונקען, ווי די ערשטע שטערען אויפ'ן הימל...

ער איז געווען זיכער, אז דער גוי מיט די פערמוטשעטע פערדלעך זיינען פערשטעלטע שלוחים, וועגווייזער און הייליגע, געשיקט פון הימל אליין... פון דער גוטער רחמנות'דיגער האנט פון שיקזאל, איהם צו בעפרייען פון זיינע פלאגען און פון זיין לעבענס־געפענגנים...

ווי א לעבעדיגער פארוואורף איז די געשטאלט פון געקוועטשטן אידען אויסגעוואקסען פאר זיין געלעגער.

ווי צוויי פייערדיגע צונגען האט איהם ענגומען בריהען דער בליק פון דעם אידענ'ס צוויי אויגען, פול מיט פערגלייווערטען אידישען פיין.

די געשטאלט האט איהם געבראכט צוריק דאס בעוואוסטזיין פון זיין שולד אנטקעגען איהם און דעם גאנצען שטערטל. דאס פלאגען פון זיין קראנקען געוויסען האט צוריק ערוואכט. די וואונדען האבען זיך צוריק געפפנט. געבלוטעט און געווהטאגט ביז צום וואהנזין.

געטריבען פון דעם פלאגען איז ער ארויסגעקראכען פון דער נארע, וועלכע האט איהם געשאנקען א טאג פון רוה און פערגעסענקייט, און האט זיך ווידער געלאזט וואנדערען, אהן א צוועק און אהן א ריכטונג.

אבגעשטעלט האט איהם א פוהר מיט געהילף. די שוועכע פוהר האט זיך געשניטען אין טיפען זאמד, דער גוי האט הויך „געוויאקעט", און מיט איהם האט געוויאקעט דער נאנצער וואלד; די פערמאטערטע און געשמיסענע פערד־לעך האבען שטארק געסאפעט און זיך אלע מאל אבגעשטעלט.

א פיינליכער רחמנות מיט די שטומע און אונשולדיגע בהמות האט איהם אבגעבריהט און ער האט זיך צושריען אויפ'ן גוי, וועלכער האט ניט אויפגע־הערט זיי אונ'ברחמנות'דיג צו שמייסען. ער האט זיך צושריען ביזן און דראהענד, ווי א געווארל און שרה איז לעבען.

פלוצים אבער האט ער זיך דערמאנט אן דער איבערגעלעבטער נאכט, אן זיין בעטלער־גלעגער, אז ער איז ענטלאפען פון זיין אייגען הויז, אז עס קאן זיין אז מען זוכט איהם איצט און מען יאגט זיך נאך איהם ווי נאך א פער־ברעכער, און דער רחמנות צו די געשמיסענע און פערמאטערטע פערדלער האט זיך צוזאמענגענאסען און פערוואנדעלט אין א בושה, אין א רחמנות צו זיך אליין, צו זיין עלענדער און פון שיקזאל געשמיסענער עלטער...

„איז ער דען ניט געשמיסען, ווי די פערדלעך, פון זיין אייגענעם זוהן?"

דא האט ער זיך צום ערשטען מאל דערמאנט אן נאטאשא'ן.

„ווער וויסט... עס קאן זיין, אז זי איז איצט אויך געגען איהם?"

און איצט האט ער אין דעם שוין ניט געצווייפעלט.

און דער געדאנק האט איהם אבגעשטעלט ווי א פערשטיינערטען, און ער האט זיך לאנג ניט ערהרט פון ארט.

אז דער גוי אבער מיט די פערדלעך האט זיך פון איהם ענגומען דערווויי־טערען און זיין „וויאקען" האט אנגעהויבען אבצושטארבען, האט ער זיך ענע־מען איהם נאכיאגען...

אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט צו בלייבען אליין אין וואלד מיט זיינע געדאנגען, מיט זיינע פלאגען.

— פון וואנען ביזטו? — האט ער געפרעגט דעם אנגעיאגטען גוי, א פערסאפעטער, ווי די פערמאטערטע פערדלעך.

דער גוי האט א וויילע געשוויגען, אזוי ווי מורא געהאט צו זאגען פון וואנען ער איז.

— פון קאמענקע! — האט ער איהם ענדליך געענטפערט.

דאס וואלד איז איהם אריין אין הארצען ווי א קויל. דאס הארץ האט

ווי זיין „גוטער־איד" האָט דאָס שטעדטעל קאָמענקע אַליין נאָך ניט דערגרייכט די מדרגה פון אַן אמת אידיש שטעדטעל. אייגענטלעך איז דאָס נאָך געווען א גרויסער און אויף א בארג ווייט צוואוּאַרפענער דאָרף, מיט א פּאָר צעהנדליג אידישע הייזלעך, וואָס האָט געטראָגען דעם נאָמען „שטעדטעל".

אָבער אפילו די אידישע הייזלעך זיינען געווען קליינע און געדעקט מיט שטרוי, ווי די גוי'ישע, און האָבען זיך אונטערשיידט פון די לעצטע נאָר מיט גרעסערע פענסטער.

אז דער גוי מיט דער פוהר האָלץ האָט זיך אָבגעשטעלט ביי זיין הייזל אין אַנהויב פון דאָרף, און דער געגנערל האָט דערזעהן, אז דער גוי און די פערדלעך זיינען אמת'ע און ווירקליכע, ניט קיין פערשטעלטע וועגווייזער, והעלכע זיינען געשיקט צו איהם פון דער השגחה, פון הימל — איז ער געווא־ רען מיט אמאל ווידער אונרוהיג.

דאָס מיסטישע און סודות'דיגע, וואָס די בלייכע האָלבע לבנה, די פלא־ טערענדע און ווינקענדע שטערען אויפ'ן בלויען און טיעפען הימל איבער'ן וואלד האָבען אָנגעצונדען אין זיין צושפּאָלטענער און קראַנקער נשמה, דאָס ליכט, וואָס האָט איהם בערוהיגט ווי א טרייסט, האָט זיך מיט אמאל אויס־ געלאָשען.

מיט'ן ליכט זיינען פערשוואונדען די שאטענס, וועלכע האָבען געלויערט אויף איהם אין געהיימניספולען דונקעלען וואלד און וועלכע האָבען געגומען אין פלען זיין גייסט — די שאטענס פון א בעקאַנטער אָבער שוין פערגעסענער כישוף־וועלט, די וועלט פון זיינע יוגענד־יאָהרען. קאָמענקע איז שוין ניט געווען די ווייטע און מיסטישע קדינה, די לעגענדארישע „מעקא", וואוהין ער איז איצט געגאַנגען הייל־ען זיין קראַנקען גייסט.

פון דער דונקעלער נאכט האָבען געקוקט צו איהם קרומע און איינגעהוי־ קערטע הייזלעך, מיט טיעף אָנגערוקטע שטרויענע דעכער, וועלכע האָבען זיי געגעבען דאָס אויסזעהן פון גרויסע און פערשימלטע שוועמלעך אין א נאסען וואלד.

פרעמד האָבען אויף איהם געקוקט די הייזלעך און דראָהענט. מיט אמאל האָט איהם ארומגעכאפט א בושה־געפיהל פאר'ן גוי, וועלכער האָט זיך געגומען אויסשפּאָנען זיינע פערמוטשעטע פערדלעך, פאר זיך אליין, וואָס ער געהט צו דעם רבי'ן.

צו דעם בושה־געפיהל איז צוגעקומען א געפיהל פון אוואנטורע און אנגסט, אז מען זאל איהם דא ניט ענטדעקען און ארעסטירען. כמעט א פאניק האָט איהם ארומגעכאפט. זיין זוהן דער פּראָקוראָר און תליון, זיין ווייב, פאן אטא, די גאנצע נאקעטע און גרויזאכע ווירקליכקייט איז ווידער געשטאנען פאר זיינע אויגען און האָט ווידער געשראקען זיין פערמאטערטען און קראַנקען גייסט מיט נייע אוואנטורען, מיט נייע אויף איהם לויערנדע צרות און פלאגען...

און ניט פרעגענדיג דעם גוי וואוהין צו געהן, וואו דער הייליגער רבי וואוינט, איז ער אונבעמערקט פערשוואונדען אין דער דונקעלער נאכט.

דער מיעדער דאָרף, וואָס געהט נאכ'ן לאנגען ארבייטס־טאג פריה צו בעט,

ביים רבי'ן

ר' דוד'ל איז געווען א „גוטער איד" פון א לאקאלער בעדייטונג. אין דער גרויסער אידישער וועלט האט מען איהם כמעט ניט געקענט, קיין חסידים האט ער דארט ניט געהאט, און פון ווייטע ערטער איז מען צו איהם ניט געפאהרען.

אויך אין די ארומיגע שטעדטלעך האבען פון איהם געהאלטען אם מיינסטען נאר ווייבער. אידען האבען איהם נערופען מיט אן איראנישען ביטול, כמעט מיט חוזק, דער „ווייבערשער רבי".

די דינאסטיע פון די קאמענקער „גוטע אידען" איז אויך געווען א לאקאלע, אויסגעוואקסען ווי אן אייניאמער ארימער און פערקריפעלטער בוים אין א מדבר, און ניט פערבונדען מיט'ן יהוס פון די איבעריגע גרויסע „גוט־אידישע" דינאסטיעס.

אייגענטליך האבען די קאמענקער „גוטע אידען" נאך ניט אויסגעמאכט קיין דינאסטיע. ר' דוד'ל אליין איז ערשט געווען דער דריטער דור פון א פראסטען ארענדאר, וועלכער איז געווען דעם בערדיטשעווער רב'ס א הייסער חסיד און האט זיך נאר דורך דעם דערהויבען אין זיין אייגענער סביבה צו דער כוללגה פון א שטיקל רבי'ן, פון א קליין „גוט־אידל".

טראץ דעם האבען איהר די ארומיגע ווייבער פערגעטערט און ניט אויפגעהערט צו דערצעהלען וואונדער און נסים, גרעסערע ווי די וואס מען האט דערצעהלט פון די גרויסע „גוטע־אידען". אחוץ חסידות האט ער אויך געהאט חסידים צוויישען די בעלי־מלאכה'ס און דעם אידישען המון, וועלכע האבען תמיד געהאט אויסצושטעהן נענוג שפאט און חוזק אין די בתי מדרשים פון די „אמת'ע" חסידים און איידעלערע אידען, וועלכע פלעגען פאהרען צו די „גרויסע" רבנים.

און די ויכוחים צוויישען אן „אמת'ן חסיד" און א שנייידער אדער שוסטער, וועלכער פלעגט פאהרען צום „קאמענקער", פלעגען זיך כסדר ענדיגען מיט אן ארגומענט פון קאמענקער חסיד:

„אבער אן ארימאן איז ער דאך!"

און דער איידעלערער חסיד פלעגט צוגעבען מיט א רחמנות און מיט א קרעכץ, אז דער קאמענקער איז נעבעך ניט נאר אן ארימאן, נאר א גאנצער אביון... און דער ארגומענט האט דעם רבי'ן געמאכט ביים אידישען שניידער אדער שוסטער נאך הייליגער און טהיירער ווי פריהער...

זיין רבי האט געקאנט זיין נאר אזא ארימאן און אביון, ווי ער אליין איז געווען...

און, ווי דער חסיד, האט ר' דוד'ל אפט ניט געהאט אויף שבת און האט דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען געפאסט, וויל ער האט אפט ניט געהאט וואס צו עסען.

דאס איז געווען א „גוטער־איד" פון ארימען אידישען פאלק, א דעמאקראטישער רבי, מיט אן אלטער צוריסענער קאפאטע און מיט פאפיצעס אויף די פים אנשטאט שיך.

טיגען שפרונג געקומען צוריק, ציטערנדיגע פון אויפרעגונג און גרייטע צום קאמף...

ביי דעם קאַרגען און ציטערענדען ליכט האָט דער גענעראַל דערזעהן אַן ארון־קודש, פערהאַנגען מיט אַן אַלטען פֿרוכט, שטענדערם און ביינק.

די אומגעבונג האָט איהם דערפרעהט, אַזוי ווי ער וואָלט געפונען דאָם, וואָם ער האָט געזוכט.

עס איז אַבער געווען שטיל און עס האָט זיך נאָר גע‌הערט א שטילעם אַבער בייזעם זידען פון דעם קעראַסין אין לאָמפּ און דאָם פלאַטערען פון דעם צאַנקענדען ליכט, וואָם האָט זיך געראַנגעלט מיט די שאָטענם פון דער האַלב־דונקעלהייט. ארום איהם.

ווי א מאַן, וועלכער בעטרעט א פרעמד הויז, אין דער אַבווועזנהייט פון די בעלי־בתים, איז ער געבליבען שטעהן ניט ריהרענדיג זיך פון ארט.

באַלד האָט זיך צו איהם דערטראָגען א שטילער קרעכץ. ער האָט אויס־געצויגען דעם האַלז, האָט זיך גוט איינגעקוקט אוּן דערזעהן אין ווינקעל ביים ארון־קודש הינטער א שטענדער א דונקעלע און קליינע פיגור.

דאָן האָט ער געמאַכט א פּאָר זיכערע און הילכענדע טריט צום ארון־קודש. דער קלונג אַבער פון זיינע שפּאָרען האָט איהם אַליין אויבערגעשראָקען, ווי עפּעם אונווירדיגעם אוּן פערשוועכענדעם אין א מקום־קדוש.

די פיגור אַבער האָט ניט בעמערקט, ניט איהם אוּן ניט דעם קלאַנג פון זיינע טריט... זי איז געבליבען אין איהר פערגלייווערטער פּאָזע, כיט'ן פּנים צו דער וואַנט, אַנגעשפּאַרט אויף די הענט, וועלכע האַבען פערדעקט דעם פּנים.

אוּן אויך דאָם האָט איהם דערפּועהמ, אַזוי ווי אַן ערוואַרטעטעם אוּן נאַטירליכעם, ווי א פערשפּרעכענדעם...

ער איז געווען אויבערצייגט, אַז דער הייליגער מענש ווייסט, אַז ער איז געקומען, אַז זיין הייליגער חוש האָט שוין לאַנג אויף איהם געווארט אוּן לאָזט איהם אומיסנע שטעהן, ווי א פערבּרעכער אוּז פעררעטער, כדי איהם צו דער־נידעריגען אוּן צו רייניגען אין דער ערנידערונג.

אוּן דאָם געפיהל פון ערנידערונג האָט זיך אין איהם צוגאַסען ווי א זיסער גיפט.

מיט א געפיהל פון א טיעפען יראת־הכבוד אוּן מיט א פערכאַפּטען אוּן דערשטיקטען אָטעם האָט ער זיך גענומען אייַנקוקען אין דער פּיגור פון צדיק אוּן וואַרטען.

א קליינער האַרבאַטער אידעל איז דאָם געווען, וואָם האָט זיך קוים ארויס־געזהן פון הינטער'ן שטענדער, אויף וועלכען עס איז געלעגען אַן אָפּענער ספר. דערפאַר אַבער האָט די קליינע פיגור געווארפען פון זיך אויף דער וואַנט א לאַנגען, פערגליווערטען שאָטען...

א ווייַלע זיינען זיי בייַדע געווען אונבעוועגליך אוּן פערגלייווערט, דער צריק אוּן זיין שאָטען אויף דער וואַנט.

פלוצים האָט זיך די קליינע פיגור אַנגעהויבען צו וויעגען הין אוּן צוריק אין מיט איהר האָט זיך צוואוויעגט זיין שאָטען אויף דער וואַנט. דאָם גרויסע שטרייַמעל מיט די לאַנגע שפּיצען האַבען דעם שאָטען געגעבען דעם אויסזהן פון אַן אונגעלומפּערטען גרויסען פּענדעל פון א וואַנט־זייגער.

אום זיך פאר זון־אויפגאנג ווידער צו נעהמען פאר דער ארבייט, איז שוין געלעגען אויסגעלאָשען און אין שלאָף.

נאר די הינט האבען זיך איבערגערופען פון אלע עקען דארף מיט זייערע ביללענדיגע און הייזעריגע קולות, ווי שומרים, וועלכע פרעגען איינער דעם אנדערען, צי דאס פערמעגען, וואס מען האט זיי איבערגענעבען צו היטען איז אין אָרדנונג און גאנץ.

ערגעץ האט נאך נעסקריפעט א פערשפעטיגטער וואגען, וועלכער האט אזוי ווי געקרעכצט אונטער זיין שווערער לאסט, און געמעקעט א שפּאס איז א שטאל.

די נאכט־לופט איז געווען אנגעזעטיגט מיט שטויב, מיט'ן געדרוד פון שטאל, מיט א שטארקען ריח פון קראָפיווע און ביטערע קרייטעכצער, וועלכער האט זיך געטראגען פון די רייפע גערטנער און האט פער'שכור'ט ווי א גיפטיגער און שטארקער בראנפען.

אויפ'ן בארג האבען זיך די הייזלעך נאך געלויכטען מיט קארגע און ציטערנדיגע ליכטלעך.

דער געגנראל האט פערשטאנען, אז דארט מוז זיין אייגענטליך דאס שטעדטל און דער „הייליגער מענש", און ער האט זיך גלאָזט אהין געהן מיט גאיילטע טריט פון א פערפאלגטען.

די תפלה

דער געגנראל האט געעפענט די טהיר, און האט זיך פארזיכטיג ארומגעקוקט.

א קאמפליצירטער און שארפער ריח פון אלטע פערלעגערטע ספרים און שמות, פון שמעק־טאבאק און פון נאך עפעס ספעציפישעס, וואס הערט זיך נאר אין אלטע בתי־מדרשים, האט איהם א זעץ געטהאן אין דער נאז...

טראץ דעם איז איהם דער ריח פארגעקומען אזוי בעקאנט און געהיימנים־פול... די מערקווירדיגע געפיהלען, וועלכע האבען זיך אין איהם אנגעצונדען דארט אין וואלד, מיט די ערשטע שטערען אויפ'ן הימעל, וועו ער האט אין לבנה־שיין געשפאנט גלייך מיט'ן גוי ביי דער פוהר מיט האלץ — די אלטע שוין אבגעשטארבענע קינדער־וועלט, האט ווידער געלעבט און געאטעמט אויף איהם ווי א ווירקליכקייט...

דאס הארץ האט ווידער געקלאפט מיט דער זיסער אהנונג פון ערלייזונג, פון אייביגער רוה נאך א לאנגען לעבענסוועג, וועלכער איז געווען פול מיט קאמף, מיט דערנער און ביטערע ענטוישונגען.

ער האט אנגעבויגען דעם קאפ, ווי א מענש וואס בעטרעט א הייליגען ארט, און האט געמאכט עטליכע פארזיכטיגע און שטילע טריט אין דער האלב־דונקלהייט.

אין א ווינקל האט זיך גערויכערט א לאמפ. דאס צאנקענדע ליכט האט געציטערט, געשפרונגען און זיך גראנגעלט ווי אין א קאמף. יעדער שפרונג האט געבראכט אין בעווגונג די שאטענס אויף דער נידעריגער און קויטיגער סטעלזיע און אויף די ווענט. זיי זיינען זיך צולאפען און זיינען מיט א האס־

דאָן זיינען די וועדטער שוין געלאָפען אויפן נאָכ'ן אַנדערען און האָבען געפֿלאַצט אין די דונקעלע ווינקלען פון מקום־קדוש, וווּ צוריסענע סטרונעם. מיט'ן וועהטאָג פון געצוינענע נערוועז.

די שאָטענס אויף דער סטעלייע און אין די ווינקלען, זיינען דאָן געוואָרען אונרוהיגער, זייער שפּרינג דראָהענדער.

דער געגנערישער הויך זיך אראָבגעלאָזט אויף א באַנק און האָט זיך גענומען וואַרטען ביז דער צדיק וועט ענדיגען זיין תפלה.

די טעמפּע אַבער פון דער תפלה האָט זיך גענומען בייטען. אָט האָט זיך עס געגאָסען לאַנגזאַם און רוהיג, אָט איז עס געוואָרען צוריק שטורמיש, שנעל און ווייענדיג.

מיט דער טעמפּע האָט זיך געביטען דער ניגון, די פֿאָזע פון צדיק און פון זיין שאָטען אויף דער וואַנט. באַלד האָט ער אָנגעהויבען זיך צוריק צו וויגען, אונטערצושפּרינגען און מאַכען מיט די הענט, ווי א פערוואונדעטער און קרעכצענדער פויגל מיט די פליגל. דער שאָטען דאָט דאָס אַלץ נאָכגעטאָן, איז שוין אונרוהיג געלאָפען איבער דער וואַנט און האָט זיך שוין געוואַלגערט אויף די איבעריגע שאָטענס, וועלכע האָבען זיך צוזאַמענגעקרימט אין קאָמף, אין א שווארצע מחנה פון רוחות.

אַזוי האָט עס געדויערט ביז דער שמונה־עשרה. דאָן איז די תפלה געוואָרען צוריק שטיל און האָט זיך שוין ווייטער געגאָסען ווי א בערוהיגט און גליקליך וואַסער, וואָס ציהט נאָך א לאַנגען און מיערען וואַנדערען זיין מיערען שטראָם אין א שטיל פלאַטערענדער פרייד, איבער א זאַמדיגען און רויענם געלעגער.

אן ערשעפּטער נאָכ'ן לאַנגען וועג און נאָך די טיעפע און אויפרעגענדע איבערלעבונגען האָט דער אלטער מאַן ווידער דערפיהלט די צו דער ערד ציהענדע כיעדיגקייט, וועלכע האָט איהם דאָן א וואַרף־געטאָן אויפ'ן שטרויעכעם געלעגער אין דער חרוב'ער און פערלאָזטער הייזעל. איינגעוויעגט פון דעם זיסען קלאַנג פון דעם צדיק'ס שטילע שמונה־עשרה איז ער אייגעשלאָפען. אין זיין וואַרטונג אויף דער באַנק, מיט א פערוואַרפענעם קאָפּ.

און באַלד האָבען זיך איבער זיין פנים געגומען לויפען שאָטענס פון אן אלטער, שוין לאַנג אָבגעשטאָרבענער וועלט... דאָם זיינען געווען די זכרונות פון דער קינדהייט. זיי האָט מחיה־מתים־געווען די בעקאַנטע אומגעבונג, דאָם קליינע שוהלכעל מיט'ן ספּעציפישען ריח, די שטענדערס, דער ארון־קודש מיט'ן אלטען פּרוכת, דער צדיק מיט זיין תפלה און שטילע בכיה.

די זכרונות זיינען געשפּרונגען פון זייערע קברים, פלאַטערענדע און צוריק לעבעדיגע, מונטערע און גליקליך־לאַכענדע, ווי די קינדער־יאָהרען זיינען געווען.

ווי די שאָטענס אויף דער פערוויכערטער און ברודנער סטעלייע און אין די דונקעלע ווינקלען פון דער שוהלכעל זיינען די זכרונות געשפּרונגען און געלאָפען איבער'ן פנים פון דעם גענעראַל־אַדיוטאַנט גערשעלמאַ, א גענעראַל פון דעם צאַר'ס סוויטע.

בעלויכטען אַבער האָבען זיי דעם פנים מיט די שטראַהלען פון א שטילער פרייד, מיט דער פרייד פון ערלייזונג.

באלד האט זיך דער צדיק און דער פענדעל ווידער אבגעשטעלט, ווי פאר א שפרונג, און מיט זיי האט זיך ביים אלטען מאן מיט אמאל אבגעשטעלט. ווי אין אן אונהיימליכער ערוואַרטונג, דאס קראנקע הארץ...

דערנאך איז דער צדיק אונטערגעשפרונגען, די קליינע הארבאטע פיגור איז אזוי ווי אויסגעוואקסען אויף איהרע שפיץ־פינגער. דאס זעלבע האט נאכגעטהאן דער שאטען אויף דער וואנט, און ווי א טיפער פערמוטשעטער קרעכץ האט זיך ארויסגעריסען פון זיין ברוסט. א „שמע ישראל", א לאנגער קרעכץ, וועלכער האט זיך געמומען וואקסען העכער און שטארקער, ביז ער איז געקומען צום „אחד".

דארט האט ער זיך פערצויגען מיט איין לאנגען הארצריייענדען אקארד. מיט איין לאנגען אטעמצוג, וועלכער האט זיך געריסען פון דער ברוסט, ווי א פלאטערענדע און בענקענדע נשמה, וועלכע זוכ פערלאזען דעם קערפער, ציהט זיך און רייסט זיך צום הימל און בעט דעם אויבערשטען, אז ער זאל זי בעפרייען פון לעסטיגען קערפער, פון מיעדען לעבען און זי נעהמען צו זיך אהיים...

און לאנג ווי אן אייביגקייט האט זיך געצויגען דער בעטענדיגער און וויינענדיגער „אחד", און דעם ענגעראל האט זיך געדאכט, אז ער וועט זיך שוין איבערריייסען מיט'ן לעבען פון דער קליינער און הארבאטער פיגור איינעם.

דער אונענדליכער און טרויעריגער אקארד האט איהם געריסען דאס הארץ, א שוידער איז געלאפען איבער זיין לייב, דער שוידער פון א מאן וועלכער מוז מיט זיינע אויגען צוקוקען דעם זעלבסטמארד פון א מענשען.

אז דער לאנגער פערצוויייפעלטער „אחד" האט זיך איבערגעריסען ווי א לעצטער אטעמצוג, זיינען דער צדיק און זיין שאטען אויף דער וואנט צוריק פערגליווערט געוואָרען, ווי אונבעוועגליך און לעבענסלאז.

דער קראסין איז דעם פערריוכערטען לאמפ האט ווידער געזאטען און זיך געבייזערט, ווי א גיפטיגע שלאנג: דאס צאנקענדע ליכט איז געשפרונגען און האט זיך גראנגעלט מיט די שאטענס אויף דער סטעליע און אויף דער מזרח־וואנט, וועלכע האבען ווי שווארצע רוחות זיך געוואָרפען צום גרויסען שאטען פון צדיק, צום קאמף מיט דער קדושה, זיינען אבער גלאפען צוריק, אזוי ווי אין שרעק פאר'ן הייליגען שטרייטעל.

און באלד האט זיך אנגהויבען א שטילע תפלה. דער צדיק האט גראַ־ווענט מעריב, ווידער אומבעוועגליך, בעהאלטענדיג דעם פנים אין די אנגע־שפאַרטע הענט, אזוי ווי ע[illegible] זאלט זיך געשיצט צו קוקען דעם אויבערשטען. די שכינה, אין די אויגען.

און פון אונטער די העכט האבע[illegible] וועדטער פון דער תפלה צוערשט געטראגען אייניציג און שארפע [illegible], אהן א ניגון, ניט [illegible] א תפלה נאר ווי א געשפרעך, ווי אן ערצעהלונג פון א מיעדען וואנדערער.

דער קורצער און מיעדער אטעם האט זיך פון צייט צו צייט אבגע־שטעלט און די ווערטער האבען זיך ווידער געטראגען, ווי מיט געוואלד געשטו־סענע און געטריבענע, שארפע און בייזע...

באלד אבער האבען זיי געקלונגען ווי א שכ[illegible] ין אינטים געשפרעך, פון אלטע גוטע פריינד, באלד ווי א בכיה...

דעם גאנצען טאג האבען די צוויי בייזע בעשעפענישען געוואנדערט אי־
בער'ן וואלד און געזוכט דעם פערברעכער'ס שפורען.

שוין לאזענדיג זיך צוריק אהיים ענטוישט און ערביטערט זיינען זיי
בלאנדזשענדיג ארויסגעקומען אויפ'ן זאמדיגען און פערוואונדעט ווע.
וועלכער האט געפיהרט קיין קאמינקע.

פעטרושע'ס קאמעראד האט דערפיהלט באלד די פרישע שפורען פון
דעם פערשוואונדענעם און האט זיך געלאזט לויפען מיט אן איינגעגראבענער
מאדע אין זאמד און מיט א בייזעם בילען.

פעטרושע איז איהם נאכגעלאפען מיט א ווילדער פרייד פון א יעגער.
וועלכער זעהט פאר זיך דאס אנגעיאגטע רויב.

אזוי זיינען זיי געלאפען א פאר ווארסט.

דער ווע איז געווען א גלייכער און איינציגער און האט געפיהרט צו איין
ציעל.

פעטרושע איז געווען זיכער, אז ער איז געפאלגען אויפ'ן גענעראל'ס
שפורען, אז מ'דארף איהם נאכפאלגען נאר אין דיזער ריכטונג און מ'וועט
איהם אניאגען.

די ווע קיין קאמינקע האט ער גוט געקענט. אהין איז ער שוין א פאר
מאל געפאהרען נאר בלומענזאט, צום פויליששען בעויצער פון דער שטער־
טעל.

מען האט ניט געטארט פערלירען קיין צייט און ער האט מיט גוואלד ge־
נומען דעם שווארצען הונט פאר'ן אייזערנעם האלז־רינג און איז מיט איהם
אוועק צוריק אין שלאם ארויין.

ווי א טריאומפאטער האט ער געמעלדעט דעם פראקוראר פון זיין ענטדע־
קונג.

די אויגען פון דעם זוהן האבען זיך אנגעצונדען מיט א בייזען, טייוולי־
שען פלאם, מיט א פלאם פון א תליון, וועלכער קען שוין העננען זיין
קרבן.

ער האט אבער בעפעהלען דעם גערטנער צו שווייגען און אייגצושפאנען
בשתיקה די פערד.

דערנאך האט ער אבגעגעבען א בעפעהל צו דעם פריסטאוו, וועלכער איז
נאך פאר פעטרושע'ן געקומען צוריק אין שלאם ארויין פון דער יאגד נאכ'ן
פערשוואונדענעם, אבער מיט ליידיגע הענט — איהם האט ער אבגעגעבען א
שטרענגען בעפעהל צו היטען נאטאשע'ס צימער און איהר דארט האלטען ווי
א געפאנגענע און ארעסטירטע, ביז ער וועט קומען צוריק.

דער פריסטאוו האט ווידער זיך געוואקעלט פאר דעם בעפעהל, אבער
ער האט געמוזט פאלגען און האט מיט א סטראזשניק זיך געגומען אויספיהרען
די גרויזאמע און אונאבענעהמע פליכט.

דאן האט דער פראקוראר מיטגענומען דעם לייב־מעריק, צוויי סטראוש־
ניקעם, פעטרושען מיט'ן הונט און אלע זיינען אין אייליגיש אוועק קיין קא־
מענקע, געפיהרט פון דעם הונט, וועלכער איז געלאפען פאר די פערד און האט
וויים געהילכט איבער'ן וואלד און ערשיטערט די נאכט־לופט מיט זיין אונ־
היימליכעם בילען.

אין חלום האבען זיי דעם אבגערייסענעם פאדעם צוגעקניפט צוריק צו דער אלטער קנויל, צום מקור...

זיי האבען דעם אלטען, גרוי געווארענעם און מיעדען וואנדערער גע־ בראכט צוריק אהיים... און די היים איז געווען אזוי פריש און זים, ווי א קינדער־שלאף אויף א קינדער־בעטעלע. און די מיעדע אברים האבען זיך אין א זיסער מיעדיגקייט געצויגען אויף דעם קינדער־געלעגער, זייערע וואונדען האבען זיך געהיילט, די פלאגען פון געווייסען זיינען פערשוואונדען. די היים האט איהם מוחל געווען און האט איהם עמפאנגען מיט אפענע און צערטליכע מוטער־ארעמס.

און אין די אומארמונגען האט ער דערפיהלט דעם זיסען גיפט פון דער אייניגקייט מיט זיין פאלק, פון בעוואוסטזיין אז ער איז איינער פון די אייביג פערפאלגטע: ער האט דערפיהלט די שטאלצע פרייד פון די אויסערוועהלטע און געליעבטע קינדער...

א געזעגנעטער און ערלייזטער האט ער איצט געקענט רוהיג שטארבען. דער טויט האט איהם איצט ניט געשראקען.

ער האט געפיהלט די אנווועזנהייט פון דעם צדיק ביי דער וואנט, וועלכער האט מתפלל געווען פאר איהם און פאר אלע אבגערייסענע אברים...

און ער איז געווען זיכער, אז די תפילה וועט איהם עפענען די טירען צו דער אייביגער רוה...

דער שווארצער הונד

אין דער יאגד אויפ'ן פערשוואונדענעם גענעראל האבען זיך אם שטארק־ סטען און אייפריגסטען בעטיליגט דער גערטנער פעטרושע און סווינטשיצ־ קי'ס שווארצער הונט. וועלכען ער האט הינטער זיך גלאזט אין הויף אלס א שומר פון זיין שווארצען און בייזען גייסט פון די אלטע פוילישע טראדיציעס. וועלכע האבען ניט געדארפט פערשוואונדען וועלען פון דעם אריסטאקראטישען פוילישען שלאם.

דיוע ביידע בעשעפענישען האבען ניט געהאט די סימפאטיע פון דעם נייעם בעזיצער.

פעטרושע האט זיך פון דעם ערשטען מאמענט געשטעלט אויף דער גע־ נעראלישע'ס זייט. גלייך מיט איהר און מיט איהר זוהן האט ער זיך געפיהלט געקרייגקט אן בעלעידיגט פון דעם באלעבאס זשידאווסקע סימפאטיעס.

די לעצטע פאסירונג: דעם גענעראל'ס פלוצלינג פערשווינדונג נאך אזא פערבראכען, האט איהם ניט וועניגער אויפגעבראכט ווי דעם פראקוראר, פאר וועלכען ער האט געהאט דעם גרעסטען רעספעקט און מיט וועלכען ער האט שטאלצירט, ווי מיט אן אייגענעם זוהן.

דעם הונט, וועלכער איז דאן בעפאלען מלכה'ן און דעם לאנגען בעל עגלה, וועלכער פלעגט ניט לאזען דורכגעהן קיין אידען און רייסען די קאפא־ טעס מיט די גלידער אינאיינעם, האט דער גענעראל זיך שוין ניט איינמאל געקליבען צו שיסען.

ניט איינמאל האט איהם נאטאשע גערעטעט פון זיין צילענדער ביקס.

אין דער אונהיימליכער שטילקייט האט זיך נאר געהערט דאס גיפטיג־בייזע ברויזען פון קעראסין אין לאמפ און דער שווערער אטעם פון שלאפענ־דען, וועלכער האט אנגעהויבען איבערגעהן אין א כראפ. אזוי שטום און פער־צווייפעלט זיצען מענשען ביים בעט פון א גוסס...

די שאטענס אויף דער סטעלע און אין די ווינקלען האבען ווי אונגעדול־דיגע שדים געטאנצט. שוין געווארט און זיך צו עפעם בייזעם געגרייט...

דאס משוגעים-העמד

און דער שרעק האט זיך גערוקט אלץ נעהנטער און נעהנטער...

געלאפען איז איהם אין פאראוים און האט איהם געוויזען דעם וועג דער שוואַרצער הונד. מיט א ווילדעם און די נאכט־לופט ערשיטערענדעם בילען איז דער הונד געלאפען איבער'ן דארף גלייך צום הויז, וואו דער צדיק האט געלעבט.

די הינד פון דארף האבען זיך א לאז געטהאן אנטקעגען דעם פרעמדען און פרעבען נאסט מיט א בייזען ברוד־הבא... באלד איז אלעם ארום און ארום ארומגעכאפט געוואַרען פון א ווילדען, הימעל־שפאלטענדען געבעל, ווי פון פלאמען פון הינטישער וואוטה און בלוטדורשטיגקייט.

„כלבים צועקים, מלאך המות בעיר!" — איז דורכגעלאפען ביי רב דוד'ן א געדאנק אין מח און האט איהם אבגעבריהט ווי א בליץ.

דערזעלבער געדאנק איז דורכגעלאפען ביים גבאי אין קאפ.

און דאס בילען מיט'ן מלאך המיות, קומען אלץ נעהנטער און נעהנטער צום רבי'נס הויז... אט הערט זיך שוין דער רויש פון רעדער... נעהנטער און נעהנטער קלאפען זיי... שוין אונטער די פענסטער... מ'האט זיך אבגעשטעלט... מענשען שפרינגען ארונטער פון וואגען... זיי רעדען בייז און דראהענד... דער הונד בילט און רייסט זיך צו זיי ווי א מלאך־המות...

„כלבים צועקים, מלאך המות בעיר!" — שעפטשעט רב דוד'ל.

די אנגעקומענע דרעהען זיך אונטער די פענסטער, זוכען עפעס, ריידען הויך און אויפגערעגט צווישען זיך... דער הונד בילט העכער און ווייטהענדער... ער כאפט פון עמיצען א קלאפ אדער א שטויס און צורייסט די פינסטערע נאכט אין דרויסען מיט א שרעקליכען וועה־געשריי...

דער געגנער שוידערט אויף מיט'ן קערפער אין שלאף, עפענט די אויגען און קוקט זיך ווילד ארום... ער זעהט פאר זיך צוויי ציטערענדע און ווי דער טויט בלייבע פינגורען... ער קוקט זיך אין זיי איין מיט ווילדע בליקען, איבער זיינע גאלדענע בריללען... אזוי ווי ער וואלט פאר זיך פלוצים דערזעהן א פאר געשטאלטען פון אן אנדערער, פרעמדער וועלט...

ער דערמאנט זיך אן עפעס און אן עהרפורכטפולער שמייכעל בעלייכט זיין שטרענגען און פערוואונדערטען פנים... און לויט געוועהנהייט, כאפט ער שנעל ארונטער זיין היטעל פון קאפ, מאכט א שריט צום צדיק און בויגט זיך צו איהם אן מיט דער אבזיכט צו קושען זיין האנד, אזוי ווי ער פלעגט תמיד קושען די הענד פון ארכיעריייעז און גלחים און זיך לאזען פון זיי בענשען...

דער צדיק שפרינגט פון איהם אפ, אן איבערגעשראקענער.

* * *

ר׳ דוד׳ל האָט געהאָט א לאַנגען און שוועראָן מעריב.

בייטאָג זיינען ביי איהם ווידער געווען די ווייבער פון די ארעסטירטע אידען פאר׳ן בלוט־בלבול.

לאַנג און ביטער האָבען די אידישע טעכטער געווויינט איבער איהם, ווען זיי האָבען איהם דערלאַנגט די קוויטלעך מיט די קופערנע פּרויונות און פערלאַנגט פון איהם, אז ער זאל אַנקלאָפען דאָרט פון אויבען אוז זעהן, אז מען זאל אראָבנעהמען די שווערע גזירה פון דער שכנה׳שער שטעדטל.

ר׳ דוד׳ל האָט געוואוסט, אז זיין זכות איז קליין ביים בית־דין של מעלה. אז זיין שטימע איז שוואך און אונווירדיג, אז מען זאל זי דאָרט דערהערען... אז אויך דער יחוס און זכות פון זיינע אבות איז ניט ענוג גרויס פאר׳ן שליחות.

אידען זיינען אָבער געזעסען אין תפיסה, זייערע ווייבער מיט די קינדער זיינען געבליבען אהן פרנסה און ער האָט זיך געשטעלט בעטען פאר זיי — ער האָט געבעטען און געווויינט ביטער, אזוי ווי די ווייבער האָבען הייַנט ביי איהם געווויינט און צוריסען זיין האָרץ.

ער האָט מתפלל געווען און געבעטען ווי אן עני בפתח.. ער האָט אָבער ניט פערגעסען זיך אָבצישטעלען אין געווויסע ערטער און מכון זיין ביי גע־וויסע ווערטער און אותיות פון זיין תפלה, אזוי ווי ער האָט זיך אויסגעערע־כענט און זיך צוגעגרייט דערצו נאָך בייטאָג...

אז ער האָט געענדיגט מעריב, האָט ער זיך אויסגעדרעהט צוריק צום שטענדער און האָט זיך געוואלט זעצען אָבריכטען חצות, ווי ער איז געוואוינט געווען צו טהאָן.

דא האָט ער פאר זיך דערזעהן דעם שרה, וועלכער איז געזעסען אנט־קעגען אויף דער באנק מיט א פערוואַרפענעם קאָפּ, וועלכער האָט א קוק גע־טהאָן אויף איהם ווי אן אבגעהאקטער און טויטער.

דאָס האָרץ האָט זיך ביי איהם אבגעשטעלט פון שרעק און דאָס בלוט איז פערקיהלט געוואָרען אין די אָדערען... ער האָט קיין מאל ניט געזעהן דעם געגנערל פון שכנה׳שען שטעדטל, מיט וועלכען די גאנצע סביבה האָט שוין ציווי יאָהר געקלונגען. ער האָט אָבער קיין מינוט ניט געצווייפעלט, אז דער שרה מיט די גאלדענע עפאלעטען איז דערזעלבער געגנערל, אז ער האָט מיט זיך געבראכט עפעס א נייע גזרה, אן אונגליק אויף איהם און אויף זיין קליי־נער עדה.

אין טויט־שרעק איז ער אריין צו זיך אין הויז און האָט האסטיג אויפגע־וועקט פון שלאָף פנחס׳ן, דעם גבאי זיינעם.

באלד זיינען זיי געשטאנען ביידע פאר׳ן שלאָפענדען געגנערל, בלייכע ווי מתים, שטומע און ציטערענדע... וועקען האָבען זיי איהם ניט געוואגט.

— א גרויס אונגליק — האָט בעמערקט פנחס מיט א טיפען שוידער איבער׳ן גאנצען לייב און האָט זיך געגומען פערצווייפעלט ברעכען די הענד.

— איך האָב איהם ערשט מכון געווען אין מיין שמונה עשרה... ביי שיבת ציון... — האָט איהם צוגעווארפען ר׳ דוד׳ל. דער רבי האָט מאהר ניט גע־קענט שטעהן ,פון אויפרעגונג, אויף די פים און האָט זיך צוגעזעצט. ביידע זיינען פערשטומט, פערגליווערט געוואָרען אין א וואַרטונג, פול מיט אנגסט. פאר דער זיך רוקענדער גזרה, פאר׳ן אנקומענדען אונגליק און שרעק.

און ביידע, דער זוהן און דער פאַטער, קוקען זיך אָן ווי צוויי פיינדליכע, זיך טיפֿ האַסענדע וועלטען... בלויז א רגע דויערט דער קאַמף פון די פיינדליכע און זיך ראַנגלענדע בליקען...

פּאַר די בענליימער, פּאַר די צוויי אידען ביים אָרון קודש, דויערט דיזע רגע אָן אייביגקייט.

פון דעם זוהנ'ס ברוסט רייסט זיך ענדליך אַרויס א בעפּעהל צו דער סוויטע, צו די סטראַשניקעס:

— בינדט איהם, דעם משוגע'נעם!

דער בעפּעהל רייסט זיך אַרויס פון זיין ברוסט, ווי פון א טיעפּען קעלער, געדעמפּט מיט דעמזעלבען וואוטה, ווי דאַס בילען פון דעם שוואַרצען הונט. וועלכער האַט זיך דאַרט אין דרויסען מיט איהם דערוואַרגען און איז פּערשטומט געוואַרען.

אַבער בעפּאַר די מחבלים האָבען צייט געהאַט זיך א ריהר צו טהאָן פון אָרט האַט דער אלטער און קראַנקער מאן געכאַפּט א שטענדער און האַט איהם אויפגעהויבען אין דער הויך פלינק און גרינג ווי א שפּענדל, און האַט מיט איהם, ווי מיט א שווערד אין די יוגענד־יאָהרען א שווינג־געטהאָן איבער'ן זוהנ'ס קאָפּ.

דער פּראַקוראָר איז אַבגעשפּרונגען.

דער סטראַשניק איז אַריינגעשפּרונגען אין מיטען און האַט געכאַפּט אין דער לופט דעם געשווינגענעם שטענדער.

א שטומער קאַמף האַט זיך אָנגעהויבען צווישען די צוויי פּאָליציאַנטען און דעם ענגראל; א קורצער, אָבער א הארטער קאַמף...

דער פּראַקוראָר האַט זיך געגנומען שרייען און וויהטען, ווי דער שוואַרצער הונט אין דרויסען, וועלכער האַט ווידער געביסן און געריסען די טירען מיט זיינע בלוט־דורשטיגע און אייזערנע לאַפּעס.

געטריבען און געהיצט פון דעם וויטהענדען טיוועל, אָנגעצונדען פון זיין גיהנם'שען האַס, האָבען די סטראַשניקעס און פּאָן אָטא זיך אויך אָנגעצונדען מיט דעמזעלבען האַס און האָבען זיך פערוואַנדעלט אין אונמענשען, אין גרויזאַמע שדים.

ווי שדים האָבען זיך אלע א וואַרף־געטהאָן אויף איין מאַן, וועלכער האַט בראַוו געפּאַכטען און געקעמפּט מיט'ן שטענדער: שטום געקעמפּט מיט א קאַלטבלוטיגער דייגקענדער קראַפט, ווי ער האַט שוין אמאל געקעמפּט הינטער פּלעוונע אלם א יונגער אפיצער, אהן גענוער, וועלכעם ער האַט פערלאָרען אין דער היץ פון דער שלאַכט, נאָר בלויז מיט א פּאָר אייזערנע הענט מיט וועלכע ער האַט דערשטיקט א לאַנגען און ווילדען טערק, א ווילדען ווי א צורייצטער לייב... און ער זעהט פּאַר זיך שוין ניט דעם אייגענעם זוהן, נאָר דעמזעלבען טערק און טויט־פיינד. ווי דאַן איז איצט זיין וואוטה גערוכטעט ניט אויף די, וועלכע קעמפּען מיט איהם, נאָר אויפ'ן מאן מיט די ווילדע גרינע אויגען. וועלכער שטעהט פונווייטענס און שרייט און רייצט אויף איהם די שדים, ווי דער בעפעהלהאבער פון גיהנם. איהם ווי! ער צושפּאַלטען דעם מוח מיט'ן שטענדער און צושפּריצען זיין מארך. מען לאַזט איהם אבער ניט צו דעם טיוועל; מען פערשטעלט איהם פון זיין וואַפּען, פון זיין געפעהרליכען קלאַפּ. פלוצים אבער האַט ער דערפיהלט אזוי ווי עפּעס וואַלט זיך אין איהם אב־

דער געגנערַל דערמאָנט זיך, אז דאָס איז אַ רבי און ניט קיין גלח, אז ער שטעהט אָהן אַ היטעל אין אַ מקום קדוש... ער ציטערט־אויף, טהוט שנעל און געכאפט אַן צוריק דאָס היטעל, קוקט זיך ארום שטום און אונבעהאַלפען אויפ'ן צדיק, אויפ'ן צווייטען אידען, דעם צדיק'ס גבאי און לאָזט זיך פֿלוצלינג אַרונטער פֿאר ביידען און פֿאר'ן אַרון קודש אַ קניהענדער און אַ בעטענדער און צוויינט זיך שטיל, אַבער הארצריסענד...

בלויז אַ מינוט האָט די געשיכטע געדויערט, אַ הרף עין... איבערגעריסען האָט דאָס געוויין פון דעם קניהענדען מאן דער טומל אין דרויסען, וועלכער האָט שוין געקלאפט און געריסען די טיר, ווי בעלאָגערענדע פיינד.

דער געגנערַל איז אַבגעשפרונגען און האָט זיך אויסגעגלייכט...

דאָ האָט זיך די טיר געעפענט און זיינע פערפאָלגער זיינען טומלענד אַריין אין שוהל.

דער שוואַרצער הונט האָט זיך געריסען פון פּעטרושע'ס הענט און האָט שרעקליך געבילט אין דעם קליינעם מקום קדוש.

דער רבי מיט'ן גבאי זיינען אַבגעשפרונגען צום אַרון קודש, אזוי ווי זיי וואלטען זיך געקלאמט אין איהם און געזוכט ביי איהם שוץ...

דער געגנערַל האָט אינסטינקטיוו אַריינגעשטעקט די הענט אין די קעשענעס זוכענדיג דאָרט זיין רעוואלווער. ער האָט איהם אַבער ביי זיך שוין ניט געהאַט. ער איז אַרויסגעפאלען און געבליבען אויפ'ן בעטלער־געלענער אין דעם חרוב־הייזעל, וואו ער האָט פערבראַכט זינט ער איז אַוועק פון זיין אייגען הויז. דאָן האָט ער זיך געגומען שנעל און פיבערהאַפט טאפען זיין קערפּער און זוכען אויף זיך זיין שווערד, און האָט איהם אויך ניט געפונען.

דער זוהן מיט די צוויי גרינע אויגען, אין וועלכע עס האָט געפלאקערט א פלאָם פון טייוולישען האס, שפּאָט, פאטאלאגישער עקל, בייזע סאָדיסטישע פרייד פון א תלמיד און א גאנצער גיהנם פון וואוטה — דיזע אויגען האָבען איהם שוין געקוקט גלייך אין פּנים אריין...

דער הונט האָט אַבער אלץ פערפלייצט מיט זיינע קולות און געלעבערט די אויערען און דעם מוח.

— אַרויס מיט'ן הונט פון דאָנעט! — האָט דער פּראָקוראָר א געשריי־געטהאָן אין א ווילדען וואוטה אויף פּעטרוש'ען.

פּעטרושע האָט געגומען שלעפּען דעם הונט און זיך ראַנגלען מיט איהם.

זיין בילען איז געוואַרען נאָך ווילדער און אונערטרעגליכער און אלע זיינען געשטאַנען פערגליווערט אונטער די וויילדע גיהנם'שע קולות פון דער בייזער חיה, ביז פּעטרושע האָט איהם ניט אַרויסגעוואַרפען און האָט ניט פערמאכט הינטער איהם די טהיר.

דער הונט האָט נאָך א ביל־געטהאָן אין דרויסען און איז באלד פערשטומט געוואַרען, אזוי ווי ער וואלט זיך מיט אמאל דערוואַרגען מיט זיין אייגענער וואוטה...

און שטיל איז געוואַרען אין דרויסען און אין דער קליינער מיט שאָטענס און גרויזאמע געשטאלטען פערפלייצטעם שוהלכעל. אלעס איז פערשטומט געוואַרען ווי פאָר'ן מלאך המות, וועלכער האָט שוין אויסגעשטרעקט זיין בלומיגען שווערד איבער'ן האלז פון זיין קרבן... שטיל איז געוואַרען ווי פאָר'ן טויט...

פּאַן אָטאָ איז צוגעלאָפּען צוריק צום טויטען קערפּער, צוגעלייגט דעם אויער צו דער ברוסט און איז ווידער אָבגעשפּרונגען זאָגענדיג:

— טויט! איהר האָט איהם געטויטעט, כי־כי־כי...

די גוים האָבען אַראָבגענומען די היטלעך און זיך גענומען צלמ'ען...

— א זוהן זייט איהר? א טייוועל! אַן אונמענש! — האָט זיך פּלוצים צושריען פּאַן אָטאָ שפּרינגענדיג מיט די קולאַקעס פּאַר'ן פּראָקוראָר'ס פּנים.

דעם זוהנ'ס קאָפּ האָט געזונקען טיעפער און טיעפער...

און ווידער זיינען אלע שטיל און אונבעוועגליך ווי פערגליווערטע און לע־בענסלאָזע...

וועז דער פּראָקוראָר האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און האָט דערזעהן ביים אָרון קודש די צוויי ציטערענדע אידען, האָט ער אויך אויפגעציטערט...

— אַרעסטירט אָט די צוויי זשידעס! — האָט ער בעפוילען צו זיין סוויטע.

(ע נ ד ע)

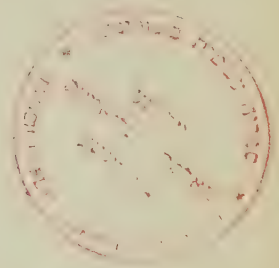

גערישען... אבגעריסען האט זיך דאס הארץ און איז אזוי ווי טיף ארונטער־
געפאלען און איז דארט פערשטארבען געוואָרען לאזענדיג הינטער זיך א חלל...
ער קלעמט נאך אבער פעסט זיין וואפען אין זיינע הענט. ער ווארט א הרף עין,
אז דאס הארץ זאל זיך צוריק אנהויבען צו בעוועגען און צו קלאפען. דאן וועט
ער מיט איין מעכטיגען קלאפ צושמעטערען זיין שונא... דאס הארץ איז אבער
שטום און ריהרט זיך שוין ניט. דאס בלוט האט זיך אויך איבערגעשראקען און
זיך אבגעשטעלט. ער הויבט אן ארויסצולאזען די וואפען פון זיין האנט...

זיינע שונאים כאפען זי אוים. שטארקע, אייזערנע הענט קלעמען שוין זיין
הערפער, די שטייף־ווערענדע גלידער, וועלכע קענען זיך שוין ניט פערטיידיגען.
ער ליעגט שוין אויף דער באנק. הייסע און בריהענדע קערפערס דריקען איהם צו
צו דער באנק, ווי א שווערער און שטומער בארג... פאר די אויגען ווערט
פינסטער... ער הערט נאך אבער גוט דאס ריטשען פון דעם טיוול... ער זעהט
נאך פאן אטא'ן, וועלכער טאנצט ארום איהם און פישטשעט ווילד, ווי א קלייר־
נער שד... ער בעגרייפט מיט דער שנעלקייט פון א בליץ דעם שרעקליכען זיין
פון דעם, וואס דער קלוינער שד האלט אין זיינע הענט, וואס ער טהוט איהם אן.
א משוגעים־העמד איז דאס. דאס העמד כאפט איהם אבער ארום ווי א נעץ
פון טויט... ס'ווערט איהם קאלט פון דער נעץ... א קאלטער טויט־שוויים טרעט
ארויס אויף זיין לייב. א שטראם פון בלוט און ביטערער גאל פערפלייצט זיין
האלז, ווערגט איהם און גיסט זיך מיט אמאל בריהענד ארויס אין מויל, איבער
זיינע ליפען... ער פיהלט נאך די ווארימקייט פון דעם שטראם, די לעצטע וואר־
רימקייט... מיט איהר אבער פערשווינדט דאס לעבען, שטראמט־אוים דער
לעצטער אטעמצוג... עס שטארבט אב דער קאמף, דער ווילדער גיהנם'שער
וואוטה ארום איהם... אלץ ווערט דערטרונקען און פערשווינדט גלייך מיט'ן
בעוואוסטזיין אין א טיפען און פינסטערען אבגרונד, דער אבגרונד פון אונ־
בעוואוסטזיין, פון טויט...

דער גאנצער קאמף האט ניט לאנג געדויערט. ער האט זיך דורכגעטראגען
איבער די קעפ שנעל, ווי אן אוראגאן פון טייוולישער גרויזאמקייט, לאזענדיג
הינטער זיך א צושמעטערט און צוטראטען לעבען...

דער ערשטער, וועלכער איז אבגעשפרונגען פונ'ם קרבן איז געווען דער
לייב־מעדיק פאן אטא אליין. מיט א ווילדען סויטש איז דער קלוינער שד
אבגעשפרונגען, מיט א קוויטש פון א צוטראטענעם הינטל.

נאך איהם זיינען אבגעשפרונגען די איבריגע מחבלים...

מיט אמאל איז געווארען שטיל. דער אוראגאן פון וואוטה און טייוולישער
גרויזאמקייט האט זיך מיט אמאל איבערגעריסען און איז ווי א דונער אריין
ערגעץ טיף; ווי אין דר'ערד איז ער אריין און איז פערשוואונדען.

נאר דאס צאנקענדע ליכט אינ'ם פערריבערטען לאמף האט נאך אלץ נע־
ציטערט און ווי געשוידערט פון אויפרעגונג איבער דעם וואס עס האט זיך
שנעל פאר איהר אבגעשפיעלט, וואס זי האט בייגעוואוינט... די שאטענס אויף
דער סטעליע און אין די האלב־דונקעלע ווינקלען האבען געשפרונגען און זיך
געווארפען ווי פריהער. איצט אבער ווי אויפגערודערטע און ערשיטערטע עדות
פון א גרויזאמען פאטער־מארד.

דרוק-פעהלערען:

בלעטל	ג ע ד ר ו ק ט :	ל ע ז ע ן :
35.	די אלטע שרה אבער מבולבל געוואָרען	די אלטע שרה איז אבער מבולבל געוואָרען.
59.	וועלכע איז אבער דורך זיין שוועסטער	וועלכע איז אבער דאך זיין שוועסטער.
77.	פערטער קאפיטעל — — — — — —	דריטער קאפיטעל.
101.	פאהרט צום ובערנאטאר — — — —	פארט צום גובערנאטאר.
104.	מקריב פון דיזע סימפאטיען — — —	מקריב צו די סימפאטיעס.
111.	געשעהמט אויפצוהויבבען — — — —	געשעהמט אויפצוהויבען.
129.	געגומען צויאגען — — — — — —	געגומען צוואגען.
132.	דאם שטעטעל — — — — — — —	דעם שטעטעל.
133.	פעלענע היטעל — — — — — — —	באלענע היטעל.
141.	פינפטער קאפיטעל — — — — — —	פערטער קאפיטעל.
154.	אלע אירהע נשמה־אוצרות — — —	אלע איהרע נשמה־אוצרות.
184.	בא איהם — — — — — — — —	ביי איהר.
206.	און קומען צו זיי זיינען געלאדען —	און קוקען צו זיי זיינען געלאדען.
228.	דעם פראקוראר און אן — — — —	דער פראקוראר אין אן.

די ערשטע שורה פון בלעטל 202 איז איבריג.

א. ב. בוקשטיין.

מלאכת הטיפוגרפיה.

#2071

.6 v5 v2

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT 21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

NOV 11 '68

NOV 28 '67

NOV 11 '68

DEC 23 '68

FEB 10 '69

OCT 30 '69

JUN 11 '70

JL-17 '72

JUN 24 '73

JL 16 '73

SEP 10 '74

MAY 20 '78

APR 24 '78

MAY 4 '78

JAN 4 '82